

ВБРАЗ СВЕТАЧКИ

СТАРАЦ КЛЕОПА
ЋСПОН ІСА ВАСІРСЕНЬЦ
КАКО ДОСТИЃИ ЦАРСТВО НЕБЕСКО?

СТАРАЦ КЛЕОПА
ЋСПОН ІСА ВАСІРСЕНЬЦ
КАКО ДОСТИЃИ ЦАРСТВО НЕБЕСКО?

Рецензенти

Протојереј ставрофор хаџи Љубодраг Петровић

Протојереј Вајо Јовић

Владимир Димитријевић

ПОСТАНИТЕ ЗАДУЖБИНАР ПРАВОСЛАВНИХ КЊИГА

Библиотека Образ светачки већ годинама објављује најважнија издања из области православне духовности. Од 1995. године до данас у њој је изашло око стотину наслова који су православној Србији понудили бисере Светог Предања. С обзиром на то да живимо у времену кризе, обраћамо се онима који су спремни да помогну наставак наше Библиотеке, постајући на тај начин задужбинари многих душа гладних и жедних речи Божије. Чекамо Вас, унапред захвални, и спремни на сваку врсту договора о сарадњи.

Уредник издања
Јован Србуљ

Старац Клеопа УСПОН КА ВАСКРСЕЊУ

Како достићи Царство Небеско?

Са румунској прево
Арсеније Бугарски

БЕОГРАД
2006

Наслови изворника

Arhimandrit Cleopa Ilie, Urcuş spre Înviere, Ediția a II-a, Iași, 1998.

„Mîncă-v-ar Raiul!”, Ediția a III-a, 2002.

„Mîncă-v-ar Raiul!” II, Mанастир Сихастрија, 2004.

ПРЕДГОВОР

Књига *Усион ка Васкрсењу*, коју је написао велики поучитељ и духовник, отац архимандрит Клеопа Илије из манастира Сихастрије, садржи духовничке поуке и савете у погледу неговања хришћанског живота кроз ослобођење од себичњачких страсти, с једне, и кроз духовно узрастање у врлини и светости, с друге стране.

Ако су греховне страсти – убијање душе, њен пад од љубави према Богу и према ближњем, чисти живот и светост, стечени кроз молитву и подвиг, кроз побожност и добра дела – јесу васкрсење, узношење и савршенство душе.

Светост оних који у свом животу испуњавају вољу Христову носи у себи радост од радости Христовог Васкрсења и мир Царства Небеског, која се тајински усељава у душе оних што распињу грех и препуштају се да буду просвећени и путевођени Духом Светим.

Успон ка Васкрсењу који има у виду ова књига јесте делотворење сједињења са Христом Распетим и Васкрслим силом Светога Духа, на славу Пресвете Тројице и на вечни живот човека који је смирен и подвизава се.

Ова је књига резултат синтеза из дела Светих Отаца, као и убеђење и сведочење из смиренога и богатог духовног искуства аутора, који схвата покајање као прелаз душе из смрти у живот и цени сладост и радост молитве као залог васкрсења у Христу.

Дело *Усион ка Васкрсењу* било је скоро у потпуности написано у време великих искушавања из доба комунистичке власти, када је аутор био принуђен да се повуче и да се више година скрива у шумама молдавских планина. За време прошлога режима манастир Сихастрија није престао да буде духовна тврђава прадедовске православне вере и опитни простор душевнога васкрса за стотине и хиљаде верника, поклоника свих узраста и занимања.

Због тога благосиљамо штампање ове књиге, засноване на *Светом Писму* и на искуству Светитеља, и топло је препоручујемо онима који су жељни духовнога успона и освећења живота, а аутору изражавамо дубоку благодарност и поштавање.

† Данило
Митрополит Молдавије и Буковине
На празник Васкрсења Господњег
Јаши, лета Господњег 1991.

ПРЕДГОВОР

Будући *дошљак на земљи и йролазник, као сви оци моји* (Пс 38, 13) и размишљајући о догађајима мога живота, сетио сам се неких беседа које сам некада казивао оцима и браћи из овога Светог манастира Сихастрије, у време када сам, с недостојношћу, био њихов духовни учитељ. Дакле, сматрао сам да би било добро да испишем неке од тих беседа које су ми се учиниле полезнијим како за наш монашки чин, тако и за вернике.

Велики део ових беседа написао сам у безмолвију, између 1958. и 1964. године, када сам због својих грехова отишао у изгнанство, повукавши се у усамљеништво у планине Рарауа и у столетне шуме које прекривају долину Бистрице. Дању и особито ноћу, након што бих окончао молитвени поредак Богу и Богомајци, заштитници свих хришћана, који је трајао више од десет часова, подстакнут умом и окрепљен Духом Светим, лађао сам се писања. Био сам сâм и нисам задуго виђао човечији лик, али сам био срећан у овом царству спокоја. Писао сам свакодневно по неколико страница, више по памћењу, при слабој светлости ватре са отвора земунице или при свећи, јер нисам имао при себи, до само књиге за правило, Свете и Пречисте Тајне Господа нашег Исуса Христа, којима сам се причешћивао седмично, и две књиге које су ми веома миле: *Погвижничка слова Светиоја авве Исака Сиријског* и *О чувању њеи чула* Светога Никодима Светогорца. Библијске текстове сам писао по сећању. Како је божанско безмолвије, сједињено с молитвом у усамљеништву! Кад год се сетим тих тренутака, не могу обуздати плакање...

Овим беседама је касније придодато неколико иних, изговорених пред братством Свете Сихастрије, када ме је одређивао отац старешина да говорим. Оне су дуго кружиле у рукопису по манастирима, под називом *Беседе за монахе*. Затим, видећи да и мирјани желе да им се читају ради душевне користи, допунио сам их са неколико иних беседа, као и са појединим забелешкама о оцима које сам затекао у животу и који су имали посебну кончину, и поднео Високопреосвећеном нашем митрополиту, који је одлучио да их објави под насловом *Усјон ка Васкрсењу – Духовне беседе*, придодавши на почетку и леп *Предговор*.

Добар део беседа намењен је особито монасима, као што су оне о општежићу, о послушању, девствености, добровољном сиротовању, о стражењу ума, о молитви ума и срца, о неједењу мяса у манастирима, о сасецању воље и друге. А општих беседа, полезних и за монахе и за вернике, придодано сам више, као што се види из садржаја. Библијски текстови су преузети особито из *Светијога Писма*, издање 1914, а светоотачки текстови су великим делом преузети из књига штампаних у манастиру Њамцу у првој половини XIX века.

Веома сам свестан чињенице да ове беседе, преузете више из књига него из живљења, неће имати премного користи за читаоце, пошто их је написао човек који их није проживео и није их опробао својим сопственим трудом. Али оне садрже много сведочења из *Светијога Писма* и од Светих Отаца, и тиме сам настојао да им уградим извесну духовну вредност, знајући да и бакар, када је добро очишћен, сјаји и опонаша злато. Тако и ја недостојни, сетивши се приче онога који је закопао талант свога Господара (Мт 25, 14–30) и био осуђен, осмелио сам се и написао ове беседе, које сачињавају трећи том, након беседа на светитељске празнике и у све недеље током године.

Знам да монаси и браћа по манастирима имају много поучителних књига у келијама и библиотекама, а немају довољно времена да прочитају ни најзначајније од њих. Али ни овим беседама нису стране поуке Светих Отаца и спасоносно учење наше Православне Цркве, а имајући лакши облик излагања, ближе су нашем поимању.

Благодарим из свег срца Високопреосвећеном нашем Данилу, митрополиту молдавском и буковинском, за *Предговор* и за родитељску љубав с којом је одобрио да се ове беседе одштапају у штампарији Митрополитског центра. Такође молим са смирености све христољубиве оце и браћу из манастира и вернике који ће имати љубави да читају ова слова, да се моле Преблагом Богу и Спаситељу нашем Исусу Христу, Његовој Пречистој Мајци и свим Његовим Светитељима да помогну и мени грешном, како бих и ја, бар врхом прста дотакао што сам написао, да не бих добио осуду онога који учи и не твори.

**Архимандрит Клеопа Илије
Свети манастир Сихастрија
Рођење Пресвете Богородице, 8. септембар 1991.**

БЕСЕДА О ОПШТЕЖИЋУ

А у народа који ѿверова беше једно срце и једна душа; и ниједан не ѿговорише за имање своје да је његово, него им све беше заједничко (Дан 4, 32).

Оци и браћо,

У данашњој беседи навешћемо слово о општежићу у светим манастирима, и најпре ћемо показати ко је засновао општежиће у Закону благодати и у свету првих хришћана. И ево шта имам да кажем у том погледу.

Треба сви да знамо да је општежиће у хришћанству засновао сам Господ и Спаситељ наш Исус Христос. Ту истину износи свети Василије, који о монасима што живе у општежићу вели: "Они су прави следбеници Спаситеља и Његовога живљења у телу на земљи. Јер као што је Спаситељ сабрао чету ученика, и све су имали заједничко, тако и монаси у општежићу, потчињавајући се највећем у чину, особито они који живе по правилу општежића, заиста јесу следбеници апостола и Господа" (*Монашке усџанове, Шестиднев*, Букурешт, 1826, гл. 18, стр. 60–61).

Исто то показује и свети Теодор Студит и Исповедник, говорећи: "Знајте, љубљена браћо, да Господ наш Исус Христос, разделитељ небројаних добара, када је дошао на земљу, није изабрао ни пустињачки ни столпнички живот, него је одабрао канон и поредак послушности, као што је Сам рекао: *Нисам сишао с неба да ѿражим вољу Своју, но вољу Оца, Који ме је ѿслао* (уп. са Јн 5, 30). И опет вели: *Ја не ѿговорих сам од себе, него Оцаи Мој, Који Ме ѿсла, Он Ми даде зајовесити ѿца ђу казати и ѿца ђу ѿговорити* (уп. са Јн 5, 30). *Оца се убрусом, ѿсџаге слуја, оџра ноје Својим ученицима и оџре убрусом* (Јн 13, 4–5). Видите ли, дакле, браћо моја и синови моји, да је примио нашу послушност и живљење, а не друкчије живљење? Како, дакле, да се не радујете? Како да се не веселите? Јер живите управо као Господ наш Исус Христос" (Свети Теодор Студит, Букурешт, 1940, *Беседа* 29, стр. 155).

Али пођимо даље, и покажимо да су, по примеру који је дао Спаситељ, Његови свети ученици и апостоли следили Њега, установивши општежиће у хришћанском свету свога доба. То се може видети у 2. и 4. глави *Дела аџосџолских*, где је изложено да је, кроз

њихову проповед и чудеса која су чинили, велико мноштво људи поверовало у Христа, *а сви који вероваше беху на окују и имаху све заједничко* (Дан2,44). И опет вели: *А у народа који ѿверова беше једно срце и једна душа; и ниједан не ѿговорише за имање своје да је његово, него им све беше заједничко* (Дан4,32).

Значи, из до сада изнетог, видимо да су истински и први оснивачи општежића били Сџм Спаситељ и Његови свети апостоли.

Сада доликује да дознамо у чему се састоји општежиће.

Општежиће, као што сам претходно показао, значи имати све заједничко. Ево шта у том погледу каже свети Василије Велики: "Савршеним животом називам онај у којем је лични иметак искључен и где је све заједничко: душе, тела и све чиме се тела хране и служе. Заједнички Бог; заједничко управљање добром вером; заједничко спасење; заједничке борбе; заједнички трудови; заједнички венци. Један у многима, и тај Један не сџм, него у многима. Шта је једнако овом живљењу и шта блаженије? Шта је истинитије од тога заједничарења и сједињења? Шта је сладосније и благодатније од тога смешења обичаја и душа? Људи из различитих градова и земаља, живе у сагласју, будући усклађени у толико тананом сједињењу, да се једна душа види у много тела, и многа тела да се покажу као органи једнога разума" (*Усџанове*, гл. 18, стр. 60–61).

Ево шта на другом месту пише о општежићу: "Они се заиста називају и јесу општежителни монаси по делу, који оставивши свет (то јест своју световну вољу), добровољно приме сиромаштво и припреме се да сваку тескобу поднесу заради спасења душа, и ради љубави Христове, предају се потчињености до смрти и одлазе у манастир у којем је све заједничко: и јело, и пиће, и одело, и све што је неопходно потребно; и нико не каже да је то и то његово, него је све заједничко свима. Чак нико нема слободну ни своју вољу, него имају једнога поучитеља и учитеља, чију вољу и заповест сви следе, и нико се не усуђује ни да једе када хоће, ни да што друго ради без благослова. Камо год буде послан, одлази без роптања, не противречећи, не противећи се или лењећи се, него уздајући се у молитву старешине и осталих отаца, усрдно се покорава у свакој манастирској служби. Ма га послали на пут, макар му се заповедило да путује морем, макар био одређен да прође кроз места где вребају опасности, без икаквог двоумљења извршава заповест, не бојећи се ни звери, ни ватре, ни воде, ни видљивих непријатеља, нити невидљивих, чак ни смрти. Јер као што се мртви више не

боје смрти, тако је и монах у Христу као мртавац, са свим својим осећајима. И као што мртво тело неко други носи како хоће, а оно нема снагу да се успротиви, тако и монах сву своју вољу показује као мртву, и не подучава се другом вољом, до само вољом свога старешине, потчињавајући се у свему, као глина у руци лончаревој и као гвозђе под руком ковачевом" (*Исџо*).

Тај поредак општежића најбољи је од свих осталих, будући подобан анђеоском животу. Јер и анђели тако живе на небу, нико нема своју вољу, него су сви подвлашћени заповести Божјој, и нико не каже: "Ја сам већи, а ти мањи".

Тај поредак су имали и свети апостоли, када су живели с Господом нашим Исусом Христом на земљи. Па и после Спаситељевога Вазнесења на небо тај поредак су држали први хришћани, као што нам потврђују *Дела Светијих апостолоа*, казујући да је срце оних што су поверовали било једно, такође и сва имања неподељена (4,32).

Зато сваком саветујемо и сваког подстичемо да хита у братства сабрана у страху Божјем, у којима нема беспоретка, помутње, непослушања и непотчињавања; где нема посебне кесе, коју је ђаво измислио, у коју што год се меће од лоповлука је, од лукавства и од преваре сакупљено, на погибију душе и тела. Јер где потребне ствари нису заједничке и нема једномислија и јединства по вољи Божјој, "то не треба називати сабором братства, него бандом разбојника". А такви нису под Божјим Промислом, него су напуштени од Свевишњега. Те сатана управља и подучава, као што вели пророк Давид: *И оиџусџих их ѿо намерама срцаца њихових* (Пс80,13).

Оци и браћо,

Свети Василије вели: "Ко у општежићу има што засебно, одвојио је себе од Цркве Христове и отуђио се од љубави Божје. Тај нека буде непричешћен док се не поправи, а ако ли се дрзне причестити се Пречистим и страшним Тајнама, нека зна да на осуду једе Тело и Крв Господњу, и имаће удела са губавцима и с издајником Јудом и њима подобним. А ако ли ко од епископа или игумана буде раздрешио да се такво што твори и буде одређивао учења противна Светим Оцима, одговараће, у дан Суда, са убицама и са разбојницима целатима, пошто својом необазривошћу, лењошћу и преступањем правила дају повода да ђаво рањава и отима многе душе.

Јер ко год намисли да има што засебно у манастиру или ван њега, ради трговине, постаје крадљивац и разбојник свога, као Ананија и Сапфира. Јер ако се приликом примања монашкога чина одрекао

себе и посветио душу и тело Богу, и заветовао пред анђелима и Светитељима да ће проводити живот у сиромаштву и у тескобама. како ли се неће показати лажа пред Богом и самообмањивач и крадљивац Светиње? Зато ко уистину жели спасење своје душе ништа своје нека нема без благослова, нити вољу своју нека не следи. и лако ће се спасти у анђеоском животу братства" (Предговор епископа римничког Филарета на књигу светога Теодора Студита, Букурешт, 1940. стр. 36–39).

Ето, и према светом Василију, и према предговору тога епископа, показано је укратко у чему се састоји право општежиће.

Овде сам намислио да додам још нешто. Сећам се свога покојног старешине Јоаникија Мороја, Бог да му душу прости. Он је служио свету Литургију свакодневно, током више година, и крепио је свој телесни и духовни живот причешћивањем Светим и Пречистим Христовим Тајнама, и долазио је за трпезу, читајући нам често беседе светога Теодора Студита и светога Василија Великог о општежићу. Само је суботом и недељом јео с нама за трпезом. Оних дана када нам је читао, након што би окончао, казивао нам је: "Када се буде пореметило општежиће по манастирима, премало њих ће се спасти, и манастири ће опустети". Јер где у манастиру нема канонскога поретка, тамо нема ни спасења.

Ко зна да ли ми, грешници, нећемо дочекати да то видимо испуњено у нашим манастирима!

Сада, након што смо показали у чему се састоји општежиће у светим манастирима, покажимо који су од Светих Отаца живели у општежићу и засновали велике лавре, предвођене старешинама светога живота и чудотворцима. Знајте да су божански Оци, имајући пример Спаситеља и светих апостола, који су основали прве хришћанске заједнице, где је била једна кеса, једна трпеза и једна црква, исто тако засновали општежитељне манастире. Тако имамо светога Харитона Исповедника, светога Теодосија Великог, зачетника општежића у Палестини. Светитеље: Јевтимија Великог, Пахомија Великог, Саву Освећеног, Герасима Јорданског, Пасариона, Доротеја, Марка, Исаију Пустиняка, Варсануфија и Јована, светога Јована Лествичника, светога Василија Великог, светога Теодора Студита и Исповедника, Атанасија Светогорца, печерске светитеље Антонија и Теодосија, светитеље Никодима Тисманског и Данила Испосника, преподобнога Пајсија из Њамца и многе друге оце из манастира са општежићем на Светој Гори Атонској,

у Русији, у Грчкој, у Бугарској и Србији, као и на Западу – светога Јована Касијана, Венедикта Нурсијског и ино небројано мноштво Светитеља, који су живели у општежитељним манастирима, где су се хиљадама и десетинама хиљада трудили и даром Божјим спасавали, и монаси, и монахиње.

Зато је општежиће најпроходнији и најутабанији пут, којим су врло многи путовали и помоћу Божјом спасли се.

Али рецимо штогод и о онима из идиоритмичког, то јест засебног живота. О тима треба да знамо да имају више труда и брига, јер сви Светитељи једногласно сведоче да је сасецање воље корен свих добрих дела; исто је тако самовоља свакога исходиште и разлог свих зала. То јест да њиме не влада ко други, него да чини све што ће он сматрати. Ту самовољу имају који живе о својој глави, засебно. Јер никога се не снебивају, ни о коме не воде рачуна; уздају се у свој новац или имање, много или мало, колико имају; што буду сматрали то ће чинити; једу и пију када и колико хоће; ако ли се не пробуде на молитву, нема ко да их укори; ако ли не изврше своје правило, нико их неће прекорети; ако ли им дође искушење, нема ко да их саветује; ако ли им се догоди невоља, нема ко да их утеши; ако ли буду пали, нема ко да им, по Богу, пружи руку, да их подигне, јер немају кога ко би се сажалио на њихове душе, нити ко би се старао о њиховом спасењу.

И тако се сва злоћа сабира код оних што живе по своме. Зато сам рекао да је, у погледу спасења, општежиће најбољи и најсигурнији живот за монахе.

А ако неко хоће да иде трећим путем, то јест да води пустињачки живот, потребно му је, заиста, да има у изобиљу труда и подвига. Треба да живи на спокојном месту, трудећи се сâм. Али усуђујем се рећи да је у садашње време тешко да неко тако живи.

Било је, давно, заиста подесно време за творење такве врсте подвига, који су творили Светитељи Антоније, Онуфрије, Павле Тивејски, Пајсије, Сисоје, Марко Етиопљанин и многи други, које само Бог зна.

Они током читавих седмица не би окусили храну; други целога живота нису пили вино, а уље и рибу ни очима нису видели. Хранили су се травама и корењем, и не само да нису виђали женскога, него ни мушкога лица. Њихова је молитва била непрекидна, наго тињу своју само би нечим овешталом покривали, трпели су многе нападе од стране ђавола и звери; себе су хладноћом, жегом и жеђу

мучили и многе друге, одвећ велике, подвиге у целом свом животу творили су, будући испуњени љубављу према Богу. Други су у пећинама и у пукотинама земље обитавали, и ових – по сведочењу апостола Павла – свет не беше достојан (Јев 11,38). Те Светитеље данас нико више не може следити.

Општежиће је најприступачнији пут за све, и за најслабије, и за најревностије.

Оци и браћо,

Ако хоћете да се спасете сигурније и лакше, подвизавајте се Христа ради у општежићу, у послушању, у смирењу, у љубави и молитви, и читајте нарочито ове књиге: *Древни поредак монашкога живота, Житија свјетих Пахомија Великог, Орсисија и Теодора Освећеног; Монашке уставне свјетости Василија, Светога Теодора Студита, Књигу великих пророка Варсануфија и Јована, авву Доротеја, Лествицу светога Јована Лествичника и друге књиге које подробно уче о општежићу. Читајући ове књиге, убедите се и одлучите да последујете, по својој моћи, освештено пребивање у општежићу, и благодаћу Спаситеља нашег Исуса Христа, посредовањем и молитвама Његове Пресвете и Пречисте Мајке и свих Светих, спашћете се.*

Амин.

БЕСЕДА О СТРАХУ БОЖЈЕМ

Гле, стјрах је Божји мудрости, и уклањати се ода зла јесті разум. (Јов 28,28)

Љубљени верни,

У данашњој проповеди ја, недостојни и немоћни у доброделању, желим да вас подсетим на једну од највећих хришћанских врлина, то јест на страх Божји, који свима нама помаже да идемо драгоценим путем спасења, кроз делање свих Његових заповести. Том великом врлином су светлили у свету сви Светитељи и изабраници Божји.

Најпре да видимо шта нам казује *Свјето Писмо* о страху Божјем.

Дух Свети, говорећи кроз уста Светог и великог пророка Давида, вели: *Почетак мудрости је стјрах Госјодњи* (Пс 110,10). Соломон, син Давидов, казује: *Стјрах Госјодњи јестіе знање и мудрости* (Приче 16,14), а Исус Сирахов, у књизи своје мудрости казује: *Стјрах Госјодњи све нависује* (Исус Сирахов 25,14). Ево и других сведочења о страху Божјем: *Стјрах је Госјодњи извор живота* (Приче 14,27); *Стјрах Госјодњи је корен мудрости* (Исус Сирахов 1,19); *Стјрах Госјодњи је вечна ризница правде* (Исаија 33,6); *И даћу им једно срце и један јућ, да би Ме се бојали* (Јеремија 32,39–40).

Упитајмо и свете божанске оце Христове Цркве шта је страх Божји. Они нам, једногласно са *Свјетим Писмом*, казују: "Страх Божји је почетак добрих дела" (Свети Никодим Светогорац); "Страх Божји је почетак истинскога човековог живота" (*Добројољубље*, том 10, Беседа 1). Свети Јефрем Сиријски упоређује страх Божји с мачем који има два сечива, који сасеца свеколику злу похоту (*Слово монасима о појтјуном наоружавању*). Свети Симеон Нови Богослов назива страх Божји "непоразивим оружјем вере" (*Добројољубље*, том 6, стр. 37) Илија Екдик га назива "почетком врлина" (*Добројољубље*, том 4, стр. 281); а божански отац Јован Лествичник га упоређује са сунцем, које, пославши један зрак у одају, открива у њој чак и најмање прљавштине и ситну прашину (*Лествица*, Поука 26). На ином месту такође он казује: "Умножавање страха Божјег јесте почетак љубави" (*Лествица*, Поука 30).

Идући даље током наше беседе, покажимо из чега се рађа ова врлина у човековој души. Саслушајмо најпре светога Максима Исто-

ведника. који казује да се страх Божји рађа од вере у Бога: "Ко верује. боји се; а ко се боји, постаје смирен" (*Добројтољубље*, том 2, Беседа 16). А свети Јован Лествичник каже да се страх Божји рађа од самопознања, то јест од смирења: "Ко је спознао себе, достигао је мудрост страха Божјег" (*Лесџвиша*. Поука 25).

Свети Петар Дамаскин потврђује да се страх Божји рађа од вере, казујући: "Због тога, сам ја, подли, гори од неверника, јер нећу да делама да бих открио велику веру и кроз њу дошао до страховања од Бога и до почетка мудрости Духа" (*Добројтољубље*, том 5, стр. 196).

Покажимо у наставку колико је врсти страха Божјег. По сведочењу светога Петра Дамаскина, страх Божји је двојак и то: "Постоји страх Божји који се назива и почетним, и други, савршени, који се рађа из почетнога" (*Добројтољубље*, том 5, стр. 198). О почетном страху Божјем говори нам *Светјо Писмо* казујући: *Страхом Госјодњим се уклања свако од зла* (Приче 15,33); *Прикуј стјраху Твоме тјело моје, јер се судово Твојих бојим* (Пс 118,120). Почетнички страх Божји јесте страх роба. Тим страхом човек скреће са зла и почиње да дела добро (Пс 33,13). Што се неко више подвизава ка добру и што више у њему расте страх Божји, тим више почиње да спознаје и најмање своје грешке. које никада до тада није узимао у обзир, јер се налазио у тами незнања. Ево примера.

Неко иде ноћу клизавим и пуним блата путем, и деси се да падне и упрља се. али због мрака не може да сагледа како је и колико упрљао своју одећу. Али путујући даље, на светлости дана сагледава колико је упрљао своју одећу каљавом водом и блатом. Тако се догађа и почетнику у страху Божјем. Зна да је пао и да је прљав, али не познаје подробно у каквом се ужасном стању налази. А усавршавајући се у почетном страху Божјем. стиже на други степен страха Божјег, као што казује Давид: *Стјрах Госјодњи је чистј, остјаје у век века* (Пс 18,10).

О тим двама врстама страха Божјег казује и свети Максим Исповедник: "Страх Божји је двојак: један чист, и други нечист, зато што су и људи – једни грешни. а други праведни. Праведни чувају у себи, кроз чистоту и непорочност савести, први страх Божји, частвујући Га због свеобухватне величанствености Његове бескрајне силе; а грешници, оним другим страхом, очекују од Њега казне за сагрешења. Чисти страх остаје за свагда и никада се неће избрисати, по речи: *Стјрах Госјодњи је чистј, остјаје у век века* (Пс 18,10). А нечисти страх згасне и пролази, нестајући кроз покајање.

Зато Апостол, казујући о ономе који се боји да није савршен у љубави, има у виду страх који није чист, а Пророк, казујући да ништа не недостаје онима који се боје Господа, има у виду чисти страх" (*Добројтољубље*, том 3, стр. 42).

Свети Петар Дамаскин, као и свети Максим, казује: "Знак првога страха (дакле почетног и ропског) састоји се у томе да мрзимо грех и гневимо се на њега, као рањени од звери; а (знак) савршенога страха састоји се у љубљењу врлине и страховању од одступања, с обзиром да нико није непромењив. Због тога, при сваком делању у овом животу, дужни смо да се увек бојимо пада, видећи великог пророка и цара како плаче због два греха и Соломона који приступа ка толиком злу, и чувши Апостола који казује: *Који мисли да стјоји нека ѓази да не ѓагне* (1. Кор 10,12). А ако ли неко каже да љубав изјони стјрах најоље, по Богослову (1. Јн 4,18), добро вели, али изгони први и почетнички. Јер о савршеном страху казује Давид: *Блажен је човек који се боји Госјода; у зајовесјима Њејовим хједнуће веома* (Пс 111,1), то јест веома љуби врлину. Тај се налази на степену сина Божјег по благодати, јер не чини то због страха од мука, него само из љубави према Богу" (*Добројтољубље*, том 5, стр. 200).

Љубљени верни,

Након што смо показали шта је страх Божји, из чега се рађа и колико га врсти има, показаћемо и који су његови плодови. Да бисмо схватили колико је велико ово блага врлина и колико ризница доброта исходи из њега, упитајмо поново божанско Писмо. Оно нам казује да плодови страха Божјег јесу: *јочетјак мудросји* (Приче 1,7; 9,10); *јридогавање дана* (Приче 10,27); *извор живојја* (Приче 14,27); *чување од зла* (Приче 8,13); *слављење Боја* (Пс 5,8); *служење Боју*, по речи Псалмопевца: *Служитј Госјоду са стјрахом, и радујтј се Њему с јирейетјом* (Пс 2,11; Јев 12,28).

Страх Господњи нам помаже да деламо наше спасење, по сведочењу светога апостола Павла, који подстиче Филипљане, казујући им: *Градјтј сјасење своје са стјрахом и јирейетјом* (Фил 2,12). Страх Божји доноси човеку свеколико добро од Бога (Зак. пон. 6,24; 8,6; 10,12). Страх Господњи нам помаже у стицању чистоте и светости, по учењу светога апостола Павла, који казује: *Имајући, дакле, оваква обећања, о љубљени, очистјимо себе од сваке нечистјоше тјела и духа, јворећи светјињу у стјраху Божјему* (2. Кор 7,1). *Стјрах Госјодњи нам јомаже да јраведно расуђујемо* (2. Днев. 20,6–7). Страх Господњи помаже онима који руководе праведно (Изл. 18,29; 2. Цар. 23,3).

Страх Господњи чини да будемо угодни Богу, по речи: *У сваком народу онај који се боји Бога и њавори њравду мио је Њему* (Дал 10, 35). Страх Господњи чини да нас Бог љуби и да од Њега примамо безбројна добра, као што је написано: *Како је велико мноштво добротје Твоје, Господе, коју си ѡприремио онима који Те се боје* (Пс 30, 19). Страх Господњи нам помаже да задобијемо милост Божју, по сведочењу Светога Писма: *Јер њо висини неба од земље уѡврдио је Господ милосѡи Своју на онима који Га се боје* (Пс 102, 11, 17). Страх Господњи нам помаже да нас Бог чује у нашим молитвама и невољама: *Вољу оних који Га се боје испуниће, и молбу њихову услышиће, и сѡашиће их* (Пс 144, 19). Страх Господњи нас чини достојнима благослова Божјег (Зак. пон. 5, 29; 6, 24; Пс 24, 12–14). Страх Господњи нас брани од страха од људи, по речи Псалмопевца: *Нећу се бојати зла, јер си Ти са мном* (Пс 22, 4). И опет: *Сѡраха од вас нећемо се бојати, ниѡи се од њеѡа ѡмуѡиѡи, јер је с нама Бог* (Исаија 12, 2). И опет: *Не бој их се, јер сам Ја с ѡбобом да ѡе избављам, ѡвори Господ* (Јеремија 1, 8; Језекиљ 2, 6). А Спаситељ, потврђујући, вели: *Не бојте се оних који убијају ѡело а душе не моју убиѡи; неѡ се више бојте оноѡа који може и душу и ѡело ѡѡубиѡи у ѡаклу* (Мт 10, 28; Лк 12, 4–5).

И божански Оци говоре о плодовима страха Божјег.

Свети Исак Сиријски казује да је страх Божји основа нашега пута ка небу (*Беседа 1*). Свети Никодим Светогорац казује да је страх Божји источник. мајка и корен разумевања и свеколиког доброг дела (*О чувању ѡеѡ чула*, гл. 11). А свети Григорије Богослов показује да страх Божји помаже у чувању заповести и у очишћењу тела, казујући: "Где је страх. тамо је и стражење; а где се стражи над заповестима, тамо је и очишћење тела." Ини плод страха Божјег јесте и то, да човек који га је. даром Божјим. постигао не боји се више ничега. То казује свети Јован Лествичник: "Ко је достигао да буде роб Божји, тај се боји само свога Господара. А ко нема страх Божји, боји се и сопствене сенке" (*Лествица*. Поука 21).

Ово мало будући речено о плодовима страха Божјег, из божанскога *Светѡи Писма* и од Светих Отаца, примерено је да укажемо на неколико имена Светитеља и изабраника Божјих, који су више но други сијали у свету овим непроцењивим украсом страха Божјег.

Најпре се присетимо Ноја, који је, примивши заповест да сагради лађу, бојећи се Бога, саградио (Јев 11, 7). После Ноја, патријарх Авраам је показао толики страх Божји, да је ревновао да принесе

на жртву Богу свога сина јединца, Исака, и о којем сѡм Бог сведочи да је заиста човек Богобојажљив и казује му преко свог анђела: *Аврааме! Аврааме! ... сада ѡзнадох да се ѡи бојѡи Бога, и да ниси зажалио сина своѡа јединца ради Мене* (Пост. 22, 11–12). Затим, његов унук, патријарх Јосиф прелепи и свечудесни, имајући страх Божји, није послушао женино лукавство, како би згрешио с њом, него је рекао: *Како ћу учиниѡи ѡо велико зло, и сапрешиѡи Боју?* (Пост. 39, 9).

Свети Богобојажљиви мужеве били су и сви пророци Старога закона, као: Мојсије, Самуило, Илија Тесвићанин, Исаија, Јеремија, Данило и праведни Јов, а у Закону благодати – Дјева Марија, Праведни Симеон, Свети Јован Крститељ, Свети апостоли и сви Светитељи и мученици који су се жртвовали за Христа и сијали у добрим делима.

Љубљена браћо хришћани,

Завршићу ову беседу поучном причицом, на свеопшту корист.

Неки хришћанин био је навикнут да краде. Једном. у време жетве, видевши на пољу мноштво камара жита, одлучио је у своме уму да украде. Дошавши кући, припремио је кола и коње и. узевши са собом своју петогодишњу ћерку, у поноћ је пошао у крађу. Након што је погледао на све стране, да га неко не види, узео је неколико снопова жита с једне камаре и пренео на кола. Тада је девојчица, покренута силом Божјом, рекла свом оцу: "Оче, нешто си заборавио. Можда је било добро да погледаш и увис, јер на остале стране сам видела да си погледао". Тада је он, размисливши дубоко о детињим речима и сетивши се Бога Који све види, однео снопове жита на њихово место, кренуо кола и вратио се кући без ичега. Затим је рекао својој жени: "Ове ноћи Бог ми је говорио кроз уста ове девојчице неке речи које су ме обратиле на покајање. Од сада више никада у животу нећу красти". Затим је отишао на исповест неком добром духовнику, исповедио је све своје грехе, примио епитимију, и од тога доба исправио свој живот.

Нека да Благо Бог да и ми, грешни, када нас сатана куша било којим грехом, подигнемо поглед ка Ономе Који све види, и будући омеђени страхом Божјим, да напустимо грехе, како бисмо наследили живот вечни.

Амин.

БЕСЕДА О РАЗБОРИТОСТИ

"*Све што је прекомерно од ђавола је.*"
(*Отачник*, гл. 25, *О разборитости*, стр. 158)

Оци, браћо и љубљени верници.

На почетку ове књиге чинило ми се корисним да говорим о дару разликовања, то јест о разборитости, која је украс добрих дела, по ономе што је рекао да "сваку ствар краси мера. Јер што је без мере, чак ако се и сматра добрим, прелази у позледу" (Свети Исак Сиријски, *Беседа 1*, манастир Њамц, 1819, стр. 28). И мада се ја, лењи и неискусни у свему добром, ни врхом прста нисам делањем дотакао овога великог добра – разборитости, ипак сам помислио да понекада и слепец може бити од користи, када буде држао у руци упаљено светло за оне који виде. Тешећи се овом надом, хтео сам да послужим онима што путују том стазом ка небу, а њиховим светим молитвама надам се и ја, недостојни, да ће ме помиловати Спаситељ наш у велики дан Последњег суда. Циљ с којим сам хтео да монасима и хришћанима напоменем о разборитости, био је да им обznamим, од почетка, ту царицу добрих дела, како не би заборавили ову со која ослађује жртву трудова и чини да она буде добро примљена и угодна Богу. Јер без те духовне соли, као што сам претходно рекао, све добро се квари и претвара у позледу.

Божанско *Светло Писмо* и Свети Оци називају разборитост "сунцем" (Еф4,26; Свети Касијан Римски, *Доброћољубље*, том 1, стр. 131). На ином месту, *Светло Писмо* је назива кормилом живота и саветом, казујући: *Они који немају ђушевођење, падају као лишће; сјасење ђребива у саветима многим* (Приче 11, 14); *Добри савети ће те чувати* (Приче 2, 11). Свети Антоније је показује као највећу међу свим добрим делима и назива је: "оком и светлосарником душе" (Свети Касијан Римљанин, *Доброћољубље*, том 1). Други су је називали "исходиштем, кореном, главом и свезом свих врлина". Свети Петар Дамаскин је назива "Светлошћу која показује пут онима који је имају" (*Доброћољубље*, том 5, стр. 123). Такође и неки световни мудраци, говорећи о разборитости, рекли су: "Савршенство јесте мера у свему", то јест оно ретко умеће да свакој ствари и сваком чину у животу придајеш одговарајући значај – по мери њихове вредности – и да не мешаш ситне ствари са значајнима. Исто они су је назвали "умећем савршенства".

Кроз која добра дела достиже човек да задобије ову царицу врлина? О томе нам Свети Оци казују да: "обестрашћеност рађа разборитост" (Свети Максим Исповедник, *Доброћољубље*, том 2, стр. 59). Исти Светитељ вели да "ум навикнут на делотворење напредује ка разборитости" (Свети Максим Исповедник, *Доброћољубље*, том 2, стр. 59). Авва Серапион казује да ће "човек стећи дар разликовања (разборитости) онда, када не буде веровао свом мишљењу, него буде у свему следио учењу искусних Отаца" (Свети Касијан Римљанин, *Доброћољубље*, том 1, стр. 136). Авва Мојсије казује о разборитости скоро исто као и авва Серапион: "Разборитост се стиче само смирењем, које нас приморава да покажемо Оцима не само дела, него и своје мисли, и да се никако не поуздамо у своје мишљење, него да у свему следимо савете старца и да верујемо да је добро оно што ће они сматрати добрим. То чини не само да монах остане непоколебив на добром путу, кроз истинску разборитост, него га чува неповређеним од свих ђаволових замки" (*Исто*, стр. 135). Исто као и авва Мојсије, божански отац Јован Лествичник казује да се "из послушности рађа смирење; а из смирења – разборитост" (*Лествица*, Поука 4, гл. 105, стр. 73). Свети Исак Сиријски, показујући вредност разборитости, вели да "делање с мером, с трудом и с пропратном постојаношћу јесте највредније" (*Поука 55*, стр. 259).

Довде смо сабрали неколико доказа из *Светлога Писма* и Светих Отаца о називима разборитости, као и о врлинама из којих се рађа ово чудесно и свеобухватно добро дело. У наставку ћемо показати понешто о начину како треба да се користи разборитост у делању свих добрих дела.

Да бисмо јасније појмили што ће бити изложено потребно је да знамо да душа има три дела: разумни део, гневљиви део и похотни део, како бисмо им могли дати одговарајуће делање. Такође треба да се постарамо и о ономе што је потребно нашем телу. Начин како треба да с разборитошћу управљамо тим трима деловима наше душе и телом показује нам божански отац Максим Исповедник, казујући: "Ако желиш да будеш праведан, подај сваком делу из себе, то јест души и телу, оно чега је достојан. Разумном делу душе подај читање, духовна виђења и молитве; гневљивости подај духовну љубав, која се супротставља мржњи; похотном делу подај умереност и уздржање, а телу – храну и одећу, онолико колико му је потребно" (*Доброћољубље*, том 2, *Четвртина светињина глава о љубави*, Беседа 44, стр. 105–106).

Велико нам је старање потребно да бисмо на сваком месту и у свако време исправно користили разборитост у говорењу, јер, по сведочењу Светога Писма, *смрти је и живој у властитој језику, и ко ја обуздава јесиће његов* (Приче 18.21). Водимо рачуна о разборитости када имамо више да говоримо. јер у *многим речима не бива без греха* (Приче 10.19) и *везао си се речима усана својих и ухватио си се речима уста својих* (Приче 6.2). Божанско Писмо, показујући велику корист коју задобија човек из стражења над својим речима, казује: *Ко чува уста своја чува своју душу* (Приче 13.3). А божански апостол Јаков, износећи колико је велика вредност разборитости у речи, казује: *Ако неко у речи не греша, њај је савршен човек, моћан је зауздати и све њело* (Јак 3.2). Свети Јован Лествичник, показујући да много пута ташта слава подстиче човека на много говорење, вели: "Много говорење је престо таште славе" (*Лествица*, Поука 11, гл. 2, стр. 77), а свети Таласије казује: "Када говориш, од пет начина говорења одабери само три, четвртим немој се често служити, а од петог бeжи (*Доброћољубље*, том 4. *О љубави, уздржању и живљењу по уму*, упућено Павлу Презвитеру, прва стотина, гл. 69, стр. 8). Климент Влемиде наводи тих пет начина говорења: *ословљавање*, када ословљавамо кога; *ишћање*, када питамо кога; *мољење*, којим молимо некога; *одлучни (начин)*, када одлучујемо и говоримо са сигурношћу, и *зайоведни (начин)*, када ауторитативно заповедамо. Он казује: "Користи у свом говору само прва три, а одлучни и заповедни (начин) немој користити" (Свети Никодим Светогорац, *Невидљива борба*, гл. 24, стр. 67).

Као и у говорењу, и у ћутању нам је потребна разборитост. Иако је ово добро дело од велике користи ономе што се подвизава за спасење своје душе, понекад, ако га не будемо творили с разборитошћу и пристојношћу, може нам нанети штету и грех. Божански отац Исак Сиријски вели да је "ћутање помоћ у добрим делима, узвишеније од свих делања монашкога живота" (*Бесега* 34, стр. 220); "ћутање је тајна будућега века" (*Четврто писмо* светом Симеону Дивногорцу, стр. 416). Затим, показујући и разлоге зашто неко ћути, казује: "Због три ствари неко ћути: ради људске славе, због успламтелости и ревности за добра дела, или зато што тајински разговара с Богом, и због тога му је ум наклоњен ћутању" (*Бесега* 26, стр. 171). Затим казује: "Ништа не хлади огањ који долази од Светога Духа у монахово срце, ради светости душе, као живљење у заједници и много говорење, изван онога што се води са синовима Божјих тајни, које унапређује знање и приближава нас Њему. Јер такав разговор разбуђује душу ка животу

и раскорењује страсти, а ружне помисли ублажује више но сва добра дела. Немој стицати себи пријатеље, нити саудеоничаре у тајни, до само такве, како се не би твоја душа спотакла, па да одступиш с пута Господњег" (*Бесега* 43, стр. 215–216). А свети Варсануфије вели да је "ћутање у знању, с разборитошћу, узвишеније од богословља".

Због тога, свако нека испита своје мисли које му долазе у срце, јер многим од њих није добро допустити да изађу из уста. Свети Исак Сиријски, износећи да ономе који није унапредовао у делању не доличи да говори, вели: "Ако немаш делања, немој говорити о добром делу" (*Бесега* 56, стр. 269); а свети Јован Лествичник казује да "ко је пријатељ ћутања приближује се Богу, и говорећи с Њим тајински озарава се од Њега" (*Лествица*, Поука 5, стр. 77). Такође свети Никодим Светогорац казује: "Навикни се ћутати управо тамо где није лоше да говориш; само да твоје ћутање не буде повод за духовно озлеђивање, теби и осталима" (*Невидљива борба*, гл. 23, стр. 66). Врло корисну равнотежу између говорења и разборитог ћутања показује нам божански отац Пимен Велики, Египћанин, казујући: "Ко говори Бога ради, добро чини; а ко ћути Бога ради, такође" (*Ошачник*, Слово II, стр. 62).

Прибележимо мало речи и о уздржању, јер и оно, ако не буде руковођено разборитошћу, донеће нам више штете него користи за спасење наше душе. Свети Василије и други Свети Оци казују: "Колико је бакар различит од гвожђа и гвожђе од прућа, толика је разлика између састава тела једнога и тела другог" (*Древна монашка правила*, Правило 19 о општежићу, стр. 361). Онда свако може појмити да уздржање од јела, пића и сна не одговара једнако свима; него по стању и сили свакога понаособ. То показује исто свети Василије Велики, казујући: "Уздржање треба да се примери сваком, сходно силама његовога тела" (*Исио*). Затим придодаје: "Сваком монаху и вернику нека духовник његов одреди меру у храни, пићу и сну, и само га духовник може раздрешити да једе или да спава више или мање" (*Исио*, стр. 312).

Разборитост треба да имамо не само у размишљању, говорењу, ћутању, јелу и сну, него и у сваком телесном труду (метаније, бдење, тежина послушања и друго). Због тога нам божански Оци саветују да се у свему трудимо да стекнемо разборитост, казујући: "Дужни смо, дакле, да задобијемо свом силом и свим трудом дар разликовања, који ће нас моћи сачувати неповређене од прекомерног пружања на обе стране. Јер о обема говоре Оци да су подједнако штетне, како прекомерно дужење поста, тако и насићивање утробе; како

прекомерно бдење, тако и насићивање сном и, тако исто, све што прелази меру. Познавао сам поједине који нису били поражени стомакоугаћањем, али су били оборени прекомерним постом и сурвали су се ка истој страсти стомакоугаћања, од слабости која им је дошла као последица пошћења без мере. Сећам се да сам и сам пострадао од тога. Толико сам се уздржавао, да сам заборављао на потребу за храном и по два, и по три дана, и никако не бих пожелео храну, да ме нису други подстицали да једем. И опет, по ђаволовом роварењу, сан је тако побегао од мене, да сам врло много ноћи заредом остајао не спавајући и молио сам Бога да удели и мени мало сна. Теже сам себе изложио опасности због прекомернога неједења и бдења, него због стомакоугаћања и многога сна" (Свети Касијан Римљанин, *Доброшљубље*, том 1, *Многоялезна беседа...*, стр. 140–141). Други Светитељ казује: "Као што тело отежало од мноштва јела чини да ум омлитави и отешча, исто тако, када је ослабело од превеликог уздржања, чини да созерцатељни део душе буде суморан и нежељан знања. Дакле, храна треба да буде прилагођена стању тела" (Свети Дијадок Фотички, *Аскејско слово о монашком живоју, о познању и о духовној разборитости*, гл. 45, стр. 352). А Свети Исак вели: "Када будеш приморавао немоћно тело на оно што је изнад његове моћи, наметнућеш помрачење над помрачењем у својој души, и пре ћеш у њој створити пометњу" (*Беседа* 73, стр. 335).

Оци, браћо и љубљени верници,

Као што видимо из наведених сведочења *Светиога Писма* и Светих Отаца, веома је потребно, нама монасима и свим хришћанима, да нађемо средњи пут, који води човека ка спасењу своје душе. Молимо се Преблагом и Свесамилосном Спаситељу нашем и Пресветој Мајци Његовој, нашој заштитници и посредници пред Њим, да помогну и нама, немоћнима и недостојнима, да стекнемо – ма и најмање – дар разликовања (разборитости), како не бисмо скренули ни десно, ни лево, у свим својим душевним и телесним делима. Због тога нам је у свако доба потребно велико старање и пажња. То потврђује божански отац Исак Сиријски, казујући: "При сваком кораку који учиниш, испитуј себе да ли идеш исправним путем, или си скренуо на коју погрешну стазу" (*Беседа* 12, стр. 73). Окончавам своју смерну беседу о разборитости и молим вас да посредујете за мене, како би милост Божја помогла и мени да поставим добар почетак.

Амин.

БЕСЕДА О ПОДВИЗАВАЊУ И ДУХОВНОЈ БОРБИ МОНАХА И ХРИШЋАНА

Многи су који ме напасају с висине. (Пс55,2)

Оци, браћо и љубљени верници,

Знамо сви, из *Светиога Писма*, да је човеков живот на земљи борба и искушење (Јов 7,1). Због тога и свети апостол Павле, имајући у виду управо ову духовну борбу, подстиче свога ученика Тимотеја на овај подвиг и борбу, казујући му: *Бори се добрим подвигом вере, хвањај се за живој вечни у који си и позван...* (1. Тим 6,12), а на ином месту, оружајући га за духовну борбу, говори му: *Ти се, дакле, злошћиви као добар војник Исуса Христа. Ниједан се војник не умилиће у његове обичној живој, да би ујодио војводи* (2. Тим 2,3–4). Затим, показујући му да нису свака борба и подвиг добри, него само они који се творе по закону Божјем, казује му: *Ако се ко и бори, не добија венац ако се не бори по правили* (2. Тим 2,5).

Такође, свети апостол Павле нам показује и против кога водимо своју борбу, говорећи: *Не рајнујемо кројив крви и шћијела, нећо кројив полаварства, и властии, и јосјодара шћаме овога свијета, кројив духова злобе у поднебесју* (Еф 6,12). Али непоразиви војник Христа Исуса, божански апостол Павле, не само да нам показује како да се боримо и против кога, него нам, уједно показује и која су духовна оружја којима треба да се наоружа сваки духовни борац који се бори за своју душу, и подстиче нас да узмемо на себе та оружја, овако: *Зайто узмијте свеоружје Божје, да бисте се моли одујрејти у зли дан, и одолевши свему одржајте се* (Еф 6,13). Затим износи и начин како треба да носимо ово оружје: *Ошћавиши бедра своја истинном и обукавши се у оклој правде* (Еф 6,14). Божански отац Јефрем Сиријски нам саветује да духовном оружју истине и правде придодемо оружје љубави казујући нам: "Уместо појаса, опасујмо се савршеном љубављу према Богу и према ближњем, јер нам љубав помаже да се не спотакнемо. Пошто љубав дуго шћри, блајшћворна је, љубав не завиди, љубав се не јорди, не надима се, не чини шћто не шћрјстоји, не шћражи своје, не раздражује се, не мисли о злу, не радује се нејравди, а радује се истини. Све сноси, све верује, свему се нага, све шћри. Љубав никад не шћрјстаје" (1. Кор 13,4–8)" (*Беседа монасима о пошћуном наоружавању*, том 3, стр. 267).

Љубљени верни,

Друго духовно оружје и дужност војника Христовог јесте да се обује у *иријавности* за *јеванђеље* мира (Еф6,15). Божански отац Јефрем Сиријски, показујући да та духовна обућа јесте смирење, вели: "Уместо обуће стеци, о монаху, смиреноумље, јер као што обућу сви газе, исто тако и ко има смиреноумље труди се да га сви газе... Јер и блажени Давид, то стекавши, казује: *Ја сам црв а не човек* (Пс21,7). Јер се и Бог приближује смиреноме, као што казује *Светио Писмо: Који на висинама живи и на смирене ѿоледа* (Пс112,5-6)" (*Истио*, стр. 286). Кроз Пророка Исаију Бог казује: *На која ћу ѿоледајути? На смиреноја и кројкоја и на оноја ко држи речи Моје* (Исаија66,2). Такође Спаситељ, у првом блаженству, назива блаженима смирене, говорећи: *Блажени сиромашни духом, јер је њихово Царство небеско* (Мт5,3). А сиромашни духом су смирени, који се увек осећају сиромашнима у погледу сваког доброг дела, чак ако би имали све што је добро.

Ино духовно оружје, веома неопходно духовном ратнику, јесте штит вере, за који нас Свети Апостол Павле подстиче да га узмемо, говорећи: *Изнад свеја узмише штишти вере, о који ћетије моћи ѿојасишти све оињене стиреле нечастивоја* (Еф6,16; 1. Сол5,8). Штит или браник били су панцир или оклоп, којим су се у стара времена телесни војници одевали од главе до пете за време борби. А штит и оклоп којима треба да се одену духовни војници јесте вера. Да би нам вера била истински духовни оклоп, она треба да буде нераздвојна од љубави (Еф6,22; 1. Сол5,8; 1. Тим1,14; 2. Тим1,13; 1. Јн3,25; 5,1); да буде не само спознатељна, него и делатна, то јест да се дела кроз љубав (Гал5,6; 1. Сол1,3; 1. Тим1,5; Тит3,15); да буде из срца (Дал8,37; Рим10,9-10); да се покаже кроз дела (Јак2,21-25), јер је *и вера без дела мртва* (Јак2,26) и не може никога спасти (Јак2,14). Вера без дела је подобна вери ђавола, који верују у Бога и дрхте од Њега, али неће да чине добра дела (Јак2,19; Мт8,29; Мк1,24). (...) Вера треба да буде нелицемерна и искрена (1. Тим1,5; 2. Тим1,5; Мт15,8; Мк7,6). Најзад, вера треба да буде пламена, а не хладна или само млака (Отк3,16; Данило5,27). Божански отац Јефрем Сиријски казује о пламеној вери да је духовни оклоп, говорећи: "Уместо оклопа узми на себе веру у нераздељну Тројицу, веру као зрно горушичино. Јер је зрно горушичино сасвим округло и нема пукотину или који угао, него је сасвим округло. (...) Након што је ову (веру) *вадобило*, Петар, врховни међу апостолима, и Христа је исповедио да је Син Бога живога, и кључеве Царства небеског

од Њега је примио (Мт16,16-19)". Затим додаје: "Њу стеци, брате мој, и постани целовит и потпун у вери, испуњавајући заповести Спаситеља нашег, да би и ти чуо од Њега: *Добро, слујо добри и верни, ући у радосиј ѿсѿогара својеја* (Мт25,23). Назвао га је добрим због његових добрих дела, и верним због његове пламене и делатне вере" (*Прегјовор...*, стр. 267).

Духовни војник Христов треба, такође, да узме *кацију сјасаења и мач Духа* који је реч Божја (Еф6,17). Божански отац Јефрем Сиријски тумачи да је кацига нада вечних добара, говорећи: "Уместо кациге, стеците наду будућих добара, које *око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође* (1. Кор2,9). Јер ће ти ова нада дати велику утеху у страдању и невољама" (*Истио*). "А уместо штита – казује у наставку Свети Јефрем – војник Христов треба да се огради Светим Крстом, запечативши њиме све своје удове и срце. И не само срце своје да запечати, него и мисли, трудећи се да своје улажење и излажење и све кроз шта буде прошао запечати, казујући: "У име Оца и Сина и Светога Духа". Јер је веома силно ово оружје, и нико од оних који га носе с вером неће бити ничим озлеђен. Јер ако ономе који носи знамење земаљског цара нико не може да науди, тим пре ми, који будемо носили знамење Небескога Цара, никога се нећемо бојати. Дакле, монах и сваки хришћанин нека увек користи ово оружје, јер стоји насупрот стрела невидљивих непријатеља" (*Истио*, стр. 269).

Уместо лука, Христови војници треба често да испружају руке на молитву, као што је написано: *И чини мишице моје као лук метални* (Пс17,35), јер молитва која се твори у познању и из срца јесте лук од меди, као што је и стрела бачена право у циљ од онога који је запео свој лук. А ако у време молитве будемо оставили своје мисли да се расплињују, бићемо подобни слепом и неискусном стрелцу, који ако и буде запео свој лук, бескорисно ће трошити стреле, у ветар – због свога слабог вида и своје неискусности – и неће моћи погодити свога непријатеља или звер која жели да га нападне. Дакле, како монах, тако и хришћанин, дужни су да познају и ову мајсторију сатане, који, у време молитве, настоји да им усмери мисли у бескрајност и на таштине садашњег века, како их не би оставио да се моле Богу.

Уместо мача, како монах тако и хришћанин који се бори за своје спасење, треба да има страх Божји, који сасеца злу похоту као двосекли мач. Дакле, доличи нам да се сетимо страшнога дана Суда, када *ће небеса с хуком ѿроћи, а стихије ће се ужарене расјасиши* и

земља и дела шло су на њој изјореће (2. Пт 3, 10); када ће се сунце йомрачићи, и месец своју светлостй изубићи, и звезде с неба йастйи (Мт 24, 29); када ће уледати Сина Човечијеја иде долази на облацима небеским са силом и славом великом (Мт 24, 30). Тада ће се, уједно са појавом безбројних војски анђела, зачути глас труба, а пред Њим ће огањ хитати да сажеже свет, када ће бити страшни земљотреси и муње којих до тада никада не беше, тако да ће се и силе небеске йокренући (Мт 24, 29).

Уместо трубе, духовним војницима, а то су монаси и хришћани, доликује да имају божанско Писмо, јер као што труба, одјекујући, сабира војнике, исто тако и божанско Писмо, вапијући к нама, сабира наше мисли, јер су оне као какви војници који бију битку против царевих непријатеља (Пс 20, 7–8). Као што труба, одјекујући у време рата, буди храброст јунака на борбу против непријатеља, исто тако и божанско Писмо буди ревност духовних војника на добру борбу против страсти и за подвиг и творење добрих дела. Зато нам увек доликује да се темељно разбудимо и са много залагања прионемо читању *Светйоја* и божанскога *Писма*, које нас буди и учи како да се боримо, да би се спасли страсти и замки невидљивих непријатеља. Читање божанскога Писма има дар да нам сабере ум који се стално расплињује и лута ка таштинама и бескорисном. Због тога је рекао и божански отац Исак Сиријски: "У време када ти је ум расплунут, проводи више у читању него ли у молитви"; и: "Чествуј читање, ако је могуће, више него ли бдење, јер читање постаје источник чисте молитве" (*Беседа* 34. наведено дело, стр. 174). Божански отац Јефрем Сиријски вели да нас, поред осталих добара, читање божанскога Писма учи и Богопознању, по сведочењу пророка Давида: *Ойшочиниће и видийће да сам Ја Бої* (Пс 45, 11).

Доликује нам, дакле, браћо, да много проводимо у читању божанскога Писма и молитвама, јер колико год пута будемо кроз њих говорили с Богом, толико пута ће нам се освештати душа и дух. Треба да обраћамо пажњу, када читамо, да нас не спречи непријатељ, наносећи на нас лењост или кушајући нас и говорећи нам: "Учини најпре то и то, и затим ћеш читати!" Поступајмо подобно ожеднелим јеленима који хитају на изворе вода (Пс 41, 1), напајајући се из духовних извора *Светйоја Писма* и њима расхлађујмо наше језике, умове и душе, сажежене од пламена страсти, које су жедне за *Бојом силним и живим* (Пс 41, 2). Када читамо, не задовољавајмо се само да пређемо листове књиге, него размишљајмо о ономе што

смо прочитали и сакријмо у срцу речи Божје из *Светйоја Писма*, да би се њима сачували од сагрешења Њему, по сведочењу које казује: *У срцу своје скрих речи Твоје, да не бих сајрешо Теби* (Пс 118, 11). Такође не заборављајмо да кроз читање *Светйоја Писма* и кроз испуњавање Божјих речи можемо исправити свој живот на путу Његових заповести, као што пише у псалмима *Чиме ће усйеићи младић на йуиу своје? Чувајући речи Твоје* (Пс 118, 9).

Браћо моја, монаси и хришћани, који се борите за спасење својих душа, добро је да знамо да су нам, поред духовнога оружја наведеног до сада, потребна и још четири слична оружја.

Прво оружје јесте да се никада не уздамо у саме себе, јер *Светйо Писмо* вели: *Проклетй је човек који се узда у човека и који сйавља йело себи за мишицу* (Јеремија 17, 5). Свети Василије, ослањањем на своју мишицу, подразумева "да се не уздајемо никада у саме себе" (Свети Никодим Светогорац, *Невидљива борба*, гл. 2). Свети Пророк Исаија упозорава оне који се уздају у своје умеће, казује: *Тешко онима који мисле да су мудри, и сами су себи разумни* (Исаија 5, 21). Свети апостол Павле учи на сличан начин: *Не смайтрајте сами себе мудрима* (Рим 12, 16), а премудри Соломон вели *Не мисли сам о себи да си мудар* (Приче 3, 7).

Дакле, прво што је потребно у невидљивој борби јесте да познајемо своју немоћ и ништавност, јер "ко себе сматра ничим – казује свети Јован Златоуст – познаје себе боље но сви остали"; а свети Јован Дамаскин вели: "Ништа није боље, до да човек позна своју немоћ" (*Добројољубље*, том 5, стр. 611).

Друго духовно оружје, од велике користи у невидљивој борби, јесте нада и уздање само у Бога (Приче 3, 5). Имајмо, дакле, уздање само у Бога и увек вапијмо к Њему: *Не осйави ме, Госйоде; Боже мој, не удаљи се од мене. Похићај ми у йомоћ, Госйоде сйасења моја* (Пс 37, 21). Ово наше савршено уздање само у Бога ослања се на четири добро утемељена разлога, и то:

– уздамо се у једнога Бога, Који, будући Свемогућ, може нам дати све што зна да нам је потребно и може нам помоћи свагда и свугде;

– уздамо се у једнога Премудрог Бога, Који има неизмерљиво знање (Пс 140, 5), јер Он познаје сва савршенства, те дакле зна шта нам је корисно;

– уздамо се у неизмерно Благог Бога, Који има неизрециву љубав и увек је спреман да нам помогне;

– ко год се узда у Бога не постићује се (Пс21,5; Рим5,5; Фил1,20), има спасење од Господа и не сагрешује, по сведочењу *Свештога Писма*, које вели: *Избавиће Господ душе слугу Својих, и неће се њреварити сви који се уздају у Њега* (Пс33,22).

Треће духовно оружје јесте трпљење, које нам је много потребно у нашој борби, као што се вели у *Свештоме Писму*: *У овој џешкој и великој борби џтрпљење вам је џотребно* (Јев10,36; Јак1,4; 5,8).

Последње духовно оружје јесте непрестана молитва (1. Сол5,17).

Али пошто је борба коју водимо против тела (Рим7,24–25; Гал5,24); против света (Рим8,27; 1. Јн4,4; 5,5); против ђавола (Рим16,20; 1. Јн2,13–14; Отк2,1) и против смрти (Исаија26,19; 1. Кор15,54–55) невидљива и унутарња борба, добро је да знамо које су нам врлине потребне за унутарње стражење. Божански отац и велики учитељ трезвености, свети Исихије Синаит, казује о томе: "Ко се бори унутар (себе) треба стално да има: смирење, потпуну пажњу, противљење и молитву. Смирење – зато што се бори с гордим ђаволима, противницима смирења, и да би имао у руци срца помоћ Христову, јер Христос ненавиди горде. Пажњу – да би свагда држао срце без икакве помисли, ма и добра изгледала. Противљење – да би се, када жустро буде спознао онога што долази, намах с гневом успротивио лукавومه. *И одговорићу – вели – рујачима мојима* (Пс118,42); *Зар се неће Боју џовиновати души моја?* (Пс61,1). Молитву – да би, намах после успротивљења, завапио Христу, у неизрецивом уздаку, и, онда ће ко се бори видети како се непријатељ распршује светим Именом Христовим (као што ветар распршује прашину или као дим што се развејава) заједно са својим утварама". А у наставку казује о молитви: "Ко нема чисту молитву, без помисли, нема оружје за борбу. А молитвом називам ону која се делотвори без престанка у дубинама душе, да би призивањем Исуса, непријатељ који се бори у тајности, био бичеван и сажежен" (*Добројољубље*, том 1, гл. 4, 20–21, стр. 46).

Љубљена браћо, монаси и хришћани,

Ово описано оружје, које нам је свима потребно до последњега даха, није телесно, материјално оружје, него је духовно и невидљиво оружје, *силно Бојом за рушење ујврђења* (2. Кор10,3–4) непријатеља. Она се још називају и "оружјима светлости", пошто кроз њих задобијамо духовну светлост Духа Светога, а њиховим непрестаним употребљавањем спасавамо се и постајемо причасници невечерње светлости будућега века.

Браћо моја, у закључку ове беседе молим вас све, с потпуним смирењем, да не заборавите мене, грешнога и неискуснога у невидљивој борби ума, да бих се светим вашим молитвама, милошћу Господа, Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа и посредовањем молитава Његове Пречисте Мајке, и сџам кадгод пренуо из сна своје неосећајности и пошао за вама који се борите да задобијете венац вечнога живота.

Амин.

*Сћарац Клеопа
као расофорни монах*

БЕСЕДА О ПОСЛУШНОСТИ, БЛАГОСЛОВУ И О РАЈУ

"Плод послушања твореној с бла҃гословом јесѣе смирење; а цвѣтѣ доброга дела, које ти сам смајтраиш добрим, јесѣе ѿгосѣи." (Свети Теодор Студит, *Беседа* 8, стр. 79)

Преподобни оци и браћо.

Пошто ми је преподобни отац старешина одредио да вам с време на време говорим, како бисмо, ради нашега убеђења и спасења, речју пробудили своју савест ка ономе што је духовно, намислио сам да вам говорим о трима стварима, и то: о послушности, о чувању благослова и о Рају. То троје чврсто је повезано једно с другим, и не може се испунити једно без другога. Јер без послушности нико не може ући у Рај, нити је послушност без благослова потпуна и савршена.

Најпре покажимо шта је послушност. О томе почујмо божанскога оца Јована Лествичника, који вели: "Послушност је потпуно одрицање од своје душе, које се испољава у телесним дејствима. Или обрнуто, послушност је умртвљење удова, при живом разуму. Послушност је вршење дужности без испитивања. Послушност је добровољна смрт, живот без радозналости, без бриге у опасности, ходање у сну. Послушност је гроб сопствене воље и васкрснуће смирења... Послушник, као и мртац, не противречи и не разговара, ни у добром, ни у оном што се чини лошим, јер ће за све одговорати онај који му је, добронамерно, умртно душу. Послушност је напуштање разговора, чак и када би било много за разговарање" (*Лествица*, Поука 4).

Али да бисмо схватили колико је велика опасност, кад се послушност крши и не узима у обзир, и како је велика казна Божја над непослушницима, треба нам да се умом најпре винемо на небо, и тамо видимо како је трећина анђела, због непослушности и гордост, отпала од славе Божје (Отк 12, 4). Јер, по Светим Оцима, гордост није што друго, до ниподаштавање послушности. Отидимо затим умом у Рај и видећемо да, чим се заповест послушања прекршила, цели људски род се удаљио од Раја (Пост. 3, 23). Свуда, дакле, видимо да где се послушање ниподаштава, јавља се смутња и раздор.

Од руководства државе па до руководства породице непослушност доноси сплеткарења, непотчињавања, нарушавање доброга поретка у држави, у друштву, у манастиру, у породици и где год људи живе. И као што непослушност проузрокује погибао (2. Сол 1, 8–9), кроз послушност Господа нашег Исуса Христа према Оцу, Који Га је послао у свет ради нашега искупљења, живот вечни је ушао у свет (Јн 3, 16; 3, 36), јер Он је ради нашега спасења био *послушан до смрти, и до смрти на крсти* (Фил 2, 8).

Погледајмо какав је живот Спаситељ изабрао, када је благоизволео да обитава с нама, људима, на земљи, ради нашега спасења. Је ли Он изабрао столпнички или пустињачки и усамљенички живот? Заиста, и тај је засновао, када је отишао у пустињу и 40 дана и 40 ноћи постио, и био кушан од ђавола (Мт 4, 12). Али након што је изашао на проповед, и након што је одабрао и призвао Своје ученике, није их послао у пустињу, него је с њима установио општежиће, и као љубљени Отац са својим синовима, обитавао је са светим ученицима и апостолима до смрти, Васкрсења и Пресветога Свога Вознесења на небо. А са своје стране, Његови божански ученици и апостоли – по примеру који им је дао Спаситељ Христос – засновали су општежиће са свима који су, кроз њихову проповед, поверовали у Њега. Јер као што видимо да је записано у *Делима апостолским: сви који вероваше беху на окују и имаху све заједничко. И ѿкеовину и имање продаваху и раздаваху свима како је коме било ѿѿребно* (Дан 2, 44–45). И опет вели: *А у народа који ѿверова беше једно срце и једна душа; и ниједан не ѿвораше за имање своје да је њеѿово, неѿо им све беше заједничко* (Дан 4, 32).

По примеру Светих и божанских апостола, многи од Светитеља и божанских Отаца, као: Теодосије, Јефтимије, Сава Освећени, Варсануфије, авва Доротеј, Харитон Исповедник и многи други од Светитеља, засновали су у Палестини општежитељне манастире. Затим, посредством божанскога оца Јована Лествичника и Јована Раитског засјале су на Синајској Гори и на Раиту општежитељне лавре са много монаха. Такође свети Пахомије у Египту, свети Василије у Кесарији Кападокијској, свети Теодор Студит у Цариграду и свети Атанасије на Светој Гори, као и преподобни оци Антоније и Теодосије у великој Печерској лаври у Кијеву, засновали су строги општежитељни поредак. Затим су још и многи други, које нећемо помињати, засновали општежитељне лавре и манастире, где се хиљаде и десетине хиљада монаха спасло кроз свето послушање.

Али пошто нам је беседа о послушности, добро је да, ради наше опште користи, наведемо неколико примера праве послушности.

У *Отачнику* пише о преподобном оцу нашем Јовану Колову како је, када је био искушеник почетник, отишао једном к неком египатском старцу, и ступивши код њега као ученик, овај га је опробао да би видео има ли савршену послушност. Тако, узевши суво дрво, старац га је укопао у земљу и рекао свом блаженом ученику: "Брате Јоване, свакога дана заливај ово дрво са по ћупом воде, док не буде родило". А вода беше далеко од њих, тако да је ученик с вечери одлазио и ујутру се враћао. А након три године озеленело је и процветало дрво, а затим је и родило. И старац, узевши род, однео га је у цркву, говорећи: "Браћо, узмите и једите од рода слушања" (*Отачник*, Букурешт, 1828, слово Ј).

Опет читамо у *Отачнику* да је авва Силуан имао у скиту ученика по имену Марка, који је био веома послушан; он је био добар преписивач, и старац га је много љубио због његовога савршеног слушања. Старац је имао још и друге ученике, једанаест на броју, који су се љутили што старац више љуби онога него ли њих. Чувши то старци из скита, дошли су једнога дана к њему, рекавши му да су незадовољни што он не љуби све ученике једнако. А он, повевши их, изашао је и закуцао на вратима свакога од браће, говорећи: "Брате тај и тај, дођи, јер си ми потребан!" Али ниједан од њих није га послушао одмах. Затим, дошавши до Маркове келије, закуцао је на врата, говорећи: "Марко!", а овај, чувши глас старца, намах је изашао, и авва га је послао на неко слушање, казујући затим старцима: "Где ли је остала братија, а оци?" Ушавши у Маркову келију, нашли су отворену свеску у којој је писао и видели су да је управо био отпочео писати слово О, али чувши старца, одмах је оставио перо и није завршио започето слово. Дакле, видели су то старци и много користи стекли, и потом су рекли авви Силуану: "Заиста, авво, кога ти љубиш и ми љубимо, зато што и Бог тога љуби".

Прибележићу другу свету причу о послушности.

У књизи Светога Јована Лествичника види се да је неки човек по имену Исидор – из племићкога сталежа града Александрије – дошао у неки општежитељни манастир. А блажени старешина тога манастира, будући веома искусан пастир и видећи тога Исидора да је горд, суров и лукав, рекао му је: "Брате, ако заиста хоћеш да понесеш јарам Христов, знај да пре свега хоћу да се извежбаш у послушности". А он је рекао: "Као гвожђе у руке ковача, тако и ја

себе предајем и потчињавам се теби, пресвети оче". А велики поучитељ, радујући се тој његовој одлуци, намах је дао Исидору место подвига, рекавши му: "Брате, хоћу да будеш вратар на манастирској капији, и свакој души која буде ушла и изашла твори метанију, казујући јој: Моли се за мене, оче, јер сам падавичар".

Послушавши Исидор старешину као анђеоског Господа, творио је то слушање с великим стрпљењем седам година, те је блажени старешина хтео да га приброду сабору братства и да га удостоји рукополагања. А Исидор, прозван "Гвозденим" – јер тако га беху прозвали због његове послушности, смирења и трпљења – упутио је пастиру много молби преко светога Јована Лествичника и преко других Отаца, да га и даље остави тамо, како би завршио своју трку, дајући магловито до знања да се његов позив и кончина приближују. То се и догодило управо тако, јер пошто га је његов чудесни учитељ оставио у истом стању и поретку, после десет дана, у дубоком смирењу, отишао је Господу, и седмога дана по свом уснућу узео је к себи и манастирскога вратара; јер блажени му беше рекао: "Брате, ако будем стекао смелост ка Богу, нераздвојан ћеш од мене и тамо бити веома убрзо". То се и испунило, ради веће потврде његове савршене послушности и смирења, којима је следио Богу (*Лествица*, Поука 4, стр. 20).

Ево и друге чудесне приче.

У манастиру Светога Јована Саваита у Азији био је неки старац, лењив и врло суров по природи. Овај је, Божјим Промислом, добио некога младог ученика по имену Акакија, прстодушног у понашању, али мудрог, који је толико батина поднео од онога старца, да би многима изгледало невероватно, јер га је мучио не само вређањем и погрдама, него и убојима. Али трпљење онога ученика није било нерасудно, јер видећи га блажени његов старешина Јован Саваит како као какав купљени роб страда од онога суровог и нечовечног старца, питао га је много пута, казујући му: "Шта је, брате Акакије? Како си провео данашњи дан?" А он му је намах показивао: кад модро око, кад врат, а кад главу рањену.

Блажени старац, спознавши да је велик делатељ трпљења, казивао му је: "Добро, добро, брате Акакије; трпи, јер ћеш стећи корист". Дакле, творећи он слушање с многим трпљењем код онога немилосрдног старца током девет година, отишао је Господу. А након што би покопан на гробљу оца, после пет дана отишао је Акакијев старац к једном од великих старца оданде, говорећи: "Оче, брат Акакије је умро". Чувши то, старац је одговорио:

"Оче, не могу да поверујем". А он му рече: "Дођи па види". И оставши старац, намах је отишао на гробље заједно са старцем блаженога подвижника. Стигавши тамо, викнуо је оном што је и у смрти ваистину жив, као живом човеку, рекавши му: "Брате Акакије, јеси ли умро?" А премудри послушник, показујући и по смрти послушност, одговорио је: "Како је могуће, оче, да умре човек који је трудбеник послушности?" Тада његов старац који му беше старешина и који га је веома много мучио, устрашивши се од тога одговора који је дошао из гроба, пао ничице, и са сузама искао од игумана лавре келију близу Акакијевога гроба, и тамо је с великим покајањем пребивао до смрти, иштући опроштај од свих отаца и браће, казујући им: "Опростите ми, оци и браћо, јер сам учинио убиство" (*Лествица*, Поука 4).

Оци и браћо,

Испричајмо штогод и о чувању благослова, које је испуњење и савршенство послушности.

У неком општежитељном манастиру био је неки старац, и имао је врло побожног ученика, који се у свему трудио да чува благослов свога оца. Том ученику је старац поверио да чува манастирска говеда. Али једном му се догодило да су му манастирска говеда утекла у њиве мирјана, проузрокујући им велику штету. Због тога су мирјани дошли у манастир и пожалили се старешини, а старешина је рекао старцу онога брата шта се догодило с манастирским говедима због непажње његовога ученика. Чувши то, старац је призвао ученика и веома строго га је укорео. А он је искао од старца да му опрости и да му да епитимију због учињене грешке. Међутим, старац му је рекао: "Пошто ниси доста бринуо, и краве су оштетиле пшеницу на њивама мирјана, а манастир сада треба да им исплати одштету, немој више јести хлеба док ти ја не будем допустио". После мало дана старац је умро а да ученик није могао да му иште благослов и разрешење од епитимије. Вративши се ученик са свога послушања и затекавши мртвог старца који га беше свезао, плакао је веома због губитка свога доброг поучитеља, а и због тога што је остао под епитимијом да више не једе хлеба.

Након што су покопали старца, брат је рекао најискуснијима међу оцима да је остао под епитимијом, али ниједан од њих није се усудио да га разреши. Онда је брат отишао к светом Герасиму, који беше патријарх цариградски, и искао му је да га разреши епитимије коју му беше наложио старац. Али ни патријарх га није

разрешио, јер је и његов клир, који беше сабрао, посаветовавши се међу собом, био мишљења да не разрешују епитимију коју је старац наложио. И мада онај старац не беше свештеник, него прост монах, пошто је био старац оном брату, нису брата могли разрешити. Од тада је ученик, имајући страх Божји и бојећи се да преступи свезу и епитимију коју му беше дао његов старац, остао не једући хлеба до смрти, да не би преступио благослов и реч свога оца (Свети Теодор Студит, *Беседа* 33, стр. 173).

Друга свештена повест о чувању благослова јесте и ова:

Свети Висарион Велики, Египћанин, путовао је једном са својим учеником Дулом уз морску обалу. Ученик, ожедневши веома, рекао је свом оцу: "Оче, веома сам жедан". А старац, помоливши се, рекао је свом ученику: "Пиј из мора". Овај, имајући благослов свога оца, отишао је и пио, јер, кроз аввину молитву и благослов, вода у мору се оследила и постала је као изворска. Други пут, путујући они, опет је ученик ожеднео, и – не узимајући више благослов – отишао је опет к мору да пије. Али овога пута затекао је воду горку, слану, бљутаву, и ученик никако није више могао да пије из мора као онда. Зато, отрчавши к старцу, рекао му је: "Оче, био сам веома жедан и хтео сам да пијем воде из мора, али нисам могао, јер је вода била јако лоша". А старац му је одговорио: "Сине, што ниси узео благослов, да би ти Бог оследио воду као раније?" И зачудио се веома светитељев ученик, и због тога ништа више није радио док није искао благослов од свога оца (*Житије светијога Висариона*, видети у *Опшачнику*, стр. 12).

Ина чудесна повест о нечувању благослова, које се догодило у нашем манастиру и које сам видео својим очима, била је следећа.

Док сам био нов искушеник почетник у овом манастиру, дошао је овамо неки брат по годинама старији од мене, који се звао Василе Максим. Овога је отац старешина одредио да обитава у келији са мном. Он је по природи био благ и ћутљив човек. Али после неке три године послушања, почео је упорно искати да га замонаше, образлажући да је одслужио војску и да је у годинама, имајући отприлике 25–26 година. Стари наш старешина казивао му је: "Имај још стрпљења, брате Василе, а када приспе час и за тебе, замонашићемо те". Међутим, он се све више жалостио, смућивао и роптао, питајући што и њега не замонаше и зашто су друге замонашили пре њега. Други пут, у Светом и Великом посту отишао је у канцеларију светога манастира и рекао оцу који је тамо био дежуран:

"Дошао сам да те замолим да ми напишеш молбу светој митрополији ради монашења". Отац Јоил, који је имао послушање секретара, рекао му је: "Написао бих ти, брате Василе, али немам марке да прилепим на молбу, и немам ни добре хартије". То му је рекао пошто је хтео некако да учини да он донекле одгоди своју одлуку. Онда је он рекао: "Идем ја до Тргу Њамца да купим хартију и марке". А отац секретар га је саветовао, рекавши му: "Ако хоћеш да идеш, брате Василе, пођи најпре у свету цркву к оцу старешини и узми благослов, јер нико не може никамо отићи без благослова старешине".

Чувши то, брат Василе је дошао у храм, где је стари старешина управо служио Свету литургију. Ја сам се случајно налазио у десној певници и видео сам га где иде ка светом олтару да узме благослов за полазак. Али старац му је рекао: "Немој, брате, никамо ићи, него остани на Светој литургији, јер будеш ли отишао без благослова, набасаћеш на велику опасност". Он, међутим, није послушао, него је, учинивши три метаније пред Богомајком и изашавши из цркве, пошао путем који води ка Тргу Њамцу. Када је стигао до места званог Бели Поток – који из планина тече шумом – изашло је пред њега седам веома одвратних ђавола, под видом монаха, носећи на главама црвене камилавке, као протојереји, и у рукама огњене палице; и почели су показивати према њему, говорећи: "Хајде да ухватимо овога, јер је пошао у Тргу Њамц без благослова свога старешине". Када их је он видео, почео је да се крсти и дао се у бег, да га не би ухватили. Тако је бежао скоро цели дан по шуми и по планинама, будући гоњен од оних седам ђавола. Под вече, кад сам се ја затекао у манастирском дворишту, видео сам брата Василе како улази на врата звоника, без капе на глави, с косом веома умршеном, с једном ногом босом, с другом ногом обувеном, имајући црвене очи као крв, и на грудима стежући наручје сувих, дебелих гранчица, и почео је јако да виче к мени: "Брате Костика, седморица за мном, не остављај ме, седморица за мном". И почео је узимати дрва од оних што је имао у наручју и бацати их за собом, као кад би се бранио од вукова или паса. И опет је викао: "Не остављајте ме, седморица за мном, не остављајте ме".

Ја сам се престашио када сам га видео у том стању и нисам знао шта да кажем. Хотећи да му приступим, ударио је и мене једним дрветом, говорећи: "Не видиш ли да је седморица за мном?" Тада сам ја, видећи да није при здравој памети, позвао неког брата, по имену Симеона, који је телом био јачи од мене, и када је онај

дошао, рекао сам му: "Брате Симеоне, не остављај ме, јер ће ме овај убити; не видиш ли да је луд?" Онај се као стрела устремио на брата Василеа, ухватио га рукама и оборио на земљу, и држећи га тамо, рекао ми је: "Иди, брате Константине, и донеси конопац из штале, од говеда". Отишао сам брзо, и пошто сам му донео конопац, свезао га је а затим одвео у келију где смо обитавали, након чега се сакупило много отаца и братије, који су се чудили како ђаволи муче брата Василеа, како се он отима, будући тако снажно свезан, и непрекидно виче: "Не остављајте ме, јер она седморица хоће да ме узму са собом".

Видећи то, отрчао сам оцу старешини, који се налазио у градини с оцем економом, и рекао сам му: "Оче старешина, дођите брзо и раздрешите брата Василеа, јер је полудео". А старац ми је рекао: "Нека га, брате, нека се још помучи, јер је преступио благослов и отишао по својој вољи камо је хтео". Пошто сам ја много настојавао, јер ме беше жао једнога брата Василеа, најзад је старац рекао: "Ево доћи ћу одмах; иди пре мене и донеси ми из цркве *Требник*, епитрахил и крст".

Отишао сам напред и донео, и одмах је стигао и старац тамо, а келија беше пуна отаца и братије. Он је брзо узео епитрахил, књигу и крст у руку, и рекао нам свима: "Клекните!" Тако му је прочитао велико раздрешење и друге молитве, а затим нам је рекао: "Раздрешите му конопац, јер га је и Бог раздрешио". И намах брат Симеон, који га беше свезао, заједно с другом браћом, одвезао га је, а он је стојао мирно и са закрвављеним очима гледао нас и рекао је: "Опростите ми, оци и браћо, и молите се Спаситељу и Богомајци за мене грешног". То рекавши, заспао је. Потом је старешина рекао: "Оставите га да се одмори, јер су га веома гонили и мучили ђаволи". И гледаху оци његову изувену ногу, која беше веома изранављена и окрвављена, због тога што је трчао по дрвећу и камењу, гоњен од оних седам ђавола. Пошто се пробудио, испричао је свима шта му се догодило због преступања благослова и послушности.

То сам прибележио, сматрајући да је достојно да буде читано, јер сам својим очима видео, не само ја, него сви оци и браћа у манастиру. Све је то остало за нас као лекција за цели живот, да нико више не чини ништа по својој глави, и да се нико више не усуди чинити штогод без благослова. Чуо сам многе где казују: "Брате, немој чинити штогод без благослова, јер ћеш имати посла с оном седморицом".

Оци и браћо,

Пошто је то речено о послушности и благослову, рецимо неколико речи и о Рају, јер се до њега не може стићи, до само пазећи на та два добра дела.

Свети и божанско Писмо казује нам о Рају следеће: *И засади Госѿод Боѿ врѿи у Едену, на исѿоку, и ѿосѿави ѿамо човека, којеѿа сазда* (Пост.2,8). Тумачећи ово слово *Божанскоѿа Писма*, Свети Василије вели: "Тамо је Бог насадио Рај, где не беше досаде ветра и неподесности четири годишња доба. ни града, ни грмљавине, ни громава који ударају и жежу, ни зимскога мраза, ни влаге, ни летње јаре, ни јесење сувоте; него су четири годишња доба била добро устројена и имала међусобно мирно устројство, јер је свако од њих било украшено својом лепотом и није му сметало суседно; пошто тамо лето није озлеђивало пролећно цвеће, долазећи прерано, и опет, ни летњи, ни јесењи плодови нису падали да пропадну због беспоретка у ваздуху, јер су сва четири годишња доба кружила у добром поретку око онога места, једно с другим будући уплетено и благо свезано, и без огорчавања свако је доносило своја добра у своје време, као какве одвећ добре и неоштећене дарове. Такође је и оно земљиште било масно и меко, и из њега је уистину текло млеко и мед, будући добро устројено за свако рађање плодова. Кроз њега су текле многе плодорodne воде, лепе, слатке, валовите и бистре, које су причињавале много весеља при њиховом гледању, а још више него ли је весеље доносиле су својом корисношћу". А мало ниже вели: "Како да ти предочим управо лик отаѿбине из које си пао?" (*Шестоднев*, Букурешт, 1826, *Беседа о Рају*).

Такође и много другога чудесног казује божански отаѿ Василије Велики о Рају, које овде, због краткоће беседе, не можемо прибележити.

Сасуд изабрани, свети апостол Павле, хотећи да са мало речи представи неизрециво, вели: *Шѿио око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, оно ѿриѿреми Боѿ онима који Га љубе* (1. Кор.2,9). Јер су, заиста, изнад човечијег ума и речи она добра и лепоте Божјега Раја, које милошћу и самилошћу Преплагога и Премилостивога Бога, у Тројици слављеног, нека би задобили сви који живе у послушности Његових заповести, у чувању светога благослова и у делању свих добрих дела.

Амин.

БЕСЕДА О ДОБРОВОЉНОМ СИРОМАШТВУ, ДРУГОМ ПО РЕДУ ОБЕТУ МОНАХА

Рече Госѿод: Лисице имају јама и ѿѿишце небеске ѿњезда, а Син Човечији нема ѿге ѿлаву заклониѿи. (Мт.8,20)

Пречасни оци и браћо.

Ја, сасвим недостојан и грешан, који сам убог у поимању доброг и делотворењу спасоносног, усуђујем се да вам говорим о ономе што смо обећали пред Христом Богом, Пресветом Његовом Мајком и свим Његовим анђелима, када смо примили постриг светога и анђеоског образа. Знамо да обети јесу завети који полазе од Бога према човеку и од човека према Богу (Архим. Никодим Сакеларије, *Закономправило*, том 2, стр. 188). И ако се Бог сећа својих обећања према нама (Пс 104, 41; Лк 1, 54) и испуњава Своја обећања према нама (Бројеви 23, 19; Исус Навин 21, 45), колико ли више доличи нама да се сећамо онога што смо обећали пред Богом и да се трудимо са свом ревношћу за испуњење тога.

Као што видимо из *Светиоѿа Писма*, и Спаситељ наш Исус Христос, и божански и свети апостоли, оставили су нам жив пример да живимо у сиромаштву и оскудици на овој земљи. Због тога Спаситељ казује: *Лисице имају јама и ѿѿишце небеске ѿњезда, а Син Човечији нема ѿге ѿлаву заклониѿи* (Мт.8,20). Онај Кома је небо престо а земља подножје ногама Његовим (Дап.7,49), добровољно је сиротовао нас ради, и Својим сиромаштвом исцелио је наше духовно сиромаштво (Свети Никодим Светогорац, *О чувању ѿѿи чула*, гл. 11, стр. 390). Опет видимо Спаситеља, када шаље Своје божанске ученике на проповед, како им заповеда, казујући: *Не носите... ни шѿѿаја... ни ѿорбе...* (Мт.10,9-10). И "они који пођоше без штапа, пастирствовали су цели свет, и без торбе будући, много су иметка наследили", јер су послушали Онога Који је рекао: *Ишѿишѿе најѿре Царсѿтво Божје и ѿравду њеѿову, и ово ће вам се све догаѿи* (Мт.6,33).

Не бојмо се, браћо, сиромаштва, јер чујемо шта казује Бог кроз светога пророка Исаију: *Пре ће мајка заборавиѿи своѿа сина, неѿо ли Ја ѿѿебе, који Ми служиш.* Не старајмо се о богатству, ми који смо се добровољно заветовали да будемо без њега, Бога ради.

Јер ако будемо сабирали богатства, наше ће се срце раздвојити од љубави Божје и прионуће за ововековно. Сетимо се речи Господње, која вели да не можемо служити Богу и Мамону (Мт6,24).

Ево шта казују божански канони у погледу монаховог сиромаштва: "Монаси су дужни да немају ништа своје сопствено, него све своје да дарују манастиру". А свети Лука казује о онима што су веровали у Христа и који су још одраније предображавали монашки живот, да ниједан није имао штогод своје, него им све беше заједничко (Дап4,32). Зато, онима што желе да постану монаси дозвољава се, у погледу иметка, да га, по сопственој жељи, пошаљу било којим особама, којима, наравно, није законом забрањено (Картагински сабор 22, 31). А након што постану монаси, манастир има власт над свим што им припада, и не допушта им се више да се старају о управљању својим иметцима. А ако се нађе неко да је присвојио штогод иметка, који није предао манастиру након што се замонашио, и буде га поробила страст љубави према добити, нека игуман или епископ узму од њега иметак и, пошто се прода на лицитацији пред многима, добитак нека се подели оскуднима и сиромасима. А онога који је гледао да отме такви иметак, као некада Ананија (Дап5, 1-10), Свети Синод је одлучио да умудри одговарајућим налагањем епитимије. И појашњено је да што је Свети Синод одлучио "за мужеве монахе, буде важеће и за жене монахиње" (*Правила монашкој животији*).

Дакле, оци и браћо, с обзиром да смо се добровољно заветовали пред Богом на сиромаштво, немојмо настојати да се обогатимо; јер по сведочењу Светога Писма: *Одговараће човек за сваку реч коју изговори* (Мт12,36); и опет: *Оћасно је за човека да се заветује, а након шћио се заветуовао да размишља* (Приче20,25). *Боље је да не заветујеш нећо ли да заветујеш ћа не исћуниши* (Прон.5,4). Видимо како се ужасно збило Ананији и Сафири, који беху обећали да ће свој иметак дати Богу, али пошто су се посаветовали да нешто од њега задрже, напрасном смрћу су умрли; јер нису слагали људима, него Богу (Дап5,1-10; Лк2,23).

Свети Василије Велики, показујући велику опасност која је над монахом што жели да има и нешто засебног иметка у општежићу, казује: "Бежимо од стицања чега засебног, сем онога што се стиче заједно за све"; и опет: "Који почиње од лоповлука постаје други Јуда. Јер засебно стицање је лоповлук, и баца у погибелљ монаха који има засебни иметак у општежићу (*Шестјоднев*, Букурешт, 1826; *Монашке усћанове*, Беседа 34, лист 100).

Оци и браћо,

Ето како је велик понор љубави према иметку, и колику опасност наноси монасима посебни иметак, особито онима што су изабрали општежиће, које је последовање Христу. Видимо да су они који су из свег срца, ума и врлине љубили Бога, оставили све – по речи Јеванђеља – и следили целога живота Христа, у сиромаштву и оскудици. Јер чујемо једнога од Светитеља како казује: "Ко није омрзнуо свој иметак, како ће моћи да омрзне своју душу, по заповести Спаситељевој?" (Отачник, гл. 13, лист 127). Такође и други старац из *Оћачника* вели: "Ако желиш Царство небеско, дужан си да се не обазиреш на иметак. Јер нећеш моћи да живиш по Богу, ако будеш сластољубац и среброљубац". Штавише, ко буде поражен љубављу за новцем и иметком, ако би чак и светац и чудотворац био, због среброљубља губи дар Божји и постаје подобан ђаволима. О томе читамо у *Оћачнику* следеће:

"Причао је неки монах да је био неко од старца, који се удостојио великог дара од Бога и свуда се дознало за његово име, због његовога живота у добрим делима. Дакле, прочуло се његово име до цара. А цар, пославши, позвао га је к себи. Након што је од њега узео благослов, разговарао је с њим, и, имајући велику корист, дао му је злата. А старац, узевши злато, отишао је у своје, а златом које му је цар дао купио је њиве, винограде и ини иметак. После неког времена довели су к њему бесомучнога, да га исцели, као што то беше учинио много пута. И рекао је старац: "Изаћи, ђаволе, из саздања Божјег!" А ђаво је одговорио: "Нећу те послушати!" Рече старац: "Због чега нећеш да ме послушаш?" Рече ђаво: "Зато што си постао као један од нас, напустивши сећање на Бога, које си имао према Њему, и латио се земаљских брига, зато те више нећу слушати, нити ћу изаћи из човека" (*Оћачник*, Беседа 23, лист 127).

Видите, Оци и браћо, како ми, добровољно, због љубави за иметком постајемо подобни ђаволима? Видите ли да, испуњавајући се бригама овога века и богатства, одгонимо од себе сећање на Бога и на молитву? Јер не може човек бити без бригае и помутње, ако воли да има иметка, по сведочењу једнога од Светитеља, који казује: "Неће мору недостајати таласа, нити љубитељу иметка бригае и помутње". Љубав за имањем чини да постанемо потпуно лењи у погледу онога што је духовно, старањем о много чему и властољубљем. Имајући то у виду, божански Оци су одредили да, у време Светог и Великог поста, у свим православним црквама буде уврштена

молитва светога Јефрема Сиријског која, између осталог, казује: "Дух лењости, грамзивости и властољубља не дај ми".

Ко је од Божјих Светитеља служио Њему за плату? Ко ли је икада рекао: Ако ли не примим толико месечно, нећу више творити послушање, или одговарајућу службу? Авај нама! Христос хоће да нам да Рај заувек, а један цвет из Раја – како је анђеоски Господњи открио светом Андреју, јуродивом Христа ради – драгоценији је од свих иметака овога видљивог света. а ми стојимо да се цењкамо, када је реч о нашем спасењу и о неизрецивом блаженству вечнога живота.

Страст за богаћењем, за поседовањем имања, куша нас таштим бригаама и помутњама и. кроз њих, удаљује наш ум и срце од Бога. Свето старање о молитви и о размишљању о духовном удаљује се од нас. Ову истину нам показује и божански отац Исак Сиријски који казује: "Не можеш, опхрван световном бригом, имати са собом и богосмислије". Ум помућен бригом за иметком свагда је под влашћу заборављања онога што је духовно, по сведочењу истог Светитеља, који вели: "Помућен ум неће утећи забораву, и мудрост му неће отворити врата" (Свети Исак Сиријски, *Беседа* 5). Уистину, каква ли би мудрост и духовна философија могла да још уђе у ум пренатрпан помутњом бригаом и иметака, која чине да човек тешко уђе у Царство Божје?

Али тежа за нас јесте чињеница да, ако се не будемо трудили да побегнемо од удобности овога живота и стицања иметака, поред ине осуде, прелако ћемо стићи у ропство погубних страсти, као што опет видимо да је написано: "Ко бежи од одмора овога садашњег живота, тај је умом видно век који ће доћи. А ко је свезан љубављу за стицањем, роб је страсти". Затим, показујући да богаћење није само стицање злата и новца, него и било чега другог сувишног, казује: "Немој сматрати да је само стицање злата и сребра љубав за богаћењем; него и стицање свега другог" (Свети Исак Сиријски, *Беседа* 23, стр. 119). Још су и свака кротост и мир страни ономе који се бави бригом о иметку, као што потврђује исти Светитељ: "Човек са много брига не може постати кротак и спокојан. Јер што је потребно стварима у које се срозава присиљава га да се креће у њима и да се бави њима, и нехотице, чак ако и не би хтео, отимају му мир и тиховање" (Свети Исак Сиријски, *Беседа* 13).

Али што је још горе, љубављу према иметку и многим старањем о земним стварима, ми доказујемо неверовање у Бога, како нам

потврђује свети Јефрем Сиријски, који казује: "Знак неверовања јесте да се везујемо за земне ствари". Јер Господ, хотећи да нас избави материје, вели: *Не бринити се душоу својом, ишћа ћети јести, или ишћа ћети ишћити; ни телом својим у ишћа ћети се огенути*. Затим вели: *Није ли душа претјежнија од хране, и тело од одега?* (Мт 6,25). И опет, дајући нам јасан пример у птицама и травама, Господ вели: *Полегајте на ишће небеске како не сеју, нишће жању, ни сабирају у жишће; ја Отац ваш небески храни их. Нисће ли ви многу претјежнији од њих?* (Мт 6,26). *И за одега ишће се бринете? Полегајте на кринове у пољу како расиу; не итруде се нишће иреду. Али ја вам кажем да се ни Соломон у свој слави својој не огену као јеган од њих. Па када итруу у пољу, која данас јесте а сутира се у иећ баца, Бој тако одега; а камоли вас, маловерни?* (Мт 6,28–30).

Због чега ли нас назива маловернима? Зато што нико од оних што се многим бригама везују за земаљске ствари, не може доказати да има чврсту веру у Бога. Јер ако тако ревносно хитамо за пропадљивим стварима и због тога се помућујемо и напуштамо своје келијно и богослужбено правило, тада се срамотимо пред Богом, јер се више уздамо у своју ревност него у Промисао Божју и доказујемо своје неверовање у Бога. Ако желите да видите слику тога, молим вас читајте у *Добројољубљу*, том 1, стр. 151–220, код преподобнога Нила Испосника, и особито у главама 7–10.

Нама, оци и браћо, доличи да свагда будемо у молитвама за себе и за оне који су према нама милостиви, а не да напустимо своје правило и да се окренемо, као мирјани, стицању иметака. Видимо да се милост Божја стара о нама свиме што нам је потребно, кроз оно што доносе добри хришћани у цркву. Дакле, не заборавимо казну, која нас чека ако се на будемо молили за оне што су према нама милостиви. Јер чујемо пророка где казује: *Авај ономе који сабира за себе ишће нејево и веома оијежава свој јарам*. Да бисмо се спасли овог аваја, који веома отежава јарам наших грехова, радујмо се само оним што нам шаље Бог преко Својих верника, а ми се нађимо на својој дужности узношења молитава за њих и на уздржању, по својој моћи, од свега, као што смо се заветовали Богу, да проведемо свој живот у сиромаштву и у служби Цркве Христове.

По Апостолу, Бог је Који подиже све што смо засејали. А ако их Он не подигне, узалуд сејемо много, јер Он може, и после раста, да их уништи и да нас остави празних руку, чак и након што смо се трудили. Јер чујемо шта казује Свето Писмо: *Многи ћеш семена*

изнећии у поље, а мало ћеш сабраћии, јер ће ја изесћии скакавици. Винограде ћеш садићии и радићеш их, а нећеш ићии вина, нићии ћеш их браћии, јер ће изесћии црви (Зак. пон. 28,38–39). И опет: Сејетће много, а убиретће мало, јер ја раздувам; изіледатће много, а ећео мало (Агеј 1,5–6).

Дакле, велика препрека ка спасењу нам је љубав према пролазним и пропадљивим стварима, особито нама који смо добровољно обећали да ћемо живот провести у сиротовању и нестицању. Где је, дакле, и чему користи наш труд, ако Бог држи кормило ствари и све носи и води како жели?

Појмимо, дакле, да без Бога не можемо ништа творити (Јн 15,5). Затим, у свему иштимо Његову помоћ путем светих молитава и не полагајмо сву наду само у свој труд и у прекомерно стицање иметка, ми који смо се добровољно одrekli свега световног.

Пречасни оци и браћо,

Нећу окончати ову беседу, а да не забележим овде неколико речи једног оца који је живео у овом манастиру Сихастрији, који ми је био старац код оваца. пошто сам му неколико година био ученик на манастирској бачији. Он ми је казивао ово: "Брате Константине, монах не сме да има иметка, до само строго неопходно одело и свакодневну храну. Отприлике толико треба да има монах у животу, колико може да понесе на леђима, када се сели с једног места на друго". И запазио сам да је он испуњавао ово казивање у свом животу, јер је имао кожух, опанке и чобански огртач, пешкир за брисање лица и више ништа.

Ја бих га питао: "Оче Галактионе – јер се тако звао – због чега треба монах да има само толико?" А он ми је казивао: "Ево због чега, брате Костика. Апостол нас учи: *А кад имамо храну и одећу, будимо овим задовољни. А који хоће да се бојатће, ућадају у искушење и замку ђавола* (1 Тим 6,8–9)". Затим ми је казивао: "Уским путем не можемо ићи с главом пуном богатства, него што сиромашнији и смиренји". Он није био писмен, али је имао веома добро и бистро памћење и памтио је много добрих поука које је чуо од других. С времена на време ме је стално присећао, казујући: "Брате Константине, знаш ли шта се казује у *Ојћачнику* и код Светих Отаца? Сиромашни монах је путник без терета! Дакле, саветујем ти, ако ти Бог буде помогао и постанеш монах, немој сабирати богатство, и као огња се бој сакупљања новца, јер новац и богатство растављају човека од Бога".

Ишао сам понекад код другог старца из манастира, врло убог и смиреног, по имену Козма. Он није имао ни кревета у келији, до само стару пећ, и то напуклу и надимљену од дима који је излазио кроз пукотине. Питао сам га: "Оче Козма, зашто не оправаш пећ и зашто немаш кревет у келији?" А старац ми је говорио: "Слушај, брате, шта ће ми још и кревет? Ето имам овде ово огњиште и на њега ставим свој кожух – јер је само толико имао да би се покривао ноћу – и довољно ми је; јер ћу данас–сутра отићи у раку. За шта ће ми још добра пећ и кревет у келији?"

Чудио сам се његовом сиромаштву, јер је имао веома стару расу и камилавку поцепану и закрпљену на много места, и казивао сам му: "Оче Козма, што не кажеш оцу старешини да ти начини нову расу и камилавку?" А он ми је одговарао: "Море, синовче, шта ће трулежи од човека да му се шију нове хаљине? Мислим да ће ме ове служити док још живим. И ако сам ја стар, остави нека и хаљине буду старе, јер све на овом свету стари и пропада". Имао је белу браду до појаса, ишао обувен у опанцима и опасивао се конопцем преко кожуха када је ишао на послушање. Само за цркву је узимао своју стару расу и закрпљену камилавку. Имао је још и скуфију, коју је носио – како ми је рекао – 25 година. Отишао је Господу када је имао 89 година и остао за нас пример истинскога монаха – убог и смиреног.

Овим завршавам и молим се да милост Господа и Богомајке буде са душама које су из свег срца љубиле Бога и, Христа ради, подвизавале се на земљи у убоштву и смирењу до смрти. А ми, грешници, дужни смо да се угледамо на своје претходнике и да им следимо веру, с обзиром да је, по светом Јован Лествичнику "монах који не стиче – господар над светом".

Амин.

БЕСЕДА О САМОПОЗНАЊУ

"Оном ко познаје себе даје се познавање свега. Јер самопознање значи достћићи људскоу свих знања."
(Свети Исак Сиријски, *Беседа 16*)

Оци и браћо и љубљени верни.

Уистину, велики је дар и врлина да човек познаје себе и своје немоћи, као што је велика опасност да човек не познаје своје недостатке и немоћи. Због тога је један од Светих Отаца рекао: "Ништа није боље но да човек познаје сопствену немоћ и незнање; и ништа није горе но да то не познаје" (*Добројољубље*, том 5, стр. 133).

Али да би човек достигао ову блажену врлину подробног познавања себе, треба да прође кроз многа и разноврсна опробавања и искушења, и, ако их буде сва поднео са многим и дуготрајним трпљењем, тиме ће достћи познавање своје немоћи и познаће силу и милост Бога. Који му је помагао у свим тренуцима његовога живота. Дакле, стигавши човек до познања сопственога незнања и немоћи, почиње схватати да сада познаје много тога што није познавао раније, и да има много чега које ће познати кроз опит живљења.

Тако ће делатељ достћи да појми шта казује свети Василије: "Ако неко није што окусио, не зна шта му недостаје. А ко је окусио познање, делимично зна да не познаје, и то му постаје повод за смирење". И опет: "Ко је познао о себи да је променљиво биће, никада се ни у чему неће надимати. Јер, ако има штогод, Творчево је. Нико не хвали суд да је сâм себе направио добрим и корисним, него Творца његовога хвали" (*Наведено дело*, стр. 226).

Опет вели свети Василије: "Ко познаје себе у средини је између надмености и смирења; а ко из многих опробавања кроз искушења и из борбе коју води са телесним и духовним немоћима познаје своју немоћ, тај је очима ума видео бескрајну силу Божју и појмио како Бог избавља смирене, који вапију к Њему постојаном молитвом из срца. Тако овоје молитва постаје као уживање, пошто он зна да без Бога не може ништа чинити и, од страха да не падне, труди се да што више прионе Богу молитвом и добрим делима". С друге стране, диви се како то да је Бог њега избавио толиких искушења и страдања, и свагда Му благодари због милости коју је учинио над

њим, и, уједно с благодарношћу, стиче још већу љубав према Богу, постаје смирен и више се никада не усуђује да коме суди, знајући да како је њему Бог помогао, тако може свима да помогне, када хоће, као што вели свети Максим. Или сматра да је његов брат јачи и искуснији од њега, те се може борити са страстима и победити их, а сâм он је немоћан, и због тога му је Бог помогао, да не би изгубио душу.

И ина многа познања даје Бог ономе ко познаје своју немоћ, те тако, даром Божјим, напредује у смирењу и остаје несавладан страстима. Али је немогуће да ико достигне самопознање, ако не буде прошао кроз многа телесна и душевна искушења, и ако га сила Божја не подржи у време испробавања.

Ко је достигао самопознање, стиже до искуства тако да ништа више не твори по својој вољи и мишљењу, него се у свакој недоумици труди да пита искусне. Јер, уколико неко више греша, тим се више помрачује; а уколико познаје своју немоћ, тим више постаје смирен.

Једна од врлина које помажу човеку да достигне познање себе јесте и спокојство. Ово потврђује свети Петар Дамаскин, говорећи: "Спокојство је узвишеније од свега, и без њега не можемо се очистити и познати нашу немоћ, нити мајсторије ђаволâ (*Добројољубље*, том 5, стр. 171).

Високо мишљење о себи и незнање ослепљују оне који не желе да познају своју немоћ. Уистину, човек смиренога ума, који познаје своју немоћ, никада не престаје да кори себе, чак ако га би га цео свет хвалио или га ниподаштавао. Од подробног самопознања човек постиже велико смирење; а надмено размишљање самозадовољства може да остане свима непознато, чак и оном који га поседује, особито ако не буде пао у тешка кушања, кроз која је душа вођена у самоукоравање. Само тако човек познаје своју немоћ.

Свети Симеон Нови Богослов казује о самопознању: "Ако хоћеш да познаш које ти је животно стање, упитај своју душу и реци јој: "Душо, јеси ли чувала све заповести Божје или не?" И она ће ти, отворивши уста своје савести, засигурно казати истину. Јер се неће тебе постидети, него ће ти се супротставити и показаће ти што си поставио пред себе и што имаш у себи, било добро, било зло. Јер ћеш у познању сазнати, или да си љубио свет, или да си више служио Богу; или да си тражио славу од људи, било да си желео само ону коју Бог даје (*Добројољубље*, том 6, стр. 171).

Авва Доротеј нам казује да из самопознања несумњиво достижемо ниподаштавање себе, а онеме који путује кроз овај живот по вољи Божјој и једно и друго је од велике користи да не изгуби свој труд добрих дела. Ево шта каже: "Заиста, ако би човек стекао хиљаде врлина, а не би се држао тога пута ниподаштавања себе, никада не би престао да жалости и да буде жалосћен, и изгубио би сав свој труд" (*Доброћољубље*, том 9, стр. 550–551).

Оци, браћо и љубљени верници.

Човек који је уистину стекао самопознање, колико буде узимао од Бога више дарова, толико ће више постајати смирен и подобан плодносној воћки, која, што јој више плодови узрастају, све више спушта своје гране ка земљи. Ко уистину позна себе, колико буде напредовао у врлини, толико ће се више сматрати дужником Бога, Који уздиже човека са земље и удостојава прах земаљски да може ма и у најмањем следити Творцу и Богу своме.

Ко је познао себе и своје немоћи, никада не сматра да има што добро своје. сопствено, јер сва добра има у дар од Бога, као и своје постојање ни из чега. И ако му која лукава мисао буде шапнула какву хвалу, он ће рећи са Апостолом: *Шта ли имаш што ниси примио? А ако си примио што се хвалиш као да ниси примио?* (1. Кор 4, 7). Ко има самопознање свагда се смирује пред собом, сећајући се да ниједно добро није могао учинити без помоћи Божје, по речи која казује: *Без мене не можете чинити ништа*? (Јован 15, 5).

Преподобни Никита Ститат открива и износи да самопознање долази човеку из смирења, понизности и чисте молитве; он вели: "Ништа не окрилаћује више човекову душу ка богољубљу и ка човекољубљу, као смиреноумље, понизност и чиста молитва. Прво (то јест смиреноумље) сакрушава му дух, чини га да точи потоке суза и, предочавајући му људску ништавност, учи га да позна своју меру. Друго (то јест понизност) очишћава ум од материјалног, озарује очи срца и чини целу душу светлом. А последње (то јест чиста молитва) сједињује целога човека с Богом и чини да он пребива заједно с анђелима, да окуси сладости вечних Божјих добара, даје му велике ризнице и тајне, и распламсавши га љубављу, привољава га да се усуди положити душу за своје пријатеље, као неко ко се уздигао изнад међа телесне ништавности" (*Доброћољубље*, том 6, стр. 272–273).

У наставку преподобни Никита Ститат, показујући друге Божје дарове који се рађају из самопознања, казује: "Када неко достигне

да позна самога себе (а за то му је потребно много стражења према спољашности, и уздржање од световних ствари, и испитивање савести), намах му долази у душу одређено божанско смирење узвишеније од речи, доносећи у срце скрушеност и сузе жарке понизности, тако да ко пребива под дејством самопознања сматра себе: земљом, пепелом, црвом а не човеком, штавише, недостојним чак и животињскога живота. То је све због прожетости овим Божјим даром. А када се неко удостоји да дуго пребива у овом дару, испуњава се другом неизрецивом опијеношћу: понизношћу срца, и продире у дубину смиреноумља. Овај, изашавши из себе, пренебрегава сва спољашња јела, као и пиће и одело за тело, не тражећи што је изван неопходног, као преображен изменом деснице Свевисшега" (*Наведено дело, Беседа 39*, стр. 271).

Ко је познао себе, починуо је од свих својих делања по Богу и ступио је у свето почивалиште Бога и смирења.

Свети Исак Сиријски, познавши велику духовну ползу која долази човеку од самопознања, казује: "Блажен је човек који је познао своју немоћ, јер му то познање постаје темељ, корен и почетак свакога добра. Јер ако би човек познао и стварно осетио своју немоћ, тада би му душа згаснула у погледу униција које му помрачује савест... Међутим, нико не може осетити своју немоћ, ако не буде допуштено да буде мало кушан у ономе што мучи тело или душу; јер онда, стављајући своју немоћ уз Божју помоћ, намах познаје њену меру (тј. меру своје немоћи, прим. прев.). А када неко позна да му је потребна Божја помоћ, твори много молитава и, што их више умножава, срце му постаје смирено, јер нико, молећи се и иштући, не може а да се не смирује. Јер *срце смирено и унижено Бој неће огбацити*.

Дакле, док се човеково срце не смири, не може да престане са немиром; јер смирење сабира срце. А када се човек буде смирио, намах ће га окружити милост, и онда ће његово срце осећати божанску помоћ. Сва ова добра се рађају у човеку од познања сопствене немоћи. А праведник који не познаје своју немоћ има своје делање на оштрици сечива и није далеко од пада, нити од лава делатеља кварности, то јест од ђавола гордости. И опет велим: ко не познаје себе, потпуно је лишен смирења; а ко је лишен смирења, лишен је савршенства; и ко је тога лишен свагда је уплашен, јер његова тврђава није утемељена на железним стубовима, нити на бакарним темељима, то јест, на преблаженом смирењу...

Зато Господ допушта на Светитеље поводе за смирење и скрушење срца, кроз молитву са болом, да би познали своје немоћи и да би се Њему, кроз смирење, приближили сви који га љубе. Јер много пута их плаши страстима природе и посртањем у ружна и скврна размишљања; много пута, још и кроз ниподаштавања, и кроз прекоре, и кроз шамарања од људи; понекада и кроз телесне болести и немоћи, а понекада кроз сиромаштво и кроз оскудевање у неопходном; иних пута кроз болове, кроз напуштање и кроз отворени напад ђавола, чиме их доводи у страх; а иних пута кроз разне застрашујуће ствари. Све се то чини да би они имали разлог за смирење и да би познали своју немоћ. Због тога су искушења од велике користи човеку. Тако доличи онима што путују Божјим путем да са благодарношћу примају све што Господ допушта да дође на њих, и да се не помуте. нити да побегну с попршта борбе и свога подвизавања; јер Бог је увек у помоћ онима Који Га љубе, и призивају Га" (Свети Исак Сиријски, манастир Њамц, 1819, *Беседа* 2, стр. 109–114).

"Познај самога себе! А то је истинско смирење, које нас учи да размишљамо смирено, скрушава нам срце и учи нас да деламо и да чувамо то стање. А ако још ниси познао себе, још не знаш ни шта је смирење, нити си се дотакао истинског делања и стражења. Јер познати себе јесте кончина делања врлина". (*Доброћољубље*, том 6, гл. 35, стр. 269–270).

Оци, браћо и љубљени хришћани,

Свети Јован Лествичник назива самопознање "добром земљом", казујући: "Ко је познао себе у потпуном осећању душе засејао је на доброј земљи. Јер у онима који нису тако засејали, не може процветати смиреноумље. Ко је познао себе, познао је у себи мисао страха Господњег. А ко путује с том мишљу, стиже до двери љубави" (*Доброћољубље*, том 9, *Беседа* 25, стр. 306).

На крају ово мало речи о самопознању, сабраних из Светих Отаца, просим с потпуним смирењем молитве оних који их буду читали, како би оне посредовале код Преплагога Бога да и ја грешни, кроз живљење, достигнем, да познам макар делимично бескрајно мноштво својих грехова и да се потрудим да поставим добар почетак.

Амин.

БЕСЕДА О ИСПОВЕСТИ

"Свети Антоније Велики вели: Ако је мојуће, нека монах исповеди сѣарцима колико корака учини или колико каји воде ѿиције у својој келији."

(*Оѿачник*, слово А, гл. 40)

"Велики сѣарешина Пајсије из Њамиа вели: Исповедање мисли духовницима јесте ѿемељ духовноја живоѿија и свима нага на сѣасење." (Јеромонах Јоаникије Балан, *Румунски оѿачник*, Букурешт, 1980, гл. 35, стр. 242)

Оци, браћо и љубљени верници,

Једна од великих духовних дужности, како монаха тако и хришћана, јесте исповедање грехова. Зато сам у наставку намислио говорити понешто у вези с том Светом Тајном. Најпре треба да се подсетимо да смо пред Богом сви грешни, једни више, други мање. То нам показује *Божанско Писмо*, које вели: *Сви много ѿрешимо* (Пост. 8,21; Јов 15,14). *Ако речемо да ѿреха немамо, себе варамо, и истиине нема у нама. Ако исповедамо ѿрехе своје, веран је и ѿраведан да нам оѿрости ѿрехе, и очисти нас од сваке неѿравде* (1. Јн 8–9).

Свети Симеон Солунски нам показује да су сви људи дужни да исповедају своје грехе: архијереји, свештеници, монаси и мирјани (*О Тајни ѿкајања*, Букурешт, 1865, стр. 152–261).

Ево сада услова које треба да испуни света исповест:

а. Исповест треба да се твори пред духовником;

б. Исповест треба да буде потпуна, то јест да обухвати све грехе које је неко починио, од детињства, или од последње исповести, и да не скрива ништа од учињеног;

в. Исповест треба да буде творена добровољно, по сведочењу Светога Духа, Који вели: *И од воље своје исповедаћу се Њему* (Пс 27,7).

г. Исповест нека буде с понизношћу, јер *срце скрушено и унижено Боје неће одбацити* (Пс 50,19);

д. Исповест нека не буде оговарачка, то јест немојмо бацати кривицу ни на кога, чак ни на ђаволе, ни на људе, ни на које друго саздање Божје, казујући да смо због њих учинили грех, него само себе окривљујмо и грдимо, и рецимо да смо само ми разлог својих грехова и нико други. О томе божански отац Јован Златоуст вели:

"Желиш ли да осуђујеш, самога себе осуђуј" (*Беседа 51 на Маџеја*), а у *Причама* срећемо да је *Праведник сам себи њужилац* (Приче 18, 17). Свети Јован Лествичник, казујући да треба себе да осуђујемо при исповедању грехова, вели: "Реци и не срами се: мој је надменост, оче; моја је рана; због мога лењствовања је настала, не због туђега. Нико није за то крив, ни човек, ни дух, ни тело, ни други ко, до само моје лењствовање" (*Поука 4*).

ђ. Приличи да исповест буде праведна, то јест да кажеш истину, како си све починио, али име особе с којом си згрешио да не кажеш. Реци све истинито, сећајући се да Бог љуби истину, по сведочењу *Светиога Писма*, које вели: *Постіоји сѣиуд који доноси ѣрех и ѡсѣиоји сѣиуд који доноси славу и б.лагодати* (Исус Сирахов 4, 24). Тај стид који подносиш на исповести поштеђује те стида који ћемо сви поднети у страшни дан Божјега суда, као што каже свети Јован Лествичник у четвртој поуци: "Јер немогуће је без стида спасти се стида".

е. Исповест нека буде одлучна, то јест донесимо пред духовником велику одлуку да више не грешимо, имајући помоћ божанске Благодати, и да пре желимо хиљадама пута умрети, него ли од сада својом вољом згрешити. Због тога божански Учитељи Цркве казују да ко не донесе ту одлуку, једном је ногом код духовника, а другом код греха; исповедају се устима, а срцем смишљају да поново учине грех, уподобљавајући се псу који се враћа на своју бљувотину, такође и свињи која се окупа и опере, па се опет у блату ваља. Такав се само по обичају исповеда, пошто долази Божић или Васкрс, или што је у опасности од смрти.

У *Оѡачнику* читамо да је неки велики испосник видео душе како силазе у пакао као што пахуљице падају у зимско време, и то зато што се нису истински исповедале и с одлуком да више не греше. Зато свети Василије Велики вели: "Нема користи од исповести, нити се исповеда ко на исповести каже само да је згрешио, а остане даље у греху и не омрзне га. Пошто се не исповеда онај што каже: "Згрешио сам", и потом пребива у греху, него онај који је, као што вели псалам: *сѣознао ѣрех и омрзнуо ѡа*. Јер какве користи може бити од лекарскога прегледа, када човек чини што је на штету његовом животу? Тако није ни од какве користи опроштај који даје духовник ономе што и даље чини неправду" (Видети тумачење Псалма 35).

Цело твоје покајање састоји се у томе да одлучиш променити своје живљење (*Поука духовнику*, Јаши, 1819, стр. 93–99).

Браћо хришћани,

Ко се исповеда добро му је знати да има велику дужност извршити дату му епитимију, како би се избавио вечне муке пакла. У *Божанском Писму* видимо да су се епитимијом очистили сви који су згрешили пред Господом. Тако, да Мојсијева сестра није била протерана из табора седам дана, не би се била очистила од губе (Бројеви 12). Да блудник из Коринта није био предат сатани, не би се његова душа спасла (1. Кор 5, 1–5). Тако и ко је примио епитимију а не твори је, не може се очистити губе грехова, нити је његова душа ослобођена робовања ђаволима.

Примивши од Бога епитимију за своја дела, цар Давид је био изгнан из царства од самога свога сина, Авесалома, и ходио је по планинама и долинама бос; вређале су га жене и бацале се камењем на њега, и био је од свих ниподаштан. А ми тражимо да умилоствивимо Бога без икакве епитимије?

Цар Теодосије творио је у Медиолануму велику епитимију, коју му је одредио свети Амвросије.

Други неки цар, пошто је починио убиство, примио је епитимију да пређе преко једне високе планине, бос, лишен царскога украса, и тамо, на планини, провео је 40 дана само на хлебу и води, у непрестаној молитви и ћутању, спавајући на голој земљи.

И у *Оѡачнику* видимо да је авва Макарије Александријски примио епитимију од авве Макарија Великог, Египатског, да пости три седмице дана, једући само једанпут недељно, зато што је раставио два брата који му беху згрешили (*Оѡачник*, слово М, гл. 2).

Значи, не заборавимо, браћо моја, да ко чува епитимију дату од духовника јесте истински син Цркве Христове. Добро је знати да ко се истински покаје, не само да прихвата епитимију коју му налаже његов духовник, већ сâм захтева већу епитимију, знајући да грешник треба да изврши своју епитимију: било овде привремено, било тамо вечно.

Бележимо овде и како треба да се чувамо након што смо се чисто исповедили духовнику.

Божански Оци износе да има пет стражења од греха након исповести, како човек не би пао у пређашње грехе. Ево која су то:

Прво стражење јесте сећање на смрт и незаборављање својих грехова. Тако је чинио Цар Давид. Након што му је Бог опростио грехе, он их се увек сећао и имао их пред очима, као што вели: *Грех је мој сѣиално ѡрега мноу* (Пс 50, 5).

Сећање на смрт нам веома помаже да више не грешимо, по сведочењу Светога Писма, које вели: *Сејши се, сине, своја йослейка и вавек нећеш згрешиши* (Исус Сирахов 7,38).

Ко се свагда сећа својих грехова нека не замишља у своме уму и нека не представља себи лица с којима је учинио грех, јер – као што вели свети Марко Пустињак – то је опасно за онога ко је још страстан (*Доброшљубље*, том 1, гл. 152–153). Свети Јован Лествичник износи исто, говорећи: "У погледу телесних и ружних грехова нека се човек не присећа лика с којим их је творио, а осталих грехова нека се свагда сећа, даноноћно" (*Наведено дело*, стр. 105).

Друго стражење после исповести јесте бежање од узрока греха. Зато и каже неки философ: "Исти узроци увек производе исте последице..." Особито ко је посрнуо у телесне грехе, нека бежи од пријатељства и разговора с лицима с којима је згрешио. Јер, или треба ти да бежиш од њих, или њих да удаљиш од себе и да их одагнаш далеко од своје куће. И ма ти био рођак или добар пријатељ, сети се речи Господа. Који вели: *Ако ти око твоје десно саблажњава, ископај га и баши од себе; јер ти је боље да твојине један од удова твојих неголи све тело твоје да буде бачено у ђакао* (Мт 5,29).

Немој никада мислити да можеш пребивати с лицима која те рањавају, а да останеш неповређен. Та мисао је варљива, јер је писано: *Немој веровати свом непријатељу вавек* (Исус Сирахов 12,10). И ово је расуђивање неких учитеља: да праведни Јосиф није побегао из собе своје господарице, свакако би с њом пао у грех. Зато вели и велики апостол Павле: *Да се чувајте од блуда* (1. Сол 4,3). Врло је мудро да се човек боји опасности од греха, као што нас учи *Светио Писмо*: *Ко се боји ојасности неће йасити у њу* (Исус Сирахов 3,25).

Исто тако вели и велики учитељ васељене, свети Јован Златоуст: "Ко не бежи далеко од греха, него путује у његовој близини, живеће са страхом и много ће пута у њега падати" (Свети Јован Златоуст, *Беседа 15*).

Треће стражење је често исповедање, од којег има пет користи. Као што се роде више не враћају тамо где им се покваре гњезда, тако и ђаволи беже од оних који се често исповедају, јер честом исповешћу кваримо њихова гњезда и замке. Свети Никодим Светогорац вели: "Због чега се Неман Сиријски седам пута купао у Јордану, ако не да све нас – патријархе, митрополите, архијереје, духовнике, свештенике и мирјане научи да се седам пута исповедамо, то јест да се небројано пута купамо у водама покајања, које

предображава Јордан, где је Претеча крштавао крштењем покајања ради опроштаја грехова" (Мк 1,4). Затим вели: "Рекао сам: нека се често исповедају и пречасни патријарси и остали архијереји, духовници и свештеници, да би се укинула зла навика, која се одржава у неким местима, да се та освећена лица не исповедају. Чудим се, заиста, који их разлог подстиче да тако чине, пошто је једино Папа умислио да себе прогласи безгрешним, а никада патријарси и архијереји Источне Цркве". Због тога свети Јован Јеванђелист вели: *Ако исповедамо грехе своје, веран је и йраведан Госйод да нам ойросити грехе* (1. Јн 1,4). Који је онда разлог да се те освећене главе не исповедају? (*О чувању йеј чула*).

Сада да укратко изнесемо пет користи од честе исповести:

а. Прва корист од честе исповести јесте та, што – као што дрвеће које се често чупа из корена и пресађује, не може да пусти корен дубоко у земљу, тако и зли обичаји и грешне навике, због честога исповедања, не могу да пусте корене дубоко у срцу онога који се исповеда. Или, као што се старо и велико дрво не може сасећи само једним ударцем секире, тако се и обичај или стара навика греха не може лако ишчупати и раскоренити само једним болом срца.

б. Човек који се често исповеда лако памти грешке почињене од последње исповести, док онај који се исповеда ретко с тешком муком може да се сети свега што је учинио. Тако многи греси остану неисповеђени, и као последица, неопроштени. Зато га ђаво подсећа на њих у часу смрти, али без користи, јер се човеку свеже језик и више их не може исповедити.

в. Ко се често исповеда, чак ако би се догодило да падне у смртни грех, одмах хита и исповеди се, и улази у благодат Божју, јер не подноси да има на савести терет греха, будући навикнут да се често очишћује кроз исповест.

г. Четврта корист је што таквога смрт затиче очишћеног и у благодати Божијој и у великој нади на спасење. По сведочењу светога Василија Великог, ђаво долази увек на самрти праведника и грешника, настојећи да затекне човека у гресима, да би му узео душу (Тумачење 70. псалма). Код оних што се често и чисто исповедају не може ништа наћи, јер су се исповедили, узевши разрешење за грехе.

д. Последња корист од честога исповедања јесте што се ко тако чини зауставља и уздржава од грехова, сећајући се да ће се након мало дана поново исповедити и примити епитимију од духовника, и

овај ће га укорети због учињенога. О тој истини говори свети Јован Лествичник, казујући: "Душа која разматра срамоту, епитимију и укор са исповести, држи се те исповести као каквога поводаца, да више не би грешила" (*Лествица*, Поука 4).

Четврто стражење је размишљање о страшном Последњем суду и о речима које ће Спаситељ Исус Христос рећи грешницима: *Идите од мене, проклетци, у ојањ вечни који је припремљен ђаволу и анђелима његовим* (Мт 25.41).

Пето стражење је сећање на патње у паклу, сећање да нас злоћа греха раставља од Бога и од блаженства праведника у Рају, као и сећање на вечне муке пакла, које неће имати краја.

Оци, браћо и љубљени верници.

Након што сам написао о исповести и о онима који се исповедају, прибележићу овде мало и о онима који имају дар да исповедају, то јест о оцима духовницима, који, као управитељи Његових Тајни, имају већи задатак и већу дужност пред Богом.

Оци духовници, поред свога унапредовалог и духовног живота, сходно имену које носе, треба да веома добро познају *Светло Писмо*, свето Предање и свете каноне, да би добро поучавали и руководили душе које долазе под њихов епитрахил.

Они треба да познају врло добро седам узрока греха, дванаест степена греха, како да саветују пре исповести, како да поступају на исповести са стидљивима, са онима који имају хулне мисли и мисли сумње – којима приличи одгодити време исповести; како да поступи с онима који имају какав грех за који је и он, као духовник, крив; како треба да исповеда и да саветује оне који хоће да постану свештеници, како да наложи епитимију онима који имају завете, како да саветују блуднике, прељубочинце, содомите, оне који су згрешили са животињама и оне који су учинили рукоблуд. Такође да зна у случају свакога како да наложи епитимију, од случаја до случаја, равнајући се према акривији и икономији (снисхођењу) светих канона. Ко од отаца духовника буде желео да опширно зна о ономе што је овде поменуто, нека потражи у књизи насловљеној *Поука духовнику* (или *Веома душеполезна књига*, како је насловљена у другом издању). Велика је потреба да оци духовници имају ту књигу, и особито млади који ће постати свештеници и духовници и бити послани на парохије.

Ту *Веома душеполезну књигу* саставио је један од великих учитеља Источне Цркве, свети Никодим Светогорац, са Свете Горе Атонске.

У закључку ове беседе молим сву своју љубљену браћу која буде читала што је овде написано, да се моли и за мене многогрешнога недостојника, како би ми милост Господња помогла да и сам поставим добар почетак и да не заборавим оно што сам на корист других, написао.

Амин.

*Старац Клеопа у време ѿројона,
1964. године*

БЕСЕДА О ДЕВСТВЕНОСТИ

"Девствености је својство бестелесног бића."

(Свети Јован Лествичник, *Лествица*, Поука 15)

"У рају је владала девствености... Нествуйање у брак је подражавање анђелима." (Свети Јован Дамаскин, *Тачно изложење православне вере*, гл. 24, стр. 311–315)

Оци, браћо и љубљени верници.

Заиста се ужасавам и стидим због своје смелости да говорим оно што је узвишено о похвали девствености, ја грешни, који сам потпуно стран њеној светости. Али, уподобљавајући се слепом који држи светиљку других ради, покушаћу у наставку да озареним речима Светих Отаца изнесем на видело, по својој моћи, славу и сијање девствености, зарад ревности марљивих, који се, због љубави небескога Женика, подвизавају са много зноја и болова, како би живљењем принели себе као живу жртву Ономе Који их је откупио за некварност (Отк 14,4).

Али пошто божански отац Григорије Богослов каже да у Богу започнемо беседу и у Њему је завршило, намислио сам да покажем најпре, по сведочењу светога Григорија Ниског, да тајна девствености почиње да се јавља од Свете Тројице. Овај свети и божански Отац вели: "Потребно нам је много проницљивости да бисмо могли познати првенство тога дара девствености, који је својство нетрулеживога Оца. Необично је да сретнемо девственост код оца који има сина и који је родио без похоте. Девственост је и својство Бога Сина, Јединороднога, Саздатеља свеколике нетрулежности која је сијала при Његовом сасвим чистом и бестрасном рођењу. И опет је чудесно што поимамо Сина у девствености. Исто се тако поима чиста и нетрулежива природа Духа Светога; јер казујући о Духу да је чист и нетрулежив, исто девственост показујемо, само другим речима" (Свети Григорије Ниски, *Беседа о девствености*).

Божански отац Јован Дамаскин казује нам у том погледу: "Девственост је од почетка, и од почетка је била усађена у биће људи. Човек је био створен од девствене земље. Од девственога Адама саздана је девствена Ева; у Рају је владала девственост". И опет вели: "Неступање у брак је подражавање анђелима". Сам Христос

је слава девствености, рођен само од Оца, без почетка, без семена и без сједињења, и оваплоћен нас ради, без сједињења, из Дјеве, постао је човек сличан нама. И Он је показао у Себи истинску и савршену девственост. Својим животом на земљи научио нас је и дао нам снагу да живимо у девствености. Дobar је брак за оне који не могу да се уздржавају; али је боља девственост, пошто она негује рађање духовних синова и доноси Богу молитву као зрели плод" (*Тачно изложење православне вере*, гл. 24, стр. 311–335). *Брак нека буде у свему чистијан и поствелеља брачна чистија; а блудницима и љубљеницима судиће Бој* (Јев 13,4).

Исто у погледу девствености божански отац Јован Лествичник вели: "Девственост је усвајање бестелесне природе. Оно је жељени Христов дом и земаљско небо срца". И опет: "Чистота је посве необично натприродно порицање природе, и заиста чудесно надметање смртног и пролазног тела са бестелесним бићима. Чист је онај човек који је љубав потиснуо љубављу и који је огњем невештаственим угасио пламен својих страсти; свеколика мудрост нам је чистота тела и душе. Мерило и врхунац савршене и потпуне чистоте јесте у томе, да се има исти однос према живим бићима као и према неживим стварима, према људима као и према животињама. Нико од оних који су се научили чистоти нека не приписује ту заслугу себи, јер наша природа није способна да победи саму себе. Где природа претрпи пораз, тамо се препознаје долазак Онога Који је изнад природе. Ван сваког спора, мање одступа пред већим".

Износећи затим да се девственост не своди само на чување тела од полног сједињења, него се простире и на потчињавање и уништавање страсти, вели: "Чист није онај човек који је ово своје трулежно тело сачувао неупрљаним, већ онај који је удове његове савршено потчинио души".

Износећи да је девственост дар Божји, који се даје ономе који љуби Бога сврх свега на овом свету, вели: "Девственост је дар Божји (Мт 19,10–12)", "пружен човеку који има много вере и љубави да служи Господу, јаче од смрти" (1. Кор 7,32–40); "прихватање девствености је добровољно прихваћени савет" (1. Кор 7,25; 7,1–10). "А да би била врлина, треба да се држи само и једино у име Господње" (Лк 2,27; 1. Кор 6,19; Отк 14,4; *Лествица*, Поука 15, гл. 1–12).

Одабраним речима говори о девствености и други Светитељ Цркве Христове говорећи: "Девственице су цвет Цркве, украс и лепота духовне благодати; природно стање првобитне непорочности;

савршено остварење, достојно хвале људи и чествовања анђела; лик Божји који подражава свети живот Господњи, доказујући тако да су најодабранији део стада Христовог и најславнији пород Свете Цркве" (Свети Киријан).

Љубљени оци и браћо хришћани,

Сви видимо да божански Оци Христове Цркве, божанским оза-рењем свога ума, знају добро да су страсти подобне биљкама пуза-вицама, које се хватају за све што сретну на путу и уплићу се око њега. Зато су они, хотећи да сачувају скупоцено благо девствености од проклете гордости и таште славе, које уобичавају да се умешају у свако добро дело, и особито у узвишене врлине, прописали најтеже казне за девственице или девственике који би се, због недостатка смирења и познања својих грехова, усудили да ниподаштавају оне који су ступили у брак по закону Христове Цркве. Због тога су саборском одлуком утврдили: "Ако би ко држао девственост или би се обуздавао, уздржавајући се од брака због гађења а не зарад добра и светости девствености, нека буде анатема" (Сабор у Гангри, канон 9). И опет: "Ако би ко од оних што живе у девствености Бога ради, с гордошћу потцењивао оне који су у браку, нека буде анатема" (Сабор у Гангри, канон 10). Божански отац Јован Златоуст указујући на опасност тога, вели: "Осуђујеш ли брак? Управо због тога нећеш стећи плату безбрачности, него казну и осуду" (*Беседа о девствености*, гл. 8, стр. 115).

Свети Григорије Ниски, износећи да истинско делање у погледу девствености има ко се труди да носи јарам девствености кроз живљење у смирењу, а не кроз хвалу или труљење о себи, каже следеће: "Чистота је похвалнија када њом живимо, него ли када о њој говоримо"; затим, износећи да се од нас најпре тражи бестрашће душе, вели: "Бестрашће душе треба да претходи чистоти тела" (гл. 5, стр. 18). Наводећи затим као пример оне који су живели у истинској и савршеној девствености на овој земљи, вели: "Свети Илија и свети Јован Крститељ, који је дошао после Илије у Илијином духу и сили, и који је био највећи од људи рођених од жене, сјајили су више него други пророци девственошћу" (гл. 6, стр. 19). Износећи колико се девственост разликује од световнога живота, вели: "Ако хоћеш да добро испиташ разлику између световнога живота и живота у девствености, дознаћеш да је исто тако велика, као између неба и земље" (гл. 3). Затим додаје: "Илија и Јован су знаменити зато што су управили ка Господу своју чисту чежњу, непомешану ни са

каквом људском страшћу, не будући помућени ни љубављу према супругама, нити каквом другом материјалном мишљу" (гл. 6, стр. 20). Сматрајући затим да је, још у Старом закону, Марија, сестра Мојсијева, сијала девственошћу и да је била праслика Богомајке, вели: "Мојсијева сестра Марија била је зачетница девствености у Старом закону и она која је одраније и сеновито предочавала Богородицу Марију" (гл. 9).

Значи, оци и браћо, у до сада реченом навео сам неколико темељних доказа од Светих Отаца о чести и слави девствености; али нам ваља знати и појмити да што је благо скупоценије, тим му је више потребно стражење. Треба да појмимо да нам ништа не користи девственост тела, ако не будемо имали и девственост душе и ума. Знамо да се ни ђаволи не жене, нити удају, али их зато не можемо звати чистима, због зла које је у њима. Али у чему се састоји зло у ђаволима? Божански отац Дионисије Ареопagit вели о томе овако: "Зло у ђаволима ово је: животињски гнев, безумна похота и лукаво маштање" (*О божанским именима*, гл. 4). Безобразно маштање, или како се још назива у другим преводима, "лукаво замишљање", имају због гордости, којом су и пали с неба (Исаија 14, 13–14). А гордост чини нечистима и анђеле и људе, по ономе што је написано: *Нечистиј је ѿред Госѿодом ко је ѿг ѿносииѿа срца* (Приче 16, 5).

Ето, дакле, оци и браћо, не скврни човека само блуд, него и наше душевне и невидљиве страсти. Велика би била лудост да се неко горди својом спољном девственошћу, девственошћу тела, а да се не стара с великом пажњом о тајинској и нежној девствености душе и ума. Значи, ко стражи над собом и бди над собом треба да бди и над оним што је спољашње, и над скривеним и невидљивим страстима унутарњега човека. *Светио Писмо* вели: *Која је неугаѿа брине се за Госѿодње, како ће уѿодити Госѿоду, да буде Светиѿа и ѿелом и духом* (1. Кор 7, 34). Ако неко негује и стражи само над спољном девственошћу и њу чува, а не стара се и од девствености душе и ума, тај – по речи Господњој – чисти само споља своју зделу и чашу, не перући од нечистоте и унутрашњу страну; због тога ће у дан смрти и Последњега суда бити укорен као фарисеји и књижевници, који су држали само до спољне чистоће, а изнутра су били пуни неправде, грабежи и лакомства (Мт 23, 25–31).

По учењу Светих Отаца, девственост треба да се покаже у нама и код осталих врлина (Свети Григорије Ниски, *О девствености*, гл. 6, стр. 34). Божански отац Јефрем Сиријски, показујући нам да треба да се

покајемо и очистимо савршено – то јест, и у ономе што је спољно и у ономе што је унутарње – вели: "Дакле, одбади зло у потпуности! Када је народ згрешио, Мојсије је заповедио да подигну змију, да би тако ишчезао грех. И змију није направио шупљу, то јест празну, него саливену и чврсту. Зашто? Да би теби показао како си дужан да се одвратиш од зла" (*Беседа о покајању*, том 3, манастир Њамц, 1823, стр. 215). Значи, браћо моја, достоји нам да све своје посветимо Богу и да Му принесемо жртву своје чистоте, потпуну и без мане, као што заповеда сâм Бог (Левитска 22.21: Зак. пон. 17,1). И ако је, по сведочењу Светих Отаца, "девственост неупоредиво велика, чудесна и прослављена, и ако је само тај врло узвишени и врло красни начин живота дојка хранитељка Христове Цркве, њен цвет и рани плод" (Свети Методије, епископ и мученик. гл. 1, стр. 61), онда се, као што сам већ рекао, та неупоредива слава и част девствености не поимају само у погледу спољашњега, него и у погледу унутарњега и у погледу свеколике врлине коју треба да деламо, по заповести Господњој. Али је тешко тај потпуни и савршени образ девствености принети Богу, због наше лености и немоћи. Због тога, знајући то, дужни смо да се у свако време смирујемо из дубине срца, због наших многоврских недостатака, с надом да Бог неће одбацити наша смирена и унижена срца (Пс 50, 18).

Пошто сам у претходно изложеноме поменуо три врсте девствености (чистоте) које се од нас траже да бисмо употпунили добро дело чистоте, мислим да треба да покажемо, кроз речи Светих Отаца, у чему се састоји та наша тројна девственост (чистота). Као темељни доказ у том погледу наведимо једну беседу светог Исака Сиријског, који вели: "Чистота тела јесте побожност и уздржање од прљања тела. Чистота душе је ослобођење од скривених страсти, које настају у уму. А чистота ума је у откривању тајни, јер се ум очишћава од свега што због своје грубости потпада под власт чула (*Беседа 18*, манастир Њамц, 1819, стр. 90).

Светио Писмо вели да је добро мушкарцу ако *погодиће тешки јарам од младосији и не удаљи своју душу од Боја* (Плач Јеремијин 3, 27: Јеремија 17, 5-6). Али шта може бити теже од јарма девствености, а особито у садашње време, када смо се сви удаљили од онога што је добро и напустили смо строго живљење, смирење, уздржање и молитву из срца Богу, једине [врлине] које могу да нам помогну да носимо тај тешки јарам телесне и душевне чистоте?! Божански Оци били су увек у веома великим подвизима, молитвама, постовима,

свеноћним бдењима, и клонили су се не само меса, тешких јела и вина, него су и воду примали с мером, не засићујући се хлебом и водом, узимајући ту храну само једанпут дневно. Са страхом и трепетом служили су Богу, имајући сузе и зној од труда уместо хране, и њима су себе очишћавали, имајући свагда у уму да ништа нечисто неће наследити Царство Божје (Еф 5.5: 1. Кор 6, 9-10). Није лако да положимо велики завет чувања *чистотије* (Бројеви 6, 1), јер да бисмо се борили са својом природом, исквареном кроз грех, и да бисмо ревновали за блаженством које смо имали пре пада из Раја, тражи се од нас много уздржања и не мање стражења; јер ако, по светом апостолу Павлу, *не ратујемо против крви и тела, него против њошларства, и власи, и јосидара њаме овоја свети, против духова злобе у јоднебесју* (Еф 6, 12), колико нам је молитве, трезвености и пажње потребно, да бисмо своје спољно и унутарње стање сачували у чистоти и непорочности?!

Добар је брак, али је чудеснија девственост, пошто је боља од бољег (1. Кор 7.38). Али увек што је боље и вредније стиче се с већим трудом и захтева веће стражење. Не видите ли, оци и браћо, како невидљиве силе зла насрћу увек кроз сваковрсне мисли, како би нам помутиле ум и срце, и особито у младима и здравима запаљују пламен природних похота у свако време?! Да није милости Спаситељево и покрова молитава Његове Пресвете Мајке, ко би могао противстати тој невидљивој и жестокој борби, коју ђаволи подижу да би пореметили наш завет?!

Сећам се једнога младог монаха из овога светог манастира, који је уснуо у Господу пре много година. Тај је знао *Псалтир* наизуст, и пошто је сажизао ђаволе псалмима и сузама, веома су војевали против њега. Догодило се да сам био одређен да пребивам с њим у келији, и видео сам и задивио сам се веома подвигу који је творио ноћу у келији. Дошавши уморан са дневнога послушања, није спавао до јутрења, него је најпре творио тристо метанија с молитвом: "Госпode Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме грешнога", након чега је казивао у себи три катизме из *Псалтира*, и затим опет тристо метанија, и опет три катизме. Када би га нападао сан или зле и нечисте мисли, откопчавао је опасач и ударао се њиме тридесет-четрдесет пута по леђима, говорећи себи: "Не спавај, коњу, јер ћеш спавати у раци! Где ти је ум? Зашто разговараш с ђаволима пред лицем Божјим и зашто скврњиш своју молитву?" Тако се борио сироти монах до јутрења, јер беше млад и здрав телом.

Затим, када је гвоздено клепало клепало за буђење, долазио је к мом кревету, казујући ми: "Устани, брате Константине, јер је звонило за буђење!" После јутрења би легао, али не на кревет, него у неки ковчег који беше сâм направио с благословом оца старешине. Тамо би проспавао неколико сати до сванућа, и затим би устајао и поново се прихватао канона и молитве. Понекада сам га питао: "Зашто се тако мучиш, оче?". А он ми је казивао: "Не остављају ме ђаволи на миру с помислима. Због тога се и ја молим Преблагоме Богу и свим Светима да ме не оставе беспомоћног у невидљивој борби". Много пута, лежећи у кревету, претварао сам се да спавам, али сам био пажљив на подвиг тога добровољног мученика, гледајући како је, после много метанија и молитава, падао на колена пред светом иконом, плакао пригушено отприлике сат или и више, и затим се поново подизао на молитву. Ја, будући лењ и сањив, нисам могао да спавам због његовога подвига, тако да сам отишао к оцу старешини и рекао му: "Оче, не могу више да будем с оцем Герасимом у келији, јер он не спава, него се удара опасачем и шаком по образу, плаче и јадикује". А старешина се мало насмејао и рекао ми је: "Нека га, брате, и немој се помутити због онога, јер он, сиромах, има своје делање. Не могу сви чинити као он. Нека, даћу му, брате, другу келију, да будеш у миру". Тако, после неколико дана, отац Герасим је узео из келије у којој смо заједно становали свој ковчег и крст за сахрану, *Псалтир* и расу, и отишао је у неку малу келију, сâм, камо му је одредио отац старешина. Тамо је оплакивао своје грехе све док није уснуо у Господу.

Оци и браћо, подсетио сам вас на једнога од подвижника који су живели у овој светој Сихастрији, како бих вам предочио да који из свег срца љубе Бога треба да се боре све време да не би отпали од чистоте свога живота и од завета који су дали Богу на монашењу.

Ми смо добровољно дошли овамо да бисмо ходили у дому Божјем с једном мишљу: с мишљу на спасење своје душе. А пошто је највише нас положило и завет светог и анђеоскога образа монашког, не можемо бити безбрижни, без много стражења и опреза, јер божански отац Јован Златоуст вели: "Истина је да се анђели не жене и не удају, али и нису од меса и крви као ми. Они не осећају похоту као ми, не недостаје им храна и пиће као нама, не обара их сан и умор као нас, не приклањају се сладосним и примамљивим песмама, не опуштају се и не саблажњавају се лепим лицима и другим сличним; него као што се небо у подне јавља неупрљано

ниједним облаком, тако су и њихове природе" (*Беседа о девственицима*, стр. 216). Али ми, грешни и немоћни, који смо се усудили да обећамо следити, по својој моћи, те преблажене чете и служитеље Господње, имајући бреме тела над собом, свагда уздишемо као што каже Апостол, отежавши овим телом, немоћним и трулежним. Да није милост Божја и помоћ Његова с нама, нико не би могао да остане, ма и најмање, у стању које смо обећали. Ако је, према истом великом Апостолу *Бој онај који чини у вама и да хоћете и да створите* (Фил 2, 13), онда нама не преостаје друго, до да спознамо дубину свога ништавила и својих немоћи, да постанемо смирени и да увек благодаримо Преблагоме Богу, Који нас је призвао овамо и Који нам свагда помаже и штити нас Својом милошћу и саосећањем, не пренебрегавајући жељу и мали труд који творимо за своје спасење. Он је нас љубио, али и ми смо дужни да Га љубимо из свет срца и да Му служимо по својој моћи.

Неки људи, љубитељи тела и света, и који не познају *Светло Писмо* ни силу Божју, оговарају, питајући зашто треба да буде монаштва и девствености; јер, веле они, ако би сви живели у девствености, како би још постојао људски род на земљи? Који тако мисле и говоре, сасвим су далеко од истине. Они мисле да Бог не би имао силу да размножава људски род другачије, до само кроз сједињење мужа и жене, али нису у праву, јер је Бог дао девственост људском роду пре брака. У Рају није било ни говора о браку; чак ни када је Бог створио Адаму жену од ребра његова, није му одредио брак (полно сједињење, прим. прир.), него су обоје пребивали у Рају као на небу, не познавши један другога, а жеља за сједињењем, зачењем, порођајни болови и сва исквареност била је тамо далеко од њихових душа. Након што су преступили Божју заповест и постали прах и пепео, изгубили су, истовремено с Рајем, и красоту девствености.

Видите ли одакле се брак родио и био сматран као потребан? Због непослушности, проклетства и смрти. Божански Јован Златоуст вели: "Где је смрт, тамо је и брак. Ако прво изостане, ни оно друго не остаје. А девственост нема краја"; затим вели: "Реци ми: зар је брак створио Адама и порођајне муке Еву?" И опет вели: "Мноштва и мноштва анђела служе Богу, и хиљаде хиљада арханђела Га окружује, и ниједан није био створен зачењем, ни рођењем, ни сједињењем; тако да би Бог много више људи саздао без брака. Али и сада, не умножава брак људски род, него реч Господња изречена у почетку (Пост. 1, 22). Реци ми, зар је Авраму помогао брак

у рађању синова? Зар није, након што је толико година живео са својом супругом, завапио: *Владико Господе, шћѣа ћѣи ми даїѣи? И ја оглазим бездѣѣан* (Пост. 15,2). Значи, појмимо сви, брак – ако Бог неће – не може да умножи људски род; нити девственост може да га бројчано умањи" (*Слово о девствѣности*, стр. 222).

Ако нам неко буде рекао: Да није било брака, не би постало толико и толико милијарди људи, упитаћемо и ми њега: Како су постали Адам и Ева без посредовања брака?

Видите ли, браћо, да Богу није био потребан брак како би умножио људе на земљи? Господњи је глас који вели: *Синови овога века жене се и удају, а о васкрсењу ниїи се жене ниїи се удају, неїо су као анђели Божји на небу* (Мт 22,30; Мк 12,25; Лк 20,35). Дакле, који тада буду обретени као девственици, почели су већ, благодаћу и милошћу Божјом, да мистички окушају славу васкрсења, по својим могћима, још у овом веку. Ако се девственици и девственнице буду трудили свом снагом да се чувају у телесној и душевној чистоти, они ће почети да се уподобљавају анђелима Божјим" (Свети Јован Златоуст, *Беседа о девствѣности*, гл. 203, стр. 313).

Оци, браћо и љубљени верници,

Стигавши на крај беседе, пре свега молим вас из душе да опростите мени, сасвим нечистом и грешном, који сам се усудио да вас подсетим на велику и свету врлину девствености и чистоте. Све вас молим да се молите и за мене лењога, који сам сасвим далеко од онога чему учим друге. Мислим да ћу се можда једино кроз ваше свете молитве, и ја послани икада пренути, и посрамивши се својих речи, почети и сѣм да делама добро које сам вама беседом приказао, и тако, милошћу и самилошћу Преплагога нашег Спаситеља и помоћу молитава Пресвете и Пречисте Његове Мајке и свих Његових Светих, да будем спасен и ја, који сам последњи од свих.

Амин.

БЕСЕДА О ТОМЕ ДА МОНАСИ НЕ ЈЕДУ МЕСО

"Ако би се неко од оних шћѣо се ѡдвизавају, уздајући се у оїправдања своїа ума, збої ниїодашїѣавања црквѣної уређења, дрзнуо да раздрѣишї ѡстїове које Црква ѣредањѣм ѣреноси и ѡшїїује, нека буде анаїшема."

(52. лаодикијски канон; 19. гангрски канон; 48. и 56. картагински канон)

Оци и браћо,

По учењу *Свѣїѡїа Писма*, Светих Отаца и по одлукама божанских канона, монашко неједење меса је врло старо црквено предање, које и данас влада у манастирима око Јерусалима, на Светој Гори Атонској, на Синајској Гори, у Русији, Грчкој, Србији, Бугарској и у другим православним земљама.

Свети Јован Златоуст вели: "Монасима пристоји да држе закон који је Бог дао Адаму у Рају. *Рече Бої: Ево, дадох вам сваку їтраву сѣјућу семе, која је ѡ лицу све земље, и свако дрво које има у себи ѡд дрвѣїа сѣјућеї семе – да вам буде за храну; а свим живоїињама земаљским, и свим їїїицама небеским, и свѣму крећућѣм се ѡ земљи, шћѣо има у себи душу живу – (дајѣм) сву зелен їтравну за храну.*" (*О удаљавању монаха од меса*; књигу је штампао старешина Силвестар у манастиру Њамцу године 1816).

А свети Василије вели: "После Потопа је Бог допустио Ноју, и кроз њега свим људима, да једу месо; не као нешто потребно нашој природи, него по снисхођењу нашој немоћи" (*Исїѡ*, стр. 17).

Такође наш Спаситељ Исус Христос вели: *Ко мени служи, за мном нека иде* (Јн 12,26).

И ако доликује да по својој моћи следимо Спаситеља нашег Исуса Христа, онда погледајмо да ли је он јео месо за време проведено с нама на земљи. Да ли гдегод у Светим Јеванђељима пише да је Христос седео за трпезама с месом? Не! А чиме се Господ хранио? – Хлебом и печеном рибом (Мт 14,17; 15,34). Не само да до распећа и погребѣња није јео месо, него ни после Свога Васкрсења из мртвих, када је, јављајући се Својим ученицима, јео с њима само хлеба с печеном рибом и медом у саћу (Премудрост 21,9; 12–13; Лк 24,42–43).

Пресвета и Пречиста Дјева Марија, Богородица, јавивши се блаженом Доситеју, рекла му је: "Пости, не једи месо и моли се често, па ћеш се спасти мука пакла" (*О удаљавању монаха од меса*, стр. 31). У једној древној причи читамо о светом и свехвалном апостолу Петру, који, говорећи свом ученику Клименту, вели: "Зашто не поимаш мој живот и моју вољу? Желиш ли да стално будеш са мном? Онда види да се ја само хлебом, маслинама и са мало зеља храним" (*Исто*, стр. 47). У првој глави друге књиге *Пегајоја*, свети Климент Александријски пише о светом јеванђелисту Матеју да се хранио само семењем (*Исто*).

Свети апостол Павле се целога свога живота уздржавао од једења меса (Јевсевије Кесаријски. *Црквена историја*, гл. 22). Чак су и хришћани из Александрије, у време светога апостола и јеванђелиста Марка, јели једанпут на дан, под вече, а меса су се увек уздржавали (*Исто*, гл. 17). Свети Епифаније Кипарски казује да су се у његово време многи хришћани добровољно уздржавали од једења меса. Исто и блажени Августин, у својој књизи *О црквеним обичајима*, у гл. 21 и 23, и блажени Јероним у својој петој књизи *Против Јовијана и Теодориха*, говоре о неједењу меса. Такође су се многи Светитељи удаљавали од једења меса.

Свети Василије вели да су "Јевреји, док су се задовољавали манном, поражавали Египћане и прешли море; а након што су се присетили меса и котлова са свињетином, лутали су пустињом и нису више ушли у земљу обећану (Бројеви 11,4-6)". Након што је народ роптао против Мојсија, иштући му месо, Бог им је дао месо од препелица које су долетеле над њихов око, али је уједно с месом дошао на њих и гнев Божји (Пс 77,34).

Спаситељ наш Исус Христос не само да није јео месо за све време проведено на земљи, него ни народ који Га је следио, када су огладнели, није наситио месом, него хлебом и рибом, а било је пет хиљада људи (Мт 14,21); а други пут четири хиљаде, осим жена и деце (Мт 15,38), мада му је било веома лако да их нахрани месом, као Јевреје који су роптали у пустињи.

Свети Антоније Велики, свети Јефимије Велики, свети Сава Освећени и многи други Свети Оци сасвим су одбацили једење меса. Бароније Римљанин говорио је 1057. овако: "Патријарх Михаило Келуларије укорава Латине не само што служе на бесквасним хлебовима, него и што једу удављено и сваку скврн, а њихови монаси и епископи се хране месом" (*О удаљавању монаха од меса*, стр. 59).

Као што нам је при сваком добром делу потребна разборитост, тако је исто и с једењем и неједењем меса. Црква никога не убија, него напротив, она хоће да постом убије страсти и да спасе душевно здравље (Никодим Сакеларије, *Законоправило*, стр. 256). Значи, где влада разборитост и добри циљ, духовник неће погрешити ако неке болеснике или ослабљене појединих дана раздрешити, са снисхођењем, на поједина јела недопуштена здравима. Свети апостол Павле вели: *Све ми је слободно, али све не користим; све ми је слободно, али све не изјарађује* (1. Кор 10,23). А на другом месту нас саветује говорећи: *Ако једеш, ако ли пијеш, све на славу Божју чиниш* (1. Кор 10,31). Дакле, када се неко уздржава од појединих јела са циљем спасења и на хвалу Божју, он себи не штети, него користи. А ако ли се пост или уздржање твори с лошим циљем, онда и њихово добро дело прелази на страну злога циља и постаје зло. Зато нам пристоји да у свему што творимо испитамо циљ с којим творимо добра, јер по сведочењу светога Јефрема Сиријског, "када ум напусти добри циљ, ниједно добро дело више не користи" (*О врлинама и пороцима*, том 3, стр. 214).

Свети Мелетије Исповедник у свом *Азбучнику* вели да "монаси треба да се чувају у девствености и да се одрекну једења меса. Јер монаси, једући месо, веома саблажњавају мирјане и имаће велику осуду због тога свог нехата и небриге, пошто свети апостол Павле вели: *Нећу јести меса до века, да не саблазим браћу својеја* (1. Кор 8,13); и: *Добро је не јести меса и не пијти вина и не чинити оно на шта се браћи твојој сјошиче или саблажњава или слаби [у вери]* (Рим 14,21). А свети Григорије Солунски јасно каже да монаси не доликује да једу месо (*Доброљубље*, том 7, Слово 1, *О онима што свешћено пишују*, стр. 229-230; напомена 51. апостолскога канона из *Законоправила*, лист 49; Евергетинос, лист 425).

У *Ошачнику*, авва Пимен Велики, Египћанин, будући позван за трпезу где је служено јело с месом, није хтео да једе, да не би саблазнио хришћане који су се тамо налазили (*Ошачник*, слово П, стр. 63).

Свети Никифор Исповедник у 14. канону вели: "Ако ли се који монах буде одрекао светога лика, ако ли се буде усудио јести месо или буде узео жену и не покаје се, нека буде анатемисан". Ако будемо читали каноне: 51. апостолски, 14. Анкирскога сабора, 86. Светога Василија и 21. Гангрскога сабора, моћи ћемо да појмимо који је средњи пут у погледу једења или неједења меса и сазнаћемо да уздржање од меса с циљем подвизавања има свеколики благослов

Цркве. А ако ли неко буде сматрао да је месо нешто нечисто, тај бива анатемисан (*Закономправило*).

Свети и велики јерарх Јован Златоуст, показујући да су свети манастири места за уздржање и подвизавање, где не треба јести месо, вели: "Заиста, манастири су домови плача, где се види кострет и пепео, где је марљивост, где се не види ни смех, ни световна гужва, где је пост, где се леже на голу земљу, где је све чисто од дима, од печења, од меса, од крви, од буке, од помутњи и од многих непријатности" (Тумачење 1. Тим 4).

У напомени 51. апостолскога канона у *Закономправилу* из Њамца вели се да "не приличи монасима да једу месо, јер тако крше тај древни монашки обичај, то јест уздржање од једења меса". А да је тај обичај био древан и користан још пре царице Теофане († 894), види се из чињенице да је патријарх Константин Копроним био укорен што је уобичавао да једе месо, а Копроним је живео на 150 година пре Теофане. *Велики ѿиѿник* Саборне Православне Цркве не допушта монасима да једу месо ни на дан Светога Васкрсења (стр. 43–44).

Цар Никифор Вотанијат, пошто се замонашио након што је изгубио царевину, будући упитан да ли подноси строгост монашкога живљења, одговорио је: "Само ме удаљавање од меса огорчава, а за остало мало бринем" (Мелетије Атински, *Црквена историја*, том 2, лист 414). А неки старац из *Оѿачника* вели: "Ако си млад, бежи од вина као од змије, а ако ли на каквом збору будеш принуђен да пијеш, пиј мало, а затим престани, и ма те буду преклињали они који су те позвали, не узимај у обзир њихова преклињања, јер много пута сатана присиљава монахе, ма били и стари, да подстрекавају младе на пијење вина и једење меса. Јер вино и јела растављају монаха од Бога" (*Оѿачник*, стр. 306)*.

Монасима достоји да се уздржавају не само од меса, него и од других масних јела, по сведочењу светога Никифора Исповедника, који вели: "Не достоји монасима да обављају ратарске послове у Великом посту, да би, из тог разлога, раздрешавали на вино и уље, јер су то дела стомакоугађања" (16. и 50. канон Лаодикијскога сабора; 98. канон Шестога васељенског сабора). Црквена законправила предвиђају, такође, да "ко год би се сирне седмице оскврнио месом или првога

* *Оѿачник* је пун примера и савета за неједење меса; види и *Црквену историју* Сократа Схоластика, гл. 4, 23; 5, 22 и др.

понедељка Великога поста – сиром, четири године да се каје, и метанија 300"; и: "Ко умире од глади, те једе у Великом посту месо, три године да има покору и метанија 150 на дан; а буде ли у том Посту окусио сира или јаја, две године да има покору и 66 метанија на дан" (Никодим Сакеларије, *Црквено законправило*, стр. 256).

У погледу неједења меса од стране монаха велики старешина Пајсије, из Њамца, каже: "Поредак монашкога живота подобан је пребивању у Рају и потчињава се савршеној вољи Божјој". Затим вели: "У Рају није било једења меса. Али ако се ко постиди, и једе због ниподаштавања оних који му то саветују, тај нека се постиди и часнога монашког образа. Јер то двоје је неразделиво" (Писмо упућено студентима монасима Геронтију и Доротеју у школи "Свети Сава" у Букурешту, укључено у књигу: *Зборник беседа о ѿслушању*, 1816, стр. 360–362).

Након што смо видели сведочења *Светиога Писма*, Светих Отаца и божанских канона о неједењу меса од стране монаха, добро је да приведемо и непобитне историјске доказе о светом чувању нашега црквеног предања у погледу неједења меса. Ево шта у том погледу пише велики и учени владар Молдавије Димитрије Кантемир: "Сви су манастири у Молдавији установљени на истом темељу, и они држе каноне које је монасима дао свети Василије. Великих манастира, под управом по једног архимандрита, свега је четири, а малих манастира, под управом старешина има више од 200, осим скоро исто толико скитова, који и сами имају метохе у појединим местима". У наставку вели: "Нарочито су сви монаси тако послушни канонима светога Василија Великог, да би радије сто пута умрли, него што би појели парче меса, чак и ако би им заповедио који лекар (здравља ради)" (*Оѿис Молдавије*, гл. 3, стр. 188–189, О манастирима у Молдавији). Али историја нам показује да су строгост канона светога Василија Великог у погледу једења меса веома поштовали не само обични монаси него су чак и митрополити и епископи онога времена свештено држали то древно и свето предање Саборне Православне Цркве. Да бисмо ово потврдили, бележимо овде поредак који је био за трпезом владара Молдавије и митрополита тога времена:

"Када владар стигне (за трпезу), митрополит изговара молитве, благосиљајући јела, а велики меденичар му сипа воде да опере руке... Велики пехарник пружа прву чашу владару, након што најпре сâм окуси вино, пресуто у другу, мању чашу, што се на молдавском језику назива вером. Тада митрополита и епископе, којима по

монашким правилима светога Василија Великог није допуштено једење мяса, служе рибом и сиром. Када владар устаје од трапезе, меденичар му сипа воде и пружи му пешкир за брисање руку, а митрополит благодари Богу. Затим се владар, осенивши се трипут знаком светога крста, окреће према бојарима, и гологлав се од њих опрашта" (*Исѣо*, гл. 8, стр. 227).

А колико су држали до постова може се видети из следећег: "Поред тога што држе пост средом и петком, посте још четири пута годишње у одређеним раздобљима. У Великом, четрдесетодневном, посту и првих дана августа, посвећених Марији Дјевји, уздржавају се од рибе. Има неких који се, обузети превеликом побожношћу, не хране месом ни у понедељак и држе и друге постове" (*Исѣо*, стр. 341). О епископима тога времена Димитрије Кантемир је казивао да "заиста нису много учени, али су пуни Духа Светога и не ниподаштавају ништа од онога што виде да може хранити њихово стадо" (*Исѣо*, стр. 360).

Оци и браћо,

Привео сам ово мало доказа из *Светѣоѣ Писма*, из учења Светих Отаца, из божанских канона и из *Оѣиса Молдавѣје* у којој обитавамо, да бисмо појмили колико је древно и утврђено предање наше Православне Цркве у погледу неједења мяса од стране монаха. Постоји и много других доказа у том погледу, али мислим да су изложени довољни за оне који имају страх Божји и свештено љубе канонски поредак Православне Цркве Христове, на спасење својих душа.

Закључујући ову беседу, треба да кажем да је сваки монах и сваки правоверни хришћанин дужан да свом чврстином поштује оно што је наследио од Господа нашег Исуса Христа, Који је постио 40 дана и 40 ноћи, будући без греха; од Светих апостола, који су пребивали у посту, уздржању и молитви; од божанских Отаца, који су постом и молитвом украсили свој живот на славу Цркве Христове, као и од блажених наших предака, који су – као што сте видели – са толико светости држали постове које је Црква одредила током године, као и среду и петак, и чак и понедељак током целе године.

Нека је милост Господња на нама, и покров молитава Његове Пресвете Мајке и Његових Светих нека нас наткрије.

Амин!

БЕСЕДА О ИСКУШЕЊИМА И О РАЗЛИЧИТИМ РАЗЛОЗИМА ЗБОГ КОЈИХ БОГ ДОПУШТА ДА БУДЕМО КУШАНИ

Оци, браћо и љубљени хришћани,

По сведочењу *Светѣоѣ Писма* и по учењу Светих Отаца, искушења с којима се боримо у садашњем животу су многоврсна. Многи су и разлози због којих Преблаг и Премудри Бог допушта да будемо кушани на овом свету, на корист нашега спасења. Имајући то у виду, намислио сам да у овој беседи укратко прикажем различита искушења и њихове различите разлоге.

Искушења не долазе од Бога, јер – по сведочењу *Светѣоѣ Писма* – *Бој не искушава никоѣа* (Јак 1, 13), него долазе од ђавола (Мт 4, 1-11), од света (Мт 6, 2; 1. Сол 2, 6) и од наше искварене природе (Јак 1, 14). Иако Бог не искушава никога, ипак Он допушта, на ползу нашег спасења, да будемо кушани због различитих разлога, и то:

1. Да би испитао нашу веру (1. Пт 6, 7);
2. Да би испитао нашу наду (4. Цар. 18, 5, 20-30; Данило 3, 28-30);
3. Да би испитао нашу љубав према Њему (Зак. пон. 13, 3);
4. Да би испитао нашу покорност Њему (Зак. пон. 8, 2-3);
5. Да би испитао наше одрицање себе и одрицање од нашег иметка (Јов 1, 9-12; 2, 3-10);
6. Да не бисмо пали под осуду и да бисмо веома стражили над собом, јер, као што запажамо, наклоњени смо да олако видимо и осуђујемо туђе слабости а да запостављамо своје (Мт 7, 3-4; Лк 6, 41-42; Рим 2, 1-3). Зато се присетимо речи Спаситеља, Који нас подстиче да увек видимо брвно у свом оку. Свети Оци су се молили говорећи: "О, Господе Царе, даруј ми да видим своје грехе и да не осуђујем брата свога" (молитва светога Јефрема Сириског у Светом и Великом посту).
7. Седми узрок због којег Бог допушта да будемо искушавани јесте да бисмо увек хитали к Његовој помоћи и да бисмо са што више настојања искали од Њега милост. Човек – ма који он био – ако не би наилазио на тешке невоље и искушења, улењо би се, падајући у неосетљивост и сасвим заборављајући Бога. Међутим, ако буде упао у тешке невоље и искушења, видећи да је у опасности да изгуби живот или душу, почеће да се моли с потпуним

настојавањем и да из срца тражи Божју помоћ. Колико буде творио молитве с више настојавања, толико ће му се и срце више смирити (Свети Исак Сиријски, *Беседа 31*, стр. 110). Из *Светиога Писма* видимо да је и израилски народ много пута стизао до неосећајности и до заборављања Бога. Али када је Бог допуштао да на њих дођу тешке невоље и искушења, онда су се сећали и враћали се Богу, као што пише: *Када их поуби, ѿаг Га ѿражаху, и враћаху се Боју* (Пс 77, 37–38). Сâм Спаситељ наш Исус Христос, дајући нам пример да у време тешких невоља и искушења хитамо к Богу молитвом, у време када су се приближавала Његова Света страдања, припао је на молитву Оцу и упорно се молио с крвавим знојем, говорећи: *Оче мој, ако је могуће, нека ме мимоиђе чаши ова; али ојетѝ не како ја хоћу, неѝо како ѝи!* (Мт 26, 39). А цар Језекија, будући болестан и након што му је свети пророк Исанија прорекао смрт, имајући велику веру и наду у милост Божју, похитао је к Њему с молитвом и плачем великим; а Бог Господ, гледајући на његову усрдну молитву, подарио му је још петнаест година живота (4. Цар. 20, 1–7).

8. Осми разлог због којег смо, по допуштењу Божјем, искушавани, јесте да се не бисмо погордили, него да бисмо пребивали у понизности и смирењу. Видимо да је велики пророк и цар Давид био напуштен од Бога, Који га је оставио да падне у грех, јер беше рекао у свом срцу: *Нећу ѝосрнуѝи, из нараѝиѝаја у нараѝиѝај бићу без зла* (Пс 9, 27); и опет: *А ја рекох у изобилју моме: Нећу се ѝоколебаѝи до века* (Пс 29, 7).

9. Девети узрок због којег смо, по допуштењу Божјем, искушавани, јесте да бисмо од срца мрзели страсти и непријатеље који се с нама боре. Јер заиста, ко од срца љуби Бога, осећа да ђаво и грех хоће да га раставе од љубави Божје, и с великим гњевом и свештеном мржњом устремљује се на грех и на ђаволе, и савршено мрзи ђаволе и страсти које они изазивају, по писаном сведочењу: *Оне који Те мрзе, Госјоде, омрзѝо сам, ѝоѝѝуном мржњом омрзох их, ѝосѝадоше ми неѝријаѝељи* (Пс 138, 21–22). Ко љуби Бога има заповест Божју да мрзи све што је зло пред Господом, по сведочењу које вели: *Који љубиѝе Госјода, мрзиѝе на зло* (Пс 96, 10). Сећајући се речи Спаситеља нашег Исуса Христа, Који вели: *Не можеѝе служиѝи два ѝосјодара* (Мт 6, 24), тај из свег срца мрзи ђаволе и постаје заједнички непријатељ свих страсти, и распламтевши се љубављу свога Саздатеља, труди се да Му служи са страхом и да Му се радује с трепетом (Пс 2, 11); знајући затим да ништа нечисто неће ући

у Царство небеско (1. Кор 15, 50), стражи с великим старањем над собом и чува се свом силом свих душевних и телесних страсти које га спречавају да уђе у живот.

10. Десети разлог због којег смо искушавани јесте да бисмо били опробани, и да би се видело да ли до краја поштујемо и љубимо Бога. То нам показује *Светио Писмо*, где пише: *Ако усѝане међу вама ѝророк или који сне сања, и каже ѝи знак или чудо, ѝа се збуде ѝај знак или чудо које ѝи каже, и он ѝи рече: хајде да идемо за друѝим боѝовима, којих не знаѝи, и њима да служимо, немој ѝослушаѝи ѝиѝо ѝи каже ѝај ѝророк или сањач, јер вас куша Госјод Боѝ ваѝи да би се знало љубиѝе ли Госјода Боѝа својеѝа из свеѝа срца својеѝа и све душе своје* (Зак. пон. 13, 1–3; Исанија 8, 19; Мт 14, 24; 1. Јн 4, 2).

11. Једанаести разлог због којег смо искушавани јесте да бисмо били подстакнути да строже поштујемо све Божје заповести и да не преступимо коју од њих, ма била и од најмањих. Истина је да ко се кроз искушења пречисти, одлучује се још јаче да поштује Божје заповести; јер тај се сећа речи које је Господ изрекао Својим ученицима: да уче људе чувати све што им је заповедио (Мт 28, 20), као и речи светога Јакова, који вели: *Јер који сав закон одржи а саѝреѝи у једноме, крив је за све* (Јак 2, 10).

12. Дванаести разлог због којег Бог допушта да будемо искушавани јесте да научимо расуђивати која је права врлина и, дакле, да је не напуштамо и не паднемо у грех. Заиста, у сваком творењу добрих дела расуђивање је велика ствар. По Светим Оцима "добро није добро када се не твори добро" (Свети Јован Дамаскин, *Чудесна и душеѝолезна беседа, Доброѝо љубље*, том 4, стр. 194). Могуће је да се и ми трудимо творити многа добра дела и уместо награде да имамо осуду и стид пред Богом у велики дан Последњег суда. И то зато што Бог не гледа толико на шта смо урадили, него на циљ с којим то чинимо. "Добро дело има тело и душу. Душа доброга дела је циљ с којим се твори, а тело је сâмо добро дело. Душа човекова одређује облик нарави његовога тела; циљ доброга дела одређује облик творења доброга дела... Циљ претвара добро дело у зло и зло у добро дело" (*Кириакодромион*, Букурешт, 1857, стр. 280). Ако ли се добро дело твори с извесним злим циљевима, као на пример с циљем љубави према таштој слави, добитољубља, љубави према напредовању у чину, љубави према уживањима и другима сличним, онда та добра дела прелазе на страну циља и постају подобне злом циљу с којим су творена. То показује и божански отац Максим Исповедник говорећи:

"У свему што творимо Бог пази на циљ: творимо ли Њега ради или неког другог ради" (*Добројтољубље*, том 2, гл. 48, стр. 86).

13. Тринаести разлог због којег смо искушавани јесте да непрекидна борба постане за нас разлог за веће овенчавање. Ако, по *Светјом Писму*, *дубојтрјељиви муж велика је разума* (Приче 14,29), онда се само по себи разуме да ће већу плату од Бога имати који се с упорношћу буде трудио до смрти за умножење таланта који му је поверен. Бог, будући свеправедан, праведно награђује подвизавања оних што трпе сав труд творења добрих дела Његове љубави ради. Такве и *Светјо Писмо* назива блаженима, говорећи: *Блажен је човек који ѓрејтрји искушење, јер кад буде ойробан ѓримиће венац живојца, који Госјод обећа онима који ја љубе* (Јак 1,12; Јов 5,7; Приче 3,11; 2. Тим 4,8). Свети апостол Павле каже: *Друја је слава сунца, а друја слава месеца, и друја слава звезда, јер се звезда од звезде разликује у слави* (1. Кор 15,41). А божански отац Јефрем Сиријски показује да је то разликовање у слави разлика мере у којој ће умом уживати у Рају они који се буду спасли (*Беседа о блаженим насељима*, манастир Њамц, 1823, том 3, стр. 46–49). Јер као што се свако ослађује зрацима овога сунца по мери своје чистоте и моћи свога гледања, тако ће и у будућем веку сви праведници сијати у радости, од које се више неће растављати, и свако ће, по својој мери, сијати од мисленог сунца и, по достојности, бити причасник весела и радости и улепшаће украс свога венца.

14. Четрнаести разлог због којег смо, с Божјим допуштењем, искушавани, јесте да бисмо славили Бога, да бисмо се стидели зла и греха, да не бисмо до краја ослабели духом и трпљењем. Спаситељ наш Исус Христос је рекао: *Који ѓрејтрји до краја ѓјај ће се сјасји*. И опет: *Трјељењем својим сјасавајтје душе своје* (Лк 21,19; Мт 10,22). У уму правовернога подвижника треба увек да буду те речи Спаситеља нашег Исуса Христа, ради храбрења у невољама и искушењима до смрти. Читајући житија Светитеља Божјих, дивимо се веома њиховом трпљењу и многим чудесима која су творили силом Божјом. Али ја мислим да је највеће чудо које је творио сваки од Светитеља било то, да је положио душу за Христа и да је претрпео до краја. Каква је била корист Јуди што је био Христов ученик, што је примио дар апостолства и чудотворства, ако је на крају продао Господа? Или другима, о којима нам се казује да су имали узвишено живљење и дар чудотворства, ако су на крају отпали од вере у јереси и грехе, не обративши се више покајању и правој вери?

Дакле, блажена је заиста и преблажена душа која је имала праву веру и која је у уму и срцу одлучила да до краја претрпи сва искушења и невоље овога живота, Божје љубави и славе Његове ради.

15. Петнаести разлог због којег смо, по допуштењу Божјем, искушавани јесте да бисмо се, будући уведени у борбу, навикли да се не бојимо великих удараца који ће доћи на нас у часу смрти. Прави војник, када га његов господар постави чак и на прву линију фронта, не боји се, него има на уму да треба да умре на дужности за одбрану своје вере и земље. Исто тако, и тим више, доликује и духовном војнику. Такво је било срце светога апостола Павла, спремно да живи и умре за Христа; зато је и казивао: *Мени је живојци Христјос и смртј добитјак* (Фил 1,21).

16. Шеснаести разлог због којег Бог допушта да будемо искушавани јесте да бисмо, будући нападнути, стекли силу да разликујемо врлину од греха. Кроз борбу вођену умом свакога трена против мамца греха и привољења греху, духовни војник осећа и спознаје колико је добро дело драгоцено и вредно, и колико му је труда и бдења потребно да би га постигао. Имајући пред собом, с једне стране, три непријатеља: тело (Рим 7,24–25), свет (Рим 8,37) и ђавола (Рим 16,20), који му се супротстављају у творењу добрих дела; а с друге – имајући страх и љубав Божју, бори се свом силином против свих искушења које доносе ти непријатељи и кроз ту свету борбу постиже разазнавање добра од зла и познање разлике између врлине и греха.

17. Седамнаести разлог због којег је допуштено да будемо искушавани јесте да бисмо борбом и болом постигли врлину, да бисмо је ценили и да бисмо је имали као сигурну и неизмењену. Негде је речено да "новац који није стечен радом није цењен". Тако се догађа не само с новцем, него и са свим што је добро које смо стекли без труда. А све што смо у животу стекли са много страдања и бола не можемо олако потценити. Због тога ПреблагИ Бог много пута устројава тако да нам не пружи помоћ у добром, него нас оставља да кроз много уложеног труда, дуготрајно, задобијемо благо добрих дела, да бисмо умели ценити она због којих смо се много и тешко трудили како бисмо их стекли.

18. Осамнаести разлог због којег смо искушавани јесте да се, напредујући у врлини, не бисмо надимали, него да бисмо се научили смирити се. Свака душа, творитељка доброга дела, замишља умом да је нешто, да има нешто, да може нешто, и тако стиже до

надмености и високог мишљења о себи. Знајући ту немоћ нашега ума, Свезнајући Преблаг и Бог, по Свом човекољубљу, допушта да на нас дођу многе врсте искушења и опробавања, понекада чак веома тешка и болна. Кроз те користи од опасности, мало–помало долазимо до познавања своје немоћи и ништавности. На тај начин, познајући да смо ништа и да не можемо ништа, приписујемо сва своја наизглед добра дела само помоћи Божјој, спасавши се тако од гордости, надмености и високог мишљења о себи и достигавши умеће смирења.

19. Деветнаести разлог због којег смо искушавани јесте да бисмо, након што смо били кушани грехом, савршено омрзли исти. Никада човек неће моћи да напусти тешки и смртни грех, ако га не буде омрзнуо од срца потпуном мржњом (*Ойџачник*, стр. 60). О томе је нашироко говорено код деветога разлога.

20. Двадесети разлог због којег Бог допушта да будемо кушани јесте да, поставши бестрасни, никада у животу не заборавимо своју немоћ и силу Онога Који нам је помогао.

У погледу тих двадесет разлога које Бог допушта ради нашега искушавања нека се виде у Божанском Писму докази наведени у почетку, затим у *Невидљивој борби*, гл. 15. и у *Добројољубљу*, том 2, Главе о љубави.

Љубљени верни,

Има још и много других врста искушења која нас пресећу у овом животу, којима су сâм Господ наш Исус Христос и Светитељи Његови били кушани (Јев 2, 18). Али Спаситељ није био кушан због претходно изнетих разлога, пошто је Он страдао будући без греха (Јев 4, 15). Спаситељев живот, и начин како је био кушан, били су и остају нам као пример који треба следити у невидљивој борби коју, уз Његову помоћ, водимо у садашњем животу, да бисмо се, сагледавши Његова искушења и патње, трудили да Га, по својој моћи, следимо. Тако видимо да је Он, као и ми, трпео кушања од ђавола (Мт 4, 1; Мк 2, 13; Лк 4, 2); трпео је искушења од злих људи (Мт 16, 1; 22, 18) и од фарисеја (Мт 12, 38; 16, 1; Мк 8, 11 и др.); родио се у јаслама (Лк 2, 7) и живот Му је био угрожен од Ирода (Мт 2, 13); био је убог (Мт 17, 24–27; Лк 8, 23; 2. Кор 8, 9); није имао склониште (Мт 8, 20; Лк 9, 58; 21, 37) и био је стално угрожен од Јудејаца; био је кушан и трпео је глад (Мт 4, 1; Јн 5, 14); продао Га је Јуда (Мт 26, 21–25); трпео је искушења од Јудејаца (Мт 19, 38; Лк 4, 28); био је везан као зликовац (Мт 26, 47–56; Мк 14, 43–49); био је бијен (Мт 26, 26) и исмеван (Мт 26, 68; 27, 27–31); био је ударан и пљуван

по лицу (Мт 27, 30; 26, 67); крунисан венцем од трња (Исаија 9, 2–5; Мт 27, 29) и у подсмеху назван царем (Мт 27, 27; Мк 15, 16); био је присиљен да носи Свој Крст (Јн 19, 7); био је појен жучи и оцтом (Мт 27, 34; Мк 15, 23–26; Лк 23, 26) и распет између двојице разбојника (Мт 27, 38; Мк 15, 29–32); био је врећан и поруган на Крсту од архијереја и војника (Мт 27, 39–44) и умро је распет на Крсту (Мт 27, 50; Мк 15, 37; Лк 23, 46; Јн 19, 30).

Такође су и Светитељи Божји, као Његови пријатељи (Јн 4, 14), трпели многа искушења и гадости у садашњем животу и изабрали су да им је боље трпети до смрти, него спријатељити се са светом и овим веком. Тако су страдали велики пророк Мојсије (Јев 11, 25), древни пророци (Дап 7, 52; Јев 11, 37), пророк Михеј (3. Цар. 22, 27), цар и пророк Давид (Пс 30, 15; 118, 157), пророк Јеремија (18, 18–20), тројица младића (Данило 3, 12; 4, 5–7), свети апостоли (Дап 5, 18; 40, 41; 14, 5).

Исто тако су трпели искушења и невоље Јерусалимска црква (Дап 8, 1), свети апостоли Павле и Варнава (Дап 13, 50), и опет свети Павле са Силом (Дап 22, 24; 2. Сол 1, 4), преобраћени Јудејци (Јев 10, 32–34) и сви следбеници Христа и светих апостола, као и сви Божји Светитељи од почетка света до данас, у разним боловима, невољама и патњама; трпећи с вером, уздали су се у Бога, Који ће сваком платити по делима (Јев 11, 1–39; Јов 34, 11; Приче 24, 12 и др.).

Љубљени верни,

Са ово мало речи завршавам ову беседу о врстама искушења и о двадесет општих разлога због којих Благ и Бог допушта да будемо кушани на овом свету на корист и спасење наших душа.

Свети Исак Сиријски, у вези са претходно изнетим, вели: "Подвижници се искушавају, да би напредовали због свога искушавања; лењивци – да би чували себе од онога што их повређује; спавачи – да би се припремили за буђење; који су далеко – да се приближе Богу, а домаћи – да се уселе са смелошћу".

Дакле, све вас молим да ме не заборавите у светим молитвама, да бих и ја, грешник, имао трпљење у време искушења.

Амин.

БЕСЕДА О ИСКУШАВАЊУ МОНАХА И ХРИШЋАНИНА СА ОСАМ СТРАНА

Оци, браћо и љубљени хришћани,

Хотећи овога дана да, с помоћу Божјом, говорим о нашем свагдашњем искушавању и о борби са искушењима овога века, намислио сам да у почетку подсетим на учење великога апостола Павла, који казује Тимотеју: *Добар рай̄ рай̄овах* (2. Тим 4, 7); и опет: *Бори се као добар војник Исуса Христ̄а* (1. Тим 6, 12), јер *ниједан се војник не уйлиће у њослове обичној живоїа, да би уїодио војводи* (2. Тим 2, 3–4). И опет: *Сваки који се бори од свеїа се уздржава* (1. Кор 9, 25). А божански Јов је рекао: *Борба је човеков живої на земљи* (Јов 7, 1: 14, 4–5). У тој борби ми се не боримо телесно, јер, по сведочењу светога апостола Павла, *оружје нашеїа војевања није шелесно неїо силно Боїом за рушење уїтврђења, обарајући њомисли и сваку охолост̄ која усїаје ѡроїив ѡзнања Божијеїа* (2. Кор 10, 4). Свети апостол нас учи како да се боримо у невидљивој борби, подстичући нас: *Узмиїте свеоружје Божије, да бисїте се моїли одуїреїи у зли дан, и одолевиши свему, одржаїи се. Сїїоїїе, дакле, оїасавиши бедра своја истїином и обукавиши се у оклої ѡравде, и обувши ноїе у ѡриїравност̄ за јеванђеље мира; а изнад свеїа узмиїте шїїиїи вере, о који ћеїте моћи ѡїасиїи све оїњене сїїреле нечасїивоїа; и каициу сїасења узмиїте, и мач Духа, који је реч Божија* (Еф 6, 13–17).

Значи, као што видимо, хришћанин и монах су духовни борци током целог свог живота, од рођења до смрти. А пошто смо сви војници Исуса Христа од Светога Крштења, и сви смо примили оружје Духа Светога за духовну борбу, потребно нам је да спознамо вештину те невидљиве борбе, и са колико смо страна нападнути у својој борби свакога часа и минута. Велики наш учитељ и војник Христов апостол Павле, показујући да је своју борбу водио с великим искуством и не изван циља, казивао је: *Тако се борим, не као онај који бије вейшар, него трчим ка циљу, ка свом позиву, то јест ка Христу* (1. Кор 9, 26; Гал 2, 2; Фил 2, 16). И опет вели: *Јер живећи у шїелу, не војујемо ѡ шїелу* (2. Кор 10, 3).

Јер наша борба није *ѡроїив крви и шїела, неїо ѡроїив ѡїлаварсїива, и власїи, и ѡсїодара ѡїаме овоїа свеїа, ѡроїив духова злобе у ѡднебесју* (Еф 6, 12), и пошто се не увенчава сваки који се

бори (1. Кор 9, 24), потребна нам је стално велика трезвеност и старање у погледу мисаоних борби и у погледу ђавола који војују на нас, искушавајући нас са осам страна, као што следи: одозго и одоздо, с десна и слева, спреда и остраг, изнутра и споља. Свети Мелетије Исповедник тврди да кушање бива само са шест страна, али пошто та искушења долазе и изнутра, из срца, и споља, кроз пет чула, овде је, по сведочењу светога Никодима Светогорца, стављено са осам страна.

Даље ћемо, колико нам Благ и Бог буде помогао, укратко показати како бивају та искушавања.

Кушање одозго бива двојако. У првом реду то бива када започнемо какво неразборито подвизавање, изнад својих физичких моћи, као што би било: превише тежак пост, предуго бдење, телесни подвиг (метаније, спавање на земљи, трпљење хладноће и друго слично). Проузрокујући тиме превелико слабљење тела, а прекомерним слабљењем чинећи га сасвим немоћним за творење телесних добрих дела, помућујемо ум у поимању онога што је добро (Свети Петар Дамаскин, *Беседа о разборїиосїи*, Букурешт, 1976, стр. 123; Свети Максим Исповедник, *Доброїољубље*, том 2, Друга стотина глава о љубави, стр. 65).

На други начин се искушавамо одозго, када будемо истраживали *Свеїо Писмо* изнад свога духовног узраста. Такво истраживање долази од гордости, и ако се неко не уздржи од тога, по сведочењу светога Јефрема Сиријског, стићи ће до лудости, до хуљења и до јереси (*Беседа на ѡророка Илију*, том 3, манастир Њамц, 1823, стр. 23). Свети Макарије Велики тврди да једна врста ђаволâ јесу и "философи" и "богослови пакла" (*Зборник о Исусовој молиїви*, том 2). Они знају напамет *Свеїо Писмо* и улазе у умове гордих и оних који истражују, учећи их Светом Писму, али не истини коју је утврдила Црква Христова, него криво и развратнички, наводећи тако дотичне истражитеље и горделивце да постану зачетници јереси, као Арије, Македоније, Несторије, Ориген и други, који су се, будући обманути од тих "богослова мрака", борили против Христове Православне Цркве и раставили милионе душа од истине, као што чине и данашњи секташи.

Свети Григорије Ниски вели да *Свеїо Писмо* има "кости", то јест тврда места, и нико од оних који имају млечне зубе у свом поимању нека се не усуди да слама кости *Свеїоїа Писма*, јер ће сломити детиње зубе свога ума и задобиће опасност уместо користи (*Тумачење Моїсијевої жиїиїа*). *Свеїо Писмо* је бездани источник

мудрости Божје, и из тога кладенца нам приличи да црпемо по мало, да бисмо утолили своју духовну жеђ. *Светио Писмо* је кладенац из којег мудар човек захвата ведром, затим из ведра узима бокалом, из бокала чашом, и тако с мером пије и никада не покушава да одједном исцрпе цели кладенац или цело ведро.

Светио Писмо је као духовно море без дна, и нико од оних који не умеју пливати по духовним значењима нека не покуша да се удуби у њега изнад свога поимања. јер ће се утопити и погубити себе; а то се неће збити због мора, него због њихове дрскости и смелости према ономе што превазилази њихову моћ поимања. Ако су речи *Светиога Писма*, по сведочењу Пресветога Духа, *сличке већма омега* (Пс 118, 103), онда нам је заповеђено да од тога духовног меда једемо са уздржањем, као што је писано: *Сине, будеш ли нашао мед, једи са мером* (Приче 25, 28). Свети Григорије Богослов је упоредио истраживање *Светиога Писма* изнад мере нашег поимања са понором, говорећи: "И разуларено гледање ка оном што је узвишено може да нас гурне у понор" (*Шестоднев*). Значи, оци и браћо, кушање одозго је двојако: било да узимамо на себе телесни подвиг изнад своје моћи, било да се са гордошћу дрзнемо истраживати *Светио Писмо* изнад свога духовног узраста и свога разумевања.

Кушање одозго. Одоздо се искушавамо када се лењимо и својом вољом слабимо, не трудећи се у творењу доброг дела и Божјих заповести. На пример, неко. будући снажан телом и здрављем, скрива своју снагу и неће да се по својој моћи труди у манастирском послушању; или ако је мирјанин. неће да се труди по својој моћи у добрим делима, у посту, бдењу, метанијама, служењу ближњем, молитви, милостињи и другом сличном. Или, ако је књижеван и учен човек, лењи се да учи друге или да пише што је на општу корист хришћанима.

Грех кушања одоздо Свети Оци називају и "грехом недостатка" (Свети Никодим Светогорац, *Поука духовнику*, нав. дело), јер се том лењошћу и нехатом свако од нас куша одоздо, то јест не трудимо се по својој телесној и разумној моћи да творимо добра дела. Тако лишавамо своје душе награде за добро дело, јер се не успињемо, творењем заповести Божјих и добрих дела, на меру саобразну нашој моћи, која нам и приличи, него остајемо доле због своје лењости и нехата за оно што је добро. Свако од нас је дужан да се успне до извесне мере у погледу творења добрих дела. Средњи пут је пут царски, а крајности припадају ђаволима (Свети Никодим Светогорац,

Невидљива борба, стр. 91). Нека и свима нама помогне милост Божја да нађемо тај средњи пут у свему, по својој моћи.

Кушање сдесна. Сдесна се искушавамо такође двојако. Прво, ако будемо творили добро дело са злим циљем (*Невидљива борба*, гл. 31, стр. 91); а друго, ако будемо прихватили претварање ђавола у анђеоски лик, у светитељски лик или у лик Христа, Богомајке или иних небеских лица (*Житије Светиога Григорија Декаполиита*, Букурешт, 1903, месец новембар 20, стр. 881-882). Божански отац Јован Лествичник вели да "ђаволи таште славе и гордости чине од слабоумних пророке" (*Лествица*, Поука 3). А велики апостол Павле нам показује да *се сам сајана претвара у анђела светлостии, а слује нејраведностии (ђаволи) се претварају да су слује јраведностии* (2. Кор 11, 14-15). Такође видимо у *Отачнику* да су и неке с великим живљењем ђаволи обманули својим утварама, претварајући се у лик Христа или анђелâ, и одвели их у погибелъ. Дакле, сдесна се искушавамо било када творимо добро дело са злим циљем и не на славу Божју, било када прихватамо ђаволе под видом Светитеља, анђелâ, Христа, или под видом других небеских ликова.

Кушање слева. Слева се искушавамо када познајемо грех, али се по својој злој вољи одлучимо да згрешимо. На пример, неко зна да је грех красти, блудничити, опити се вином, псовати Светињу, светити се коме са злбом, или учинити било које друго зло дело, али се покрај свега тога препушта да га грех порази, и твори га са својом вољом и знањем. Значи, кад год познајемо грех а ипак се препустимо његовом мамцу и творимо га умом, речју или мишљу, онда искушавамо слева.

Кушање с лица или сјрега. То је када ђаволи јуришају на нас маштарјама и помислима о ономе што сматрамо да ће се догодити у будућности. На пример, када се смуђујемо да ће наићи на нас каква опасност, каква штета, каква болест, да ће почети рат, да ће нас други презирати, да ће наићи смутње, да ћемо бити похарани, да ћемо осиромашити, када се неко узбуђује да неће успети на испиту или на судском процесу, и много друго слично. Те игре фантазирања непријатељ доноси у наш ум с циљем да нас помути и да нас престаши оним за што верујемо да ће наићи на нас. У погледу тих искушења која нам долазе с лица или спреда Свети Оци нам саветују да се сетимо речи Спаситеља, Који вели: *Не бриниће се, дакле, за суйра; јер суйра бринуће се за се. Доста је сваком дану з.ла своја* (Мт 6, 34).

Нама није дато да знамо шта ће бити с нама након сата, тим мање након дана, недеље, месеца, године или више година. Ко нам може поуздано рећи да ћемо дочекати сутрашњи дан? Јер било је доста њих који су увече легли и ујутру нису више устали. Дакле, знајмо јасно и памтимо да када се умом смуђујемо због невоља и тешкоћа за које сматрамо да ће наићи на нас, онда се искушавамо с лица или спреда и, да нас то искушење не би поразило, рецимо када видимо да наилази на нас: *Нека буде воља Госјодња!*; или: *Досјџа је сваком дану зла своја!*

Кушање осјџрај. Остраг се искушавамо када нас ђаволи нападају мислима о оном што смо ми са страшћу чинили у прошлости, када смо били деца или млади, или о ма којем греху који смо учинили било давно, било недавно. Наше памћење је често потпомогнуто фантазирањем о злим стварима које смо починили, особито када смо проводили живот безбрижно и без стражења над умом и маштом, кроз трезвеност пажње и кроз често призивање у молитви имена Господа нашег Исуса Христа. "Машта је табла цара ума" (Свети Никодим Светогорац, *О чувању њеј чула*, гл. 1, стр. 16). Она је међа између ума и осећаја, будући тананија од осећаја, али грубља од ума, по сведочењу светог Григорија Солунског. На тој табли или широкој дасци се записује. слика и као на меком воску урезује што смо видели, чули, мирисали, окусили или ухватили. Зато је с правом Аристотел назива "општим осећајем", јер она сама садржи све ликове, све привиде и стања која су ушла споља кроз наших пет чулних органа (Свети Никодим Светогорац, *О чувању њеј чула*, гл. 9, стр. 198–220).

Када нас ђаволи нападају искушењем острага, побуђују у нашем памћењу и машти све записано и замишљено у прошлости, током нашега страснога живота, и тиме нам помуђују ум и осећаје, ако не будемо имали стражење ума. Свети Оци казују да је наша машта толико луда и толико слепа у поимању, да ако смо у детињству, у својој младости или пре много година погледали с мало страсти какво лепо женско лице, чак ако би та жена била умрла пре много година, и чак ако би неко, као доказ, из гроба донео њену лобању црну, буђаву и врло ружну, наша луда машта не би хтела да је спозна као што јесте, него би нам је осликавала исто онако како смо је знали док је била жива; уместо да нас остави да се користимо тим застрашујућим и ужасним видом мртве и труле лобање, она нас још напада виђењем које смо о жени имали у прошлости, док је живела.

Која ли лудост и слепило могу бити веће од ове? Па ипак, она истрајава да се јавља у нашем уму, ако се не будемо отрезнили умом и не будемо мислили на своју смрт, која ће после мало времена нас довести до ругобе изгледа лобање коју смо видели. Зато су божански Оци назвали машту "мостом ђавола" (Свети Никодим Светогорац, наведено дело, гл. 9, стр. 211), јер ниједан грех не прелази с ума на осећаје, до само преко моста маште*.

Дакле, да бисмо победили у борби с последњим наведеним искушењем, веома нам је потребна трезвеност пажње, размишљање о смрти, о паклу, и непрекидно настојавање на умној молитви нашега срца.

Довде је изложено како смо искушавани са шест страна, по сведочењу светог Мелетија Исповедника. А пошто нам сва та искушења долазе било *изнујџра*, било *сјоља*, рецимо мало речи и о тим двема странама које употпуњују пређашњих шест.

Кушање изнујџра. Изнутра се искушавамо покретањем страсти које излазе из нашега срца, по речи Спаситеља, Који вели: *Јер из срца излазе зле њомисли, убисјџва, џрељубе, блуд, крађе, лажна сведочења, хуле* (Мт 15, 19). *Светјо Писмо* нам показује да је наше срце дубље *ог свеја* (Јеремија 17, 9), јер из њега извире бездани извор свих зала, када не буде чувано молитвом и покајањем; али и свих добара, када га будемо чували молитвом и истинским покајањем, са скрушеношћу срца и сузама (Приче 4, 23).

Будемо ли чували своје срце потпуним стражењем и молитвом, оно ће постати источник живота (Приче 4, 23); а не будемо ли имали свештено старање да га чувамо трезвеношћу и непрестаном молитвом, оно ће постати скврно и источник смрти (Мк 7, 21, 23; Јев 3, 10). Зато нас божански Оци уче да поставимо мисао за стражара "на дверима срца", да посматра лоповске помисли које долазе и да слуша шта, убитачне, веле и шта чине, и шта су сковали и смислили ђаволи, који покушавају да обману ум утварама (привидима) (Свети Исихије, *Добројџољубље*, том 4, стр. 43). Исти Отац пустиње нас учи

* Материјални узрок привида (маште) је такозвани душевни (психички) и светлосни дух, који се провлачи кроз жиле тела; а тај душевни дух има као материјални узрок храну коју прима свакога дана. То троје веома је међусобно слично и рађа се једно из другог. Јер што је више хране телу, тим се више образује и душевни дух, и толико више расту и привиди (маштања). А што је мање хране, тим мање се образује и душевни дух, и исто тако, тим мање се образују и утваре (маштања) (Св. Никодим Светогорац, *О чувању њеј чула*, гл. 9, стр. 200).

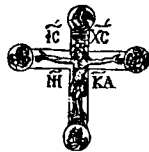
говорећи: "Рекао сам из искуства да је заиста велико добро да онај који хоће да очисти своје срце, непрестано призива Господа Исуса против духовних непријатеља" (*Исїѡ*, гл. 62, стр. 57).

Кушање сїѡља твори се путем страсти које улазе у нашу душу кроз пет чула, или – како се још називају – пет прозора душе, о којима велики пророк Јеремија сведочи говорећи: *Поїе се смртї кроз ѡрозоре наше* (Јеремија 9, 21). Тих наших пет чула јесу пет јармова волова, које стално огледамо путем страсног робовања њима, и тако хоћемо да идемо на Вечеру Великога Цара (Лк 14, 19). Тих пет чула је пет наших природних жљебова, кроз које ђаволи сипају у нашу душу свакојаке страсти и злобе. Зато нам је у свако време потребно много трезвености и непрекидне молитве у срцу, да бисмо могли зауставити грехе који кроз њих долазе, и да бисмо се очистили милошћу и благодаћу Бога, Који ће нам увек помагати, ако Га у свако време будемо призивали с болом у срцу, и Њега будемо волели више од било чега створеног.

Љубљена браћо хришћани,

У закључку ове беседе, молим вас са смирењем, имајте милост и према мени грешнику, и помозите ми својим светим молитвама, да бих се и ја, сасвим лењиви и небрижљиви за оно што је на спасење, посрамио речи које сам вам изрекао у вези са искушавањем са осам страна, и тако се и сѡм пробудио, да бих био бдителъ и марљив у призивању имена Господњег ради спасења.

Амин.

БЕСЕДА О ИСКУШЕЊИМА СМирЕНИХ И О ИСКУШЕЊИМА ГОРДИХ

Бої се ѡрдїма ѡроїшїви а смиренима гаје блаїѡгаїї.

(1. Пт 5, 5)

Оци и браћо,

Пошто сам у пређашњим беседама говорио о врстама искушења и о разлозима због којих Бог допушта да будемо искушавани, на ползу и спасење наших душа, овога пута сам намислио говорити о искушењима смирених и о искушењима гордых. Из онога што следи појмићемо јасно да ПреблагИ Бог не допушта да сви људи буду искушани једнако, него то бива с великом различитошћу и разноликошћу, по Његовој неизрецивој и уму недокучивој мудрости. Видећемо да на смирене и кротке и на оне који добро познају своју немоћ и ништавило, ПреблагИ и Премудри Бог не допушта превелика искушења и невоље. А на горде, охولة и надмене Бог допушта да дођу велика и тешка искушења и невоље, које су много пута изнад граница њиховога трпљења. И то Он чини с великом мудрошћу и домостројем, да би њих привео к смирењу и понизности, да би спознали своју немоћ и ништавило на овој земљи и да би сви дошли на свети пут спасења.

О тој истини божански отац Исак Сиријски казује нам следеће: "Искушења која духовни жезал твори над смиренима, зарад напредовања и раста душе, ова су: лењивост, отежалост тела, слабљење удова, чамотиња, помутња ума, привид телесне немоћи, умањење наде, помрачење мисли, изостајање људске помоћи, изостајање онога што је телу потребно и друго слично. Од тих искушења човек стиче напуштену и беспомоћну душу и срце скрушено у многим смирењу. Кроз њих је искушаван неко да би дошао са чежњом ка Оном Који га је саздао. С њима су помешане утехе и насртаји, светлост и тама, борбе и потпоре и, укратко речено, тескоба и опуштање. И то је знак човечијег напредовања, помоћу Божјом.

А искушења која се по допуштењу Божјем творе над гордима, који се без стида уздижу пред Богом, ова су: искушења ђавола а која су изнад границе силе душе, лишење силе мудрости, брзи напад блудних помисли, који се допушта на њих ради смирења њиховога уздизања, брза гневљивост, жеља за образовањем и творењем

сопствене воље, да се свађају, да прекоревају друге, да затим прекоревају и сами себе, због тога се ниподаштавајући и жалостећи у својим срцима; (...) хулне помисли на име Божје, луда поимања достојна смеха и особито плача; да буду ниподаштавани од људи и да им чест буде погубљена, да их ђаволи срамоте и ругају им се на много начина, тајно и јавно; жеља за заједничким мешањем и проводима са светом; да увек лудачки говоре и оговарају, да у себи налазе одувек лажну обнову душе и пророштво од ђаволâ и да много обећавају, изнад своје моћи. То су душевна искушења.

А у телесном погледу догађа им се ово: болни догађаји од којих се не могу више спасти, свагдашњи напади од злих и безбожних људи; падају у руке људима који их жалосте; срце њихово стално се покреће да отпадне од страха Божјега, без разлога, и неочекивано много пута напрасно; имају велике падове са стена, с високих места, или им се догађа друго што слично на повреду њиховога тела и душе. Лишени су помоћи оних који теше срце божанском силом, лишени су наде своје вере и, укратко речено, све што је немогуће и изнад моћи наилази на њих, спајајући се с њиховим слабостима.

Све што је овде изнето јесу облици искушења гордости. Да покажемо, међутим, и њихов почетак у човеку: када неко почиње да себе види мудрим. Од овога се све претвара и мења у дотичном човеку у сва ова зла, по мери у којој он прима такве помисли гордости. Дакле, из облика наших искушења треба да појмимо танана искушења наших умова. А будемо ли видели неко од ових искушења помешано са оним овде изнетим, спознајмо да по мери у којој имамо таква искушења, толико се и гордост јавила у нама" (Свети Исак Сиријски, наведено дело, *Бесега* 46. стр. 230–231).

Оци и браћо,

Ето колико су разноврсна искушења која по допуштењу Божјем долазе на нас, када не познајемо своју немоћ и ништавило, и када се пред Богом не смиримо свим срцем, на сваком месту, и у сваком времену. Ја грешник, који сам свагда пун гордости и слеп у познавању и противљењу тим искушењима гордости, да бих се кадгод спасао њиховога ропства, хтео сам да их ипак запишем овде – не по сопственом познању и искуству, у погледу којих сам сасвим убог – него из учења светога оца Исака Сиријског, испуњеног духовном философијом, који их је у опитности свога светога ума, безмолвијем и чистом молитвом, спознао и оставио нама на општу корист. Буде ли неко пажљиво читао што је овде забележено, намах ће сам

из свакоминутних покрета свога ума спознати да ли се искушава у поретку смиреноумних или живи у пределу искушења горделиваца; и тако ће се, клонећи се, са страхом Божјим, и једних и других, трудити ка исправљању.

Али чак ако смо искушани и једнима и другима, не треба да се обесхрабимо, знајући да наш Бог никако не жели смрт грешника. Док смо још у овом животу, упорном молитвом и истинским покајањем, будући потпомогнути милошћу и даром Божјим, можемо исправити свој живот и спасти своје душе. Јер ће наш Благи и Свемогући Бог, ако будемо из срца искали Његову помоћ, извући нас оковане оковима искушења и страсти, и неће постидети ниједнога од оних који Га заиста призову.

Амин.

БЕСЕДА О САВЕСТИ

*Савестī је у човеку сведок, који оїправдава или ої-
тїужује. (Рим 2, 15)*

*Само ће Крв Христїова... очистиїиїи савестї вашу.
(Јев 9, 14; 10, 2)*

Оци, браћо и љубљени верни.

Најстарији закон који је Бог дао човеку, када га је саздао, био је закон савести или природни закон (Пост. 1, 26). Под тим законом били су сви праоци и праведници од Адама па све док није дат писани Закон на Синајској Гори. Када је закон савести, кроз грехе људи, био занемарен и ниподаштаван, дао је Бог писани Закон и пророке. А када дође пунота времена, сџм Саздатељ патријараха и пророка дошао је да откопа и да оживи тај општи закон који је Бог дао човеку на земљи. Тако је из пепела људских греха извадио божанску искру, коју беше даровао људима од почетка и коју су они прекрили и затамнели својим гресима.

Будући укорен тим законом савести, Каин, после убиства свога брата Авела, пао је у очај, говорећи: *Велика је кривица (и казна) моја за њодношење* (Пост. 4, 13). То је општи закон који је Бог дао од почетка сваком човеку, који га укорава намах пошто згреши и разгневи Бога, свога Саздатеља. О томе Свети Дух говори кроз уста светога пророка Давида: *Карањима збої безакоња њокарао си човека, и расїоїио си као њаучину душу њеїову* (Пс 38, 12).

Заиста, ко падне у велике и тешке грехе, толико га строго укорава тај закон савести, који није друго до глас Божји у човеку, да од строгости тога укора човечја душа скоро да изгуби наду да ће јој икада бити опроштено од Бога, и зато нит њене наде постане танка као паучина. То је праведни суд Бога, Који мрзи грех и сваку нечистоту. Многи од оних које је Бог напустио због тешких грехова падају у очајање и стигну да изгубе свој живот и душу, као што се догодило и с Јудом издајником, који је, уместо да се покаје и да горко плаче због учињенога, као што је то урадио велики Петар, отишао и обесио се (Мт 27, 5).

Тај закон савести у *Светїом Писму* је назван још и супарником (Осија 5, 11).

С правом је назван "супарником", јер се противи и укорава човека који греши против Бога. Такође, Спаситељ Христос, у божанском Јеванђељу назива савест *суйарником*, говорећи: *Мири се са суйарником својим брзо, док си на њуїу с њим, да тїе суйарник не ѡреда судији, а судија да тїе не ѡреда слуїи и у тїамницу да тїе не врїну. Заисїа тїи кажем: Нећеш изићи оданге док не даш до ѡоследњегїа новчића* (Мт 5, 25–26). Садашњи живот је пут и друм (Свети Јефрем Сиријски, *Беседа о оном који има овај живоїи*, том 3, стр. 46), а Свети Дух назива блаженим оне који буду ходили тим путем непорочнога живота, казујући: *Блажени су неїорочни на њуїу, који ходе у закону Госїодњем* (Пс 118, 1).

По сведочењу светога Доротеја, ко не узме у обзир грижу савести за мале грешке, стићи ће да презре глас савести и за највеће и најтеже грехе и тако ће, временом, достићи дубину неосећајности и нехата према оном што је на спасење његовој души. О таквом Божанско Писмо вели: *Када безбожник сїїиїне до дубине својих зала неће ѡреметїиїи* (Приче 18, 3). "Савест је искрени учитељ; ко њу слуша проводи живот не грешећи" (Свети Таласије Ливанац, *Доброїтољубље*, том 4, стр. 8). Исти Свети Отац вели: "Само оне не гризе савест, који су достигли врхунац врлина или врхунац греха" (*Исїо*, стр. 72). Зато и авва Агатон казиваше: "Не достоји монаху да допусти да га због ичега гризе савест" (*Оїачник*, слово А).

Свети Оци казују о савести да дела у човеку тројако: према Богу, према људима и према твари (Авва Доротеј, *Трећа беседа*).

Према Богу чувамо своју савест чистом, чувајући све Његове заповести. Према ближњем – када будемо чували чисту савест према њему, да му не бисмо учинили никакво зло, ни делом, ни мислима, ни речју. А према твари – када све што је наше не будемо употребљавали на зло против твари. На пример, да не расипамо храну или пиће, да не трошимо новац узалуд на оно што није корисно за живот, да лењошћу и нехатом не оставимо да пропадне штогод потребно за наш живот или за живот нашега ближњег (одело итд.) (Авва Доротеј, *Четїврїта беседа*).

Љубљени верни,

Наша савест је праведан и непристрастан судија, којег је Бог поставио у нама. Она увек суди праведно и разматра ствари по правди, у погледу оног чиме жалостимо Господа Бога. То потврђује и божански отац Јован Златоуст, говорећи: "Због чега нам је Бог поставио у уму судију који је стално будан и бди? Нема међу

људима ниједнога судије тако будног, као што је наша савест. Јер се спољне судије и због новца кваре, и због додворавања попуштају, и због страха постају лицемерне, и има још много другога што ремети њихову праведну одлуку. А веће наше савести не уме да се потчини ниједном од тога. Макар му давао новца, макар га хвалио и додворавао му се, макар га плашио, или му било шта друго чинио, праведна одлука ће делати над мислима које су сагрешиле. Ко буде згрешио – сâм ће себе осудити, ма га нико не буде тужио. И то ће учинити не једном или двапут, него много пута и целога живота. И, ако и прође много времена, никада неће заборавити шта је учинио. Јер и када се твори грех, и пре но што се твори, и након што се твори, савест је над нама као строги тужилац. И особито након што се твори; јер када творимо грех, будући опијени сладошћу, не осећамо је; а пошто се грех учини и оконча, онда нас силније гризе, након што је згасла сладост греха.

Блажена је душа која од почетка не прима погубну жељу греха, него је угуши и одмах сатре њено семе. А ако би неко, због лењости или нехата, стигао и до пада у грех, тај нека хита на исповест и нека сузама уништи и сатре грех. Ништа није тако погубно за грех, као што је оптуживање себе и осуђивање себе са покајањем, кроз исповест са сузама и с болом срца. Ако си себе оптужио и осудио епитимијом и истинским покајањем, збацио си бремене. И ко то каже? Сам Бог Судија: Реци ти најпре грехе, да би се исправио. Немој се трудити, вели, да дођеш насред свију и да ме окружиш многим сведоцима. Само Мени реци свој грех, да бих исцелио твоју рану и да бих те спасао оштрог бола! Зато је у нама поставио савест Бог Који нас воли више него отац. Јер отац, након што укори дете једанпут или и двапут или и трипут или десет пута, пошто ће видети да остаје непоправљено, одриче га се и избацује из куће. Али савест није таква; јер макар ти једном, макар двапут, макар трипут, макар небројано пута буде рекла, и ти не будеш послушао, опет ти казује, и не удаљава се од тебе до твога последњег даха; и у кући, и на улици, и за трпезом, и на вашару, и на путевима, много пута и у сновима нам показује слике и представе наших грехова.

Видиш ли мудрост Божју? Није учинио да увек буде окривљавање и оптужба савести, јер не бисмо издржали то бремене, ако би нас стално оптуживала; али ни да буде тако слаба, те да након првога или другога саветовања ослаби и умори се. Јер ако би нас пробадала свакога дана и сата, угушили бисмо се од тегобе; а ако

би, напоменувши нам једанпут и двапут, одступила од укоравања, не бисмо постигли много користи. Зато је учинио да то укоравање бива увек, али не непрестано; увек, да не бисмо пали у унијије и нехат, него да би нас до смрти подсећала, како бисмо се пренули; али не непрестано и често, не укоравање једно за другим, да не бисмо упропастили ум, него примивши предаха и утехе, да одахнемо. Јер као што би, ако не бисмо никако сносили бол због греха, то било погубно и рађало у нама крајњу неосећајност, такође је шкодљиво и трпети га непрекидно и прекомерно.

Ако тегоба преврши меру, и избаци човека из природне разборитости и осећајности, може да проузрокује засићеност душе према ономе што је добро и да је учини недостојном. Зато је Бог и учинио да грижа савести наилази на нас повремено, јер је врло строга и уобичава да онога што је згрешио пробада јаче од свакога жалца. Не само када ми грешимо, него и када други буду грешили слично нама, устаје немилосрдно и виче на нас са много силине. Јер и блудник, и прељубник, и разбојник, сматрају да су укорени батинањем, не само када њих оптужују, него и када чују да су оптужени други који су се усудили и чинили тако што, сећајући се својих грехова, када су други укорени. И заиста бива оптужен други, али је рану примио и онај који уопште није оптужен, ако се и сâм икада дрзнуо да учини исти грех. То су дела мудрости Божје. То су знаци Његовога Провиђења и Његовога превеликог старања. Јер грижа савести је света котва, која нам не допушта да потпуно заронимо у дубину греха. Јер не само за време греха, него уобичава да нас и после дуго година много пута подсећа на старе грехе. И то ћу доказати самим *Светим Писмом*:

Продала су некада браћа Јосифа, мада га нису могла ни за што окривити, до само што је сањао сне који су му унапред најављивали славу што је имао да доживи.

Када је Јосиф постао владалац над земљом Египта и када открива себе браћи која га беху продала као роба у туђу земљу, они, чувши од њега да је он њихов брат Јосиф и сетивши се свога греха, који су учинили када су га продали, будући укорени својом савешћу, нису могли ни да одговоре Јосифу, него су се препали (Пост.45,3). И мада их је Јосиф тешио и казивао им: *Но сада да се не жалоситиш, нији да буде љутиње у очима вашим ишио ме ѿрогаосије овде, јер за одржања живота (вашег) ѿсла ме Бој ѿред лицем вашим* (Пост.45,5), њих је пробадала грижа савести, јер су се сећали свога

старог греха према брату. Неки веле да је и велики апостол Петар целога свога живота, када би чуо певање петла, горко плакао, сећајући се свога старог греха, одрицања од Христа, који је учинио оне ноћи светих страдања, пре но што је петао запевао, као што му Спаситељ беше рекао: *Заистѡа, заистѡа ти кажем: неће ѡетѡао зајевати док ме се ѡријути не одрекнеш* (Јн 13,38) (Свети Јован Златоуст, *Клагенац*, Бузау, 1833; *Беседа на јеванђеље о немилостивом бојатиашу и убојом Лазару*, стр. 379).

Браћо хришћани,

Из ових сведочења божанскога Јована Златоуста јасно се види да је грижа савести најсветија и најбржа заштитница људских душа. То је Божји залог дат људским душама на дар, који много помаже спасавању синова Цркве Христове; јер небројана мноштва грешних људи су обраћена покајању и поучена да следе добри и свети пут спасења. Она савршенима у добром делу прети да не падну и да у свему имају велику трезвеност; оне са средине строго укорава када греше, да би се брзо подигли из греха и напредовали у врлини; а оне што су у дубини греха веома много мучи оштрим подстрецима, подсећајући их на гнев Божји, на смрт и вечност муке која их очекује у будућем веку. Веома много пута, у разним временима и местима, видела су се чудесна и света достигнућа делања савести, која је многе отргла од зле навике греха и за кратко време довела у пристаниште спасења. Сетимо се блуднице која је својим сузама опрала Спаситељу ноге и убрисала их власима своје косе (Лк 7,37-50) или разбојника распетог с десне стране Господа (Лк 23,40-43). Што су други задобили небројаним трудовима током дугогодишњег времена, ови су, бичевани оштром грижом савести и имајући силну наду у Бога, за мало дана или чак сати стекли.

Ту истину ћемо потврдити следећом причцом:

Један брат је обитавао у некој келији у Египту, боравећи са много смирења. Он је имао сестру која је проводила живот у граду у разврату, проузрокујући погибељ многим душама. Након што су га старци много пута наводили на саосећање, најзад су успели приволети брата да оде к њој, мислећи да ће, ако је буде саветовао, уништити грех који се кроз њу творио. Када је он стигао на оно место, један од познаника, видевши га, похитао је и јавио његовој сестри, говорећи: "Ево, твој брат је пред вратима". А она, пошто је осетила грижу савести, оставивши љубавнике којима је служила, гологлава је изашла у сусрет свом брату. Пошто је покушала да

га загрли, брат јој је рекао: "Сестро моја рођена, смилуј се својој души, јер многи пропадају због тебе. Како ли ћеш моћи поднети муку вечну и горку?" Она му је с трепетом рекла: "Имам ли ја још наде на спасење?" А брат јој је одговорио: "Будеш ли хтела, има спасења". Онда она, бацивши се пред ноге свом брату, молила га је да и њу узме у пустињу заједно с њим! Он јој је рекао: "Стави покривало на главу и хајде за мном!", а она је рекла: "Хајдемо, јер ми је корисније да учиним непристојност да идем гологлава, него ли да још уђем у ту трговину безакоња" (то јест, да се врати назад у кућу, нап. изд.). Тако, пошавши, брат ју је саветовао у вези са покајањем, и видећи неке људе да им долазе у сусрет, рекао јој је: "Пошто не знају сви да си ми сестра, заостани мало за мном, док прођу они што наилазе". Након што су дотични прошли, рекао јој је: "Хајдемо, сестро, нашим путем", а она му није одговорила. Приступивши јој, затекао је мртву, и видео је да су јој табани кржави, јер беше боса. Када је брат известио старце о ономе што се догодило, почели су да противрече међу собом; и открило се једном од стараца за њу, да пошто није водила рачуна ни о чему телесном, него је презрела и своје тело, не уздишући због толико рана, Бог је примио њено покајање (*Отпачник*, Букурешт, 1828, гл. 19, О покајању, стр. 140).

Ето плодова покајања и гриже савести, и како она искрене у вери извлачи из понора грехова и удостојава их милости Божје, које нека бисмо се и ми удостојили молитвама Пресвете Богородице и свих Светих, који су творили вољу Његову.

Амин.

БЕСЕДА О ПЛАКАЊУ И О СУЗАМА

Блажени који плачу, јер ће се утешити.

(Мт 5,4)

"Не долази плач од суза, него сузе од плача."

(Свети Варсануфије и Јован, стр. 146)

Оци, браћо и љубљени верни,

Пре но што ћу вам говорити о плачу и о сузама, мисао ме подстиче да тражим од вас опроштај због дрскости, јер у ономе што следи желим да вам речју насликам представу изнад мога разумевања и да вам ја, који сам сасвим окамењена срца и страстима помрачена ума, покажем понешто о користи плача и суза. Божански Оци веле да "ништа није убогије на свету од ума онога који говори другима о добрим делима, немајући опита да их твори". Прелазећи преко мога духовнога недостатка и убожества и сећајући се казне лењивца који је закопао талант што му га господар беше дао (Мт 25,30), покушају да исцелим своју лењост и неискусност у живљењу молитвама трудољубивих и искусних, од којих иштем помоћ.

Свети Оци казују о великој користи од суза да је "плач по Богу златни жалац срца", и опет: "Плач је особити бол срца онога који се каје и свакога дана додаје болове на болове, као породилца, и мучи се" (Свети Јован Лествичник, *Лествица*, Поука 7, лист 60). Плач је "стање ожалошћености душе, које бива због изостајања било чега вољеног" или "извесно болно осећање због изостајања онога што весели" (Свети Григорије Нисијски, *Схолија 4. на 7. бесегу*).

Треба да знамо да је плач двојак: са сузама и без суза.

Плач без суза је *жалост њо Боју*. Та жалост по Богу, према сведочењу великога апостола Павла, *доноси покајање за спасење, за које се не каје* (2. Кор 7,10). Ако грех порађа жалост, треба да појмимо да жалост по Богу због греха сажиге грех. Као што црв, родивши се из дрвета, нагриза дрво, тако и жалост, родивши се из греха, сажиге грехе, ако се та жалост из срца с покајањем износи пред Бога (Свети Јован Златоуст, *Беседа о покајању и њонизности*, *Пролог*, месец август, дан 12). И опет: "Плач без суза је повратак блуднога сина" (Лк 15,17), а тај плач може имати свако.

"Плач са сузама је загрљај Небескога Оца за оне који се враћају покајању", каже свети Григорије Палама. Тај плач са сузама је Божји

дар, који се даје појединцима Његовом милошћу, и који не може свако имати. Значи, треба да појмимо да уздисаји из срца и жалост ума због грехова образују први плач, онај без суза. Тај је плач код многих и много пута бивао претеча другом плачу, који долази са извором суза на покајање. Као што се најпре појаве облаци и затим они, сабирући се и згуснувши се, у летње време пуштају кишу и топе земљу, тако и душа, имајући жалост по Богу, наоблачивши се светом жалошћу, уздисајима из дубине као каквим муњама најављује блажену и очишћавајућу кишу суза која треба да дође – казује свети Јефрем Сиријски.

О блаженом плачу са сузама, који усавшава онај први, божански отац Јован Лествичник усудио се да каже нешто велико и чудесно, показујући да тај плач, ако се твори с покајањем и болом срца због грехова пред Богом, има већу силу чак и од Крштења. Јер вели: "Извор суза после Крштења већи је и од Крштења. Крштење нас чисти од грехова који су се догодили пре Крштења, а сузе које бивају после Крштења чисте нас и од онога што смо после Крштења учинили" (*Лествица*, Поука 7, стр. 59). Велики богослов свети Григорије, износећи силу суза које бивају после Крштења, вели: "Суза која се рони из срца због грехова има исту силу као бања Крштења" (*Домаћинска беседа*, стр. 251).

Пошто нам је беседа о сузама, сматрам да је потребно да изнесемо и колико је врста суза; то да би свако појмио да није било која суза добра и на спасење наших душа.

1. Најпре долазе сузе које се рађају из љубави према Богу, које испуњавају и веселе човечије лице (*Лествица*, Поука 7, 7; *Отпачник*, гл. 6, лист 99 на полеђини);

2. Друга врста суза је од страха Божјег; оне суше човека (*Истио*);

3. Трећа врста су сузе које се рађају од сећања на смрт (*Лествица*, 7. 56);

4. Четврта врста суза се рађа од сећања на муке пакла (*Отпачник*, гл. 7, 9, лист 99; гл. 2, *О њонизности*, лист 85);

5. Пета врста суза долази човеку од размишљања о сопственим гресима (*Лествица*, Поука 7, 42);

6. Сузе које долазе човеку од жалости и тужнога срца (*Лествица*, Поука 7, 65);

7. Сузе које долазе од Бога и сузе које долазе од човековог подвига (*Лествица*, Поука 7, 25).

Све до сада поменуте врсте суза јесу добре сузе, које доносе човеку очишћење од греха и утеху од Бога, по речи *Светиога Писма*, које вели: *Блажени који плачу, јер ће се ушћеници* (Мт 5,4).

8. Осим тих суза, постоје и средње сузе, које нити помажу нити осуђују човека, као што су природне сузе којима родитељи оплакују децу и деца родитеље, или пријатељ пријатеља или неко свога сродника.

Најзад, трећа врста суза јесу лукаве, зле и по душу штетне сузе, као што су:

9. Сузе од гордости (*Лествица*, Поука 7, 44);

10. Сузе које се рађају од гнева (*Лествица*, Поука 7, 26–29);

11. Сузе рођене од тескоба и невоља (*Лествица*, Поука 7, 13–14);

12. Сузе које долазе од злобе и зависти, када неко плаче због љутње или што се не може светити над другима који су му чинили зло или причинили какву штету (*Лествица*, Поука 7, 26);

13. Сузе које долазе од духа размажености и блуда (*Лествица*, Поука 15, 42–43);

14. Сузе које долазе од демона таште славе (*Лествица*, 7, 25);

15. Сузе које доноси демон стомакоугађања. Оне долазе обично када је неко сит и пијан. О тим сузама божански отац Јован Лествичник вели: "Вребајмо много пута и открићемо у себи нешто горко и за подсмех чак и ђаволима; јер наситивши се, понижавамо се, и постећи, јачамо. Овде је циљ ђаволâ да се обманемо лажним сузама" (*Лествица*, Поука 7, лист 62–63).

Добро је да знамо да има суза које долазе човеку од помисли и размишљања и суза које настају без размишљања; по томе се разликују словесни од бесловесних. Сузе без мисли имају и животиње, јер и оне плачу једне за другима, али без размишљања. Дакле, пристоји нам да тражимо добре сузе, са страхом Божјим, а сузе које повређују да одбацимо.

Такође је добро да знамо да у време плача неко може да отпочне са злим и да оконча с духовним и добрим сузама. На пример, неко плаче јер му је криво што се није могао осветити над оним који му је нанео штету. Али, сетивши се Господа нашег Исуса Христа, Који се на Крсту молио за добро оних што Га беху распели, да им Његов Отац опрости, дотични се смирује и почиње да се каје од срца што је имао осветничке мисли над онима који су га бешчастили или су га оштетили. Познавши тако своју грешку, иште опроштај од Бога и почиње да се моли за добро оних који су га жалостили

и препушта сву своју освету суду и правди Божјој. Значи, дотични је отпочео са злим и завршио с добрим сузама.

Оци, браћо и љубљени верници,

Добре сузе може човек сачувати ако се чува многог говорења, шала, смеха, многога спавања, гнева, премногих брига, помињања зла које су му други учинили, премногога јела, пијанства и томе сличног (*Ошачник*, гл. 4, 9; *Лествица*, Поука 7, 9; 12, 4; 14, 19; 18, 14). Божански отац Јефрем Сиријски вели: "Љубљена моја браћо, плачимо у својој молитви, док имамо времена, да нас Господ избави бесконачнога плача, огња пакла и шкргута зуба" (Беседа из *Пролога* на дан 20. децембра).

У *Ошачнику* се казује да је неки брат питао авву Силуана: "Шта ћу чинити, авво? Како ћу задобити понизност, јер сам веома ожалошћен унијем и сном? Када устанем од сна, при певању псалама веома се борим и не могу да поразим поспаност, и псалме казујем само наглас". И одговорио му је старац: "Сине, казивање псалама наглас, најпре је гордост, јер умишљаш да ти певаш а брат твој не пева. Затим, окамењује ти срце и не допушта ти да се понизиш. Дакле, када твориш своје молитве, испитуј умом силу стиха и сматрај да стојиш пред Богом, Који испитује срца и бубреге! А када устајеш од сна, нека твоја уста пре свега славе Бога! Затим читај *Вјерују* и *Оче наш* и затим започни своје правило полако, полако, уздишући и сећајући се суда, мука и својих греха због којих ћеш се мучити". Рекао му је брат: "Авво, од када сам се замонашио, певам службу правила и часове по поретку прописаних осам гласова". Старац је одговорио: "Зато понизност и плач беже од тебе. Замисли велике Оце, како су они, не будући црквенослужитељи и не знајући гласове ни тропаре, до само мало псалама, сјајили као светила у свету, као авва Павле Прости, авва Памво и авва Аполос и остали богоносни Оци, који су и мртве васкрсавали и добили власт над ђаволима. Нису они проводили живот у певању, и у тропарима и у гласовима, него у молитви твореној са скрушеним срцем и постом, кроз коју и страх Божји постаје неизоставан у срцу, и плач јача, потпуно очишћујући грех и чинећи ум белним од снега. А певање је многе, не само од мирјана, него и од свештеника, спустило до најдоњих адских места, јер их је омлитавило и погубило у блуду и у другим срамотним страстима. Дакле, сине, певање је за мирјане, зато се народ и сабира у цркве. Замисли, сине, колико је чета на небесима; а није нигде записано да која од њих пева на прописаних осам гласова,

него једна чета стално пева: *Алилуја*, ина: *Свети, Свети, Свети је Господ Саваоџи* (Исаија 6,3), ина: *Блајословена слава Господња с месџа њејова* (Језекиљ 3,12). А ти, сине, следи Оце, ако хоћеш да задобијеш понизност у време своје молитве, чувајући свој ум, колико можеш, нерасплинут. Љуби Христову смиреност и не показуј се искусним и учитељем камо год будеш ишао; него буди као прост и ученик, и Бог ће ти дати понизност" (*Оџачник*, Слово С, лист 73).

Браћо, навео сам ову беседу о понизности по учењу Светога Силуана, који је живео анђеоски на Светој Гори Синајској, зато што нам је потребно да колико-толико задобијемо плач, понизност и сузе на покајање и спасење.

Божански отац Исак Сиријски, наводећи шта се у животу тешко стиче, вели: "Троје је што човек тешко стиче: добра дела, плач и ридане због својих грехова, имајући смрт пред очима" (*Схолија* 25. на Поуку 7. из *Лесџивше*). Други старац *Оџачника*, наводећи да нам приличи да увек имамо плач, вели: "Као што је сенка наша с нама, било камо ишли, исто тако приличи да увек имамо понизност и плач, било камо ишли и било где се налазили" (*Оџачник*, гл. 4 *Светишџеља без имена*, лист 89). Исто божански отац Исак Сиријски, казујући да у духовном животу немамо никакво напредовање без суза, вели: "Ако би себе обесио о очне трепавице, док не постигнеш сузе, немој сматрати да си што постигао у животу. Јер оно што је твоје а скривено до сада служи свету, то јест налазиш се у световном стању и само кроз спољнога човека делаш Божје. А унутарњи човек је неродан. Јер од суза почиње његов род. Када будеш стигао у област суза, онда познај да је ум изашао из тамнице овога света и закорачао у путовање новог века" (*Беседа* 15, наведено дело, стр. 80–81). Тај божански отац Исак наводи и да није плач одлика онога који плаче помало на молитви с времена на време, него онога коме очи постану као непресушни источници и плаче непрестано до две године и дуже (*Истио*, стр. 82).

Чули сте у неколико речи о првом плачу, који је ожалошћење ума због греха и бол срца због онога чиме смо жалостили Бога. Затим сте чули о другом плачу, који је непресушни источник суза кајања за грехове. Поменуо сам и о врстама суза, које су добре, које су средње, и које су зле и штетне по душу, као и о сузама од помисли и без помисли. Затим, чиме човек стиче сузе и понизност и чиме их може изгубити.

Треба да знамо и да памтимо свом силином да, као што се бршљан и хмељ и друге биљке пузавице обавијају око свега на што наиђу, исто се тако и ђаволска обмана свија и око плача и око свакога доброг дела, да би осујетила сав труд људи на делању добрих дела. Зато нас је Спаситељ наш Исус Христос, Мудрост и Логос Божји (Јоил 1, 1–14; 1. Јн 5, 7; Дап 19, 13), научио како да творимо добра дела, да не би била смешана с лукавошћу ђаволских страсти, и рекао нам је: *Када, дакле, дајеш милосџињу, не џруби џред собом, као иџио чине лицемери џо синајојама и џо улицама да их људи хвале... А џи кад чиниш милосџињу, да не зна левица џвоја иџа чини десница џвоја* (Мт 6,2–3). *Кад џосџише, не будише суморни као лицемери; јер они најџуре лица своја да се џокажу људима како џосше* (Мт 6, 16); и: *Када се молиш Боју, не буди као лицемери, који радо џо синајојама и на раскришћу улица сџоје и моле се да их виде људи... А џи када се молиш, уђи у клетџ своју, и заџворивши врати своја, џомоли се Оцу своме који је у џајностџи* (Мт 6,5–6).

Дакле, као што се у милостињи, посту и молитви јавља лицемерје, ташта слава и жеља за истицањем, тако се и у добром делу свештених и чистих суза мешају и уплићу и лукаве и шкодљиве сузе, било сузе таште славе, било гнева, размажености, злобе, стомакоугађања и друге такве сузе, као што је претходно изнето. Зато нам је, оци и браћо, потребно не мало старања, да бисмо разазнали и из свога плача изагнали отров лукавога плача, јер, по учењу Светих Отаца, "добро није добро, ако се не твори добро" (Свети Јован Дамаскин, *Доброџољубље*, том 4, стр. 194). Бољи су један уздисај и једна суза у тајности, него ли реке суза на виделу и са злим циљем. Заиста, ко се, по милости Божјој, удостојио тога дара суза, не може их зауставити било где и било када. Њему ће бити корисније ако их скрива колико буде могао.

Оци и браћо,

У закључку, молим вас поново да опростите мени грешном и потпуно окамењеном у срцу, јер сам убог сваким богословским знањем, сваким уздисањем и плачем по Богу. Такође вас молим да од Господа иштете опроштај за мене, што сам се дрзнуо да вам износим велике ствари, иако се ја, грешник и лењивац, ни малих нисам дотакао живљењем.

Амин.

БЕСЕДА О ЧИТАЊУ СВЕТОГА ПИСМА И О КЉУЧУ ЗА ЊЕГОВО ПОИМАЊЕ

Испражујете Писма, јер ви мислите да у њима имате живој вечни (Јн 5.39).

Докле не дођем љази на читање, утешавање и учење (1. Тим 4.13).

Љубљени верни,

Једно од највећих добрих дела међу духовним делањима монаха и хришћана, углавном, јесте читање *Светиоја Писма*, које је као труба што нас буди и сабира нам ум у страху Божјем. Ту истину износи божански отац Јефрем Сиријски, говорећи: "А уместо трубе имај *Божанско Писмо*. Јер као што труба, свирајући, сабира војнике, тако нам и *Божанско Писмо*, својим гласом, сабира мисли у страху Божјем, јер помисли су као какви војници који војују против царевог непријатеља. Као што труба, свирајући у време рата, буди ревност јунака против непријатеља, исто тако *Божанско Писмо* буди срца духовних војника и подвижника на творење доброг" (*Беседа монасима о појтинном наоружавању*, том 3, стр. 279).

Божански отац Исак Сиријски, наводећи да нам читање *Светиоја Писма* помаже у сабирању мисли од расплутости, учи нас говорећи: "У време када ти је ум расплутан, проводи више у читању него ли у молитви. Поштуј читање, ако је могуће, више него ли бдење, јер читање је источник чисте молитве" (*Беседа 34*, наведено дело, стр. 179). На другом месту наводи да "читање *Светиоја Писма* сабира и јача ум" (*Беседа 29*, стр. 154). Исто он вели: "Бави се читањем *Светиоја Писма* и *Житија Светих*, која ти показују пут тананости сагледавања, мада не осећаш сладост од почетка", наводећи затим да "ко настојава у том делању постепено премешта своје сагледавање са земаљског на небеско" (*Беседа 23*, стр. 126).

Божански отац Јефрем Сиријски, наводећи да читање *Светиоја Писма* сабира и озарава ум, вели: "Читање *Божанскоја Писма* сабира твој ум који лута и даје му Богопознање, Јер је писано: *Отпочиниће, и познајће га сам Ја Бој* (Пс 45.11). А ако не умеш читати – вели исти Свети Отац – приони тамо где чујеш да се чита и користиће ти" (*Беседа*, стр. 280–281). Чак и велики апостол Павле подстиче свога

ученика Тимотеја да се бави читањем *Светиоја Писма*, казујући му: *Докле не дођем љази на читање* (1. Тим 4.13).

Божански отац Јован Лествичник, наводећи корист од читања *Светиоја Писма*, вели да "душа која даноноћно непрекидно размишља о речи Божјој, и у сну се исто тиме бави. Та последица је права награда од Бога за оно прво делање, да би одагнала лукаве духове и привиђења" (Поука 20. из *Лествице*, гл. 20, стр. 190). Свети Јефрем Сиријски, наводећи која писма треба да чита ко твори подвиг, вели: "Читање књига *Светиоја Писма* може веома да озари и сабере ум, јер то су речи Светога Духа, и умудрују оне који их читају. Ако си делатник речи, читај речи књиге Отаца, јер, ако то испуниш, постаје излишно да читаш друге књиге. Настој да се учиш мудрости и делању спасења више из труда, а не само из читања књига" (*Беседа 27*, стр. 385).

Божански отац Јован Златоуст, преблажени учитељ васељене, такође казује о читању *Светиоја Писма*: "Велико је добро, љубљени, читање *Божанскоја Писма*. То чини душу философском. То премешта мисао на небо. То чини човека благодарним. То чини да се не бавимо ничим овосветским и да, гледајући на награду господарева, деламо све што је добро". И затим вели: "Зато вас молим да с много марљивости читамо *Светио Писмо*, јер ако будемо често читали што се тамо налази, задобићемо познање" (*Погла њишнице*, Бузау, 1833, Беседа 43, стр. 372). После тога вели: "Зато вас молим да задобијете и књиге и уједно с књигама да чувате поимања и да их запишете у својим срцима. И било да ћемо појмити силу написаног, било да је нећемо познати, ипак их често читајмо. Јер стално читање чини неизбрисив помен и много пута што данас, читајући, нисмо могли докучити, то ћемо сутра, опет читајући, докучити, јер ће Човекољубац Бог, невидљиво озарити наш ум" (*Истио*, стр. 375–376).

Значи, показао сам, с доказима из *Светиоја Писма* и од Светих Отаца, која је корист што бива од читања *Светиоја Писма* и да се, читањем *Светиоја Писма*, наш ум буди, сабира од расплутости, постаје побожан, озарава се, и даје му се Богопознање. Пошто се уз свако добро дело прикључује и меша с њим и злоба, да би осујетила корист доброга дела, божански Оци Цркве Христове показали су нам поједина искушења, која приањају за наш ум током читања *Светиоја Писма*, и научили су нас, истовремено, и како да се њих клонимо.

Ево шта у том погледу вели божански отац Јефрем Сиријски: "Када хоћеш да читаш, настој да те не спречи непријатељ, наводећи

на тебе унији је и бацајући те у искушења, казујући ти: Учини најпре то и то! Јер све то наводи на тебе како би те спречио да читаш и да се користиш. Постани као јелен који жедни и жели изворску воду, то јест Божанско Писмо. Тако хитај и пиј из њега, да би утолио жеђ која те сажиче кроз страсти. Пиј уједно и корист из њега. Када ти Господ буде даровао да читаш и да познаш из њих коју реч, немој прећи преко ње било како, него размишљај о њој у свом уму и у свом сећању чувај је неизбрисану, јер је писано: *О зајовестима Твојим размишљају*; и опет: *У срцу своје скрив речи Твоје, да не бих сајрешио Теби*; и опет: *Чиме ће усјейти младић на љућу своје? Чувајући речи Твоје* (Пс 118.9). Када читаш, чини то с марљивошћу и с трудом, и с много упорности читај, пратећи стихове. Не жури само да пређеш листове, него, ако је потребно, и двапут, и трипут, и више пута читај стих, да би појмио његову силу" (*Беседа о ѿрљенењу и ѿнизности*, том 3, стр. 140–143).

Ако ђаволи буду навели на нас сумњу за који стих из *Светиоја Писма*, и ако нам у мисли буду рекли: "Видиш да није тако то што је речено, и како би могло тако бити?" и друго слично, ти реци тој помисли сумње или хуле: "Бежи ми испред лица, сатано! Јер речи су Господње речи чистје, сребро ражежено у ојњу, очишћено од земље, ѿрејољено седмосјруко (Пс 11.7), и ништа у њима није неправо или бунтовно, него су све добре пред онима који поимају, и праведне онима који постижу познање. А ја сам неискусан и не познајем их". Божански отац Исак Сиријски, показујући да је велика опасност да неко испитује *Светио Писмо* које је изнад његовога поимања, вели: "Ко постане дрзак и упусти се у поимање *Светиоја Писма* које је изнад њега, томе прети опасност од погибелји; пошто тражи што је изнад њега, не присећајући се написане речи: *Што је више од тебе немој ѿражити и што је силније од тебе немој лудачки исјитивати*. *Што ти је зајовеђено, о томе размишљај с досјојношћу, јер ти није ѿјребно оно што је скривено. Јер многе је обмануло њихово мишљење и лоше расуђивање, које је учинило да ѿсрну њихови умови* (Исус Сирахов 3,20–23). И опет нека се сети речи *Светиоја Писма* које вели: *Јер моје намисли нису као ваше намисли, нијти су моји љућеве као ваши љућеве, ѿвори Господ. Нејо колико је небо далеко од земље, ѿако је далеко мој љућ од ваших љућева, и моје намисли од размишљања ваших* (Исаија 55.8–9). Иако су речи Господње слајке већма од меда и саћа (Пс 118.103), ипак нам пристоји да од њих окусимо с мером, по речи: *Кад нађеш мед, једи с мером, да не би,*

ѿрејевши ја се, избљувао ја (Приче 25.16); и опет: *Јер као што није добро јесити многе меда, исто ѿако ни уходити божанске речи* (Приче 25.27), да не бисмо, желећи да сагледамо што је далеко, видели утвару уместо истине" (Свети Исак Сиријски, наведено дело, *Беседа* 23, стр. 127).

Браћо хришћани,

У наставку треба да покажемо који је духовни кључ потребан за отварање и разабрање нашега поимања, да бисмо познали, колико је могуће, скривене тајне *Светиоја* и божанског *Писма*. Дакле, знајмо и памтимо да кључ за отварање тајни *Светиоја Писма* јесте чиста света молитва нашега срца и ума. Ту истину наводе многи свети и божански Оци, међу којима и свети Исак Сиријски, који вели: "Немој приступати речима тајни што се налазе у *Божанском Писму* без прозбене молитве којом ћеш искати помоћ Божју. Него реци: Дај ми, Господе, да примим осећај и силу онога што оно садржи". Исто свети Исак Сиријски вели: "Сматрај да је молитва кључ истинских поимања садржаних у *Светиом Писму*" (*Беседа* 73, наведено дело, стр. 329–333).

Слично нас саветује и божански отац Јефрем Сиријски, говорећи: "Када хоћеш да приступиш читању или ако чујеш другог да чита, моли се Богу овако: Господе Исусе Христе, отвори уши и очи мога срца, да бих чуо и појмио Твоју вољу, Господе, јер сам ништа на земљи. Немој сакрити од мене Твоје заповести, него ми откриј очи, и познају чудеса Твога Закона, Господе; покажи ми непоказано и скривено мога срца и Твоје мудрости, јер се у Тебе уздам, Боже мој, да ми Ти озариш ум" (*Беседа монасима о ѿјитином наоружавану*, том 3, наведено дело, стр. 233).

Али, браћо, могу ли се сви бавити читањем *Светиоја Писма*? Да, заиста могу. А могу ли сви поимати *Светио Писмо*? Не, заиста не. И зашто то? Зато што су тамо нека местја ѿешко разумљива, која неуки и неућврђени изврћу, као и осјала *Писма*, на своју сојсјивену ѿројасј (2. Пт 3,16). Дакле, ваља нам знати да нема било ко право или позив да поима и тумачи *Светио Писмо*, него само Црква, кроз лица којима је Бог поверио тај позив. Јер у Цркви немају сви исти позив и исти дар.

Свако има одређени дар, али и одређени позив, који други не могу имати, по речи великога апостола Павла, који вели: *И ове ѿсјави Бој у Цркви: ѿрво ајосјоле, друјо ѿророке, ѿређе учи-тјеље...* Затим вели: *Јесу ли сви ајосјоли? Јесу ли сви ѿророци? Јесу ли сви учитјељи?* (1. Кор 12,28–30; Еф 4,11). Зато је свако дужан да се

бави својим даром и својим позивом, које има од Бога, и да не жели да присвоји себи одређене дарове и позиве које нема. Исти велики апостол Павле нам показује ту истину, говорећи: *Сваки, браћо, у чему је ђриван у ономе нека остване ђред Бојом* (1. Кор 7.20–24).

Нисмо сви апостоли, нисмо сви пророци, нисмо сви учитељи, немамо сви реч мудрости, познања и разликовања духова (1. Кор 12.4–6, 11; Рим 12.6); због тога не можемо сви поимати *Писма*. И *поишћо нам није свима дајћа мудросћи и знање* (3. Цар. 8.12; 4.29; Приче 2.6; Проп. 2.26; Данило 2.20; 11.22–23; Лк 21.15; 1. Кор 2.12), због тога не можемо сви поимати и тумачити *Свејћо Писмо*. Христос је истина (Јн 14.6), и нико не може ту истину да појми боље него Црква Христова, која је *сћуб и ѿврђава истћине* (1. Тим 3.15). Црква Христова је заснована на темељи-ма апостола и пророка, а угаони камен је сам Исус Христос (Еф 2.20; Рим 8.3; Исаија 28.16; Мт 16.18; 21.42 и др.). Христови апостоли су, полагањем руку, силом Духа Светога посветили епископе (2. Тим 1.6; 1. Тим 4.14; Дал 6.6; 14.23). Тим епископима, које су они поставили у Цркви, заповедили су да чувају себе и науку и да истрају у њој (1. Тим 4.14). Њима су дали власт да рукополажу свештенике (Тит 1.5). Њима говори свети апостол Павле: *Ако неко друкчије учи и не држи се здравих речи Госћода нашега Исуса Христћа и учења о ѿбожностћи... Клони се ѿтаквих* (1. Тим 6.3–5). Нека свако појми да су само свети апостоли и њихови последници примили од Бога власт да установљавају јерархију у Цркви Христовој (Мт 16.19; 18.18; Дал 15.23; 1. Кор 14.37; 2. Кор 10.8; 13.10; Еф 4.11–15); њима је Спаситељ наш Исус Христос потпуно поверио учење Свога јеванђеља (Рим 16.25–26; 1. Тим 1.3; Тит 1.13), и сви хришћани треба да се покоравају законима Цркве и њеним предводницима (Мт 18.16; Дал 16.4; 1. Сол 15.12–13; 2. Сол 3.14; Јев 13.14; 1. Пт 5.5).

Треба да појмимо да ником није допуштено да тумачи *Свејћо Писмо* како се њему чини, нити му је допуштено да проповеда реч Божју, док га не буду послали предводници Цркве, које су на њеном челу поставили свети апостоли (Тит 1.5). Јер *како ће ѿројоведајћи ако не буду ѿслани?* (Рим 10.15). Кроз читање *Свејћоја Писма* у нама се раћа вера (Дал 13.48; 17.11; Јн 5.39; Рим 10.10–11; 16.26); међутим, не може поимати *Свејћо Писмо* свако ко га чита, него му је потребан учитељ, који може да га путеводи и да му открије истину која је у њему (Дал 8.31–35; 13.12; 14.1; 16.30–34 и др.). Пошто су многи учењаци хтели да појме *Свејћо Писмо* по своме умовању и нису се препустили да их путеведе који имају од Бога дар учења и разликовања, испунио се свет јересима и настали су раздори у Цркви (1. Кор 12.4–6).

Браћо хришћани,

У закључку наше беседе, молим вас памтите да сам вам напоменуо четири ствари: колико је корисно читање *Свејћоја Писма*, каква искушења подижу ђаволи на оне који се баве читањем *Свејћоја Писма*, који је духовни кључ за поимање *Свејћоја Писма* и да не могу сви поимати *Свејћо Писмо* без искуснога учитеља у томе.

Нека бих и ја, грешник, милошћу и самилошћу Преблагаго Бога, памтио шта сам вам говорио, и да бих се, сећајући се тога, пренуо из сна своје безосећајности и подстакао и себе на делање, потпомогнут вашим, браћо, молитвама.

Амин.

БЕСЕДА О ДЕЛАЊУ И ПОЗНАЊУ

Ко изврши и научи, њај ће се велики назвајти у Царству небескоме. (Мт 5,19)

Оци, браћо и љубљени хришћани,

Познање без делања неће никога спасти у дан смрти и праведнога суда Божјег. Веру знања, без делања онога што је добро, имају и ђаволи (Јак 2,19; Мт 8,29). Спаситељ наш Исус Христос казује нам: *Ко изврши и научи, њај ће се велики назвајти у Царству небескоме* (Мт 5,19). Спасење човеку доноси само делатна вера, то јест она вера која се упражњава кроз љубав (Гал 5,6; 1. Сол 1,3). Неузимање у обзир добрих дела доноси човеку ученом у оном што је божанско велику обману и погибел. Сетимо се речи *Светиога Писма*, које нам казује да *од свакога коме је многа дано, многа ће се и њражијти* (Лк 12,48; Мт 25,14–30; Лк 19,12–17) и *јак, биће јак оцробавани* (Јов 34,11). Јер онај слуга који је знао вољу господара својега и није чинио по вољи његовој биће много бијен (Лк 12,47; Рим 2,12).

Није лоше да знамо много и да учимо много. Али неизоставно је потребно и да по својој моћи деламо од онога што знамо и од онога што волимо да учимо друге. Божански отац Максим Исповедник вели: "Ако ли си муж који воли науку, воли и творење добрих дела. Јер познање без делања надима човека" (*Доброћољубље*, том 2, стр. 108); а на другом месту вели: "Сиљан је муж који је сјединио познање с делањем" (*Доброћољубље*, том 2, стр. 60). Знамо такође да је Спаситељ наш Исус Христос оштро укоравао књижевнике, фарисеје и законике зато што су товарили тешка бремена на рамена народа, а они га се ни врхом прста нису дотицали (Мт 23,4; Лк 11,46). Врх прста, по тумачењу Светих Отаца, значи да они уопште нису творили ништа од онога што су друге учили.

О ономе који лепо проповеда, али нема живљење подобно својој проповеди, може се рећи да добро говори, а лоше твори. Ту истину потврђује свети Исак Сиријски, говорећи: "Једно је лепа реч, и друго реч од делања. Лепа реч без искуности делања јесте залог срамоте" (*Беседа 1*, наведено дело, стр. 29). Назива је залогом срамоте, пошто срамоти савест онога који говори, јер не ради оно чему друге учи. А реч од делања назива "станиште наде", пошто оним што је стекла кроз делање теши савест онога који говори.

Учење без дела води човека у безверје, у охладнелост према свему што је на спасење и затим у ужасни пад. То потврђује свети Григорије Ниски, говорећи: "Видео сам многе како се труде на спољној науци и који су у богословствовању немало унапредовали, али пошто им је недостајало делање доброг, по њиховој моћи, достигли су да се помраче и да падну у мочвару безакоња" (*Тумачење Мојсијевој живицији*). Свети Исак Сиријски, наводећи како је узвишеније да се човек очисти делањем добрих дела, него ли да учи без њиховога делања, каже: "Добро је говорити о Богу, али боље од тога је да човек себе очисти Бога ради" (*Беседа 25*, стр. 122). Очишћење Бога ради не долази од празнога знања, него кроз зној добрих дела.

Исти Светитељ, указујући на велику душевну опасност у којој се налазе који уче друге пре но што су се очистили, усавршили себе у самопознању и у дубоком смирењу, као и у опитности творења добрих дела, вели: "Многи су творили чудеса, васкрсавали мртве, трудили се да обрете залутале и творили су велике знаке, и многи су се поучили са њихових усана у богопознању. А затим, сами они који су друге оживели, пали су у скрнављене и ружне страсти, убијајући себе, и причинили су својим делом велику саблазан другима. Јер још беху у болести душе и нису се постарали о здрављу својих душа, него су се бацили у море овога света да исцељују душе осталих, док су сами још били болесни, и отпали су својим душама од наде у Бога" (Наведено дело, *Беседа 23*, стр. 123).

Наводећи ово овде и мислећи на нашу немоћ, долази ми да кажем: Тешко нама, данашњима, који се трудимо да научимо много теорије и не пазимо на зној делања и на философију живљења. Неко вели: "Ја сам велик богослов. За мене пост није ништа и могу да га раздрешим било када; молитвено правило нема никаквог значаја; бдење, брада, бркови не користе ничему, и могу их обријати кад год хоћу. Мантија и раса су сувишне, дуга богослужења су глупост, метаније, уздржање од меса и вина ме се не тичу, пошто сви ти подвизи приличе глупацима, који нису тако учени као ја".

А да ли ће тако говорити и Спаситељ у дан Суда? Хоће ли се тада наш суд уподобити Његовом? Авај нама, браћо, јер се трудимо да много научимо, а уопште нећемо да деламо. Авај нама, који постајемо пастири, хвалећи се само знањем, а не делањем онога што учимо. Авај нама, слепим учитељима, који хоћемо другима да покажемо пут, немајући озарење живљењем. Спаситељ нас учи и заповеда нам, говорећи: *Тако да се светиљи светиљост њаша њрег*

људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца вашега који је на небесима (Мт 5, 16).

Како ћемо озарити друге, сами будући у мраку? Како ће људи видети код нас добра дела, ако их немамо? Како да људи прославе Оца нашег небеског, гледајући наш живот и наша добра дела, ако их ми, пастири, уместо да им будемо на корист добрим делима и примером свога живота, много саблажњавамо својим злом и својим гресима? Бар да су наше слабости и наша зла дела учињена у тајности, јер можда бисмо имали мању осуду. А пошто их ми саблажњавамо и наочиглед, каква ли нам још нада на спасење остаје? Авај нама, браћо моја, јер смо стигли да се надимамо само знањем, а не назиђујемо никога вером која се твори кроз љубав. Сви знамо да ћемо стајати пред судом Исуса Христа (Рим 14, 10; 2. Кор 5, 10) и одговарати за своје грехе, али не заборавимо да ћемо ми, који имамо на себи свештенство и више знања о Закону Божјем, већу муку имати на дан праведнога Божјег Суда (Рим 2, 5).

Размислимо, браћо моја свештеници, шта је овај живот. Није ли као сен? (1. Днев. 2, 15; Јов 8, 9; 14, 2; Пс 1, 11; 143, 4; Језекиљ 6, 12; Проп. 8, 13). Није ли дим? (Пс 101, 3). Није ли трава? (Пс 102, 15; Исаија 40, 6; 1. Пт 1, 24). Није ли цвет? (Јов 14, 2; Пс 102, 15–16). Није ли пара? (Јак 4, 11). Није ли пролазни ветар? (Јов 7, 7). Није ли наш живот подобан орлу који лети (Јов 9, 26), лађи која је пловила морем (Јн 9, 26), пастирској колиби (Исаија 38, 12), води која тече на земљи (2. Цар. 14, 14), нити ткача (Исаија 38, 12), паучини (Пс 89, 10), мисли (Пс 89, 9), таштини (Јов 7, 16; Проп. 6, 12; 7, 15; 9, 9)? А ако је та истина потврђена толиким Божјим сведочењима, због чега заборављамо свој позив и дужност и везујемо свој ум и нитковско срце за сен овога варљивог века и за утвари пролазних радости? Ко ли ће моћи да нас спасе из руку Бога живог у дан наше смрти и у дан Последњег суда? Шта ће нам онда користити што смо много знали, ако се добра дела не нађу код нас? Зар нећемо бити проклетии као смоква која се украшавала лишћем, ако се у нама не нађу плодови покајања?

Преподобни оци и љубљени хришћани,

Царство Божије није у речи него у сили (1. Кор 4, 26). Знајући то, сматрао сам да ваља испричати свештену причину о сили делатељне вере једнога Светитеља Цркве Христове. Циљ нам је да покажемо до које мере савршенства доводи човека делање добрих дела, и колико смо немоћни постали ми, свештеници и хришћани овога времена, у поређењу са оним хришћанима који су љубили Бога

из свега срца и жртвовали се целим бићем за делање заповести Божјих и добрих дела. Да бисмо појмили на којем се одстојању од Светитеља Божјих налазимо у делању добрих дела, саслушајте с пажњом и побожношћу следеће.

У време светога Антонија Великог био је неки свети отац по имену Серапион, који је целога свога века ходио по планинама и пустим местима, да би обрео велике пустињаке и испоснике који су обитавали далеко од света, и да би описао њихов свети и чудесни живот. Он је једном отишао у најдубљу египатску пустињу, старешини, оцу Јовану. Узевши од њега благослов, а будући веома уморан од дугога путовања, отишао је да се одмори. Заспавши, видео је у виђењу да су пред њим искрсла два испосника, који су говорили међу собом: "Ово је авва Серапион". Затим му један од њих рече: "Брате Серапионе, колико си се ти трудио у животу да по пустињама откријеш свете људе и да им напишеш житије, али к авви Марку, који обитава на Траческој гори у Етиопији, још ниси стигао: јер од свих пустињака из пустиња нема ниједнога као што је тај Марко, који има сто тридесет година, а деведесет и пет година је од када се подвизава у пустињи. А неки од оних који су у светлости вечнога живота били су код њега и обећали да ће га примити себи".

Док су то они испосници говорили авви Серапиону, он се пробудио, али није видео никога. Затим је о томе казао авви Јовану, старешини, који му је рекао: "Сине, заиста је божанско то виђење; али где је Траческа Гора?" И рекао је њему авва Серапион: "Моли се за мене, оче". И, прича даље авва Серапион, после молитве, пољубио сам старца и отишао у Александрију. А тај пут, који је био дуг 12 дана, превалио сам, уз помоћ Божју, за пет дана, трудећи се по суровим пустињама дању и ноћу, а дању ме је пекла врућина дана, која је жегла чак и прах земаљски. Стигавши у Александрију, упитао сам неког трговца је ли дуг пут до Траческе Горе у Етиопији. А он ми је рекао: "Заиста, оче, велика је дужина тога пута; јер до границе Етиопије и рта Хетеја има 20 дана пута, а гора о којој питаш још даље је".

Чувши то од њега, узех у крчаг воде и мало урми, и положивши наду у Бога, кренух. Путовао сам пустињом двадесет дана, и за то време не видех ни зверу ни птицу, јер та пустиња није имала какав одмор или утеху. Тамо не пада ни киша ни роса, и нема ничега за јело. После двадесет дана нестале ми воде у крчагу, а умалиле су се и урме, и веома сам изнемогао. Зато нисам могао да продужим

пут, нити да се вратим натраг. Наједном су се јавила она два испосника, која раније видех у виђењу, код старешине Јована. Стојећи преда мнош, они су ми рекли: "Устани и иди с нама". Након што сам устао, видео сам једнога од њих како загледа у земљу, и окренувши се мени, рекао ми је: "Хоћеш ли да се расхладиш?" А ја одговорих: "Како ти хоћеш, оче". Онда ми је показао неки корен од семења пустиње и рекао ми: "Узми и једи од овог корена и путуј у сили Господњој!". Поједох, дакле, мало и намах сам се укрепио и расхладио, и душа ми се орадостила као да никада не бејаш изнемогао. Након што су ми показали стазу којом је ваљало ићи к светоме Марку, отишли су.

Пошао сам даље и приближио се врло високој гори, која ми изгледаше да допире до небеских висина. Подишавши гори, угледах крај ње море, затим сам ишао пењући се на ту гору седам дана. Кад настаде седма ноћ, видео сам анђела Божјег где силази с неба к светоме Марку и говори му: "Блажен си, авва Марко, и биће ти добро. Ево доведосмо ти оца Серапиона, кога пожелеле душа твоја да види, пошто ниси хтео никог другог од рода људског да видиш". Кад ово чух, нестале у мени страха, и ишао сам за тим виђењем док нисам стигао до пећине у којој је живео свети Марко.

Кад се приближих к вратима пећине, чуо сам светога Марка како казује стихове из Псалама Давидових и вели: *Хиљаду година њред очима Твојим, Господе, као дан јучерашњи...* И остало тога псалма. Затим је, од много духовне радости која беше у њему, почео говорити себи овако: "Блажена је душа твоја, о Марко, јер, пошто те је Господ чувао, ниси се оскврњио нечистотама овога света, нити ум твој би поробљен нечистим мислима греха. Блажене су очи твоје, које ђаво не могаде саблазнити таштом и подмуклом лепотом овога века. Блажене су уши твоје, јер не чуше глас и вапај женски у таштом свету. Блажене су ноздрве твоје, јер нису никада омирисале смрад греха. Блажене су руке твоје, јер се никада не дотакоше чега људског. Блажене су ноге твоје, које не крочише путем што води у смрт, нити ти се кораци кренуше на грех, јер су душа и тело твоје променили живот у духовни и освештали се сладошћу светих анђела".

Затим опет стаде говорити души својој: *"Блајослови, душо моја, Господе, и све шћо је у мени Име Свешћо Њејово. Блајослови, душо моја, Господе, и не заборављај сва уздарја Њејова.* Зашто се жалостиш, душо моја, и зашто се узнемираваш? Не бој се, јер

те неће задржати у тамницама ада. Ђаволи те никако неће моћи оклеветати, јер у теби, благодаћу Божјом, нема порока греховног; доћи ће анђео Господњи око оних који се боје Господа, и избавиће их Господ. Блажен је слуга који је извршио вољу Господа свог". Пошто преподобни Марко изговори то и много друго из Божанскога Писма на утеху души и на утврђење наде у Бога, изашао је из пећине и, плачући од радости, узвикнуо је к мени понизно: "О колико труда уложи мој духовни син Серапион, који се потрудио да види моје живљење!"; и благословивши ме, рече ми: "Деведесет и пет година проведох у овој пустињи и не видех човека, а сада гледам твоје лице, које сам веома желео да видим. Како ниси презао да поднесеш толики труд, да би дошао к мени? Нека те Господ наш Исус Христос награди у дан када буде судио људске тајне!".

Рекавши то, преподобни Марко ми заповеди да седнем. Затим сам га почео питати о његовом хвале достојном животу. А он ми је рекао: "Деведесет и пет година, као што рекох, од када боравим у овој пећини, и не видех не само човека, него ни зверу, ни птицу, нити једох хлеба људског, нити се у одело обукох. Провео сам, међутим, тридесет година у великој тескоби, мучила ме је глад, жеђ, и особито ђаволске најезде. Тих година сам, принуђен глађу, јео земљу, а воду сам пио из мора, када ме је мучила жеђ. И ђаволи су се до хиљаду пута заклињали међу собом да ме утопе у море, и хватајући ме, вукли до подножја ове горе. Ја, устајући, пењао сам се натраг на врх горе. Ђаволи су ме опет вукли, све док не остадох без коже на свом телу. Бијући ме и вукући ме, они су викали: "Изнази из наше земље, јер од постанка света нико од људи није дошао овамо. Како си се ти усудио доћи?"

После таквога тридесетогодишњег страдања, после глади, жеђи, голотиње и борбе с ђаволима, на мене се изли дар и милосрђе Божје, и Његовим старањем измени се моје тело, и израстоше длаке на њему. Сада ми се доносило и хране довољно. Такође ми беше показано место Царства небеског и обиталиште светитељских душа, блаженство обећано и припремљено онима који чине добра. Видео сам Рај Божји, дрво познања од којег једоше наши прародитељи Адам и Ева. Видео сам Еноха и Илију у Рају, и нема ничега што нисках од Господа а да ми Господ не показа".

Затим је авва Серапион упитао блаженога Марка: "Реци ми, оче, како се збио твој долазак овамо?" А Светитељ је почео казивати: "Рођен сам у Атини, и тамо сам изучио философију, а након што

су ми умрли родитељи, рекох у себи: И ја ћу умрети, као што су и моји родитељи умрли. Одрећи ћу се, дакле, добровољно, света, пре но што дође час да се раставим од њега; и намах, свукавши одело, баших се на неку даску у мору, и ношен таласима, Божјим промислом стигао сам на ову гору".

Док смо тако говорили – прича авва Серапион – свануло је, и угледах његово тело обрасло у длаке; препадох се и стадох дрхтати од страха, пошто се на њему није никако могло видети да је слично људима. Ни по чему се није могло познати да је човек, до само по гласу и по речима што су излазиле из његових уста. Видевши оу да се бојим, рече ми: "Не плаши се од изгледа мога тела, јер је тело трулежно, узето од земље".

Затим ме је упитао: "Држи ли свет Закон Христов, по пређашњем обичају?" А ја сам му рекао: "Благодаћу Христовом, данас је боље но ранијих времена". Затим ме је упитао: "Има ли још служења идолима и гоњења хришћана?" Одговорио сам му: "Помоћу твојих светих молитава гоњење је престало, и нема више служења идолима". Чувши то, старац се веома обрадовао. Затим ме је поново упитао: "Има ли још Светитеља на свету да чине чудеса као што је рекао Господ у Јеванђељу: *Ако имате вере колико зрно јорушично, рећи ћете јори овој: прехи одавде и баши се у море, и збиће се њако?* И када то Светитељ рече, подигла се гора одједном и покренула се са свога места, идући око 5.000 лаката према мору. Свети Марко, видевши гору покренуту, махнуо је руком према њој, рекавши јој: "Шта радиш ти, горо? Нисам ти рекао да се покренеш, него сам говорио с братом. Стани на свом месту!" Чим је он то рекао, гора се вратила на своје место, а ја падох ничице од страха. Свети Марко ме ухвати за руку, подиже ме и рече ми: "Мислим да ниси видео таква чудеса за свога живота", а ја рекох: "Не, оче". Онда он, уздахнувши горко, заплакао је и рекао: "Тешко земљи, јер су на њој хришћани само именом хришћани, а по делима су далеко од тога. Благословен Бог, Који ме доведе на ово свето место, да не умрем у својој отаџбини и да не будем сахрањен у оној земљи, скврној и пуној сагрешења".

Након што смо тај дан провели у певању псалама и духовном разговору, преподобни ми је рекао: "Брате Серапионе, да окусимо штогод!". И намах, подигавши своје руке к небу, почео је да казује Псалма *Господ ме напаса, и ничега ме неће лишиити...* По окончању Псалма, окренувши се пећини, узвикнуо је: "Уђимо и једимо за

трпезом коју нам посла Господ". Ја се зачудих, и ужас ме спопаде, јер целога дана никога не видех у пећини, до само светога Марка. Пошто смо ушли у пећину, угледао сам сто и две столице, затим два врућа хлеба која су сијала као снег, воће, две печене рибе, чисто зеље, маслине, урме, со и суд пун воде слађе од меда. Кад седосмо, свети Марко рече: "Благослови, сине Серапионе!" А ја рекох: "Опрости ми, оче!" Тада Светитељ рече: "Госпode, благослови!" И видео сам близу стола руку пружену с неба како крсним знаком осењује што је постављено на трпези.

Након што смо јели, рекао је: "Брате, узми ово одавде!" И намах је невидљива рука узела трпезу, а ја сам се дивио обома: невидљивом слуги – јер анђеоло Господњи, по заповести Божјој, служио је преподобном Марку, који је био анђеоло у телу; дивио сам се и томе што у све дане живота мога нисам окусио тако сладак хлеб, нити пио тако слатку воду, као за Светитељевом трпезом. Тада ми Светитељ рече: "Јеси ли видео, брате Серапионе, колика добра шаље Бог Својим слугама? Јер свакога дана Бог ми шаље по један хлеб и по једну рибу, а данас, тебе ради, удвостручио ми је трпезу, пославши ми два хлеба и две рибе. Таквом ме трпезом храни Господ по Својој неизрецивој милости, због мога првобитнога злопаћења. Јер тридесет година, као што ти раније рекох, обитавајући на овом месту, не нађох ни корен корова, којим бих се могао хранити, те сам трпео глад и жеђ. Затим сам у нужди јео земљу и пио горку морску воду, ишао го и бос, тако да су ми отпали прсти с ногу од мрза, од силне врућине и од тога колико су ме ђаволи вукли по стенама. Тело ми је изгорело од сунца, и лежао сам ничице као мртав, а ђаволи су ме мучили као да сам напуштен од Бога. Али, помоћу Божјом, све сам то трпео зарад Његове божанске љубави.

А кад се навршило тих тридесет година мога злопаћења, по заповести Божјој нарасла ми је ова длака, све док ми није, како каква хаљина, покрила све удове. Од тада ђаволи нису више могли да ми се приближе, глад и жеђ немају више власти нада мнош, мраз и врућина више ми не сметају и, крај свега тога, ни од чега нисам оболео. Знај да се данас навршава мера мога живота, и Бог те је послао овамо да својим рукама погребеш моје смерно тело".

После сата времена Светитељ је опет рекао: "Брате Серапионе, ову ноћ проведи без сна, због растанка са мнош". Дакле, стали смо обојица на молитву, певајући Давидове псалме. Потом ми је Светитељ рекао: "Брате Серапионе, после мог одласка положи моје тело

у овој пећини, загради врата пећине и иди на своје место, а овде немој остати". А ја, поклонивши се преподобном, почео сам плакати и искати опроштај. Затим сам му рекао: "Оче, помоли се Богу да ме узме заједно с тобом, и да идем камо ти идеш!" А Светитељ ми је рекао: "У дан мога весеља немој плакати, него се особито весели. Јер ти ваља да идеш на своје место, а Господ, Који те је довео овамо, нека ти подари спасење због твога труда који Му је угодан. Знај да твој повратак неће бити истим путем којим си дошао овамо; него ћеш другим, необичним путовањем стићи на своје место".

Затим, пошто мало поћута, преподобни Марко стаде говорити: "Брате Серапионе, пријатан ми је овај дан, више но сви дани живота мога, јер се данас моја душа раздваја од телесног страдања и одлази да отпочине у небеским обитељима. Данас се моје тело одмара од многих болова и трудова; данас ме прима светлост мога покоја". Када је то изговорио, пећина се испунила светлошћу јачом од сунца, и она гора се испунила миомирисима. Узевши ме за руку, преподобни Марко је почео говорити: "Остани, пећино, у којој сам обитавао телом, служећи Богу у привременом животу. До свеопштега Васкрсења у теби ће обитавати моје мртво тело, које је било дом мојих болова, трудова и подвига. А Ти, Господе, разлучи душу моју од тела, јер сам Тебе ради трпео глад, жеђ, голотињу, мраз и врућину дана и сваку тескобу. Ти ме Сџм, Владико, обуци у славу у страшни дан Твога доласка. Одморите се сада, очи моје, које нисте заспале на даноноћним молитвама; одморите се, ноге, утруђене свеноћним бдењем. Одлазим из овога привременога живота. Свима који остају на земљи желим да се спасу. Спасавajte се, пустињаци, који се Бога ради потуцате по пећинама и горама! Спасавajte се, подвижници, који, Божјега царства ради, које се тешко осваја, трпите сваку тескобу! Спасавajte се, Христови сужњи, утамничени, прогоњени правде ради, који немате другу утеху, до Јединога Бога! Спасавajte се, лавре, које даноноћно служите Богу! Спасавajte се, свете цркве, које сте очишћење грешника! Спасавajte се, свештеници Господњи, посредници људима пред Богом! Спасавajte се, синови Царства Христовог, који сте то постали светим Крштењем! Спасавajte се, Христољупци, који примате странце као самога Исуса Христа! Спасавajte се, милостиви, достојни милости! Спасавajte се, богати у Господу, који се богатите добрим и богоугодним делима, који сте свагда добротвори! Спасавajte се, убоги Бога ради! Спасавajte се, благоверни цареви и владари, који судите

по правди и с милосрђем! Спасавajte се, смиреноумни пустињаци и трудољубиви подвижници! Спасавajte се сви који у Христу један другог волите! Спасавaj се, земљо, и сви који на теби обитавају, миром и љубављу у Христу!"

Пошто је ово изговорио, преподобни Марко, окренувши се мени, пољубио ме је и додао: "Спасавaj се и ти, брате Серапионе! Христос, Кога ради си с надом поднео овај труд, нека те награди за твој труд у дан Свога доласка. Брате Серапионе, заклинјем те Господом нашим Исусом Христом, Сином Божјим, да не узмеш штогод од мога смернога тела, чак ни влас, нити да се њему приближи одећа, него с власима, у које ме је Бог обукао, нека моје тело буде погребено; а ти немој пребивати овде!"

Када је Светитељ ово изговорио, а ја сам јецао, чуо се глас с неба: "Донесите Ми изабрани сасуд пустиње, донесите Ми делатеља правде, савршеног хришћанина и верног слугу! Ходи, Марко, ходи и отпочини у светлости радости и у духовном животу!" Тада је Светитељ рекао мени: "Преклонимо колена, брате!" Пошто смо клекнули, чуо сам анђеоски глас како говори преподобном Марку: "Пружи своје руке!" Чувши тај глас, намах сам устао, и окренувши се, видео Светитељеву душу како се дреши телесних свеза, како је анђеоске руке покривају белом светлом ризом, и како се вазноси на небо. Потом сам видео неке ђаволске чете како стоје на путу ка небу, и чуо сам анђеоски глас где казује ђаволима: "Бежите, синови таме, од лица светлости правде!" Затим се чуо други глас, говорећи: "Узмите и донесите овамо посрамитеља ђавола!" А након што је душа преподобнога неповређена прошла кроз чете ђавола, док се приближавала отвореном небу, видео сам нешто налик руци испруженој с неба како прихвата непорочну душу. Затим се виђење скрило од мојих очију, и нисам више видео ништа.

Потом сам се постарао о телу и положио чесно тело Светитељево и провео сам сву ноћ у молитви. Када се разданило, обавио сам над телом, са сузама радосницама, уобичајено опело, и целовавши га, положио у пећини, и камењем затворио улаз у пећину. После много молитава сишао сам с горе, молећи се Богу и призивајући Светитеља у помоћ, да бих могао изаћи из те страшне и непроходне пустиње. Када сам, по заласку сунца, стао да се одморим, појавише се она два испосника која су ми се раније јављала, и рекоше ми: "Заиста, брате Серапионе, данас си покопао тело једнога блаженог Оца, којег сав свет није достојан. Путуј ноћу, пошто је

ваздух прохладан, јер се дању не може лако путовати због врућине". Путовао сам, дакле, с њима, до јутра, а када је почело свањивати, рекоше ми: "Оче Серапионе, иди с миром у своје и моли се Господу Богу!" Отишавши недалеко од њих, подигао сам очи гледајући преда се, и видео да се налазим пред црквом манастира оца Јована, великога старешине. Дивећи се, громко прославих Господа. И сетих се речи преподобнога Марка, који ми беше рекао да се од њега нећу вратити путем којим сам дошао к њему. Тада прославих милост Преподобнога и Премилостивога Бога, Који се смиловао мени недостојном, ради молитава Свога благовернога светог Марка. Чувши мој глас, преподобни Јован је брзо изашао к мени и рекао: "Преподобни Серапион се вратио к нама у миру!" Затим сам испричао старешини и његовим ученицима све што се догодило, и сви су прославили Бога, а старешина Јован је рекао: "Заиста, брате, то је био савршени хришћанин, а ми се само именом зовемо хришћани, али делима смо веома далеко од правога хришћанства"*.

Оци, браћо и љубљени хришћани,

Јесте ли видели како су велики и неизрециви били милост и дар Божји, као и његово старање за тога преподобнога оца Марка, и на какво га је савршенство уздигла бескрајна сила Божја? Не заборавимо како су велики и тешки били трудови и надљудске патње тога светог и божанског оца Марка, кога ни глад, ни жеђ, ни труд, ни хладноћа, ни врућина дана, ни најезде ђавола и болови које је поднео од њих нису могли да раставе од љубави Христове. Толико је велико било његово самоодрицање, које је драговољно примио, да је живео на земљи као анђео у телу. Од читања и размишљања о надљудском подвигу тога великог Светитеља и светилника света, познаћемо колико смо далеко од истинскога хришћанског, а да и не помињем више – монашког или свештеничког живота. Дакле, узмимо на ум сви који се називамо свештеницима, монасима или хришћанима до колике смо дубине лењости и безосећајности стигли данас, и колико нам је стран подвиг оних што су заиста љубили Бога и подвизавали се с великом марљивошћу у делању Његових заповести.

Амин.

* Видети *Житије Светиога Марка Атинског* (петог дана месеца априла), који је обитавао на Траческој Гори у Етиопији.

БЕСЕДА О САМОЉУБЉУ, МАЈЦИ СВИХ ЗАЛА

Ако хоће ко за мном ићи, нека се одрекне себе, и узме крст свој и за мном иде. (Мт 16,24; Мк 8,34)

Оци, браћо и љубљени верни,

Најтежа и најтананија од свих страсти које поробљавају људску природу јесте самољубље. Њега је нашим умом претешко познати и тешко поразити, јер влада нама кроз сваковрсне страсти, своје кћери. Знајући то, то јест да све нас оно превише поробљава, наш Саздатељ Бог саветује нама, који хоћемо да Га следимо, да се одрекнемо себе самих, казујући нам: *Ако хоће ко за мном ићи, нека се одрекне себе, и узме крст свој и за мном иде* (Мт 16,24; Мк 8,34). Сви свети богослови и божански оци Христове Цркве доказују да је самољубље мати, корен и источник свих страсти и грехова.

Више него било ког од људи, она поробљава мене, грешног и лењивог, и влада мноме у сваком трену и времену. И како ли бих могао ја, потпуно обухваћен и свезан њеним мрежама, да потанко искажем злобу и лукавство те страсти, ако делом никад нисам покушао да јој се успротивим? То моје плача достојно стање требало би да ме примора да ћутим, пошто познајем своју немоћ и убогост у искуству, будући подвлашћен тој најтананијој страсти, која је више од свих свезана за људску природу. Али није добро да онај ко упадне у јаму – пребива тамо и ћути, а да не виче к другима што наилазе путем, да би их заштитио од пада у понор.

Разматрајући то, намислио сам да од онога што сам познао – не из сопственога искуства – у наставку колико-толико покажем злоћу самољубља и његових проклетих грана.

Данашњи људи га називају "егоизмом", други га називају "ја", трећи "самоугађањем" итд. А божански отац, велики философ и учитељ православља Максим Исповедник назива самољубље "нерасудном љубављу према телу" (*Добројољубље*, Сибиу, 1947, том 2, гл. 8 и 57). Он показује да је та страст "мати и корен свих зала". Ево шта каже и свети Исихије Синаит о тој проклетој страсти: "Нема јачег отрова од отрова аспиде и змије отровнице, и нема греха већег од греха самољубља" (*Добројољубље*, том 4, гл. 100, стр. 9). Исто и свети

Јефрем Сиријски назива самољубље "породиљом зала и кореном свих зала и страсти" (*Беседа о добрим делима и духовним стварањима*, манастир Њамц, 1823, том 3, стр. 495).

Самољубље, будући да је мати и корен свеколикога зла, има мноштво проклетих кћери и изданака, који се из ње рађају и израстају. Назначићемо овде само неколико од њених премногих грана, и то:

Њено прворођенче је *самосажалевање* (Свети Теофан Затворник, *Зборник о Исусовој молитви*, гл. 6). Та кћи самољубља учи нас да безмерно себе сажалевамо. Она нам казује кроз помисли: "Гледај шта радиш; брине о себи и не замарај се превише, не пости превише, немој бдети превише, немој подносити превелики бол или укор или труд, јер ти то не приличи, да не би ослабио или се разболео; немој давати превише милостиње, јер на крају ти нећеш имати шта да једеш или чиме да се одеваш и остаћеш сиромаш и презрен". Тако нас на сваки начин саветује да сажалевамо себе и своје тело. Зато и свети Максим Исповедник каже о томе: "Страст самољубља улива монаху мисао да сажалева своје тело и да се дрзне да једе преко онога што му приличи. И то чини, наводећи као разлог добро старање и управљање, да би, привлачећи га мало-помало, учинило да најзад падне у бездан сластољубља; а мирјанина приморава да бригу о телу има похоте ради" (*Доброљубље*, том 2, гл. 60, стр. 68).

Друга кћи самољубља је *самопоштеђивање* (Свети Теофан Затворник, *наведено дело*, стр. 257). И она нас, као и њена већ поменута сестра, стално кроз помисао учи, и казује нам: "Човече, поштеди себе, немој се мучити; немој подносити бол, жеђ, глад, труд, невоље, ниподаштавања, укор и слично; него спавај, једи, пиј, шетај, одмарај се. Што си стекао немој трошити на сиротињу, штеди у свему, поштеди иметак, новац, здравље, јер ти предстоји да још живиш. Шта хоћеш, баш данас да учиниш толико труда, толико метанија, толико бдења, толико милостиње? Остави, та има још дана и сутра и прексутра и догодине и у старости. Учинићеш тада што буде требало чинити, а сада је добро да себе поштедиш свега".

Нерасудна поштеда себе, када је реч о добром делу, толико је опасна и зла, да је због те страсти Сâм Спаситељ назвао великога апостола Петра "сатаном". Мало пре тога Господ беше упитао Своје ученике: *Шта о мени говоре људи ко је Син Човечији? А они рекоше: Једни говоре да си Јован Крстић, други да си Илија, други ојџи Јеремија, или који од пророка*. Рече им Исус: *А ви шта*

велики ко сам ја? А Симон Петар, одговарајући, рече: Ти си Христос, Син Бога живога. А Исус, одговарајући, рече му: *Блажен си, Симоне, сине Јонин! Јер њело и крв не открише ти њо, него Отац Мој, Који је на небесима. А и ја њеби кажем да си ти Петар, и на њоме камену сазидаћу Цркву Своју, и вратићу њакла неће је надвладаћи. И даћу ти кључеве од Царства небескога: и што свежеш на земљи биће свезано на небесима; и што разрешиш на земљи биће разрешено на небесима* (Мт 16, 13–19).

А након мало времена, тога блаженог и великог апостола Спаситељ назива "сатаном". Зашто? Због самопоштеђивања, јер божанско Јеванђеље вели у наставку: *Од њага њоче Исус казиваћи ученицима Својим да њему ваља ићи у Јерусалим, и многи њострадаћи од старешина и првосвештеника и књижевника, и убијен бити, и њрећи дан да ће устати. И узевши ја Петар њоче ја одвраћаћи њоврећи: Боже сачувај, Госпodge! То неће бити од Тебе! А Он окренувши се, рече Петру: Иди од мене, сатано! Саблазан си ми, јер не мислиш што је Божје, него што је људско* (Мт 16, 21–23). Ето како најревноснијега и најпламенијега у вери од свих Својих ученика Спаситељ назива "сатаном", само што Га је подстакао на самопоштеђивање, да не иде у Јерусалим да страда и умре за спасење људскога рода.

Та проклета страст самопоштеде свагда нам кличе, као некада Петар: "Поштеди себе, човече, да ти се не би догодило тако нешто, да не би подносио болове, презире или смрт или било који труд зарад добрих дела!" О како је блажена душа која ће, видећи да је у тајности саветује мисао самопоштеђивања, рећи јој као некада Спаситељ Петру: "Иди од мене, сатано, јер та твоја тајна наговарања да сâм себе поштедим нису од Бога, него од ђавола": и тако ће, успротививши се, трудити да иде непоколебиво и благоразумно на путу страдања и болова до смрти.

Ина страст која истиче из самољубља јесте *самооправдавање*, које нам вели отприлике овако: "Види, човече, ти имаш право да себе поштедиш, да више спаваш, да узимаш боља и маснија јела, да пијеш и вина и да се више не трудиш толико, како не би ослабио или оболео. Затим, ти имаш право да будеш запажен, јер и ти си неко и нешто, и не треба да допустиш да те сви ниподаштавају, да те укоравају или да ти кваре добар глас. Ти имаш право да поштедиш своју част, свој живот, своје богатство и остало слично". И тако, стално се оправдавајући у свом уму, не желимо да се одрекнемо себе и да трпимо труд ради делања добрих дела.

Други зли изданак самољубља, по светоме Теофану Затворнику, јесте *самозадовољство*. Та страст самозадовољства, као и њена проклета мати, врло је танана и тешко препознатљива, будући гора од претходно наведених, пошто нас оне непосредно спречавају у делању добрих дела, док нас ова другим лукавством обманује. Она чини да наша душа буде сита добрих дела и тако подстиче нашега унутрашњег фарисеја да нам кроз помисли стане овако клицати: "Хвала ти, Господе (Лк 18,11), што ипак и ја имам нека добра дела. Толико и толико сам се трудио, извршио сам толико година послушања у манастиру, творио сам правило, добровољно сам чувао сиромаштво, сачувао сам девственост, поднео сам толико невоља и сачувао завете монашког живота".

Таквим сатанским ласкањима самозадовољство затвара нашу душу у нерад, не дозвољавајући јој да узнапредује у жељи за творењем доброга дела до смрти и учећи нас да се задовољимо оним што имамо и стањем у којем се налазимо. Та свепроклетата и танана страст чини нас да више никада не будемо гладни и жедни правде (Мт 5,6); чини нас да таворимо и стојимо у месту на путу духовнога напредовања и раста. Божански Оци казују да ко се заустави у делању добрих дела једнак је оном који се враћа (*Доброћољубље*, 2, Свети Максим Исповедник, стр. 155).

Друга проклета кћи самољубља јесте *самохвала*. Она је горе зло од претходно наведених, јер и она, не само да нас омета у творењу добрих дела, него нас подстиче на хваљење оним што нам се чини да су добра дела. Та злоба чини да заборављамо да ништа није наше, као што је написано: *Штѡ ли имаш штѡ ниси ѡримио? А ако си ѡримио, штѡ се хвалиш као да ниси ѡримио?* (1. Кор 4,7; Јак 1,17; 2. Пт 1,3).

Ина проклета грана самољубља јесте *самохвалисање*. О томе је један од Светих Отаца рекао да "подвиг који се сам хвали јесте испразан и безвредан" (Свети Теофан Затворник, *наведено дело*, стр. 234). Она нас подстиче не само да се хвалимо својим достигнућима, него – што је још горе – да се њима хвалишемо и многима их објављујемо, како бисмо на тај начин из уста људи сакупили трулеж таште славе и изгубили цели труд око добрих дела.

Други ђаволски изданак који ниче из самољубља јесте и *уживање у себи самом*. Оно нас чини да се задовољимо стањем у којем се налазимо и заслепљује нас веома да не бисмо познали небројано мноштво наших телесних и духовних недостатака и немоћи.

То је самообмана (Гал 6,3) и корени се у самооправдању (Приче 28,26; 30,13; Исаија 1,15; 65,5).

Ина злоба која истиче из самољубља јесте *умишљање о себи*. Та наша лудост да сами себи умишљамо да смо нешто, да знамо нешто, да имамо нешто и остало слично, долази нам од непознавања наше немоћи и ништавности на овој земљи. Кад бисмо се сматрали прахом и пепелом и трулежним црвима на земљи (Пс 21,6; Јов 25,6: 42,6), то умишљање о себи би престало у нашем уму, а ако га не будемо смирили сећањем на смрт, на суд и осуду због наших грехова, оно ће у нама расти, доносећи и утваре кроз снове и ђаволска виђења. Тако ћемо достићи да имамо утваре као и лажни и ђаволима обманути пророци (*Лествица*, Поука 3 и друге).

Ино чедо самољубља јесте и *уображавање о себи*. Кад нам оно дође у ум, почињемо да размишљамо о себи и да казујемо у себи: "Као што сам ја не могу многи бити; шта ја знам не зна свако; шта ја могу не може свако" и друго слично. Тако се овим гадним самоуображавањем надимамо таштом славом и лебдимо у мраку својих зала, не познајући своју ништавност и немоћ своје кварне природе, из које свакога трена истиче зло грехова. Самоуображавање нас свагда држи у обмани, да се не бисмо пренули, не допуштајући нам тако да се од свег срца вратимо Богу да бисмо ожалошћеним срцем искали од Њега опроштај својих грехова, којима нема броја. Та страст нас чини само привидно побожним (2. Тим 3,5; Тит 2,16) и не допушта нам да познамо да смо пуни греха и неправде (Мт 23,25–28; Лк 11,39 и др.).

И ова проклета кћи самољубља јесте *самоуважавање*. И оно нам шапће у уму: "Ти, човече, имаш велику вредност, коју немају многи. Ти вредиш много, и зато би требало да будеш цењен по својој вредности и по својим заслугама и да не будеш пренебрегнут као обичан човек". Ту проклету страст сасвим руши онај који бежи од људске славе и размишља о вечној и бесмртној слави будућега века и који свагда борави у молитви из срца (Свети Исак Сиријски, *Доброћољубље*, том 10, Беседа 1).

Ини трулежни изданак самољубља јесте *самоузношење*. И оно нас подстиче да се умом и срцем уздигемо због ко зна којих својих достигнућа, која изгледају да су добра, и чини да желимо похвалу од људи и да мрзимо смирење и ружење Христово (Рим 15,3; Фил 2,8).

Из овога истиче *дивљење себи*, које чини да се у свом уму и мисли дивимо себи, сматрајући да смо ми штогод и да су други ниже од нас.

То нас затим води у *поносићосѝ собом*, које чини да ходимо с главом у облацима, да се држимо на одстојању од оних које сматрамо нижим од себе. Оно нас чини да потцењујемо смирене и да се уздамо у своје врлине и особине, као некада фарисеј из Јеванђеља (Лк 11,44; 18,11).

Ино зло које истиче из самољубља јесте *надимање собом*. Оно чини да се надимамо и да сматрамо како смо достојни да нас људи хвале, да нам се диве и да нас чествују.

Ина лоза је *горђење собом*. Оно нас чини уображеним, охолим, дрским и бестидним пред Богом и пред људима.

За њим следи *самоувереносѝ*, након које, не будемо ли се смирили и одагнали је од себе, следи жалосни пад, по ономе што је писано: *Ко се поузда у себе жалосним ће пагом љасѝи* (Приче 28,26).

Затим је *самойоуздање*, које нас, као и пређашња страст, учи да се поуздамо у своја дела, достигнућа и искусност.

За њим следи *ослањање на себе*, чији је трули темељ гордост, и које нас приморава да се ослањамо на темељ од сенке наших достигнућа. Ако не будемо исправили свој живот самопознањем и смирењем, стићи ћемо до пада и удаљавања од помоћи Божје (Јов 40,7; Исаија 2,11).

Последња је *неосећање себе*, које божански отац Јован Лествичник назива "смрћу ума и умртвљењем душе пре смрти тела" (*Лествица*, Поука 18). Неосећање себе убија у нама управо созерцатељни део душе, који је ум. Оно нас чини да будемо паметни, али без мудрости, размишљајући о учењима која нас саме осућују (*Лествица*, Поука 13,4). Неосећање чини да ходимо по гробљу, међу гробовима, као да смо у граду; да говоримо о паклу без осећаја према мукама што су у њему; да се причешћујемо Пречистим Тајнама Тела и Крви Господње као обичним хлебом и вином. Најзад, та ужасна страст нас приморава да живимо на земљи као да смо бесмртни и као да нећемо никада одговарати пред Богом о томе како смо у животу провели сваки час и минут.

Те танане страсти, која води човека у окамењеност и заборављање Бога, бојали су се сви Светитељи Божји и веома су се борили против ње. И ако су се ње бојали Светитељи озарени Духом Светим, шта ћемо чинити ми, које она свакога трена свезује, роби и нама влада? Те душегубне страсти бојао се и један блажени старац из светога манастира Сихастрије, који је ту скоро отишао Господу. Када бих га питао: "Оче Венијамине, како си?", одговарао би:

"Оче, ја сам мртва душа у живој лешини и ништа више, јер живим у неосећању својих грехова!" Те страсти се још бојао и чувени духовни отац Викентије Малау († 1945), којег сам једном упитао: "Преподобни оче, како сте?". Он ми је одговорио уздишући: "Мали мој брате, слушај! Шта да радим? Роб сам неосетљивости, и нисам постигао да колико-толико убијем своје-ја!"

Али поред свих чеда самољубља што смо их доведе у малом броју споменули, тај корен зала има и многа друга, која, због краткоће времена, нећемо више спомињати. Слично другим божанским Оцима, и свети Максим Исповедник, показујући да је самољубље мати и корен свеколикога зла, вели: "Телесна љубав према себи самом – као што је често казивано – јесте разлог свих страсних мисли. Јер из њега се рађају три опште мисли похоте: мисао стомакоугађања, среброљубља и славољубља. Даље, из стомакоугађања се рађа мисао блуда; из среброљубља – мисао лакомства и тврдичлука; а из таште славе – мисао гордости. Из те три страсти – стомакоугађања, среброљубља и славољубља – проистичу све остале зле мисли, као: мисао гордости, туге, злопамћења, очајања, злобе, оговарања и друге. Те страсти свезују ум за оно што је материјално и држе га приземљеног, стојећи над њим слично врло тешком камену, јер ум је по природи лакши и жустрији од огња. Почетак свих страсти јесте телесно самољубље, а њихов свршетак је гордост. Телесно самољубље је неразумна љубав према телу. Ко је њега сасекао, сасекао је одједном све страсти које се из њега рађају (*Добројољубље*, том 2, стр. 88–89). И свети апостол Павле, сасуд избрани, показује да се одрицање себе састоји од одрицања од страсти (Рим 6,1–2; Тит 2,12).

Оци, браћо и љубљени верници,

Ето, дакле, због којег нас је разлога Премудри наш Спаситељ и Бог Исус Христос учио, нас који хоћемо да Га следимо, да се пре свега одрекнемо себе, то јест већ поменутих страсти, знајући да прва врлина, која обухвата све остале врлине, јесте *одрицање од себе*, које је и најсилније оружје против самољубља, мајке и корена свеколикога греха.

Има још и других врлина које се противе и убијају самољубље, као на пример: порицање себе, самопознање, потпуно неуздање у себе, противљење себи, мржња према себи, итд. Самољубљу се још веома силно противе љубав и уздржање (*Добројољубље*, том 2, Свети Максим Исповедник, стр. 90).

А пошто врхунци зла који се рађају из самољубља јесу ташта слава и гордост, поменимо оно што ове одгони од нас, то јест: "ташту славу одгони добро дело учињено у тајности, а гордост обарамо када приписујемо Богу сва своја постигнућа" (*Исїо*, стр. 90).

Са ово мало речи закључићу овај смирени састав о самољубљу, уз велику молбу свима који га буду чули, да помогну и мени грешнику, сасвим свезаном мрежама самољубља, да бих макар мишљу покушао да следим оне што су се сасвим одрекли себе, и узевши Крст, следили Христа.

Амин.

БЕСЕДА О ЧУВАЊУ УМА (I)

*"Без пажње и без чувања ума немогуће је да се спасамо."
(Доброїољубље, том 5, Свети Петар Дамаскин, стр. 67)*

Оци и браћо,

Од велике је потребе монаху и вернику ово делање трезвоумља, без којег је немогуће да се спасемо, јер непријатељ наш *као лав ричући ходи и шражи која да прождере* (1.Пт5,8). Када будемо гдегод слушали или читали код Светих Отаца, и будемо нашли реч трезвеност или трезвоумље, чување ума, мир срца, стражење ума и друго те врсте, добро је да знамо да сви ти називи показују једно исто. Као што бисмо рекли, на пример, хлеб, парче хлеба, кришка хлеба итд. (*Зборник, Свети Никифор Усамљеник, О Исусовој молићви*, стр. 459).

Међу осталим многим учењима о трезвености, свети Симеон Нови Богослов вели: "Будите уверени да се свеколико спољашње делање сматра пред Богом као лишће бесплоднога дрвета, а душа која нема стражење ума труди се узалуд" (*Исїо*, стр. 457). "Трезвеност ума је духовно мајсторство, које – помоћу Божјом – избавља човека од злих мисли, речи и дела" (*Доброїољубље*, том 4, Свети Исихије Синаит, *Прва сїоїина глава о трезвености и врлини*, гл. 1, стр. 41). По истом Светом Оцу "трезвеност је пут свеколике врлине и заповест Божија" (*Исїо*, стр. 42).

Заиста, ко од срца љуби Бога труди се са великом пажњом да чува свој ум и срце, по учењу *Светїоїа Писма*, које каже: *Који љубиће Госїода, мрзиће зло* (Пс96,10). Зло пред Богом јесу све зле, страсне и скврне мисли, као и све зле похоте и зла дела која нас одвајају од љубави Божје. Све ове злобе, почињући од ума, пристанком ума на њих, и пролазећи кроз машту, стижу до чињења греха делом, ако се не будемо отрезнили на време и не будемо призвали у помоћ име Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа.

Преблаг и Премилостиви Бог наш, знајући како лако посрћемо умом и срцем ка греху, научио нас је овако: *Свим сїражењем сїражи срце своје, јер из њеїа излази животи* (Приче4,23). Знајући да "трезвеност јесте постојано утврђивање помисли и њено стајање на вратима срца, да би посматрала лукаве помисли које долазе,

и слушала шта казују и шта чине убице, и који су лик направили и узвисили они који желе да прелесте ум утварама" (Свети Исихије Синаит, *наведено дело*, гл. 6, стр. 43), можемо рећи да "трезвеност или стражење ума може бити с правом названо родитељком светлости и огњеносном, јер она превазилази небројане телесне врлине" (*Исѝо*, гл. 69).

Буде ли неко творио било које телесно добро дело, као на пример: пост, бдење, милостињу, метаније, спавање на земљи, уздржање, много телеснога труда за свеколико добро дело, а не буде имао ово делање трезвености, ништа му неће користити. Јер од нас Бог најпре тражи да два владајућа дела душе, то јест ум и срце, буду чиста. Будемо ли их имали чисте, они ће бити унутрашњи украс наше душе, по речима *Светиога Писма: Сва је лепоиѝа кћери царева унутра* (Пс 44, 13). Дакле, украс и плод наших душа јесте унутрашње делање, које се твори стражењем ума и срца, а лишће ових плодова јесу сва спољашња телесна добра дела. Божански отац Филотеј Синаит показује да трезвеност сједињена са Исусовом молитвом очишћује савест од таме греха, а "ова, будући очишћена, букне намах као велика светлост" (Филотеј Синаит, гл. 24, стр. 112).

Оци и браћо,

У наставку ћемо видети да је ово делање трезвености разноврсно, и то:

а) Прва врста трезвености јесте да веома брижљиво чувамо машту (уобразиљу);

б) Друга врста трезвености јесте стражење срца и молитва ума;

в) Трећа врста трезвености јесте призивање са смирењем у помоћ Пресветога имена Господа нашег Исуса Христа;

г) Четврта врста трезвености јесте имати непрестано у уму сећање на смрт, Последњи суд и вечне муке пакла.

Сва ова делања трезвености, као какви вратари, спречавају да зле мисли уђу у нашу душу (*Доброћољубље*, том 4, *О ѝтрзвеностѝи и врлини*, стр. 45).

"Пошто свака мисао улази у срце кроз умишљање нечега чулног, блажена светлост Божанства озариће ум, када се овај буде одмарао од свега и напустио било који облик што долази из маште" (*Доброћољубље*, Свети Исихије, гл. 87, стр. 63). Од велике је, дакле, користи чување уобразиље. Али шта је уобразиља, или машта?

На ово питање одговара божански отац Григорије Солунски, који вели: "Машта или уобразиља јесте унутрашњи орган осећања наше душе. Она је тананија од осећања, али мање танана од ума, и због тога се назива међом између ума и осећања". Она се још назива и таблом цара ума; на тој дасци цара ума одражавају се добра и зла умишљања (Свети Никодим Светогорац, *О чувању ѝѝи чула*, гл. 9, стр. 215, манастир Њамц, 1826). То је восак у који се отискује све што смо видели, што смо чули, што смо омирисали, што смо окусили и што смо додирнули. Због тога и Аристотел назива уобразиљу "општим осећајем", јер она обухвата сва умишљања и стања која су ушла споља, кроз наших пет чула. Назива је "осећајем", јер и замишљање чини у души исти покрет који чини спољашњи осећај неког органа чула (ушију итд.).

Као доказ у овом смислу јесу многи примери које приводе метафизичари, лекари, физичари и педагози. Навешћемо један ради потврде. Неки једе лимун и близу њега стоји други. Видећи првога, овом се чини да и он једе лимун, те почиње да лучи пљувачку. Али ово се догађа како оном што види, тако и оном што не види онога који једе, него га само умишљањем својим уображава. Јер умишљајући онога који једе лимун, чини му се да и сѝм једе (Свети Никодим Светогорац, *наведено дело*, гл. 9, стр. 198–201).

Исто показује у овом погледу и свети Максим Исповедник, али другим речима, казујући: "Као што се уму гладнога привиђају разне врсте јела; љубитељу уживања – облици жена; љубитељу таште славе – почаст од људи; среброљупцу – зараде; злопамтилу – освета над оним који га је повредио; завидљивцу – невоље над оним којем завиди и тако даље у свим осталим страстима, ум помућен страстима прима страсна умовања, било да тело бди, било да спава" (*Доброћољубље*, том 2, Свети Максим Исповедник, гл. 68, стр. 69). "Као што тело има као свој свет мисли, исто тако ум има као свет идеје. Као што се тело одаје разврату с телом жене, исто се тако ум одаје разврату с идејом жене кроз лик сопственога тела, јер види у мисли облик сопственога тела помешан са обликом жене. Такође се кроз лик сопственога тела свети у мисли лику онога који га је повредио. Исто се дешава и с другим гресима. Што тело чини делом у свету ствари, чини и ум у свету мисли" (*Исѝо*, стр. 87).

Довде се укратко видело шта је трезвеност (чување ума), колико је врста има, затим да је прва врста трезвености – чување уобразиље. и показан је начин како дела ово умишљање при разноврсним

гресима и колико је оно прожето злом. Због тога божански Оци с правом кажу да нам доликује више марљивости показати у чувању уобразиље, него ли спољашњих органа чула. Велика трезвеност ума нам је потребна да бисмо надгледали унутрашње покрете уобразиље и да јој не бисмо допустили да ступи у везу са памћењем како би се са сладошћу сећала ружних призора виђених очима, недоличних речи које смо чули својим ушима, уживања мириса које смо омири-сали, мрсних јела која смо окусили, онога што смо опипали и најзад – уображавања било којег греха који је отпре био постављен у уму или који војује на нас (Свети Никодим Светогорац, *наведено дело*, гл. 9, стр. 201). Божански отац Максим Исповедник потврђује претходно речено, говорећи: "Узвишено је да човек не буде обузет страшћу према стварима, али је много узвишеније да остане без страсти и без њихових уображавања. Јер је ратовање ђавола против нас кроз мисли ужасније од ратовања кроз предмете (*Добројољубље*, том 2, *Прва сјојина*, гл. 91, стр. 52).

У наставку ћемо показати која су духовна оружја онога што се труди на трезвености ума, да би сачувао своје срце од навала стра-сних и нечистих мисли, које помрачују ум и скрнавe срце навалним уласком споља или изласком из срца ка спољашњости. Ево шта о овом духовном оружју каже свети Исихије Синаит: "Ко се уну-тра бори треба да има истовремено ово четири: потпуно смирење, потпуну пажњу, супротстављање и молитву. Смирење – зато што је борба против гордих ђавола, противника смирења, и да бисмо имали помоћ Христа, Који мрзи гордељивце. Пажњу – да бисмо увек остављали срце без икакве помисли, чак и ако буде изгледало да је добра. Супротстављање – да би се, кад жустрином препозна лукавога, одмах њему супротставио гневом. *И одговорићу* – вели – *рујачима мојима реч* (Пс118,42). *Зар се неће Боју повиновати души моја?* (Пс61,1). Молитву – како би намах након супротстављања с уздисањем завапио Христу, и тада ће онај који војује видети непријатеље како се расипају светим и прослављеним именом Исуса Христа, као прах од ветра или као дим што ишчезава заједно са свим његовим умишљањима" (*Добројољубље*, том 4, *Прва сјојина*, гл. 20, стр. 46).

Трезвеност наше пажње, колико год жустра била, ако није сје-дињена са призивањем имена Господњег у помоћ, ни у чему нам не користи. Ова два духовна делања – трезвеност и молитва – треба да буду чврсто сједињена, као што је сједињено тело с нашом душом,

јер – по сведочењу истога светог Исихија – "трезвеност и Исусова молитва подржавају једна другу. Јер савршена пажња долази од непрестане молитве, а молитва долази од трезвености и саврше-не пажње" (*Добројољубље*, том 4, *Прва сјојина*, гл. 93, стр. 64). Исти свети отац каже да је "молитви потребна трезвеност као лампи светлост пламена" (*Исјо*, *Друја сјојина*, гл. 1, стр. 16), и "као што снег неће породити пламен, вода – ватру или трње – смокву, исто се тако нечије срце неће ослободити ђаволских мисли, речи и дела, ако није очистило своју унутрашњост и није сјединило трезвеност са Исусовом молитвом. Као што лађа неће пловити без воде, исто тако чување ума неће узнатрдовати без трезвености сједињене са смирењем и Исусовом молитвом" (*Исјо*, *Друја сјојина*, гл. 20, 66, стр. 71, 83). Затим поново вели: "Лако ће се утопити неискусни кормилар у време буре, ако је изагнао лађаре и бацио весла и једра у море, а сâм спава. Лакше ће потопити ђаволи душу која се није старала о трезвености и није призвала Исусово име када су започели напади" (*Исјо*, гл. 67, стр. 84). Затим, показујући на други начин делање трезвености, вели: "Сједини трезвеност и Исусово име са дахом, или незаборавну мисао о смрти са смиреношћу, јер је обоје врло корисно" (*Исјо*, гл. 8, стр. 89).

О свему овом вођаше рачуна један блажени старац о којем читамо у *Ојачнику* следеће: "Рекла су нам нека браћа, која беху дошла код нас у Раит, о неком старцу подвижнику што пребиваше у пећини повише места које се назива Израилъ, да беше тако трезвен умом, да било камо ишао, често застајаше те испитиваше своју мисао, говорећи у себи: "Шта је, брате, где ли смо сада? Обра-тимо пажњу!" Ако затицаше своју мисао у славословљу и молитви ка Богу – беше добро, а ако је затицаше заокупљену другим ства-рима, намах би почињао опадати себе, и казиваше: "Врати се, ни-ткове, брзо на своје место". Тако увек говораше са собом, казујући: "Брате, близу је време твога путовања, и ништа добро у теби не видим". Једном се овом старцу показао ђаво, рекавши му: "Старче, због чега се трудиш узалуд, јер ипак се нећеш спасти?" Одгово-рио му је старац: "Не води ту бригу. Било да ћу се спасти, било да се нећу спасти, али изнад твоје главе ћу бити, а ти ћеш горети у вечном огњу". Чувши ђаво ово, постао је невидљив" (*Ојачник*, гл. 2, *О њонизносји*, гл. 13, лист 86).

Оци и браћо,

Као што сте чули, привео сам овде више сведочења Светих Отаца која показују да трезвеност треба да буде увек сједињена са смирењем, с умовањем о смрти и с призивањем у сваком трену пресилнога имена Господа нашег Исуса Христа. Ово сам учинио да бисмо се ми грешници сетили како није довољно да се умом отрезнимо или да се супротставимо злим и страсним мислима, него поред тога, треба да у истом трену са уздахом свога срца призовемо пресладосно и пресилно име Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа. Јер никакву силу нема наша трезвеност без силне помоћи Господа нашег Исуса Христа. Такође, без њега нећемо имати никакав напредак у својој одбрани. Ову истину чујемо и у божанском Јеванђељу Господњем, где се вели: *Остїаниїѣ у Мени, и ја ћу у вама...*, *јер без Мене не можете чиниїти нишїїа* (Јн 15, 4-5).

Са ово мало речи завршићу беседу о трезвености ума. Молим све који буду кадгод сазнали о оном што је овде речено да се моле за мене грешног, да би Преблаг и наш Спаситељ и мени дао сећање на ово свето делање ума, да бих од Њега био помилован на дан Последњег суда, молитвама и заступништвом Пресвете и Пречисте Његове Мајке и свих Светих Његових.

Амин.

БЕСЕДА О ЧУВАЊУ УМА (II)

"Проклетїа забравностї суїроїстїавља се ѡажњи као вода ваїри, и у свако време војује протїив ње."
(Доброїољубље, том 4, Свети Исихије Синаит. Прва стїоїїїна, гл. 32, стр. 50)

Оци и браћо,

Наша душа путује као лађа по мору овога живота, пуном таласа. Ако ум не буде у сваком трену бдео, можемо потонути у бездану дубину пакла. Кад лађа плови по мору и океанима, може бити двојако угрожена: или споља, од валова морских, или својим унутрашњим пробијањем, кроз које може да продре вода. Пробијање лађе изнутра и продор воде унутра називаше се у древности још и "сентина" (Свети Никодим Светогорац, *наведено дело*, стр. 216). Исто тако страда и наша душа, путујући по мору овога века: или је озлеђују чулне ствари које долазе споља, те потоне, ако не буде чувала свој ум и својих пет чула; или је угрожавају изнутра зле мисли и страсти које се налазе у срцу. Ово потврђује и свети Кирило Александријски, говорећи: "Чини ми се да се сила злобе у нама пројављује двојако, јер приклањајући се са сладошћу на било какву размаженост, било на спољну, било на ону која се засађена у нама самима, па још и од других, падамо бучно и пуштамо да нас грех лако обузме". Свети апостол Јован је поделио похоту на двоје: телесну, која је усађена у природу, и спољашњу, која улази унутра кроз чула, рекавши: *Јер све шїїо је у свеїу јесїѣ ѡхоїїа їїелесна, и ѡхоїїа очїју и наменостї живљєња* (1. Јн 2, 16).

Као што сам показао, с нашом душом и изнутра и споља војују мисли и страсти. Због тога доликује да и трезвеност нашега ума буде двојака, то јест да трезвеношћу и непрестаном молитвом вребамо и налете злих духова споља, и да обустављамо унутрашње нечистоте страсних помисли. По сведочењима Светих Отаца доликује нам да чувамо себе више изнутра, то јест да чувамо срце наше од злих мисли и од унутрашњих страсти више него од налета који нам долази споља кроз пет чула. Као што много пута "сентина" (пробијање лађе изнутра), ако се убрзо не запази, потапа брзо лађу с лађарима и са свим, исто тако и зле мисли које излазе из срца, не будући узете у обзир на време, потапају нас у дела погибељи.

Не заборављајмо да стражимо умом и против зала која нам долазе споља, кроз пет чула, јер нам је и ово од велике користи ради стражења душе и напретка у поимању онога што је духовно. То показује Велики Василије, говорећи: "Ум, не расипајући се ка ономе што је спољашње, нити се изливајући ка свету кроз органе чула, окреће се себи, а кроз себе се уздиже ка поимању Бога".

Ко се буде трудио на трезвености пажње дужан је бдети, сећајући се речи великог апостола Петра, који подстрекава све вернике на трезвеност и бдење, говорећи: *Будите и трезвени и бдите, јер суйарник ваш, ђаво, као лав ричући ходи и тражи кога да прождере* (1. Пт 5,8). А други светитељ вели: "Ако бдијеш, дато ти је да будеш сабран од јутарњих сати" (*Доброћољубље*, том 4, Свети Исихије Синаит, *Прва сџошина*, гл. 9, стр. 44), показујући изразом "јутарњи" дужност нашега ума да буде сабран и трезвен од самога зачетка зле мисли, пошто "богољубиви ум прве зачетке греха не прима" (*Доброћољубље*, том 1, Блажени Дијадок Фотички, гл. 72, стр. 366).

По Светим Оцима, доликује нам да увек убијамо вавилонске младенце, који су први зачеци злих мисли што их наш ум рађа. Ако у повоју побијемо ове младенце зла, њиховим ударањем о стену Христа, учиниће нас блаженим Дух Свети, Који вели: *Блажен ко ухваћи и разбије децу њвоју о камен* (Пс 136,9). Сви греси најпре куцају на врата нашега срца и ума мамцем мисли. Који има жустру и сталну трезвеност пресеца од почетка све и не допушта им да уђу у унутрашњег човека, јер ће се тамо, растући, временом претворити у зла дела. Ово свештено делање потпуно му успева трезвеношћу пажње и честим призивањем пресладног имена Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа. Велики пророк Божији Давид подстиче нас Духом Светим да бдимо већ од појављивања првих грешних мисли: *Ујутро избивах све грешнике земље, да истребим од њих Господње све који чине безакоње* (Пс 100, 10).

Оци и браћо,

Из досадашњих сведочења поимамо да нам је потребно бдење и трезвеност ума управо од момента у којем се грех зачиње у уму и у повоју је. Али због чега то? Да би наша борба и победа над грехом постала лакша, не дајући му времена да расте и утврди се над душом. Као што видимо у многим стварима, стражење од почетка доноси бржу и лакшу победу. Размислимо, на пример, о оном што је претходно речено о пробијању лађе изнутра. Ако будемо бдитељи и будемо приметили од почетка, моћи ћемо је лако

зачепити и спашћемо лађу и све њене житеље од погибели. Исто тако, ако би се догодило да се запали која кућа или град, па би се од почетка приметило, угасила би се ватра са мало труда, пре но што се распламти и захвати кућу или град. Ако се која хаљина мало поцепала, па се одмах заложимо да је поправимо, одстранићемо са лакоћом квар на њој. А ако је стално остављамо у забораву, теже ће се поправити и са више трошка. Или ако се каква болест појави у нашем телу, и будемо се старали о њој од првих знакова, лакше ћемо се излечити, него након што болест поодмакне.

Ако будемо плевили своју леђу или њиву од корова који је почео да се јавља по њој, наш посао ће се олакшати. Али ако га равнодушно оставимо дуго времена неоплевљеног и неокопаног, коров ће, умноживши се, порастати, угушивши засејано семе, и тако ћемо изгубити плодове због равнодушности с почетка. Или ако је кога ујела змија отровница или угризао бесни пас, па од почетка буде хитао к онима што могу спречити напредовање отрова у телу, живот тога човека биће лако спасен. А ако ствар буде застарела због заостављања, касније ће свака помоћ бити бескорисна. Исто се тако догађа и с отровом невидљиве змије, која је грех. Ако га намах по његовом појављивању будемо сатрли трезвеношћу и призивањем имена Господњег, лако ћемо га поразити. А ако му допустимо да уђе у наш ум сједињењем, пристанком и приволом, тада ће он све више расти, а борба с мишљу постајати све тежа, и победа ће бити све мучнија.

Због којег ли се разлога у *Светом Писму* ђаво назива: "мраво-лавом", као што каже Јов: *Мраво-лав њоубе немајући хране* (Јов 4, 11)? Пошто се и ђаво, и наши греси, показују најпре као мрави. А ако се не будемо отрезнили и не будемо их побили од почетка, призивањем имена Господњег, порашће и доћи ће над нашом душом како какви лавови, али тада ће бити тешко победиви. То се догађа само због наше равнодушности и лењости да се отрезнимо од почетка. Не будемо ли хтели да се на почетку боримо с мравима, ако желимо спасење своје душе, мораћемо – хтели, не хтели – да се боримо с лавовима, то јест са грехом који се навиком веома утврдио над нама.

О овој истини говори и божански отац Нил Постник, казујући: "... Хотећи велики Јов да покаже замке које страст разапиње, измислио јој је име састављено од смелога лава и ситнога мрва. У ствари напади страсти почињу од ситних умишљања, прикрада-

јући се неопажено, као мрав, а на крају израстају тако силно, да за онога којег су ухватиле представљају замку, опасност, не мању од доласка лава. Због тога борац треба да се бори са страстима још од кад долазе као мрав, стављајући пред њега почетак зле мисли као мамац. Али буду ли достигле силу лава, биће тешко да их порази. Треба да их никако не потхрањује. А њихова храна – као што се често казивало – јесу чувствени облици што долазе кроз чула, која потхрањују страсти, наоружавајући редом сваког идола против душе" (*Добројољубље*, том 1, Нил Постник, гл. 49, стр. 197).

Из овога учења божанског оца Нила Постника поимамо да треба да се успротивимо греху и да га убијемо призивањем имена Господа Исуса Христа. већ од првога појављивања у нашем уму. Не казујмо да је грех мишљу мало зло и да због тога не треба да се старамо о њему, јер није опасан по нашу душу. Не! Него сећајмо се учења другог Светог Оца, који вели: "Мало зло није мало, кад наноси велику штету".

Сви Светитељи Божији, и особито они прозвани трезвеницима, показују да се без трезвености (пажње) не можемо спасти, нити се можемо молити Богу како доликује. "Без пажње нема молитве" (Свети Теофан Затворник, *нав. ге.ло*, стр. 292). Такође авва Агатон, када га је неко упитао шта је веће: телесни труд или унутрашње стражење, одговорио је – "Човек је подобан дрвету. Дакле, телесни труд је лист, а унутрашње чување је плод. И пошто је написано: *Свако дрво које не рађа добра ђлода сече се и у ојањ баца* (Мт 7, 19), свеколики наш труд треба да буде ради плода, то јест ради чување ума" (*Ојачник*, Букурешт, 1828; слово А, лист 5). Божански отац Пимен Велики Египћанин показао је то исто, рекавши: "Да бисмо се спасли, ништа нам није потребно, до само трезвен ум" (*Ојачник*, гл. 135, лист 61).

Ко има трезвеност пажње све време испитује себе, говорећи: "Да ли је угодно Богу шта сада мислим? Да ли је угодно Богу шта сада говорим? Да ли је угодно Богу шта сада делама?" Тако све време свога живота отрехнује и испитује себе о свему: шта мисли, шта говори и шта дела, а ако га кори савест да оно што је мислио, говорио или делао није добро и по вољи Божијој, намах се каје, смирава се, исповеда се и тражи опроштај од Бога, Који зна све наше помисли, речи и дела, и Који ће наградити свакога по његовим делима (Јов 34, 11; Приче 24, 12; Рим 14, 10; 2. Кор 5, 10). У *Ојачнику* се види да беше неки старац који пребиваше близу Раита, и седећи стално у својој келији, беше у трезвењу и свештеној бризи. Држаше главу

спуштену према земљи, и клатећи је стално, казиваше себи с уздахом: "Шта ли ће бити?" Поћутавши мало, казиваше опет исту реч: "Шта ли ће бити?" И опет, клатећи главом, казиваше исту реч и истовремено с тим израђиваше своје уже за корпе. Тако је провео све дане свога живота, старајући се о свом изласку из овога света (*Ојачник*, гл. 19, *О ђокајању*, стр. 143).

Али, браћо моја, ово говорећи овде, дође ми да кажем: тешко мени и сличнима мени, због онога што ће се догодити. Јер ја, браћо, учећи и пишући о трезвености, чиним све што је противно, пребивајући у неосећању, обамрлости и окамењености. без светога старања о спасењу моје подле душе. Спаситељ наш Исус Христос учи нас у божанском Јеванђељу, казујући: *Сјражијте и молијте се, јер не знајте дана, ни часа* (Мт 24, 42). А на другом месту вели: *Затто и ви будијте сјремни јер у који час не мислијте доћи ће Син Човечији* (Мт 24, 44). А ја, браћо, све ово поборавивши, ево затичем себе безосећајног и као човека који неће више умрети и требати да положи рачуна о сваком минуту свога живота; у таквом нестарању и нетрезвености пребивам. Дакле, молим вас све који имате страх Божији и проводите свој живот на овој земљи с бригом о свом спасењу, да ми помогнете својим светим молитвама, како бих се бар кадгод отрезнио и ја, пре но што одем одавде.

Браћо и оци,

Видимо својим очима оне који су окончали животни пут да одлазе од нас, напуштајући бриге овога века и идући ка вечности будућег века, где ће свако одговарати за све што је делао у оно мало свога живота на земљи. О, када би нам помогао Премилоствиви Бог и Пречиста Мајка његова да не заборављамо олако растављање од својих љубљених, који се с болом растављају од тела и са потресом се старају о стајању пред Богом. О последњем дану нашега живота рекао је божански пророк Давид Духом Светим: *Заишћо се бојим у зли дан?* Затим показујући разлог, вели: *Безаконје нејријателња мојих ойколи ме* (Пс 48, 5). Заиста, при изласку из овога живота окружиће нас ђаволи и наша безаконја, а ако се нисмо исповедили и нисмо извршили епитимију у овом свету истинским покајањем, отићи ћемо у вечну муку због нашег нестарања и лењости.

Спаситељ каже: *Блајо слујама оним које Госјод дошавши нађе будне* (Лк 12, 37). А ако ми спавамо са угашеним светиљкама, као безумне девојке, и живимо без трезвености и без старања о свом спасењу, ко од људи може да нам каже срамоту што нас чека у часу

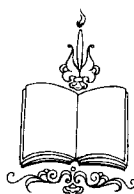

смрти и у страшном дану суда Божјег? Наши дани, по божанским пророцима, гасе се као дим и пролазе као сен (Пс 102, 15), а ми се не отржењујемо док још има времена за исправљање, и док искра нашег живота још није згасла.

Али има у свету и људи бдителња, који се старају о спасењу, проводећи своје дане у уздржању, бдењу, молитви, понизности, и моле се скрушено и за нас слабе и неделатне. ПреблагИ Бог, будући свеправедан и премилостив, теши њихове душе духовним утехама по мери којом га љубе и моле му се с понизношћу. Код њих се испуњава што је речено Духом Светим: *Господо, по мноштвину болова мојих у срцу моме, утјехе Твоје обрадоваше душу моју* (Пс 93, 19). Све који имају ове Свете утехе из делања молим од срца да не забораве и мене безосећајног. да би ме отрезнили из умртвљења.

Завршавајући ово мало речи, молимо Преблаготога Бога и Премилостивотога Спаситеља нашег да нам пошаље Своју милост и самилост свима који живимо овде и свим правовернима који са старањем проводе живот. Не заборављајмо Његове божанске речи, које увек треба да нас бодре на трезвеност и бдење, као што пише у Светом Јеванђељу: *Да не дође изненада и нађе вас да спавајте. А ишшо вама говорим, свима говорим: Спјражитије!* (Мк 13, 36–37).

Амин.

БЕСЕДА О ЧУВАЊУ УМА И ЧИСТОТИ СРЦА

Ко може рећи: Очистио сам срце своје, чистји сам од греха своја? (Приче 20, 9)

Оци и браћо,

ПреблагИ и Премилостиви Бог, у божанском *Светом Писму*, учи нас да чувамо срце чисто, казујући: *Чувај се да не уђе у твоје срце безакон мисао...* (Пон. зак. 15, 9). На ово слово *Божанскога Писма* Велики Василије је саставио сјајно тумачење на свеопшту ползу. Такође нас и Премудри Соломон учи о чувању ума и чувању срца, казујући: *Чувај своје срце више од свега, јер из њега излази живоћ* (Приче 4, 23).

Који је разлог због којег нам Бог заповеда да чувамо срце с потпуним стражењем? Ђаволи који су код срца војују на нас злим мислима и похотама. Ово показује божански отац Дијадох Фотички, казујући: "Зли дуси пребивају близу наших удова, што ђаволи никада не желе да људи поверују, да се не би како, знајући ово као поуздано, наоружали против њих помињањем Бога" (*Доброћољубље*, том 1, гл. 33, стр. 347). Исто се овде казује да треба да чувамо срце, с обзиром на то да је оно центар осећаја: "Јер иако се наша чула споља деле на пет и различита су, унутра, у срцу, једно су и једнообразна" (*Ишшо*, гл. 29), као што су и кругови: када су гледани изван центра, више их је, а у центру – једно су.

Спаситељ наш Исус Христос назива блаженим чисте срцем: *Блажени чистји срцем, јер ће Бога видети* (Мт 5, 8). Немогуће је да очистимо срце, ако не будемо најпре очистили све остале осећаје наше душе и тела. Ако се и само један осећај или само једна сила душе буде оскврнила, намах ће се прљавштина ширити и хитати ка срцу. Као што се полупречник свакога круга пружа и креће из његовога центра, са средине, и центар рађа полупречнике који истичу из њега, исто тако, када се срце оскврни, намах удељује и раздаје прљавштину и свим осталим осећањима и силама душе. Ово показује божански отац Григорије Солунски у трећој глави о молитви, говорећи: "Делање ума, састављено од мисли и поимања – по онима који су упражњавали молитву, и особито тиховатељску

– смешта се у њих, очишћујући их с лакоћом. А сила која ово пораћа – срце – не очишћује се, ако се не очисте и остале силе душе. Јер душа има много сила и оскврњује се када било која од њих, унутар ње, чини какво зло, (...) на основу јединства душе" (Свети Никодим Светогорац, *О чувању њеј чула*, гл. 10, стр. 255).

Затим, свети Исак Сиријски нас учи да се ум лакше очишћује, али се лакше и погани. А срце се тешко очишћује, и такође тешко погани. Он вели: "Једно је чишћење ума, а друго срца. Јер ум је једно од чувстава душе, и ако се неко буде мало старао у читању *Божанскоја Писма* или се мало буде трудио у постовима и бдењима, очистиће се; али као што се брзо очисти, тако се брзо и оскврњује. Срце је оно што обухвата и држи осећаје изнутра, и то је корен. Ако је корен свети, и гране су свете, то јест ако се буде очистило срце, тада се сви осећаји очишћују. Пошто се очисти од малих ствари, не скврњи се више његова чистота" (Слово 53). Ето колико је потребно да чувамо своје срце да се не би оскврнило злим мислима и по души штетним похотама, које проваљују било кроз спољашња чула, било кроз унутрашње помисли.

Говорећи о чувању ума и срца, ради њиховога очишћења, да покажемо која су средства и духовна оружја која треба користити у ту сврху. По светом Исихију Синаиту прво средство којим чувамо своје срце јесте трезвеност ума "кроз постојано утврђивање мисли на вратима срца, да би посматрала лукаве помисли које долазе и да би слушала шта оне говоре и чине, и који су лик саздали и уздигли ђаволи, који покушавају да прелесте ум утварама" (*Доброћољубље*, том 4, гл. 6, стр. 43). Свети Серафим Саровски, показујући да се од чувања ума рађа чистота срца, вели: "Од свагдашњег чувања срца рађа се његова чистота, у којој се види Господ, као што нас уверава вечна Истина, говорећи: *Блажени чистии срцем, јер ће Боја видети* (Мт 5,8; *Зборник*, 2, стр. 174).

Није довољно да чувамо ум и да га очишћујемо само трезвеношћу и стражењем, ако не будемо са смиреношћу и из срца призивали име Господа нашег Исуса Христа, јер знамо из *Божанскоја Писма* да без њега не можемо ништа учинити (Јн 15,5). Света Синклитикија, показујући да тамјан мислене молитве чува срце од прљавих мисли и од страсти, вели: "Треба да непрестано очишћујемо своје срце и да настојимо да ништа од мисли које кваре душу не уђе крадом унутра у клети душе. Такође треба да кадимо божанским тамјаном молитве. Јер као што се отровна бића изгоне најљућим

лековима, тако и молитва с постом изгони прљаву мисао" (Види Житије Светитељке).

Чим будемо видели да се лукаве и страсне мисли множе у нашем уму и срцу, бацимо сред њих име Господа нашег Исуса Христа, и намах ће се као дим расплинути у ваздуху, као што нас и искуство учи. "Јер као што без лађе није могуће препловити море, исто тако без призивања имена Исуса Христа није могуће изагнати из срца и из ума мамац зле мисли" (*Доброћољубље*, том 4, Свети Исихије Синаит, *Друја сѣоїишна*, стр. 76). "Као што је сунцу немогуће да сјаји без светлости, исто је тако немогуће да се очистимо од прљавштине погубљујућих помисли без честог призивања имена Господа нашег Исуса Христа" (*Исїо*, гл. 68, стр. 84). Затим вели: "Ко чува чистоту срца са свом марљивошћу имаће за учитеља законодавца Христа, Који му тајно шапуће Своју вољу, и тако ће се на њему испунити *Светїо Писмо* које вели: *Саслушаћу шїиа ће ми рећи Госїог Бої* (Пс 84,8).

Исти свети Исихије Синаит, пишући о чистоти срца, вели: "Као што није могуће да се Црвено море види на небу посред звезда, и као што човек не може да ходи по земљи а да не дише овај ваздух, исто тако није могуће да очистимо своје срце од страсних мисли и да изагнамо невидљиве непријатеље, без честог призивања Исуса Христа" (*Исїо*, *Прва сѣоїишна*, гл. 28, стр. 48). Божански отац Јован Златоуст, показујући да се наше срце само смиреном молитвом Богу очишћује од страсти и од сваке душевне опасности, вели: "Ништа не очишћује наше срце као молитва са скрушеношћу срца, када ћемо мишљу хитати к Лекару душа. Јер само Он може исцелити наше срце оболело грехом, Он Који је саздао срца и познаје сва наша делања. Када нам Он буде укрепио срца, нико их више неће моћи смутити" (*Зборник*, 2, стр. 114).

Божански отац Јефрем Сиријски, показујући да ће наше срце, док буде помињало Бога, постајати извор живота, а ако се буде удаљило од помињања и призивања Бога у помоћ, постаће извор смрти, јер тада из њега излазе само зла – по речи Господњој – вели овако: "Док наше срце проводи у молитви и добрим делима, оно је извор живота. А чим се буде удаљило од Бога и буде делало безакоње, постаће извор смрти" (*Зборник*, 2, стр. 118). "Небо је мало за Његов длан, а срце му је станиште..." (*Исїо*). "Душа је Његов храм, а срце је Његов свети олтар, на којем се приносе жртве захвалне и славословне. А ум који стоји и служи Светиње – свештеник је..."

(Исѣо). "По виноградима, по маслињацима и по засејаним њивама постављаш чуваре, а Божије наследство остављаш без страже. Привремено богатство чуваш чврсто и с пажњом, а душу, наследство Божје, скупоценије од целог света, остављаш да га ђаволи отимају и пљачкају" (Исѣо, стр. 119).

Преподобни Теофан Затворник вели: "Ако унутрашње делање по Богу не буде помогло човеку, онда се узалуд труди у спољашњем. Унутрашње делање с болем срца рађа смирење, а смирење чини човека стаништем Божјим" (Зборник, 2, стр. 147). Свети Варсануфије, показујући да Бог не тражи само стражење тела у време молитве, него још више – бдење и молитву из срца, вели: "Стојиш ли, седиш ли, па ако и лежиш. нека твоје срце бди у служби Божјој" (Исѣо, стр. 173), а преподобни Теофан Затворник вели: "Ко чува своје срце од страсти, свакога трену види Господа. Ко у сваком трену надгледа своју душу, срце ће му се веселити открочењима. Ко усредсреди поглед ума унутар себе. тај види у себи духовна озарења. Ко мрзи свако расипање свога ума види Владику унутар свога срца" (Зборник, 2, стр. 154).

Исти преподобни, будући упитан који је знак почетка обитавања чистоте у срцу, одговорио је: "Када се неко буде удостојио дара суза, оне теку непрестано из његових очију, без икаквог напора" (Исѣо, стр. 156). И затим додаје, казујући: "Живот ума је непрестано усредсређено делање срца, са брижном мишљу како да буде угодно Богу, Који је свуда присутан и све види у нашим осећајима. Такође је непрестана молитва срца и његово чување од скривених страсти, да се не би нашло ништа страсно у њеном скривеном и духовном делу. Све су то делања срца, због тога се и зову животом ума" (Зборник, 2, стр. 165). Као печат онога што је до сада речено о чувању ума и чистоти срца јесте слово великога бдителя синајског Исихија, који вели: "Ако унутар свога срца човек не буде делао вољу Божју, и не буде чувао његове заповести, тада ни споља неће моћи то урадити" (Добројољубље, том 4, гл. 71, стр. 85).

Довде је показано навођењем низа Светих Отаца да се ни чување срца, ни очишћење од страсти не може остварити другим начином, до само трезвеношћу ума, сједињеном са честим призивањем имена Господа нашег Исуса Христа.

Пошто се у овој беседи говорило о нечем великом и тешко стецивом у животу, то јест о очишћењу срца од страсти што га скврне споља и изнутра, мислио сам да додам још нешто у овом погледу.

Зашто ли је Господ Бог и Спаситељ наш Исус Христос бивао милостив према блудницама, цариницима и разбојницима, и спасавао их, а књижевнике, фарисеје и законике толико је пута тако строго корио? Ево зашто: Онај што их је корио беше Сѣм Бог Који испитује људска срца и утробе (Мт 9,2–5). Као Бог познавалац тајни људских срца (Јев 4,12; 1. Кор 14,24) виђао је код цариника, разбојника и блудница да имају тешке грехе. Виђао је, међутим, у њиховом срцу и кајање, и бол због онога што беху сагрешили, и уједно знао њихову намисао да се обрате свим срцем од греха, као и жељу да дођу к Њему.

Сагледајмо коју су врсту грехова имали они које је Господ помиловао и примио. Код цариника – неправде; код разбојника – отимачине, а код жене блуднице – телесне грехе. Код књижевника, међутим, код фарисеја и законика, Срцевиделац је виђао друге, много теже грехе, које је отворено укоревао, пошто није виђао код њих никакво кајање или знак исправљања. Који беху греси фарисеја и књижевника? Да ли блуд, стомакоугађање, пијанство, разбојништво или неправедност цариника? Можда ни тога не беху лишени, али Спаситељ их није корио због њих, јер да су то били њихови најтежи греси, Господ би рекао: "Тешко вама разблудним и пијанству оданим фарисејима" или друго слично. Али Он није рекао тако, него: *Тешко вама књижевници и фарисеји, лицемери, ишћо чистийије сѣоља чашу и зделу, а изнујтра су ѿуне грабежа и нејравде* (Мт 23,25). Други пут им је рекао да су као споља окречени гробови, а изнутра – пуни сваке нечистоте, лицемерства и безакоња (Мт 23,27–30), затим – да су пуни грабежа и лукавства (Лк 11,39). Други пут им каже: *Безумници и слейци* (Лк 11,41; Мт 23,17–19). Понекад их кори због гордости и таште славе, и што воле да се шетају у дугим хаљинама и да седе на првим местима у синагогама (Мк 12,38–39).

Из свега се овог, браћо моја, види да је Спаситељ виђао у њиховим срцима гордост, поноситост, завист, лукавство и лицемерство. Спаситељ им је много пута разоткривао ова зла дела која је код њих виђао и, корећи их, претио им паклом (Мт 23,33). Али какве су то страсти које Спаситељ разоткрива и укорава код књижевника, фарисеја и законика? То су душевне страсти, и оне су пред Богом много теже и гадније од телесних страсти што их имађаху цариници, разбојници и блуднице, које је Господ помиловао (Добројољубље, том 4, Свети Јован Дамаскин, стр. 188–195). Спаситељ је помиловао грешнике, јер је тога ради дошао у свет (Мт 9,13), али које грешнике?

Оне који су познали своје грехе, исповедали се пред Њим с болом у срцу и плакали су због њих са много суза (Мт 26, 75). А књижевнике и фарисеје, који беху пуни гордости, зависти, неправде, лукавства и мржње, и који не само да нису познали своје злобе, него су на сваки начин тражили да Га погубе, корио је и разобличавао (Мт 23, 23–30).

Оци и браћо,

Обратимо пажњу на себе и на своје овдашње живљење. Старајмо се да познамо себе и скривене страсти које нас поробљавају, особито душевне страсти, које су претходно поменуте. Нека не мисли неко да је чист пред Богом ако телом није пао у какав телесни грех, јер ако је и само погледао неку жену са жељом за њом, прељубочинац је (Мт 5, 28), и ако само буде мрзео браћу своју, биће сматран човекоубицом (1. Јн 3, 15). Стари закон био је као коса што је посекала грех само на површини, као онај што сасеца траву, а њен корен оставља у земљи. Спаситељ Христос није дошао у свет да поквари Закон, него да га усаврши. У Старом закону се вели: *Не убиј* (Изл. 20, 13), а у Новом се вели: *Који мрзи браћу својега јесте човекоубица* (1. Јн 3, 15). Тамо се вели: *Не чини њрељубе* (Изл. 20, 13), а овде – да и не погледаш жену са жељом за њом (Мт 5, 28).

Ако будемо имали сва добра дела, и душевна и телесна, а не будемо имали смирења и љубави, то је ругоба пред Богом, по речи: *Нечистиј је њред Госњодом ко је њод њоносијта срца* (Приче 16, 5). Значи, узалуд ћемо се старати о телесној чистоти и о свим телесним добрим делима, ако срце не будемо очистили од гордости, мржње, лукавства, безверја и лицемерства. Ако се не будемо трудили да тражимо помоћ Преблаготога Бога да бисмо очистили срца од душевних страсти, поносићемо се само лишћем добрих дела, то јест постом, уздржањем, девственошћу, бдењем, метанијама, али нећемо стећи плодове Духа, који су: љубав, радост, мир, дуготрпљење, доброта, доброделање, вера, кротост, уздржање, чистота и остало (Гал 5, 22–23). А на крају ћемо, као неплодна смоква, бити проклети од Бога, Који нам тражи срце, казујући нам: *Сине, дај ми срце своје* (Приче 23, 26).

Амин.

БЕСЕДА О ДУЖНОСТИ МОНАХА ДА УЧИ И УПРАЖЊАВА ИСУСОВУ МОЛИТВУ У ОПШТЕЖИЋУ

Молиће се без њресѡанка! (1. Сол 5, 17)

Оци и браћо,

Пошто сам у више наврата био упитан од стране неких искушеника и монаха у којој је мери молитва ума обавезна за монахе који живе у општежителним манастирима и имају разна послушања, у наставку ћу – колико ми буду помогли милосрђе и самилост Преблаготога нашег Спаситеља и молитве Његове Пресвете Мајке – покушати да бар укратко одговорим на ово питање.

Браћо моја, ако по сведочењу Светога Духа: *Страх Божји јесте њочетњак мудросѡи* (Приче 17), и ако, по сведочењу божанскога оца Исака Сиријског, "Страх Господњи јесте почетак свеколикога доброг дела" (*Беседа 1*), онда, као што сваком добром делу почетак бива страх Божји, исто тако и мајци свих добрих дела, а то је света молитва (*Лесѡвица*, Поука 28), добар почетак и тврди темељ јесте, такође, страх Божји. Као што се од вере рађа страх Божји (*Доброѡљубље*, том. 2, Свети Максим Исповедник), исто тако, од страха Божјег се рађају уздржање од страсти и трезвеноумље, кроз које се сваки човек уклања од зла (Приче 15, 29).

Ко има страх Божји следи у трезвености и пажњи великога пророка Давида, који казује: *Провиђах Госњодога њрега мном свагда, јер је с десне стѡране мени, да не ѡосрнем* (Пс 15, 8). Ко има страх Божји и помињање Њега свагда у уму, тај се непрестано и моли. Ако молитва ума не би била обавезна за све и у свако време, онда нас Дух Свети не би учио, кроз уста божанскога Пророка Давида, овако: *Блаѡосиљаћу Госњодога у свако време* (Пс 33, 1; 102, 1–2); такође нам ни божански апостол Павле – уста Христова – не би био заповедио: *Молиће се без њресѡанка!* (1. Сол 5, 17)

Из ових сведочења *Светѡѡа Писма* поимамо да смо дужни молити се свагда и ма где се налазили. Али то нећемо моћи испунити, ако не будемо имали свагда страх Божји и Његово присуство у своме уму. Можда ће неки упитати: "Како можемо да се свагда молимо да имамо хвалу Његову свагда у устима својим (Пс 33, 11) ако

имамо толико послова и брига, и треба да сконцентришемо свој ум на оно што разговарамо с другима, на оно што радимо или учимо друге да раде, како бисмо задобили што је неопходно за насушни живот? Како можемо да се молимо непрестано, када смо заузети тако тешким и разноврсним послушањима у светом манастиру?"

Заиста, неки од нас би могли имати ову недоумицу о непрестаној молитви, да нам је ПреблагИ Бог дао само једна уста и само једну реч. Али Онај Који је све створио неизрецивом мудрошћу, Он нас је од почетка обдарио удвојеном речју и удвојеним устима, како бисмо могли испунити оно што ће кроз Духа Светога заискати од нас. Ево шта вели свети Василије тим поводом, говорећи о унутарњим устима наше душе и о молитви ума: "Изгледало би да није могуће оно што Пророк казује. На који начин хвала Богу може свагда бити у устима људи? Јер када се човек налази у неком обичном разговору о животу, он нема у устима хвалу Богу. Када спава, када ћути, када једе и пије, како могу његова уста да творе хвалу? На то одговарамо да постоје тајинска уста унутарњег човека; посредством њих човек постаје судеоник живодатном Логосу Божјем, Који је живи хлеб што је сишао с небеса. О тим устима казује Пророк: *Устѡа своја оѡворих, и ѡривукох дух* (Пс 118, 131). Господ нас позива да отворимо управо ова уста, како бисмо примили истинску храну, те казује: *Рашири устѡа твоја, и испунићу их* (Пс 80, 11). Понекада се мисао о Богу, записана и утиснута у созерцању душе, може назвати хвалом која пребива свагда у души, будући од Бога. Ревнитељ може испунити, по Апостоловој речи, све на славу Божју (1. Кор 10, 31; Кол 3, 17), јер свако дело, свака реч и свако умно делање има силу хвале. Праведник, било да једе, било да пије, или друго што чини, све чини на славу Божију, а његово срце бди управо чак и када спава" (*Зборник о Исусовој молићви*, манастир Валаам, 1936, стр. 343).

Значи, као што видимо из сведочења Великога Василија, ми имамо поред телесних уста и мислена уста, којима можемо творити хвалу на мислени начин, у свом унутарњем човеку. Свети Макарије Велики, говорећи о дужности коју имамо да се непрестано молимо, казује: "Хришћанин треба свагда да има сећање на Бога, јер је написано: *Љуби Госѡода Боѡа своѡа свим срцем својим* (Зак. пон. 6, 5; Мт 22, 37)". Истински молитвеник, вели свети Макарије, треба да љуби Господа не само када улази у цркву, него и када хода, када разговара, када једе и пије, и да има сећање на Бога и љубав, јер је речено: *Где је блаѡ ваше, онде ће бити и срце ваше* (Мт 6, 21).

Из ових сведочења светога Василија Великог и Макарија произилази да смо дужни да хвалимо Бога у нашем уму и срцу у свако време и на сваком месту, а то је могуће због тога што, како је већ показано, свака духовна помисао и делање ума, свако добро дело, свака добра реч, имају силу хвале и сматрају се као молитва пред Богом. Свети Исаак Сиријски, показујући да свака помисао у страху Божијем, свако духовно размишљање, свако старање ума о спасењу и свако послушање које монах твори с трпљењем, смирењем и љубављу, на ползу братије и на славу Божју, јесте у ствари молитва, вели: "Треба да спознамо, браћо, да се сваки говор који се твори у тајности, и свеколико старање ума о Богу, и свеколико размишљање о ономе што је духовно, преображава у молитву, било да казујеш читане речи, било да гласно славословиш Бога, било старање о спасењу у Господу, било поклони тела, било певање псалама казивањем стихова или нешто друго, кроз шта се твори учење чисте молитве, из које се рађа љубав Божја" (Свети Исаак Сиријски. *Беседа* 35, манастир Њамц, 1819, стр. 188).

Љубљена моја браћо,

Ви који се подвизавате у мученичком послушању општежића (*Лесѡвиѡа*, Поука 4), када се год подвизавате с трпљењем у послушности, када се год уздржавате с мером од хране, пића и сна, када год трпите прекор с мужевношћу ума, када год пребивате у читању *Светѡѡа Писма*, у размишљању о страшним и спасоносним страдањима Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, о смрти, о паклу, о Последњем суду или о Царству небеском; када се год налазите у светој цркви, пажљиво и с побожношћу слушајући и пратећи духовни смисао богослужења, размишљајући о тајинској сили онога што се тамо пева и чита, када год сами певате и читате с добрим разумевањем у својим келијама и срцима и подвизавате се с дуготрајним болом за испуњење добрих дела; када год сте на врелини летњег сунца и трпите с много зноја у труду свете послушности, Божије љубави и користи ближњег ради; када се год налазите у келији, творећи правило метанија и поклоне с молитвом у уму или читајући *Житѡија Светѡих* и учења Светих Отаца, да би се њима душевно користили; када год подносите топлоту кухињске и пекарске ватре, са старањем да зготовите храну како би нахранили оце, братију и странце; када год пребивате у трпљењу, у подвигу свеноћних бдења у цркви или келији; када сте год у неком светом делању ума и у делању ма ког доброг дела, твореном по савету оних што

вас поучавају и старају се о спасењу ваших душа; када год служите братији с љубављу и смирењем у домаћинству, у башти, кројачници, у цркви и у било којем другом служењу на општу корист отаца и браће, ако будете творили овај труд с погледом ума ка Богу и за славу Његову се будете трудили, налазићете се у непрестаној молитви пред Богом. То је због тога, као што сте видели раније, јер свако добро дело, свако духовно размишљање или говорење јесу као хвала пред Богом.

Међутим, можда ћете рећи да ова служења и послушања не могу сачињавати молитву узвишену и без расплутости. Заиста, тако је, али се то не захтева од оних који су у послушању. У том погледу свети Јован Лествичник, износећи да ђаво подстрекава неискусне из општежића да превремено, и пре но што имају одговарајући духовни узраст, ревноју за великим духовним делањима и за созерцатељном и духовном молитвом, вели: "Завири у ум неискусних послушника, па ћеш тамо наћи залуталу мисао – чежњу за прекомерним безмолвијем, за сабраном молитвом, за потпуним одсуством таште славе, за непрестаним сећањем на смрт, за непрекидним умилењем, за савршеном безгневљивошћу, за дубоким ћутањем, за свеобухватном чистотом. Пошто им те врлине недостају, по одређеном Божјем поретку, они нерасудно прескачу ступњеве који су пред њих постављени, будући преварени од стране непријатеља који их подстрекава да пре времена траже та савршена делања, како их не би добили ни онда када би био погодан тренутак, немајући стрпљења (*Лествица*, Поука 4, стр. 118). Свети Теофан Затворник казује: "Ко је смео и самоуверен жели да стигне брзо до созерцатељне молитве" (*Зборник*, том 1, стр. 318).

Значи, оци и браћо, не треба да се залетимо превремено ка савршеном напредовању у узвишеној молитви, које се, по светом Исаку Сиријском, "удостојава једва један од десет хиљада" (*Беседа* 32, стр. 166). Нама, страснима и немоћнима, довољно је да видимо ма и само траг мисленог мира, то јест делатну молитву ума, којом се одбацују из срца непријатељски напади и зле помисли. У томе се састоји свеколико делање нових почетника и страсних монаха, кроз које се, ако Бог жели, може достићи и узвишена созерцатељна и духовна молитва, јер по божанском оцу Максиму Исповеднику: "два су стања чисте молитве најузвишенија. У једноме имају удела они који упражњавају делотворење, а у другоме, они који упражњавају созерцање. Прво се рађа у души из страха Божјег и добре наде.

Друго – из божанске љубави и из потпуне чистоте (*Доброћољубље*, том 2, Поглавља о љубави).

Свети Максим Исповедник назива "узвишеним" и прво стање молитве, које припада творењу добрих дела. Дакле, нама страственицима и слабима не достоји да се обезнађујемо, сматрајући да је мало оних који се удостоје созерцатељне молитве, јер код Бога нема неправде, већ напротив, да се не олењимо, него да идемо путем који води ка овој освештаној молитви, то јест путем делатне молитве, творене умом.

Није мање истинита ни чињеница да су поједини међу Светитељима стекли созерцатељну молитву управо у општежићу, као што је био свети Калист, патријарх цариградски, који се научио најузвишенијој молитви, творећи послушање у кухињи, у једној лаври на Светој Гори Атонској, свети Ефросин кувар и други које нећемо помињати.

Ако се будемо лењили да научимо молитву ума, бацајући кривицу на послушање, прекориће нас пример ових Светих Отаца, као и свети Григорије Синаит, који казује да ни пустиња, ни усамљеништво нису толико корисни у учењу молитве ума, као што је корисно мудро послушање (*Доброћољубље*, том 7, Веома корисна поглавља у акростику, гл. 18, стр. 96). Ето, дакле, да "који се подвизавају у покорности и послушању у општежићу брже побеђују страсти, јер трпљењем и сасецањем своје воље наједном ударе страсти у груди и у главу, и кроз поновљене ударце достижу брзо да их у потпуности погубе. Док у усамљеништву борба се води само мишљу, која је исто толико слаба у свом делању као што је ударац од додира муве. Због тога се погубљење страсти у усамљеништву продужује и скоро увек оно није у правом смислу погубљење, него примиривање на извесно време, док се подвижник не буде срео са узроцима страсти. У том случају страсти се као муња распаљују, и не буде ли се подвижник пренуо с великом снагом, молитвом и веома строгим постом, неће остати неповређен." Ето због чега Свети Оци, будући опробани у духовном животу, заповедају да победимо страсти борбом с њима у општежићу, и тек затим да се "осамимо", као што нам саветује и свети Теофан Затворник (*Зборник*, том 1, стр. 233).

Али не само живећи у општежителним манастирима, него чак и у свету пребивајући, неки од Светитеља су се усавршили у најузвишенијој молитви ума, живећи посред највећих градова. Такав је био свети Симеон Нови Богослов, обављајући посао администратора у

царскоме граду Цариграду, као и свети Фотије, патријарх цариградски, који је био уздигнут на патријарашки престо са сенаторског места и који се, не будући монах, научио молитви ума док се налазио на свом високом положају и узнатрествовао је у овој светој молитви до те мере, да је, по речи светога Симеона Солунског, његово лице било озарено благодаћу Пресветога Духа као код другога Мојсија. Он је затим написао врло значајну књигу о овој светој молитви ума. Овај светитељ, Симеон Солунски, показује, такође, да су се свети Јован Златоуст, као и светитељи Игњатије и Калист, док су били патријарси у Цариграду, усавршили у овој светој молитви ума и написали дивне књиге о том унутарњем делању. Због тих разлога, свети Симеон Солунски саветује архијерејима, свештеницима, монасима и хришћанима мирјанима да изговарају ову молитву у било које време и на било којем месту се налазили, и да је држе као своје дисање, јер нема силовитијег оружја ни на земљи ни на небу, од имена Исуса Христа.

Неки Свети Оци дају правила онима који су ступили у монаштво да, уједно са испуњавањем Христових заповести, творе и дуготрајно певање псалама, молбених канона и тропара. Други, учећи најтананијем духовном делању ума, сматрају да за почетнике није довољно да пребивају само у телесном упражњавању, него препоручују, уједно са испуњењем Божјих заповести, читање с мером, и одређују, наместо дугих певања псалама и канона, творење молитве ума, скрећући истовремено пажњу да, ако их Свети Дух буде посетио делањем молитве срца, онда, без икакве двоумице нека оставе спољашње правило, јер га унутарња молитва замењује уз много веће напретовање. Најзад, други Свети Оци, имајући велико искуство и познавање светитељских житија и списа, али особито будући озарени делањем и мудрошћу Светога Духа, установљавају за почетнике учење молитве ума уопште, а посебно делећи је на двоје: на делатну и созерцатељну. Ови нам Оци саветују да имамо потпуно старање о упражњавању молитве ума, остављајући певању мало времена само у часовима досаде и умора, јер, казују они, црквена богослужења и песме остављене су свим хришћанима уопште, али не и онима који хоће да тихују, пребивајући у ћутању. Уосталом, и путем дуготрајних певања псалама, и кроз читање канона и тропара можемо достићи напретовање, али са много спорости и труда (С. Четвериков, *Пајсије, Стјарешина манастџира Њамца*, 1943, Учење старешине Пајсија о Исусовој молитви коју твори ум у срцу, стр. 213–214).

Оци и браћо,

Добро је да знамо да и осећање Бога, без речи, јесте молитва. Када неко са страхом Божјим твори послушање у манастиру и има Његово присуство у уму, он се налази у осећању Бога и јесте у молитви. Ако он овом осећању Бога придода и речи, онда је подобан оном што на упаљену ватру додаје дрва, кажу божански Оци. Господ наш Исус Христос јесте једини наш извор спасења, јесте једини посредник нашег истинског спасења. Његово име је позајмило од Његовога божанства свесвету и бескрајну силу. Значи, ако будемо творили целокупно наше добро дело и целокупни наш труд, будући под послушањем, и ако нам помињање имена нашега Свесилног Бога не буде изостајало из ума, онда ће се кроз ова два делања цео наш живот претворити у непрестану молитву, испуњену надом на спасење. Када се будемо подвизавали телом у послушању, а умом се будемо молили Богу, онда ће цело наше биће бити у Његовој служби.

Неки су ме питали које је најбоље правило за монахе. Одговорио сам им да, како за монахе, тако и за мирјане, *најузвишеније и најпожељније љавило јесте да будемо нераздеојни од Бога умом и срцем, и да се нећрестјано молимо свагда и на сваком месту*. или, друкчије речено, да пребивамо с умом у срцу пред Господом и да се молимо. То може чинити ко свагда има страх Божји пред очима свога ума, јер се молитва не твори само када пребивамо у молитвеном правилу, него, ако будемо држали ум и срце усмерене ка Богу, увек ћемо бити у молитви (*Зборник*, 1, стр. 129). Непрестана молитва се управо у овоме састоји: да стално побожно стојимо пред Богом. То хоћење пред Богом може свако творити, свакад и свугде, само ако је њиме овладао страх Божји и трезвеност пажње, јер кроз ове две врлине може да отклони заборав. Као што вода гаси пламен, исто тако огромна страст заборава гаси делање молитве у нашим душама, тврде Свети Оци. А без делатне молитве која се твори умом нико се не може спасти од дејства страсти и настајања злих помисли (*Зборник*, 1, Свети Теофан, стр. 182–184).

Ако, творећи послушање у манастиру, на језику будемо имали Исусову молитву, у уму гледање Бога, а у срцу жеђ за Њим, онда смо заиста слуге Божје; а ако се трудимо у манастирским послушањима само телом, а ум нема поглед уперен ка Богу, нити срце наше има чежњу за Њим, онда смо само исклесани кипови монаха, као што казује Велики Василије у *Шестогневу*.

Значи, моја љубљена браћо, молимо Преблагото Бога да нам увек доноси у ум страх Његов и творимо свето послушање у манастиру с трезвеношћу и са смирењем. Ако будемо творили послушање с покорношћу и с љубављу, стећи ћемо смирење, јер је послушност мати смирености, а од смирења се стиче разборитост, које је царица добрих дела, и бестрашће (*Лествица*, Поука 4). Божански отац Јован Лествичник, показујући да је "општежиће земаљско небо", вели: "Трудимо се да имамо исто стање у срцу, које имају анђели који служе Господу на небесима" (*Лествица*, Поука 4). Несумњиво, ако молитва ума не би била обавезна за монахе из општежића, овај божански отац нас не би подстицао да се трудимо да имамо у нашем срцу духовно стање анђела с небеса, који свагда живе у Богу и имају поглед ума к Њему. То, колико нам је могуће, стећи ћемо само ако не будемо заборавили да увек гледамо умом ка Богу, у свако доба и на сваком месту.

Добро је да знамо, ради утехе нас који пребивамо у општежићу, да они који буду творили послушање с трпљењем, без роптања и са страхом Божјим, постају причасници свих врлина, те дакле и молитве, као што казује божански отац Григорије Синаит (*Добротољубље*, том 7, Слово о безмолвију и о две врсте молитве, гл. 8, стр. 178). Такође свети Григорије казује: "Они што не познају молитву, која је, по светом Јовану Лествичнику, источник врлина што залива силе душе као какве саднице, треба да певају много и безмерно и свагда разноврсно, не престајући никада, док не буду унапредовали од многог делања, с трудом, до созерцања. А то долази након што су открили молитву која дела унутар њих. Јер једно је дело безмолвија (исихије) а друго дело општежића. Али свако ће се спасти, истрајавајући у ономе у шта је био позван" (*Добротољубље*, том. 7, О начину како треба да пребива у молитви ко безмолствује и да се не уздиже брзо, гл. 5, стр. 190).

Али, због чега овај велики учитељ савршене молитве учи нас, који не познајемо молитву, да певамо "много, безмерно и свагда разноврсно"? Ево због чега: доњи ступањ молитве, а то је молитва уста или језика, почетници у монашком животу треба да творе у великој количини, зато што, по светом Јовану Лествичнику, количина доводи до каквоте молитве, а не обрнуто (*Лествица*, Поука 2). Онога ко се не лењи и настојава с трудом у количини, милост Божја, видећи његов труд, подићи ће и на узвишеније ступњеве молитве, на квалитетну молитву. Значи, браћо моја, добру наду

задобијемо из ових речи божанскога оца Григорија, ми почетници у општежићу и који тек започињемо да учимо молитву, јер мада се бавимо само молитвом уста, језика и мисли, која се твори многим певањем псалама, тропара, канона, или других песама црквених богослужења, знамо да се налазимо на путу делатне молитве, која је везана за делање и путеводи ревностнога монаха ка созерцању, то јест ка созерцатељној и духовној молитви. Трудимо се, дакле, овом делатном молитвом, која је прикладна за нас, жалостимо се што нисмо достигли меру савршених у молитви, коју унапредовали творе особито у безмолвију.

Божански отац Григорије Синаит у претходно реченом уверава нас да "ће се свако спасти у ономе у што је позван". То јест и они који пребивају у послушању општежића, у послушности и са смирењем ће се спасти. Не треба да се растужимо ако неки од оних што се подвизавају у послушањима општежића не буду достигли да науче созерцатељну (духовну) молитву и ако буду умрли у овом стању у послушањима манастирским, то јест имајући само делатну молитву која се твори умом. Чак и у овом стању ако се неко буде затекао у часу своје смрти, Преблагити Бог ће га учинити удеоником вечнога спасења и блаженства, као што показује исти свети Григорије, казујући: "Јер нису сви, нити су некада били, на делатним ступњевима. Нити су сви ишли истим путем, нити су га се држали до краја, него су многи прешли са делатне степенице на созерцање и починули су од свега, налазећи се у суботи духовнога закона (Изд. 20. 6). Неки су се, међутим, спасли остајући до краја на делатном ступњу, да би, уснувши на њему, примили награду у будућем веку. А неки су примили испуњење у часу смрти, и због тога су ширили миомирис после смрти, ради пројављивања њиховога спасења" (*Добротољубље*, том. 7, О начину како треба да пребива на молитви ко тихује и да се не уздиже брзо, гл. 5, стр. 191).

Оци и браћо,

Наша беседа је била о монасима који живе у општежићу и о мери у којој могу и дужни су да уче и да упражњавају молитву ума. Довде је показано да они могу, и чак их Свети Оци обавезују да се труде творити свако послушање у светом манастиру, имајући поглед ума уперен ка Богу, и да казују и ову свету молитву умом свагда. Показано је, такође, да се од нових почетника не захтева нерасплинута, узвишена и созерцатељна молитва, него делатна, која се твори умом, да би чували своје срце од напада ђавола. Показано је,

од божанскога оца Максима Исповедника и других Светих Отаца, да постоје два стања молитве: једно за почетнике, које одговара делању; друго је за савршене, које одговара сагледавању. Прво стање је почетак, а друго крај, "јер је делање напредовање ка сагледавању", казује преподобни Пајсије из Њамца (*Зборник*, 1, стр. 335).

Затим је показано да ће свако осећање Бога и хоћење с побожношћу пред Њим (то јест да творимо свако послушање и све што нам се заповеда као о Богу, као да нам је непосредно Он заповедио) бити за нас непрекидна молитва, ако све будемо творили са смирењем и на славу Божју. Изнет је и пример појединих Светих Отаца који су научили узвишену молитву ума управо у послушањима општежића, као што су били свети Калист, Евфросин кувар и други, или чак будући у свету, као свети патријарх Фотије; али то су ретки случајеви и немају законску снагу за све. Препоручено је да у случајевима када неке који се налазе у послушности буде посетила благодат Божја тренуцима узвишене молитве, ако буду видели да могу остати, милошћу Господњом, у овом стању, дотични могу да оставе дуго правило које су раније творили певањем псалама и канона, и да пребивају што више у умно-срдачној молитви. Свакако, то нека чине с благословом старешине и свога духовника, који им познаје живот и стање. Такође је показано да најузвишеније молитвено правило за монахе, па чак и за мирјане ревнитеље, јесте да пребивају умом и срцем нераздвојивим од Бога у свако време и на сваком месту. Ко то буде имао достићи ће блажено стање непрестане молитве.

Преподобни оци и љубљена моја браћо, на крају ове беседе, све вас молим од срца да опростите мени грешном и лењом, који мада сам говорио о упражњавању молитве ума у општежићу, никада се нисам ни врхом прста дотакао њенога делања. Молите се сви Свемилостивом нашем Спаситељу и Његовој Пресветој Мајци да помогну и мени недостојном да бих и ја, ма и касније, постидевши се својих речи, помоћу ваших светих молитава започео ово свето и добро делање.

Амин.

БЕСЕДА О МОЛИТВИ И ЊЕНИМ ВРСТАМА

"Многио је врстии молишћава, и оне се међу собом веома разликују." (Свети Марко Подвижник, *Добројољубље*, том 1, стр. 232)

Оци, браћо и љубљени верници,

Пре но што ћу започети ову беседу, ревност ума ме нагони да тражим опроштај од вас који будете слушали оно што следи, пошто ја грешни, недостојни и неделатни у погледу свакога доброг дела, а особито у погледу освештане молитве, имам смелост да говорим о ономе што нисам себи стекао кроз делање, будући сличан неискусном сликару, који покушава да живописе икону изнад својих могућности и умешности. Размишљајући, међутим, да и ћутати о оном што је добро јесте грех и да скривати позајмљено од Светих Отаца доноси штету ревнитељима за духовним знањем, намислио сам да говорим нешто у вези са молитвом. Најпре, и укратко, напоменућемо шта је молитва, затим колико је врсти има, по дејству, а на крају рећи ћу нешто о првом степену молитве, или о молитви твореној устима.

На питање "Шта је молитва?", свети Јован Лествичник одговара: "По својој каквоти, молитва је сапостојање и јединство човека и Бога, а по своме дејству, она је укрепљење срца, помирење с Богом, мајка суза и истовремено њихова кћер, мост којим се прелази преко искушења; грудобран који нас штити од мука, разбијање напада, служба анђела, храна свих бестелесних, будуће весеље, невидљиво напредовање, храна за душу, озарење ума, секира за очајање, уништавање туге, богатство монаха, ризница безмолвника, кроћење гнева, огледало духовног напретка, откривач душевног стања, предсказивач будућих награда, знак славе" (*Лествица*, Поука 28, стр. 307).

По другом преподобном, молитва је разговор ума са Богом, изданак кротости, плод радости и благодарности, прогнање растужености и обесхрабрења, успон ума ка Богу, делање достојно вредности ума, или његово најбоље и најчистије коришћење (*Добројољубље*, том 1, Евагрије монах, гл. 3 и гл. 14, 15, 16, 36, стр. 76–79). Божански отац

Марко Подвижник вели да је "молитва мајка свих врлина" (*Доброћољубље*, том 1, О духовном закону, гл. 35, стр. 252).

Постоје следеће врсте молитава: усмена молитва, молитва ума, умно-срдачна молитва, молитва срца или самоделатна, прозорљива или созерцатељна молитва, чиста молитва, духовна молитва, то јест молитва у иступљењу, која прелази међе познања (*Зборник*, 2, стр. 183).

Ове врсте молитве нико не може одвојити једну од друге, јер прелазак с једне на другу бива неосетно, органски, као што дете временом постаје младић, затим млад човек, затим одрастао и тако даље, а да човек и не зна када је прешао ове своје узрасте.

Оци и браћо.

Пошто је прва врста молитве најнижа молитва, то јест изговорена молитва или молитва уста, језика и усана, у наставку ћемо укратко говорити о овој врсти молитве, коју можемо назвати почетком молитве. Изговорена (усмена) молитва, ако је ум прати, јесте и остаје најнижи степен молитве или, боље рећи, по светом Григорију Ниском, она је најдаља међа молитве (Види *Тумачење Мојсијевој животици*). Пошто се, ипак, назива молитвом, она има своје темеље у *Светом Писму*. Тако, Свети Дух казује: *Гласом мојим ка Господу виках* (Пе 141.1): (...) и на другом месту: *Принесиће Господу њлоу усана својих* (Рим 10. 13; 8. 15; Гал 4. 6; Пс 16. 1 и др.).

Ова сведочења *Светиога Писма* говоре нам о молитви устима или гласом. Ако бисмо се задовољили да останемо у животу само са овом молитвом, то би значило да одлучујемо да пребивамо на најнижем степену молитве и да имамо помињање Бога само у устима и на свом језику, а умом и срцем да се налазимо далеко од Њега, као што казује пророк: *Овај Ми се народ љриближује усцима, и уснама својим љошћује Ме, а срце је њихово далеко од Мене* (Исаија 29. 13). Ипак, ни ову молитву усана и уста не треба напуштати, пошто се најпре њом учимо да се молимо и да слаavimo Бога, јер је она почетак молитве. Као што ништа није без почетка, сем Онога Који је све створио, исто тако и молитва има почетак. Ова врста молитве усана и језика* јесте славословље и молитва Богу која се твори певањем псалама, тропара, канона или других молитава што

* Ту молитву усана и језика Свети Оци називају "ратарством душе" (*Огњачник*, гл. 22, стр. 151).

су написане у *Часослову*, *Акаџисџинику* и другим богослужбеним књигама.

По сведочењу Светих Отаца, ове молитве јесу одређени поредак и почетак молитве који доликује почетницима. Због тога, остати на овом поретку молитве која се твори само устима, језиком и уснама, и не трудити се да научимо молити се умом и срцем – велика је грешка и велика духовна штета за наше душе и, истовремено, одступање од истинског творењем молитве.

Заиста, божански Оци, водећи рачуна о немоћима оних који ступају у монаштво, одређују овима да, уједно са творењем Христових заповести, учествују у дуготрајном певању псалама, канона и тропара установљених Духом Светим на славословље Богу у Цркви и као келијно правило.

Овај поредак спољашње молитве оставили су нам Свети Оци само за одређено време, због наше немоћи и младенства у ономе што је духовно, а затим, постепено, да пређемо на степен делања ума, а не да останемо до краја у певаној молитви. свети Григорије Синаит вели: "Шта је детињастике од чињенице да изговарамо молитве устима, препуштамо се обмањивању радосно умишљајући и мислећи о себи да чинимо нешто велико, зававајући се само количином и хранећи тиме свога унутарњег фарисеја?" Свети Макарије Велики, Египатски, удаљивши се од ове телесне немоћи и показујући недостатак овога делања, казује: "По нашем начину живота нека и наше певање буде ањеоско, а не телесно" (гл. 67). Јер, казује у наставку свети Григорије, "ако нам је допуштено да певамо гласом, ово допуштење је учињено због наше лењости и непознавања, са циљем да се уздигнемо до истинске молитве" (*Зборник*, 2, стр. 186).

Само ово спољашње певање гласом и устима не може ослободити човека од унутарњих страсти, као што видимо у *Огњачнику*, где старац један казује неком брату: "Ако унутарње делање, по Богу, не буде помогло човеку, онда се он узалуд труди у ономе што је спољашње". Исто то показује и свети Исихије Синаит, говорећи: "Ако човек не твори унутар своје утробе, то јест унутар свога срца, вољу Божју и закон Његов, онда их ни споља неће с лакоћом испунити" (*Доброћољубље*, том 4, гл. 71, стр. 85).

Истинита је и чињеница да свако дело које човек буде творио на славу Божију јесте хвала Бога и има силу те хвале, као што казује Велики Василије у тумачењу псалма 118, код стиха: *Усци своја оћворих, и љривукох дух* (стих 131). Говорећи о устима унутарњег

човека, којима човек прима животворну реч Божју као хлеб који силази с неба, он вели овако: "Чак и само једна мисао о Богу, изникла и утврђена у нашем уму, увек долази од Бога у душе". Затим казује: "Ко има свето старање може, по Апостолу, да чини све на славу Божју, пошто свако дело, свака реч и сваки покрет ума има силу хвале. Због тога, праведник било да једе или пије, или друго што чини, све то чини на славу Божју" (Навод из *Житија и дела сѣа-решине Пајсија*, издање 1847. стр. 214).

Божански отац Исак Сиријски, говорећи о овоме, казује: "Свети Оци су имали обичај да све добре покрете и духовна делања називају именом молитве. И не само то, него су сви озарени познањем такође имали обичај да и добра делања сматрају молитвом (*Беседа* 32, манастир Њамц, 1819. стр. 168). На другом месту исти свети Исак вели: "Достојно је да познамо. љубљени моји, да се свеколико старање доброга ума у Богу и свеколико размишљање о оном што је духовно сматра молитвом. и унутар тога назива је садржано, било да је реч о разговорима. о читаним речима, било о гласовима уста на славословље Богу. било старање о спасењу у Господу, било поклони телом, било певање псалама казивањем псалама и казивањем стихова, било друго што такво. кроз које се твори учење чисте молитве" (*Беседа* 35. стр. 188).

Значи, оци и браћо. видимо јасно. из учења – како Великога Василија, тако и светога Исака Сиријског. да постоји и молитва кроз дела, или, савременим изразом, кроз активност, када човек пребива радећи било умом, било устима, било телом, ма које добро дело на славу и угодност Богу. Сва та поменута дела сматрају се више спољашњом и мање унутарњом молитвом, којом човек слави умом и срцем Бога, и којом се ревностији и они што љубе Бога у већој мери труде да достигну да се чвршће и савршеније сједине с Њим. Свети Серафим Саровски, показујући да у спољашње творење добрих дела спада и изговарана молитва, казује овако: "Пут делатног живота сачињавају: пост, уздржање, бдење, коленапреклањање, молитва уста и остали телесни подвизи. Они сачињавају пут уски и са мукама, које, по речи Божјој, воде човека у живот вечни" (*Мт* 7, 14; *Зборник*, 2, стр. 179). Показујући затим да од тога живота спољашњега делања, добрих дела и најниже молитве, човек крочи на степен созерцатељнога и узвишенога живота, вели: "Сваки човек који жели да води духовни живот треба да почне од делатног живота и затим да достигне созерцатељни живот умом" (*Зборник*, 2, стр. 179).

Дакле, делатни живот нам помаже да се очистимо од греховних страсти* и да се уздигнемо на степен делатног савршенства, а тиме нам отвара пут ка созерцатељном животу умом. То потврђује и божански отац Григорије Богослов, казујући: "Созерцању се могу приближити без опасности само савршени услед опробавања" (*Беседа на Васкрс*, стр. 122–123).

Оци и браћо,

У овој беседи хтео сам да изнесем претходно изложена сведочења Светих Отаца о делатном животу, у који спада и молитва гласа и језика, како бих показао да нам достоји да се, од спољашњег делотворења добрих дела и од почетничке молитве усана и језика постепено уздигнемо ка молитви ума и срца, која је саставни део созерцатељнога живота. Треба да не заборављамо да нико не може достићи узвишене степене молитве, ако не започне с молитвом уста и језика. Мада је ова молитва количинска, не и молитва каквоте, по сведочењу светога Јована Лествичника, ова количинска молитва јесте узрок молитви каквоте и не обрнуто. Свети Апостол Павле казује: *Волим рећи њеј речи умом* (1. Кор 14, 19), али за младенце у делању немогуће је. Због тога ми, као несавршени, трудимо се, по својој моћи, да сјединимо каквоту молитве са количином, зато што је ова узрок каквоте (*Лествица*, Поука 28).

Исто нам овај свети отац саветује да се на почетку боримо с помислима и с расплинутошћу ума изговореном и најнижом молитвом, казујући нам: "Бори се непрестано с расплинутошћу својих мисли, и када ти је ум расплунут, сабери га; јер од почетника Бог не тражи молитву без расплунутости. Зато се немој жалостити када ти се мисли расплињују, него осмели се и непрестано сабирај свој ум, јер нерасплинуте мисли имају само анђели" (*Лествица*, Поука 4).

Једном је дошао к мени неки брат почетник и рекао ми: "Оче духовниче, дошао сам да ми даш благослов да од сада спавам на поду, не на постељи, и само два сата на ноћ. Хоћу да једем само једном на дан и да творим пет стотина метанија у току двадесет и четири сата и затим да се молим само умом и срцем Богу, да сасвим одустанем од читања *Псалтира*, *Часослова*, *Акаџијсѣника* и *Мо-*

* Греховне страсти су супротне негреховним или непорочним страстима, то јест онима за које човек не може бити окривљен што их има, јер је такве, као што су: глад, сан, бол, невоља итд. имао и Спаситељ као човек, пошто су оне својствене и природне за човекову (палу) природу.

лиџвеника, јер, то, као што сам схватио, нису молитве, него само привид да се молим". Видевши ту нерасудну ревност брата, упитао сам га: "Слушај, брате, какво послушање имаш у братству?" Он ми је рекао: "До сада сам био у кухињи и у трпезарији, а сада сам на заједничким послушањима, на сечењу дрва, у башти, или камо ме пошаљу". Онда сам му рекао: "Слушај брате! Ти, као што видим, хоћеш да пребрзо узлетиш на небо и да оставиш нас грешнике овде на земљи. Свети Оци казују да онога што хоће да превремено узлети на небо повучемо за ногу натраг, надоле (*Ойџачник*, гл. 25, стр. 154). Тако да ти нећу дозволити да чиниш ништа од онога што си тражио. Твори послушање с љубављу и без роптања, казуј што чешће молитву: "Господе, Исусе Христе. Сине Божји, помилуј ме грешног", и нека ти не остану вечерње и јутарње молитве неочитане; једи са оцима и братијом у трпезарији све оброке, не насићујући се, спавај до јутрења око два часа и више. а после јутрења отприлике исто толико; колико можеш, иди и на богослужења у цркви, не реметећи послушање. Метанија немој творити пет стотина, већ само сто великих поклона и сто педесет малих са Исусовом молитвом, током двадесет и четири сата: спавај на постељи, а не на поду, само обрати пажњу да постеља не буде сувише мека, јер ће те омлитавити. Читај чешће Четврту поуку из *Лесџвише*, и ма које помисли будеш видео да ти више сметају, дођи да их исповедаш". Чувши то, он ме је упитао: "А ако будем тако чинио. хоћу ли се спасти?" И одговорио сам му: "Верујем у милост Божју и Богомајчину да ћеш се спасти!" Чувши то, брат је учинио поклон и, тражећи опроштај, отишао је у своју келију.

Након одласка брата, сетио сам се учења божанског оца Јована Лествичника, који, показујући нерасудну ревност неких почетника, казује: "Код послушника ђаво изазива жељу да стекну врлине које не могу достићи". А затим додаје: "Завири у ум неискусних послушника, и наћи ћеш тамо заблудне мисли, жељу за безмолвијем, за прекомерним постом, за сабраном молитвом, за одсуством таште славе, за непрестаним сећањем на смрт, за непрестаним умилењем, за савршеном безгневљивошћу, за дубоким ћутањем, за савршеном чистотом. Пошто им те врлине, по промислу Божјем, недостају у почетку, они непромишљено прескачу ступење што су пред њима, будући преварени од стране непријатеља, који их подстрекава да пре времена траже ове савршене врлине, с циљем да их, пошто немају трпљења, не смогну добити ни када би иначе био тренутак за то" (*Лесџвиша*, Поука 4).

Тако чини непријатељ с нама, оци и браћо, подстичући нас да напустимо оно што је по нашој мери и да се латимо онога што је изнад наших моћи. Због тога сам записао ово искушење тога брата, пошто сам сматрао да доликује овој беседи, у којој смо се бавили првим степеном молитве, који је веома подесан за почетнике. Мада је на почетку само количина, благодаћу Божјом, оне који се често моле она уздиже на највише степене свете молитве, којих се ја, грешник и лењивац, никада нисам удостојио кроз делање, због моје лењости и немара; али молим све који ће благодаћу Божјом узнапредовати, да ми помогну својим светим молитвама, да се и ја пренем бар у једанаестом часу, како бих их следио.

Амин.

ПРОПОВЕД О МОЛИТВИ УМА (I)

"Што бива риби која изађе из воде, бива и уму који је напустио сећање на Бога и расплињује се сећањем на свет" (Свети Исак Сиријски, *Беседа 43*, стр. 220).

Оци, браћо и љубљени верници,

Негде је у *Светијом Писму* речено: *Хоће ли се јестии хлеб без соли? Или има ли какве сладости у њашииом ѿворењу?* (Јов 6,6). То доликује мени, лењивцу и нераднику на свему оном што је добро, који се усуђујем говорити вама слово лишено опробавања кроз живљење, јер казујем а не творим. Управо због тога нећете наћи никакву сладост у ономе што ћу казивати, пошто говорим по сећању, а не из зноја од делања. Али ћу се можда, говорећи вама о светој молитви ума, постидети својих речи и, по сведочењу Светога Јована Лествичника, отпочети и сâм да делама то добро. Знама да ћете ви, чујући што сте можда донекле и заборавили, узнатредовати, по свом обичају, у подвизима. па ћу се можда и ја, млитавац и лењивац, видевши то, пренути из безосећајности и почети да путујем за узнатредованима и марљивима. Тешећи се том надом, почећу да говорим понешто о молитви ума.

Пре свега добро је да знамо и да памтимо да је "човечанско име Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа позајмило од Његовога Божанства неограничену и у свему свету силу да нас спасе" (*Зборник*, 2, преподобни Теофан Затворник, стр. 353). Господ Бог и Спаситељ наш Исус Христос, у тајни Своје икономије, *Себе је ѡнизио узевши обличје слуѿе, ѡстиао истиовейѿан људима, и излегом се нађе као човек; унизио је Себе и био ѡслуѿан до смртии, и ѿо до смртии на крстиу. Зайѿо и Њеѿа Боѿ високо уздиже, и дарова му Име које је изнаг свакоѿ имена; да се у Име Исусово ѡклони свако колено шиио је на небесима и на земљи и ѡд земљом; и да сваки језик ѿризна да је Исус Христѿос Госѿод на славу Боѿа Оца* (Фил 2,7-11).

Значи, како из сведочења божанскога апостола Павла, тако и из сведочења преподобнога Теофана и многих других божанских Отаца, видимо да је име Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа божанско име и узвишеније од свих имена, и да се том имену клања свако колено оних што су на небу, на земљи и у преисподњи, другим речима – анђелâ, људи и ђаволâ. Пошто је Он "Бог истинити од

Бога истинитог, рођен а не створен", као што исповедамо у *Символу вере*, дала Му се *свака властѿ на небу и на земљи* (Мт 28,18), и нема другог имена под небом којим бисмо се могли спасти, осим Имена Његовог (Дан 4,12; 5,31). Због тога нас сви божански Оци Цркве Христове једногласно подстичу да што чешће призивамо језиком, а особито умом и срцем, то пресвето, пресладосно и спасоносно име Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа.

Пошто сам на почетку рекао да ћемо говорити о молитви ума, потребно је да знамо да стражење ума, чување ума, пажња, молитва ума итд., јесу различити називи делања ума (Преподобни Теофан, *наведено дело*, стр. 348). Такође треба да знамо да се Исусова молитва дели, према делању, на две врсте: на казивану језиком и уснама, о којој сам говорио у пређашњој беседи, и на творену умом. Подвижник сâм од себе прелази са казиване молитве на молитву ума, под условом да казивана молитва буде творена с пажњом.

Најважнији елементи молитве устима, које треба узимати у обзир, ови су: 1. Пажња; 2. Затварање ума у речи Исусове молитве; 3. Изговарање речи без икакве журбе, са скрушеним духом; 4. Да се мало задржава дисање, колико да се једанпут умом изговори молитва: "Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме грешног".

Мада су ти услови погодни и за друге молитве, потребнији су за Исусову молитву. Исусова молитва и молитва ума, узето у ширем смислу, јесте било која молитва коју човек буде творио умом. Особито код Светих Отаца тако је називана поменута молитва, то јест: "Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме грешног" (Свети Никодим Светогорац, *наведено дело*, гл. 10, стр. 264).

Треба још знати и чињеницу да је та молитва ума обавезна не само за монахе, него и за сваког хришћанина (*Истио*, стр. 268), јер се велики апостол Павле обратио свим хришћанима, када је рекао: *Молиѿе се без ѿресѿанка* (1. Сол 5,17). Буде ли неко рекао да је та заповест била дата за молитву уста, одговоримо: пошто смо људи и имамо тело, свакако да нам приличи да и телесним клањањем служимо Богу; али пошто је Он Дух и Ум, и први од свих духова и умова, приличи нам да Му принесемо клањање умом и духом, јер Му је та врста молитве ближа по природи, "пошто сваки који је по подобију воли онога коме је подобан" (Исус Сирахов 13,19). И то нас није научио неко од људи, него Сâм Син Божији, Који нам је рекао: *Оѿац ѿражи да ѿакви буду они који му се клањају. Боѿ је Дух; и који му се клањају, у духу и истиини ѿреба да се клањају* (Јн 4,23-24).

А такво клањање, духовно и истинско, твори се особито кроз умну молитву и из срца.

Римски философ Катон, мада је био од оних изван Цркве, рекао је: "Бог је ум, и чистим умом честуј Га више него све друге" (Свети Никодим Светогорац, *наведено дело*, гл. 10, стр. 261). Управо због тога је божански отац Григорије Синаит учио овом делању молитве ума не само монахе са Свете Горе, него, почевши оданде, ишао је, учећи овом светом делању и мирјане ревносно да је спознају, до румунске државе. Затим, велики светилник Григорије Солунски, не само да подстрекава све хришћане да се моле мислено у срцу него чак шаље слово Јовану и Теодору, философима који су живели у свету, у коме им открива тајне свете молитве ума и трезвености (Свети Никодим Светогорац, *наведено дело*, стр. 271).

Оци и браћо,

Божански отац Григорије Богослов, показујући да се кроз често призивање имена Исусовог у човековом срцу рађа љубав према Њему, вели: "Који веома љубе неког, уобичавају да му са сладошћу помињу чак и име" (*Беседа на Светом Крштењу*). Тако срећемо у историји да и мајка цара Лава Мудрог, када је њен син био изагнан из Цариграда и није га више могла видети како би му се и даље радовала, није своју чежњу тешила чим другим, до непрекидним присећањем на његово име. Зато, улазећи и излазећи, није казивала друго, до само ово: Лаве мој, Лаве мој, сине мој. И пошто је то она тако често понављала, сâм папагај, који је то слушао одозго, навикао се да и сâм казује: Лаве мој, Лаве мој, сине мој... Тако и душа која љуби Исуса, пошто је Исус на небесима и није присутан да би се Њиме наслађивала, не може на други начин утолити своју љубав према Исусу, до непрекидним сећањем на Његово свето име, вапијући увек с љубављу, са сузама и с болом: "Исусе мој, Исусе мој љубљени". Од тога честог помињања, наше душе стичу велику љубав према Исусу, свом Спаситељу, као што каже и свети Исак Сиријски: "Када буде кренуло помињање Бога у уму онога који Га љуби, намах ће срце његово обилно изливати сузе, пошто љубав уобичава да од помињања љубљених покреће сузе" (*Наведено дело*, Беседа 85, стр. 399).

У погледу уздржавања од сна и у погледу поста, то је веома потребно при упражњавању молитве ума; али не прекомерно уздржавање од сна и од јела, пошто такав пост доноси штету уместо користи. По сведочењу божанскога оца Петра Дамаскина, "ко дела телесно, понекада је поражен лакомошћу трбуха, многим сном, рас-

плинутошћу и брбљањем, и помрачује свој ум. Други пут помућује свој разум продуженим постом, прекомерним бдењима и трудом" (*Доброћољубље*, том 5, Беседа о разборитости, стр. 124). Због тога је добро да познамо да је и при том упражњавању молитве ума потребан подвиг и уздржање с мером, по моћи свакога; то нас учи и Велики Василије, говорећи: "Мера уздржања узима се по мери силе тела свакога од нас" (*Зборник*, 2, стр. 194). Божански отац Максим Исповедник, показујући то исто, то јест коришћење поста и уздржања с мером, вели: "Подај свом телу по његовој моћи и цели свој подвиг усмери ка делању ума" (*Доброћољубље*, том 3).

Из ових сведочења поимамо да не треба полагати цело старање само на пост, него постепи с мером и по својој моћи, да више тежимо ка делању ума. Свети Григорије Синаит, наводећи меру хране и пића за слабе и немоћне, вели: "Ако хоћеш да се спасеш, једи четврт хлеба на дан, а воде или вина пиј по 3 или 4 чаше на дан. Од осталих јела окуси од свакога помало, не наситивши се за трпезом, да би се, окусивши од свега, избавио надмености и истовремено да ти се не би огадила врло добра Божја створења, и да би благодарно Богу за све. Ако ли сумњаш у своје спасење, окусивши помало од свих јела и испивши мало вина, то је неверовање и немоћ ума" (*Зборник*, 2, стр. 195). Божански Јован Лествичник, износећи да храна и пиће са мером за тело не спречавају делање ума, вели: "Видео сам непријатеља, трбух, одморнога, како даје трезвеност" (*Лествица*). Јер нам приличи да имамо здраво и не прекомерно ослабљено тело, пошто делање ума захтева и крепост тела. Због тога је наша дужност да свим силама бежимо од прекомерног поста и од неуздражања.

Пошто је наша беседа о молитви ума, мислим да треба да покажем како је то делање молитве ума много пута пропраћено и извесним физичким осећајима, мада ови нису једнаки код свих. Ако подвижник не буде на време спознао те физичке покрете, који бивају унутар њега, лако може пасти у обману, не због упражњавања Исусове молитве, која је добра и душеспасавајућа, него због његовога неумећа у време тих унутарњих покрета који понекада прате делање молитве ума. У првом реду поменимо врсте топлота које долазе у време те свете молитве, да бисмо разликовали које су од наше природе, које од ђавола и које од благодати Божје. Ко добро познаје разлику тих топлота знаће како да рукује својом пажњом у време молитве од случаја до случаја, и тако ће лако моћи да се спасе обмане.

Почнимо са описом тих врста топлота, по сведочењу божанскога оца Калиста, патријарха цариградског, који вели: "Најпре долази топлота од бубрега, која нас снажно загрева и изгледа као обмана; то међутим није обмана, него природан покрет, настао од делања воље. Ако ли неко мисли да је та топлота од благодати, то је заиста обмана. Ма која била та топлота, подвижник не треба да је прими, него да је одагна. Затим долази друга топлота, од срца, и ако је ум прими, спушта се у помисли блуда. То је, без сумње, обмана.

Ако ли се цело тело загреје од срца, а ум је чист и без страсти и као да је прионуо за дубину срца, онда је то, заиста, делање благодати, а не обмана. Знајући то, добро је да од самога почетка навикнемо ум да у време молитве пребива у горњем делу срца и да гледа у његову дубину; али да не буде на половини, с једне стране, или на доњем крају срца. Разлог због којег треба тако да чинимо овај је: када ум пребива горе у срцу и дела молитву унутар њега, онда, као цар који пребива на висини, слободно гледа на све зле помисли, које се успузавају, и слама их именом Исуса Христа. Осим тога, будући толико удаљен од трбуха, свагда може избећи страсно разбуктавање похоте, која се налази у нашој природи кроз Адамов пад.

Ако неко почне у време молитве да пажљиво дела на половини срца, онда због умањења топлоте из срца или због немоћи ума и расплинутости погледа, због честог делања молитве или због напада који ђаволи предузимају, ум сâм од себе пада ка трбуху, и меша се са топлотом похоте због њене близине, мада не вољно. Неки, због наивне процене, или боље рећи незнања шта је горњи део или средина срца и шта је његова половина или крај, почињу да творе молитву одоздо, од краја срца што је поред трбуха, и тако, такнувши се умом како срца тако и трбуха, својом сопственом кривицом проузрокују обману, као и укротитељ змија. Ко тако одржава своју пажњу, немогуће му је да избегне заједницу с непријатељем.

Други, који пате од потпуног неумећа и грубости, и не познају место срца, које се налази под левом дојком и левим ребром, него сместивши га на средини пупка и трбуха, усуђују се, авај њиховој обмани, тамо да творе молитву умом.

Учећи се из ових примера, потребно је, као што је речено, да остваримо пажњу и молитву умом унутар срца, усредсређујући пажњу изнад леве дојке, а не на средини груди, тим више не у доњем делу, ка трбуху. Такође је неизоставно потребно да познајемо, кроз осећај ума, и топлоту молитве која се од Бога излива у срце као мио-

мирисно миро кроз Свето Крштење, и топлоту која је продрла у нас кроз пад прародитеља у грех, као и топлоту коју у нама изазива ђаво.

Упамтимо да прва топлота почиње с молитвом само у срцу и савршава се с молитвом исто у срцу, дајући души сигурност и духовне плодове. Друга има почетак и свршетак у бубрезима, доносећи у душу грубост, охладнелост и помутњу. Трећа, настајући из мешања са разбуктавањем похоте, распаљује срце и удове похотом ка блуду, робећи ум скрвним помислима и мамећи га на блудничење. То може видети и спознати сваки подвижник, да би дотично одагнао. Мада непријатељ, вели свети Григорије Синаит, покушава да, унутар трбуха, по својој жељи привидно подражава ономе што је духовно, доносећи уместо духовне топлоте своје распаљивање, уместо духовне радости доносећи бесмислену веселост и сладост (...) подстичући подвижника да прими ту обману као истинску благодат, време, искуство и осећај уче нас да препознајемо делање непријатеља. Ако временом будемо спознали обману, кроз искуство и осећај, не треба да се устрашимо или двоумимо да призивамо Господа Исуса. Ако су неки залутали, ранивши свој ум, нека знају да нису то пропатили због упражњавања свете Исусове молитве, него због свога надимања и самовоље" (*Зборник*, 2, стр. 202–204).

Оци и браћо,

Завршавам ову беседу и молим вас са свим смирењем да посредуете код Благога Бога и Његове Мајке да помогну и мени грешнику, лењом за свако добро делање, да упамтим и да бар мало применим што сам вама овде говорио. У овој беседи је речено мало од онога што треба да буде познато како би се научила молитва ума, јер ако би било да напишемо колико у том погледу достоји, требало би да сачинимо целу књигу. Поменућу поштогод и у наредним проповедима.

Уверен сам да ви, оци и браћо, који се ревностно и с великом марљивошћу трудите на дневном и ноћном правилу, немате потребу за учитељем, јер вам је сâмо ваше истрајавање у делању свете молитве највиша школа, као што је написано: "Из искуства духовнога живота може се задобити врло истинско учење, јер онога који има ревност да се моли не треба више учити како да се усаврши у молитви, јер ће га сâм труд молитве творене са стрпљењем одвести до најузвишенијих ступњева молитве" (*Зборник*, 2, стр. 337).* Амин.

* Неопходно је, поготову данас, молитви Исусовој приступити са смирењем и страхом Божијим, и нипошто без духовног руковођења (нап. прир.).

БЕСЕДА О МОЛИТВИ УМА И О КОРИСНОСТИ ЗАДРЖАВАЊА ДИСАЊА С МЕРОМ (II)

*"Ум, молећи се без расїлинуїтїостїи, сакрушава срце, а срце скрушено и унижено Бої неће одбацитїи".
(Пс 50. 19; Доброїтољубље, том I, Свети Марко Постник, О онима који замшљају да се поїправљају делима, стр. 252)*

Оци, браћо и љубљени верници

Казује један од божанских отаца: "Уме мудрост да украси своје речи и да каже истину. не познавајући је, и да укаже на добро дело, никада га не творећи. нити имајући делатно искуство" (Свети Исак Сиријски, *Беседа 1*, стр. 29). Ово слово веома је прикладно мени и у свако доба ме рањава. јер. немајући искуство добрих дела, усуђујем се да говорим вама о молитви ума, које се ни врхом прста нисам дотакао. Пошто живимо заједно у овом светом манастиру и пошто су ме неки од вас подстакли да говорим о томе, познавајући вашу ревност у слушању онога што је корисно и прелазећи преко своје немоћи и неискусности, усуђујем се да вас подсетим на оно што сте можда делом заборавили, и наставићу започето о молитви ума сведочењима Светих Отаца.

У пређашњој проповеди о молитви ума обухватио сам неколико ствари које треба да знају подвижници што се труде овим делањем. Показано је, дакле, колико је свето и силно име Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, и како велику потребу имамо да Га увек призивамо. Затим сам подсетио на називе које су Свети Оци дали делању ума и молитви. Такође је показано да је ова света молитва ума обавезна не само за монахе него и за све православне хришћане и да се кроз често призивање имена Господњег у нашем срцу рађа љубав према Исусу Христу, Спаситељу нашем. Говорено је, затим, о уздржању с мером подвижника који упражњавају молитву ума, о разликовању три врсте топлоте које прате ово делање и на који начин можемо да се сачувамо обмане коришћењем пажње за време молитве, да ум не би сишао на нечисте помисли, мешањем са похотним делом нашега тела. Најзад, показано је да оном ко се с неуморном ревношћу подвизава у делању свете молитве,

сама молитва постаје учитељ, уздижући га на њене најузвишеније степене.

У овој проповеди изложићемо опширније о разликовању топлота које је већ поменуто, по учењу појединих великих подвижника и делатеља Исусове молитве из Русије: светога Теофана Затворника, светог Игњатија Брјанчанинова и затим из списка великога молдавског старешине Василија из Појане Марулуј.

Ево шта казује свети Теофан у погледу топлота у време свете молитве: "Истинска топлота јесте дар Божји. Али постоји и природна топлота, а она је плод нашега труда и наших личних стања. Оне су далеко једна од друге као небо од земље". Затим наставља, говорећи: "Први плод топлоте Божје јесте сабирање мисли и њихово непроменљиво стремљење ка Богу". А пошто га је неко упитао да ли је ова топлота духовна, преподобни Теофан је одговорио: "Није ни духовна, ни небеска, него је обична топлота наше крви. Али пошто задржава пажњу у срцу и тиме потпомаже развијање духовних покрета, она се назива духовном. Али то само у случају да је не прати каква сладост похоте, ма била та сладост и пријатна, већ одржава душу и тело у стању трезвености... Чим топлоту која прати Исусову молитву не прате духовна осећања, не треба више да се назива духовном, него просто топлотом крви. Ко назива ову топлоту духовном, не видећи у њој стварне духовне осећаје, греши. А ко је буде назвао благодатном, он је још неправичнији. Постоје и одређени покрети у телу који воде ка молитви, али они нису исти код свих, него код неких бивају на један начин, а код других на други начин. На њима нема потребе да се заустављамо".

Епископ Игњатије Брјанчанинов казује у том погледу скоро исто као и Епископ Теофан, и то: "Топлота која долази од дуготрајног телесног подвизавања и сама је телесна. То је телесна топлота, топлота крви, у опсегу пале природе".

Оци и браћо,

Старац Василије из Појане Марулуј казује о благодатној топлоти следеће: "Долази и друга топлота од срца, и ако ум у то време сиђе ка помислима блуда, то је онда права обмана. Када се цело тело загреје од срца, а ум остане чист, без страсти и као свезан за дубину срца, то је, без сумње, делање благодати, а не обмане. Понекад се код оних који осећају такво стање појављује и неко знојење, због обилне топлоте која је у телу, и тада од срца полази свето делање (...) и покреће ум ка ономе што је унутарње, будући

прилепљен управо том божанском делању, како би често вапио: "Исусе мој, Исусе мој". Тако да, када се срце отвори, ум вапи само толико: "Исусе мој", јер не може да изговори све, то јест: "Господе Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме", због тога што се срце често отвара. Који казују да тако делотворе целу молитву, варају се. Јер ум који је прилепљен, као што је било речено, божанском делању, ушавши у оно што је најдубље унутар срца, не може вапити више од: "Исусе мој!".

Тада се, заиста, од овога светог делања молитве, рађа у срцу страх испуњен побожношћу, и у душу силази велика утеха од светога делања. Срце поиграва и из њега извиру сузе пуне сладости, које сладосно теку из очију, у тузи испуњеној радошћу, а срце тада пламти од премногога светог делања, цело тело је распламсано, и ум у побожном страху вапи: "Господе, помилуј!". Као што се уље из пунога суда, када је јако загрејано на ватри, прелива вријући на рубовима, исто тако бива и са срцем када се разгреје божанским делањем: излива топлоту на тело и распламсава га, и тада, ко искуси таква делања, осећа како је цела његова нутрина спремна да искочи из њега. Збивају се још и друге чудесне тајне са оним који има такво стање.

Понекад настаје светлост уз помоћ које се види у његовој унутарности светлосарење које га обасјава као сунце и извиру из срца. Збивају се у срцу тада и друге тајне, али не могу да их опишем; ум види целу творевину, и задивљен чудесношћу светих ствари и созерцањем божанских тајни, узноси из дубине срца славословља, која не могу изразити путем писања. Човек тада постаје обожен овим божанским покретом, изван свега што је материјално и чулно, и као да је обухваћен несавладивом радошћу, слично оном који је напит вином. Затим ум бива отет у божанском виђењу и види застрашујуће тајне о којима не могу писати подробно. Ум има божанска виђења и види наслађивање праведних и лепоте Раја. Надумно види на небу застрашујуће и преславне тајне и, колико се човек уздиже изнад мамаца ђавола, толико види више од онога што му Господ даје" (*Зборник*, 2, стр. 206, 276, 278).

Бележећи ове тајне које Бог открива онима који Га љубе и моле се Њему из дубине срца, упитао сам се: Колико ли се умова и срдаца у људском роду удостојило ових откривења Божјих, током векова? Да ли још има данас на земљи таквих молитвеника? Те тајне само ПреблагИ Бог зна.

Дакле од овога описа трију топлота које прате свету Исусову молитву и од претходно показаних тајни о ономе што је достигао да умом буде узнет до духовне молитве, која је много пута изнад границе молитве, поставши духовно сагледавање, прећи ћемо на оно што се односи на задржавање дисања с мером за време умне молитве, и на духовну корист која се од тога добија. У том погледу треба знати да, пошто је наш ум од рођења, детињства и младости навикао да се расплињује на чулно и спољашње световне ствари, када будемо казивали ову свету молитву ума, потребно је да не дишемо сувише често, као што то наша природа има обичај, него наше дисање треба да траје (тј. да се задржи) док не будемо унутарње постављеним логосом изrekli ову молитву, а затим да дишемо, као што нас уче Свети Оци.

Корист коју имамо од овог задржавања дисања ова је: "У првом реду, овим малим задржавањем дисања, жалости се, стешњава и скрушава срце, и оно прима одређени бол, задобијајући поново своје природно стање; а ум се лакше сабира и враћа у срце. Дакле, с једне стране срце има бол и мучење, а с друге стране у њему се рађа сладост од овога жарког и живог помињања Бога. Јер, помињањем Бога, проузрокује се сладост и весеље онима који то чине, по речи: *Сетших се Боја, и обрадовах се* (Пс76,3). Код органа код којег је осећај бола или сладости, тамо се, на природан начин и ум враћа и сабира. Због тога и Григорије Богослов, у погледу претходно реченог, казује: "Помињао сам Бога и развеселио се". А тумачећи, казује: "Шта је лакше од помињања? Помини Га и ти, дакле, и весели се! О, леку који се лако стиче! О, брзо исцелење! О, прослављање самилости и даровања! Не блажи се помињањем Бога само малодушност и растуженост, него се ствара баш и веселост" (Свети Никодим Светогорац, *О чувању њеј чула*).

Друга корист јесте што кроз ово кратко задржавање дисања грубо срце постаје танано, као што се и влажности срца, које, пошто се с мером ожалосте и распламсају, тиме размекшају и смирују и лакше се покрећу ка понизности, и на тај начин с лакоћом изливају сузе. Постаје тананији и мозак и, као последица, постаје тананије и делање ума и бива целоумно, светло, пригодније за сједињење с натприродним сијањем Бога. Пошто се овим задржавањем дисања с мером срце жалости и сноси бол, а кроз овај бол и патњу избацује напоље отровну жељу размажености и греха, (...) на тај се начин лечи, слично лекарима, који клин клином избијају. То је трећа корист.

Зато је свети Марко Подвижник рекао да "помињање Бога, када се твори побожно, јесте бол срца. Свако ко заборавља Бога, постаје сладострасник и лишен бола на своју осуду". Такође он казује: "Ум, молећи се без расплинутости, ожалошћује срце и скрушава га, а срце скрушено и унижено Бој неће одбацити" (*Добројољубље*, том 1, гл. 34, стр. 252).

Значи, претходно изложеним показано је која је корист од задржавања дисања с мером за време молитве ума, и у чему помаже ово задржавање дисања поготову почетницима који се труде да науче Исусову молитву. Треба, знати да најзначајнију улогу у делотворењу молитве умом има овладавање над пажњом. Износећи то, свети Теофан Затворник казује: "Суштински и најнеопходнији део молитве јесте пажња. Без пажње нема молитве" (*Зборник*, 2, стр. 292). "Спољашња средства остају средства", казује такође он. Исти свети Епископ, када га је путем писма једна његова духовна кћи упитала да ли је молитва ума обавезна и за мирјане, одговорио је: "Ко нема унутарњу молитву ума, тај нема никакву молитву. Јер једино молитва ума јесте истинска молитва коју Бог прима и угодна је Њему. Она треба да сачињава душу молитвеног правила у кући и у цркви, и за монахе и за сваког православног хришћанина. Јер, чим код некога изостаје ова молитва ума, његово молитвено правило има само изглед молитве, али није молитва. Јер, шта је молитва? Зар није она вазношење нашега ума и срца ка Богу? Срж молитве, дакле, јесте успињање ума из срца ка Богу. Ум се смешта у срце свесно пред Богом и, испунивши се достојне побожности, почиње да излива пред Богом своје срце. То је молитва ума".

Оци и браћо,

Са ово мало речи завршавам и ову другу беседу о молитви ума, у којој сам сажео неколико иних учења о тој светој и душеспасоносној молитви. Говорио сам, дакле, о три врсте топлота које прате ову свету молитву, са сведочењима о покретима ума онога који се моли духовном молитвом, по великом Василију из Појане Марулуј, који је у свом животу, по сведочењу оних који су га изблиза познавали, достигао да се дотакне и созерцатељне и духовне молитве, која је изнад граница молитве ума, будући више духовно созерцавање но молитва. Затим су показане, са сведочењима Светих Отаца, четири велике користи које бивају од задржавања дисања с мером за време Исусове молитве и, на крају, корист од сабирања пажње за време мисленог делања Исусове молитве. Видело се и шта је та света

молитва, речима светога Теофана Затворника, једнога од великих делатника ове молитве.

Нека, милошћу и даром Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа и силним заступништвом Његове Пресвете Мајке не заборавим ни ја, грешник и лењивац, оно што сам вам изложио, а све вас молим да ми помогнете вашим молитвама ка Богу, како бих се ма и најмање пренуо од лењствовања и безосећајности и започео да делама понешто од онога што сам говорио.

Амин.

БЕСЕДА О МОЛИТВИ УМА ИЗ СРЦА (III)

"Када се молимо треба да се сусустимо из главе у срце." (Зборник, 2, гл. 47)

Оци, браћо и љубљени верници,

Казује свети Исак Сиријски: "Једно је лепа реч, а друго реч која потиче од делања. Лепа реч је залог стида, а реч која потиче од делања јесте клет наде" (*Наведено дело, Беседа 1, О одрицању од света*). Заиста, лепа реч без искуства делања јесте залог стида, јер постићује знање онога који говори. подсећајући га да нема оно, чему речју жели да научи друге. А реч која потиче од делања, то јест украшена доживљавањем онога о чему је говорено, теши добром надом онога који говори и осећа у свом срцу да говори из искуства живљења. Реч од делања не само да теши надом спасења онога који говори, него, говорећи оно што је опробано живљењем, има и силу продирања у уши оних који га слушају. изазивајући у њиховом срцу ревност ка делатној философији.

Од самога почетка ум ми захтева да вам иштем опроштај и да вам признам искрено да ми приличи постидети се унутарњег прекора, јер покушавам да украсим речи поуке својом безделатном пустошју и сухотом, будући сасвим лишен утехе животнога делања; јер колико ли стида на савести доликује ономе који покушава да говори што је корисно другима. док се сâм ни врхом прста није дотакао онога о чему учи.

Имајући поштовање према вашој ревности и делатној вери, позајмићу вам оно што сам примио од Господа и од Светих Отаца, с надом да ћу задобити Његову милост у великом дану Суда, молитвама свију, ако вам ово буде ма и најмање на корист. Говорићемо, дакле, о молитви која се дела умом у срцу, или боље речено о молитви која се твори враћањем ума у срце.

Спаситељ наш Исус Христос нам заповеда, казујући: *А ти кага се молиш, ући у клет своју, и зашворивши врати своја, помол се Оцу своме који је у тајности; и Отац твој који види тајно, узвратиће тиби јавно* (Мт 6,6). Ова клет, по тумачењу светога Димитрија Ростовског и других Светих Отаца, јесте наше срце (Зборник, 2, стр. 296).

Божански отац Јован Лествичник, показујући нам како да се поклонимо у клет срца у време свете молитве, казује: "Закључај

двери своје келије за људе, двери усана за речи и двери срца за духове" (*Лествица, Поука 28*).

Молитва ума у срцу твори се овако: "Седећи на столици висине једне педи, спусти свој ум из главе у срце и држи га тамо; затим повиј своје груди, рамена и врат, тако да осетиш велик бол од напрегнутости мишића, и вапиј умом у своме срцу: "Господе, Исусе Христе, Сине Божји помилуј ме". За то време задржи своје дисање и немој смело дисати, јер ти то може распршити мисли.

Ако будеш видео да се јављају помисли, немој обраћати пажњу на њих, макар биле и добре. Задржи своје дисање колико ти је могуће, затвори свој ум у срцу и призивај Господа Исуса често и стрпљиво. Када буде твој ум ослабљен или те буде болело тело и срце, због честог помињања и призивања Господа Исуса Христа, онда устани и певај сâм или са својим учеником, или упражњавај размишљање о неком тексту *Свештога Писма*, или сећање на смрт, или бави се читањем, рукодељем или другим чим, да би заморио тело"* (Зборник, 2, стр. 67).

Оци и браћо,

Добро нам је знати да се препоручује да ко упражњава ово свето делање пребива на мирном месту и без светлости, особито на почетку овога подвига. Јер видети спољашње ствари свакако даје повод за расплињавање мисли. Такође, треба упамтити и чињеницу да се "умеће духовног живота не учи кроз усвајање умом одређене теорије, него кроз практично опробавање животом" (Зборник, 2, стр. 40, 43).

Када буде отпочело да нас боли срце од превелике напрегнутости пажње, треба да чинимо како нас учи преподобни Никифор Усамљеник, и то: "да се поставимо с пажњом и молитвеном речју тамо где обично разговарамо са самим собом, то јест под врат, у горњем делу груди и, затим, да сиђемо поново изнад леве дојке. Не треба да пренебрегнемо ову опаску, ма колико би обична и недуховна изгледала. Треба неизоставно да сиђемо из главе у срце. Такође, треба добро да знамо да је словесну силу нашега срца Саздатељ поставио у горњем делу срца. То је сила којом се човеково срце разликује од срца животиња. Сила и глава душе јесте ум, који, мада је духован, ипак има место свога пребивања у мозгу. Исто тако. сила речи или дух човечији, мада је духован, има место свога

* Ово је више прикладно за оне који су у безмолвију.

пребивања у горњем делу срца, који се налази испод леве дојке, уз дојку и мало изнад ње.

Дакле, да бисмо остварили сједињење ума са срцем, треба у време молитве да држимо пажњу у овом делу где је словесна сила срца. Сједињење ума са срцем састоји се у сједињењу духовних мисли ума са духовним осећањима срца" (*Зборник*, 2, стр. 148).

Свети Теофан Затворник, појашњавајући беседу светога Симеона Новог Богослова о молитви, казује следеће: "Природним редоследом или редоследом развијања наших сила, у преласку од спољашњег ка унутарњем, то јест ка срцу, прво митарство које може озледити делање молитве, покушавајући да спречи ум да сиђе у срце, јесте машта (замишљање). Због тога треба да се чувамо ње што је више могуће. Да бисмо могли достићи, на задовољавајући начин, до истинског унутарњег места, то јест у срце, упамтимо да је најпростији закон молитве да ништа не замишљамо.

Треба сматрати да је Бог најчистији Дух, Који нема никакав лик и никакав изглед и. због тога, ваља нам се трудити да се молимо Богу не замишљајући Га. Размишљање о ономе што је свето и замишљање тога подесно је за време побожних созерцања. У току молитве, међутим, никако. јер представе држе пажњу изван срца, ма колико свете оне биле. а у време молитве наша пажња треба да буде унутар срца. Сабирање пажње у срцу јесте полазна тачка молитве творене како приличи и. пошто је молитва пут којим се уздижемо ка Богу, скретање пажње са срца јесте скретање са овог пута. Дакле, који употребљавају ову врсту замишљања за време молитве, управо од почетка постављају себи препреке у делању којег су се са толико ревности прихватили" (*Зборник*, 2, стр. 57–59).

Друго митарство на стази која води унутар себе, и којег треба да се клонимо, јесте разум, размишљање, ум схваћен као такав, као сила размишљања и расуђивања. И то митарство треба да прође мо не заустављајући се, штавише треба да сиђемо у срце заједно с њим (с умом). Када се неки зауставе код овог митарства, достиже се други неоправдани вид молитве, који има као посебну особеност чињеницу да ум остаје у глави и жели да сâм заведе поредак и руководи свиме што је у души. Од његовога труда, међутим, не остварује се ништа. Он трчи за свим, али не може победити ништа, него трпи само поразе (Епископ Теофан, *Писма о духовном животију*, стр. 184). Ово је други вид обраћања пажње и коришћења

пажње за време молитве. Ко жели спасење треба да буде веома пажљив и да запази озледу коју душа себи наноси заустављајући се код овог митарства.

Овај други начин молитве јесте, ипак, бољи него први, као што је ноћ с месечином боља од оне која нема месечине. Преподобни Теофан назива ову врсту молитве ума: "из главе", разликујући је од "треће врсте, која је молитва ума из срца или молитва срца сједињеног с умом" (*Зборник*, 2, стр. 61–62).

Трећи вид молитве и пажње састоји се у следећем: "Ум за време молитве нека пребива без изласка, унутар срца, и оданде, то јест из дубине срца, нека узноси молитве ка Богу. У томе је цела срж делања" (*Исѝо*, стр. 62).

Значи, треба, као што је већ показано, да ум сиђе у срце испражњен од сваког умишљања, то јест не представљајући нити размишљајући, осећајно или мислено, изнутра или споља, макар било то и добро. Ово због тога што је Бог изван свега што се осећа и промишља, и изнад свега тога. Због тога и ум који настоји да се сједини с Богом кроз молитву доличи да буде изван свега оног што се осећа и промишља и изнад свега тога, да би задобио божанско сједињење. Због тога је и божански отац Нил Подвижник рекао: "Немој унутар себе замишљати божанство, молећи се, нити допуштај да се ма који лик уреже у твој ум, него се оним што је нетварно присаједини Нетварном, и појмићеш" (*Добројољубље*, том. 1, стр. 151).

Свети Дионисије Ареопагит, говорећи о три покрета душе, казује да је "окретање ума ка срцу непрелестно"^{*}. Јер као што се круг, када направи обрт, враћа себи, на исти начин и ум се враћа себи и постаје целостан. Ту истину показује премудри отац Дионисије Ареопагит, казујући: "А покрет душе је ограђујући када она, од онога што је спољашње, улази у себе, а ум јој (...), наткривши на јединствен начин мислене силе душе, дарује необманутост (гл. 4. *О божанским именима*). Свети Василије, показујући то другим речима, рекао је: "Ум, не расплињујући се према ономе што је споља и не

^{*} Само тај покрет ума према срцу, назван ограђујућим, јесте непрелестан, јер у њега не може да продре и да се смести ђаволова обмана; а у остала два покрета ума, то јест у правом (када ум употребљава саздања као степенице да би се уздигао к Саздатељу), продире и може да се смести заблуда непријатеља, по сведочењу светога Григорија Паламе (*Чување њеј чула*, гл. 10, стр. 33).

разливајући се према свету кроз органе чула, окреће се к себи, а кроз себе успиње се према поимању Бога" (*Посланица I*).

Свети Никодим Светогорац захтева да ум, када буде сишао у срце, не пребива тамо само гледајући, него да се речју смештеном унутар срца моли, казујући тајинску молитву, то јест: "Госпoде Исусе Христе, Сине Божји, помилуј ме грешног". И не само толико, него и да покрене желатељну силу наше душе како би казивала ту молитву са свом вољом и љубављу и кроз нашу унутар смештену реч. Истовремено треба да и својим мисленим видом, и својим мисленим слухом, обраћамо пажњу само на речи молитве, и особито на њихова значења (*О чувању петих чула*, стр. 234–236).

Свети Никодим показује затим да при овом окретању ума ка срцу и при његовом уласку у срце мисленом молитвом, треба да сјединимо ум, унутар постављену реч и нашу вољу, тако да ова три дела душе буду једно. и то једно да буде троје; јер се на тај начин човек, који је икона Свете Тројице, сједињује са првобитним ликом, по сведочењу светoга Григорија Паламе, који казује: "Када ум, који је један, постане тројичан. оставши ипак један, онда се сједињује са зачетним тројичним божанским јединством, затворивши сво делање обмане, ставши изнад тела. света и онога што држи свет" (*Истио*, гл. 2, О молитви). Када човек буде достигао ово блаженство, да се сједини с Богом на овај начин у срцу, принеће Богу свеколико чулно и мислено сздање – које он повезује и обухвата – по сведочењу истога светoга Григорија (*Беседа на Петрово житије*).

И свети Григорије Синаит казује следеће о молитви ума из срца: "Треба да разговарамо с Богом кроз чисту молитву, из срца, као и херувими. Али ми, не схватајући величанственост, чест и славу благодати која нас је изнова родила, и не старајући се да духовно узрастамо кроз испуњавање заповести и достигнемо стање созерцавања умом, препуштамо се да будемо одвучени у тмину безосећајности и таме. Дешава се да се једва можемо присетити да постоји Бог. Али какви би требало да будемо ми као синови Божји по благодати? О томе најчешће или ништа не знамо, или се и не старамо да сазнамо" (*Зборник*, 2, стр. 65–66).

Ко жели да узнaпредује у чистој молитви твореној умом у срцу, треба да се труди свеколиком ревношћу у делању свих Божјих заповести, и особито у непрестаном призивању имена Господњег умом у дубини срца. Утехе Духа Светoга долазе у човеково срце боловима од труда, по сведочењу Духа Светoга, Који казује:

По мношћиву болова мојих у срцу моме, утехе Твоје обрадоваше душу моју (Пс93, 19). Ко ходи без патње неће примити плодове, јер се само кроз труд, бол срца и кроз телесне подвиге пројављује благодат Духа Светoга, која је дата сваком вернику на Светом Крштењу; благодат која због наше равнодушности према испуњавању заповести бива затрпана у страстима и у пепелу заборава, али која се, неизрецивом милошћу Божијом, изнова добија кроз покајање. Дакле, доликује, браћо, да не бежимо од труда због болова који долазе уједно с њим, како не бисмо били осуђени због неделана и чули од Господа: *Узмише од њега ѿланић*" (Мт. 25, 28).

Свети Григорије Синаит саветује оне који нису узнaпредовали у тајинској молитви срца, казујући им: "Такви треба да читају много молитава, чак прекомерно, пребивајући непрестано у многим и разноврсним молитвама, док се, од таквога подвига молитве, испуњеног болом, не буде загрејало њихово срце и у њему не буде отпочело делање умом мислене молитве. Ко буде, најзад, окусио ову благодат, треба да твори изговарану молитву с мером и да више пребива у молитви ума из срца, као што су нам заповедили свети и божански Оци. У случају ослабљености или залуталости, нека се поново прихвате да устима изговарају многе молитве и нека много читају и у списима Отаца. То нека чине док се поново не буду загрејали у унутарњој молитви, јер је употреба весала непотребна када је ветар испунио једра и брод пошао; она су потребна само када се ветар утиша и брод стане" (*Зборник*, 2, стр. 70). Свети Филимон, учећи нас слично светом Григорију Синаиту, казује: "Ноћу или дању, ако те буде удостојио Господ, и будеш осетио у себи чисту и нерасплинуту молитву, остави сва своја правила и ревнуј из све снаге да се прилепиш до свога Господа Бога молитвом из срца, и Он ће ти озарити срце у духовном делању" (*Зборник*, 2, стр. 74). Свети Дијадок Фотички вели: "Када је душа испуњена изобиљем својих природних плодова, твори велегласно и певање псалама и жели да се моли више гласом. Али када се налази под делањем Светoга Духа, пева и моли се у свеколиком опуштању и сладости само срцем" (*Доброшљубље*, том 1, стр. 367). Затим, саветујући нам како да поступамо и у другим случајевима, казује: "Када нас притиска многа туга, треба да појемо молитве и мало јачим гласом, ударајући душу звуцима у нади радости, док се тешки облак буде распрштао таласима мелодије" (*Истио*, стр. 373).

Оци и браћо,

Ево, милошћу Господњом стигли смо на крај ове беседе, у којој сам вам говорио не својим речима, празним у погледу сваког доброг дела, него сам по памћењу сабрао и изложио вам више доказа од Светих Отаца о молитви ума из срца, или боље рећи о мисленој молитви срца, којом сам ја, грешник, сасвим убог у погледу делања, и страна ми је у личном искуству. Али као и на почетку ове беседе, и сада вам велим: ослањајући се само на вашу ревност и љубав према сваком добром делу, и особито према делању свете молитве, усудио сам се да вам изложим неколико савета о чистој молитви која се упражњава спуштањем ума у срце.

Завршавам, молећи вас да ми опростите јер, и овога пута, сам вејао чисту, али туђу пшеницу, ради ваше духовне хране, од које ја нисам окусио због лењости и безосећајност у којој се налазим.

Амин.

БЕСЕДА О МОЛИТВИ СРЦА (IV)

Ја сјавам а моје срце бди. (Песма над песмама 5,2)

Посла Бој Духа Сина Својеја у срца ваиа, који виче: Ава, Оче! (Гал 4,6)

Оци, браћо и љубљени верници,

Као уметник који слика воду по зидовима, а она не може да му утоли жеђ, исто је таква и реч без дела (Свети Исак Сиријски, *наведено дело*, стр. 29). Ово истинско сведочење божанскога оца Исака Сиријског свагда кори и постићује мене, који се усуђујем да учим што је добро, и не покушавајући да кроз живљење спознам оно чему учим друге. Други свети отац, као снисходећи се мојој лењости и немоћи, даје ми одређену смелост у ономе што учим без искуства из делања, јер казује: "Много нас је који говоримо, а мало који творимо. Али нико не треба да штети речи Божјој због свога лењствовања, него нека исповеди своју немоћ и нека не скрива истину Божју. То да не бисмо како, осим преступања заповести, постали криви и за извртање слова Божјег" (*Добројољубље*, том 2, Свети Максим Исповедник, Беседа 85).

Ја сам први који све време преступам заповести Божје због мога лењствовања и окамењености, али сматрајући, по сведочењу божанскога оца Максима, да није добро да ме моје лењствовање наведе да ћутим и да не покажем, по својој моћи, истину Божју, покушаћу у наставку да ма и најмање представим учење о мисленој молитви срца, и то не из свога личног искуства, него само по сведочењима Светитеља и божанских Отаца, који су сијали њеним делањем.

Неки од опробаних делатеља казивали су да "молитва срца јесте дисање душе, јер кроз њу човек дише у Духу Светоме. Кроз ово дисање душе у Духу Светоме отпочиње у човековом срцу хришћански живот" (*Зборник*, 2, стр. 423–428). Који има молитву срца труди се да у време молитве све речи своје молитве доведе до осећања срца (*Исто*, стр. 402–407). Свети Марко Подвижник, указујући да ђаво гаји велику мржњу према онима који се моле Богу од срца, вели: "Када ђаво буде видео да се ум молио из срца, онда ће долазити с великим и тешким искушењима" (*О онима који смајрају да се исправају кроз дела*, гл. 88).

Свети Касијан Римљанин, у *Добројшљубљу*, показује да постоји молитва срца и од посматрања својстава Божјих и Његових чудеса у творевини. Када је преподобни Герман, који је био сажитељ светога Касијана, упитао једном авву Мојсија: "Како ће моћи човеков ум да свагда види невидљивога и необухватнога Бога и да пребива нераздвојно од Њега?", овај му је одговорио: "Видети Бога непрестано и остати нераздвојан од Њега, на начин на који ви сматрате, немогуће је човеку који носи тело и подјармљен је немоћи. Али на други начин могуће је. Јер гледање Бога на много начина се збива и поима. Пошто се Бог не спознаје само у Свом блаженом и необухватном Бићу, јер то се сачувало само за Његове Светитеље у будућем веку, него и из величанствености и красоте Његових творевина, из Његовога свакодневног кормиларења и старања, из Његове правде и кроз чудеса која показује у сваком роду кроз Своје Светитеље.

Када размишљамо о Његовој безмерној сили и о Његовом неуспављивом оку, које види оно што је скривено, а припада срцу и од кога се не може ништа сакрити, не чинимо друго што, до дивимо Му се срцима захваћеним страхом и клањамо Му се. А када помислимо да је Он избројао све капи кише, сав морски песак и све небеске звезде, остајемо задивљени величанственошћу природе и свезнањем Саздатеља. Када созерцавамо, затим, његову неизрециву мудрост, човекољубље и Његово непојамно дуготрпљење, које подноси безбројна сагрешења људи, побуђени смо да Га прослављамо из све душе. Када размишљамо о Његовој бескрајној љубави према нама (јер, мада нисмо учинили никакво добро, Он је пристао да постане човек, Он Који је Бог, да би нас спасао обмане), уздижемо се ка жељи за Њим. Најзад, када узмемо у обзир да је Он победио у нама нашег непријатеља, ђавола, и да нам дарује живот вечни само због наше одлуке и нашег приклањања добру, срце нас подстиче да Му се клањамо" (*Добројшљубље*, том 1. Свети Касијан Римљанин, стр. 127–128).

Ето, дакле, молитве човековог срца која се рађа из размишљања о Божјим својствима и из посматрања Његових саздања. То бива особито код оних побожних људи, који су, даром Божјим, достигли да очисте свој ум и срце од страсти и незнања. Кроз ово откривање својстава Божјих и кроз размишљање, по својој моћи, о њима и о чудесима Божјим из Његових саздања, човек достиже до велике љубави Божје и љуби Га више него ли пре него што му је откривено

ово сазнање. Затим, из ове љубави према свом Саздатељу, он почиње да твори све више молитава из дубине срца, и тако достиже до освежавања и васкрсавања срца на тајински начин.

Оци и браћо,

Срж делања у време ове молитве нашега срца, по учењу Светих Отаца, јесте "да пребивамо умом у срцу и да вапимо ка Богу: *Господе, Исусе Христие, Сине Божји, помилуј ме* (*Зборник*, 2, стр. 343–344). Али пошто неки питају да ли је делање ума исто што и молитва ума, изнећемо укратко разлику између њих. "Молитва ума се твори када се неко утврди пажњом у срцу и узноси одатле молитву ка Богу. А делање ума јесте када неко, пребивајући с пажњом у срцу, помињањем Бога, удаљује сваку помисао која покушава да продре у срце" (*Зборник*, 2, стр. 58). Једни се, за време творења молитве, заустављају на машти, други на делању ума. Али истински корак творе они који, прошавши ова заустављања, достижу до срца и сакрију се у њему (*Исџо*, стр. 332).

По божанском оцу Исаку Сиријском "срце је словесни олтар Божји" (*Бесега* 32, стр. 167). Показујући да немилостиви не може очистити своје срце од страсти, он казује: "Нека у теби, брате, увек превагне милостиња, све док не будеш осетио ону милост коју Бог има према свету. Јер срце без врлина и немилостиво никада се не очишћује" (*Бесега* 34, стр. 184). Исти свети Исак, показујући да нам тиховање и размишљање о смрти помажу у молитви срца и нашем приближавању Богу, казује: "Тиховање да љубимо, браћо, док не будемо уништили свет из нашега срца. Увек се сећајмо смрти, јер тиме се можемо приближити Богу у своме срцу" (*Бесега* 34, стр. 186).

На другом месту, показујући корист од духовних осећања срца, казује: "Срце које је примило осећање онога што је духовно и виђења будућега века, постаје заиста одбојно у погледу сећања на страсти, на исти начин као што човек насићен добром храном ни-подаштава и гади се нове хране коју би му принели" (*Бесега* 38, стр. 144). Затим, показујући да ако човек не буде од срца мрзео грех, не може га се избавити, вели: "Док неко не буде истински од срца мрзео узрок греха, неће се ослободити сладости његовог делања" (*Бесега* 42, стр. 208). О великој користи коју човек има од молитве творене срцем, вели: "Ко жели да види Господа унутар себе нека дела да очисти своје срце кроз непрестано помињање Бога" (*Бесега* 43, стр. 220), зато што је "ужасан ђаволима и љубљен од Бога и Ње-

гових анђела онај, који врелом ревношћу тражи у свом срцу Бога даноноћно" (*Истио*).

Сличне поуке о молитви срца даје нам и преподобни Теофан Затворник, говорећи: "Пребивај пред Богом, Који је свуда и све познаје и Који види твоје срце... Осети Га као живо, стварно биће, којем се можеш обраћати у својим молитвама и потребама. То значи да осетиш у свом срцу онај мали огањ живе вере, и у томе је садржано оживљење и васкрсење твога срца" (*Зборник*, 2, стр. 344); а затим вели: "Пребивај с пажњом у срцу и са страхом Божјим узноси оданде Исусову молитву, то јест из дубине свога срца. Чинећи тако, чекај са стрпљењем и са смирењем у скрушењу срца, са осећајем покајања, док не дође и такне се твога срца благодат Божја и не побуди у њему непрестану, самоделатну молитву, која жубори као поточић и која ће ти бити као стожер што чува твоје срце од сваке нечистоте и опасности. Али пошто је, по речи Божјој, *срце источник живоїа* (Приче 4.23), онда и цели ће твој живот, по мери коју одлучује срце, постати чист и светао" (*Зборник*, 2, стр. 345).

Свети владика Игњатије Брјанчанинов, који је био велики делатник молитве срца и који је о њој много писао и учио, подстичући нас да упражњавамо Исусову молитву, показује нам да та молитва има два раздобља, завршавајући се чистом молитвом, која је овенчана бестрасношћу или хришћанским савршенством у оним подвижницима којима је Бог благоволио да је подари.

У првом раздобљу онај који се моли остављен је да се моли само својим сопственим силама: несумњиво, благодат Божја помаже ономе који се моли, али не открива своје присуство. У то време скривене страсти из срца се покрећу, приморавајући делатника молитве на подвиг смирења; победе и порази се међусобно смењују, а човекова слободна воља и његова слабост пројављују се потпуно јасно.

У другом раздобљу благодат Божја чини да се осети њено присуство и делање, сјединивши ум са срцем и дајући снагу да се молитва твори без расплутности (осипања) с плачем и топлотом из срца. Та друга молитва долази од прве. Сада пажња ума у време молитве привлачи срце на приклањање, и када се пажња укрепи, приклањање срца се претвара у сједињење срца са умом. Најзад, у време пажње која се сјединила с молитвом, ум силази у срце ради најдубље службе молитвене (*Зборник*, 2, стр. 263).

Свети Варсануфије, показујући да се кроз труд и бол срца стиче молитва срца, саветује нам, говорећи: "Труди се с болом срца да

стекнеш топлоту и молитву, и Бог ће ти их обе дати, и имаћеш их увек. Само знај да их заборав, рађајући се у нама од немарности и лењости, изгони" (*Зборник*, 2, стр. 365). Свети Игњатије Брјанчанинов, показујући како делатељи молитве ума и срца треба да избегавају обману ђавола, вели: "Ко год буде делао молитву што се твори устима неће с њом пасти у обману непријатеља. Зато пре свега треба да се крепко држимо молитве творене устима, а затим молитве ума творене са смирењем. Затим, коме буде лако и према коме Бог буде благоволео, нека пређе и на молитву срца, по упутству Светих Отаца, који су опробавањем прошли кроз све молитве" (*Зборник*, 2, стр. 216).

Један ученик светога Серафима Саровског, протојереј Аврамије Њекарасов, учећи о молитви срца, вели: "Потребно је да у дубини своје душе упражњаваш молитву срца чак и за време својих уобичајених послова, изговарајући са страхом и с вером: *"Госїоге Исусе Христїе, Сине Божїи, їомилуј ме їрешної"*. И затим вели: "Немој ни за трен бити без Исусове молитве... Ако нећеш да се молиш, значи да нећеш да будеш с Богом. Исусова молитва нека буде дисање твоје душе. Нека Пресладосни Исус не излази из твога ума и срца... Држи се себе својим умом и срцем, у свом унутарњем човеку. Научи се смирењу и стрпљењу. Осамљуј се што чешће у клети свога срца и разговарај тамо с Богом кроз молитву ума у срцу! Она ће ти испунити душу таквом сладошћу и радошћу, да више нећеш хтети да тражиш утеху ни у чему земаљском. У унутарњем храму душе твори свагда словесно богослужење кроз Исусову молитву, умом у срцу... Ако не можеш да пребиваш дуго на молитви телом, упражњавај више молитву ума и срца. Више од свега чувај своја уста од празнословља и од гордости! Јер ништа не поставља толико препрека срцу и топлотама срца као празнословље" (*Зборник*, 2, стр. 415-417).

Свети Јован Кронштатски, други велики делатник Исусове молитве, вели: "Очима свога срца видим како мислено удишем Христа у своје срце; како Он улази у њега и намах га успокојава и ослађује... За време молитве држи се правила према којем је боље да изговориш пет речи из срца, него ли десет хиљада речи језиком" (*Зборник*, 2, стр. 419).

Под умом се подразумева и активност ума, која се састоји од мисли и разумевања. Ум је сила која их производи, или, по сведочењу *Светїоїа Писма*, срце, у којем ум има исходиште и корен. Та

сила ума, будући прозорљиви део наше душе и њена најзначајнија сила, показује нам да је душа мислена. Наша сила поимања није затворена у срцу као у било којем суду, јер није телесна, нити се налази изван срца као нешто више од њега, него битише у срцу као у свом органу. То знамо доста добро, јер нас томе не учи човек, него човеков Саздаатељ, који у Јеванђељу каже да не погани човека што улази у уста, него што излази из уста, јер мисли излазе из срца човековог (Мт 15, 11–19).

Дакле, срце је скривена клет ума и први телесни орган мислене силе. Према светом апостолу Павлу, знамо да је Бог послао Духа Светога у срца наша, и он виче: *Ава, Оче!* (Гал 4,6). Дакле, како ли неће бити изван Царства Божјега ко се труди да ум изагна напоље из своје унутрашњости? (*Добројољубље*, том 5, Свети Григорије Палама, стр. 289–293).

Свети Исак Сиријски, показујући да ће ђаво, након што буде некога одстранио од молитве из срца, одвести тога до напуштања целокупнога молитвеног правила и ослабити му ум, учинивши да му ум посрне ка свеколиком греху, вели: "Дакле, најпре се ђаво труди да сруши непрекидну молитву срца, затим приклања наш ум к ниподаштавању времена које припада молитви и правилу које смо дужни творити. И тако, најпре раслаби нашу мисао, подстичући нас да превремено узимамо храну малих и слабих и лоших*. После пада и расплинућа уздржања посрће се у блуд и окорелост" (*Беседа 26*, стр. 143).

Такође свети Исак Сиријски, велики учитељ безмолвија и молитве из срца, показујући да ће ко буде достигао до пребивања у чистој молитви срца стићи на крај свих добрих дела, вели: "Када се неко буде удостојио непрестанога пребивања у молитви срца, стигао је на крај свих добрих дела и због тога је постао клет Светога Духа. Ако ли није одистински примио дар Утешитеља, не може да пребива у овој молитви и да је твори с покојем" (*Беседа 85*, стр. 397). "Зато што Дух – вели у наставку – када се буде настанио у кога од људи, не престаје с молитвом, јер се *сам Дух моли за нас уздисајима неизрецивим* (Рим 8,26). Тада, ни када спава, ни будан будући, молитва не престаје у његовој души, него било да једе, било да пије, било да спава и било шта да чини, и чак ако би спавао најдубљим сном, миомириси и пара молитве неуморно изничу у његовом ср-

* То јест телесну храну.

цу, и тада молитва нема ни раздвајања, ни међу, него је све време с њим; чак ако би та молитва престала изван њега, у тајности му она стално служи. Јер пребивање чистих јесте непрестана молитва, вели један од Христоносаца, јер су њихове мисли увек божански покрети, а покрети чистога срца и ума јесу кротки гласови, којима скривено певају Скривеноме". У наставку, показујући који је знак савршених у молитви срца, свети Исак вели: "Када се у његовом уму буде покренуло помињање Бога, намах се срце покреће ка љубави Божјој, а очи његове обилно истачу сузе, јер љубав уобичава да зажиже сузе од помињања љубљених. Такав никада није лишен суза, пошто му никада не недостаје околност која га одводи ка помињању Бога, тако да и у сну разговара с Богом. Јер љубав уобичава да твори такво што, и то је савршенство људи у овом животу" (*Беседа 85*, стр. 398–399).

Свети Исак Сиријски, будући упитан о знаку савршених у чистој срца, која се постиже, колико је човеку на земљи могуће, особито кроз чисту молитву срца, одговорио је: "Кад неко види да су сви људи добри и нико му не изгледа нечистим, тада је заиста чист срцем". Такав испуњава реч Апостола, који вели: *Вишим од себе сматрао је једнако све са чистим срцем* (Фил 2,3). Такође, такав достиже и реч која вели: *Добро око неће видети оно што је з.10* (Авакум 1, 13).

(Чињеница да се молитвом срца очишћује и срце и ум може се опширније видети у *О чувању пет чула*, гл. 10, стр. 249.)

Оци и браћо,

У закључку беседе о мисленој (умној) молитви срца молим све вас делатељне, који сте даром Христовим окусили осетно и кроз опробавање духовну сладост те чисте молитве, да својим молитвама помогнете и мени, лењивцу и грешнику, како бих, кроз оно што је овде речено само по памћењу, некад решио да поставим добар почетак, да бих и сам достигао блаженство које уживате делањем свакога трена живљења у Христу.

Амин.

БЕСЕДА О ПЛОДОВИМА ДУХОВНЕ МОЛИТВЕ СРЦА

"Све врлине ѿмажу уму да сѣкне божанску љубав, али више од свих – чистѣа молиѣва, јер кроз њу лѣтећи ка Богу, ум излази из свеѣа шѣо ѿсѣјоји." (Доброѣо. љуб. ѣе, том 1, Свети Максим Исповедник, стр. 39)

Оци, браћо и љубљени верни,

Један од Светих Отаца учи нас казујући: "Ти ћути, нека говоре твоја дела". А ја грешни и лењи постајем дрзак, и из неосетљивости чиним сасвим супротно. и почињем да вам говорим оно што никада нисам искусно опробавањем и живљењем. Није добро да ћутим и да, због свога ленствовања и неделања, не изложим истински добра и спасоносна учења Светих Отаца, јер су она корисна ревноснима и вреднима, који се, по речи Јеванђеља, труде свом снагом да отму Царство Небеско. не кроз празне речи, као ја, него кроз зној даноноћног труда, ревнојући у делању заповести Божијих.

По учењу Светих Отаца и великих делатеља Исусове молитве, први плодови ове свете молитве јесу ова два: *пажња* и *смирење*. Ова два плода, мада изгледају мала, откривају се подвижнику свете молитве пре осталих. То се постиже постојаним упражњавањем било које врсте молитве, али особито упражњавањем Исусове молитве, чије је делање изнад певања псалама и изнад осталих изговараних молитава.

Трећи плод ове молитве, који се по свом следовању рађа од пажње и смирења, јесте *пониженост*. А ова, до сада поменута, три плода молитве, то јест: пажња, смирење и понижност, као и истинска молитва, јесу дарови Божји (Зборник, 1, стр. 193).

Четврти плод Исусове молитве јесте *сабирање мисли*. Пети плод јесте *побожност*; шести – *сѣрах Божији*; седми – *сећање на смрт*; осми – *успокојавање мисли*; девети – *шѣолина срца*; десети – *усредсређивање пажње у срцу*; једанаести – *све пажљивије ѿсмаѣрање наших сапрешења и наше грешности*, и због тога *пониженост* поспешује у нама и претвара се у плач. Дванаести плод јесте *осећање Божје ѿприсујности*, смрти, Страшнога суда и размишљање о мукама пакла (Срж ѿправославне хришћанске *побожности*, издање манастира Валаама, стр. 38).

Тринаести плод Исусове молитве јесте *одвајање нашеѣа ума од лѣјоѣа овоѣа свеѣа и његово осѣјавање у срцу*. Овом својом навиком остајања у срцу, ум омрзне сладости које осећају органи и чула, и бежи од њих. То потврђује свети Дијадок Фотички, казујући: "Ко за свагда уђе у своје срце, растужују га све лепоте живота. Јер, ходѣћи духом, не може више знати за похоте тела". (Доброѣо. љуб. ѣе, том 4, стр. 356). Такође, лишава себе заблуде привиђења, навала злих и ружних помисли које се творе маштом. Дакле ум, обављајући споклојно своје делање лишено претходно указаних зала и тежећи да се сједини са унутарњим логосом срца, свлачи са себе сваког идола и груби лик маште, због ускости места у срцу, као што змија свлачи своју кожу када пролази кроз какво тесно место.

Човек који буде навикао свој ум да остане у срцу, желеће свагда да закључа врата своје келије и да тихује, да закључа врата својих уста и да ћути, и да закључа унутарња врата унутарње смештеног логоса, како више не би допустио лукавим духовима да у њему изговарају зла и лукавства која они желе, кроз која човек постаје нечист пред Богом, *Који истинује срца и бубреге*. Зато нам свети Јован Лествичник саветује: "Закључај двери келије за тело, двери уста за разговарање с људима и унутарње двери за духове".

Четрнаести плод који се рађа од упражњавања Исусове молитве састоји се у томе да ум, погрузивши се у срце и видећи тамо, својим мисленим оком, ружни и страшни лик којим је изображен и ружни изглед којим се оденуо кроз недоличне призоре, кроз слушање ружнога и кроз повођење за вољом чула и света, којој је допустно да га обузме – како показује свети Григорије Солунски – *почиње да сѣиче смирење, плач и сузе*. И како да, подли, не постане смирен, видећи место свога срца упрљано и зацрњено густим мраком, који му је проузрокован од грехова учињених мишљу, речју и делом?

Такође, преподобни Марко казује: "Ко је обузет помислима, како ли ће видети грех? Ко је захваћен њима покрива се као каквом тмином душе. А ова тмина има свој почетак у злим поимањима и делима. Како ли да, подлац, не плаче и да се не жалости, видећи свој словесни део испуњен толиким гордим помислима, толиким бесловесним похотама, толиким хулним и ђаволским помислима? Како да, подлац, не плаче, видећи свој желатељни део поробљен толиким ружним мислима и недоличним похотама, а гневни део обузет толиким лукавим мислима, толиким неучтивим насртајима на ближњег? Једном речју, како да се не понизи и не пролије крваве

сузе, или како да не заваци с тугом Исусу да га помилује и да га исцели, видећи своје срце сvezано толиким безбројним страстима, заслепљено неосетљивошћу, окамењено и рањено толиким ранама? Јер срце види да његов унутарњи човек није храм Бога и благодати Божје, него пећина разбојничка и трговина греха и ђаволâ. Зато смирењем, плачем и сузама, умилостивљује према себи Бога, Који га растерећује од страсти и избавља од насртаја мисли и ђаволâ."

Оци и браћо,

Петнаести плод који се рађа и одраста из Исусове молитве састоји се у чињеници да, повратком ума у срце, његовим бављењем у срцу кроз мислено гледање, стражење, чување и молитву – по светом Калисту – *унутарњи део човеков постојаје као чистио огледало*, у којем ум види веома јасно зле наклоности свога срца, разбеснелост и замке нечистих духова. Укратко, ум почиње да јасно сагледава све своје погрешке. до најмањих, због чега с великим болом призива Исуса себи у помоћ. тражи опроштај, каје се, ожалашћује, пада пред Господа и налаже плач на плач, смирење на смирење, и чини све што може, да би се поправио и да више не би грешио. Због тога је свети Јован Лествичник рекао: "Молитва твоја откриће ти стање у којем се налазиш: јер молитва, будући огледало монаха, богопроповедника, обелодањује његово унутарње стање" (Поука 28).

Шеснаести плод који се рађа као последица повратка ума срцу јесте *очишћење природе од створене Боја, кроз најприродно делање благодати Светиога Духа*. Као што су божански Оци спознали неке природне начине и умећа, да би очистили људску природу од неприродних страсти које су продрле у њу, као: пост, бдење, лежање на поду, коленопреклоњење, поклоне, уздржање и остале подвиге и зла страдања тела, на исти начин они су спознали и овај пут повратка ума срцу, да би се потпуно и што брже очистили – и ум и срце.

То двоје (тј. ум и срце, прим. прев.) јесу преовладавајући делови људскога бића, најтананији и најлакши за уклањање од зла, а истовремено и они што покрећу на грех и све остале делове и удове тела, грубље и теже уклоњиве, јер се најпре покрећу на грех тананији, а затим већи и грубљи делови. Због тога, очистивши се најпре они први (тј. ум и срце, прим. прев.), очишћује се цела људска природа од страсти, постајући на тај начин боље пријемчива за примање благодати и Божјега натприродног делања. Овај пут очишћује природу брже но било који други, пошто има као делање и делотворење заповест – највећу, саборну и обухватнију од свих

осталих, да човек љуби Бога свом својом душом, свим својим срцем, свом својом врлином и свим својим умом. Особито за испуњавање ове, али и осталих заповести, даје се човеку натприродни дар Божји. Свети Филотеј Синаит, у предговору за четрдесет својих поглавља из *Добројољубља*, казује: "Стражењем над срцем уједно се стражи и над божанским Христовим заповестима" (*Добројољубље*, том 4, стр. 95–96).

Седамнаести плод умне (мислене) молитве срца састоји се у томе што ум, када се буде навикао да улази у срце, да разговара с логосом унутар постављеним, да би сазнао његову вољу и да би сагледао себе и све своје силе, *неће остати без радости и веселости*. Као што се неко ко изостане од куће, када се врати и уђе у кућу, радује и весели што се удостојио да поново види супругу и децу, исто тако бива и с умом када уђе у своје срце, као што тврди преподобни Никифор. Овом умном молитвом срца човек може да чува свој ум и срце, али не у потпуности чистима и бестраснима. То није само у свету тешко, него чак и у пустињи и у безмолвију, због нашег ленствовања и злобе људскога рода, како је рекао свети Јован Лествичник, али може их сачувати мање страственим и, колико је могуће, чистима. Бог је дао човеку заповест да чува своје срце од страсти и злих помисли, рекавши: *Обрати јако на себе, да не настане скривена помисао у срцу твојем и безаконје* (Зак. пон. 15, 9). На ову заповест царско перо светога Василија Великог написало је беседу с тумачењем, а Соломон је рекао: *Свим стравењем чувај срце своје, јер из њега излази животи* (Приче 4, 23)*.

Осамнаести и највећи плод молитве срца јесте *стисање љубави према Боју*, која је мајка свих врлина, пошто садржи сва добра дела, јер је у љубави према Богу садржана и љубав према ближњем, по сведочењу божанскога јеванђелиста Јована, који казује: *Који љуби Боја, да љуби и браћу својеја* (1. Јн 4, 21). У ове две заповести, то јест у љубави према Богу и љубави према ближњем, садржан је сав Закон и пророци (Мт 22, 40). На сличан начин, велики апостол Павле, наводећи да је љубав испуњење Закона, рекао је: *Који љуби другоја испунио је закон* (Рим 13, 8).

* Наведена сведочења о плодовима свете Исусове молитве сабрана су из одговарајућег поглавља *Зборника*, том I, из књиге *О чувању пет чула*, гл. 10, стр. 245–252, као и из разних делова *Добројољубља*.

Ови и многи други јесу плодови молитве која се твори мислено повратком ума у срце. Дакле, блажена је и преблажена душа која је тајински делатник ове свете молитве. Таква се ваистину скривено моли у клети свога срца и непрестано беседи са Жеником, Логосом. Она ће примити плату од нашега Оца небеског, Који види њену молитву творену тајно и наградиће је јавно, у велики дан Последњега суда, када се буде показало оно што људи имају скривено.

Оци, браћо и љубљени верници,

Мислим да и у наше дане, по светим манастирима и чак међу хришћанима мирјанима, има много оних с добрим живљењем, који, даром Божјим, упражњавају ову свету и тајинску мислену молитву срца, али који, имајући страх Божји, смирењем и ћутањем прикривају своје свето делање. Такви непрестано очишћују себе сузама које извиру из њихових срца, из страха и особито из љубави Божје. Није мало оних који се труде да очисте своје срце од страсти и од злих помисли, сећајући се *Светиога Писма* које казује да *нишѣа нечистѣо неће ући у Царствѣо Небеско* (1. Кор. 6, 9). Ове молим и ја, млитави и лењи, који пребивам у неосећању према ономе што је духовно, да се моле Благоме Богу и за мене грешнога, када се, кроз свете уздахе и кроз дажд врелих суза, сретну и сједине с Господом у клети свога срца.

Милост и самилост Премилостивога Бога и дар Пресвете и Пречисте Његове Мајке нека помогну свима који љубе Бога свим срцем, свом мишљу и свом снагом, и који се свагда сећају Његовога Пресветог имена и призивају Га у помоћ.

Амин.

БЕСЕДА О СРЦУ КАО ТРОСТРУКОМ СРЕДИШТУ ЧОВЕКОВОМ И О ДУХОВНОМ ДОМУ НАШЕ ДУШЕ

"Корен онога шѣо ѣшео ѣвори има своје исходѣше савѣѣу срца." (Свети Василије, Тумачење 1. Псалма)

Оци, браћо и љубљени верници,

Са свом недостојношћу усуђујем се поново говорити пред вама и подсетити вас на оно што су неки заборавили, а други, можда, још нису познали. Подсећање ће донети извесну духовну корист онима који ово познају, а онима који још нису спознали, новина неће проузроковати терет и досаду. У наставку ћу говорити особито о двама темама: о срцу као троструком средишту човековом и о мисленом дому душе.

Треба да знамо да је срце, по сведочењу светога Василија и других Светих Отаца, прво рођено од свих органа нашега тела. Оно је, по истом, већ поменутом Светитељу, "корен живота". Срце је престо, корен, почетак и источник свих природних сила тела и душе. Оно се саздаје силом Божјом, пре осталих органа тела, по сведочењу светога Василија, који вели: "Срце не само да се прво саздаје, него и умире после свих органа" (Тумачење 1. Псалма).

У првом реду добро је да упамтимо да је срце, као средиште природних сила, средиште, корен и источник свих природних сила тела, то јест: семене силе, стваралачке силе, силе храћења, силе живљења, силе осећаја, силе привлачења, силе очувања, силе преображаја, итд. Такође, срце је и средиште свих природних сила душе, то јест: силе хтења, силе разума, силе говора, силе поимања, силе размишљања, силе избора, силе одлучивања, силе гнева, силе хтења итд.

У другом реду, срце је натприродно средиште, јер се натприродно благодат Божја, коју смо примили на Светом Крштењу, налази у срцу, где пребива као на престолу. То нас учи Сам Спаситељ наш Исус Христос у Свом божанском Јеванђељу, говорећи: *Царствѣо Божје унутра је у вама* (Лк. 17, 21). И божански Павле вели: *Посла Бој Духа Сина Својеја у срца ваша, који виче: Ава, Оче!* (Гал. 4, 6). *Љубав се Божја излила у срца ваша... да вам ѣо богајѣсѣву славе*

своје *gagē* силу, да ојачајте Духом Њејовим у унутарњем човеку, да се Христос вером усели у срца ваиа (Рим 5, 5; Еф 3, 16; Лк 7, 21). Заједно са *Светим Писмом* то сведоче и божански Оци: "Срце влада целим телом, а када благодат буде завладала пољаном срца, владаће и над свим мислима душе" (Свети Никодим Светогорац, *О чувању њеј чула*, стр. 218, 224). Свети Исак Сиријски вели: "Ево, небо је унутар тебе, будеш ли чист; и унутар себе ћеш видети анђеле и њихову светлост и Господара њиховога с њима". А на другом месту исти светитељ Исак вели: "Труди се да ућеш у своју небеску клет, јер иста је ова (небеска клет) и ова (клет срца)" (*Беседа 43 и 30*). Слично казују и свети Дијадок Фотички, Григорије Солунски и многи други од светитеља и божанских Отаца.

У трећем реду, срце је и средиште изван природе. Све хуле, мисли гордости, мржње, зависти, лукавства и све зло жеље, уживања, похоте, противљења и привољења на оно што је световно, све се то из срца рађа и у срцу налази. То је Сâм Господ наш Исус Христос показао, говорећи: *Из срца излазе зло мисли, убиства, љубе, блуд, крађе, лажна сведочења, хуле* (Мт 15, 19; Мк 7, 21). Као што пепео прекрива ватру, тако и те злобе прекривају и закопавају божанску благодат коју смо примили на Светом Крштењу, као што о томе вели божански отац Калист: "У срцу су корени и почеци свих ван-природних грехова". Свети Василије, слично изражавајући исто то, вели: "Корен свега што тело твори има своје порекло у савету срца" (*Тумачење 1. ѡса.1ма*).

Оци и браћо,

Пошто је наше срце средиште свега доброг и свих зала, неизоставно нам је потребно велико старање и труд да га чувамо, по заповести *Светог Писма*, које вели: *Свим ситражењем чувај срце своје, јер из њега излази живој* (Приче 4, 23). Ако будемо поставили мисао за чувара на дверима срца и ако га будемо чували са свом пажњом и са страхом Божјим, оно ће достићи да постане источник вечнога живота; ако ли не, срце ће достићи да постане источник смрти. Јер по сведочењу Господњем видели смо да из њега излази сво зло, то јест сви греси и страсти, који су *мртва дела и жалци смрти* (1. Кор 15, 56; Рим 6, 2; 10, 11; Кол 2, 20; Лев 9, 14). Најбоље средство да сачувамо ум и срце од злих мисли и од душегубних страсти, које извиру из нашега срца, јесте молитва ума и срца, боље рећи мислена молитва срца, којом су се спасли и освештали небројани преподобни оци и хришћани ревнитељи за спасењем, не само у давним

временима, него чак и у последњим вековима. Ко хоће да се труди Исусовом молитвом треба да пази на следеће:

а) да казује молитву "Госпде Исусе Христе, Сине Божји, помиљуј ме грешнога", умом или језиком, ретко (то јест не брзо, прим. прев.) и с великом пажњом;

б) да направи мали застој после сваке молитве;

в) да задржава дисање док умом или језиком не изговори једном ову молитву;

г) да затвори ум речима молитве, то јест да веома пази само на речи свете молитве и да се не расипа умом на друге речи, чак ако би оне биле и од добрих помисли. Да не прима никакво привиђење или утваре за време те свете молитве, чак и ако су та виђења света, јер колико год света била, не треба да их примамо за време свете молитве, пошто су изван срца и одвлаче ум на оно што је спољно, не дозвољавајући му да сиђе у клет срца, да би тамо беседио са Жеником Христом.

Кроз та четири поступка, која су укратко изложена, свако може да се удуби у молитву ума.

У наставку ћемо рећи понешто о "мисленом дому" наше душе, о којем сам напоменуо на почетку ове беседе. О том мисленом дому треба да размишљамо овако: као што нам је за зидање дома од материје која подлеже чулима потребно тврдо тло, темељ, камење или опеке, блато или малтер, зидови, кров и зидар, а по завршетку нам је потребан чувар и прозори, исто је тако све то потребно за мислени или духовни дом душе.

Тако је, уместо чврстога тла, потребно да човек има савршено трпљење у свакој невољи и искушењу од људи, од ђавола или од искварене природе, као што казује свети Василије. Уместо темеља треба да имамо праву и постојану веру. Под вером се подразумева не само она којом верујемо у Свету Тројицу и у ваплоћење Господње, него унутарња вера, којом смо уверени да је истинито све што је Бог рекао, то јест како обећање блага, тако и претња мукама пакла, као што вели свети Симеон Нови Богослов. Уместо камења или опека том дому су потребна многоврсна добра дела. Уместо блата или малтера потребно му је смирење. Као што се блатом или малтером везује камење у зиду, исто се тако смирењем везују и држе сва добра дела.

Уместо четири зида мисленом дому су потребна ова четири добра дела: *разумевање*, које подучава шта да неко чини и шта

да не чини; *пошћуна мудросћ*, која обуздава похотни део; *мужевносћ*, која управља гнев на ђавола и грех; *правда*, која даје сваком делу душе што му припада, као што нам саветује свети Максим Исповедник: "Ако желиш да будеш праведан, подај сваком свом делу оно чега је достојан. Тако, словесном делу душе подај читање, духовно зрење, молитву; гневљивом делу подај духовну љубав уместо мржње, зависти, злобе и осталог; желатељном делу подај свеколику мудрост и уздржање, а телу подај храну и одело, колико му је потребно" (*Доброћољубље*, том 2, стр. 105).

Кров тога дома је савршена љубав према Богу и према ближњем, која је конач и врх свих добрих дела.

Градитељ или уметник духовнога дома душе је разборитост и мудрост, као што је написано: *Мудрошћу се зида кућа, и разумом ушврћује се* (Приче 28,3). А истински градитељ и зидар нашега духовног дома јесте Сâм Господ и Спаситељ наш Исус Христос, без Којега не можемо ништа чинити, као што је написано: *Ако Господ не сазида дом, узалуд се труде они који га зидају* (Пс 126,1). *Останиће у Мени, и Ја ћу у вама... јер без Мене не можеће чинити ништа* (Јн 15,4-5).

Братар духовнога дома не треба да буде слаб осећај или немоћно поимање, него да буде мисао витешка и бдителна, као што о томе казује свети Нил Посник (*Доброћољубље*, том 1, стр. 166). А под витешком мишљу подразумевајмо пажљиво владање умом и срцем, на које нас, као што смо видели, подстичу многи божански Оци.

Најзад, духовном дому наше душе потребне су решетке на прозорима, јер су прозори Соломоновог храма били оплетени жицом да у њу не би улазили нечисти инсекти (Изл. 27,4). То је тајна, и предочава да ко неће да у дом његове душе уђе гамад нечистих сладости, треба да има оплетене мреже на прозорима органа својих пет чула. Мреже тих прозора јесу: сећање на смрт, одговарање на будућем Страшном суду и спомен на вечне муке. Тим мрежама човек зауставља и не допушта да му у кућу душе уђу размаженост и греси. То потврђује и свети Нил Посник, говорећи: "Који хоће да сачувају ум чист као цркву треба да ограде чула препонама изграђеним од мисли које се ужасавају Будућега суда. Њихова је намена да задрже улазак нечистих умишљања, која хоће да продру унутра" (*Доброћољубље*, том 1, стр. 198).

Блажен је и преблажен онај мудри човек који ће са страхом Божјим и с љубављу саиздати мислени дом своје душе на изложени

начин. Тај ће достићи бестрашће и савршенство, колико је човеку могуће у садашњем веку. Јер ако буде с великим стражењем затворио органе својих чула, лако ће учинити да свену све страсти, које се скупа називају телеснима и спољнима. Али не само телесне, него ће и унутарњим и душевним страстима овладати, када буду престале да улазе размажености чулних органа. Оне мало по мало вену и слабе, и по проласку дужег времена угину, као што о томе вели преподобни Пимен Велики: "Као што змије затворене у суду, немајући хране, брзо угину, исто тако и страсти које су унутар нашега срца, када се буду затвориле и не буду узимале смрдљиву храну споља кроз органе телесних чула, временом слабе и угину".

Оци и браћо,

Довде сам говорио о нашем срцу као троструком средишту, износећи да је оно средиште свих природних сила нашега тела и душе, и средиште свих натприродних сила; затим сам говорио о духовном дому наше душе, износећи од чега је саздан и чиме украшен.

У наставку ћу говорити о телесним и душевним делима, јер су то, као што је претходно изнето, каменови и опеке којима се саздаје духовно здање мисленог дома наше душе.

Од добрих дела нека су телесна, као уздржање, пошћење, блење, коленапреклоњење, некупање, спавање на тлу, рукодеље и било која друга патња тела. Она се још називају и оруђем добрих дела, јер, када нису творена лицемерно и зарад славе људи, већ са вером и само Бога ради, одводе човека на душевна и права добра дела, на смирење и на бестрашће.

Добра дела душе јесу она четири претходно изнета, која образују зидове духовнога дома. Од њих се рађају сва остала душевна добра дела, то јест: вера, љубав, нада, молитва, смирење, богопознање, духовна радост, благодарност, несреброљубље и остала.

Када је због немоћи, због старости или због друге околности и невоље, неко спречен и не може да твори добра телесна дела, добиће опроштај од Бога, Који зна разлоге што нас спречавају да их творимо. Међутим, ако не будемо творили добра дела душе, немамо никаквога опроштаја и оправдања, јер та добра дела не подлежу разним околностима, као она телесна, него ко хоће може да их дела, ма у каквој немоћи и невољи био, јер се творе само умом и срцем. На пример, ако неко не може да пости због немоћи, старости или болести, добро је да се макар умом и уснама моли и да благодари Богу за своју болест и немоћ. Преподобни Јован Карпатски,

наводећи речи Јеванђеља: *А кад вас поштрају у једном граду, бежите у други* (Мт 10, 23), вели: "Ако нас мисли немоћи буду потерале из града пошћења, бежимо у други, то јест у град молитве и благодарности. Ако не можемо творити телесна добра дела, макар се срцем растужимо што их не можемо творити".

Тиме испуњавамо делање оних, као што каже и свети Исак Сиријски: "Срце пуно растужености због немоћи и неспособности за делањем добрих дела надомешћује сва телесна делања, јер телесна дела без разборитости ума јесу као тело без душе" (Свети Никодим Светогорац, *О чувању њеј чула*, стр. 309–314).

Закључујем ову једноставну и без икаквога доброг склопа беседу, која је довде говорена о срцу као троструком средишту, о мисленом дому наше душе, и у којој су поменута телесна и душевна добра дела. Све вас са свеколиким смирењем молим да посредујете пред Свемилостивим нашим Спаситељем и пред Његовом Пречистом Мајком да помогну и мени грешнику да се посрамам речи којима покушавам да учим друге и да пођем и ја, ма и најкасније, за вама, у творењу онога што је добро.

Амин.

БЕСЕДА О БЕЗМОЛВИЈУ И УСАМЉЕНИШТВУ

"Ако љубиш покајање, љуби и безмолвије, јер без безмолвија не бива покајање." (Свети Исак Сиријски, *Погвижничке беседе, Беседа 34*, стр. 183)

Оци и браћо,

Као што сви знамо, највећи број Светих Отаца је живео у безмолвију; хвалили су га са много речи и побожно га ценили.

Свети Василије Велики, након што је заједно са својим љубљеним пријатељем светим Григоријем Назијанзином живео у Понтијској пустињи више од 13 година, рекао је: "Безмолвије је почетак очишћења душе" (*Прва посланица* извесном Нилу). Исти свети Григорије рекао је да је "безмолвије без брига у већој части него исказивање у делима" (*Посланица Олимју*). Такође, отац Исидор Пелусиот је рекао о безмолвију: "Ко се врти усред распри и хоће да спозна што је небеско, заборавио је да је оно као у трњу посејано, и због тога уједно и бива угушено. И ко се није удаљио од света, не може познати Бога" (*45. Посланица Таласију*).

Преподобни и богоносни отац наш Исак Сиријски, велики философ и учитељ безмолвија и усамљеништва, учи нас: "Озари лепоту своје чистоте сузама, постовима и усамљеничким безмолвијем" (*Беседа 16*, стр. 13); затим: "Ако ли љубиш покајање, љуби и безмолвије, јер без безмолвија се не твори покајање" (*Беседа 34*, стр. 185); и опет: "Човек са много брига не може постати кротак и миран" (*Беседа 13*, стр. 177). Затим, показујући колико је неопходно безмолвије оном ко се бори за обестрашћење, казује: "Али љубимо, браћо, безмолвије, док не буде погубљен свет у нашем срцу" (*Беседа 34*, стр. 186); и показујући да безмолвије веома помаже скрушености, наводи ову причу једнога од светих старца, који казује: "У дане када пребивам с ким заједно, поједем три или четири двопека на дан. И будем ли се трудио на молитви, мој ум нема смелости пред Богом, нити Га могу погледати. Када бих се од ових раставио, предајући се безмолвију, првога дана се трудим да поједем двопек и по, а другога дана један. Када се мој ум зарије у безмолвије, трудим се да поједем један цели, и не могу, а ум непрестано смело беседи с Богом, без

мога приморавања, и Његово сијање непрестано ме озарује и вуче да видим и да се веселим у лепоти божанске светлости. Ако се буде догодило у време безмолвија да неко дође и разговара са мном, чак и само један сат, немогуће ми је да не увећам храну и не скратим правило, и улењи ми се ум за гледање те светлости."

Као закључак ове приче, достојне памћења, казује: "Видите ли колико је добро и корисно трпљење у безмолвију и усамљеништву и какву силу и олакшање даје подвижницима? Блажен је који Бога ради трпи у безмолвију и сâм једе свој хлеб, јер увек с Богом беседи" (*Беседа* 43, стр. 229). Исто овај светитељ, Исак, показујући које је стање душе онога што уистину прионе тиховати, казује: "Када у безмолвију видиш у уму своје размишљање како може слободно да обитава у помислима с десна и није му напор да влада собом због нечега што је у њима. онда знај да је твоје безмолвије истинско" (*Беседа* 12, стр. 74); и затим, показујући да у безмолвију треба непрестано да се молимо, учи нас: "Ко жели да следи за Спаситељем, Кротким и Тихим, дужан је да љуби безмолвије и да често носи на уснама Његово пресвето **име**".

После ово мало сведочења светога Исака Сиријског о безмолвију, навешћемо, у наставку, и сведочења божанскога оца Јефрема Сиријског, љубитеља безмолвија и учитеља истинскога покајања. Он казује о користи безмолвија и усамљеништва да "прво јесте безмолвије које пребива неразасуто, које удаљава човека од сваке световне бригае, како би се могао одвојити од среће људи и прилепити Богу" (*Слово о ѿјоме да монах има седам делања*, том 3, стр. 468). На другом месту вели: "Стеци себи безмолвије, брате, као снажан зид. Безмолвије те узвисује изнад страсти, јер ти с њима водиш борбу одозго, а оне с тобом одоздо. Дакле, пошто стекнеш безмолвије заједно са страхом Божјим, неће те повредити ниједна стрела непријатељева. Безмолвије, сједињено са страхом Божјим, јесте огњена кочија што уздиже на небо оне који га имају. Нека те увери Пророк Илија, који је љубио безмолвије са страхом Божјим, и узнео се на небо". Исто свети Јефрем, на ином месту, кличе с великом побожношћу, хвалећи безмолвије: "О безмолвије, лествице небеска! О, безмолвије, мајко понизности! О, безмолвије, огледало грехова, које показује човеку његова сагрешења! О, безмолвије, које не спречаваш сузе! О, безмолвије, родитељко кротости! О, безмолвије, сажитељу и супружнику смиреноумља! О, безмолвије, сједињено са страхом Божјим, озарење ума! О, безмолвије, испитивање помисли и расуђивања!

О, безмолвије, родитељко свеколиког добра, укрепљење пошћења, препреко стомакоугађања! О, безмолвије, делотворење молитве и читања! О, безмолвије, утехе помисли и тихо пристаниште! О, безмолвије, старање о души! О, безмолвије, добри јарме и лако бреме, који одмараш и носиш оне што тебе носе! О, безмолвије, носиоче смелости и непријатељу дрскости! О, безмолвије, мајко побожности! О, безмолвије, тамнице страсти! О, безмолвије, веселу душе и срца! О, безмолвије, дизгину очију, слуха и језика! О, безмолвије, свеколиког доброг дела помоћниче! О, безмолвије, узроку нестицања! О, безмолвије, земљо Христова многородна, која рађа плодове спасења! О, безмолвије, зиде и оградо оних који хоће да се подвизавају за Царство Небеско!"; и опет придодaje: "Брате, овај добри удео стеци, који је Марија изабрала. Јер је Марија постала пример безмолвија, седећи крај Господњих ногу, и прионула је Господу. Због тога је њу и похвалио Господ, говорећи: *Марија је добри део изабрала, који јој се неће одузети*" (Лк 10, 42).

Видиш ли, брате, какво је безмолвије? Сâм Господ хвали оне који су га стекли. Дакле то стеци, брате мој, и наслађиваћеш се у Господу своме, седећи крај Његових ногу и Њему прионувши, да би и ти рекао са смелошћу: *Прилепи се души моја уз Тебе, а мене прихвати десница Твоја* (Пс 62, 8); и боље је парче хлеба са сољу у безмолвију и без бригае, него обилно послужење храном, с бригама и тескобама. Слушај Онога Који казује: *Ходити к Мени сви који сине уморни и најповарени и Ја ћу вас одморити* (Мт 11, 28). Јер Господ хоће, брате, да те одмори од брига, гнева, тескоба и невоља овога века. Хоће да ти будеш безбрижан у погледу прављења египатских опека, хоће да те одведе у пустињу, то јест у безмолвије. Он ће светлосарити твоје путеве стубом од облака и храниће те манном, то јест хлебом безмолвија и безбрижности, да би наследио добру земљу, вишњи Јерусалим. Брате, то стеци да би се наслађивао на путу Божијих сведочења, као у свеколиком богатству. Стеци безмолвије сједињено са страхом Божјим, и Бог мира биће с тобом" (*Беседа о ѿрпљењу, о крају светиња и о Другом доласку, о размишљању о божанском Светом Писму и која је користи од безмолвија*, том 3, стр. 134–135).

Оци и браћо,

У наставку погледајмо шта нас учи божански отац Јован Лествичник у вези са безмолвијем. Показујући да је безмолвије двојачко, телесно и духовно, вели: "Безмолвије тела је познавање и уређење нарави и чула; а безмолвије душе – познавање помисли

и неукрадљива мисао" (*Лествица*, Поука 27, стр. 170). Затим, показујући разлику између почетника који се подвизава у безмолвију и савршенога у овом делању, казује: "Почетак безмолвија се састоји у одбијању од себе звукова јер они узнемиравају дубину срца. Врхунац је безмолвија, не плашити се вреве демонске, па чак ни пажњу не обраћати на њу" (*Исџо*); а показујући духовно напредовање и стасавање оних што истински безмолствују, вели: "Познавао сам безмолвнике који су безмолвијем ненасито задовољавали своју племениту богожудњу и рађали у огњу своме огањ, у чежњи чежњу и у љубави љубав" (*Исџо*, стр. 171). А на другом месту, показујући како је танано делање онога који безмолствује, вели: "Мала длачица узнемирава око. и мала брига упропашћује безмолвије" (*Исџо*, стр. 176), затим, износећи да не умеју сви да користе философију безмолвија на своје спасење, вели: "Ретки су људи који су светску философију изучили у највишем степену, а још мање је људи који савршено познају философију правога безмолвија" (*Исџо*). Затим, као и свети Исак и свети Јефрем Сиријски, износећи да ономе који је у безмолвију доликује да се свагда моли, вели: "Исусова молитва нека се сједини с дисањем твојим, па ћеш видети каква је корист од безмолвија" (*Исџо*, стр. 177).

Послушајмо и учење једнога мудрог старца из *Ошачника*, који је, размишљајући духовно о безмолвију, рекао: "О, безмолвије без распре, лествицо небеска! О, безбрижно, мати понизности! О, безбрижно, светлосарнице душе! О, ћутање, сабеседниче анђелâ! О, ћутање, обасјавање срца! О, безмолвије без распре, родитељко свих добара, укрепљење пошћења, уздржање стомака! О, безмолвије, подстреку на молитву и читање *Светиога Писма*! О, ћутање, које се стара само о своме, свагда сабеседниче Христов, непрестани посматраче смрти пред својим очима и чувару неугасиве светлости!" Затим, придодаје: "То ко чува, пева овако: "Готово је моје срце, Боже, готово је моје срце, јер Теби доликује хвала и слава у векове. Амин!" (*Ошачник*, Букурешт 1829, гл. 1, О безмолвију, стр. 82–83).

Свети Петар Дамаскин казује о безмолвију овако: "Свима је од велике користи безмолвије и бежање од многих ствари и појединих људи; али понајвише страственима и слабима". Затим, показујући да немају само немоћни и слаби штету од помутње људи и од брига овога века, него чак и савршени, придодаје: "А животна брига и помутња уобичавају да наносе повреду и савршенима и бестраснима" (*Доброћољубље*, том 5, стр. 171). На другом месту, исти Светитељ,

показујући корист од поста, бдења и безмолвија, казује: "Пост смирује тело, бдење осијава ум, безмолвије доноси плач, плач крштава човека, спира душу и чини је безгрешном" (*Доброћољубље*, том 5, стр. 175).

Овај божански отац Петар Дамаскин, у делу *Корисно и красно излајање о седам погвија џела*, као и свети Јефрем Сиријски у *Бесеци о седам монахових делања*, ставља на прво место безмолвије (исихију) или нерасплинуто пребивање, заклоњено од сваке животне бригае, које помаже човеку против онога што *као лав ричући ходи и џтражи коџа да џрождере* (1. Пт 5,8), и помаже му да има једино старање: како да буде угодан Богу и да учини да му душа не буде осуђена у часу смрти (*Доброћољубље*, том 5, *Корисно и красно излајање о седам погвија џела*, стр. 47–48). Исто свети Петар Дамаскин казује на ином месту да "без безмолвија, без ћутања и сасецања сопствене воље не може неко да изучи духовно умеће спасења. Ко се удостојио да у потпуности и непрестано тихује, достигао је најзвишеније добро"; и опет: "Блажени који тихују у потпуности, било слушајући којег делатеља или исихасту, било безмолствујући и напуштајући све бригае у послушности према божанској вољи. с ревношћу и саветом опробаних, у сваком делотворењу речима и значењима" (*Доброћољубље*, том 5, стр. 65–66).

Свети Григорије Палама, архиепископ солунски, након што казује да безмолвнику доликује да сједини безмолвије с молитвом, показује и каква молитва одговара онима који упражњавају делотворење, и, такође, какву врсту молитве треба да користе који разумно безмолствују. Тако, он вели: "Много певање припада онима што се баве делотворењем, због непознавања и због труда; не припада онима што су у безмолвију, којима је довољно да се моле Богу само из срца и да се уздржавају од мисли. Јер ако ум усредреди сву своју силу на много певање, слаби и не може се више молити крепко и марљиво" (*Доброћољубље*, том 6, стр. 223).

Свети Теофан Затворник казује: "Ко се само спољашње удаљи од онога што се види, чује и говори, премало користи има" (*Зборник*, том 1, стр. 194). То јест, ко безмолствује само телом, клонећи се да не чује, да не види и да не говори, није истински безмолвник; истински делатељ безмолвија јесте који је и умом и срцем изашао из свега световног. То потврђује божански отац Јован Лествичник који казује: "Безмолвије је одбацивање свих помишљања на земаљско и одрицање чак и од оних брига које су саме по себи природне" (*Лествица*, Слово 27, стр. 176). А свети Теофан Затворник казује да

"истинско безмолвије твори само онај који пребива умом у срцу пред Господом, и пред лицем Божјим, без излажења, даноноћно, до краја живота" (*Зборник*, том 1, стр. 193).

Говорећи у овој беседи о безмолвију и усамљеништву, добро је да покажемо да постоји повремено безмолвије и осамљење, које одговара немоћнијима, па чак и онима што живе по градовима и селима. Ово безмолвије могу следити сви хришћани који имају страх Божји и желе спасење својих душа. О овом безмолвију и повлачењу у себе, које припада почетницима, свети Теофан Затворник, учећи некога свог ученика, казује: "Рећи ћу ти само једно. Почни сада, у садашњем стању, да се усамљујеш у кући, и, пожељно, да часове усамљеништва посветиш молитви у којој да тражиш само једно: *Каж ми, Господе, пут којим да пођем* (Пс 142,8). То да не казујеш само речју или мишљу, него призивај Бога с болом срца. За то осамљење одреди одређене сате у току дана, што је боље, или одређене дане у седмици, и чврсто држи ово осамљење, више тражећи умудрење и откривање путева према Господу. С тим усамљеништвом спој и чулни пост за тело. То ће бити добра помоћ за молитву. И у то време упражњавај унутарње опите одрицања, понекад од нечег, понекад од другог чега, како би постао независан у погледу свега и удалио се тако, да те ништа не вуче натраг. Циљ је да достигнеш да се твоја душа отцепи од садашњег поретка живљења као из каквих окова и као из тамнице.

Треба да се користимо тренуцима осамљења, крепећи се само оним што је божанско, за молитву и созерцање. Казујеш ми да би хтео да постанеш испосник. Рано је, и нема потребе. Та живиш сâм, само те каткад неко посећује. Чињеница да идеш у цркву не нарушава ти усамљеништво, него га крепи, даје ти снагу да и код куће пребиваш у молитви. После одређеног времена можеш да не излазиш дан или два, како би настојао да што више будеш с Господом, али то, колико схватам, чиниш и сâм од себе; тако да нема више никаквога смисла да помишљаш на испосништво. Када се твоја молитва буде укрепила толико, да стално држиш себе у срцу пред Богом, тада ћеш имати испосништво без испосништва. Јер то је испосништво (безмолвије): чињеница да ће се ум затворити у срцу и пребивати пред лицем Божјим са потпуном побожношћу, не излазећи, и неће хтети да изађе из срца, како би се бавио другим делањем". Затим му саветује, казујући: "Тражи ово испосништво (безмолвије), а о оном другом не размишљај" (*Зборник*, 1, стр. 249–250).

Оци и браћо,

О повременом безмолвију и осамљењу говори свети Петар Дамаскин, казујући: "А који смо људи световни и такозвани монаси, безмолствујмо и делимично, као некадашњи праведници, да бисмо испитали своју грешну душу пре смрти, да бисмо јој проузроковали поправљање и смирење. Зато, као и мирјани, застанимо ма и само за извесно време дана или ноћи и сагледајмо шта ћемо одговорити Праведном Судији у страшни дан Суда; пошто старање о овом животу не оставља никога да се брине о својој души и да спозна у каквом се стању налази, јер то може учинити само ко се стара о себи" (*Добројољубље*, том 5, стр. 66). Исто он вели: "Ништа не одводи човека тако брзо до стицања врлине, као усамљење и сабраност ума" (*Истио*, стр. 134).

Моја љубљена браћо, монаси и хришћани, на крај ове беседе поставио сам ово учење светитеља, Теофана Затворника и Петра Дамаскина, о повременом безмолвију, које је угодно и за нас монахе овога века, и за добре хришћане који ревују за добрим делима и истинским покајањем, да бих показао да сви, ако будемо хтели, можемо безмолствовати и осамити се између зидова своје куће и келије, како бисмо бар извесно време дана или ноћи, напуштајући световне бриге, били сабрани и сјединили се с Богом кроз молитву, читање и света созерцања.

Амин.

БЕСЕДА О МИРУ И СПОКОЈСТВУ СРЦА

"Помири се сам са собом, и помириће се с њобом небо и земља." (Свети Исак Сиријски, *Беседа 30*, стр. 188)

Оци, браћо и љубљени верници,

Многи су се људи трудили да науче разне гране науке садашњега века. Једни су учили философију, историју, географију, други – математику, физику, хемију, астрономију и друге гране науке, потребне људском роду, на општу корист. Премало је, међутим, оних људи који су успели да науче како да умире своје срце и да живе у миру са својом душом. Овој су се духовној философији научили кроз живљење, са много труда и дуготрпљења, сви који су љубили Бога из свег срца и, из бескрајне љубави према Њему, одрекли се себе, напустили све што је у свету и повукли се у пуста места, да би безмолствовали и непрестано се сједињавали с Њим кроз постове, непрестане молитве и света созерцања. А поједини су, управо усред света делотворили ову духовну философију, али не без старања, труда и пажње, имајући свагда пред очима ума страх Божји, који је училиште мудрости (Исус Сирахов 1, 19).

Сви који су се, следећи речи божанскога *Светио Писма* по којима је *борба и искушавање човеков животи на земљи* (Јов 7, 1), целога свога живота трудили да бдију умом у тој борби и да буду с великом пажњом, како би сачували своје срце у миру и без помутње, намах пошто би осетили било какву помутњу, настојавали су на молитви, на посту и светим созерцањима, да би успокојили и умирили своје срце, не допуштајући му да скрене с пута и да се узбуни због какве помутње.

Ако опруга часовника није у реду, сви његови делови крећу се у беспоретку или чак стоје на месту. Исто тако и човеково срце, пошто је најтананији орган, и који је у вези са свим унутарњим органима човека, ако буде помућено и узбуњено, помутиће и оболестити својим беспоретком све унутарње органе. Човеков ум личи још и на кормило лађе. Ако лађа, немајући више кормила, скреће с пута, исто тако и човеков ум, који је у вези са срцем, будући помућен, све унутарње и спољашње органе помућује и чини их да скрену с правог пута. Због тога они који су искусни у невидљивој борби ума

и срца труде се свом снагом да умире своје срце, кад год осећају да се оно помућује у њима.

Божански Оци Православне Цркве уче нас да ћемо само онда моћи да се добро молимо, када будемо умели да делотворимо у спокојству и да чувамо своје срце непомућено и у миру. Када што творимо, творимо то у миру, не на силу, спокојно, а цели наш труд у овом животу да буде у томе да умиримо своје срце и да му не допустимо да нас помути. Стекавши овај мир, све своје ћемо чинити спокојно, кротко, као што нас учи *Светио Писмо*, казујући: *Сине, у кројосићи твојој твори своја дела* (Исус Сирахов 3, 17), да бисмо се удостојили блаженства кротких, *јер ће они наследити земљу* (Мт 5, 5).

Свети Никодим Светогорац, велики учитељ безмолвија и тајинске молитве, показује нам да нам је веома потребан мир душе, говорећи: "Пре свега, брате, имај мир и стидљивост у својих пет чула. Немој видети, немој чути, немој махати својим рукама или ићи помућен, него мирољубиво и у добром поретку. Када будеш навикао да чуваш тај мир у спољним покретима, лако ћеш и без напора достићи да смириш и помириш све што је унутарње, јер, по Светим Оцима, унутарњи човек се образује спољним човеком" (*Невидљива борба*, гл. 4).

Треба да се трудимо да бисмо са свим људима били у миру, колико то од нас зависи, по речи великога апостола Павла, који вели: *Колико до вас стоји, имајте мир са свима људима* (Рим 12, 18). Ако будемо чували своју савест да нас не оптужује због чега, него да остане спокојна у Богу, и особито да нас не оптужује да смо запоставили коју Божју заповест, то чување савести породиће у нама мир срца, јер, према учењу Светога Духа, *Мир је многи љубитељима закона Твој, и нема им стојицања* (Пс 118, 165). У време велике помутње, која нам долази било споља било изнутра, најбољи начин да бисмо смирили срце јесте да хитамо молитви и читању *Божанскога Писма*, јер та два добра дела могу да саберу ум и да нам смире срце (Свети Исак Сиријски, стр. 179).

Љубљени верници,

Двер кроз коју неко може стићи до мира срца јесте добро и узвишено дело смиреноумља, а оно се стиче, с надом на милост и помоћ Божју, трудовима у послушањима, молитвом и подношењем свих ожалостиња и невоља које нам долазе. Смирење, мир и кротост срца толико су међусобно тесно повезани, да где је једно од њих, неизоставно бива и друго, јер кротки срцем је и смирен,

и обрнуто, смирени срцем је и кротак. Зато и Господ казује Својим ученицима: *Научиће се од Мене; јер сам ја кројач и смирен срцем, и наћи ћеће њокој душама својим* (Мт 11,29).

Свети Григорије Солунски казује да "истинска слобода срца у томе је да се неко умом или срцем или вољом не веже ни за шта. Дакле, ако хоћеш да даш Богу своју душу слободну, развезану свега па и себе, видећеш да се у њој чудеса збивају. Особито долази божански мир и благодат која обухвата многе друге дарове". А указујући на велику ползу осамљења за стицање мира срца, вели: "О, чудесно осамљење и скривено богатство Свевишњега! Само га Он слуша и говори му у скривености његове душе. О, пустињо и безмолвије које поста рај! Само њој Бог допушта да Га види и да беседи с Њим" (*Невидљива борба*, стр. 171–172).

Божански отац Петар Дамаскин, говорећи о духовном миру срца који Бог даје онима који Га љубе, вели: "Рекавши Господ апостолима: *Мир свој дајем вам*, придодао је: *не дајем вам ја као шћо светї даје* (Јн 14,27): то јест не једноставно као људи, када се поздрављају говорећи: "Мир вам!" или као што је рекла Сунамићанка: *Мир шћи* (4. Цар. 4,23), или као што је рекао Јелисеј Гијезију: *И рећи ћеи јој: Мир шћи* (4. Цар. 4,23). то јест: Мир твом мужу, мир твом детету! Господ овде говори о *миру који превазилази сваки ум* (Фил 4,7), и који Бог даје онима који Га љубе свом душом, због борби које су издржали пре тога. Зато је рекао опет Господ: *Да у Мени мир имаће*, и придодао: *У светїу ћеће имаћи жалостї; али не бојће се, ја сам њобедио светї*. То значи да ако неко буде имао много невоља и много опасности од ђавола или од људи, држећи мир Господњи сматраће их за ништа. И опет је рекао: *Мир имајће међу собом* (Мк 9,50). Све је то њима предказао Господ, јер је следило да стигну у борбе и да трпе невоље Њега ради. А по узвишенијем поимању, свако од нас, верника, подноси борбе и спотицања од стране страсти, али ако имамо мир с Богом и с ближњим, све побеђујемо.

Оне су свет за који је свети Јован Богослов заповедио да га мрзимо (1. Јн 2,15); не створења, него световне похоте. Душа има мир с Богом када има мир са самом собом и потпуно постане по вољи Божјој. Она чини тако када има мир са свим људима, чак ако и трпи од њих тешка ожалошћења, јер се, трпљењем, никада не помућује, него све подноси, свима жели добро, све их љуби Бога и природе ради; плаче за неразумнима као за изгубљенима, као што је чинио Господ, и апостоли, а за побожне се моли и чини дела. Тако добија

мир мисли и пребива с умом у созерцању и чистој молитви к Богу (*Доброћољубље*, том 5, стр. 248–249).

Оном ко хоће да сачува своје срце у миру потребне су четири ствари: најпре треба да се труди да твори више вољу других него ли своју; у свему што је пролазно да увек изабере да има мање, а не више; да увек тражи најниже место и да буде покоран свима; да увек жели да се моли да се у њему потпуно оствари воља Божја. (...)

На питање: "Шта треба да се чини да би се стекао истински мир душе?", одговорено је: "У свему нам ваља пазити шта чинимо и шта говоримо: наш ум нека увек буде обузет само настојањем да Богу угоди, и не желимо тражити ништа друго сем Бога. Немојмо пребрзо судити туђа дела и речи и немојмо се уплитати у оно што нам није поверено. Ако чинимо тако, наше ће се срце мало и ретко помућивати.

Али ако будемо тражили да немамо никакав телесни бол и никакво душевно ожалошћење, знајмо да смо у тражењу нечега што није од овога света и што се налази само у Царству будућега века. Значи, немојмо мислити да смо нашли истински мир срца када нам се ниоткуда не догађа никакво противљење. Немојмо мислити да је све наше добро када немамо ниједног непријатеља, и немојмо мислити да је наша срећа савршена када све бива по жељи нашега срца. Ако будемо видели да нам је душа пуна сладосне побожности, немојмо високо мислити о самима себи, нити замишљајмо да смо изабрани сасуди Божји, јер се истински љубитељ врлине не познаје по томе, нити у томе лежи напредак и прави мир нашега срца. Прави мир срца и савршенство човеково јесте да се свим срцем препусти Божјој вољи и да себи не захтева своје ни у чему, ни у малом, ни у великом; да истом мером и истим оком гледа и срећу и несрећу, и да из свег срца благодари Богу за све, подједнако и за добро, и за зло. И то још није доста, него треба да будемо чврсти и дуготрпеливи у надању, припремајући срце у дан невоље за доношење још тежих искушења, не правдајући се никад у свом срцу, на помисао да толико страдамо.

Спознајмо, дакле, правду Божју и хвалимо Његову Светост и сав Његов поредак. Чинећи тако, ходићемо на путу мира и моћи ћемо с поуздањем да се надамо видети *лице Његово у радостїи* (Јов 33,26). Најзад, ако будемо могли достићи потпуно одрицање себе, будимо уверени да ћемо се радовати тако великом миру срца, колико може човек да обухвати у овом несталном и пролазном животу.

Значи, будемо ли љубили Бога у време ожалашћености, горчине и бола исто као у време радости и утехе, појмићемо да је Он наш мир (Еф2,14) и у том миру ћемо легати и спавати". (...)

Потпуно препуштање вољи Божјој јесте једини пут ка миру и спокоју срца, по самом сведочењу Спаситеља, Који вели: "Сине, остави себе и наћи ћеш Мене. Немој имати ништа, чак ни вољу, и задобићеш све. Јер чим се потпуно одрекнеш себе, благодат на благодат изливаће се у твоје срце".

На питање ученика: "Господе, колико пута и у чему треба да се одрекнем себе?", Спаситељ одговара: "У свако време и у сваком часу, у малом као и у великом. Нећу изузимање, него да се растерећен свега препустиш Мојој вољи. Јер, иначе, како ћеш моћи бити Мој, и Ја твој, ако ниси изнутра и споља ослобођен сваке самовоље? Што брже будеш извршио ово дело одрицања себе, тим ће боље бити за твој мир и тим ћеш Ми више бити угодан, и твоја ће добит бити већа.

Неки се одричу себе, али не потпуно, него са извесним изузимањем и уздржљивошћу. Немају потпуно поверење у Бога и зато хоће сами да брину о себи. Други се у почетку потпуно препуштају, међутим касније, стешњени искушењима, враћају се поново себи и зато не напредују у добрим делима. Ни једни ни други неће никада достићи праву слободу и мир срца и сладосно пребивање са Мном, док се не буду потпуно препустили, и не буду се Мени приносили свакога дана на жртву: без тога нема и неће бити заједничарења са Мном." (...)

Љубљени моји оци и браћо,

У овој краткој и безначајној беседи сабрао сам неколико учења из *Светиога Писма* и од Светих Отаца о миру срца и о правој слободи наше душе. Нека би благодат Божја и милост Господа нашег Исуса Христа, молитвама Његове Пресвете Мајке и свих Његових Светитеља, помогла мени грешном и вама, да не заборавимо ове поуке и особито да се трудимо да их испуњавамо живљењем у свом кратком и ништавном животу на овој земљи.

Амин.

БЕСЕДА О СЕДАМ ОКОЛНОСТИ ГРЕХОВА

"Када неко нема љрисѣраиће љрема сѣварима, љага се осѣварује љобега без борбе". (Свети Исак Сиријски, Слово 4)

Оци, браћо и љубљени верници,

Један од божанских Отаца учи нас овако: "Казивања *Божанскога Писма* читај делима и не дужи их многим говорењем, надимајући се узалуд њиховим једноставним поимањем" (*Добројољубље*, том 1, Свети Марко Подвижник, стр. 238). И заиста, тако су делали божански Оци, и делима частвовали *Светио Писмо* или – друкчије речено – својим делима су потврдили оно што су у њему прочитали. Писањем и делањем прочитаног проповедали су добра дела. А ја, грешник и ленивац, у целом досадашњем животу био сам стран свеколиком доброделању и убог њиме, и хранио сам своје неосећање и леност у делању онога што је добро само утварама о поимању врлина, тешећи се надом да ће можда корист оних који ће слушати моја казивања помоћи и мени да поставим добар почетак и, по моћи, да идем за онима који са великом ревношћу делајући и ћутећи, проповедају својим животом оно што је на спасење.

А ево о чему ће бити данашња беседа. Мислио сам да надаље укратко изложим о седам обухватнијих околности греха, пошто је наш живот на земљи борба и искушење, и пошто свеколика победа душе над грехом започиње пресецањем мамца и повода који му претходе.

Прва околност и догађање греха односи се на особу: **Ко** је учинио грех? И то: **Ко** је дотична особа, било да је сама, било да је везана за другу особу, при чему ова веза може бити четворострука:

- по *љрироди*, као што је отац са својим сином;
- по *случајносѣи*, као што је архијереј, цар, господар и укратко сваки часник или властодржац према народу који му је подвлашћен;
- по *вољи*, као пријатељ са својим пријатељем;
- по *занимању*, као учитељ или мајстор са својим учеником.

Код ове околности – **Ко** – рачуна се још и чин, то јест философ, монах итд, затим узраст, то јест да ли је дете, младић или старац. Укратко, ово питање и околност односе се на целокупно стање

које има сваки човек: мудрости, силе телесне или душевне, духовне или световне итд. Исто код ове околности узима се у обзир и лице с којим је сагрешио онај што се исповеда, то јест да ли је то лице свештеник, мирјанин, учен или једноставан човек.

Када се грешник испитује по овој околности, грех се сматра већим или мањим по стању онога који је згрешио. Јер веће је сагрешење архијереја, свештеника, цара или часника пред народом, него исти грех који је учинио обичан човек. Ово показује и свети Исидор, говорећи: "Већи је грех свештеника него ли мирјанина, не по природи, него по власти". Исто тако, више греша дете када кори своје родитеље, или ученик свога учитеља или свога мајстора, него када их кори неки туђин. Такође више греша монах, философ или старац ако се буде кинђурио, него ли мирјанин, неук или младић.

Ево једнога примера у том погледу. Једном је отишао цар неком духовнику да се исповеди. Овај духовник беше искусан, јер након што је цар исповедио све своје грехе, рекавши му на крају да нема више ништа за казивање, свештеник га је упитао: "Како то, царе? Баш си завршио исповест?" Цар је одговорио: "Да, оче". Тада му је духовник одговорио: "Знај да си до сада изнео Алексијеје грехе – јер се тако зваше цар – а сада те молим да ми кажеш и царева", желећи да му овим речима покаже да не доликује оном који има власт да се исповеда као обичан човек или као неко из народа, него поред греха које је учинио као човек, треба да исповеди и колико је добра, као владар, могао учинити свом народу, а није их учинио, колико зала је учињено подвлашћенима из разлога што их он није исправио, с тим што ће за све то подробно одговарати пред Богом. Дакле, сваки духовник је дужан да сходно овој причи исповеда оне што имају духовну или световну власт.

Друга околност јесте: **Какав је грех учинио?** Испитујући грех овим питањем, сазнаје се је ли већи или мањи. На пример смртни греси већи су од греха достојних опроштаја, а од оних смртних – убиство је веће од крађе. Од свих, међутим, веће је одрицање од Бога и незнабоштво.

Исто код ове околности садржани су и испитују се и греси недостатка, то јест која је добра могао учинити, рећи или помислити, а није их учинио, није их рекао, или их није помислио, и колико је зла могао спречити речју или делом, а није.

Овом речју се испитује начин грешења: који грех је учињен делом, који речју, поимањем или мишљу. Такође се испитује и *на који начин*

је био учињен грех: ако је речју: ташта реч, кривоклетство или лажно сведочење. Или, ако је мишљу, каквом мишљу: гордости, јереси или хуле? Такође и у ком степену греха: напад, пристанак или присила итд.

Трећа околност јесте: **Зашто?** Испитујући се зашто је човек згрешио, додаје се или скида од тежине греха, то јест да ли је неко убио тиранина да би спасао град од његовога тиранства, крао да би давао милостињу сиромасима, или је ударио напасника да би избавио девојку коју овај примораваше на грех; тада мање кривице имају сви ови, него ли онај који буде убио или ударио кога за разне своје зле циљеве.

Укратко, свеколико делање и грех се просуђују према последицама, и особито у зависности од циља ради којег се чини. Божански отац Максим Исповедник показује да "Бог прати циљ свега што смо учинили, да би видео чинимо ли то Њега ради или другог узрока ради" (*Добројољубље*, том 2, стр. 63). На другим местима показује, такође, да ђаволи не мрзе ни сву мудрост, нити се поста боје, нити раздавања новца сиромасима, нити гостољубља, нити певања псалама, нити свега осталог чиме се оличава богоугодни живот, све док је по њиховој вољи узрок или циљ за које се ово твори (*Исто*, гл. 34, 35, 37).

Оци и браћо хришћани,

Четврта околност греха јесте: **Којим средством?** Средство којим се изврши грех увећава или смањује његову тежину. На пример, ко буде згрешио са знањем или размишљајући унапред (са предумишљајем) или с лукавством или са злом вољом, теже ће згрешити него ли ко учини грех из незнања, нехотично, из сумње, из случајности, из површности и из незлобивости. Испитујући се начин којим је учињен грех, узима се у обзир и оруђе којим је неко згрешио. На пример: убио је кога штапом или ножем, или посредовањем и помоћу које врсте људи је учинио грех?

Пета околност греха јесте: **У које време?** Време у које је неко згрешио умањује или умножава тежину греха. На пример, ако је неко у време нужде и глади украо хлеба или пшенице, мање греша него ли онај који је то украо без икакве нужде. У том смислу свети Василије Велики у свом 86. канону вели: "Ко у време нужде и глади једе украденога хлеба – не греша". Сви који греше по примању дара Јеванђеља, тежи грех чине од оних који су згрешили у Старом закону. Жене које узимају убиствене траве по зачећу детета греше теже него оне које узимају ове траве пре зачећа. И код осталих разматра се на сличан начин.

Шеста околност греха јесте: **На којем месту?** И ова околност такође умножава или умањује тежину греха у зависности од места на којем је учињен. На пример, теже греша ко буде убио или украо у цркви, него ли онај ко то чини у некој кући; зато што онај који је то учинио у цркви греша двоструко, чинећи истовремено убиство или крађу светиња и показујући Богу да је паганин и безбожник. Ко је згрешио у пустињи, у манастиру или јавно теже греша него ли онај који је згрешио у свету, у граду или тајно. Зато и божански отац Јован Златоуст вели: "Ако ли неко велике грехе буде чинио, али их учини тајно, и никога не саблазни, мање ће се мучити него ли онај који буде чинио мање грехе, али јавно и саблажњавајући многе".

Седма околност греха се односи на број грехова, то јест: **Колико пута** је сагрешио?. по чему такође расте или се умањује тежина греха у зависности од колико пута га је учинио. Зато што ће онај који је згрешио једном или двапут примити мањи кар, него ли онај који је учинио исти грех не једном, двапут или трипут, него више пута (Види 8. канон Анкирскога сабора). Још и божански Јован Златоуст у 38. Беседи на Јеванђеље по Јовану износи да ће веће мучење примити они који поново падну у исти грех, казујући: "Мада ће примити мучење и за пређашње грехе, али ако буду опет пали у исте грехе, много веће муке ће подносити". Пошто људи пију грех као воду и забораве колико су чаша попили или као што каже Јов: *Гадан је и нечисти човек који пије неправду као воду* (15,16), због тога који су искусни у ономе што је духовно уче овако: да би лакше сазнао број грехова треба да пита онога који се исповеда најпре колико је времена творио грех. затим колико је пута пао седмично или месечно, и ово познајући, да утаничи. колико је могуће, број грехова. На овај начин и Господ је упитао оца бесомучнога детета: *Колико има времена како му се што догодило?*, а он рече: *Из дејинствива* (Мк9,21). И пошто само толико не беше довољно, показао је затим и старост болести, казујући: *И многа љубав баца ја у вајру и у воду да ја љуби*.

Када духовник исповеда људе који од стида не желе да кажу колико су пута згрешили. треба да их пита да ли су учинили грех велики број пута, јер тако ће овај, чувши, добити смелост и исповедиће се искрено и са кајањем.

Поред пређепоказаних седам околности добро је да духовник испитује живот онога који се покаје, и пре греха, као и после греха, сходно 37. канону Анкирскога сабора и 2. Неокесаријском, пошто

ће мањи кар имати који је пре греха имао живот с добрим делима, од онога који је проводио свој живот не обраћајући пажњу; такође, који буде престао са грехом пре исповести, у поређењу с оним који престаје после исповести, као и онај који је похитао и исповедио се, а да га нико није подстицао, од онога који је био разоткривен (сходно 7. канону Великога Василија), или онај што се покајао после греха, него онај што се уопште не покаје.

Због тога и свети Исидор Пелусиот вели: "Код сагрешења се не испитује само врста греха, него и ум онога који греша. власт. време, начин и корен. Такође, да ли је након што је учинио грех имао бол у срцу, да ли се покајао, и да ли је учинио грех случајно или из обмане или са предумишљајем, или из зле навике и уобичајено. Има и много другог по чему се ово испитивање врши".

Оци и браћо,

Довде се укратко говорило о седам околности и начина збивања греха, којима оци духовници треба да испитују оне што се покају и дођу на исповест, да би могли извршити праву исповест. и да би сви што хитају к њима као каквим искусним лекарима могли исцелити своје ране грехова утиснуте у савест. Говорио сам само о седам важнијих околности грехова, које у суштини сажимају све.

Наравно, ви се сећате да сам вам много пута говорио о седам околности греха, као и о његових дванаест степена, после саборне исповедне молитве, која се чита код нас свакога петка ујутру по окончању дневнога акатиста. Говорило се у тим приликама и много друго у вези са тајном исповести.

Оци, сада као и тада, циљ ми је исти: да ви, чувши ова учења у погледу околности греха, која су нама предали Свети Оци и свети Никодим Светогорац у својим књигама: *Поука духовнику* и *Душеполезна књига*, да их Божјом помоћу упамтите, да бисте знали како да поступате при Светој Тајни исповести од случаја до случаја. на исправљање и исцелење душа које вам шаље Господ да их очистите исповешћу и да их озарите речју.

Закључујем ову смирени беседу и све вас молим да ми опростите, јер сам вам, можда, досађивао толиким говорењем.

Милост Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа и дар силних молитава Његове Пресвете Мајке нека помогну мени грешном и свима који су слушали ову беседу, да је не заборавимо, и да је. по моћи, делотворимо.

Амин.

БЕСЕДА О ДВАНАЕСТ СТЕПЕНА ГРЕХА

Жалац је смртии грех. (1. Кор 15, 56)

Сћари лав њоубе од лагу. (Јов 4, 11)

Оци, браћо и љубљени верници,
Пре но што започнем ову кратку беседу, навешћу један пример.

Можда сте икад видели када се запали која кућа или која кама- рена сена или сламе. Ако се неко тамо задеси и има на дохвату руке ведро (пре но што се ватра разгори), може са мало воде да је угаси; међутим, ако ватра узме маха, требаће много труда и много воде да би се угасила, а понекада је немогуће да се порази сила огња.

Слично се догађа и с грехом у нама: ако будемо трезвени и опрезни од првих покрета на нашу душу и ако се од првога њего- вог изницања и од првога распаљена похоте и гнева у нама будемо умом успротивили и призвали у помоћ име Господње, намах ћемо угасити распаљеност греха и растеретићемо душу његовога ропства и тежине. Али ако се не будемо пренули на време и не будемо при- звали Бога молитвом из срца, грех који је једном никнуо у нашем уму почиње да разраста и да нас силно напада, како би нас одвео у погибао.

Беседа која следи биће о греху и о његових дванаест степена. Али шта је грех?

По сведочењу *Светиога Писма*, грех је преступање Закона Бож- јег (Рим 5, 13; Јак 2, 9; Јн 3, 4); жалац смрти (1. Кор 15, 56); дело таме (Рим 13, 12; Еф 5, 11); гнусоба пред Господом (Рим 15, 9; Јеремија 40, 4); плод злих похота (Јаков 1, 15); дело ђаволово (Јн 8, 41–44); нечистота (Левитска 15, 31; 16, 19); дело тела (Гал 5, 19). Бог гледа на грех с великим гнушањем (Зак. пон. 17, 2; 25, 16; Пс 5, 5; 10, 23) и Његов ће гнев доћи на људе због грехова (Левит- ска 26, 21–28; 2. Днев. 6, 26; Јездра 9, 13 и др.). Сџм Спаситељ наш Исус Христос умро је на Крсту за наше грехе (Исаија 53; Рим 6, 10; 1. Кор 15, 3).

Од велике нам је користи да знамо не само шта је грех, него неупоредиво више треба да знамо како нас обмањује и поробљава и које су његове степенице раста од када се у нама појави па док стигне да нама савршено влада и да нас одведе у погибао, привре- мену и вечну. Да бисмо то сазнали, потребно је да поставимо себи

следеће питање: Због чега *Светио* и божанско *Писмо* назива ђавола и грех мраво–лавом (Јов 4, 11)? Недоумицу нам разјашњава божански отац Нил Постник, који нам износи да се ђаво, као и свака страст, назива "мраво–лавом", зато што се грех у почетку показује колико мрав, али касније, ако га не будемо погубили супротстављањем и молитвом, он ће достићи снагу лава (*Добројољубље*, том 1, стр. 197). Свети Јефрем Сиријски вели: "Грех је зли ђаво, који се не проја- вљује од почетка као велик, него, полако–полако прикрадајући се, овладава нама. Али ко се од почетка буде пренуо, неће допустити да буде изненађен, него ће га погубити када је мали као мрав, не допуштајући му да нарасте како би постао лавом".

Често сам вам напомињао једно темељито и свеобухватно дела- ње које спречава грех да продре у наш ум и да нас пороби. То свето делање, које се, по свим Светим Оцима, назива "трезвеноумљем" или "стражењем ума", рађа се у нама из страха Божјег: а страх Божји рађа се у нама од вере у Бога, као што вели божански отац Максим Исповедник: "Који верује боји се. А који се боји, прене се" (*Добројољубље*, том 2, стр. 37).

Заиста, браћо моја, блажен је и преблажен човек који има страх Божји. По сведочењу Светога Писма, *имајући сћрах Божји, сваки човек одсјуја од зла* (Приче 8, 13). Божански пророк Давид, Духом Светим, назвао је страх Божји почетком мудрости и добрим разуме- вањем, говорећи: *Почетјак мудрости је сћрах Госјодњи, а добро разумевање свима који ја њворе* (Пс 110, 10; Приче 9, 10). Мудри Соломон казује да страх Божји није само почетак мудрости, него и њено учи- лиште, казујући: *Сћрах Божји је училиштие мудрости* (Приче 2, 1–5; Исус Сирахов 1, 13). Исус син Сирахов у својој *Књизи ѡремудрости* твр- ди да страх Божји надилази свеколику ташту мудрост, говорећи: *Сћрах Госјодњи све надилази* (Исус Сирахов 1, 19).

Изнео сам овде неколико доказа из *Божанскога Писма* о страху Божјем, који се у нама рађа из чврсте вере у Њега, и који, са сво- је стране, порађа у нама трезвеност пажње или чување ума, што сам претходно напоменуо. То нам је веома потребно у мисленој борби против страсти и грехова, јер, по сведочењу Светих Отаца, "трезвеност је пут сваке врлине и заповест Божја" (*Добројољубље*, том 4, Свети Исихије Синаит, стр. 64). Добро је да знамо да се против трезвености бори грех заборавља, као што нам казује исти свети отац Исихије, говорећи: "Проклети заборав се супротставља пажњи као вода ватри" (*Исјо*, стр. 5).

Циљ због којег сам записао неколико сведочења о страху Божјем и пажњи ума био је да појмимо да нам је веома потребан и страх Божји и трезвеност пажње, да бисмо зауставили раст греха и његово прелажење са нижих степеница на више. Велики апостол Павле нас учи говорећи: *Не гајите местиа ђаволу* (Еф 4,27; Јак 4,7), али то успева да учини само ко из душе мрзи грех и супротставља му се од првога појављивања или његове прве степенице.

Љубљени верници,

Ево сада који су дванаест степена греха.

Први степен греха јесте кад неко твори добро, али га не твори добро, то јест не твори га с добрим циљем и на славу Божју. То показује и божански отац Јован Дамаскин, који вели: "Добро није добро када се не твори добро" (*Доброћољубље*, том 4, стр. 194). И божански отац Максим показује да добро није добро, када се не твори с добрим циљем. говорећи: "У свему што ми творимо Бог гледа на циљ, као што је често казивано: да ли творимо Њега ради или чега другог ради" (*Доброћољубље*, том 2, гл. 48, стр. 86). Добро дело има тело и душу; тело доброга дела је његово творење (било да постимо, будимо, творимо милостињу или друго што), а душа доброга дела је циљ с којим се твори. Ако је циљ добар и на славу Божју, онда и наше добро дело прелази на страну циља. А ако је циљ лош, онда је и добро дело лоше и губи своју плату од Бога (*Кириакогромион*, Букурешт. 1857. стр. 280). Свети апостол Павле нас учи, говорећи: *Све на славу Божју чините* (1. Сол 4,1; 1. Кор 10,31). А свети Максим Исповедник, слично нас поучавајући, вели: "Када чујеш *Свето Писмо* где каже: *Ти ћеш дајти свакоме њо делима њејовим* (Рим 2,6), знај да Бог неће наградити добром оно што је творено са злим циљем, јер суд Божји не гледа на оно што је творено, него на циљ онога што је творено" (*Доброћољубље*, том 2, стр. 63).

Други степен греха јесте када неко несавршено твори добро дело. На пример, неко се моли Богу, али не умом или срцем, него само устима и уснама, расплињујући се стално умом на привременим и трулежним стварима овога света. На таквом, који се моли само језиком и уснама, а својим умом и срцем пребива у смишљању зла, испуњава се реч пророка који вели: *Близу си Ти, Госјоде, њиховим устима, али далеко од њихових срца* (Исаја 29,13; Осија 7,14); или кад неко твори милостињу, али не од правога труда, него од отетог или украденог, или када пости само у погледу јела и пића, а не и у погледу греха твореног чулима, умом и срцем.

Божански отац Јефрем Сиријски вели да је Бог дао Мојсију заповест да салије змију од меди, али да је салије савршено, то јест да буде испуњена, не празна изнутра, како би нас научио да се савршено, а не делимично, покајемо пред Богом. Као што је заповеђено да жртвено јагње буде без икакве мане и савршено здраво (Левитска 22,21), исто тако и добро дело треба да творимо на савршен начин (Јев 13,21).

Трећи степен греха је мамљење или напад зле помисли, која стално долази с неком врстом страсти. На пример: помисао на жену, на новац, на ташту славу, на гнев или било што, али без страсти према помишљеноме, него само сећањем.

Четврти степен греха је сједињење или пристанак, што се догађа када наша душа пристане да разговара са злом мишљу.

Пети степен греха јесте борба, која се води на свим следећим степенима греха. Душа, приставши да разговара с помишљу о злу, а спознавши да је та мисао одводи у грех, почиње да се бори с њом, подвизавајући се да је порази добрим мислима и особито молитвом Богу коју твори умом.

Шести степен греха јесте привољење, која бива када душа, из самољубља и грехољубља уступа грешној мисли, пристајући да је прими у свој ум.

Седми степен греха је грех умом, као што каже божански отац Максим Исповедник. Када човек пристане умом да прими злу и страсну мисао, труди се да утисне тај грех у ум тако јасно, као да га је учинио и делом. Када човек достигне тај степен, грех умишљањем (маштом) скоро неосетно прелази са ума на осећај тела, као што показује исти свети отац Максим Исповедник, говорећи: "Као што тело има дела као свој свет, тако и ум има идеје као свој свет. И као што тело блуднички с телом жене, тако и ум блуднички са идејом жене кроз изображење сопственога тела" (*Доброћољубље*, том 2, стр. 87). Зато нам овај божански отац саветује: "Не употребљавај зло идеје, да не би био присиљен да зло употребљаваш и дела. Ако неко не згреши најпре умом, неће згрешити ни делом" (*Исјо*, стр. 71).

Такође, нека се зна да нас борба умом против греха не напушта до смрти, јер "борба с мислима тежа је од борбе са самим делима" (*Исјо*, стр. 70), а опасност грешења умом јавља се лако у свако време и на сваком месту. Ако би неко, на пример, хтео да учини грех блуда делом, потребна су му три чиниоца: одговарајуће место, одговарајуће време, и предмет, то јест тело с којим би да згреши.

Код греха умом, међутим, недостатак било којег од ових чинилаца не спречава га да згреши, јер умом можемо згрешити на било којем месту и у било које време, чак ако и није присутно тело с којим хоћемо да згрешимо.

Осми степен греха јесте чињење греха делом. Када се неко није борио по својој моћи на претходно поменутим степенима греха, него је допустио себи да стално греши мишљу, прећи ће и на вршење греха телом и тако ће достићи да потпуно падне. То се догађа не само са грехом блуда, него и са сваким другим, грехом стомакоугађања, среброљубља, убиства, крађе, пијанства итд.

Девети степен греха јесте навикнутост на грех. Искусни духовник може при исповести лако дознати, управо из самих уста онога који се исповеда, на који је степен греха дотични стигао. Ако га, на пример, упита: "Брате, зашто чиниш тај и тај грех?", дотични сам одговара: "Оче, уобичајно сам то" (било да је реч о блуду, пијанству, псовкама или било ком другом греху). У том случају он сам показује на који је степен греха стигао, јер пошто исповеда да је уобичајно то и то, види се да је стигао на девети степен греха.

Десети степен греха јесте острашћење, које је врло тешко и опасно. И на том степену духовник поима, из исповести онога који се исповеда, на којем се степену дотични налази по тежини греха, јер ако га упита: "Брате, због чега не напустиш тај грех, због чега не напустиш пијанство, или псовку, или пушење, или било који други грех?", он каже: "Не могу, оче, навикао сам на тај грех", или: "Оче, молим те, дај ми савет, јер сам веома навикао на овај или онај грех". Затекавши га на том тешком и опасном степену греха, духовник треба да уложи сав труд и искуство да би га одвратио од навике греха, што је веома тешко изводљиво, јер навика постаје у њему као друга природа, чинећи да човек греши хтео не хтео. Будући он у ропству навике греха, у исто време и ђаволов је роб, пошто свети Јеванђелист Јован вели: *Онај који њвори грех од ђавола је, јер ђаво грешу од њочейка* (1. Јн 3,8); *грех је од ђавола* (Јн 8,44). О жалосном и осуде достојном стању таквога човека, који је достигао навикну греха, *Светио Писмо* вели: *Који чини грех роб је греху* (Јн 8,34; Рим 6,16).

Једанаести степен греха јесте очај, који је тежи од свих, јер одводи човека у смрт привремену и вечну. Када ђаво пороби човека грехом до степена навике, онда му каже: "Видиш да си навикао на тај грех, којега се више не можеш спасти, јер те поробљава хтео не хтео. Немој више помишљати на покајање и повратак Богу,

пошто од сада не можеш више да оставиш овај грех на који си навикао из детињства (или из младости, или толико година)". Дакле, саветује му да стално греши, говорећи му: "Оно загробно си изгубио; од сада, колико још имаш да живиш, ослађуј се макар грехом на који си навикао и који, као што видиш, више не можеш оставити". Тако га мачем очаја одсеца од добре и свете наде на спасење душе.

Ако је човек донекле књижеван, учи га да одлаже повратак Богу и напуштање греха, говорећи му: "Нека, оставићеш ти овај грех, али не баш сада, јер још имаш времена". И то је савет ђавола да би човек што дуже старио у навици греха, достојној вечне смрти, пошто ђаволи знају да који не напусти грех данас, тим ће га теже напустити касније, пошто је грех, као што кажу Свети Оци, сличан клину који неко забија у тврдо дрво. Ако га је мало забио, лакше ће га извадити, а ако га је више забио, тешко ће га и с великим трудом моћи извадити. Дакле, нека се нико не обмањује мислећи да ће, ако није данас напустио грех, који је уобичајно или на који је навикао, то позније учинити. Што више грех стари у нама, тим ћемо га теже позније одстранити, и што више човек твори грех, тим више га ђаво напада очајем.

Ако се човек стално препушта да буде поражен мислима очаја и не хита брзо на исповест и покајање, очај га одводи на **дванаести степен греха, који је самоубиство**, најужаснија смрт телесна и духовна, као што је окончао и Јуда издајник. Он, поставши издајник Спаситеља света, уместо да се из дубине срца врати покајању и да горко плаче, као велики апостол Петар (Лк 22,26), пао је у очај, бацио је сребрнике од издаје у цркви, затим је отишао и обесио се (Мт 27,45).

Оци и браћо,

Поменуо сам укратко у овој беседи о дванаест степена греха. Пре но што сам говорио о њима, привео сам неколико доказа из *Светиога Писма* и од Светих Отаца о страху Божјем и о трезвености пажње, пошто ко има страх Божји и прене се од првих појава и степена греха, оружа се против њега супротстављањем ума и светом молитвом срца. Тако, успротививши се силно од почетка, спасава с великом лакоћом од тлачења и горкога робовања греху, које настаје на његовим већим степенима. А ко не жели да се отрезни, како би погубио грехе док су мали као мрави, достићи ће, као што сам рекао, да се бори с лавовима, од којих се тешко понеко спасе.

Блажена је, дакле, она душа, која се боји Бога и у свако време и на сваком месту чува свој ум и срце од злих помисли греха, кроз свету молитву и мржњу према греху. Блажен је духовник који де-ла на спасењу људи и који се, у Светој Тајни Исповести, познајући степен на којем се налази човек грешник, свом снагом и умећем труди да га поврати са било којег степена греха, али особито са следећа три: навике, острашћености грехом и очаја. Овај последњи је најужаснији руб понора са којег човек, павши самоубиством на дно пакла, нема више спасења у векове векова; чега нека би и све нас избавила милост Преплагога и Свемилостивога нашег Спаситеља, молитвама Пресвете и Пречисте Његове Мајке и свих Његових Светих.

Амин.

БЕСЕДА О СВЕШТЕНСТВУ СТАРОГА ЗАКОНА, О СВЕШТЕНСТВУ ПО БЛАГОДАТИ И О ДУЖНОСТИМА СВЕШТЕНИКА

Ti си Свештеник до века, по чину Мелхиседекову.
(Пс109.4)

Оци, браћо и љубљени верници,

Пошто сам и ја, грешни и недостојни, примио на себе тешки јарам свештенства и духовништва, намислио сам да у двама претходним беседама изнесем понешто о седам околности греха и о његових дванаест степени, које треба да познају особито свештеници духовници, да би знали како да поступи на светој исповести, од случаја до случаја, са душама које им Бог шаље на исцелење и поправљање. У наставку ћу говорити понешто о свештенству Старога завета, о свештенству Закона благодати и о неким најзначајнијим дужностима свештеника Новог закона.

Свештенство Старог закона установио је Сам Бог преко Мојсија и преко Арона (Левитска 8). То свештенство се добијало помазањем од стране Мојсија, као опуномоћеника Божјег. Обред посвећења свештеника одвијао се пред светим шатором од састанка, у присуству народа и целокупне заједнице (Левитска 8,34). И Арона, и његове синове сам Мојсије је најпре симболично чистио прањем водом, потом им је свлачио хаљине и облачио им нарочите обредне одежде, које су имали да користе за време свештеничке службе. Сам Мојсије је слабе помазивао јелејем помазања, којим је освештао свети шатор и све предмете у њему. Затим се клало теле принесено том приликом као жртва за грех (Исто 8,10-15). Свештеници који су приступали Богу требало је да се и сами освештају, како их не би Господ казнио смрћу (Излазак 19,22). По сличном обреду и с истим циљем били су посвећивани и левити за службу у Светој скинији (Бројеви 8,5-10).

Свештенство Старог закона имало је дужност да се моли за окајање грехова виновника. Свештеници Старог закона имали су и дужност да уче синове Израилеве заповестима које је Бог дао преко Мојсија (Левитска 10,11-12). Они су још имали право да суде у

неспоразумима међу верницима (Зак. пон. 12, 8–13). Такође су свештеници Старога закона имали још и поједине надлежности сем верских, као она да брину о здрављу народа (Левитска 13). И свештеници Старога закона, и левити (ђакони), имали су дужност да поштују поједине обавезе које су посебно њима биле наметнуте:

- Да не обрезају ништа од власи главе или браде (Левитска 21, 5);
- Није им било допуштено да пију вино: *И Госјод рече Арону ѿворећи: Вина и силовийџа џиџа немој џиџи џи ни синови џивоји с џобом, каг улазиџе у џаџор од сасџанка, да не изџинеџе. То нека вам је уредба вечна од колена на колена, да бисџе моџи расџознаваџи џиџа је Свеџо џиџа ли није, и џиџа је чисџо џиџа ли нечисџо, и да бисџе учили синове Израџеве свим уредбама које им је казао Госјод џреко Мојсија* (Левитска 10, 8–11).

– Свештеници Старога закона имали су дужност да живе светим животом, као што стоји написано: *Нека буду Свеџи Боју својему, и нека не скврне имена Боја своја, јер џриносе жрџве оџњене Госјоџње, хлеб Боја своја; заџо нека су свеџи* (Левитска 21, 6; 11, 44–45);

– Свештеници Старога закона имали су обавезу да се жене само девојкама, а не са женама блудницама или удовицама (Левитска 21, 7. 13–15; 18. апостолски канон);

– И свештеници, и левити, као и сви служитељи светога шатора, скиније, имали су обавезу да буду здрави телом, то јест да немају никакву телесну ману: другим речима, да не буду хроми, глуви, слепи, неми (Левитска 21, 16–23); то правило задржано је и за хришћанске свештенике (78. и 79. апостолски канон);

– Свештенике Старога закона требало је да читав народ поштује као какве Светитеље (Левитска 21, 8);

– Свештеници Старога закона нису имали удела у земљишту у Израиљу, него је требало да живе и да се хране деловима који су им припадали по праву од дарова принетих олтару и од жртава (Зак. пон. 18, 1–5).

Изнео сам овде понешто о свештенству Старога закона, пошто је све што се тичало свештенства *Сџароја завеџа* имало својство симбола, и било је сен и прапредстава онога што је требало да дође, да се испуни и да се усаврши у Новом закону благодати (видети *Посланицу Јеврејима* светога апостола Павла), пошто жртве и свештенство Старога закона није могло ништа да усаврши. Свештенство Старога закона толико је отпало од својих задужења, да је временом стигло да служи идолима (Суд. 17–18).

Зато је духовна и учитељска улога свештенства Старога завета позније преузета од светих пророка, особито почев од Самуиловог времена. С тим пророцима, које је Бог подизао из средине народа призивањем (посебним позивом), свештеници Старога закона дошли су у сукоб, пошто су пророци, у име Божје, осуђивали и беспоштедно сузбијали не само грехе народа, него и свештеника (Језекиљ 12, 6; 3, 17; Исаија 62, 6; Захарија 10, 3, 17). Сви свети пророци који су строго укоревали морални пад старозаветних свештеника објављивали су им и долазак Месије, времена када ће Господ поставити Своме народу друге пастире, достојне свога задатка (Исаија 54, 21).

Оци и браћо,

Да проговоримо нешто о свештенству Закона благодати и о дужностима свештеника тога Светог и савршеног Закона. По сведочењу више Светих Отаца, свети и велики апостол Павле био је највећи духовни руковођ којега је Хришћанство имало, после Спаситеља Исуса Христа. Камен темељац његовога делања на духовном поучавању била је љубав, а божански апостол Павле и по томе је духовни врх хришћанскога свештенства (Мелетије, митрополит катирски, Атина, 1956. и др.). Тај апостол незнабожаца посведочио је више но остали свети Апостоли о савршенству новозаветнога свештенства и о великим и малим дужностима које припадају хришћанским свештеницима, јер што је свештенству Старога закона недостајало, у мислима и у пракси, испунило се и усавршило у хришћанском свештенству.

Својства и одлике хришћанскога свештенства јесу следеће:

– Свештенство Закона благодати божанског је порекла, пошто га је засновао Спаситељ и потиче управо из Његовога светога свештенства;

– Разлику између свештенства Старога закона и свештенства Закона благодати приказао је свети апостол Павле у својој *Посланици Јеврејима* (Јев 4, 14; 10, 22);

– Спаситељево свештенство, које је порекло, источник и темељ хришћанскога свештенства, најпре је божанско и затим људско, пошто је Христос, Врховни Архијереј или велики наш Свештеник, не само човек, него и Бог;

– Свештенство Закона благодати, по сведочењу божанскога Јована Златоуста, не столује више на престолу пророчком или патријарашком, као што је столовало свештенство Старога закона, него на престолу Христа Бога, његовог Утемељитеља (*Погела џиџениџе*, стр. 430).

Зато, ко ниподаштава свештенике Закона благодати ниподаштава Христа Бога (*Исїѡ*, стр. 431);

– Свештенство Закона благодати у потпуности је свето и непорочно, као што је био и јесте његов Утемељитељ, Господ, Бог и Спаситељ наш Исус Христос, Који није имао потребе, као други првосвештеници, да приноси жртву за Себе, јер Он није имао греха, иако је био човек у свему као ми (*Јев* 7,26);

– Свештенство Закона благодати не само да је божанско и савсим Свето и непорочно, него је и непролазно и вечно, пошто је Спаситељ наш Исус Христос Првосвештеник вавек, по чину Мелхиседекову (*Јев* 6,20; 7,21; 5,6–20; *Пс* 8,1–2,6);

– Свештенство Закона благодати узвишеније је од свештенства Аароновог и осталих првосвештеника (*Јев* 7,11,16,22; *Пс* 109,4).

Значи, након што смо укратко приказали значај свештенства Закона благодати, наведимо и неке од највећих дужности хришћанскога православног свештеника:

– Православни свештеник треба да се у свему труди, по својој моћи, да буде подобан Христу, Великом Пастиру словесних оваца (*1.Пт* 5,4);

– Свештеник треба веома да се стара о стаду које му је Бог поверио, и у случају велике потребе да га брани чак и по цену свога живота (*Јн* 15,12–13), као што је учинио свети Игњатије Богоносац и многи други Свети Оци, архијереји и свештеници;

– Свештеник треба у свако време да буде украшен великим духовним врлинама љубави, смирења, кротости и чистоте – телесне и душевне (*Мт* 11,29; *1.Тим* 3,2; 6,11–14; *1.Кор* 16,24; *Јн* 13,15);

– Свештеник треба да одржава веома тесну духовну везу са својим стадом и да изблиза надгледа живот свакога парохијанина (*Језскиљ* 3,17; 23,7; *Јев* 13,7);

– Свештеник треба да се стара не само о верницима, него и о изгубљенима и заблуделима, који су пали у безверје или јерес, да би их вратио у недра Христове Цркве (*2.Тим* 2,25; *Тит* 1,9; *1.Тим* 4,20 и др.);

– Свештеник треба да својим парохијанима обзнани вољу Божју и да им служи речју и примером свога живота ради њенога испуњења (*2.Кор* 6,3; *Рим* 14,13–21; *1.Кор* 8,13; 10,32);

– Свештеник је дужан да одржава непрекидну везу са Спаситељем Христом кроз свете молитве, да би могао у свако време имати помоћ Божју у свом тешком и светом задатку, као што је заповедио Господ говорећи: *Осїѡниїѡе у Мени, и ја ћу у вама... јер без Мене*

не можѡѡе чиниїѡи нишїѡѡа (*Јн* 15,4–5). Мада је ова заповест за све хришћане, она је посебно упућена свештеницима, који увек треба да буду у Христу и Христос у њима (*Јн* 14,26; 15,26; 26,13);

– Свештеник треба да има свети и непорочан живот, да буде трезвен умом, пристојан, гостољубив, не пијанац, не сабирач зле добити, кротак, несвадљив, не среброљубац, добар домаћин, имајући послушну децу у савршеној пристојности (*1.Тим* 3,1–5);

– Свештеник треба да буде кадар да учи другога, да подсећа на здраво учење и да укорава противнике. Он треба да буде изнад верника и својом мудрошћу и спремом, као и темељним познавањем *Свѡїѡїѡ Писма* и Светих канона, догми вере и учења Светих Отаца, како би био пример своме стаду *у речи, у живљењу, у љубави, у духу, у вери, у чистїѡїѡи* (*1.Тим* 4,12);

– Свештеник треба да се труди на одржавању моралности и на духовном напретку верника и да у свако време твори молитве за све људе (*Тит* 3,1–2);

– Свештеник треба да се клони свађа и залудних и бескорисних разговора, да бди над душевним јединством свога стада и да сузбија оне који шире неслогу и проузрокују раздоре међу верницима, као и да брани своје стадо од јереси (*2.Тим* 6,20–21; *2.Тим* 1,14–15);

– Свештеник је дужан да у свако време проповеда мир, љубав и добро разумевање између верника, да надгледа држање мушкараца и жена на молитви, као и да с великом светошћу чува свету ризницу Предања, учења Светих Отаца и апостола, која су се пренела усмено и писмено (*2.Тим* 1,12,14);

– Свештеник треба да смело, без страха и све време проповеда хришћанско учење (*1.Тим* 4,13; *2.Тим* 1,8; 4,2);

– Свештеник треба да зна како да саветује своје духовне синове, према узрасту и њиховом поимању, према њиховим душевним и телесним потребама, да буде милостив према свима и да своје парохијане подстрекава да помажу сиромашне, удовице и сироте (*1.Тим* 5,1; 6,17–19);

– Свештеник треба да што чешће размишља о *Божанском Писму* и да увек хита да га чита, као што хита јелен на изворе вода, јер оно је духовно оружје и целебно благо за душе болесне и рањене греховима (*2.Тим* 3,15–17);

– Свештеник треба да се покорава државном уређењу и да увек буде готов да помогне у вршењу свакога доброг и општекорисног дела (*Рим* 13,1–7; *Тит* 3,1–2);

- Свештеник треба да цени поштени рад за стицање онога што је потребно у свакодневном животу;
- Свештеник је дужан да се моли Богу за руководиоце државе и за оне који су на власти; такође, да штити вернике од незнабожачких и таштих веровања, од јереси, сујеверја, од световних и бапских прича (1. Тим 4, 7; 6, 20);
- Свештеник треба да буде достојан у свему и савршен у сваком добром делу (2. Тим 3, 17);
- Свештеник је дужан да буде трезвен умом у свему што је добро и да трпи све патње, творећи у свако време дела јеванђелиста и испуњавајући у свему своју службу (2. Тим 4, 5);
- Свештеник треба да увек садејствује Богу у спасавању људских душа (1. Кор 3, 6–9; 15, 10; 2. Кор 6, 1);
- Свештеник треба да буде служитељ Христа, Бога и Спаса нашега (Рим 13, 6; 2. Кор 6, 4; Рим 15, 16; 1. Кор 1, 7; 1. Тим 4, 6), и служитељ Христовога Јеванђеља (Еф 3, 7; Кол 1, 7, 23);
- Свештеник је дужан да позива грешнике на покајање (Лк 24, 47; Дап 17, 30; 20, 21);
- Свештеник треба да учи пут спасења и да проповеда опраштање грехова (Лк 1, 77; Дап 12, 26; 16, 17; Лк 24, 47; Јн 20, 23);
- Свештеник је дужан да залутале од истине врати у веру у Христа (Дап 20, 21; Рим 1, 5; 10, 8–14; 16, 26);
- Ина свештеникова дужност јесте да разјежава таму непознавања Бога (Мт 5, 14–16; Дап 10, 6–18; 2. Кор 4, 6);
- Свештеник треба да буде чист, непорочан, искрен и смирен (2. Кор 1, 12; 1. Тим 2, 2; 4, 12; 5, 2, 22; Дап 20, 13, 15);
- Ина свештеникова дужност је да буде испуњен љубављу према свом стаду и према свим људима (1. Кор 16, 24; 1. Сол 2, 8; 2. Кор 2, 4; 12, 25; Фил 1, 2; 4, 1);
- Свештеник не треба да буде себељубац, него да има љубави према свима и да буде стрпљив са грешницима (1. Кор 8, 13; 9, 12, 27; 10, 32; 1. Сол 2, 17; 1. Тим 6, 11 и др.);
- Такође, свештеник треба да буде пример љубави, вере и добрих дела и да дела на спасењу свих, не циљајући зараду, хвалу или друго што слично (1. Тим 3, 2; 6, 11; 2. Тим 2, 22; Дап 20, 23; 1. Сол 2, 4).

Оци и браћо,

Сва та пастирска задужења и правила, и друга већа од ових, дата су у писменом виду пастирима Цркве још од апостолских времена, и испуњавао их је обилно велики апостол Павле и остали божански апостоли и пастири Цркве Христове од првобитнога времена Хришћанске Цркве. Свети Јован Златоуст, говорећи о светости коју свештеник треба да има увек, а особито када служи божанску Литургију, вели: "Чистија од сунчевих зрака треба да ти буде рука, о свештениче, с обзиром да њоме пробадаш Јагње Божје. Које узима грехе света" (*Погела ѿшенице*, Беседа 54, стр. 454). А свети Максим Исповедник казује да "чак ако би се свештеник веома старао да му живот буде свети, ако се не буде старао о онима који га слушају, мучиће се у вечном огњу као грешник". Исто тај свети отац вели да "свештеник, буде ли с недостојношћу служио свету Литургију, други је Јуда, и мучиће се у огњу вечном теже него Јуда". Свети отац Јован Златоуст још каже да "епископ или свештеник који је неискан у науци *Свѣѣѣѣѣ Писма* и у учењу Светих Отаца, као и у делатном добротољубљу, то јест у живљењу по Богу, постаје погибао свима које пастирствује" (Беседа из *Пролога*, месец јул, стр. 85).

Ето, дакле; који смо, поред монаштва, примили и тешки задатак свештенства, како је велика наша одговорност пред Богом и колико многих и великих дужности имамо као свештеници и служитељи Олтара. Зато, пренимо се и молимо бескрајну доброту Божју да нам Својом благодаћу помогне да ма и мало испунимо од тих светих и великих дужности, како не бисмо били осуђени на муку вечну због своје лености, неосећајности и небриге.

Амин.

БЕСЕДА О ДОСТОЈНОСТИ СВЕШТЕНСТВА И О ОСУДИ СВЕШТЕНИКА КОЈИ ДАЈУ СВЕТЕ ТАЈНЕ НЕДОСТОЈНИМА

"Шта ћу рећи и шта ћу хвалићи, јер дар свештеништва надлази реч и ум." (Свети Јефрем Сиријски, *Беседа о свештеништву*, 1823, том 3, стр. 18)

Оци, браћо и љубљени верници,

О двема стварима говорићу у наставку: најпре о великој достојности свештенства. а затим о кривици и осуди која очекује нас свештенике. ако будемо сувише олако и без детаљнога испитивања давали Пречисте Тајне недостојнима. Као што ова беседа има два предмета, тако ће и корист бити удвостручена, ако будемо пажљиви на оно што следи.

У првом делу желео бих да се ми, који смо украшени даром свештенства, присетимо великога дана Последњег суда, када ће се од нас искати, по мери достојности и власти које су нам дате, одговор за стицање и достојно ношење тако великога и страшнога ступња. Будемо ли свагда имали у уму ово Свето старање и будемо ли се свом силом трудили да деламо што је достојно части коју имамо. чућемо и ми онога дана блажени глас: *Добро, слуго добри и верни, у маломе си био веран, над многим ћу тебе оставићи* (Лк 19,17-19). А ако се будемо лењили и не будемо се старали за велику одговорност коју имамо као свештеници Божји, с великим ћемо ужасом чути од Њега у велики дан Последњег суда: *Идише од мене, проклећти, у огањ вечни који је припремљен ђаволу и анђелима његовим* (Мт 25,41).

Говорећи о великој и страшној достојности свештенства речима светога и божанскога оца Јефрема Сиријског, рећи ћемо: "О преславно чудо! О непобедива сило! О страшна тајно свештенства, мислена и света; часна и непорочна, коју је Христос, након што је дошао, даровао достојнима! Падам на колена и молим се са сузама и уздасима, да бисмо као у огледалу гледали то блага свештенства. Блага, велим, онима који га налазе по достојности и с побожношћу. Јер је грудобран сјајан и неупоредив, кула непоколебива и стена необорива. Оно је утврђени темељ који се од земље приближује

небеском своду. И шта велим, браћо, да се преузвишених сводова небеских дотиче; на сама небеса над небесима се без заустављања уздиже и међу бестелесним анђелима пребива у сјају и покоју. И шта велим, међу вишњим силама разговара са самим Господарем анђела и Саздатељем и Светлости даваоцем, и на шта год жели одмах се осмељује. Нећу престати, браћо, да славим степен ваше достојности, коју је Света Троица подарила синовима Адамовим" (*Беседа о свештеништву*, том 3, стр. 17).

Божански отац Максим Исповедник казује какав треба да буде свештеников живот према тој великој части свештенства. овако: "Свештенику приличи да буде свет и душом и телом: да буде огњени стуб, како би обасјавао цркву, то јест народ Божји. и да буде чистији од сунчевих зракова, да га Свети Дух не би оставио празног" (Свети Јован Златоуст, *Бисери*, Беседа о достојности и недостојности свештеника, стр. 246-247). У тој беседи божански отац Максим, показујући колико свети треба да буде свештеник. вели: "Зато, дакле, који свештеник није свети нека бежи далеко од Литургије, како не би био сажежен и телесно и духовно". Затим вели: "Добри и истински свештеник треба да буде побожан. чист. учитељ, смиран, да не буде пијанац, да укроти свој језик. да не буде гневан, нити да буде среброљубац, него милостив и у свему да буде странопримац; са свима, великима и малима. да буде љубазан и у миру, да не узима камату од оних којима позајмљује. да не куне и не проклиње никога, нити да постане трговац. да не би казивао лажи. Осуђивање да не прихвата, да се не шалти како би друге наводио на смех, да не говори таште речи; да говори што је на корист онима који га слушају, и што говори нека буде из *Божанскога Писма*; да не буде лаком на храну и љубитељ уживања. како не би ожалостио Духа Светога; да не одговара с мржњом и с љућњом, него са смирењем свима; да се ничим не погорди. нити да завиди другом због зараде; ономе који га је укорео да опрости од свег срца и пред свима, пре но што сунце зађе; да кротко испитује грешнике и да их са страхом Божјим укорава; да не огорчава никога, ни богатого, ни сиромаша. Све то нека свештеник чува с много труда и разборитости. А ако се о томе не буде старао и не буде добро чувао, ради опште користи оних који од њега уче, приличи му да окачи о врат млински камен и да скочи у море, јер је преступио заповести Господње и није се старао о том учењу" (Свети Јован Златоуст, *Бисери*, стр. 248).

Значи, оци и браћо, можда сам оптеретио слух неких од вас, пишући какав треба да буде свештеников живот. Али није добро за нас да будемо равнодушни и безбрижни, када нам свети и божански оци објављују то, што треба да знамо сви који смо се усудили да примимо страшну тајну свештенства.

Говорећи о значају свештеничке власти, свети Јован Златоуст вели: "Велика је свештеничка власт, јер зато и велики Павле вели: *Слушајте старејине своје и ѿвинујте им се и огајте им част*" (Јев 13,17; Рим 13,17; 1.Пт 1,17). Затим казује верницима: "Ти се стараш само о своме, и ако то будеш добро средио, никакву бригу нећеш водити о другима; а свештеник, чак и ако буде добро уредио свој живот, не буде ли се с великом ревношћу старао о онима који су око њега, отићи ће у пакао заједно са злима" (*Подела ѿшенице*, Беседа 52, стр. 136). Затим, показујући да велика власт свештенства Закона Благодати превазилази власт свештенства Старога завета, узима Спаситељеву реч из Јеванђеља, те вели: "На Мојсијевом престолу столовали су књижевници и фарисеји... А сада више не можемо рећи да су на Мојсијевом престолу столовали књижевници и фарисеји, пошто свештенство Закона Благодати не столује више на пророчком, него на Христовом престолу. Зато и велики апостол Павле вели: *Уместо Христа молимо вас...*" "Ни анђели, ни арханђели – вели свети Јован Златоуст у наставку – не могу творити што свештеник твори, што му је дато од Бога" (*Истио*, стр. 439).

Радост и дивљење, страх и трепет пролазе ми умом, када из уста овога божанског Оца чујем до које су се части уздигли свештеници Христови. Радост и дивљење што су се Адамови синови удостојили тако великога дара; а страх и трепет када размишљам да ће се, саобразно части, од свештенства тражити и дужност те свете и велике власти, и по мери власти и части тражиће се и делање, као што је написано: *Јаки ће бијти јако бијени, и коме је много дано много ће се и ѿражијти од њега* (Лк 12,48). То је имао у виду и свети Јован Златоуст када је укоревао оне који су жудели да постану епископи, не познајући терет одговорности, јер ево шта вели: "Да си ти био знао да епископ треба да припада свима, носећи бремена свих, да ће остали, ако се буду гневили, имати опроштај, а он никако, и да ће остали, ако буду згрешили, имати оправдање и много снисхођења, а он ниједно, онда не би ревновао за влашћу и не би трчао за њом" (*Истио*, стр. 440). Онима на које наилази искушење да постану свештеници, жудећи за том влашћу по сваку цену, саветује

постојано, казујући им: "Када будеш пожелео свештенство, супротстави тој жељи пакао, супротстави јој тамошње полагање рачуна, супротстави јој безбрижни живот, супротстави јој меру рада. Јер будеш ли згрешио као човек, ништа од тога нећеш претрпети; а као свештеник, изгубљен си" (*Истио*).

Из изложенога можемо појмити да је заиста велика архијерејска власт и чест, али знајмо да ћемо, по мери власти и чести, жешће бити кажњени у дан Последњег суда, ако се код нас не буду наша добра дела по мери власти и части коју смо хтели да узмемо за себе.

Пошто сам мало раније поменуо и о дару и дужности епископа да рукополаже само достојне свештенике, намислио сам да вам испричам свету повест из речи Светих Отаца, која ће донети много духовне ползе преосвећеним епископима.

Прича се да је пред својим уснућем отац наш Лав, епископ старога Рима, отишао на гроб великога апостола Петра и провео тамо четрдесет дана и четрдесет ноћи не једући, молећи се светом Апостолу са много суза да он, са своје стране, умоли Бога да му се опросте греси које је као човек учинио на овом свету. По истеку тих четрдесет дана јавио му се ноћу врховни апостол Петар, казујући му: "Молио сам се много Богу за тебе и, ево, опростио ти је све твоје грехе, сем рукополагања; а за њих ме милостиви Бог није услишио, него да ли си рукополагао добро или зло, за то ћеш одговарати". А он, чувши то, веома се растужио и за мало дана отишао је Господу (Свети Јован Златоуст, *Бисери*, стр. 253).

У наставку ћемо говорити о другом предмету који сам на почетку поменуо, то јест о великој опасности која очекује свештенике што дају Свете Тајне људима, не испитујући их брижљиво. Данас се овај нехат и недостатак страха Божијег среће више него икад код многих мирских свештеника, па чак и код неких у светим манастирима. Неки од наше браће духовника стигли су да сматрају да могу бити милостииви од самога Бога, и не хотећи више да уопште узимају у обзир строгост светих канона, користе се у упражњавању Свете Тајне Исповести само својом икономијом (снисхођењем), без икаквог обзира, и узимајући сами од себе са смелашћу силу, раздрешавају што није раздрешиво по апостолским, саборским и отачким канонима, и сопственим мишљењима покушавају да изврћу и да кваре канонске одлуке. Нека знају духовници да ће, буду ли у упражњавању исповести користили икономију која према строгости

светих канона није саобразна тежини греха онога што се каје, уместо да делају на исправљању душа и на њиховом исцелењу, бити као неискусни пастири, и уместо да спасу своје стадо из понора и из мочваре, оставиће словесне овце Христове да падну у понор грехова, предајући их тако за храну невидљивим вуковима. Биће довољно да се изгуби само једна овца, за коју се Христос распео, да би и они били осуђени.

Можда ће неки од духовника рећи: "Ја имам власт да везујем и да раздрешујем, јер ми је та власт дата од стране архијереја, када ме је рукоположио за духовника". Заиста, имаш власт, али не неограничену. Јер да је неограничена, не би више било потребе за канонима Светих Отаца, који су правила сходно којима и епископи, и свештеници духовници могу да се равнају шта треба да вежу и шта треба да раздреше и како да их користе са строгошћу и са икономијом ради исправљања и исцељивања душа које болују од страсти и грехова.

Да вам изнесем пример из грађанских закона.

Неко је судија, тужилац или законодавац, и пошто има власт и силу, требало би да сâм одлучује у свим парницама о пресуди за опраштање или осуђивање оних којима суди, не водећи рачуна о законским предвиђањима. Може ли неко рећи да је такав судија право судио? Мислим да не може. Пошто, ма био овај тужилац, судија, магистрат или чак старешина над свима њима, ипак треба да води рачуна о одлукама закона, о грађанском или војном закону, о Уставу дотичне земље. Дакле, ако се при суђењу оних изван Цркве твори та правда, потребна за исправљање људи, тим ће више морати судије које је Дух Свети поставио у Цркви, којима је Христос поверио суђење над душама и власт да везују и раздрешују грехе људи, да воде рачуна о вечним и праведним сведочењима закона Божјег.

А да су свети канони прђписи Духа Светога, који имају већу силу од царских закона, па чак и од црквених типика, то мислим да знају наша браћа свештеници и духовници. Ако ли, ипак, неко још има нејасноће, нека тражи под следећим наводима: 1. и 4. канон Четвртога васељенског сабора; 8. канон Трећег сабора, Књига стота, наслов други, Други Фотијев поредак, и наслов 1, канон 2; Свети Јован Златоуст, *Беседа 47 на Маџејево јеванђеље* и *Беседа 6*; Матеј Властар у 131. Јустинијановој новели, 16. канон, слово Л; нека пажљиво чита и *Ошћии прђговор о Свейим канонима*

(види у *Законојравилу из Њамца*, издање 1844, стр. 8, као и 14 значења или чествовања која треба уопште знати код свих канона).

А пошто духовник није само судија, него и лекар и отац, добро је да има у виду да ни лекари не преписују лекаства без разборитости, и да су рецепти саобразни болести свакога, да се не би како, уместо здравља, болеснику проузроковало погоршање болести или смрт. Ко је заиста отац, неће користити у свако време само милост у поучавању и исправљању својих синова, него, неизоставно, понекад и прут и друге казне које им достоје сходно њиховим грешкама, како не би достигли оно што је написано: *Отац који шћегди прутџи мрзи сина своја* (Приче 13,25) Ни Сâм Бог није само милостив, него и праведан. Због тога је пророк Давид Духом Светим рекао: *Милостџи и суг љеваћу Ти, Госџоге* (Пс 100, 1). Заиста, Бог је милостив и дуготрпељив, али и праведни Судија; Свети Оци чак казују да се треба бојати Његове милости више него ли Његове праведности, јер будемо ли повредили Његову праведност, моћи ћемо да похитамо к Његовој милости, а будемо ли повредили Његову милост, камо ћемо још хитати? Због тога, подсетимо се са страхом написаног: *Јер милостџи и њев од Њеџа су, и на прешницима ће љочинџици Њеџов љнев* (Исус Сирах 5,7).

Значи, потребно је да духовни оци воде рачуна о крепости и строгости светих канона, и где ови одлучују везивање да везују, и где одлучују раздрешење да раздрешују; да праведно и уравнотежено држе њихову строгост и икономију, јер ће тако и себи и својим духовним синовима користити на спасење. Такође је добро да се духовни оци присете и учења великога оца Јована Златоуста, који вели: "Свежи добро грешника, док не умилостави Бога: не остављај га несвезаног, да не би како био свезан јарошћу Божјом. Будем ли га ја свезао, Бог га више неће везивати: а не будем ли га свезао, очекују га свезе вечне и нераздрешиве: *Јер да смо сами себе исћџивали, не бисмо били осуђени* (1. Кор 11,31)". Затим наставља: "Немој мислити да је то суровост и нечовечност, него се оно рађа из кротости, из жеље за исцелењем и добрим неговањем. Али ћеш рећи да му је дато доста дуго време као казна. Колико времена? Година, две или три? Ја не гледам на дужину времена или мноштво година, него на исправљање душе... Ако се грешник понизио, ако се покајао, онда је све учињено; ако се то није догодило, онда дуготрајно време не користи ничему! Ми не тражимо да видимо да ли је рана била завезана дуже времена, него да ли је завој нечему

служио. Ако је послужио и за краће време, немој га више стављати. А ако није ничему послужио, стави га и након десет година. То нека ти буде као међа за раздрешење ране: задобијање и исцелење ране онога који је свезан гресима" (Свети Јован Златоуст, *Тумачење 2. Кор. 19*; Свети Симеон Солунски, гл. 5, стр. 251–164).

О, какво су дивно правило ове позлаћене речи божанскога Златоуста. Из њих се поима да и строгост, и икономија или снисхођење налагања Епитимије треба да се твори по мери ревности за исправљањем и по пројављивању плодова покајања од стране онога који се каје. Ко буде желео да опширније изучи питање налагања епитимије нека чита у *Црквеном законуправиљу* Никодима Сакеларија, (1940, стр. 101–104).

Исти светитељ. Јован Златоуст, указујући да свештеницима духовницима, који су духовни пастири стада Христовог, приличи да делају с много труда и вредноће на очишћењу и исцелењу словесних оваца, болесних и рањених греховима, лучећи их од здравих, да им не би дали Пресвету храну Тела и Крви Господње, вели: "Као што је у стаду, где су неке овце здраве, а неке пуне шуге, потребно да пастири разлуче болесне од здравих, да их затворе и да их држе у тами и да им дају другу храну, не допуштајући им да се дотакну ни бистре воде, ни чистога пашњака, нити спољнога чистога извора, исто тако и духовни оци треба болесне грехом да раздвоје од здравих, док се не буду исцелили" (*Погела њишенице*, Беседа 34, стр. 450).

Ето са колико светога старања овај божански отац и велики учитељ Цркве Христове брани част Пречистих и скупочених Тајни Христових и како учи оце духовнике да разлучују болесне од здравих до исцелења. Исти Светитељ вели да недостојни причешћивања Светим Тајнама не само да треба да буду издвојени ради налагања епитимије, него и у цркви да не пребивају током Литургије верних, већ да изађу из цркве заједно са оглашенима. Ево његових речи: "Трпеза је царска. Анђели прислужују за трпезом. Сам Цар је присутан, а ти стојиш и зеваш: руке су ти упрљане, а ти се никако не стараш? Не сећаш ли се шта је пострадао онај који није имао свадбено рухо?" и затим вели: "Који нису достојни да се причесте нека изађу из цркве заједно са оглашенима, када буду чули ђакона да узвикује: "Оглашени изиђите..." Јер који се не причешћују, у покајању су, и који су у покајању нека се удаље када буду присутне Пречисте Тајне, пошто се они ни по чему не разликују од оглашених" (*Исто*, стр. 457).

Затим, износећи како побожно и свето треба да буде наше размишљање о Телу и Крви Господњој када се причешћујемо, вели: "Када будеш видео Тело Господње пред собом, реци себи овако: За ово Тело нисам више земља и пепео, нисам више роб, него слободњак. Зато се надам да задобијем небо и небеска добра, живот бесмртни, удео што припада анђелима, пребивање заједно са Христом. Ово Тело, приковано и бијено, смрт није могла поднети. Видећи ово Тело распето, сунце је скрilo своје зраке. Зато се и црквена завеса раздрала, камење је тада попуцало, и цела се земља потресла... Пошто пакао и смрт нису могли да Га сажежу, ово Тело је извело напоље све који су били у аду; јер као што је вавилонска ажлаја, након што је узела храну, препукла по средини, тако је настрадала и смрт када је примила Тело Господара. Ово Тело је дато нама да га пробадамо и да Га једемо... Ово Тело које стоји с десне стране славе на висинама, као што је раније Духом Светим речено: *Рече Господ Господу моме: Седи Мени с десне стране* (*Погела њишенице*, Беседа 55, стр. 61).

Приведећи крају ову беседу, у којој је укратко говорено о достојности свештенства и о осуди свештеника који буду дали Свете Тајне недостојнима, као закључак и печат свега реченог наводимо речи истога светитеља, Јована Златоуста, сходно којима "свештеник који служи Светињу и недостојно се причешћује подобан је онима који су распели Христа и проболи Га, да би Му пролили Крв" (Свети Јован Златоуст, *Бисери*, стр. 252).

Оци и браћо,

На крају иштем опроштај од свих, а особито од оних који су украшени даром свештенства, што сам се усудио да вас подсетим на оно што сте, можда, знали. Хтео сам казаним да и себе, грешника, пренем, и својој браћи да користим, по својој могућности поимања, да бисмо се сви, милошћу Господњом, чували и да не бисмо постали криви Телу и Крви Господњој, како не бисмо били осуђени праведним гневом Божјим.

Амин.

ПРОПОВЕД О ПРИПРЕМАЊУ ЗА СВЕТО ПРИЧЕШЋЕ И О ОСУДИ СВЕШТЕНИКА КОЈИ ДАЈУ СВЕТЕ ТАЈНЕ НЕДОСТОЈНИМА

Човек нека испитије себе, и ипак од хлеба нека једе и од чаше нека пије. Јер који недостојно једе и пије, суд себи једе и пије, не разликујући Тела Господњега.

(1. Кор 11, 28-29)

Оци, браћо и љубљени верници,

У претходној проповеди казано је понешто о свештенству Стараца закона и о свештенству Закона Благодати, као и о неким од многих дужности свештеника Цркве Христове. Сматрао сам да је добро да напоменем и понешто о великој казни коју ће свештеници примити у дан Последњег суда, ако буду дали Свете Тајне недостојнима, и о казни оних који се буду причестили Пречистим Тајнама, будући недостојни.

Треба да знамо да се неће вечно мучити само хришћани који примају Пречисте Тајне с недостојношћу, него ће много већу муку примити свештеници који буду причестили кога Телом и Крвљу Господњом, знајући да је недостојан.

Ево шта у овом погледу каже свети Јован Златоуст: "Знајте ви, ђакони, који служите, и ви свештеници, који раздељујете ове дарове, да вам не мала мука прети, ако, знајући у коме какво зло, будете допустили да се он причести овом трпезом. Крв ће се Христова из ваше руке искати. Чак и војвода ако би био, или епарх, или чак круном крунисани, ако са недостојношћу приступи, заустави га, јер већу власт имаш ти него ли они. Јер да ти је поверено да чуваш чисти извор са кога се поји стадо, па кад би видео коју овцу са много блата на њушци, сигурно јој не би допустио да пије и да замути бистрину извора. А сада, када ти није поверен извор воде, него Крв и Дух, видевши оне који имају грех грознији но што га има цели народ да приступају, нећеш ли осетити одвратност и нећеш ли их зауставити? Какав ћеш опроштај имати за то? Вас је Бог почаствовао том чашћу да одабирате и да разликујете једно од другог. То је ваша власт, то је укрепљење и венац, а не да, обукавши бело и

сјајно одело, обилазите тражећи достојне. А откуда знам – рећи ћеш – тога и тога? Не велим ти за незнанце, него за познате. Али да кажем нешто страшније. Није толико зло да приђу ђавоимани, као што би било ако би пришли ови, који су – вели апостол Павле – погазили Христа и сматрали Крв Завета као ништа, и увредили благодат Духа. Гори је онај што је згрешио а приступа, него ли бесомучници, јер они, пошто су бесомучни, неће примити муку, а ови, када буду приступили с недостојношћу, биће предани муци вечной. Дакле, не само ове да изгонимо, него све које будемо видели да приступају недостојно... Немој дати сечиво уместо хране... А ако ли свештеник, испитујући много, није знао злога, нема никакву кривицу". Затим вели: "И макар из суманутости дошао неко да се недостојно причести, заустави га и немој се бојати. Бој се Бога, не човека! А будеш ли се бојао човека, и он ће ти се смејати: а будеш ли се Бога бојао, и код људи ћеш бити у части. А ако ли се ти не усуђујеш, доведи га к мени! Нећу му допустити да то чини. Пре ћу се душе раставити, него ли дати Крв Господњу недостојном, и пре ћу своју крв пролити, него ли дати тако страшну Крв ономе коме не приличи" (*Погела њишенице*, Бузау, 1833, Беседа 55, стр. 458-459).

Видите ли, браћо моја свештеници, како је велика и пламена била одлука тога божанског и великог учитеља Цркве Христове да жртвује себе, како би очувао скупocenост Пресветих Тајни Тела и Крви Господње? Чули сте у претходно реченом да не мала мука очекује нас свештенике, ако се, знајући кога за недостојног, будемо усудили допустити му да се причести. Дакле, нека нам ове поуке буду на сведочење и на страх Божји у нашем животу као служитеља светих олтара.

У наставку рецимо понешто о припреми оних који хоће да се причесте Пречистим Тајнама. Свима који хоће да приступе Страшним Христовим Тајнама дајемо овај прикладни савет, који је средњи пут. Значи, они не треба ни све да пребаце на Бога и да се олење, не припремајући се по својој моћи, али ни, ревнујући на подвиг по својој моћи и трудећи се, да им се учини како су све свршили и да се погорде што им се чини да су све испунили и да могу приступити Светим Тајнама са свом достојношћу.

Изнећемо мало онога што треба да знају они који желе да се сједине са Христом кроз причешћивање Пречистим Његовим Тајнама.

Најпре треба да знамо да је наша припрема за Свето причешће двојака, то јест телесна и душевна. Телесна се састоји у посту,

уздржању од телесних похота, бдењу, коленопреклањању и другим трудовима кроз које да се очисти и растерети тело од онога што га обременује, распаљује и прља. Душевна припрема обухвата: чисту исповест духовнику, читање правила (то јест молитава према пропису у *Молићвенику*) и других молитава са страхом Божјим, с пажњом и понизношћу. Затим, ко се причешћује треба ни с ким да не буде посвађан, да не гаји мржњу ни према коме, да опрости свима који су му чиме згрешили, сећајући се речи Спаситеља, Који вели: *Ако ојросіиїтїе људима саірешења њихова, оіросіиїће и вама Оїїац ваш небески*. Такође, нека се труди, по својој моћи, да нико нема што против њега (Види *Веронауку*, Букурешт, стр. 296–297).

Љубљени верници.

Пошто је претходно речено да је и пост једно од добрих дела онога који приступа причешћивању Пречистим Тајнама, треба да знамо да је пост двојак: телесни и духовни. За онога који није болестан, телесни пост би се ограничавао на следеће: пошћење четири годишња поста, која су установили Свети Апостоли и Свети Оци, као и средом и петком. Ко буде хтео да његова праведност буде обилна, нека пости и понедељком. Тих дана ће се постити током целе године, изузев времена када Црква раздрешава, саобразно Великом типикју. Сви хришћани су дужни да, осим горе наведенога, посте и уочи Рождества Христовог, уочи Богојављења, на дан Воздвижења Светога Крста (14. септембра) и на дан Усековања главе светога Јована Крститеља (29. августа).

Уздржање од трпезе значи не јести баш до ситости. Ко се припрема да се причести треба да се уздржава и од вечерње трпезе, а који су у браку да се уздржавају од својих супружника у светим постовима, те суботом, недељом и празником, као и с најмање недељу дана пре примања Светих Тајни и три дана након што су се причестили. Међутим, то уздржање од састајања, и током постова, и у поменуће дане, треба да се твори уз сагласност обају супружника, како би пребивали у посту и молитви, као што нас учи свети апостол Павле (1. Кор 7, 5; свети Тимотеј, канони 5, 13; свети Дионисије, канон 3; *Велико законѳравило из Говоре*, гл. 171; свети Симеон Солунски, канони 9, 16 и др.)*.

* Припрема за примање Пречистих Христових Тајни дужност је подједнако велика и за монахе, и за мирјане; али поред дужности које се односе и на једне и на друге, изнето је овде и понешто што припада само мирјанима.

Исто тако и клирици су дужни да се уздржавају од својих супруга неколико дана пре и после служења Свете Литургије, због достојности Светога причешћа (Свети Симеон Солунски, канони 9, 14–15). У четвртном одговору Марку Александријском Валсамон вели: "Који се не уздржавају од телеснога састајања са својим законитим супругама суботом и недељом треба да буду исправљени налагањем епитимије", затим придодаје да достоји да се клоне састајања током целога Светог и Великог поста, те свагда петком и средом (*Законѳравило*, манастир Њамц, 1844, стр. 451). Такође, ни Пречисте Тајне, ни свету нафору, ни воду освећену Великим или Малим водоосвећењем не може узети, ни свете иконе не може целивати ко се тога дана телесно састао са својом супругом (Види претходно наведене каноне и *Велико законѳравило из Говоре*, гл. 166–170; свети Симеон Солунски, канони 4, 100).

Блаженији су и побожнији који се бар седам дана пре но што ће се причестити Пречистим Тајнама уздржавају од састајања са својим супругама и припремају се постом и истрајном молитвом. Јер ако је Мојсије примио од Бога заповест да очисти народ Изранљев постом, молитвом и уздржањем од супруга, током три дана пре но што ће Он сићи на Синајску Гору, да би се удостојили не да се попу на Синај, него да приступе падини планине на коју је следило да сиђе Бог, колико би већу припрему требало да имају хришћани који приступају не Гори Синајској, него самоме Богу?! Онда је речено да ако се неко буде дотакао Синајске Горе, где је требало да сиђе Бог, биће кажњен смртном казном (Изл. 1). Хришћани који не приступају Синајској Гори, него хоће да дотакну и да се причесте Телом и Крвљу Сина Божјега, не буду ли себе припремили више него ли они тада, како ће се спасти казне за немарност и непобожност према огњу Божанства, који хоће да приме?!

Рецимо понешто и о духовном посту, који је узвишенији од телеснога, али колико је полезнији, толико је тежи за држање. Да би духовни пост био испуњен, потребно је да човек чува ум од мисли које га прљају и расплињују на ташто и пролазно. Као што тело има свет ствари, тако и ум има свет духова и мисли; и као што тело може блудничити или творити другу врсту греха кроз ствари, исто тако и ум блудничити или твори друге грехе кроз мисли (*Доброћољубље*, том 2, Свети Максим Исповедник, гл. 53, гл. 64). Такође, ко се причешћује Пречистим Тајнама треба да веома брине и о чувању над свих пет чула: вида, слуха, мириса, укуса и додира.

То су, по сведочењу светога пророка Јеремије, прозори кроз које смрт греха улази у нашу душу (Јеремија 9,20).

Треба, затим, да чувамо свој језик, како не би говорио лажи, шале и друге речи таште и трулежне, пошто *Светио Писмо* вели: *Многи су кроз сїллетїкарење језика љали* (Исус Сирахов 20, 18–19). Треба да пости не само језик од таштих речи, него и рука да се не такне туђега, да се не усуди потписати неправедне акте, нити да се њом додирује штогод што води у грех. Нека пости и нога, како не би ишла камо Бог не воли.

Најзад, осим тога двојаког поста, то јест телеснога и духовнога, које смо у мало речи овде споменули, ко хоће да се причести Телом и Крвљу Господњом нека се труди да задобије смирење срца и да чува савест чисту и непорочно према свима.

Такође, нека не мисли неко да се блаженство састоји у што чешћем причешћивању, него нека зна да причешћивање претпоставља добру припрему, по моћи свакога, са смирењем, са скрушеношћу срца и са нелицемерном побожношћу. У прилог ове поуке наводим сведочење светога Јована Златоуста, који вели: "Многи се причешћују овим Тајнама једанпут годишње, неки двапут, а неки више пута... Свима нам је упућено ово слово, не само онима овде, него и онима што пребивају у пустињи, јер се и они причешћују једанпут годишње, а много пута и на две године... Значи, који су од њих боље примљени? Који се причешћују једанпут, или који много пута, или који мало пута?" Затим, наводећи која је истинска припрема да би њихово причешће било примљено, вели: "Који су чисте савести, који су чиста срца, који имају непорочан живот, нека увек приступају. А који нису такви – никада" (*Погела ѡшенице*, Бузау, 1833, Беседа 53, стр. 449). Одавде свако може појмити да блаженство онога који се причешћује није у томе да се причешћује чешће или ређе, већ да се причешћује чистим срцем и с непорочношћу.

Али можда ће неко упитати: "Како ли могу да постанем достојан тако предрагоценога Причешћа, које захтева тако велику припрему?" На то ћу питање одговорити речима не својим, него светога Анастасија Синаита, који нам казује: "Само ако хоћеш, човече, постаћеш достојан". Затим, износећи који су најнеопходнији услови за стицање те достојности, вели: "Познај себе да си грешан, напусти грехе, лиши се лукавстава и гнева, покажи дела покајања, прихвати се чистоте и кротости, дуго трпи, покажи понизност, од плода правде подај милостињу сиромасима и странцима и моли се

Богу скрушеном душом, и тако ћеш постати достојан" (Свети Јован Златоуст, *Бисери*, Беседа 7. светога Анастасија Синаита, стр. 225).

Љубљена браћо хришћани,

У овде изнетом видели смо сведочење божанскога Златоуста, који нас уверава да се блаженство онога који се причешћује Светим Тајнама не састоји у честом или у ретком причешћивању, него у томе да се причести са припремом и с достојношћу. А да бих показао добра дела кроз која можемо постати достојни причешћивања Светим Тајнама, поменуо сам учење светога Јована Златоуста и светога Анастасија Синаита, које се, укратко, садржи у следећем: имати чисту савест, имати непорочно срце и живљење.

Ако речи светога Јована Златоуста изгледају неким сувише танане, добро је да их објаснимо сваку понаособ.

Имати "чисту савест" значи да нас савест не гризе због каквога телесног или душевног греха или да није неко љут на нас из разлога што смо му чиме нанели неправду.

Имати "чисто срце" велика је врлина, с обзиром да су чисти срцем видеоци Бога, по речи: *Блажени чисти срцем, јер ће Бога видети* (Мт 5,8). Чисто срце је оно које се очистило од греха и зла.

А имати "непорочно живљење" значи троструку светост: тела, ума и срца, која се састоји у томе да не будемо упрљани никаквим грехом, ни у телу, ни у уму, ни у срцу. Ко то има достигао је врхунац духовнога блаженства, то јест савршенства у добром делу. Такве Дух Свети назива блаженима, када каже: *Блажени су непорочни на љућу, који ходе у Закону Госїодњем* (Пс 118,1), то јест који на путу овога пролазног века путују са телесном и мисленом чистотом и с чистим срцем.

Пишући ово, мислим на сплетке ђавола којима невидљиво нападају монахе и мирјане вернике, како би их спречили да достигну то савршенство и непорочност и како би им нанели духовну штету кроз несједињавање са Пречистим Тајнама, то јест са Христом, нашим Господом и Спаситељем. Он је дошао у свет из љубави према нама, страдао је нашега спасења ради, а у овој Светој и Страшној Тајни нам се даје цео, то јест Својим Телом и Крвљу. Он, међутим, хоће да се и ми цели дамо Њему, имајући непорочно срце, ум и тело. Само Он зна како је на овом свету мало оних који се сједињују с Њим на тај начин.

Колико се љубави и милости од стране Бога може појмити у овој Тајни! Јер је Он, од толико љубави коју има према човеку,

благоволео да нам се даје да Му једемо Тело и да Му пијемо Крв. Заиста, наш добри и велики Пастир нема подобног у милости и самилости према људском роду. Јер се није икада чуло о ком пастиру, ма колико добар био и ма колико волео овце свога стада, да их је хранио својим телом и да их је појио својом крвљу. Пошто се у тој страшној и умом необухватној Тајни то догађа, јер наш велики Пастир не храни и не поји Своје словесне овце другом храном и другим пићем, него Својим Телом и Крвљу, због тога је и божански отац Јован Златоуст, поимајући ту неисказану љубав нашега небеског Пастира према Својим овцама на земљи, рекао: "Који пастир храни своје овце својим удовима? Много пута поједине мајке након порођаја дају своју децу другима да их хране. А Он није трпео такво што, него нас храни Својом Крвљу" (*Погела ѿишенице*, Беседа 54, стр. 454).

Неке лукави ђаво обмањује лицемерном побожношћу и смирењем да нису достојни причестити се Светим Тајнама. Том привидном побожношћу баца их у ленствовање, у немарност и у безосећајност према неисказаној користи коју би задобили приступањем Светим Тајнама са искреном побожношћу. Друге чини да одгађају време причешћивања из године у годину, од једнога поста до другог, и тако, удаљивши се много од причешћа Телом и Крвљу Господњом, не могу никако да узнапредују на путу делања заповести Божјих. А како би и могли, ако неће да се сједине са својим Саздатељем, Који је рекао: *Остїаниїѣ у Мени и Ја у вама... јер без Мене не можеїѣ чинїїї нишїїа* (Јн 15, 5–6). Некима ни у старости, ни када су достигли да буду слаби и врло болесни, сатана не допушта да приступе и да се сједине са Христом.

Али старање које треба да имају хришћани јесте да, када буду видели кога из породице или од своје родбине да је оболео, брзо позову свештеника и да саветују онеме да детаљно исповеди све своје грехе које памти да је учинио у животу; и пошто се то обави, свештеник, ако буде нашао за сходно, нека га причести; али ако је стање близу смрти, нека га неизоставно причести, јер у том стању свештенику је дозвољено и има канонско разрешење да самртника причести Светим Тајнама, чак и ако би имао тешке грехе (у том случају онај који умре бива примљен као разбојник на крсту). Затим, ако вољом Божјом, по пријему Светих Тајни, оздрави, онда, ако је имао какву забрану, нека остане у покајању онолико година колико канони предвиђају (*Велико законїправило из Говоре*, гл. 320).

Чуо сам из уста појединих хришћана и друге савете које лукави шапће на ухо маловернима: "Немој позивати попа ако си болестан, јер ако он дође, умрећеш. Нека, ако ли буде потребно, позваћеш га када осетиш да си сасвим ослабео". Али авај, како је велика ђаволска обмана овај савет, којим се они труде да не допусте хришћанину да бар на самртничкој постељи приступи Христовим Тајнама. Многи су, слушајући те савете лукавога, отишли одавде у вечну осуду, јер их је смрт отргла онда када ју је Бог послао, а не када су они хтели да дође.

Многима заблуделим од истине посолио је памет сатана да се блаженство и светост састоје у што већој количини примљених Светих Тајни, то јест у што чешћем причешћивању, без одговарајуће, већ описане, припреме. Будући жалосно обманути од ђавола, ови су заборавили казивање великога апостола Павла: *Човек нека ишїїїује себе, и їїако од хлеба нека једе и од чаше нека їїїѣ. Јер који недосїїојно једе и їїїѣ, суд себи једе и їїїѣ, не разликујући Тела Госїїогњеїа* (1. Кор 11, 28–29). Ако су такви заборавили и ниподаштавају те речи, нека се присете и нека уздрхте макар од других страшних речи великога апостола Павла, који вели: *Каг неко їресїїуїи Закон Моїсијев, їо исказу два или їри сведока, има да умре без милосїїи; замислиїѣ колико ће сада їїѣжу казну заслужиїи онај који їази Сина Божјеїа, и Крв Заветїа којом је освећен за несветїу држи, и Духа блаїїодатїи врећа* (Јев 10, 28–29). На који начин пада неко под ту осуду да је погазио Сина Божјега, божански Златоуст вели овако: "Када се ти причешћујеш Њиме у Светим Тајнама а твориш грех, реци ми: Ниси ли Њега погазио? Ниси ли Њега ниподаштавао? Јер као што нимало не бринемо о оном по чему газимо, тако и они који греше нимало не брину о Христу" (*Погела ѿишенице*, Беседа 53, стр. 448). Исти светитељ, Јован Златоуст, вели: "Ти си сматрао Крв Закона, којом си освећен, да је несвета. Шта значи несвета? Нечиста, или нимало различита од онога што уопште не ценимо. То јест сматрао си Христову Крв као крв било ког обичног човека или животиње" (*Исїїо*, стр. 448).

Који желе често причешћивање веле: Ми хоћемо да се причешћујемо што чешће, да бисмо тако следовали првим хришћанима, који су се причешћивали, у време Светих Апостола, скоро свакодневно. Заиста, добра је та ревност и то дело. Међутим, свака ревност или добро дело, ако је лишена разборитости, не само да не користи онеме који је дела, него га одводи и у муку. Ако неко жели да се

причешћује чешће, подобно првим хришћанима, нека зна да није довољна жеља да последује онима кроз дела. Ако је тада, када је Црква била на почетку, кратко време владао обичај честога причешћивања, треба да видимо и какав је био живот првих хришћана. Након што будемо то дознали, спроведимо поређење између нашега и њиховога живота, па ако будемо подобни њима, усудимо се, као и они, да приступимо Пречистим Тајнама.

Али какав је био живот и живљење оних, те су се усуђивали да се свакодневно причешћују? Ево шта каже онај који је златних уста и језика: "Разматрај, човече који хоћеш да се причестиш: Шта су чинили Свети Апостоли када су приступали тој Светој Вечери? Зар се нису окретали молитвама и славословљу? Зар нису светим бдењима? Зар нису поучавању дуготрајном и пуном многога мудрољубља? Јер што је најзвишеније и најславније, тада су њима (то јест првим хришћанима – нап. аутора) заповедали и казивали... Ниси ли чуо да су оне три хиљаде душа, које су се тада осладиле причешћем, увек пребивале чекајући у молитви и поучавању, а не у пијанкама и једењу?" (*Погела ѿшенице*, Беседа 54, стр. 451).

Јесте ли чули, брате и сестро који хоћете да се чешће причешћујете подобно првим хришћанима, какво је било њихово живљење? Они су, као што сте чули од светога Јована Златоуста, свагда пребивали у славословљима, у бдењима, у дуготрајном поучавању, увек чекајући у молитви. Ти, дакле, желиш да се причешћујеш као они? Твори и ти њихова добра дела, и нико те неће спречити у ономе чему жудиш, само ако твој духовник буде спознао да приступаш том делању с великим смирењем и с чистим срцем.

Браћо хришћани.

Питам вас који желите да се чешће причешћујете: Ко од вас следује првим хришћанима? Ко од вас данас пребива увек у цркви на дневним и ноћним богослужењима? Ко од вас учествује на свих седам богослужења Цркве Христове и свакога дана на божанској Литургији? Можда ћеш рећи: "Та богослужења сам слушао некада у манастиру, када сам се причестио". Врло добро, али пази, први хришћани их нису слушали само једанпут, него су свакога дана и у свако време били у храму, пребивајући у молитви и у слушању божанскога учења; то јест, након што су одслушали Света богослужења и божанску Литургију, они су остајали слушајући од Светих Апостола божанско учење и тумачење *Светиога Писма*.

Када би и данашњи хришћани долазили свакога дана и ноћи у цркву на богослужења и када би остајали дуго након богослужења слушајући у цркви реч Божју, и када би творили дела милосрђа и очишћења која су творили први хришћани, могли би бити као и они. Али ако данашњи хришћани долазе у цркву само недељом и великим празницима, а остале дане проводе у бригама овога века, у гресима и расплнутости, онда колико ли је лудости и нерасудности да духовник раздреши данашње хришћане да се причешћују слично првим хришћанима?

Потребно нам је још знати да први хришћани не само да су све време били у храму у молитвама и божанском учењу, него су и живели у великој љубави и братству, продајући све своје иметке и полагајући добит пред апостоле, на општу корист оних из Цркве. То је непобитна истина, јер *Светио Писмо* вели: *Ови сви бејаху истѿрајно и једнодушно на молиѿви и мољењу, са женама и са Марѿјом, маѿером Исусовом и са браћом Њеѿовом* (Дан 1.14). Затим, износећи да су, осим молитве, слушали и учење Светих апостола, живећи у великој љубави и јединству као браћа, вели: *И бејаху ѿстојјани у науци аѿостѿолској, и у заједници, у ломљењу хлеба, и у молиѿвама* (Дан 2.42). Видите ли, браћо, анђеоско живљење првих хришћана, и како су се све време старали само о оном што је небеско и о Царству Небеском?

Колико се разликује живот данашњих хришћана од живота првих хришћана! Кога од данашњих хришћана видиш све време само у слушању речи Божјих? Који од садашњих хришћана живе у духовној љубави и воле се као браћа? Који пребивају у молитвама, хвалама и бдењима, као што сте чули да су живели први хришћани? Који се од данашњих хришћана добровољно одричу земље, иметка, како би све продали и дали на општу корист хришћана и сиромаша? Много самоодрицања, много братства, много самилости, много љубави и милости према потребама других видело се у животу тих блажених првих хришћана. То показује *Светио Писмо* говорећи: *А сви који вероваше бејаху на окују и имаху све заједничко. И ѿековину и имање ѿродаваху и раздаваху свима како је коме било ѿѿребно* (Дан 2.44–45). Затим казује да, осим тих великих милостиња које су творили на општу корист, *сваки дан бејаху истѿрајно и једнодушно у храму* (Дан 2.46).

Разлог који ме је натерао да изнесем неколико сведочења о животу првих хришћана био је да њима убедим неке хришћане

који су ме питали због чега данас свештеници бране појединим хришћанима често приступање Пречистим Тајнама Исуса Христа, не допуштајући им да се причешћују подобно првим хришћанима. Ко буде упоредио живот и живљење првих хришћана и данашњих хришћана појмиће који је разлог због којег духовници данас више не допуштају хришћанима често причешћивање, као у она времена.

Та строгост у одбрани Светиње Светих и Пречистих Тајни, да се не дају онима који их нису достојни, није заведена у Цркви Христовој од скоро, него управо од прастарих времена Светих Отаца. То ће појмити било ко, ако буде пажљиво читао каноне Светитеља усвојене на Светим васељенским и помесним саборима, као и каноне које су посебно писали поједини Свети Оци.

Пошто те каноне не може било ко имати у својој кући, како би их читао и равнао се, добро је да сваки хришћанин исповеди своје грехе свом духовнику и да од њега иште савет може ли се или не може причестити Светим и драгоценим Тајнама Христовим. Нека зна и нека буде уверен да је само епископима и свештеницима дато да буду домостројитељи Тајни Божјих, а они, равнајући се по строгости и икономији светих канона, имају власт да одлуче у Цркви време када је ком допуштено да се причести Светим Тајнама Тела и Крви Господње.

Да бисмо показали да је од најстаријих времена била велика строгост, како се Свете Тајне не би давале недостојнима и неприпремљенима, навешћемо неколико сведочења о четири степена налагања епитимије онима који су згрешили*. Ево која су била та четири степена:

1. **Плакање.** Човек који је згрешио требало је да пребива изван храма и требало је да пада на колена пред свима који су улазили и да их моли са сузама да се моле Господу за њега. Он је требало да пребива изван порте и црквеног трема, како би се кајао онолико времена колико му је било заповеђено.

2. **Слушање.** Грешни човек требало је да слуша богослужење стојећи уз црквена врата (у порти или у црквеном трему), а у цркву му није било допуштено да уђе, док се не буду испуниле године наложене му ради покајања.

* Сигурно, та четири степена налагања епитимије зависила су, као строгост и трајање, од тежине грехова које је покајник исповедио духовнику.

3. **Падање на колена.** Човек који је згрешио требало је да буде у цркви на коленима, више назад, иза амвона, иштући опроштај од свих све до после Светога Јеванђеља, када је ђакон казивао: "Оглашени, изиђите..." Тада је излазио са оглашенима и стојао изван цркве, све док се не би завршила божанска Литургија.

4. **Пребивање с верницима,** које се састојало у томе да је човек који је био под епитимијом пребивао с верницима унутар цркве до свршетка богослужења, али се није удостојавао Светих Тајни, све док не би испунио наложујућу покајничку епитимију. По испуњењу наложене епитимије удостојавао се Пресветога Тела и Крви Господа нашег Исуса Христа.

Свети канони казују да се кроз та четири степена налагања епитимије потпуно врши покајање. Због тога достојни епископима и свештеницима духовницима да, када одређују трајање епитимије, имају у виду та четири степена и да тако очисте од грехова онога који се каје и покаје (*Велико законоправило из Говоре*, гл. 498; свети Григорије Нисијски, 4. канон; свети Василије Велики, 59. канон).

Написао сам ово да бисте ви, браћо моја хришћани, појмили колико су бринули Свети и божански Оци да се с великом строгостју сачува чествовање и поштовање хришћана према Пречистим и драгоценим Тајнама Христовим, и како се нико није усуђивао приступити им, све док се не би очистио претходно изложеним четворообразним налагањем епитимије и покајањем.

Можда ћеш, ипак, рећи: "Али ако је постављено толико строгости за онога који греша – да не би приступио Светим Тајнама – боље је да се уопште не причестим, или само на крају живота". Велики ћете грех учинити, ако будете тако расуђивали. Строгост светих канона није постављена да би кога задржала од причешћивања, него да не би приступио неко неприпремљен, и да бисмо доносили плодове покајања. Ономе ко твори дела достојна покајања духовник има право да скрати трајање покајања и да га приближи к Пречистим Тајнама. Нико нека не бира што је зло, то јест да сувише често приступа Светим Тајнама без побожности и припреме, или да се од лењости и незнања сувише удаљи од њих, него нека се са смирењем и с разборитошћу држи средњега пута. И то зато што у сваком добром делу, веле Свети Оци, крајности припадају ђаволима, а средина је Христова, а средина је царски пут којим су сви Светитељи путовали ка небу.

Љубљена браћо хришћани,

Који би био средњи пут у погледу причешћивања Светим Тајнама Христовим? Причешћивање Светим Тајнама тесно је везано с исповешћу, а исповест, сходно седмој црквеној заповести, треба да творе хришћани мирјани бар четири пута годишње, у четири годишња поста. Исто тако и у погледу причешћивања, ако коме од хришћана није забранио духовник, добро је да се причести у све свете годишње постове. Ако поједини воде чист живот, с постом и молитвом и с милостињом сиромасима, могу се причешћивати и једном месечно или бар једном на четрдесет дана. Међутим, све – како удаљавање, тако и приступање причешћивању Пречистим Тајнама, остаје за свакога на процену духовника, који има власт да везује и да раздрешује у том погледу, равнајући се према строгости и икономији Светих канона, и према сазнању колико је ко унапредовао у исправљању душе и у делању плодова покајања (Свети Јован Златоуст, *Тумачење 2. Кор 14*; Свети Симеон Солунски, наведено дело, гл. 5, стр. 251–264).

Једно, међутим, треба да упамте који желе да се чешће причешћују: то што они желе јесу "Светиње Светима", и нека чују шта у том погледу каже свети Јован Златоуст: "Припази да када свештеник или ђакон каже: "Светиње Светима", то значи да ако неко није свети, нека не приступа. Не само чист од грехова, него и свети! Божанске Тајне постају узрок великој муци онима што се причешћују с недостојношћу" (*Беседа 27 на 1. Кор*). И божански канони одлучују то исто: "Светиње се дају светима, а светост се стиче постом и молитвом" (Шести васељенски сабор, канон 29. и Картагински 4).

Амин.

БЕСЕДА О ТАШТОЈ СЛАВИ

*Сва дела своја чине да их виде људи. (Мт 23.5)
"Ко је окусио небеску славу ђрезира земаљску."
(Свети Јован Лествичник, *Лествица*, Поука 22. 29)*

Љубљени верници,

У божанском Јеванђељу налази се мноштво поука о смирењу и таштој слави. Да ли сте се икада запитали због чега је Спаситељ наш Исус Христос, након што је створио поједина преславна чудеса, хтео да се скрије и да остане непознат?

Једном, након што је исцелио два слепца, Спаситељ им је строго заповедио, говорећи: *Глегајте да нико не дозна!* (Мт 9.30). Другога пута, исцеливши губавца, рекао му је: *Глегај, никоме не казуј* (Мт 8. 4). А једном, након што је учинио преславно чудо умножења хлебова, нахранивши са пет хлебова и две рибе скоро пет хиљада људи, осим жена и деце, побегао је с места где је то учинио, прешавши лађом на другу обалу Галилеје (Мт 14.22; Мк 6,45). Исцелио је потом глувонемога, заповедивши му: *Никоме не казуј*, и ослабљенога на Овчијој бањи, Витезди, сакривши се затим међу људе (Јн 5.13).

Исцелио је кћер жене Хананејке и читаво чудотворство приписао њеној вери (Мк 7.29); штавише, корео је чак и ђаволе када су они откривали да је Он Син Божји (Лк 4.41).

Све је то наш Спаситељ учинио како би нас научио да бежимо од понора таште славе, и у целом овоземаљском животу Господ наш Исус Христос остао је за све векове као пример који треба следити.

С обзиром да је ово беседа о таштој слави, покушајмо да одговоримо на питање: шта је ташта слава?

Свети Јован Лествичник каже овако: "По изгледу своме, славољубље је промена природе и извртање нарави, свесно превиђање укорâ. А по квалитету оно је растурач труда, уништитељ зноја, крадљивац духовне ризнице, изрод неверства, претеча гордости, бродолом у луци, мрав на гумну (који, иако мајушан, разноси сав труд и плод). Мрав чека вршидбу пшенице, а славољубље – да се згомила богатство добрих дела. Први се радује што ће красти, а ово – што ће расипати. Ташта слава влада над сваким човеком који воли да се хвалише. Пост сујетног човека остаје без награде и

молитва његова без плода, јер и једно и друго чини ради похвале људске" (*Лествица*, Поука 22, 2–6).

Свети Јован Златоуст казује овако: "Ужасна је похота таште славе, ужасна и пуна злоће. Кажу да је ту неприпитомљену звер тешко ишчупати, и да има много глава, које се оружају против оних који је хране. Као што црвоточина нагриза дрво из којег се рађа, и као што рђа једе гвожђе из којег настаје, исто тако и ташта слава погубљује душу онога који је храни. Зато нам је потребно много ревности да бисмо угасили страст" (*Погела пшенице*, Беседа 26, стр. 223).

Свети Јован Лествичник казује да је разлика између таште славе и гордости као разлика између детета и одраслог човека, или као између пшенице и хлеба.

Када се роди дете мушког рода, ми знамо да ће, ако буде живело и порасло, постати потпуни мушкарац. Исто се тако пшеница назива хлебом чак и пре но што постане хлебом, јер ако жањемо пшеницу у пољу, вршемо је. мељемо, правимо брашна од ње, подмесимо је и направимо тесто које печемо у пећи, она ће постати хлеб. Исто се тако дешава и са таштом славом. Ако је хранимо у својој души, она ће постати гордост. која је најтежи грех, грех који је анђелима донео пад у пакао и прародитељима нашим пад из Раја Божјег. То нам потврђује и свети Јован Лествичник, који вели: "Ташта слава је почетак. а гордост – крај" (*Лествица*, Поука 22, стр. 194).

Спаситељ је наоружао Своје свете ученике и апостоле, као и све који су веровали у Њега. против те проклете страсти, говорећи: *А ти када постојиш, намажи љаву своју, и лице своје умиј, да те не виде људи где постојиш, нећо Отац твој који је у тајности; и Отац твој који види тајно узвратиће теби јавно* (Мт6,17–18). Исто им тако казује о молитви: *А ти када се молиш, уђи у клети своју, и затворивши вратија своја, помол се Оцу своме који је у тајности; и Отац твој који види тајно, узвратиће теби јавно* (Мт6,6). Слично им казује и о милостињи: *А ти кад чиниш милостињу, да не зна левица твоја шта чини десница твоја. Не труби пред собом, као што чине лицемери по синајоама и по улицама да их људи хвале. Заиста вам кажем: Примили су плату своју.* (Мт6,2).

Љубљени верници,

Из до сада изложенога видимо веома јасно да нас Спаситељ наш Исус Христос често учи не само примером Свога живота, него и речју, да бежимо од хвале људи и од великога понора таште славе. Читајући *Свето Писмо* видимо да Он у свако време настоји да

сакрије Своја чудеса и добродетељи према људима, да би нам дао пример, како не бисмо изгубили труд доброга дела и своју плату у будућем веку.

Браћо моја, потребна нам је велика утемељеност ума и велико стражење срца када творимо добра дела наочиглед људи. јер наш непријатељ ђаво може веома лако да нам украде корист доброга дела кроз љубав према спољашњем истицању.

Треба да будемо опрезни да не бисмо били похарани. јер је проклета љубав према таштој слави тежа чак и од среброљубља. по сведочењу светога Јована Златоуста, који вели: "Ко хоће може лако да ниподаштава новац, али да би се неко избавио таште славе потребно је много труда" (*Погела пшенице*, Беседа 27, стр. 230).

Свети Оци казују да је човек који твори добро дело. ако га не буде сакрио или ако га не буде чинио само са циљем да буде угодан Богу, подобан ономе који сеје семе над земљом, и пошто га не покрије брижљиво, долазе птице небеске и позобају га. Тада читав труд остаје узалудан (*Отпачник*, гл. 14, стр. 127).

Свети Јован Златоуст, износећи како је велик грех ташта слава. вели: "Ташта слава је мати пакла". Зато нас подстиче "да бежимо од ње, јер је ова страст ужаснија од свих и довољна је да заслепи очи мудрих, ако се не буду пренули" (*Погела пшенице*, стр. 225). Затим. указујући да и након смрти остаје та злоба таште славе. вели: "Та проклета страст има много обличја, која се виде и након што смо изашли из овога живота. Јер тај и тај вели: Умро је, али да би био прослављен, заповедио је да му се приреди то и то" (*Исто*, стр. 223).

А ако хоћеш да знаш да ли је срце онога што је умро било поробљено таштом славом, жељом да се допадне људима и љубављу према истицању, иди на његов гроб. Ако будеш видео да има велику и дивну гробницу и да је украсио свој гроб мрамором и порцеланом, златним и сребрним оптоцима, дивним киповима и оквирима мајсторски израђеним око гроба, или што друго које показује да је учињен велик трошак за украшавање гроба, онда сагледаваш да и после смрти човек хоће да се допадне исто људима и да има славу од њих.

Свети Оци су толико бежали од таште славе. да је. на пример, преподобни Арсеније Велики (који је био у Цариграду као други отац и учитељ за синове цара Теодосија Великог и који је, бежећи од света, плакао четрдесет година у Египатској пустињи), када су га на самрти ученици упитали како да га погребу, одговорио:

"Судићу се с вама на Христовом суду, ако будете дали коме моје тело". А они су упитали: "А шта ћемо чинити, авво, јер не знамо како да га погребемо?"; а старац им је рекао: "Не знате? Вежите конопац за моје ноге и вуците ме на планину" (*Отпачник*, стр. 6).

Видите ли са колико смирења наређује тај велики стуб Цркве Христове да му се обави сахрана? Није рекао да му се обави свечана сахрана, да га погребу са сабором свештеника и монаха, да му се направи ковчег позлаћен и са цвећем или украшен гроб. Не! Ништа од тога, него је рекао да га вежу конопцем за ноге и да га вуку у понор планине!

Да бих показао колико је опасна проклета страст таште славе, колико душевне штете наноси човеку који је њоме поробљен и са колико се труда исцељује та болест душе, предочићу причицу коју вас молим да пажљиво саслушате.

Два брата по телу, желећи да живе пустињачким животом, пошли су према неком пустом и мирном месту, с великом ревношћу за спасењем. Али како су они ишли кроз пустињу, наједном су видели на путу гомилу златнога новца. Онда се старији брат, који је био искусан у борби са ђаволским искушењима и имао велико самоодрицање, осенно знаком Светога Крста и прескочио је гомилу новца, као какву змију, и одбегавши у пустињу, заборавио је на њу, сматрајући је као какав песак и као гомилу камења. Млађи брат, који је долазио за њим, будући кушан од ђавола, рекао је у себи: "Велику је глупост учинио мој брат што је оставио толики златни новац, с којим би се могло учинити много добра!" Положивши расу којом је био обучен, направио је од ње врећу и узео сав новац, након чега се вратио с пута, пошто више није хтео да следи свога брата. Затим је, нашавши погодан место, од онога новца саздао манастир са много келија, сабрао више од сто монаха и установио општежиће; сазидао је и болницу, и за монахе, и за болесне хришћане који су долазили у манастир: снабдео је манастир поседима, овцама и говедима, високим оградама, подрумима и житницама. Истовремено је украсио и манастирску цркву многоврним орнаментима и украсима, побринуо се да буде много свештеника и ђакона за служење у Олтару. Укратко, бринуо се о добром поретку манастира у свему. Један део преосталог новца раздао је сиромасима и удовицама.

Након што је завршио манастир и положио у штедионицу што му је још преостало од новца, почео је да се узвисије умом, казујући себи: "Видиш ли шта сам ја учинио с оним златним новцем? Како је

глуп био мој брат што је скочио преко овог новца као преко каквог понора и побегао од њега. Ко зна шта је урадио, камо је отишао!" Мислећи тако, спопала га је чежња за братом и питао се: "Да ли ће мој брат још бити у животу или је умро од глади, од хладноће или од каквога иног злог удеса у пустињи?" Након што је дуго време пребивао замишљен и збуњен, једне ноћи, када се враћао са службе јутрења у келију, показао му се анђео Божји строгага и веома љутитога лика, говорећи му: "Зашто се гордиш и уздижеш узалуд над својим братом, који је превидео светска богатства и новац? Ти мислиш да је твој брат скочио преко злата, али он није скочио само преко злата, него преко самога понора који је између Раја и пакла. Он ће се спасти, јер је постао пустињак, савршен у свеколиком добром делу, љубећи Бога више него ли иметак и чествовање од људи! А ти ћеш отићи у ад, јер поред чињенице да си се острастио иметком овога века и испунио се бригама и помутњама, осуђујеш се још и да се гордиш и да високо мислиш о својим делима, осуђујући у свом уму онога који је савршени пустињак и човек Божји. У време своје молитве он је као огњени стуб пред Богом, јер је његов ум потпуно одвојен од овога света и везан само за љубав његовога Господа и Саздатеља".

Чувши то онај старешина манастира, пао је ничице на земљу пред анђелом Божјим, говорећи: "Госпode, опрости ми! Госпode, помилуј ме, јер сам згрешио веома!" И рекао му је анђео Божји: "Због греха који си учинио, љубећи више славу овога света, и особито што си мислио зло о свом невином брату, приличи ти да одеш на обалу мора, где се налази стуб, на којем је раније пребивао неки чувени столпник, и да пребиваш на оном стубу, трпећи, док ја не будем дошао и рекао да ти је Бог опростио". Рекавши то, анђео је постао невидљив, а он, будући веома уплашен и ожалосћен том вешћу, оставио је намах све и побегао је ноћу из манастира само са неком старом расом на себи. Стигавши до мора, нашао је стуб о којем му беше рекао анђео, и попевши се на њ, почео је да се подвизава веома строго, трпећи глад, жеђ и хладноћу због оштрих бура и ветрова који су долазили с мора. Трпећи, такође, и летњу жегу, јер је пребивао на стубу без икаквога склоништа и покривача, провео је тамо педесет година у молитви и плачу ка Богу, задовољавајући се са мало хлеба, мало воде и нешто зеља, које му је доносио неки добри хришћанин.

Док се он тако из срца молио Богу да му опрости пређашње грехе и да види још једном лице анђела, како би га уверио да му је

опроштен грех гордости и таште славе, који је владао њиме толико дуго, након што је протекло толико година патњи на стубу, будући он и врло стар и уморан од подвига, једно вече, близу Васкрсења Господњег, јавио се пред њим анђеоски миран и благ у лицу. А он, видевши га, пао је ничице на земљу, пребивајући непомично као мртавац. Онда му је анђеоски рекао: "Послао ме је Бог да ти објавим да ти је, због труда и суза које си пролио на овом месту, опростио, и отићи ћеш, по својој кончини, у Царство Небеско заједно са својим братом за којим чезнеш". – "А да ли је још у животу мој старији брат?" – упитао је он. – "Твој брат је још у животу, али ниси достојан да видиш његово лице у садашњем веку, него у будућем веку, и заједно ћете пребивати у бескрајној радости" – одговорио му је анђеоски, након чега је отишао од њега. Он је остао с великом надом на милост Божју, пошто је следило да се заједно са својим братом удостоји вечних радости будућега века.

Из ове приче видели сте, браћо моја, колико је велик понор гордости и таште славе. Мада је онај саздао манастир и учинио толико добрих дела оним новцем, пошто је допустио да му уђе у душу високоумље гордости и таште славе, видели сте колико је штете и труда имао да поднесе, док му се смирило срце и поново је, благодаћу Божјом, добио наду на своје спасење. Дакле, треба да знамо да било које добро дело будемо творили у овом животу, ако се не будемо с великом пажњом чували отрова таште славе и гордости, сва та наша добра дела биће сматрана као гнусоба пред Богом.

Смирење без добрих дела, кажу Свети Оци, спасло је многе, али су добра дела без смирења врло многе погубила и удаљила од Бога. Због тога, при сваком добром делу које творимо, испитајмо ум и размотримо зашто га творимо. Ако будемо видели да га творимо на славу Божју и на спасење наших душа, имајмо наду на милост Божју, јер остваривши га, користимо. А ако у свом уму будемо видели друге циљеве због којих се приморавамо на оно добро дело, знајмо да га творимо на осуду, а не на спасење.

Ако су ташта слава и гордост толико танане и отровне, да кроз њих губимо сав труд, и крај свега тога одводе нас и у пакао, онда ћете рећи да је можда боље да се не трудимо више да творимо што је добро. Немојмо тако мислити, јер нам је Благословни Бог дао против тих душекварних страсти довољно учења и лекова којима можемо исцелити ране које оне наносе.

Љубљени верници,

Прво духовно оружје којим можемо оборити ташту славу јесте да пратимо да у свему имамо добар циљ, то јест да свако добро дело творимо на славу Божју, као што нас учи свети апостол Павле: *Ако, дакле, жедећте, ако ли пијећте, ако ли шито друго чинићте, све на славу Божју чинићте* (1. Кор 10, 31; Фил 1, 11).

Ево шта и Свети Оци кажу у том погледу. Свети Максим Исповедник каже: "Умеће којим одгонимо ташту славу ово је: Да умножимо количину молитве и да творимо добра дела у тајности" (*Доброћољубље*, том 2, гл. 62, стр. 90). А умеће којим одгонимо гордост јесте "да припишемо Богу сва своја добра дела" (*Истио*).

У закључку ове беседе рецимо да можемо творити добро дело и у тајности и јавно, пошто нас Спаситељ понекад учи да творимо пост, молитву и милостињу, као и друга добра дела, тајно, као што је назначено на почетку беседе, на другом месту нам казује да можемо творити добро дело и јавно, говорећи: *Тако да се свећили свећилост њаша пред људима, да виде њаша добра дела и прославе Оца њашега који је на небесима* (Мт 5, 16).

Заиста, добро се може творити и тајно и јавно, а да се не повредимо отровом таште славе и гордости, само ако будемо пазили на циљ с којим творимо што је добро. Добро дело има тело и душу. Тело је његово творење, а душа је циљ с којим се твори. Ако је циљ лош, онда је добро дело лоше, а ако је циљ добар, онда је и дело добро. Због тога и свети Максим Исповедник вели: "У свему што ми творимо Бог гледа на циљ, да ли творимо Њега ради или другога чега ради" (*Доброћољубље*, том 2, гл. 48, стр. 86). А *Светио Писмо* вели: *Ти ћеш гайти свакоме њо делима њејовим* (Рим 2, 6). Бог неће наградити добром оно што је творено без исправнога циља, јер Суд Божји не гледа на оно што је творено, него на циљ онога што је творено" (*Доброћољубље*, том 2, стр. 54).

Овим завршавамо своју беседу и молим вас да ме не заборавите у својим молитвама, да бих и ја, заробљеник таште славе, сећајући се онога што сам учио друге, поставио добар почетак.

Амин.

БЕСЕДА О ПРЕДОДРЕЂЕЊУ

*Бої је од њочейка створио човека и њрејустиио
иа њејовој слободној вољи. (Исус Сирахов 15, 14)*

Љубљени верници,

Једна од јереси протестаната јесте предодређење. Они погрешно верују да је Бог одредио извесни број људи који ће се спасти, зато што су предодређени за живот вечни, и други, већи број људи, који ће се погубити.

Наша Православна Црква не допушта такву јерес, према којој Бог има одређени број "изабраника" које ће спасти, а сви остали ће као житна плева бити одстрањени и осуђени на огањ вечни. То јеретичко мишљење сасвим је противно истини, јер по њему би значило да Бог више не узима у обзир човекову слободну вољу, него га, напротив, без његове воље, шаље или у вечну муку или у живот вечни.

Православна Црква, као што је током векова бранила истину и одстрањивала све јереси, тако и данас тврдо поштује догмате које су нам оставили Спаситељ Исус Христос, свети Апостоли и Свети Оци, исправљајући сва погрешна схватања и очишћујући од трња јереси пут душа које хоће да се спасу.

Браћо моја, велика је заблуда да слушамо те људе који хуле говорећи да "човек, чак и ако би творио вољу Божју и свако добро дело, ипак одлази у пакао!" Да ли приличи да слушамо те хулнике или Христа Бога нашега. Који нам кроз уста светога апостола Павла казује овако: *Бої хоће да се сви људи сјасу и да дођу у њознање истине* (1. Тим 2, 4). Хоћемо ли те заблуделе слушати или Бога, Који нам кроз Свога пророка говори: *Еда ли Ја желим да њоине ѡрешиник, а не да се одврати од ѡушева својих и буде жив?* (Језекиљ 18, 23).

Када се год зли буде одвратио од безакоња које је творио и буде чинио суд и правду, спашће душу, живеће и неће умрети (Језекиљ 18, 22–28). Свети пророк Исаија вели, као у име Божје: *Поїлегајте у мене, и сјашејте се сви крајеви земаљски! Ја сам Бої силни, и нема другоја* (Исаија 45, 22). Па и Сам Спаситељ наш Исус Христос каже: *Тако није воља Оца вашеја небескоја да ѡропадне један од ових малих* (Мт 18, 14).

Божански Јован Јеванђелист, износећи да је Бог Отац из љубави према људском роду послао Јединороднога Сина Свога, ради спасења свих који буду веровали у Христа, рекао је: *Јер Бої ѡако заволе светї да је Сина Својеја Јединородноја дао, да сваки који верује у Њеја не ѡоине, неїо да има живої вечни* (Јн 3, 16).

Значи, сви који буду веровали у Христа и буду творили и дела вере (Јак 2, 17–22) имаће живот вечни, а не само избрани и предодређени за живот вечни. Такође, свети апостол Петар, износећи да Бог хоће да се сви људи спасу, вели: *Не доци Госїог с обећањем, као шїїо неки мисле да доци; неїо нас дуїо ѡрїїи, јер неће да ико ѡропадне но да се сви ѡоају* (2. Пт 3, 9).

Видели сте да не каже као јеретици протестанти да дуго трпи како би се спасли предодређени за живот вечни, него *да се сви враїїе ѡоајању!* Исти божански Јеванђелист Јован, у својој *Првој ѡосланици*, вели: *И ми смо видели и сведочимо да је Оїїиц ѡослао Сина Сїасїїеља светїа* (1. Јн 4, 14). Чули сте да каже: "Спаситеља света", а не предодређених у свету! Ако они кажу да су неки предодређени за муку вечну, и ми то велимо, али само за грешнике, који неће да приђу покајању. Ако ли се ипак врате Христу и роде *рог досїїојан ѡоајања* (Мт 3, 8), онда не верујемо да ће грешници бити предодређени за муку вечну без права на покајање, јер Господ наш Исус Христос *доће у светї да сїасе ѡрешинике* (1. Тим 1, 15).

Ако Благи Бог љуби праведнике и грешницима указује милост, и ако је *милостї Госїодња од века и до века на онима који Га се боје, и ѡрвада је Њеїова на синовима синова оних који чувају завеї Њеїов* (Пс 102, 17–18), онда где још има места за предодређење, према којем ће Бог у Дан Суда имати милости само према једнима, а према другима, ма били и праведни, неће имати милости, да не би како премашио број отпре одређених за спасење? Зар се може такво што веровати, када Он неће да ико погине?! (Мт 18, 14). Јер ако *доће у светї да сїасе ѡрешинике* (1. Тим 1, 15), као што каже свети апостол Павле, онда тим више и праведнике, које љуби (Пс 145, 8).

Зашто онда, о јеретиче, велиш да Бог има тачан број за оне који се спасавају, а да му остали нису потребни, пошто нису предодређени за живот вечни?! Бог нигде не говори као ти, него кроз уста Апостола вели да *Он хоће да се сви људи сјасу* (1. Тим 2, 4), а кроз уста Свога пророка вели: *Јер Он не жели да ѡоине безбожник, неїо да се ѡврати и буде жив?* (Језекиљ 18, 22–32).

Љубљени верници,

Нека они што подржавају предодређење појме да је човек предодређен за добро или за зло само по својој слободној вољи. Ако хоће да се спасе и да твори вољу Божју, предодређен је за спасење; а ако ли човек неће да се спасе и да твори вољу и заповести Божје, онда га ни Бог неће на силу спасти! Он је Свеправедан и Преблаг и неће да разваљује врата, јер вели: *Ево сјојим на вратиима и куцам; ако ко чује глас Мој и отвори врати, ући ћу к њему и вечераћу с њим, и он са Мног* (Отк 3,20). Дакле, Он не присиљава човекову вољу, али и не ниподаштава његову вољу. Ако човек хоће да твори добро и да се спасе, онда хоће и Он, јер "Бог не спасава човека без самог човека". Он обећава да се обрати човеку, када се и човек обрати Њему, јер вели: *Вратишће се к Мени... и Ја ћу се вратишћи к вама* (Захарија 1,3). А свети пророк Исаија вели: *Нека безбожник остави свој ђуш, и нека се врати ка Господу, и смиловаћу се на њ; и к Богу нашему, јер прашиша много* (Исаија 55,7).

Бог не каже: "Ако нисте предодређени за живот вечни, узалуд се враћате к Мени. јер ћете ионако пропасти", него напротив, вели да ако човек буде веровао у Њега и буде творио Његове заповести, Он ће га одредити за живот вечни, јер *јавда је Њејова на синовима синова оних који чувају завети Њејов, и ђамће зајовестиши Њејове да их извршују* (Пс 102,17-18). Ако човек добровољно одступи од заповести Божјих и неће да твори Његову вољу, онда се сџм добровољно предодређује за муку и казну, као што и Свети Дух казује: *Оне који скрећу у ђокварености оббациће Господ са делашћелима безакоња* (Пс 124,5).

Да назначимо и аргументе протестаната, који се ослањају на следеће речи светога апостола Павла: *Бој која хоће ђомилује, а која хоће ђиврдоглави* (Рим 9,18). Заиста, тако је, али Бог не жели то случајно, него разборито, премудро и неисказано праведно. Он, заиста, хоће да помилује, али оне који су достојни милости. А кога хоће отврдоглави, али кога? Онога који је достојан да буде отврдоглављен, који има и срце окамењено. Оне који имају часно стање (душе) Бог твори часним сасудима, а оне који се добровољно приклањају нечасним страстима твори сасудима за срамоту. Бог унапред одређује, призива, оправдава и прославља (Рим 8,29-30), али кога? Оне које је познао да су достојни призива, оправдања, прослављања и спасења.

Бог је отврдноу срце фараону (Изразак 9,12: 10,1: 20,27), али узрок његова отврдноућа није од Бога, него од његовога одбијања да допусти народу Божјем да Богу принесе жртве у пустињи (Изразак 8,15: 18,32; 10,20; Свети Григорије Ниски, *Тумачење Мојсијевој житији*). Јер шест је пута обећао фараон да ће пустити народ и припао је к Мојсију и к Арону, молећи их: *Сага зјреших; Господ је јраведан, а ја и мој народ јесмо безбожници. Молиће се Господу за мене, ђа ћу вас ђуститиши, и више вас неће нико усјављатиши* (Изразак 9,27-28). Али потом се предомислио и није их више хтео пустити.

Дакле, није Господ отврдноу срце Фараона, него је Фараон добровољно одступао од Господњих заповести и није хтео да пусти народ. и то његово одступање од Божје заповести било је узрок његове тврдовратости. То његово одступање и предомишљање било је по његовој слободној вољи, и није га Бог таквим учинио (Свети Григорије Ниски, *Тумачење Мојсијевој житији*). Он се добровољно отврдоглавно, и због тога га је Бог напустио и казнио погибијом у Црвеном мору. Тако бива свима који се отврдоглаве и одступају од Божјих заповести, по сведочењу Духа Светога, Који вели: *А оне који скрећу у ђокварености оббациће Господ са делашћелима безакоња* (Пс 124,5).

Значи, Бог кога хоће да помилује, помилује га; али Он, будући праведан, као Бог правде, указује милост ономе кога затиче достојним милости, и, такође чини да отврдне онај кога затиче достојног тога, то јест онај кога затиче добровољно отврдоглављеног и отврдног. Бог неће да Га неко следи на силу, јер вели: *Ако хоће ко за мног ићи, нека се одрекне себе, и узме крсти свој и за мног иде* (Мт 16,24; Мк 8,34). *Он је од ђочейка сјтворио човека и ђрејуститио ђа њејовој слободној вољи* (Исус Сирахов 15,14). Дух Свети кроз светога пророка Давида казује: *Госпде, блајоволењем као оружјем венчао си нас* (Пс 5,13). То оружје благовољења, ако га човек користи зло и њиме дела што је противно Закону Божјем, постаје узроком његове пропасти; не кажњава Бог човека муком, него његова слободна воља да твори што је зло чини га да буде крив за муку вечну.

Који добровољно одбацују самилост Божју, достижу да их казни правда Његова, јер иако је Бог милостив и дуготрпељив. Он је и праведни Судија (Мт 16,27). Ми треба да се више бојимо Божје милости него ли правде Његове – као што казују Свети Оци – јер ако будемо повредили Његову правду можемо похитати к Његовој милости, а ако ли будемо повредили Његову милост толико, да више не будемо достојни ње, онда немамо више камо да хитамо за

спасење. То нам казује и *Божанско Писмо*, када вели: *Немој рећи: Милосрђе је Његово велико, очистиће мноштво мојих грехова, јер Он има милости и њев, и на грешницима ће починуту јарост Његова* (Исус Сирахов 5,6-7). Другим речима, не треба да злоупотребљавамо милост Божју, јер ако то чинимо, доћи ће на нас Његов праведни гнев!

Наведимо конкретни пример онога што ми православци називамо претходном одлуком Божјом, и како ми то схватамо за разлику од протестантскога предодређења. Реч је о причи о Самарјанки која се срела са Спаситељем код Јаковљевога студенца.

Преблаг и наш Спаситељ стигао је једнога дана у подне на Јаковљев студенац, уморан од пута, бос, као што је ишао по стазама Свете Земље, да тражи изгубљене овце дома Израилјева (Мт 10,6).

Пошто је био Бог, добровољно је узео на Себе непорочне страсти наше људске природе, то јест био је жедан као човек, био је гладан, умарао се, жалостио се, растуживао се, осећао болове (Мт 16,38); укратко, имао је све што спада у људску природу, осим греха (Јн 8,46). Дакле, окружен тим непорочним страстима, стигао је на Јаковљев студенац, и док је стојао на сунчевој подневној припеци, дошла је жена Самарјанка да захвати воде из студенца.

Божја Промисао и Његова претходна одлука одредили су да она жена Самарјанка дође онога часа на студенац, јер управо беше стигао тамо и Спаситељ наш Исус Христос, Бог наш. Али због чега је њу Бог довео управо тада тамо? Зато што је у својој души имала достојну припрему за тај позив. То можемо појмити из њенога разговора са Спаситељем света. Међутим, Господ, Који је желео спасење њене душе као и душа осталих из града Самарије, започео је разговор рекавши јој: *Дај ми да пијем* (Јн 4,7). Она, познавши по ношњи и по изгледу да је Јудејац, рекла Му је: *Како Ти, који си Јудејац, тражиши од мене жене Самарјанке да пијеш? (Јер се Јудејци не друже са Самарјанима)* (Јн 4,9). То пошто је било велико непријатељство између Јудејаца и Самарјана, а Самарјани су били нека јудејска јерес. Тада јој је Спаситељ, по Својој мудрости, рекао: *Каг би ти знала дар Божји, и ко је тај који ти говори: Дај ми да пијем, ти би изражила од Њега и дао би ти воду живу!* (Јн 4,10). Тада је Самарјанка рекла: *Господе, ни ведрa немаш, а студенца је дубок; одакле ти онда вода жива?* (Јн 4,11).

Преблаг и Бог, Спаситељ наш Исус Христос, видећи да она и даље мисли на обичну воду и не помишља на воду живу, која је

Дух Свети, рекао јој је: *Сваки који пије од ове воде ојетиће жеђ нејети; а који пије од воде коју ћу му ја дати неће жеђ нејети до века, него вода коју ћу му дати остатаће у њему извор воде која тече у живој вечни* (Јн 4,13-14). Тада је жена рекла: *Господе, дај ми ту воду да не жеђним и не долазим овамо да захваћам* (Јн 4,15). Тада јој је Спаситељ, Господ наш Исус Христос, рекао: *Иди, зови мужа своја* (Јн 4,16). Она је одговорила: *Немам мужа. Тада јој је Спаситељ поново рекао: Добро каза: Немам мужа; јер си њеј мужева имала, и сада кога имаш није ти муж* (Јн 4,17-18). Тада је она схватила да не говори с било којим Јудејцем, као што је на почетку сматрала Спаситеља, него са светим човеком и пророком, и рекла је: *Господе, видим да си пророк* (Јн 4,19). Затим, хотећи да покаже да и она познаје *Свето Писмо* и да није сасвим у незнању, рекла Му је: *Они наши клањаху се Богу на гори овој, а ви кажете да је у Јерусалиму место где се треба клањати* (Јн 4,20).

Видите ли да је жена Самарјанка, колико год да је била заузета животним бригама, читала и *Свето Писмо*? Видећи Спаситељ да она помиње речи *Светог Писма* у погледу места за клањање, рекао јој је: *Веруј Ми, жено, ви се клањате ономе што не знате; а ми се клањамо ономе што знамо; јер је спасење од Јудејаца. Али долази час, и већ је ту, када ће се истински бољомољци клањати Оцу у духу и истини... Бој је дух; и који му се клањају, у духу и истини треба да се клањају* (Јн 4,21-24). Тада је она блажена жена, која беше и сама читала о доласку Месије, рекла: *Знам да долази Месија зван и Христос; кад он дође, објавиће нам све* (Јн 4,25).

Јесте ли видели припремљену душу која очекује да дође Месија? Таква каква је била, јер је имала толико мужева, али из њених речи може свако појмити да се блажена Самарјанка, поред извесних добрих дела, бавила и читањем *Божанског Писма* и зато је знала за доласак Месије. Видећи, дакле, Преблаг и наш Спаситељ да њена душа очекује Месију, да би јој казао све што је на спасење, рекао јој је: *Ја сам – који говори с тобом* (Јн 4,26).

Видите ли милосрђе и самилост Спаситеља нашег Исуса Христа? Што ни Својим апостолима и ученицима не беше отворено открио, да је Он Месија, ево сада казује жени Самарјанки. Али зашто? Зато што је њену душу затекао припремљену да прими то свето сведочење. Спаситељ је дошао да тражи изгубљену овцу (Лк 15,6), али и ова словесна овца чека да дође њен Пастир, да би јој показао све што је на спасење.

Видите како је њена душа, жедна спасења, најпре сматрала Господа за обичног Јудејца, затим видевши да јој је рекао грехе и тајну њенога живота, сматра Га пророком, а након што јој се Спаситељ открио да је Месија, та преблажена жена је оставила крчаг код кладенца и похитала у самаријски град, кличући његовим становницима: *Ходиџе да видиџе човека који ми каза све шџџо сам учинила. Да није он Христџос?* (Јн 4,29). Тим речима она је постала први апостол који је објавио Месију у граду Самарији.

Та жена Самарјанка, колико год да је била грешна, била је изабрана и унапред одређена за живот вечни, и разговарала је с Месијом, Који је био Спаситељ света, зато што је њена душа била припремљена за то. Као што је поступио Спаситељ са Самарјанком може учинити са свима, и ако се која душа добровољно буде приклонила Богу и буде творила Његове заповести, онако како уме, онда ће је и у ономе што јој није знано Бог поучити ка оном што води у живот вечни.

Као што се ПреблагИ Бог и Спаситељ, као Бог човекољубац, открио Самарјанкиној души, која је очекивала Месију, исто се тако увек открива и онима који Га траже и показује им пут спасења, као што нам потврђује и свети пророк Давид, који је био надахнут Духом Светим, и који вели: *КажИ ми, Госџоде, џуџџ којим да џођем, јер Теби уздџџох дуџџу моју* (Пс 142,8).

Бог је Премудар. Свевишњи и Свеправедан и Познавалац срца свакога од нас. Ако нека душа добровољно буде поверовала у Њега и буде творила Његове заповести, онда ће јој се Он открити као и жени Самарјанки и показаће јој што још не зна од Његових тајни, поучавајући је на спасење.

Та блажена жена. Фотина Самарјанка, умрла је као мученица, заједно са својим кћерима и унукама, након веома много мучења за веру и љубав коју је имала према Господу нашем Исусу Христу. Када сам био на Светој Гори Атонској, целивао сам њене свете мошти у светом манастиру Ивиرونу. Дакле, знајмо да је истинско предодређење за спасење, према Православној Цркви, ово: Када се човекова воља буде сјединила с вољом Божјом у творењу свих добрих дела, онда је човек изабран и предодређен за вечно спасење. *Боџ хође да се сви људи сџасу и да дођу у џознање истџине* (1. Тим 2,4).

Дакле, ако хоће Бог, и ако хоћу и ја, онда сам предодређен за спасење; а ако Бог хоће да ме спасе а ја нећу, него добровољно хитам на зло и чиним га, онда узрок отврднућа мога срца, којим одбијам

да творим вољу Божју и заповести Његове, не долази од Бога, него од злобе моје воље. У том се случају добровољно предодређујем за вечне муке пакла.

Да закључим, у Православној Цркви не постоји предодређење одозго надоле, него оно потпуно зависи од човекове добре воље. Речено је већ, и понављам: Бог не спасава човека без човека. Ту истину открива велики и божански пророк Исаија: *Ако греси ваши буду као скерлеџџ, џосџаће бели као снеџ, ако буду црвени као црваџ, џосџаће као вуна. Ако хођеџџе слушаџџи, добра зема.џска јџићеџџе. Ако ли нећеџџе, неџо бугеџџе неџокорни, мач ће вас џоје-сџџи, јер усџа Госџодења рекоше* (Исаија 1,18–20).

Ако на небу настаје велика радост када се један грешник враћа покајању, како се онда може поверовати да ПреблагИ Бог хоће да баци у вечну муку оне што се из свега срца враћају покајању и ишту од Њега милост и опроштај? Ко, имајући здрав ум, може помислити такво што?

Љубљени верници,

У закључку ове беседе казаћу речи светога Јована Златоуста: "Бог нас је предодредио не само из љубави, него и по нашим добрим делима, јер када би то зависило само од љубави, онда би требало да се сви људи спасу, јер Бог све љуби и жели свима спасење. А ако би то зависило само од наших добрих дела, онда би долазак Спаситеља нашег био излишан".

Блажени Јероним († 420 п. Хр.) вели: "За које је Бог знао да ће у овом животу бити подобни Његовом Сину, те је предодредио да у слави буду подобни Њему". А божански отац Амвросије вели: "Бог није предодређивао, до само након што је спознао нечију достојност; томе је предодредио и награду".

Дакле, остаје јасно и поуздано оно што нам показује *Светџо Писмо*: Бог никогa не спасава без његове воље (2. Кор 5,10; 1. Кор 3,8) и наградиће свакога по његовим делима (Пс 62,11; Рим 2,12–13; Лк 12,47).

Амин.

БЕСЕДА О ПРЕДОДРЕЂЕЊУ (II)

Господе, благоволењем као оружјем венчао си нас
(Пе5, 13).

Љубљени верници,

У овој ћу беседи изнети, као што сам, уосталом и у првој изнео, да немају никаквога основа они који тврде да је Бог предодредио човека, без његове воље, било на вечну муку, било на живот вечни.

Да би се ово могло боље појмити, навешћемо и друге аргументе.

Наведимо неколико доказа из *Божанскога Писма*, које вели: *Поставио је њпред тебе ојањ и воду, и за чим будеш хитео њосејнућеш руком* (Исус Сирахов 15. 16); а на другом месту вели: *Гле, изнесох данас њреда ње животи и смрти, добро и зло. Јер њи зајоведам данас да љубиш Господа Боја своја, ходећи њућевима Њејовим и држећи зајовести њејове и уредбе Њејове и законе Њејове, да би жив био и умножио се, и да би ње блајословио Господ Бој њвој у земљи у коју идеш да је наследииш. Ако ли се одвратиш срце њвоје и не узаслушаш, нејо заситраниш да се клањаш друјим бојовима и њима служииш, јављам вам данас да ћетје заистја ѡројастји, нијти ћетје ѡродужитји дана својих на земљи, у коју идеш ѡреко Јордана да је наследииш. Сведочим вам данас небом и земљом да сам сјавио ѡред вас животи и смрти, блајослов и ѡроклействво; зајо изабери животи, да будеш жив ѡи и семе ѡвоје* (Зак. пон. 30, 15–19).

Из ових сведочења може се доста јасно појмити да је Бог оставио човека слободног да сам изабере, било да твори заповести Божје, како би ушао у животи (Мт 19, 17), било да твори што је зло пред Богом и да прими вечну казну (Мт 16, 27; 25, 46).

Који, лоше поимајући *Светјо Писмо*, верују у предодређење, тврде да је Бог од вечности одредио судбину свакога, и једне спасава а друге осућује, сходно Својој одлуци или апсолутном предодређењу у векове. По њиховом мишљењу Божја благодат дела без човекове воље на његовом спасењу. У прилог те јереси они износе из *Светјога Писма*, као доказ, изабрање Јакова и Исава. Јер пре њиховога, Исаовога и Јаковљевога, рођења. и премда они ништа нису урадили добро или зло, како би Божји поредак изабрања остао на снази, речено је Ревеки да ће, не на основу дела, него по призиву Онога Који призива, већи служити мањем, као што је написано: *Јакова заволех, а Исава омрзох* (Рим 9, 11–13).

На основу тога навода они су подржавали да Бог кога хоће да помилује, помилује га, и кога хоће да отврдоглави. отврдоглави га (9, 21). Изврћући смисао тих апостолских речи, они умишљају да спасење људи бива по ранијем Божјем избору или одлуци. На неке њихове аргументе одговорено је у претходној беседи. а у овој ћемо привести додатне.

Што они тврде да се тиче избора и предодређења Јакова и Исава, односи се, у ствари, на призивање људи, на благодат и оправдање у Христу и на Божје предзнање.

Овим примером апостол Павле хоће да докаже да призивање и оправдавање људи не зависи само од дела Закона, него и од доброте Бога, Који Својом благодаћу призива све људе на спасење. било да су Јудејци или многобошци (Рим 9, 22–24) и да без Божје благодати људи не могу ништа учинити у погледу свога спасења.

Ако се овде, ипак, вели да Он, Бог наш, даје људима Своју благодат само по Својој бескрајној доброту и сасвим слободно одређује судбину људи чак и пре њиховога рођења, тиме се истиче и наглашава значај објективнога услова нашега спасења и освећења. а не наводи се поново и субјективни услов, који је човекова слобода да кроз веру и кроз добра дела сарађује или не сарађује са божанском благодаћу. Такође се не понавља ни идеја да у основи одређивања судбине свакога лежи Божје предзнање, иако га Апостол. ипак. подразумева, када вели: *Бој, хојтећи да ѡкаже ѡнев Свој и да објави моћ Своју, ѡднео је с великим сјирљењем сасуде ѡнева. који су сјремљени за ѡројастји* (Рим 9, 22), то јест који заслужују нека по правди Божјој буду погубљени, чак и након што их је Он дуго трпео.

Бог, пошто је и Свезнајући, познаје све унапред: због тога није било потребно да најпре прође време, како би Он сазнао да ће један од двојице Исакових синова бити носилац Његовога месијанског обећања. У том случају није за чуђење што каже: *Јакова заволех, а Исава омрзох* (Рим 9, 13). А ако се затим казује да Бог кога хоће помилује а, такође, кога хоће осуди (Рим 9, 15–18), биће потребно да се најпре упитамо: кога ли то хоће Бог да помилује и кога хоће да осуди? Зар Он љуби само оне који су произвољно били изабрани, предодређени за спасење, и који у животу могу бити зли? И зар осућује друге, иако су ови у животу били добри и држали су Божје заповести? Али, у том случају, где је, у ствари, правда. непристрасност, мудрост, савршенство и друга Божја својства? Чак ни код људи није могуће такво што, тим мање код Бога.

Дакле, треба да појмимо да је Христос, наш Спаситељ, донео објективно спасење свима, али се субјективно спасење не даје свима, него ће свако примити по делима која је створио у телу, било добро, било зло (2. Кор 10, 10). Такође, свети апостол Павле вели: *А ово велим: Ко шкрићо сеје, шкрићо ће и жњети; а ко с блајословима сеје, с блајословима ће и жњети* (2. Кор 9, 6).

Браћо хришћани,

Светио Писмо износи, особито посредно, учење да Бог не жели смрт грешника (Језекиљ 8, 2), да су сви људи призвани на спасење (Мт 28, 19) и да је Бог умножио Своју благодат како би надишао грех, и да је дао свим људима могућност да се спасу (Рим 5, 15). Зар би било могуће испунити сва та духовна и божанска обећања, да је број "изабраних" ограничен?

Да бисмо допунски доказали ту велику истину, да предодређење људи за вечну муку или вечно блаженство зависи од њихове воље или дела – добрих или злих, навешћемо као пример из *Светиога Писма* повест о Ниневљанима.

Зар није Бог послао пророка Јону да пророкује свим људима у Ниневији, граду великом, да ће за три дана пропасти? (Јона 3, 5). Али видимо да су се Ниневљани, чувши Јонино пророчанство, побојали Бога, огласили су пост и обукли се у кострет, од најмањег до највећег. Чак и њихов цар, чувши речи пророка Јоне, *устиа са своја престола, и скиде са себе своје одело, и обуче се у костреј и седе у ње* (Јона 3, 6). Потом је заповедио свим својим великашима и свим становницима града, говорећи: *Људи и стока, говеда и овце да не окусе ништа, ни да пјасу ни да пију воде* (Јона 3, 7). И гле, после тога њиховог великога покајања и труда кроз пост и молитву, Бог наш измењује одлуку о погубљењу Ниневљана, јер *Светио Писмо* вели: *И раскаја се Бој ога зла које рече да им учини, и не учини* (Јона 3, 10). Затим је пророка Јону, који се беше веома растужио и помутио што му се није испунило пророчанство и што се осушила стабљика (неки високи коров који је био израстао крај Јонине колибе и држао му заклон од сунчеве жеге и који се, на заповест Божју, осушио), Бог умудрио овим речима: *Теби је жао њикуе... А Мени да не буде жао Ниневије, великога града?!...* (Јона 4, 1-11).

Свако може да све то прочита у *Божанском Писму* опширно, код пророка Јоне, и да појми како Бог мења Своју одлуку када се и људи одлучује да оставе своју злобу и да се с покајањем врате Богу, Кога су разгневили. Бог беше одлучио да кроз три дана погуби

Ниневљане, али због њиховог обраћања променио је Своју одлуку и поштедео их. Тако чини Преблаг и Бог с небеса са сваком душом која се враћа к Њему и каје се.

Он не ниподаштава искрено човеково кајање, јер је Преблаг и Свемилостив. Он никада не каже да се узалуд кајемо за своја зла, јер нас је предодредио за вечну муку и не може више да мења Своју одлуку, него нас, у Својој самилости, призива к Себи, као Преблаг и Отац, кажујући нам: *Ако преси ваши буду као скерлеј, њосиће бели као снег; ако буду црвени као црвци, њосиће као вуна. Ако хоћеће слушајти, добра земаљска јеићеће* (Исаија 1, 17-19).

Ево и другога доказа из *Божанскога Писма* којим се показује да Бог мења Своју одлуку када се човек одврати од свога сагрешења. Бог беше послао Свога пророка Илију да укори цара Ахава, зато што је послушао своју жену Језавелу и убио Навутеја Израњца, узевши његово наследство. Дакле, велики пророк Илија, послушавши Божју заповест, отишао је к цару Ахаву, и рекао му: *Овако вели Госјог: Ниси ли убио и ниси ли њприсвојио? Па му кажи и реши: Овако вели Госјог: како њси лизаше крв Навујејеву, њако ће лизајти њси и њвоју крв* (3. Цар 21, 19). Потом му је пророковао и остале Божје казне које ће доћи на његов дом због зала почињених пред Богом.

Ахав, чувши све то, раздрао је хаљине своје и привезао кострет око свога тела и постио у дан када је убио Навутеја, смиривши се веома. А после тога Ахавовог покајања рекао је Господ своме рабу Илији за Ахава: *Јеси ли видео како се Ахав њонизио ѡреда Мном? Зашто њишо се њако њонизио ѡреда Мном, нећу ѡустѡијти оноја зла за њејова живојта; нејо за сина њејова ѡустѡићу оно зло на дом њејов* (3. Цар 21, 29).

Пишући ово, сетио сам се речи божанскога оца Јована Златоуста, који вели: "Бог све зна унапред, али не одлучује све унапред, него у складу са одвраћањем људи од греха" (*Погледа ѡвешине*, Беседа 12, стр. 101-110). Како да поверујемо да Бог хоће да осуди, кад Он позива на спасење све грешнике, говорећи: *Ходитте к Мени сви који сѡте уморни и њѡварени и Ја ћу вас одморити* (Мт 11, 28)? Како би Он предодредио некога за муку вечну – не узимајући у обзир његово покајање и поправљање – када је Он дошао у свет да позове на покајање не праведнике, него грешнике? (Мт 11, 28-29). Зар може икада Бог да Сам Себи противуречи? То јест да позове све грешнике на покајање, а затим да их пошаље у вечну муку, не узимајући у обзир њихово покајање и поправљање?

Почујмо сведочење *Божанскоја Писма*, које вели: *Ако ли се обратишће к Њему свим срцем својим и свом душом својом, да бишће шворили пред њим правду, онда ће се и Он обратишћи к вама и неће скривати Своја лица од вас, и видећете шта ће учинити са вама* (Товија 13,6).

Свети апостол Павле, износећи да је Спаситељ дошао у свет да спасе све који буду веровали у Њега, вели: *Јави се благодат Божијасносна свима људима* (Тит 2,11). Не каже да само некима, који су предодређени за спасење, него свима људима; чак и паганима, ако се буду обратили и буду веровали у Господа нашег Исуса Христа, та благодат ће бити на спасење, јер *који поверује и крсти се биће спасен, а који не верује биће осуђен* (Мк 16,16).

Али можда ће неко навести и речи светога апостола Павла, који каже да Бог *које унапред позна, унапред и одреди, да буду саобразни лику Сина Њејева, а које унапред одреди, оне и оправда; а које оправда оне и прослави* (Рим 8,28–30).

Из ових речи светога апостола Павла изгледало би да на нашем призивању и оправдању за спасење ради само Бог, и да човек нема никакву дужност према том призиву, оправдању и избору. И овде, као и на другим местима *Светија Писма*, наглашава се и истиче само делање Бога за човека, као што се на бројним другим местима показује како треба и човек да одговори на божанско делање и провиђење. На пример. Спаситељ наш Исус Христос, пророкујући о данима последњег времена, износи да *ће њада бити невоља велика каква није била од постанка света до сада, нишће ће бити. И ако се не би скраћили дани они, нико не би осшо; али изабраних ради скраћитће се дани они* (Мт 24,21–22).

Погледајмо и која је обавеза изабраних према том изабрању, шта они треба да чине како би утврдили и сачували то изабрање, и шта то њима Бог заповеда да творе, како би се избавили невоља онога времена. У том погледу Он им даје нарочито задужење, говорећи: *Пазитће, бдитће и молитће се; јер не знаће кад ће време настати* (Мк 13,33); затим наставља: *А ишће вама говорим, свима говорим: Спразитће!* (Мк 13,37). Види се да колико год да је неко изабран, не може бити безбрижан с тим уздањем, сматрајући да за своје спасење нема више ништа да уради, него напротив, треба да се моли, да бди и да стражи нас собом, да га не би Господ, дошавши изненада, затекао неприпремљеног (Лк 12,40).

Видимо да Спаситељ свима заповеда да буду припремљени, да буду будни, да бдију и да се чувају, а тиме Он показује да сви имају дужност да творе добро дело молитве, бдења и чувања од свакога греха.

Исто показује и велики апостол Петар, говорећи изабранима: *Зашто, браћо, пошарајте се још већма да своје призивање и избор ушврдитће, јер чинећи ово нећете попрешишћи никад; јер ће вам се тако изобилно датти улазак у вечно Царство Госода и Спаса нашег Исуса Христа* (2. Пт 1,10–11). Видите ли да се једино непрестаним ревновањем утврђује наше призивање и избор? Не каже: "Пошто сте призвани и изабрани, будите без бриге и немојте више творити никакво добро дело", него заповеда ревновање, стражење, молитву, бдење, то јест захтева од њих свеколики труд творења добрих дела, како би се тиме утврдило њихово призивање.

Исто се у *Светиом Писму* вели: *Јер сће благодат спасени кроз веру;... не од дела, да се не би ко хвалисао* (Еф 2,8–9); потом се у наредном стиху показује да смо дужни творити добра дела: *Јер смо Њејева шворевина, саздани у Христу Исусу за дела добра, која Бој унапред припреми да у њима ходимо* (Еф 2,10).

Значи, тај призив и избор верника условљени су и њиховим добрим делима. Због тога велики апостол Павле казује својим ученицима: *Зашто се и молимо свагда за вас, да вас Бој наш учини достојним звања* (2. Сол 1,11). А да се призив и избор верника не твори без њихове воље, него само ради сједињења њихове воље с вољом Божјом, види се из написаног: *Ако јлас Њејов чујте, не ошврдитће срцем вашим* (Пс 94,7–8). А у *Откривењу*, назначујући да од човекове воље зависи његов призив, вели: *Ево сшојим на вратима и куцам; ако ко чује јлас Мој и ошвори врата, ући ћу к њему и вечераћу с њим, и он са Мног* (Отк 3,20).

Тај призив и избор немају само предодређени за живот вечни, него их је Благи Бог дао свима који буду веровали и буду хтели да се спасу, чак и незнабошцима, јер чујемо Бога како то алегоријски казује кроз Свога пророка: *Казаћу Северу: Дај! и Јују: Не брани! Доведи синове моје из далека и кћери моје с крајева земаљских, све, који се зову мојим именом и које шворих на славу себи, сздах и начиних* (Исаја 43,6–7). Тај призив припада свим народима света, само ако буду хтели да верују у Њега да је Творац свих и да се потчине Његовим заповестима.

Исто свети пророк Исаија говори о призивању незнабожачких народа на спасење: *Народи који Те нису знали Тебе ће зваћи, и народи који Те нису познавали к Теби ће хитати...* (Исаија 55,5). Па и сасуд изабрани, велики апостол Павле, износећи да Бог кроз њега призива све народе на покајање, вели: *...примисмо благодати и ајосћолство, да ради имена Његовој приведемо у послушности вере све незнабошце...* (Рим 1,5). Међутим, вера треба да буде делатна вера, то јест вера која се твори из љубави (Гал 5,6) и која је украшена добрим делима. То показује *Светио Писмо* говорећи: *Вера без дела је мртва* (Јак 2,26).

Браћо хришћани.

Показа сам у претходно изложеном да ма када се човек обрати Благоме Богу, и Он ће се обратити човеку, као што вели: *Враћите се сваки са своја пућа злоја и од својих злих мисли, ја ћете остати у земљи коју даде Господ вама и оцима вашим од века до века* (Јеремија 25,5). *Ако ли би се безаконик обратио од свих грехова својих које учини, и држао би све уредбе моје и творио правду и милости, доцрта ће живети, неће поинути. Све неправде његове што их је још учинио неће му се више спомињати, у правди својој коју чини живеће! Јер ми није мила смрт безаконика који умре, говори Господ Господ; него да се обрати са своја злоја пућа и да живи* (Језекиљ 18,21–23,32).

Зар се може поверовати да Бог има само одређени број људи које ће спасти, и да они који су творили зла немају више никакву наду на спасење, чак и ако би се обратили к Богу с покајањем, зато што нису предодређени за спасење?

Зар се може такво што помислити, када имамо пред собом претходно наведена сведочења *Светиога Писма*?

Колико би лудости било да неко помисли како је Бог само оних изабраних и призваних и да они који буду напустили грех и буду се вратили Њему с покајањем из свег срца не могу више имати никакву наду на спасење, чак и ако би творили било које добро дело. Зар није Он рекао: *Не требају здрави лекара него болесни* (Лк 5,31)? И опет: *Нисам дошао да позовем праведнике, него грешнике на покајање* (Лк 5,32). Ако нам Он показује да се обраћа и указује милост грешницима који се обраћају на покајање, и да није дошао за праведнике, него за грешнике, како онда можемо поверовати да Бог неће да се сви људи спасу и да дођу до познања истине (1. Тим 2,4) и да неће предодредити за живот вечни ниједнога од оних који се буду обратили к Њему и буду творили Његову вољу и заповести?

Ако је то истина, ко неће појмити да човеково предодређење ка добру или ка злу зависи од човекове слободне воље да се обрати к Богу и да твори Његове заповести? Зар није Он рекао: *Ако хоћеш ући у животи држи заповести* (Мт 19,17)?!

У закључку ове беседе рећи ћу: "Истинско човеково предодређење за живот вечни твори се по његовој слободној вољи. Свети Дух, Који обитава у хришћанима од Светога Крштења, не дела сам, него у сагласју са слободном вољом хришћанина" (Свети Теофан Затворник, *Зборник*, 1, стр. 140). Свети Макарије Велики каже да ни благодат у човеку не свезује његову вољу силом, да би га приморала само на добро, независно од њега, хтео он то или не хтео. Напротив, сама сила Божја која је у човеку ствара простор слободи да он покаже своју вољу, да ли се усаглашава или не усаглашава с Благодаћу (Свети Макарије, *Беседа 1. О сцражењу срца*, гл. 12, стр. 451).

Када се човекова воља сједини с Божјом вољом зарад творења заповести и добрих дела, онда је он призван, изабран и предодређен. А ако ли човекова воља одступи од Господњих заповести и твори оно што је ђаволово, тај човек је предодређен за муку вечну, а узрок томе није Благосудни Бог, него његова злоћа и устајање против Бога.

Амин.

БЕСЕДА О ЧЕТИРИ НАЧИНА ПРИЧЕШЋИВАЊА У ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ

Не живи човек о самом хлебу, но о свакој речи која излази из уста Божјих. (Мт4,4)

Оци, браћо и љубљени верници,

Наше сједињење и причешћивање с Богом врши се на два начина: светотајинским причешћивањем Телом и Крвљу Господа нашег Исуса Христа и духовним причешћивањем (Свети Никодим Светогорац, *Невидљива борба*, стр. 201).

Али пошто се други начин, духовно причешћивање, и сâм даље дели на троје, у овој беседи ће бити речи о четири начина како се можемо причестити и тако се сјединити с Богом, а приводићемо у том смислу доказе из *Божанскога Писма* и из учења Светих Отаца.

Наше прво и најглавније причешћивање Господом Исусом Христом јесте када се хранимо Његовим Телом и Крвљу (Јн6,53–58). Који год хришћанин не верује да су хлеб и вино којима се причешћујемо заиста Тело и Крв Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, јеретик је, будући стран правој вери у Исуса Христа, јер се непосредно противи учењу Господа, Који вели: *Тело моје истинско је јело, а Крв је моја истинско пиће* (Јн6,55).

Такав се такође противи и светом апостолу Павлу, сасуду изабраном, устима Христовим, који говорећи о причешћивању Телом и Крвљу Господњом, вели: *Чаша блајослова коју блајосиљамо није ли заједница Крви Христјове?* (1. Кор10,16). Управо зато који једе овај хлеб или пије чашу Госјодњу недосјојно, биће крив Телу и Крви Госјодњој (1. Кор11,27).

Хришћанин који приступи причешћивању Телом и Крвљу Господа нашег Исуса Христа са страхом Божјим, с вером, с великом побожношћу и припремом, удостојава се небројаних духовних дарова и ползи, као што су:

- сједињује се са Христом по благодати, јер ко једе Тело и пије Крв Христову остаје у Христу и Христос у њему (Јн6,56);
- има у себи живот вечни, и вечно ће живети (Јн6,53–58);
- у последњи дан биће васкрснут за живот вечни (Јн6,54);

• Бог долази да обитава и гради Себи станиште у оном који се сједињује са Христом кроз причешћивање Његовим Телом и Крвљу (Еф3,17; Јн3,24; 14,20; 15,4);

• Христос живи у ономе који се причешћује Телом и Крвљу Господњом (Гал2,20; 4,19);

• такав напредује и расте у творењу онога што је духовно (Еф4,15–16; Кол1,7);

• ономе који се причешћује с вером, с побожношћу и с понизношћу, причешће доноси очишћење од грехова, освештање, озарење и живот вечни (Свети Јован Дамаскин, *Молитва њеџа њре ѡричешћа*):

• причешће, такође, доноси, освећење тела и душе, одгони утвари и очишћује од страсти, доноси смелост пред Богом, исправљање и укрепљење живота ка умножавању добрих дела и ка савршенству (Свети Василије Велики, *Молитва шестја њре ѡричешћа*):

• та Света Тајна доноси духовну радост и здравље телу и души (Свети Кирил Александријски, *Молитва четврта после Светог Причешћа*).

То и још много друго јесу духовни дарови које стиче правоверник који с побожношћу и с великом припремом приступа причешћивању Светим и Пречистим Тајнама Тела и Крви Господа нашег Исуса Христа. А ко не прима Христа кроз Свето причешће, никада неће узрадовати у творењу врлина, јер он не остаје у Христу, нити Христос у њему, а без Њега не може чинити ништа добро (Јн15,4–5).

Љубљени верници,

Други начин причешћивања и сједињавања с Богом, после светотајинског причешћивања Телом и Крвљу Господњом, може се творити кроз *Исусову молићву*, коју творимо са умом у срцу, изговарајући речи: "Госпoде Исусе Христe, Сине Божји, поми туј ме грешнога" (Свети Теофан Затворник, *Зборник*, 1, стр. 172–173). Молитва творена са умом у срцу сједињује нашу душу са Христом и са Оцем, пошто је Христос једина двер која води Богу Оцу, као што Сâм вели: *Нико не долази Оцу осим кроз Мене* (Јн14,11).

Молитва срца даје слободу Духу Божјем да дела на наше срце, и тако, сједињењем своје душе са Духом Светим, постајемо један дух; јер ко се умом врати у срце и с великом љубављу према Богу, с великим жаром и понизношћу узноси из дубине свога срца непрестану молитву Благоме Богу, подобан је невести која веома љуби свога женика и никако неће да се растави од њега. Исто тако и душа која је успамтела Жениковом љубављу и сјединила се са Христом кроз молитву срца, достигла је да постане један дух с Њим

(1. Кор. 6, 17). Ко се непрестано моли са умом у срцу остаје у Христу, и Христос остаје у њему.

Пишући о том другом начину причешћивања, кроз умну молитву срца, свети Никодим Светогорац вели: "Мада кроз Пречисте Тајне светотајински можемо примити Господа нашег Исуса Христа само једанпут на дан, духовно, и особито умну можемо Га примати свакога часа и свакога минута, особито кроз ту божанску умну молитву" (*Невидљива борба*, гл. 4, стр. 201). Износећи да је причешћивање и сједињење с Богом кроз умну молитву срца силније од причешћивања које се врши кроз творење добрих дела, исти светитељ, Никодим, вели: "Сва добра дела чине добротворног човека прикладним да се сједини с Богом, али га не сједињују; међутим, умна молитва има и ту врсту моћи, да га сједини с Богом" (*Истио*, Део први, стр. 157; Део други, стр. 303).

Али да изложимо понешто и о трећем начину причешћивања Саздатељем нашим Богом, које се врши кроз творење свих Његових заповести и свих добрих дела.

На то причешћивање и уселење Бога у нас, кроз испуњење Његових заповести, указао је Сам Спаситељ наш Исус Христос, када је рекао: *Ако Ме неко љуби, реч Моју држаће, и Отац Мој љубиће њега; и њему ћемо доћи и у њему ћемо се настанијети* (Јн 14, 23). Такође Спаситељ казује у светом Јеванђељу: *Ако заповести Моје одржићете, остатак њих у љубави Мојој, као што сам Ја одржао заповести Оца Мојега и остатак у љубави Његовој* (Јн 15, 10). Свети Дионисије Ареопagit јасно каже да се "наше уподобљавање Богу и сједињење с Њим врши само кроз држање божанских заповести" (*Добротољубље*, том 2, стр. 266).

Износећи да се делањем заповести Божјих сједињујемо с Богом и примамо Га у себи, свети Максим Исповедник вели: "Реч Бога и Оца Његовог налази се тајински у свакој Његовој заповести, а Бог и Отац налази се природно као јединствена, нераздвојна целина, у целој Његовој Речи. Значи, ко прими божанску заповест и изврши је, прима Реч Божју Која се у њој налази" (*Добротољубље*, том 2, Свети Максим Исповедник, стр. 193). Исто и свети Григорије Палама, говорећи о обожењу побожног човека кроз чување заповести Божјих, вели: "Дакле, заповести Божје прибављају и знање, али не само знање, него и обожење"* (*Добротољубље*, том 1, стр. 286).

* На ово је свештеник др Д. Станилоаје прибележио следеће: "Управо зато што испуњавање заповести значи напредовање у заједничарењу или у личном сје-

Четврти начин који посредује причешћивање Богом бива кроз слушање Логоса Божјег.

Знамо да је Господ наш Исус Христос Логос Божји (Пост. 3, 8; Пс 32, 6; Јн 1, 1; Отк 19, 13). Логос Божји долази и уселује се у побожне не само на претходно показане начине, то јест кроз причешћивање Светим Тајнама Тела и Крви Господа нашег Исуса Христа, кроз молитву ума у срцу и кроз творење Његових заповести, него Његова благодат долази и кроз слушање речи вере (Рим 10, 8; 1. Тим 1, 6), као што вели Свето Писмо: *Многи од оних који чуше реч њовероваше, и дошћише број људи око њега хиљада* (Дан 4, 4).

Свети апостол Павле вели: *Вера бива од њоверовед, а њоверовед од речи Божје* (Рим 10, 17). "Реч Божја долази од слушања и уселује се у срце" (*Киријакодромион* Никифора Теотокиса, Тумачење Јеванђеља Недеље 4. по Духовима, стр. 256). Ко кроз слушање прима реч Божју постаје станиште и учесник Вечере Његове, као што Сам вели: *Ево сћојим на враћима и куцам; ако ко чује глас Мој и отвори враћа, њи ћу к њему и вечераћу с њим, и он са Мног* (Отк 3, 20; 14, 25).

Реч Божја примљена с вером кроз слушање уселује се у оне који је примају и с великом силом дела на спасењу људских душа (Јн 15, 7; Дан 6, 7). Ако је при причешћивању Светим Тајнама Тело Господње истинско јело и Крв Његова истинско пиће (Јн 6, 55), онда реч Божја примљена кроз слушање постаје за вернике *извор воде која тече у животи вечни* (Јн 4, 14) и *хлеб живи који сиће с неба* (Јн 6, 58). "нетрулежна манна... и тајински хлеб" (Свети Јован Дамаскин, *Канони Богородици*). Ако су Тело и Крв Господа нашег Исуса Христа храна и пиће за живот вечни (Јн 6, 58), онда и реч Божја примљена с вером кроз слушање постаје верницима бесмртна храна, као што је написано: *Не живи човек само о хлебу, него о свакој речи Божијој* (Лк 4, 4; Зак. пон. 8, 3; Мт 4, 4).

Свети апостол Павле је кроз слушање примио реч Божју: будући позван светлошћу и чувши глас с неба (Дан 9, 3-4): Самарјанка прима реч Божју кроз слушање, а кроз проповед светога Филипа сви Самарјани су поверовали, крстили се и причестили Духом Светим (Дан 8, 14, 18). Свети Максим Исповедник вели: "Господ је зрно горушичино, посејано вером у духу у срца оних који Га примају" (*Добротољубље*, том 2, гл. 2, стр. 169).

дињењу верника и Бога, то испуњавање доноси не само знање узвишеније од теоретског, него и обожење верника, а то обожење се врши кроз уселење Бога у верника" (*Добротољубље*, том 4, стр. 286).

Браћо хришћани,

Изнео сам неколико доказа који се налазе у Светом Писму и у списима Светих Отаца о сједињењу и причешћивању побожног човека с Богом кроз слушање, када човек с вером прима реч Божју и труди се на делању заповести Његових и на свеколиком добром делу. Тога начина причешћивања могу бити учесници сви хришћани који долазе у цркву и с великом побожношћу и вером слушају свету Литургију и сва црквена богослужења, као што опширно показује преподобни Пајсије, чувени старшина манастира Њамца, који вели:

"Несумњиво, учешће у духу у божанској Литургији и у свим осталим црквеним богослужењима представља један од начина сједињења човека с Богом, сједињење које се врши кроз познање и љубав".

Затим вели:

"Својим присуством на светој Литургији верници се налазе под утицајем и у атмосферни Тајне вечере, и у њој учествују мишљу, умом и срцем. пратећи погледом и слухом одвијање свете Литургије. Не причешћујући се Светим Тајнама, они не постају потпуно субјекти скривенога и светотајинског делања Духа Христовог.

С друге стране, литургијска жртва јесте најсавршенији израз нашега сједињења с Господом нашим Исусом Христом кроз претварање хлеба и вина, које верници доносе као символ свога живота, у Свето Тело и Крв Господа нашег Исуса Христа. И више од тога, честице које се ваде поименично, причешћујући се Светошћу, као што показује свети Симеон Солунски, додиром Евхаристијског Тела и Крви Господње, преносе тиме благодат душама за које су биле вађене на проскомидији. Ако је човек побожан или од оних што су згрешили али се покајао, онда се он невидљиво, својом душом, причешћује причешћем благодати, добијајући у веома много случајева и телесну корист" (Протојереј Сергије Четвериков, *Пајсије, старшина манастира Њамца у Молдавији*, стр. 334; свети Симеон Солунски, *О светој Литургији*, гл. 9, стр. 100).

Николај Кавасила вели: "Освећење, као објективна вредност и као дар Божји, исто и као скривено и тајинско делање Духа Христова, кроз које се душа испуњава благодаћу и свеколиким добрима и благословима својственим светој евхаристијској Жртви, не даје се целовито живима, до само давањем Светога Причешћа, када се верници сједињују с Богом кроз примање Светога Тела и Свете

Крви. А учешће у духу, духовно (учешће), представља посредно освештавање, како га он назива (*Тумачење божанске Литургије*, гл. 42, 43 и 45, стр. 94–100).

Мада се овај начин причешћивања Господом нашим Исусом Христом врши, као што је речено, само кроз слушање, кроз размишљање и кроз посредовање, он не остаје без духовних плодова, јер има силу да многе разбуди и да их доведе на пут спасења*.

Да бих доказао да се кроз причешћивање речју Божјом кроз слушање многе душе напуштају грехе и враћају Христу Исусу, Господу и Богу нашем, испричаћу вам следећу повест из *Опшачника*.

Блажени авва Павле Препрости, ученик светога Антонија Великог, причао је оцима како је једном, отишавши у неки манастир ради посете и користи браћи, ушао у цркву, да би одслушао свету Литургију. Блажени Павле је испитивао свакога од оних што су улазили у цркву, да би видео њихово душевно стање, пошто је имао тај дар од Бога: да види душевно стање свакога, као што људи виде лица једни другима. Након што су сви ушли у цркву озарена лица и весела лика, и након што је видео и анђела свакога од њих како им се радује, једнога је видео црног и тамног телом. Тога су ђаволи држали за руке и вукли к себи, стављајући му улар, а његов анђеоло чувар га је следио из даљине снужен и тужан.

Видевши то, свети Павле је засузио и ударао се руком по прсима, седећи пред црквом и горко плачући за оним чији је изглед био тако застрашујући. Када су остали видели његову брзу промену у плач, упитали су га због чега плаче с толико бола и молили га да уђе заједно с њима на богослужење. Павле је, међутим, остао напољу, настављајући да јадикује због онога несрећног човека.

Након што се свршило богослужење, сви су изашли, а Павле је пазио, знајући какав је онај човек ушао и хотећи да позна и какав ће изаћи. Онај муж, који је раније имао сво тело црно и тамно, изашао је из цркве озарена лица, белога тела, и анђеоло га је следио изблиза, радујући му се веома. Видевши то, Павле је почео да се радује, да кличе и да благосиља Бога, говорећи: "О неисказаного Божјег човекољубља!" Затим, потрчавши и попевши се на неки висок камен, повикао је: "Ходите да видите како су страшна и чудесна дела Божја! Ходите да видите дела Онога Који хоће да се сви људи спасу и дођу

* Слично духовно причешћивање врши се и кроз вађење честица на светој Проскомидији за вернике хришћане (Свети Симеон Солунски, *Наведено дело*, гл. 9, стр. 72).

до познања истине. Ходите да се поклонимо и припаднемо Њему и да кажемо: "Ти једини можеш да узмеш грехе света!"

Сви су хитно потрчали, хотећи да чују шта ће рећи. Након што су се сви сабрали, Павле им је испричао шта је видео на оном мужу пре и после његовога изласка из цркве, замоливши истовремено онога човека да им потанко каже како му је Бог подарио тако брзу промену.

Будући да га је Павле тако разоткрио пред свима, онај човек је испричао искрено, говорећи:

"Ја сам човек грешан и одавно живим у блуду, а сада, ушавши у цркву, чуо сам светога пророка Исаију, или боље рећи Бога како говори кроз њега: *Умијте се и очистијте се, избаците лукавства из срца својих испред очију мојих и напустите своја зла. Учите се чинити добро, истражите правду, исправљајте поћлаченоћа, дајте правцу сиротици, браните удовицу. Ако греси ваши буду као скерлеи, постиаће бели као снеі, а ако буду црвени као црвац, постиаће бели као вуна. И ако будите хтели и будите Ме слушали, јешћете добра земаљска* (Исаија 1, 16-19). Ја, блудник, понизивши се од пророкове речи и уздишући из дубине срца, рекао сам Богу: "Боже, Ти Који си дошао у свет да спасеш грешника, испуни то на делу и на мени грешном и блудном, јер, ево, исповедам се Теби из срца и обећавам да се одрекнем свеколике злобе и безакоња, и управо од данас служићу Ти чисте савести. Господе, прими мене који се кајем и падам пред Тобом, јер обећавам да се од сада удаљим од сваког греха". С тим обећањем сам изашао из цркве, одлучивши у својој души да више никакво зло не учиним пред Божјим очима". Чувши то, сви присутни су ускликнули ка Богу силовитим гласом, говорећи: *Како су величанствена дела Твоја, Госпodge! Све си премудрошћу створио* (Пс 103, 24; одељак из *Отачника*, стр. 209-211).

Љубљени верници,

Видите ли да се, кроз слушање речи Божје, Дух Свети такнуо срца онога грешнога човека, који се понизио од онога што беше чуо, преобразивши га из стања достојног осуде у стање достојно милости Божје и свеколикога блаженства, које води спасењу душе кроз истинско покајање? Тај случај није једини у Христовој Цркви, јер се хиљаде и хиљаде душа враћају Богу кроз слушање Његове речи по црквама и где год се проповеда Христово Јеванђеље.

То причешћивање речју Божјом кроз слушање доноси много користи Цркви Христовој. Ако је вера од проповеди, а проповед од речи Божје, онда ће иста реч Божја учинити удеоничарима Своје благодати све који је примају путем слушања, ако је буду слушали с вером и љубављу.

Нека би милост и самилост Господа нашег Исуса Христа. Који је Логос Божји, дошла и к нама и уселила се у нас, кроз благовештење праве вере и кроз животе и учења Његових Светитеља.

Амин.

БЕСЕДА О ВРЕДНОСТИ ДУШЕ

Каква је користи човеку ако сав свети загобије а души својој науди? (Мт 16,26)

Љубљени верни,

Чули сте Спаситеља. у Јеванђељу, где каже: *Какав ће отикуј гаџи човек за души своју?* (Мк 8,37). Зар тако велику вредност има наша душа, да се не може откупити целим овим светом? Јер такође Спаситељ даље вели: *Каква је користи човеку ако загобије сав свети а души својој науди?* (Мк 8,36). Видите ли како велику вредност има човечија душа? А ако је на тако велику вредност и част уздиже сам Христос. Бог наш, ко ли ће још моћи да каже да човекова душа није од велике вредности, с обзиром на то да је скупоценија од целога света?

Божанско Писмо назива човека *душом*, као што пише у *Посџању*: *Света душа, које улазе са Јаковом у Еџиџаџи, које су произаиле из бедра његовој, осим жена синова Јаковљевих, света душа – шезде-сеџи шестџи* (46,26). Свето Писмо не каже да је толико људи изашло од Јакова. него толико душа.

Зашто на више места назива човека *душом*?

Због веће и неупоредиве вредности коју душа има у поређењу с телом.

Може ли се души рећи човек? Не! Човек се може назвати душом, али душа се не може назвати човеком, зато што душа има један лик, а тело има свој посебан лик, то јест свој лик. То двоје, душа и тело, када се сједине у једно, образују човека. Нити се душа може назвати човеком немајући тела, нити се тело може назвати човеком немајући душе. него је човек ипостас у двома сједињеним природама: једној видљивој и једној невидљивој.

Ако је ипак, на неколико места у *Светом Писму* човек назван душом, то је, као што је речено, због веће чести која се указује души у поређењу с телом.

Али шта је човек? Човек је језгро и средиште свеколикога света који је Благ Бож стварао на небу и на земљи. Човек је то језгро у тесној вези са четири врсте света које је Бог створио у васељени. Он општи са свим што постоји а нема душу живу, то јест са минералним светом, са биљним светом, са животињским светом и са

светом који је изнад свега чулног, анђеоским, то јест с мисленим светом.

Дакле, он је средиште видљивога и невидљивога света.

Човека, узетог у целини, с телом и душом, *Светом Писмо* назива *великим* (Исус Сирахов 3, 18).

Ево шта каже Соломон: *Велик је човек и цењен милостииви муж*. Али зашто га назива *великим*? Понављам: зато што човек сједињује све светове: минерални, биљни, животињски и духовни у један једини, и он је изнад свих њих, будући лик и подобије Бога. свога Саздатеља.

Погледајмо како човек одржава везу са две врсте света: са мисленим и са оним што подлеже чулима, који чине целину света (Свети Григорије Назијанзин, *Беседа 38 на Божијављење*). У телу човек има од минералнога света, то јест од света без душе живе: гвожђа. соли. фосфора, камена, воде, земље итд. Укратко има скоро све материје које је хемија открила у минералном свету, и оне се налазе у човеку у малим количинама.

У свом саставу човек има, такође, и много од биљнога света. од онога што расте и опада, рађа се и умире. У њему се налазе саднице. траве и семена по врстама које се налазе на целој земљи.

Човек одржава везу са животињским светом кроз четири телесна сока која се налазе у њему и називају се још и влагама. то јест: црна жуч, жута жуч, крв и вода (Свети Јован Дамаскин, *Тачно изложење православне вере*, гл. 12). Имајући те четири врсте телесних сокова. од којих је саздано тело животиња, он одржава везу са бесловеснима. то јест са животињама.

Дакле, човек чини везу између три света: минералног. биљног и животињског.

Браћо хришћани,

Зар човек остаје само на томе? Никако! Рекао сам вам на почетку: човек је у вези и са умним светом разумних или расуђујућих бића с небеса. Он је изнад минералнога и биљнога. као и изнад животињскога света, будући у заједници и са мисленим светом анђела (Свети Јован Дамаскин, *Тачно изложење православне вере*. Књига 1. гл. 12).

Пошто обједињује та четири света у суженом простору, човек се назива "микрокосмосом". Међутим, према светоме Григорију Богослову и према иним великим философима Цркве, човек се назива и "макрокосмосом". Он није само мали свет у великом, микрокосмос

у макрокосмосу, обједињујући од свих светова понешто, него је и макрокосмос у микрокосмосу, то јест велики свет у малом, пошто не обједињује у себи само видљиви и невидљиви свет, него више од тога: саздан је и по лику и подобију Божјем (Пост. 1.26). Зато је човек и макрокосмос у микрокосмосу, пошто има у суштини од свега, и надмашује све, надилазећи донекле и анђеле.

У наставку ћемо говорити о високим способностима наше душе, које се, као што сам рекао, напајају и својствима духовнога света. Мислени свет анђела састављен је од девет чета, хијерархизованих у три тријаде. Прву тријаду сачињавају анђели, арханђели и начела; друга тријада укључује власти, силе и господства; трећа тријада је састављена од блажених престола, херувима и серафима (Свети Дионисије Ареопагит. *Небеска јерархија*, гл. 3, стр. 14).

Погледајмо сада како су у човеку саздане силе сличне онима које се налазе у ових девет анђеоских чета.

*Анђели**, што значи служитељи, као што каже Свето Писмо: *Који чиниш Анђеле Своје духовима, и служитеље Своје ѿламеном оињеним* (Пс 103.5). помажу нам у невољама и искушењима, радујући се увек онима што узрастају у врлини и, такође, жалосте се због палих и помажу им да се подигну из грехова и тешкоћа. Анђели служе спасењу света и никада нас не напуштају, док не испустимо душу у време наше кончине.

Наша душа има исто делање као и анђеоско. Анђеоско има веру и љубав према Богу, и вером и љубављу служи Богу са страхом и трепетом. Људска душа има и сама силу да помаже својој браћи, да их теши у искушењима, да их крепи, да им служи и да им увек хита у помоћ, било саветом, било делом, помажући им разним средствима. Зато је, дакле, човек нека врста анђела који двојако слави Бога, како га назива свети Јован Дамаскин, то јест анђеоско у телу.

Анђеоско лети као муња, за трен силази у ад и за трен обилази земљу, и не спречава га ни атмосфера, ни стратосфера. Ништа га не спутава (Свети Јован Дамаскин, *Тачно изложење ѿ православне вере*, Књига 2, гл. 3). Исто таква је и душа човекова са умом. Душа, својим сагледавајућим делом, који је ум, за трен ока прокрстари небом, силази у ад, обиђе земљу, ствара себи представу о вечним мукама,

* Анђели сачињавају нама најближу чету; њима је дата на чување ова земља и они служе спасењу људи у већој близини у односу на све остале редове анђеоске.

мисли шта хоће, хита камо хоће. Нашу мисао и ум нико не може зауставити, јер камо желе онамо оду.

Ето сличности душе с анђелом. Што анђеоско има у телу човек једва својим умом има. Зато велики духовни философ свети Григорије Ниски каже да је "човек, по словесном делу, брат с анђелом" (*Тумачење Мојсијевој жиѿија*). Што је човеков ум, то је и анђеоско у телу*, те може да продире кроз сва четири елемента, кроз небеса, кроз пакао и свуда. Душа умом продире брзином којом се анђеоско креће заједно с телом.

Арханђели јесу друга чета најниже јерархије. Они имају задатак да, примајући Божје заповести, откривају Божја пророштва и благовесте Његове тајне људима на земљи (Св. Дионисије Ареопагит. *нав. дело*, гл. 7, 9).

Тако су арханђеоско Гаврило и други анђели које је Благоу Богу послао, објавили рођење светог Јована Крститеља, Рођење нашег Спаситеља – на Благовести Богомајке, рођење Богомајке итд. Дакле, арханђели примају поједине заповести, од Бога, које им се откривају посредством виших чета, и чувају их до трену када мислено приме заповест да их однесу на земљу, свакој души понаособ.

Разуме се, човечијој души није страна арханђеоско делање. Она има памћење, све памти, и има ум очишћен Духом Божјим. Она свуда шири и благовести Јеванђеље, то јест реч Божју и добру науку, као што је свети апостол Петар проповедао у Јерусалиму, и у један дан поверовало је 3.000 душа, а инога дана 2.000. тако да је број нарастао на 5.000 душа; затим, апостоли су проповедали до крајева васељене, тако да се испунило што је написано у Светом Писму: *По свој земљи изиђе ѿ нас њихов, и до крајева васељене речи њихове* (Пс 18,4).

Апостоли и благовесници Христовог Јеванђеља јесу арханђели с телом, јер, као и арханђели, људи који благовесте имају дар пророштва. Многи Светитељи су имали дар да унапред знају шта ће се догодити и пророковали су; такви су били патријарси, Свети пророци и многи од апостола, мученика и преподобних.

Ето, дакле, како је наша душа причасник и дар арханђеоско. благовешћењем речи Божје, пророковањем и умножавањем свете вере

* Једино Богу је савршено бестелесан, јер сви анђели имају своја тела, која су неисказано танана, од огња небеског, и називају се у Црквеним списима "бестелесним".

међу људима, јер свети Григорије Двојеслов вели да тај задатак имају и арханђели, али и човечија душа. Јер човек може да благовести, да проповеда, да учи, да разјашњава неупућенима, да умножава веру по целој земљи.

Начала имају задатак да чувају све границе светских царстава. Све земље, сви предели, сви светски градови и области, имају по једног анђела, којег је Бог поставио да чува да не бивају ратови. Они чувају сваки народ и сваки језик под небом (Св. Дионисије Ареопагит, *наведено дело*, гл. 9. стр. 41).

По Светим Оцима. и људска душа има то својство. Човеку је Благословни Бог дао умеће да саставља законе којима руководи великим царствима и јаким државама, да саставља војне, грађанске, здравствене и управне законе. Дакле, човек има у себи мноштво сила, слично реду *Начала*. Човек влада градовима, земљама, царствима и пределима, јер му је Бог рекао: *Плодиће се и множиће се, и испуниће земљу, и овладајће њоме, и владајће над рибама морским, и над птицама небеским* (Пост. 1,28). Силу да влада и да царствује има и човечија душа.

Власици, будући изнад прве тријаде, имају задатак да владају над ђаволима. Веома много би штете мрачни ђаволи наносили људима, када не би било ове чете која може да их спречи. Милијарди ђавола има у поднебесју, на земљи, у води и у ваздуху; они круже целом васељеном. како је речено у књизи о Јову: *Проходих и обилазих земљу и свеколико поднебесје и ево ме ту* (Јов 1,7).

Свети апостол Павле. са своје стране, вели да ми *рашћујемо крошћив поплаварсћива, и власци, и јосногара шаме овоја светиа, крошћив духова злобе у поднебесју* (Еф 6, 12; Јн 13, 31; 14, 30; 16, 11). Свуда има ђавола, и они би веома наносили штету саздању Божјем, јер ђаво има ту силу, да би – ако би му Бог допустио – ноћком обрнуо земљу на другу страну, као што каже свети Серафим Саровски. Али је њихова сила ограђена божанском силом кроз ову чету *Власци*, која им не допушта да творе човеку зло, до само колико им Благословни Бог допусти. Тако срећемо у Светом Писму да ни у свиње нису могли ући, нити су Јова могли кушати. док им Бог није допустио (Мт 8, 32; Јов 1, 12).

Дакле, Чета *Власци* има тај задатак: да влада над ђаволима и над свеколиком њиховом силом, када они хоће да нападну Божје саздање (Свети Дионисије Ареопагит, *наведено дело*, гл. 8, стр. 32).

Такође и човечија душа има ту силу. Даром Божјим човек влада и над ђаволима и над својим страстима, које су исто ђаволове, јер

свети Јефрем Сиријски вели: "Колико страсти има човек, толико ђавола има у себи".

Благодаћу Благога Бога, чиста и делатна душа влада над овим ђаволима и не жели да твори њихову вољу, а особито не допушта да буде поражена страстима, јер има силу да се супротстави злим духовима који је нападају (Мт 10, 18; Мк 3, 15; 5, 7; 16, 20; Лк 9, 1).

Силе су изнад реда *Власци*, припадајући другој тријади. Та чета има силу од Бога да твори чудеса по свој земљи. Чета Сила. такође, управља и предводи свеколику Васељену, земљу, небеске планете и звезде, кретање свих небеских тела с великом прецизношћу и складом. Исто чета Сила управља поднебесјем. влада над дувањима ветрова и измењује их, мери њихову силину. да не би дошли с превеликим налетом на коју земљу и оштетили је. или – ако Бог допусти – упућује циклоне, тајфуне и урагане, те посредством ове чете Благословни Бог кажњава људе грешнике из појединих крајева света.

Човек има и дар који има ова чета Сила, јер молећи се Богу. добија дар чудотворства. Сви Светитељи чудотворци примили су тај дар кроз ову чету небеских Сила. Слично Силама. човек управља. не небеским планетама, него удовима свога тела. Као што сам већ рекао, човек има у свом телу сабран свеколики свет. и човечија душа има силу да правилно управља удовима свога тела. по вољи Божјој: *Нека твоје око право види и твоје ухо право чује* (Приче 4, 25). Добри поредак телесних органа једна је од сила душе. која је слична чети небеских Сила.

Чети преблажених Господства назива се тако. пошто господари над ђаволима и, такође, над земаљским царствима. над свим земљама које су јој поверене и над свим четама које су хијерархијски ниже од ње. Ова чета служи Господу не од страха. него добровољно, али особито из љубави, сасвим одбацујући ропски страх. Друге чете служе и од страха, имајући непорочни страх: *Служите Господу са страхом* (Пс 2, 11); *Сирах Господњи који озарава очи* (Рим 8, 15; 1. Јн 4, 18).

Са своје стране, Господства имају велику силу да владају над сатаниним силама, над силама земаљских народа. над силама стиција, као и над свим осталим силама које су ниже од њих.

Посредством реда Господства Бог поставља царе и руководиоце народа по свој земљи: *Чујте који владаће мноштвима и који се јордиће међу незнабожним народима да вам је силу и власт дао Он, Господ, Свевишњи* (Премудрост Соломонова 6, 1-3). То потврђује и свети

апостол Павле када вели: *Свака душа да се њокорава власиима како владају, јер нема власи да није од Боја* (Рим 13,1).

Човечија душа је и сама веома слична анђеоском реду Господстава, јер даром Божјим може да влада над страстима. Чули сте за светога Симеона, Христа ради јуродивог, који иђаше наг улицама града Емесе, покривајући само стидна места неким ловоровим листовима. Он је на глави носио ловоров венац и био сав блатњав, претварајући се да је луд, Христове љубави ради, и нико није знао тајну његовога живота, до само ђакон Јован из Световоскресенске цркве тога града. Свети Симеон је ишао улицама, ударајући штапом о стубове града Емесе и викао: "Празновање је цара победника и града његовога". Сви су казивали: "Тај лудак, тај монах, као да он зна шта говори!" Али тај лудак беше мудрији од свега света, као што каже и свети апостол Павле да је *Луг Боја ради мудрији је од целога светиа* (1. Кор 1, 19-25).

Његове су речи, међутим, имале тајински смисао. Једнога дана ђакон Јован, узевши га на страну, рекао му је: "Оче, стид ме је да те видим нага и сасвим блатњава. Зашто стално удараш штапом и особито зашто вичеш да је празновање цара победиоца и града његовога?" Онда му је свети Симеон одговорио: "Љубљени брате Јоване, теби ћу рећи ову тајну, јер сам ти открио и друге. Благодаћу Христовом, мене више не саблажњава овај грешни и варљиви свет. Не марим више што ме једни грде а други хвале, што ме деца гађају камењем и други ме одгоне као пса, што ме једни сматрају лудаком, а други кажу да сам Светац или бесомучан. Ништа ја за то не марим! Знаш шта је казао апостол Павле: *Кад бих људима ујађао, не бих био слуга Христов* (Гал 1, 10). Ако вичем да је празновање цара победиоца и његовога града, чиним то зато што је моја душа, даром Божјим, постала град Духа Светога, а мој ум царује над страстима. Сви који буду љубили Благога Бога могу постати цареви и господари над страстима, и бити цареви слично мени, и више од мене".

Ето примера у којем видимо да човек може да постане господар и да царствује над страстима, царствујући тако над ђаволима и над свеколиким створењем, зато што се тада у њему васпоставља лик и подобје Бога нашега.

Четира блажених Престјола назива се тако, пошто на овој чети почива Благи Бог, не бићем, него благодаћу. Божје биће не може бити обухваћено свеколиким Његовим сздањем, будући бескрајно;

дакле, Бог благодаћу особито почива на чети небеских Престола. Зато се они и називају, по Светитељима богословима: "Божји починак и примање [Бога]" (Св. Дионисије Ареопагит, *наведено дело*, гл. 7, стр. 31).

И човекова душа има тај дар, који има чета Преблажених небеских Престола. Она постаје Божје седиште и Његов престо, и на њој може Бог да почива, јер свети Јефрем Сиријски вели: "Два престола има Бог: Небо, јер је писано: *Какав ћетће ми дом сазидајти? говори Госјод, Небо ми је пресјто и земља њодножије Нојама Мојим* (Исаија 66, 1); а други престо Божји јесте срце смиренога". Свети пророк Исаија вели: *На која ћу њојледајти, до само на смиреноја и кројикоја и који гркће од мојих речи* (Исаија 66, 2). Бог погледа и почива у човеку као и на Престолима с небеса, срце смиренога човека Његов је Престо. Такође и свети апостол Павле вели: *Ви сјте Црква Боја живоја, и Дух Божији њочива у вама* (1. Кор 6, 15; 12, 27; Еф 5, 30). Дакле, ако очистимо своје душе од грехова, у нама почива Дух Свети.

Четира Херувима. Херувим на арамејском, Адамовом језику, значи "обиље познања и изливање мудрости" (Свети Дионисије Ареопагит, *наведено дело*, гл. 7, стр. 25). Човечија душа има у себи то својство, јер јој је Бог дао ум, помоћу којег може да сакупи врло много знања. Херувими имају најдубља духовна созерцања. (...) Они имају дубок и неизрецив вид, због чега се још називају и бдитељима, то јест са много очију, имајући велику прозорљивост у мудрости у свим правцима. Слично њима, човек има ум, којим може да бди над страстима, може га испунити божанским познањем, и може и сâм изливати мудрост. Од онога што је даром Божјим и трудом сабрао, излива своју мудрост у хиљаде душа проповећу, поучавањем и саветовањем.

Херувими имају још једно својство, будући "као чеда", то јест невини. Они имају највећу непорочност међу свим анђеоским четама.

Невиност се налази и у човечијој души, особито код мале деце. По речи Спаситељевој, ко буде имао мудрост змије и кротост голуба, постаће невин као дете. Тај може бити назван Херувимом у телу или земаљским Херувимом. Тако човек, сабирањем знања, поучавањем других и стицањем душевне невиности, бива сличан и Херувимима по речи Спаситеља нашег Исуса Христа, Који је рекао: *Док се не обратијте и не будете као деца, нећете наследити Царство небеско* (Мт 18, 3; Мк 10, 11; Лк 16, 2-16).

Чейџа Серафима. Серафим на арамејском језику значи "ужарен"; друкчије речено назива се "пламеним" или "огњеним". Разлог што се тако називају јесте што они, више од осталих чета, удвојеним пламеном горе љубављу према Богу, будући ближе Његовом Престолу (Свети Јован Златоуст, Беседа о Серафиму, *Клагенац*). Они не само да горе несамерљивом љубављу према Благом Богу, него имају и силу да својом љубављу загревају и остале чете, како би служиле Богу са много љубави. То је задатак чете која се налази ближе од свих до Престола Божјег.

Такође и човек може бити Серафим у телу, служећи Богу духом који гори љубављу. У светом Јеванђељу срећемо да су Лука и Клеопа, када су ишли ка Емаусу, и Спаситељ им тумачио Свето Писмо, након што су га познали, рекли: *Не јораше ли срце наше у нама док нам јовораше јуџем и док нам објашњаваше јисма?* (Лк24,32). Дакле, горела су им срца, будући распламсана даром Бога, Који беше крај њих.

Исто и Свети Игњатије Богоносац, који је из љубави према Богу желео да буде поједен од звери и да претрпи највеће муке; исто такав је био и свети мученик и архиђакон Стефан, коме је лице сјајило као у анђела и испунио се љубављу за Богом, када је исповедио Спаситеља: свети апостол Павле се толико распламсао љубављу Божјом, да је повикао: *Ко ће нас расјавијти од љубави Христове? Јалостј или јтескоба, или јоњење, или јлад, или јолојиња, или ојасностј, или мач? Јер сам уверен да нас ни смртј, ни живојтј, ни анђели, ни јојлаварсјтва, ни силе, ни садашњостј, ни будућностј, ни висина, ни дубина, нијтј икаква друја јтвар неће моћи одвојитј од љубави Божије, која је у Христју Исусу Госјогу нашем* (Рим8,35-39).

Свети апостол Павле није узимао у обзир ни ђаволе ни анђеле, никога, јер је био уверен да га више нико и ништа не може раставити од љубави Христове. Дакле, душа, када достигне да гори таквим пламеном и толиком љубављу према Богу, може се с правом назвати "Серафимом у телу" или "земаљским Серафимом". Тако се много пута пева у црквеним светитељским канонима: "Свети јерарше, био си словесни Серафим на земљи..." (Канон светога мученика Игњатија, 20. децембра). Значи, човечија душа има много сличности са анђеоским четама, и она је причасник сила и својстава словесних небеских чета. Те силе и својства може стално увећавати благодаћу Божјом.

Та сличност, остварена између својстава наше душе и својстава девет анђеоских чета је делимична, јер је човечија душа, имајући у себи сва та својства, дарове и силе, променљива, све док је обучена у немоћ тела. Небеске Силе се много више нападају од Благога Бога горе поменутих даровима него ли наша душа, пошто су оне бестелесне и, Даром Божјим, безгрешне. Свакако, биће да оне, сем овде поменутих, имају и друге духовне дарове и служења, која само Бог једини, Саздатељ њихов и наш, зна.

То појашњава свети Максим Исповедник, који, тумачећи из светога Јеванђеља овај одељак: *Међу рођенима од жена није се јојавио већи од Јована Крсјијтеља; а најмањи у Царсјиву Небескоме већи је од њеја* (Мт11,11; Лк7,28), вели да је свети Јован созерцањем стекао сво знање допуштено овде. "Најузвишенији богослов мањи је од последњега међу анђелима" (*Добројољубље*, том 2, стр. 231).

Најмањи у Царству небеском је анђео који се налази у најнижој чети небеске хијерархије. Он је ипак већи богослов од Јована Крститеља, који је највећи човек рођен од жене и највећи богослов међу земнороднима, као онај који је видео и чуо Три лица Свете Тројице приликом јављања Господовог на Јордану. Док је био у телу, знао је мање божанских тајни но анђео. Дакле, ако је анђео, који је најмањи у поретку небеске јерархије, већи од Јована Крститеља, колико ли ће већа бити различитост и разлика дарова и својстава између осталих људи и чета највише небеске јерархије.

Велики философи старога века: Питагора, Платон, Демокрит, Плотин и Филон, као и други учењаци из старине, казивали су да је човечија душа микрокосмос, да човек има укључено у себи помало од света који се види и што подлеже чулима, али нису знали да има тако много својстава и причасништво управо са словесним силама с небеса. Зато је божански отац Григорије Богослов корео Демокрита и њему сличне, говорећи: "Који ограничавају човека само на свет што подлеже чулима удаљили су се од истине: јер човек је центар који повезује међе горњега, разумнога света, и доњега света – који подлеже чулима" (Свети Јован Дамаскин, *Тачно изложење јравославне вере*, гл. 12).

Браћо хришћани,

У наставку ћемо показати да наша душа није само поседник и сабирник свих светова, него је и изнад мисленог анђеоског света, имајући нешто више но што они имају, као што казују Свети Оци. Он не само да има од света који подлеже чулима и од мисленог

света, него је и лик и подобије Божје, као што је речено у Постању: *Да створимо човека по својој слици и по својој подобности* (Пост. 1,26).

Света Тројица се саветовала да створи човека узвишенијим од анђела. Нигде у *Светом Писму* не стоји да су анђели створени по слици и подобности Божјем, него само човек. Али по чему је човек узвишенији од анђела, те је непосредно по подобности свога Саздаатеља? Човек је узвишенији од свих анђеоских чета, а човечија душа их надилази трима својствима, као што казује свети Василије Велики.

Умом се човек уподобљава Оцу, јер је Отац у Светој Тројици ум Који предвечно рађа Сина и из тога предвечно исходи Дух Свети. Као што Отац рађа Сина пре свих векова, исто тако ум рађа реч; реч, која извири из човечијега ума или је "слуга ума" – као што је још називају Свети Оци – јесте по подобности Сина.

Значи, ум је по подобности Оца, а реч, која исходи из ума, јесте по подобности Сина: а по подобности Духа Светога јесте човечија самовласна воља, која је у души корен свих добара које је Благ Божји поставио у човека.

Човечија душа је најскупоценије дело савета Божјег и жива икона Пресвете Тројице: она је са та три својства изнад свих анђеоских чета. будући разумна, словесна, самовласна, имајући лик и подобност Пресвете Тројице (Илија Мињати, *Беседа о души*, у 3. недељу Светиога и Великог поста. Букурешт, 1944, стр. 110–113).

Када је Божји створио нашу душу, створио ју је дахом, јер Свето Писмо каже: *И створи Господ Бог човека (ха-адам) од праха земљског (ха-адама), и удахну у лице његово дах живога, и поста човек душа жива* (Пост. 2,7). Када је створио тело, било је нешто материјално, а када је створио душу, показује други начин стварања, које се и не може назвати стварањем, него дахом, јер није створио душу као тело, узевши земљу која подлеже чулима и глину.

Значи, душа је била створена дахом, Благ Божји јој даје нематеријалну част. Јер Божји није сличан човеку по телу, као што хуле јеретици антропоморфити, него по души, пошто је душа икона лика и подобности Пресвете Тројице. Божји, будући нетваран, духовно и невидљиво биће, створио је таквом и нашу душу: она је невидљива, нематеријална и духовна. Божји је створио душу онда, на почетку, али и сада Благ Божји ствара у сваком часу милионе душа у трену зачећа људског бића. Тога трену се стварају и тело и душа, у веома малом облику.

Како се ствара човекова душа у трену зачећа? Ево шта каже пророк Захарија: *Господ који је раздвојио небеса и основао земљу,*

Он је створио човеку дах који је у њему (Захарија 12, 1; Језекиљ 18, 4). Међутим, Божји једини зна како дела при стварању душе кад год се зачиње душа и тело, узимајући од обе природе, од женине и од човекове, док дејствује Дух Божји.

Након што је створио човеку тело и душу. Божји му је дао да влада целим светом, заповедивши му: *Плодиће се и множиће се, и испуниће земљу, и овладајће њоме, и овладајће над рибама морским, и над птицама небеским, и над сваком животињом крећућом се по земљи!* (Пост. 1,28). Он је поставио човека да влада целим овим светом или, како каже свети Никодим Светогорац, "Божји је створио другог бога. Створио је човека и поставио га другим богом над свим што је Он створио". Значи, Благ Божји Јединобитни, поставио је човека, бога по благодати, да влада свим што је Он створио. Зато је Он казао људима: *Ја рекох: Бојеви сине и синови Вишњега* (Пс 81,6).

Када га је Божји поставио да влада свим што је Он створио, дао му је и одговарајуће силе, којима човек може да влада свим што је Он створио. Телу је дао семену силу, затим силу растења: дакле, својства да се размножава, да расте и да напуни земљу. А души, саобразно њеној природи, дао је друге веће силе: да влада над рибама морским и птицама небеским и над свим што је Благ Божји створио.

Свакога трену видимо како се испољавају силе које је Божји Творца свих, дао људској души. Човек се, својим умом, за трен уздиже на небо, силази на оно што је земљско и у дубину мора. Човек својом душом и умом који му је Благ Божји дао, вади из свакојакога биља лекове или из других материја налази лековитост. Зашто је дао човеку све то? Благ Божји га је поставио за владатеља и дао му умеће и ум, знајући да ће му то бити потребно када се разболи. Човек је својим умом направио уређаје да би видео на великој раздаљини и откривао небеска тела. Човеку је Благ Божји дао умеће да направи мерне уређаје, којима мери раздаљину између планета, између звезда, између месеца и земље; мери дубину мора и океана; изумео је уређаје којима слуша и види шта се догађа на једном или другом крају земље.

Божји је дао човеку умеће да гради сваковрсне машине и апарате, како би летео по ваздуху, као што је рекао велики Пророк Исаја: *Ко су они ишли као облаци и као голубови са птицама својим?* (60,8). Чудили су се људи када су се појавили први авиони, али пророк је говорио о њима, упоређујући их са облацима и са голубо-

вима, две хиљаде пет стотина педесет година раније, и видео их је где лете, јер је Дух Божји био у њему.

А свети пророк Данило вели: *До последњега времена многи ће преишраживати, и знање ће се умножити* (Данило 12,4). Има у природи милијарде тајни које се још нису откриле човеку. Човек се горди да много зна, али он је тек на почетку, јер је захватио само кашику из океана познања и тајни.

Када дете пође у школу, почиње од најједноставнијих речи, а временом стиже на универзитет. Исто тако и Благви Бог подучава људски род. Он му је дао ум и дар стварања, али ипак Бог остаје истински творац! Човек гради авионе, возове, трамваје, бродове и све што је на овом свету, али од чега? Од материје коју му је ставио на располагање Бог. Творац свих нас.

Као родитељ који љуби децу, када је стварао свет, ставио је у земљу све што је било потребно, јер Бог је одраније знао потребе људи.

Али ко је створио милионе књига написаних из свих области и на свим језицима под небом? Створио их је човеков ум, озарен од Бога, створила их је човекова душа силом, мудрошћу и умећем које јој је дао Благви Бог. Творац свију. Он је саздао штампарију, открио људима математику, хемију, физику, географију, историју, астрономију и толико других грана науке. Зато је с правом казивао Николаје Јорга у једном говору одржаном у Румунској академији, да би свеколико знање света требало да се улива у велику Божју мисао, пошто све потиче од Бога и Њему треба да се врати.

Све силе које је Бог дао човеку да би изучавао разне гране науке, да би добро живео на земљи и помагао својим ближњима, треба да се излију у велику Божју мисао, то јест у безгранични океан Његове мудрости.

Бог је излио мудрост и умеће у умове људи, саобразно вери и жељи да користи другима. Све што је човек створио на земљи треба да нас одведе умом нашем Саздаатељу, Који нам је из Своје неизрециве доброте дао ум, мудрост, разум и вештину да стварамо то на корист своју и свога ближњег. А ако се човек њима горди, биће мрзак Богу, јер све што имамо није наше, него Онога Који нам је дао.

Свети апостол Павле вели: *Шта ли имаш што ниси примио? Ако си примио, што се хвалиш као да ниси примио?* (1. Кор 4,7). Вид, чуло мириса, укуса, додира, слух, памћење, ум, вољу, разум, мисао,

избор, одлуку, све то имамо од Оца Који нас је створио. Све имамо од Њега. Шта би било да одем у земљу неког богатог вође, моћника овога света, и он да ми дарује златни накит, скупоцена одела и дарове велике вредности, с којима да одем а да му не заблагодарим, а после тога да се почнем њима гордити, говорећи: "Заслужно сам их, ја сам их направио, моје су". Не би ли то била велика лудост, с обзиром да знам да сам све то примио у дар?

Исто тако не заборавимо да и дар мудрости, поимања, вере, писања, говорења, као и све душевне и телесне дарове и својства, имамо од Извора безграничне мудрости, од Благога Бога. Саздаатеља наше душе, Који нас је украсио и снабдео толиким знањем. Бог је с великом мудрошћу разделио Своје дарове сваком различито. *Различни су дарови, али је Дух исти* (1. Кор 12,4), вели Апостол. Свети Дух је дао једном човеку да постане механичар, другом – пољопривредник, авијатичар, морнар, лекар или апотекар, писац, професор, агроном или монах, и сви треба да служимо један другоме. Сви ти дарови требаће да служе добру свију, јер нам нису дати само за нас, него на општу корист људскога рода.

Сви дарови потичу од Духа Светога и треба да буду усмерени ка божанској доброти и мудрости. Увек када видимо да у нечему напредујемо, благодаримо од срца Благоме Богу, јер од Њега потиче свеколика мудрост, знање и блаженство наших душа и тела, као што каже и свети апостол Павле: *Ево стављам у Сиону Камен сјојшћашања и Сјену саблазни; и сваки који у Њега верује неће се пошћигејти* (Рим 9,33).

Љубљени верници,

Када је сатана кушао Јова, зашто ли му је Бог допустио да му узме седам хиљада оваца, седам хиљада камила, пет стотина пари магараца, пет стотина јармова волова, десеторо деце, сва имања и дворове, али му није допустио да се дотакне његове душе? А када је сатана предузео други напад, иштући од Бога допуштење да се дотакне његових костију и меса, добио је и ту дозволу, али му је Бог рекао: *Ево ти ја у руке, само се његове душе немој шћати* (Јов 2,4-6). Седам и по година јели су црви Јова на ђубришту, пошто га је, као што нам казује Свето Писмо, сатана ранио крастама и ранама од главе до пете, али му није било допуштено да се дотакне душе. Благви Бог је знао да је највеће благо које беше у Јова била његова душа, правоверна и богољубива, и зато није допустио ђаволу да је се дотакне.

Душа је непроцењиво човеково благо, које сви носимо, и биће тешко нама ако га будемо изгубили. Чули сте шта каже Господ наш Исус Христос у данашњем Јеванђељу: *Каква је корист човеку ако задобије сав свет и души својој науди?* (Мк8,36–37). Ако бисмо заиста знали какво благо носимо у себи, какву живу икону Божју као сјајно огледало Духа Светога, какво се богатство дарова и каква слава налази у нашој души, били бисмо увек са страхом и трепетом и оплакивали бисмо своје грехе којима свакога трена жалостимо Бога.

Међутим, ми смо окамењени, умртвљени, и не знамо одакле долазимо и камо идемо. не знамо шта носимо у себи, то јест какво се благо и каква се радост налазе у нама!

Браћо моја, нека нас Благн Бог сачува од тога да се наша душа веже за нешто од овога света. то јест за злато, сребро, новац, наките, аутомобиле, виле, палате, власт, част и било што друго, што прижељкују љубитељи овога света, јер је све то прах и пепео. Душа је бесмртна, јер је она жива икона Благога Бога, она је непроцењиво благо, скупоченије од целог овог света; душа коју је Спаситељ откупио Својом Крсном Жртвом и Васкрсењем.

Старајмо се веома о души и о страху Божјем, јер ако бисмо изгубили цели свет, чак и свој живот, а ако своју душу будемо положили за Бога и задобијемо је за Њега, то ће бити права добит, то ће бити вечно блаженство наших душа.

Амин.

БЕСЕДА О ЋУТАЊУ

Смрт је и животи у власти језику. и ко влада њиме јешће плод њејов. (Приче18,21)

"Од монаха, више од свега Благи Бој је одабрао ћутање." (Отпачник, гл. 5, стр. 81)

Браћо, оци и љубљени верници,

Мене грешног и недостојног, у целом мом животу страног овој блаженој врлини ћутања, мисао кори због моје кривице и нерасудности, што покушавам да говорим о оном што сам не творим. Али пошто ме свети Јован Лествичник подстрекава на проповед, говорећи: "Немој нерасудно бити ћутљив да не би другима проузроковао смутње и огорчења" (*Лествица*, Поука 6, стр. 21), и пошто ми је, без мога хтења, поверено да се старам и о душама других, невоља ме присиљава да изађем из пристаништа ћутања, да бих речју пробудио словесне овце Христове, за чије ћу душе одговарати на дан Последњег суда.

Исти светитељ, Јован Лествичник, подстрекава ме на поучавање оних што су у стаду, говорећи: "Док овце пасу, пастир не треба да престане употребљавати свиралу поуке, нарочито кад крену на спавање. Курјак се ничег толико не боји као звука фруле пастирске" (*Лествица*, Поука пастиру, стр. 200). Значи, мада је ћутање плодносније него реч без плода, ипак ћу се осмелити да кажем мало речи о тој чудесној врлини, која доноси велику корист ономе који је има.

Чујмо најпре речи Божанскога Писма, које о ползи ћутања вели да *ко чува уста своја и језик свој, чува и душу своју од невоља* (Приче21,23). Затим: *Блажен је муж који не поспрну својим устима* (Исус Сирахов 14, 1). И опет: *Од многиговорљивости нећеш уштећи без греха, а ко задржава усне своје мудар ће бити* (Приче10,19). Такође: *Веао си се речима уста својих, ухватио си се речима уста својих* (Приче6,2).

Из учења Светих Отаца дознајемо да је ћутање "тајна будућег века" (Свети Исак Сиријски, гл. 8, стр. 416). Она је трострука, пошто "неки од људи ћуте ради људске славе, неки ради пламене ревности ка добрим делима, а неки ћуте зато што у својој унутрашњости имају одређени скривени разговор с Благим Богом, и ум је њихов

привучен том тајинском говорењу" (Свети Исак Сиријски, *Беседа* 26, стр. 146). Свети Арсеније Велики, показујући да је ко ћути Бога ради већи од онога који говори Њега ради, вели: "Неко Бога ради целога дана говори и све странце који му долазе прима, а неко је, уместо тога, изабрао ћутање и тиховање, јер граница тиховања јесте ћутање у свему" (*Отачник*, Беседа 79, стр. 350).

Свети Јован Лествичник вели: "Многоговорљивост је престо таште славе", а "Разборито ћутање је мајка молитве"; и: "Онај који је упознао своје грехе загосподарио је и својим језиком" (*Лествица*, Поука 11, стр. 77–78). Затим, износећи да страх од смрти и плач душе помажу човеку да сачува и стекне ћутање, вели: "Ко мисли на смрт пресекао је причање. И ко је стекао душевни плач бежи од многоговорљивости као од ватре" (*Лествица*, Поука 11, стр. 77–78).

Свети Василије Велики, када је био у Понтијској пустињи, писао је своме пријатељу, светом Григорију Назијанзину, следеће: "Од свега што могу рећи о свом склоништу, због овдашњег положаја, поред сваковрсних плодова који доспевају, најсладоснији плод је ћутање. зато што ме оно избавља од немира града" (Свети Василије Велики, *Писмо 14. Светом Григорију Назијанзину*).

Неки старац *Отачника*, износећи да из разборитости и из разумнога ћутања човек стиче мудрост, вели: "Ћутање је мајка мудрих мисли" (*Отачник*, гл. 10, стр. 82). Други, када га је ученик упитао шта је ћутање и која је полза човеку који га упражњава, одговорио је: "Сине, ћутање значи да неко седи сам у келији, с мудрошћу и страхом Божјим, клонећи свој ум од непристојних мисли и размишљања. Такво ћутање рађа многоврсна добра и чува монаха од запаљених ђаволових стрела, не допуштајући да га оне улове".

Затим, показујући који су плодови спокоја и ћутања, додао је: "О спокоју без свађе, лествице небеска! О безбрижни светилничке душе! О, ћутање, разговоре с анђелима! О ћутање, сијање срца! О, спокоју без свађе, породиљо свих добара, укрепљење поста, уздо језика, уздржање стомака! О, спокоју с ћутањем, подстреку на молитву и читање Светога Писма! О, ћутање које се стараш само за своје, свагдашњи саговорничке Христов, непрестани видиоче смрти и чувару неугасиве светлости! Ко то (тј. ћутање) непрестано чува, пева говорећи: Спремно је моје срце, Боже, спремно је моје срце, јер Теби доликује хвала и слава у векове. Амин!" (Свети Јефрем Сиријски, *О безбрижности и спокоју с ћутањем*, гл. 1, стр. 82).

Љубљени хришћани,

На оно што је доведе речено додајмо и причицу из које ћемо видети да је ћутање цењено још од древности, и то не само од стране праведника и светитеља, него чак и од појединих световних философа, као што нам казује свети Исак Сиријски. Он каже да је један од философа у време римских царева поставио себи правило да ћути неколико година. Цар тадашњег Рима зачудио се и задивио његовој одлуци и хтео је да му испита чврстину.

Дакле, заповедио је да доведу философа пред њега. Видећи га да заиста ћути, не одговарајући ни на једно питање, разгневно се и заповедио да га убију, зато што се није постидео и није се уплашио његовога престола и круне. Љубитељ ћутања није се уплашио царева заповести, него је остао непоколебан, чувајући своје правило и одлуку, спремајући се у тишини за смрт. Међутим, цар беше скривено дао заповест: у случају да се уплаши сабље и одустане од своје одлуке, онда нека буде убијен, а ако остане непоколебан, да га врате живог.

Када се философ приближио месту за одсецање главе, они којима беше заповеђено да га посеку жалостили су га и присиљавали да одрешу свој језик, да не би како, говорили су, умро. Он је међутим намислио да му је боље умрети, држећи своју одлуку за коју се подвизавао толико, него ли да, поражен страхом од смрти, преступи своју мудрост и одлуку. Имајући ту одлуку, приклонно је без помутње главу да би био сабљом посечен. Када је то јављено цару, он се задивио и намах је ослободио философа с великом чешћу (*Беседа* 26, стр. 136).

Ако је циљ тога философа био само да не преступи своју одлуку и правило које је себи поставио, показујући тиме много мужевности, онда би тим већом ревношћу и одлучношћу требало чувати ту свету врлину ћутања, када би неко био присиљен да каже неку реч којом би повредио који догмат праве вере или који канон Цркве, или би кога саблазнио или ожалостио својим речима: и напротив, како ће велик грех учинити, ако буде ћутао када буде требало да пред људима исповеди истину и правилност вере у Благога Бога.

Свети Андреј Критски Исповедник симболично показује да две жене патријарха Јакова, Рахила и Лија, представљају размишљање и делање (*Триод*, Велики канон, Песма 4). Слично тумачење изводи и свети Василије, односећи се на Лазареве сестре Марту и Марију. Свети Андреј Критски каже да Лија, која је имала више

деце, представља делање, а Рахиља размишљање. Слично свети Василије Велики каже да Марта представља делање, а Марија, која је добри део себи изабрала, представља ћутање и размишљање о Богу (*Шестдоднев*, Монашка правила).

Многи Свети Оци су живели имајући различита делања. Док су се неки бавили само размишљањем о Богу, као што је био авва Мојсије, који је служио странцима, гостећи и поучавајући браћу, неки, као свети Арсеније Велики, као што је претходно показано, молио се у ћутању, пазећи на себе и живећи у самоћи од свих се удаљавао. Зато је неки брат странац више хвалио авву Мојсија него авву Арсенија Великог.

Чувши то један од отаца, молио се Богу говорећи: "Господе, покажи ми ово: један бежи од људи имена Твога ради, а други прима људе имена Твога ради. Дакле, који је од њих савршенији и достојнији Твога Дара?" И видео је тај свети отац у виђењу две лађе где плове по великој реци. У једној беше авва Арсеније Велики, и Дух Божји је управљао његовом лађом у великој тишини; у другој лађи беше авва Мојсије, а анђели Божји су управљали његовом лађом, стављајући му у уста мед у саћу. Старац је објавио то виђење духовно узрапредовалим оцима, и сви су рекли да је савршенији авва Арсеније, ћутећи, него ли Мојсије странопримац, пошто је са светим Арсенијем Сам Бог, а с Мојсијем анђели Његови (*Хронограф*, манастир Њамц, 1837. стр. 839).

Оци, браћо и љубљени верници,

Стидећи се да хвалим ћутање са више речи но што сам до сада изнео, у закључку ћу навести сведочење и о говорењу и о ћутању – не од себе, јер ја сам болестан необуздатим говорењем и никада нећу моћи да право стојим између ћутања и говорења, него, као печат до сада изнетог, навешћу сведочење светога Пимена Великог, Египћанина, који је, следећи царски пут, рекао: "Ко говори Бога ради, добро чини; и ко ћути Бога ради, такође" (*Отпачник*, стр. 62). Из овога казивања извлачи се поука: и у говорењу и у ћутању имајмо добри циљ, да би и једно и друго било на славу Божју.

Амин.

БЕСЕДА О СМЕРЕЊУ

"Смирење може од ђаволâ да начини анђеле, а ђор-госѣи може од анђелâ да начини ђаволе." (Свети Јован Лествичник, *Лествица*, Поука 25, стр. 136)

Оци, браћо и љубљени верни,

Веома ми тешко пада и стидим се, јер ме савест гризе, што пишем о узвишеној врлини смирења и смиреноумља. Писати о њој пре но што је познаш кроз живљење слично је као када би хтео да опишеш непроцењиво благо по његовој правој вредности пре но што га видиш и детаљно испиташ. Схватам да је то изнад мога умећа и да би можда много боље било да ћутим; али понекад ћутање доноси грех, по речи: "Нека не буде твоје ћутање на штету и повод за духовно рањавање теби и осталима" (Свети Никодим Светогорац, *Невидљива борба*, гл. 23).

Следећи та учења, ја немоћни и неумешни, осмелио сам се да подигнем терет који је изнад моје моћи, уздајући се у милост Свемилоствогоа нашег Спаситеља и у молитве Његове Пресвете Мајке, да ће ми помоћи и да нећу бити осуђен због неумешности и ћутања, којима бих могао нанети штету мудрима и ревноснима. Надам се да ће они љубављу наткрити неискусност и недостојност онога који говори а не твори, сећајући се онога који вели: "Чувши полезно слово, немој осуђивати онога који га казује, да се не би лишно корисног саветовања" (Свети Јован Лествичник, *Лествица*, стр. 136).

По сведочењу светога Венедикта Нурсијског, смирење има дванаест степеница (*Древна љравила монашкога живота*, стр. 684), које нећемо сваку посебно представљати, да не бисмо били предуги. Зато с великим и дуготрајним трудом може неко стићи до њених највиших врхова. Неки људи изгледају по природи да су смирени и кротки, други се смирују мишљу, помињући своје грехе и падове. Али ниједно од тих није истинско смирење, као што износи свети Исак Сиријски, који вели: "Није свако ко је по природи лаган, кротак, тих или разуман стигао на степеницу смиреноумља, нити ко се помињањем својих падова и сагрешења смирује умом, зато што их се сећа; него је смиреноуман ко има у тајности штогод чиме може да се погорди и не горди се, већ сматра себе прахом земаљским, земљом и пепелом" (*Бесега 21*, стр. 170).

Такође има неких који се боре да задобију смирење сећањем на смрт, размишљањем о својим гресима, сматрајући да су прах земаљски и да ништа добро у свом животу нису учинили, плачући због својих грехова и понижавајући се мишљу, жалостећи се с болом срца због својих падова и ниподаштавајући се све време, сматрајући у свом уму да су недостојни милости Божје. Мада кроз то они творе дела смирења, достојна хвале, још су далеко од истинскога смирења.

Ако је неко, даром Божјим, поразио све противничке духове, творећи сва добра дела, а након тога је духом осетио да је примио тај дар – када Дух Свети сведочи његовом духу, по Апостоловој речи – он је достигао савршенство смиреноумља (Свети Исак Сиријски, *Бесега* 20, стр. 111). "Ако би неко имао дар чудотворства, ако би померао планине својим молитвама, ако би постао Боговидац као Мојсије, ако би укротио лавове као Данило у јами, ако би угасио силу огња као три младића у Вавилону, ако би закључао и откључао небо и спустио огањ с неба као Илија или би по светости био подобан светом Јовану Крститељу, ако би ишао поврх воде као света Марија Египћанка и други Светитељи, ако би се узнео до трећега неба као свети апостол Павле и ако би, после свих тих сила и дарова, и сâм рекао као Апостол: *Христос Исус дође у свету да сâсе трешника од којих сам први ја* (1.Тим 1,15), онда би се за тог могло рећи да је достигао истинско смирење.

Свети апостол Павле заповеда изабраницима Божјим да се, поред других добрих дела, обуку и духовном хаљином смирења, говорећи: *Обуцијте се, дакле, као изабраници Божји, свети и љубљени, у милосрђе, доброту, смиреноумље, кројоси, дугоштрљивоси* (Кол 3,12). Дакле, блажен је и преблажен који достигне да се обуче том духовном хаљином, јер се тај обукао у хаљину Христову, по сведочењу светога Јефрема Сиријског, који вели: "Смирење је Христова хаљина" (том 3, стр. 372). Исто тако вели и свети Исак Сиријски: "Смирење је хаљина Божја, јер ваплоћена Реч се у њу обукла" (*Бесега* 20, стр. 103).

Истински делатељ смиреноумља познаје се и по томе што му је обљутавило да буде свету по вољи својим делима или речју, а у његовим очима слава овога света нема вредности (Свети Исак Сиријски, *Бесега* 38, стр. 198).

Љубљени верници,

Након што сам укратко изнео шта је истинско смирење, мислим да је на корист да изнесемо и од чега се рађа та врлина. Ако будемо истраживали Свето Писмо, видећемо да смирење јесте и рађа се од мукâ и невоља, јер Господ Бог вели Израилском народу: *Ако зашворим небо да не буде дажда, или ако зашведим скакавима да појасу земљу, или ако пустим помор на народ Свој, и понизи се народ Мој, на који је призвано име Моје, и помолете се, и појараже лице Моје, и повратите се од злих њихова својих, и ја ћу тада услишити с неба и ошротити им трих њихов, и исцелити земљу њихову* (2Днев. 7,13–14). На другом месту, где се износи да од трудовâ и мука долази смирење, речено је: *И понизи се у мукама срце њихово* (Пс 106,12). И опет: "Дођох к њима с гневом великим и истребићу их у земљи непријатеља њихових. Онда ће се смирити срце њихово необрезано, и онда ће се покајати за своје грехе" (Лествица 26. 41).

Погледајмо и неколико сведочења Светих Отаца, из којих знајемо да постоје и други разлози који порађају смирење у човековом срцу. Свети Јован Лествичник вели да се "од послушности рађа смирење" (Лествица, Поука 4, стр. 28). А од светога Максима Исповедника учимо да се оно рађа и од вере у Бога и од страха Божјег. по речи: "Ко верује, боји се, и ко се боји, смирује се" (*Добротољубље*, том 2, гл. 16, стр. 129).

Други свети отац износи да се "смирење рађа у човековом срцу и од мноштва молитава, јер коме је потребна помоћ Божја твори много молитава, и што се више моли, тим се и његово срце смирује. Нико, молећи се и иштући, неће моћи да не постане смирен" (Свети Исак Сиријски, *Бесега* 21, стр. 110). Исти Светитељ каже да се смирење рађа и од самопознања: "Праведник који не познаје своју немоћ има своје делање на сечиву ножа, не будући далеко од пада и од лава који наноси штету. Ко не познаје своју немоћ, лишен је смиреноумља" (*Бесега* 21, стр. 112–113).

Исто свети Исак Сиријски, износећи да се и од невоља и од ожалашћења рађа смирење, вели: "Душа која је прихватила старање о добром делу и живи са страхом Божјим не може бити без жалашћења дан за даном, јер добра дела имају у себе уплетене и жалости. Ко нема невоља, свакако ће се, без сумње, и од доброга дела растати. Ако желиш добро дело, препусти се свим невољама, јер невоље рађају смирење" (*Бесега* 37, стр. 194–195).

Након што смо изнели сведочења из Светога и божанскога Писма и од Светих Отаца, показавши од чега се рађа смирење и смиренуомље, покажимо укратко понешто о смирењу и које су користи од смирења.

Највећа корист коју доноси смирење јесте спасење наше душе, по речи: *Понизих се, и сјасе ме* (Пс 114, 6). Друга корист коју стичемо смирењем јесте да се Бог сећа нас само ако имамо смирење и избевања нас од невоља и непријатеља. То произилази из речи Псалмопевца, који вели: *У њонижењу нашем сјомену нас Госјод и избави нас од непријатеља наших* (Пс 135, 23–24).

Смирење није само начин да се задобије помоћ Божја и да нас Он услиши у време невоље, него нам оно постаје и повод за постанемо наследници Царства Небескога, по сведочењу Спаситеља нашег Исуса Христа, Који вели: *Који се, дакле, њонизи као дејте ово, онај је највећи у Царству Небеском* (Мт 18, 4).

На много места *Свѣтоја Писма* видимо да нам смирење доноси славу од Бога и од људи, по речи Спаситеља нашег Исуса Христа: *Који се њонизи узвисиће се* (Мт 23, 12; Јак 4, 16; Исус Сирахов 3, 18). Смирење чини да човека у његовој души посеђује и одмара Благ и Бог, по Пророковој речи: *Но која ћу њојдегајти, вели Госјод, до на смирења и кројкоја који грхће од Мојих речи* (Исаија 66, 2). Затим видимо да за смирењем следи част и слава (Приче 18, 12; 29, 23).

Пређимо сада на Свете Оце, да бисмо и од њих чули које су користи смиренуомља.

Свети Исак Сиријски вели: "Као што сенка следи за телом, исто тако за смиренуомљем следи милост Божја" (*Бесега 19*, стр. 98). Затим вели: "Труди се да будеш ниподаштаван, и испунићеш се части Божје. Не тражи да будеш поштован, кад си изнутра пун рана. Оптужуј част и немој је љубити, да не би постао обешчашћен. Кад неко трчи за чашћу, она бежи испред њега, а онога који од ње бежи следиће, и он ће постати проповедник смирења за све људе. Будеш ли себе ниподаштавао, како не би био частован, Бог ће те пројавити. И ако се истине ради будеш оптуживао, Бог ће допустити свим Својим саздањима да те хвале, отварајући пред тобом двери славе твога Саздатеља, и хвалиће те, јер си ти, заиста, по Његовом лику и подобију" (*Бесега 5*, стр. 52).

Затим наставља: "У време када смирење царује у теби, покоравће ти се душа и заједно с њом све ће ти се покоравати, јер се у твојем срцу рађа мир од Бога. А ако си изван тога, бићеш гоњен не

само од страсти, него често и од догађаја. Заиста, Господе, ако се сами не смиримо, нећеш престати да нас смирујеш. Истинско смирење се рађа од познања, а истинско познање се рађа од искушења" (*Бесега 16*, стр. 85). "Смиренуомљу следи обуздавање и уздржавање, а ташта слава је служитељка блуда и дело гордости. Смиренуомље, због своје свагдашње уздржљивости, достиже виђење и украшава душу свеколиком мудрошћу" (*Бесега 23*, стр. 128). Затим вели: "Пре но што ућеш у град смирења, ако будеш видео да си починуо од узнемиравања страсти, немој се уздати у себе, јер те непријатељ вреба; него после предаха очекуј много сметњи и пометње. Не будеш ли прошао кроз места починка добрих дела, нећеш достићи одмор од свога труда, нити ћеш одахнути од недаћа док не стигнеш у место починка светога смирења" (*Бесега 24*, стр. 134).

Такође, свети Јован Лествичник вели: "Смирење може да опрости многе грехе и без дела, а дела без смирења, напротив, некорисна су; и не само толико, него нам и многа зла спремају.

Као што је со потребна сваком јелу, исто је тако и смирење сваком добром делу. Дакле, треба да се у уму непрестано смирујемо, у недаћама и невољама, јер будемо ли задобили смирење, оно ће нас учинити синовима Божјим, и без добрих дела ће нас поставити пред Њега. Јер без смирења су сва наша дела ташта. Дакле, Бог хоће преображај нашега ума. Ум нас чини добрима и ум неваљалима. Оно само довољно је, чак и без друге помоћи, да стоји пред Богом и да нас заступа" (*Лествица*, Схолија 39 на Беседу 25, стр. 136).

Човеково напредовање и раст у духовном животу бивају кроз смирење, више него ли кроз друга добра дела, као што нас учи један свети отац: "Напредовање човека јесте смирење, јер колико се неко погружава у смирењу, толико се узвишује у напредовању" (*Ошачник*, гл. 10). Други старац из *Ошачника*, показујући силу смирења против ђавола, вели: "Ако ћеш, смирујући се, рећи: "Опрости ми", сажешћеш ђаволе". А ини, такође: "Ко се смирује, смирује ђаволе, а ко се не смирује, том се ђаволи ругају" (*Ошачник*, гл. 10, стр. 128).

Да бисмо видели како је дивно смирење у животу онога који се украсио том узвишеном врлином, као и колико дарова и сила она проузрокује, почујмо светога Исака Сиријског, који вели: "Смиренуомнога човек никада не мрзи, не рањава речју, не ниподаштава; љубљен је од свих, јер он све љуби и сви њега љубе; сви га желе и на сваком месту где приступи гледају га као анђела светлости; одају му част; ма говорио мудрац и учитељ, обуставиће их, да ућуте,

јер смиреноумном сви с поштовањем уступају да говори. Очи свију пазе какве речи излазе из његових уста, и свако ишчекује његове речи као речи Божје".

Затим придодаје: "Ко говори с ниподаштавањем против смиреноумнога и не сматра га ни у шта, јесте као човек који је отворио уста против Бога. Колико год да га цела творевина ниподаштава, његова част остаје. Када смиреноумник буде приступио дивљим зверима, оне ће се, гледајући га, припитомити, приступиће му као свом господару, климаће главама и махати реповима и лизаће му руке и ноге.

Ако ли смиреноумни приступи смртоносним гмизавцима, чим се осећај његове руке приближи њиховом телу, љутина и грубост њиховога смртоноснога отрова престаје и он их својим рукама као какве гуштере покорава. Приступа људима и поклањају му пажњу као Богу.

Не само људи, него и ђаволи са својом језивошћу и отровношћу, са свом великом хвалисавошћу свога ума, када би доспели до смиреноумнога, постали би као прах земаљски и сломила би се сва њихова злоба, расула би се сва њихова умећа и пропала би сва њихова лукава вештина" (*Беседа 20*, стр. 106–107).

Оци, браћо и љубљени верници,

Ето како су чудесни и разноврсни дарови којима је Преблаг Бог украсио истински смиреноумнога, и како се сви људи, звери, гмизавци и сами ђаволи смирују, поражавају и у њему препознају заиста бога по благодати, као што је био наш праотац Адам пре но што је отпао од послушности Свесветоме и Свесилноме Богу нашем.

Након што сам доведе са мало доказа из Светога и божанскога Писма и од Светих Отаца изнео шта је смирење, из којих се врлина рађа, колико користи доноси ономе који га има, као и са колико је дарова и сила украшен живот смиренога, у наставку ћу изнети, уз доказе такође из Светих Отаца: који су спољашњи и унутрашњи знаци истински смиреноумнога човека.

Да бисмо то појмили, почујмо светога Јефрема Сиријског, који нам казује:

"Знаци по којима се распознаје онај што има истинско смирење ови су:

- сматра себе грешнијим од других и од свих грешника;
- сматра да никакво добро није учинио пред Богом;

- криви себе увек, свугде и у свему;
- никога не прекорева;
- не благи кога ко је грешнији или лењивији од њега, него свакога хвали и слави;
- никада не суди, не ниподаштава или оговара некога;
- увек ћути и не говори ништа без заповести или без преке потребе, а када буде упитан и буде хтео да одговори, чини то кротко, сталожено и јасно, као да је присиљен и стиди се говорити:
 - не свађа се с ким због вере или због другог чега, него ако рекну добро, нека и он тако каже, а ако ли рекну зло, нека каже: "Ти знаш";
 - мрзи сопствену вољу као нешто погубно;
 - има увек оборен поглед;
 - има увек смрт пред очима;
 - не говори таште ствари и никада не лаже;
 - не говори што против претпостављенога;
 - радосно трпи укор, ниподаштавања и штете;
 - мрзи одмор и љуби труд;
 - не подбада никога и не рањава ничије знање.

То су знаци истинскога смирења, и блажен је који их има, јер постаје дом и црква Божја, и Христос у њему обитава, чинећи га наследником Царства Небеског" (Свети Јефрем Сиријски. *Беседа о смиреноумљу*, том 3, стр. 506).

У закључку ове беседе усуђујем се ја, сасвим убог и лишен дара смиреноумља, да поред наведених сведочења Светога Писма и Светих Отаца, кажем неколико речи на утеху немоћнима, сличним мени.

Мада смо у претходно реченом видели да узвишено смирење има многе степенице, и да је мало оних што стигну до његовога савршенства, ми не треба да очајавамо због своје немоћи, него да молимо Преблагога Бога, Који крепи што је немоћно и допуњује што је непотпуно, да нам помогне Својом милошћу и даром, да бар врхом прста такнемо најдоње степенице смирења, а Његовом самилошћу и молитвама Пресвете Богородице и свих Његових Светитеља, који су сјали истинским смирењем, да и ми, грешници, налазећи се иза узнатредовалих, али идући истим путем с њима, будемо помиловани и спасени!

Амин.

БЕСЕДА О ПРОРОЦИМА И ЛАЖНИМ ПРОРОЦИМА, О ЧУДЕСИМА И ЛАЖНИМ ЧУДЕСИМА И О ВИЂЕЊИМА И СНОВИМА

Не слушајте шито ѿворе пророци који вам пророкују, варају вас, ѿворе утваре своја срца, не из уста Господњих. (Јеремија 23,16; 14,14)

Љубљени верници,

Сви знамо да се од почетка света до наших дана светлост бори са тамом, добро се бори са злом и истина с лажју. Данас више него икад треба да будемо будни у одбрани праве вере, јер је кукољ преплавио њиву Христову, и многи лажни проповедници изашли су у свет, одводећи својим лукавствима многе у погибел.

Зато сам намислио да у овој проповеди говорим о истинским процима и лажним пророцима, о истинским чудесима и о лажним, као и о небеским виђењима и о варљивим и, такође, о сновима.

Ко су истински пророци?

Божанско Писмо нам показује да су истински пророци Божји људи (Излазак 1,1: 1. Цареви 2,27). Њих Преблаг и Бог шаље (Исус Навин 24,5), и испуњени су Духа Светога (Језекиљ 2,3; 3,24).

По чему се препознају истински пророци?

Знак по којем се препознају истински пророци јесте то што се њихова пророчанства испуњавају (Бројеви 16,28; Зак. пон. 18,21–22; 3. Цар. 18,38–39).

Шта су пророчанства?

Пророчанства или пророштва су објављивања, кроз живу реч или кроз Писмо, одређених истина и догађаја што се тичу будућности, које Благ и Бог објављује кроз Своје изабранике ради спасења, а те се истине обистинјују до танчина. Што пророштва садрже не може се спознати природним путем. Пророчанства или пророштва тумаче вољу Божју, и она бивају само под утицајем Духа Светога (*Православни катихизис*, Букурешт, 1952, стр. 15).

По чему се препознају истинска пророчанства?

Истинска пророчанства треба да испуњавају исте услове као и чудеса Спаситељева, Светих апостола и Светих Отаца. Она треба

да проповедају једнога јединог Бога. Истинска пророчанства нису варљива. Који их казују не траже имања, не старају се о животним потрепштинама, него се задовољавају оним што им Бог шаље. Истинска пророчанства увек су се испуњавала до танчине. Који их објављују проповедају своје пророштво до страдања и чак до смрти (Лактанције, *Божанске усјанове* 1, 4, 1–2; 3, 4, 5, 6).

Шта су чудеса?

Чудеса су божанска дела која су надумна и изнад људске силе. То су дела која се у видљивој природи догађају само Божјом силом; она надилазе законе ума и природе, догађају се у изванредним моментима, које Саздаатељ одређује, а циљ им је наше озарење и исправљање ради спасења. Чудеса показују вољу Божју и тумаче Његове непознате путеве. Бог је први и највећи чудотворац, будући да је Он источник чудеса (*Православни катихизис*, стр. 14).

По чему се препознају истинска чудеса?

Да би била истинска, чудеса треба да испуњавају извесне услове, као:

- да буду достојна имена Божјег, и – особито – да буду садржана у *Свјетом Писму* и у светом Предању;
- да се догоде средствима којима су се догађала чудеса Спаситељева и Светитеља;
- да се међусобно не поричу;
- да не противрече *Свјетом Писму* и светом Предању;
- да имају као циљ спасење људских душа;
- да доносе напредак и корист у духовном животу, а не греху или смрти;
- чудотворци да казују само истину, да воде непорочан живот и да не следе за личним интересима;
- да исправљају понашање оних што виде чудо;
- да носе у себи Божју сигурност и силу;
- да доказују делање Божјега промисла (Ориген. *Против Целса*).

Љубљени верници,

Погледајмо сада шта су виђења. Виђења су појаве које очи ума стварно примају, било у стању нормалнога рада организма, било у потпуном сну или у полусну, било у заносу (Никодим Сакеларије, *Црквено правило*, 1940, стр. 319).

Како се препознају истинска виђења?

Виђења која остављају у души мир, спокој, понизност и савршену љубав могу бити сматрана добрим, након што су проверена,

као виђење ученика на путу за Емаус: *Не јораше ли срце наше у нама?* (Лк 24, 32).

Свети Максим Капсокалит, у свом разговору са светим Григоријем Синајским, још јасније показује који су знаци истинских виђења, говорећи: "Знаци благодати, у време истинских виђења, виде се када човеку приступи благодат Светога Духа, јер му сабира ум, чини га да буде бдител и смирен, износи пред њега помињање смрти, грехова, будућега суда и вечних мука; чини да му душа буде понизна, како би плакао и жалостио се; чини да му очи буду кротке и пуне суза, и што више приступа човеку, тим му више чини душу кротком и теши га светим страдањима Господа нашег Исуса Христа, и Својим бескрајним човекољубљем проузрокује у његовом уму узвишена и истинска виђења. Прво – о сили Божјој, необухватној [човечијим] умом; друго – о Његовој бескрајној сили која све држи и свиме управља; треће – о необухватности и непојмљивости Пресвете Тројице и о бескрајној и непостижној величини Њенога божанског бића, и остало.

Када се човеков ум вазнесе на ту божанску светлост, срце му постаје кротко и рађа плодове Светога Духа: радост, мир, дуготрпљивост, доброту, милосрђе, љубав, смирење и све остало, и његова душа добија неизразиву радост" (*Житије светиога Максима Кавсокаливиџа*, 13. јануар, стр. 510–521).

Шта су снови?

Сан је покрет ума у стању непокретности тела (Свети Јован Лествичник, *Лествица*, Поука 3).

По чему се препознају истински снови?

Ако нам снови буду објављивали вечну муку и суд, онда су од Благога Бога, а ако ли буду дошли са очајем, од ђавола су (Свети Јован Лествичник, *Лествица*, Поука 3).

Исто о сновима вели свети Дијадок Фотички: "Снови које души шаље Божја љубав непреварна су сведочанства здраве душе. Зато не прелазе с једне представе на другу, не ужасавају осећање, не доносе одједном смех или плач, него се приближују души са неколиком кротошћу, испуњујући је духовном радошћу. Зато, након што се пробуди из сна, душа настојава са много чежње да продужи радост сна... Догађа се понекад да ни добри снови не донесу радост души, него смештају у њу сладосну ожалошћеност и безболне сузе, а то се догађа онима који су много узнатредали у смирену мљу" (*Добројољубље*, том 1, гл. 37, стр. 346).

Ко су лажни пророци?

- Лажни пророци су *вуши грабљиви и у одељу овчијем* (Мт 7, 15);
- Лажни пророци су, такође, *синови ђаволови* (Дан 12, 10; Јн 8, 44);
- Лажни пророци су *синови лукавога* (Мт 13, 28); они су *кукол на њиви Христовој* (Мт 13, 28);
- Лажни пророци су *сасуди њева Божје* (Рим 9, 22); *слепи вођи* (Мт 15, 14) и *синови ѓакла* (Мт 23, 15).

Када ће се јављати лажни пророци?

По речи Спаситеља нашег Исуса Христа, највише лажних пророка и христоса јавиће се у последња времена, када ће многе обманути (Мт 24, 11).

По чему се могу препознати лажни пророци?

Лажни пророци се могу познати по делима њиховим (Мт 7, 16–20; Лк 6, 44); они проповедају и уче за новац (Језекиљ 13, 19; Михеј 3, 11);

Пророчанства лажних пророка никада се не испуне (Зак. пон. 18, 22);

Лажни пророци објављују лажни мир злима (Језекиљ 9, 15; 13, 10; Јеремија 6, 14; 8, 11; 14, 13); њих зли љубе (Јеремија 5, 21; Михеј 2, 11); пророкују лажна виђења и измишљотине свога срца (Јеремија 14, 14; 23, 15; Плач Јеремијин 12, 14); не покуравају се и не слушају права и истинска пророчанства (Немија 9, 30; Јеремија 7, 24–26; 15, 14); усуђују се да пророкују лаж у име Господње (Јеремија 14, 14; 23, 36; 27, 15; 29, 9; Језекиљ 18, 6–7); *тад су ѓрег Господом* (Зак. пон. 18, 10–12; Јеремија 23, 30–32; Језекиљ 13, 8) и послани су као Божја казна (3. Цар. 22, 22–23; 2. Днев. 18, 1; 11, 21).

По чему се познају чудеса која су неистинска и лажна?

Чудеса која су лажна препознају се по следећим знацима:

- нису достојна имена Божјег и не срећу се у *Светом Писму* и у светом Предању;
- не догађају се средствима којима су се догађала чудеса Спаситељева и Светитеља;
- противрече *Светом Писму* и светом Предању;
- поричу се и супротстављају међусобно;
- немају за циљ спасење људске душе;
- не доносе корист и напредовање духовном животу, него греху и смрти;
- чудотворац је лажљивац, надмен, непокоран, пун грехова и ради зарад личних циљева, зарад гордости и новца;
- лажна чудеса никада немају силу и благодат да исправљају понашање оних што их виде;

- лажна чудеса не носе у себи сигурност и силу Духа Божјег;
- лажна чудеса не доказују делање Божјега промисла и могу брзо обманути безаконике и синове погибељи, који нису примили истину;

- лажна, лукава и обмањујућа чудеса, која ће творити антихрист и лажни пророк што ће му бити претеча моћи ће да обману само оне чија имена неће бити записана у Књизи живота (Свети Андреј Кесаријски, *Тумачење Ошкривења*, гл. 13, 4–7, стр. 109).

По чему се препознају лажна и варљива виђења лажних пророка?

Преварна виђења лажних пророка измислио је ђаво, по допуштењу Божјем, због човекове неискрености и тајених грехова. Ђаво обмањује болесне, неискрене и непослушне душе, обузете мржњом према свему што им није по вољи, независно од онога што је добро. Прелешћене, особито оне који су мирни, сталожени, ђаво подстрекава на испоснички напор у вери и добрим делима, дајући им, тако, ђаволску побожност, којом се труди да обмане чак и изабране (*Ошачник*, гл. 7).

Виђења која остављају у души помутњу, ма под којим видом била она, од ђавола су (Никодим Сакеларије, *Црквено правило*, стр. 320). То описује свети Максим Кавсокаливит у свом разговору са светим Григоријем Синаитом. овако: "Када зли дух прелести приступи човеку, помути му ум и чини да он подивља, срце му учини грубим и помрачи му га, проузрокује му бојазан и надменост, раслаби му очи, помути му мозак, цело му тело постане најезено, показује му утваром пред очима светлост, не сјајну и чисту, него црвену, чини му ум смућеним и ђаволским, и подстиче га да казује непристојне и хулне речи. Ко види самога духа заблуде, много се пута љути и пун је гнева и увек се хвали својим остварењима, а нема смирење, истински плач и сузе. Он се налази у страстима без стида и страха Божјег, и на крају сасвим сиђе с ума, стигавши до потпуне погибељи" (Свети Григорије Синаит, *Житија Светиш*, 13. јануар).

Како се препознају обмањујући снови?

Они не остају у истој представи за време сна, нити показују дуже време непомућен облик, јер оно што ђаволи немају по слободној вољи, него позајмљују из жеље само да би обманули, не може да им буде довољно за дуже време. Зато казују велике ствари и страшно прете, узимајући често лик војника. Понекад певају у души с великом виком. Ум, пошто их препозна по тим знацима, када је чист,

буди тело, а понекад се и радује зато што је могао спознати њихово лукавство. Зато, видећи их често, чак и у сну, страшно их разбесни (*Доброћољубље*, том 1, Свети Дијадок Фотички, стр. 349).

Свети Јован Лествичник показује да "слабоумне ђаволи таште славе и гордости, у обмањљивим сновима и виђењима, чине пророчима. Када будемо почели да се приклањамо ђаволима и да верујемо сновима, чак и када смо будни, они нам се ругају" (*Лествица*, Поука 3, стр. 14).

Шта казује Божанско Писмо о сновима?

Неразумни човек ствара себи џашиће и лажне наде, хваћи се за сенку и тврчи за ветром. Такав је који верује сновима. Јер многе су снови обманули, и џали су који су се у њих уздали (Премудрост Исуса Сирахова 34, 1–7).

Шта казују Светиши Оци о сновима?

Ево шта каже свети Јован Лествичник: "Ко се уздаје у снове сасвим је неискусан, а који не верује [сновима] философ је" (*Лествица*, сл. 3, стр. 14). А свети Дијадок Фотички казује: "Немојмо се никад поуздати ни у какву утвару, јер снови највише пута нису ништа друго, до представе мисли или, као што сам рекао, поруге ђавола" (*Доброћољубље*, том 1, гл. 38, стр. 349).

Браћо хришћани,

Да ли се Благи Бој љути, ако не верујемо ни у једно истинско виђење или сан?

Одговарамо речима светога Никодима Светогорца, који нам казује да нас ђаволи, особито у време смрти, нападају лажним виђењима и представама и учи нас да, ако би нам се јавило виђење са светлосним анђелима, никако га не примимо, него да оним ђаволима који се јављају у лику Светитеља или анђела рекнемо: "Преобрази се, ниткове, у своју таму! Мени нису потребна твоја виђења, мени није потребно ништа друго, до самилост мога Исуса, и посредовање и молитва свагда Дјеве Марије и свих Светих Његових". Чак ако из многих знакова будеш спознао да су та [виђења] од Благога Бога, ипак увек бежи колико год можеш од њих и одгони их далеко од себе. Не бој се да Господу Богу неће бити угодно такав твој поступак. (...) Који даје благодат смирењима неће га одузети од њих када буду творили дела смирења (*Невидљива борба*, гл. 13, стр. 165).

Свети Дијадок Фотички нам казује овако: "Чак ако би нам доброта Божја икада послала које виђење, и не бисмо га примили, не би се Жељени наш Исус Христос љутио на нас због тога, јер Он зна

да то чинимо како бисмо се клонили ђаволових лукавстава. Узмимо следећи пример, да бисмо разумели: "Неког слугу је господар, након свог дуготрајнога одсуствовања, позвао ноћу да му отвори капију дворишта, али слуга, пошто га није препознао, не отвара му врата, јер се боји да случајно, будући обманут сличношћу гласа, не постане упропастителј онога што му је господар био поверио. Господар дотичнога слуге неће се гневити на тог слугу када се буде разданило, него ће га удостојити многе хвале, пошто је слуга сматрао да је и господаров глас варљив и није хтео да упропасти његово" (*Добројољубље*, том 1, гл. 38–39, стр. 349–350).

Да ли у Божанском Писму имамо који доказ ђрема којем ђроизилази да нас ђаволи моју обманути својим ђреиварањем у лик анђела?

Имамо их много, али најјасније је сведочење светога апостола Павла, који нам казује: *И никакво чудо, јер се сам саиана ђреивара у анђела свейлостии. Није, дакле, нишииа велико ако се и слује њејове ђреиварају да су слује ђраведностии, којима ће свршеишак бишии ђо делима њиховим* (Гал 1, 15: 2. Кор 11, 14–15).

Оци и браћо.

Поставио сам овде, на концу ове беседе, најсјајнију потврду о превари коју врше ђаволи кроз представе у виду анђела или Светитеља, који су служитељи правде, како бисмо имали потпуно уверење да не треба да примамо никаква јављања, ни она која видимо очима, ни она која долазе у сну.

Овим завршавам и молим вас све да ми опростите што сам вас сувише заморио дужином овога казивања.

Амин.

БЕСЕДА О ПОСЛЕДЊЕМ ТРЕНУ ЖИВОТА И О ВЕЛИКИМ МУКАМА У ВРЕМЕ СМРТИ

Стиражиите, јер не знаите дана ни часа. (Мт 25, 13)

Љубљени верници,

Свети Григорије Богослов вели о последњем часу нашега живота овако: "С правом нам је незнање о послетку нашега живота, да бисмо били свагда трезвени и с великим стражењем уопште у све дане нашега живота" (*Двери ђокајања*, стр. 88).

Али зашто нам је потребно толико пажње у оно време? Зато што су последњи час и минут, будући да су на крају нашег живота, скупоценији од целог живота који смо проживели на земљи, ма колико био дуг. Да бисмо то боље појмили, треба да размислимо да је због последњег минута нашега живота Отац наш Небески послао у свет Јединороднога Свога Сина. Ради тога последњег минута Син Божји се родио у пећини, легао је у јасле и поднео за нас Крст и срамну смрт.

Ради тога минута написано је и у свету проповедано Свето Јеванђеље, да бисмо у њему нашли поуку како да се припремимо и живимо хришћански, чувајући Божје заповести. Тога минута ради дати су нам, као освештавајућа средства, дарови Светога Духа кроз седам Светих Тајни, десет Божјих заповести, девет црквених заповести и позив монашкога живота.

Ради тога последњег часа нашега живота толики преподобни су похитали у пустињу, живели су у пећинама и у рупама земаљским и подвизавали се до смрти с великим духовним борбама и трудовима. Ради тога минута велике вредности, толико милиона мученика је поднело муке и смрт, презирући овдашњи живот, да би задобило вечни живот и да би се овенчало Христом, нашим Спаситељем, за своје трпљење до краја.

Дакле, знајући да од последњег часа живота зависи спасење наше душе, треба увек да бдимо, сећајући се онога што је написано: *У чему ите заишкнем, у ишоме ћу ити и судиити* (Проп. 11).

Љубљена браћо хришћани,

Разлог због којег сам на почетку ове беседе подсетио на последњи трен нашега живота био је да покажем колико је он скупоцен

и да од њега зависи за нас живот вечни или мука вечна. Не заборављајмо да и непријатељ спасења људскога рода зна боље од нас како велику вредност има тај трен човековог живота за његово спасење или осуду. Због тога, у последњем часу нашега живота, ђаво доноси души најужаснија и најтежа искушења и тлачења, да би је погубио и раставио од Благога Бога, нашега Саздатеља и Спаситеља.

Погледајмо у наставку која су та тешка искушења која ђаво доноси у време нашега изласка из тела. Свети Оци кажу да најтежи напади и тлачења које ђаво доноси на рабе Божје у време смрти јесу четири на броју, и то:

Први напад је *против наше вере*. Видећи ђаво да је човек ослабио, почиње да му сеје по уму мисли и сумње у погледу праве вере у Благога Бога. Свети Никодим Светогорац нам у том погледу саветује, говорећи: "Када будемо видели да нам у време смрти приводи у ум помисли сумње и неверовања, повуцимо се из ума у вољу и рецимо: "Одступи од мене, сатано, оче лажи, јер нећу ни да те чујем! Мени је довољно да верујем у оно што верује моја Црква!" Не пуштај мисао неверовања у своје срце, као што каже и Свето Писмо: *Ако се подигне на ње њев дух силноја, не осћављај месџа својеја* (Проп. 10. 4). А ако те лукава змија буде упитала шта је Црква, ти је не узимај у обзир и немој јој уопште одговарати, него сагледај њену лаж и лукавство, и како хоће да те ухвати у речи. Ако си јак у вери и хоћеш да посрамиш непријатеља, одговори му у мисли: "Моја Света Црква верује у Истину!" А ако ли те буде упитао? "Коју истину?". одговори му? "Она у коју верује Црква". Држи се увек чврсто и мисли на Распетога, говорећи: "Боже мој, Творче мој и Саздатељу мој, помози ми брзо и не допуштај на мене удаљавање од Твоје истине и од свете вере, него као што си ме родио у истини благодаћу Твојом, благоволи да исто тако и окончам овај живот, на славу Твога имена" (Невидљива борба, гл. 10, стр. 163).

Други напад у време смрти предузима ђаво *против наде*. Тим тлачењем се ђаво труди да нас подвласти страхом који поставља у нас кроз сећање на наше грехе, хотећи да нас баца у понор безнађа.

"А ти, брате мој – вели свети Никодим Светогорац – буди укрепљен у тој опасности. Знај да када те сећање на твоје грехе смирава и чини те да у срцу осећаш бол и жалост зато што си својим гресима жалостио Благога Бога, и када ти даје крепку наду на Његову

доброту, онда је то дејство од благодати. А када ти то жалошћење смета и баца те у безнађе, у малодушност, и чини те да верујеш да ћеш бити мучен и да за тебе нема наде на спасење, знај да је од ђавола то жалошћење и безнађе. Зато се више смиравај и уздај се у Благога Бога.

Само тако ћеш поразити непријатеља, поломићеш његово оружје и прославићеш Бога. Ако ти се учини да ти Сам Благи Бог казује да ниси од Његових оваца, не очајавај и не слаби наду у Њега, него реци са смирењем: "Заиста, у праву си, Боже мој, да ме одбациш због мојих грехова, али ја имам још веће уздање у Твоју милост, да ћеш ми опростити. Зато иштем спасење овога нитковског саздања, које је по својој злоби осуђено, али се избавило чашћу Твоје Свете Крви. Имајући бескрајно уздање у Твоје умилоствљење, хоћу да ме спасеш, Избавитељу мој, на Своју славу. Зато се и предајем у Твоје руке. Чини са мном што Ти је воља, по Својој милости, јер само Ти си мој Господар, и чак ако ме будеш убио, ја ћу се исто у Тебе уздати?" (Невидљива борба, гл. 11, стр. 164).

Трећи начин тлачења које доноси ђаво у време смрти јесте *напад против славе и поверења* које имаш у себе и у своја дела, да ће те спасти. Зато никада, а особито у последњем часу свога живота, не допуштај свом уму да се скрене ни у најмање самозадовољство и љубав према оном што је твоје, чак и да си творио све врлине Светитеља. Твоје задовољство нека буде само да се узлаш у Благога Бога, у Његову милост, а не у дела свога живота на земљи.

Увек буди у својим очима ниподаштаван до последњег дисаја, и када будеш открио што добро које си учинио, признај да га је само Благи Бог учинио, а не ти. Уздај се у помоћ Божју, али не очекуј да је примиш као награду за многе и тешке вођене борбе, у којима си побеђивао. Остај увек у свештеном трепету, признајући да би сви опрези, бриге, трудови и подвизи које си имао били узалудни, да их Благи Бог није сабрао на једно место и није поставио под Своја крила. Имај свеколико уздање само у ту потпору. Будеш ли следио те савете, непријатељи неће моћи очврснути у часу твоје смрти, и отвориће ти се пут да с радошћу прећеш са ове земље у небески Јерусалим, у своју сладосну отаџбину.

Четврто тешко тлачење које ђаво доноси у време смрти јесте тлачење *против наде и утварам*.

Током целога нашег живота лукави непријатељ не труди се много да нас напада својим утварама; међутим, у време животне кон-

чине, доноси их с великом снагом, хотећи да нас обмане својим лажним јављањима, виђењима и претварањима у светлосне анђеле.

Пред тим, брате мој, остани крепак, признајући своје ништавило и немоћ. Када будеш видео да долази с утварама, ти са много смелости и храбра срца реци: "Претвори се, ниткове, у своју таму, јер мени нису потребна твоја виђења. Мени није потребно ништа друго, до самилост Господња, и посредовање молитава Његове Пресвете Мајке и свагда Дјеве Марије, и свих Светих Његових".

Чак и ако будеш спознао да су дотични знаци истинити, ипак увек бежи од њих, и колико можеш одгони их далеко од себе. Не бој се, неће се Благ и Божји Бог наљутити због тога твога поступка, ако би дотична виђења била и од Њега. Он уме да ти их очисти, и неће жалити ако их не будеш примио, јер Који је дао благодат смиренима не одузима је од њих ни због чега што чине из смирења.

Та четири тлачења или борбе јесу најобичније оружје које непријатељ користи против нас у последњем животном часу. Ђаволи још уобичавају да нападају свакога на крају и сходно многим наклоностима и страстима које су га највише поражавале у животу.

Пошто сам доведе говорио о борби коју ђаво води кроз виђења и утваре у време наше смрти, мислио сам да би било долично да испричам и о неким подвижницима који су се горко преварили обманљивим утварама донетим од ђавола, кроз које су изгубили Царство Небеско, а душе су им биле бачене у осуду.

Неки испосник живео је у пустињи с великим уздржањем, пошћењем, бдењем и с другим трудом. Толико је био марљив, да је сматрао како је достигао меру древних Отаца. Њега је непријатељ покушао да обмане и превари многим ђаволским утварама. Због тога му се често јављао у лику анђела, као да је од Бога послан због испосниковог особитога живота, да би га поучио и научио божанском.

Јављајући му се дуго време у лику светлога анђела, објављивао му је неке непознате ствари. А он, пренебрегавајући непријатељево лукавство, био је уверен да је то анђеоло и да му служи због његовога богоугодног живота. Отац тога испосника, који је живео негде на селу, чувши о свом сину како живи, пожелео је да оде к њему, да би га видео пре смрти, јер му син беше јединац.

Узевши торбу и секиру у руку, отишао је у пустињу. Када се он приближио месту где беше келија његовога сина, анђеоло сатане, који се увек јављао испоснику, рекао је испоснику овако: "Чувај се

и припази на себе, јер се ђаво претворио у лик твога оца и, ево, долази к теби с торбом и секиром у руци, хотећи да те убије. Дакле, узми и ти брзо секиру у руку, изађи му у сусрет и, приближивши му се, удари га секиром, да би га убио".

Испосник, поверовавши речима анђела, кога је сматрао слугом Господњим, изашао је у сусрет и, видевши свога оца где долази, као што му је ђаво био рекао, приближио му се, ударио га сечивом секире по глави и убио. Тога трена и испосника је ухватио нечисти дух и мучио га је док и њега није убио (*Отачник*, гл. 7, стр. 315).

Друга прича казује да је у граду Едеси био неки човек по имену Асинас. Био је писац и састављао је стихове од по три речи, који се певају до данас. Он је живео у великом подвигу, делајући нерасудно. Од неког времена је одлучио да се подвизава изнад своје моћи, док се не буде прославио као светитељ.

Њега је ђаво обмануо, јер га је извео из келије, поставио га изнад неке планине и показао му уобразиље кола и коњаника, након чега му је рекао: "Бог ме је послао да те узмем у Рај као Илију".

Након што се овај преварио и попео у кола, све утваре су се расуле, а он је пао с оне висине, умревши срамном смрћу (*Свети Исак Сиријски, Подвижничке беседе*, стр. 488).

Љубљени верници,

Пошто читате *Отачник* и поуке Светих Отаца, мислим да сте дознали много поука у погледу ђаволских утвара и виђења. Али пошто се у овој беседи говорило о најтежим тлачењима која ђаволи доносе на нашу душу особито у последњим животним тренуцима, нашао сам за сходно да подсетим и на ове причине, да не бисмо веровали у сатанине утваре и да не бисмо изгубили душу због гордости и таште славе, као они који су се обманули ђаволским утварама и раставили се од Бога и од Царства Небеског.

У закључку, желим да нас Благ и Премилостиви наш Спаситељ Исус Христос, молитвама Своје Пречисте Мајке и свих Светих, све сачува од обмане ђаволских виђења и утвара, како током живота, тако и у смртном часу, и да у свему слушамо своје духовне оце, да бисмо се спасли.

Амин.

БЕСЕДА О СМРТИ

Смрћу ћеш умрејџи. (Пост.2,17)

Сетџи се, сине, своја последџка и вавек нећеш зџрешијџи. (Исус Сирахов7,38)

Љубљени верници,

Највиша философија за монаха и за сваког хришћанина јесте да увек мисли на смрт, пошто је у првој претњи казном за грех Бог показао да постоји "смрт", када је рекао прародитељима нашим Адаму и Еви, говорећи о забрањеном дрвету: *У коју дан једеш ог њеја, смрћу ћеш умрејџи* (Пост.2,17).

Заиста, након што су преступили Божју заповест, Адам и Ева су задобили смрт привремену и вечну.

Узевши на ум оно што се догодило, видимо да се наши прародитељи, док су поштовали заповест и бојали се смрти, нису усудили да преступе Реч Божју и нису јели од забрањеног дрвета. Кад год их је мисао искушавала да приступе и једу с тога дрвета, имали су у уму претњу смртном казном и удаљавали су се од дотичнога дрвета, лепог на изглед и укусног на кушање (Пост.3,6).

Видећи наше прародитеље наоружане оружјем страха од смрти, ђаво је сплеткарио да им истргне из ума то снажно оружје – сећање на смрт, учинило је да они згреше пред Богом. Зато је ђаво ушао у змију, коју Бог беше створио мудријом од свих звери на земљи (Пост.3,1), и која је тамо у Рају имала ноге и говорила јасно као и друге животиње што су тамо пребивале (Свети Василије Велики, *Шестоднев*, Беседа о рају).

Дакле, рекла је змија Еви: *Је ли заистџа рекао Бој: "Не једџије од свакој дрвејџа у врџу"?* А Ева је одговорила: *Од џлодова дрвејџа (= дрвећа) овој врџа можемо једџи, а од џлода дрвејџа које је усред врџа, рече Бој: Не једџије од њеја, и не дојџичијџе ја се, да не умрејџе* (Пост.3,3).

Ево нечега зачуђујућег! Бог, Који је саздао све видљиво, као и Адама и Еву, рекао им је да ће, ако буду јели са забрањенога дрвета, умрети, а змија је рекла Еви: *Не, нећџије умрејџи!* Тако су наши прародитељи, препустивши се да их обмане змијино лукавство, послушали змију и преступили Саздатељеву заповест, наследивши казну смрти привремене и вечне.

Зар невидљива змија не чини тако и с нама данашњима? Зар не обмањује исто тако и нас, синове Адамове, заборављањем смрти и Божје казне, кад год се нађемо пред било којим грехом? Зар нам глас Божји не казује све време кроз савест, говорећи: "Човече, немој чинити тај грех, јер грех је преступање Закона Божјег" (Рим5,15; Исаија59,12); грех је *неијџо ђаволско* (Јн8,41–44: 3,8 и др.); грех је *жалац смрџи* (1. Кор15,56). Сети се, човече, да Благ и Бог брише грешника из Књиге живота! (Изразац32,33; Пс68,32; Отк21,27). Сети се да је *џлајџа за џрех смрџи* (Рим6,23).

На то и друго слично подсећа нас савест и наша добра помисао. А невидљива змија нам саветује противно, говорећи: "Није истина, нећеш умрети! Бог је милостив и опростиће ти! Та Он познаје човеку немоћ! Исповедаћеш духовнику тај грех, испунићеш епитимију, и тако ће ти Господ опростити. Шта, ти хоћеш одмах да постанеш Светитељ? Имаш још времена за исправљање, не бој се, јер нећеш управо сада умрети".

На те савете лукаве змије ми бивамо ослабљени умом и вољом и, тако, заборављајући страх од смрти и пакла, грешимо пред Богом. Дакле, разлог који нас је бацио у понор греха јесте претходно назначени: *заборављање Боја и заборављање смрџи, суда и мукџа џакла*. Од најстаријих времена изабраници Божји су се наоружавали против греха оружјем које су имали наши прародитељи у Рају пре пада, и то *сећањем на смрџи*.

Када је престао потоп, Ноје, који је био други отац човечанства, пре но што су се његови синови расули по земљи, позвао их је сву тројицу, Сима, Хама и Јафета, и поделио им као велик и непроцењив дар, не злато, ни сребро или драго камење, него кости њихових прародитеља Адама и Еве, које беше наследио од праотаца пре себе и сачувао на својој лађи у време потопа.

Тако је Адамову главу дао Симу, труп Јафету а ноге Хаму (*Двери покаяња*, стр. 26).

А синови су рекли свом оцу Ноју: "Чему нам користе Адамове кости?"

А он им је одговорио:

"Синови моји, ове кости ће вам бити од велике користи, ако их будете често погледали. Гледање костију прародитеља нашег Адама задржаће вас од великих зала и подстицаће вас на добра дела. Када их будете погледали, сетите се да душе наших прародитеља Адама и Еве пребивају и муче се у најјезивијим тамницама пакла,

зато што су они преступили Божју заповест и јели од забрањеног дрвета, послушавши ђавола.

Ако се увек будете сећали тих костију, нећете заборавити да ћете и ви, после кратког времена, умрети, да нисте вечни на овој земљи. Од сећања на казну коју је он примио од Благога нашег Бога због непослушања и преступања Његове заповести, имаћете врло велику корист, јер ћете се уздржати од зла и трудите се да држите Божје заповести, како не бисте и ви умрли".

Тако је Ноје световао своје синове, када им је поделио Адамове кости.

Свети и праведни многотрпеливи Јов, тврдећи да је гледање гробова и мртвачких костију од велике користи онеме ко жели да исправи свој живот, саветује да се иде на гроб, да се бди и да се гледа на кости (Јов 21). Јер ако буде неко окамењен и глув за оно што је духовно, па ако се буду ставиле пред њега мртвачке кости, намах ћемо видети да се буди на покајање и с пажњом ће прихватити душекорисно учење.

Који је раније био слеп за поимање онога што је добро, видећи мртвачке кости, отвориће очи да не би пао у опасност којом му прети смрт: који је до сада био без страха Божјег и без страха од смрти, устрашиће се мукā и казни које га очекују на будућем суду; лениви и поспани постаће будан и пажљив и, укратко, сви ће се, гледајући кости мртвих, пробудити и исправити свој живот кроз покајање, исповест, молитву и остала добра дела.

Значи, ништа не буди човека из обамрлости, из неосећања и из окамењености срца, и ништа не задржава човека од греха више но размишљање о смрти. Ту истину износи и *Светло Писмо*, које вели: *Сетити се, сине, своја последња и вавек нећеш зирешићии* (Исус Сирахов 7,38). Јер чим се родимо, почињемо да трчимо ка гробу. (...)

Љубљена браћо хришћани,

Ниједан философ и ниједан учитељ овога света не може нам више користити у ономе што је на спасење, као говор о смрти. Ако је будемо с пажњом слушали, или ако је неко буде имао за најближег пријатеља, и ако је буде имао за тајног саветника у животу, толико ће од ње научити, да му ни мудри Соломон, са свим својим наукама, не би могао давати мудрије савете. Јер и Соломон, који је био пун дара Божјега и дара мудрости, да је имао током живота смрт за саветника, не би стигао да се удаљи од Благога Бога, слушајући идолима (3 Цар 11,1-11).

Ако би се неко саветовао са смрћу свакога дана и часа, духовно би много узнапредовао и постао би икона савршенства, а примером свога живота био би свима на корист и нагнао би их да га питају: *Ко ти је био саветник?* (Исаија 40,13; Рим 2,13; 2,24; 1 Кор 2,16 и др.).

Дакле, пре но што у свом животу ништа урадимо, питајмо смрт овако: "Знамо да си истинска служитељка правде Божје, а ми смо смртни и подвлашћени твојој заповести, јер је и нама речено што је речено у почетку нашим прародитељима: *Смрћу ћете умрећии* (Пост.2,17). Знамо да ти ником не држиш страну, него све чиниш по заповести Божјој. Хоћемо да те имамо за саветника у овом животу, да нас Благ и Бог не би осудио због наших грехова и да нас не би корела у дан нашега изласка из овог живота".

Имајући то у уму, код свих искушења и опробавања која нам у животу буду дошла, упитајмо смрт, мада је смрт, и она ће нас поучити на живот. Када нам буде дошла мисао мржње или освете над ким, такође је упитајмо: "Шта велиш ти, смрти, је ли добро шта ја сада мислим?" Она ће нам одговорити: "Човече, не говори такво што! Присети се шта каже Свето Писмо: *Сваки који мрзи браћиа својеја јестие човекоубица* (1 Јн 3,15). Затим саслушај Господа Бога, Који нам говори: *Не светити се, синови људски, јер Мени припада осветиа. Ја ћу њобегити* (Јеремија 51,47; 11,20). Ако мрзиш и хоћеш да се осветиш брату, ја ћу доћи к теби по заповести Божјој и одвешћу те у пакао, заједно са убицама" (Отк 22,15).

Када се тело са својим похотама буде подигло на нас, упитајмо у тајности смрт: "Шта велиш ти, смрти, да ли да се приволим овим прљавим мислима и да пред Богом учиним или не учиним грех телом?"; и она ће нам рећи: "Сети се, човече, да је *тјелесно мудровање смрт*" (Рим 8,6). *И ако живити њо тјелу, њомрећити*" (Рим 8,13).

Када нам среброљубље буде шапнуло у ум да скупљамо новац и да не дајемо милостињу сиромасима, будемо ли тада питали смрт, она ће нам рећи: "Човече, не сабирај блага на земљи, јер ћу доћи и узешћу ти душу кад не мислиш, и све што си сабрао чије ће бити? Ти ћеш, по заповести Божјој, бити дат мени у руке, а ја ћу те одвести у муку бескрајну" (Мт 25,46).

Исто тако, када нам мисао буде саветовала да једемо, да пијемо и да се забављамо у овом свету, упитајмо смрт, и она ће нам намах одговорити: "Човече, сети се да *Царство Божје није јело ни пиће, не њо праведности и мир и радост* у Духу *Светоме* (Рим 14,17). Сети се да *пијанице неће наследити Царство Божје* (1 Кор 6,10). Немој се

забављати, нити се смеј у овом веку, јер Господ вели: *Тешико вама који се смејете сада* (Лк 6,25). Знај још да све који су сити, и све пијанице, и оне који воле забаве на овом свету, ја, по заповести Божјој, одводим у горке муке пакла, *где црв њихов не умире, и ојањ се не љаси* (Мк 9,44).

Ако питамо смрт увек када се нађемо пред било којим грехом, великим или малим, она ће нас зауставити, претећи Богом, и устрашиће нас неисказаним патњама које ћемо имати на изласку из овога живота!

Ако би нам ђаво говорио кроз ум: "Немој се тако силно бојати смрти; Бог је добар и опростиће ти, ако се будеш покајао, јер је Он милостив према онима који се обрате покајању", ми му одговоримо овако: "Слушај, ђаволе и све лукави непријатељу спасења људи, знам да је Благ Бог милостив и да лако прашта, али и да је праведни судија, и да у ком стању кога затече при смрти, у том ће му и судити, пошто Благ Бог, Који је обећао опроштај ономе који се каје, није то обећао за сутрашњи дан, него за данашњи, јер Свети Дух вели: *Данас, ако љас Њејов чујете, не ошврдните срцем вашиим* (Пс 94,7-8). Ја нећу да дам данашњи дан за сутрашњи, не знајући хоћу ли до сутра још живети, јер смрт може, по заповести Благога Бога, да дође и кроз један сат, да ми заиште душу. Мени достоји да будем трезвен и да стално бдим, пошто, према речи мога Спаситеља, не знам дана ни часа (Мт 24,36-42; Мк 13,35). Треба да размишљам да је данашњи дан последњи у мом животу, као што ме уче и Свети Оци". (...)

Сви знамо да ћемо умрети, али не знамо ни како, ни када ће бити кончина свакога од нас. Знамо да нас све чека гроб, али јесмо ли ми припремљени за Бога? Јер стално чујемо у божанском Јеванђељу где се говори: "Марија стајаше код гроба, плачући" (Јн 28,1).

Свети и праведни Јов, у свом уздању жалостио се, говорећи: *Једино гроб ми је остјао* (Јов 17,13; 21,32). *Гробу вичем: ти си мајин моја; црвима: ви стје браћа моја и сестре моје* (Јов 17,14).

Појмимо, браћо моја, смртна као и ја што сам, да је гроб за нас отаџбина свих добрих дела и место свеколике хришћанске философије, и стојмо и ми, као Марија, код гроба и плачимо (Јн 20,11). Одлазимо често на гробље, јер ћемо наћи мудрост коју свеколике школе и сви светски философи не би могли да нам саопште.

Будемо ли бдели на гробу, чућемо глас оних из гробова где нам овако говори: "Царе, овде је твој жезал; владару, овде је твој дворач;

богаташу, овде је, твоје домаћинство; саветниче, овде је твоје место у скупштини; архијереју, овде је твоја митра; философе, овде је твоја академија; реторе, овде је твоја говорница; учитељу, овде је твоја катедра; силни војсковођо, овде је твоје јунаштво; лепи, овде је твоја лепота; тврдицо, овде је твоја ризница; монаше, овде је твој подвиг; занатлијо, овде је твој занат; смртниче, овде је твоје обиталиште.

Чак кад би био велик и чувен, кад би пропутовао целим светом, кад би летео изнад небеских облака, кад би пловно свим морима и био познат у свим земљама света, ми те овде чекамо да окончаш своја путовања и трудове на овој земљи. Ми смо ти припремили вечни боравак четири лакта по дужини и четири по ширини" (*Двери ђокајања*, гл. 5, стр. 28, 42).

Када би они из гробова могли говорити, рекли би нам: "Слушај, смртниче, слични нама, који стојиш овде код гроба, зар ти ниси чуо речи *Божанскоја Писма*, које вели да је *човек као љрава* (Пс 89,5-6; 102,15); да је *као цвей љољски* (Исаија 40,6; 1. Пт 1,24); да је *као сен која љролази* (1. Днев. 29,15; Јов 8,9; 14,2; Пс 101,11; 143,4; Проп. 6,12; 8,13).

Ниси ли чуо да је живот смртника на земљи сличан *диму који шичезава* (Пс 101,4); *орлу који лејти* (Јов 9,26); *љасћирском шайиору који крајко љраје* (Исаија 38,12); *води која се љросје на земљу* (2. Цар. 14,14); *љкачевом чунку* (Јов 7,6); *мисли* (Пс 89,9); *сњу* (Пс 89,5); *љари* (Јаков 4,14); *љаучини* (Пс 89,10) и *вейиру* (Јов 7,7)?

Ако си то знао и чуо, због чега ли си привезао своје срце за та што и пролазно садашњег века? Због чега се, брате мој, не трудиш да поставиш на време добар почетак покајања и чистога живота пред Богом? Ево, овде у гробу, тајинским гласовима зборимо на уши твоје душе: "Пробуди се, пробуди се и бли. брате наш, док још имаш времена, јер не знаш часа када ћеш неизоставно доћи к нама. Када би ти милост Божја помогла да не стигнеш овамо неприпремљен!"

Љубљени верници,

Након што смо саслушали глас оних из гробова, веома је потребно да вратимо своју мисао ка последњем часу и минути свога живота, јер од тога часа и минута зависи наша пропаст или спасење. Тај последњи минут је тако драгоцен за наше спасење, да је Сам Отац наш Небески, како би нас извукао из робовања смрти, послао у свет Свога Сина Јединородног, за наш откуп и спасење (Гал 4,4-5; Јн 1,29).

Ради тога последњег минута нашега живота Син Божји је дошао у свет, родио се као Младенац у пећини, легао је у јасле, трпео је

– читаве 33 године – од трена када се родио до часа када је предао Дух на Крсту. Ради тога минута Спаситељ је послао у свет Духа Светога, Који од Оца исходи (Јн 15, 26), да би нас научио све што је потребно знати за спасење (Јн 14, 26; Лк 12, 12), да би нас осветио и да би нас учинио синовима Божјим по благодати (Рим 15, 16; 1. Кор 6, 11; Гал 4, 6–7), да би запечатио вернике за откуп (Еф 1, 13; 4, 30).

Ради последњега минута у човечијем животу написана су четири Јеванђеља, да бисмо у њима имали образац науке за спасење. Ради тога минута су нам дати дарови Светога Духа и установљена су у Христовој Цркви средства за освештање, то јест седам светих Тајни.

Ради тога минута су дате и божанске заповести, заповести Цркве Христове и свеколико учење *Светиога Писма*, заједно с предањима и учењима Светих и божанских Отаца, да бисмо се кроз све то умудрили на спасење (1. Тим 3, 15), и тако се, творећи заповести Божје, припремили за последњи час и минут свога живота.

Треба да се веома старамо за тај минут, који је кончина нашега живота на овој земљи. јер у каквом се стању неко затече у последњем часу свога живота. тако ће остати у векове векова. Ту истину износи *Светио* и божанско Писмо, говорећи: *Ако ђагне дрво на јуџ или на север, ђе ђагне дрво онде ће осџајти* (Проп. 11, 3). То јест, којега места буде човек достојан у часу своје смрти, Раја или пакла, тамо ће бити одређен и пребиваће вавек.

Након смрти нити врлински човек прелази из доброг дела у грех, нити грешник из греха у добро дело (*Кириакодромион*, стр. 541). Међутим, богослужења и Литургије за упокојене олакшавају муке неисповеђеним мртвима, а покајане премештају из осуде на светлост.

А пошто смрт долази као лопов (Отк 3, 3; 16, 15), не будемо ли бдели и будемо ли безбрижни и немарни за спасење своје душе, последњи дан и час нашега живота биће нам на пропаст, по сведочењу *Божанскога Писма*, које вели *да се на дан ђоџибли осџавља заџаи, кад се сџусџи ђнев* (Јов 21, 30).

А будемо ли се пренули и бдели све време свога живота, умом и срцем, и будемо ли се свим силама трудили у делању заповести Божјих, онда ћемо се, у време своје кончине и свога изласка из овога пролазног живота, радовати као слуге Благога Бога, по речи која вели: *Блаџо џоџе служи коџа, дошавши џосџодар њеџов, нађе да чини џџако* (Мт 24, 46).

Амин.

БЕСЕДА О ПОСЛЕДЊЕМ СУДУ

Свима нам се ваља јавиџи на суду Христџовом, да џрими сваки оно џџо у џџелу учини, било добро или зло. (2. Кор 5, 10; Рим 14, 10)

Љубљени верници,

Једно од душеполезних делања нашега ума јесте и размишљање о праведном и страшном Последњем Божјем суду. Ко буде стално имао у уму дан и час свога изласка из живота и свога предстајања пред Спаситељем нашим Исусом Христом на Суду, проводиће дане свога живота *са сџрахом и џреџеџом* (Пс 2, 11). Ко је свестан да ће за сваку празну реч полагати рачуна у дан Суда (Мт 12, 36) увек обуздава свој језик и мери своје речи с много расуђивања.

Ко не заборавља да ће Син Божји судити блудницима и прељубницима (Јев 13, 4), тај се до смрти подвизава и бори да влада својим телом и да га очува чистим, како не би посрнуо у бездан блуда. Ко је свестан тога да се и поглед на жену са жељом за њом сматра блудом (Мт 5, 28), чуваће своје очи и ум с великим страхом Божјим.

Ко размишља о речима *Светиога Писма*, према којима ћемо и за мисли и похоте срца бити испитивани у дан Последњега суда (1. Кор 4, 5), чуваће свој ум и срце (1. Кор 4, 5) како би учинио да буду извор живота, а не смрти. Ко размишља да ће на Последњем суду све тајне нашега срца бити откривене (Јев 4, 12), чува себе од свакога греха, будући пажљив на све мисли и наклоности свога срца. Буде ли такав чиме згрешио злим мислима и намерама, намах ће се од срца покајати и похитати духовнику да се исповеди, и добиће разрешење и од Бога опроштај (Мт 18, 18).

Ко ће се свагда сећати да је људима одређено да умру и да им се затим суди (Јев 9, 27), проводиће све своје дане на земљи с великом побожношћу и страхом Божјим, да би у дан праведнога Суда добио од Христа милост и самилост.

Наведимо сада неколико доказа из *Светиога Писма* о страшном Последњем суду. Почећемо са светим пророком Мојсијем, који је, помињући Књигу живота у дан Суда, када је народ Израилев згрешио, направивши златно теле и поклонивши му се, поставши, тако, достојан Божјега гнева и љутње, рекао Богу: *И сада, ако хоћеш да*

оїпросїиши сав ірех, оїпросїи, а ако ли нећеш, избриши и мене из Књије живоїа коју си написао (Израак 32,32).

Свети пророк и цар Давид, пророкујући о оба Христова доласка у свет, првом – ради спасења и другом – ради суда, рекао је: *Јер долази (Госїод) да суди земљи* (Пс97,9). Затим, износећи да ће Последњи суд бити након што се број анђела палих с неба попуни Светим и спасеним душама, вели: *Судиће у народима, испуниће лешевима (земљу), скришиће лаве мноїих на земљи* (Пс109,6).

Говорећи поново о Суду, вели: *А Госїод довека осїаје, ірїїр-мио је за суд іресїо Свој* (Пс9,8). *Он ће судиїи васељени іправдом, судиће народима іправоїом* (Пс9,9). *Бої над боїовима, Госїод, іовораше и іпрїзва земљу* (Пс49,1). *Судиће васељени у іправди, и народе у истїици Својој* (Пс95,13).

Свети пророк Јеремија, говорећи Духом Светим о Спаситељу нашем Исусу Христу да је по телу из племена Давидовог, вели: *Гле, іду дани іовори Госїод, у које ћу іодиїнуїи Давиду клицу іправедну, која ће цароваїи и биїи срећна и чиниїи суд и іправду на земљи* (Јеремија23,5). *Ја Госїод испїиїујем срца и искушавам бубреїе, да бих дао свакоме ірема іуїїевима њеїовим и іо ілоду дела њеїових* (Јеремија17,10).

Свети и праведни, многотрпљиви Јов, помињући Суд, вели: *Како би моїао човек биїи іправ іред Боїом? Ако би хїїео іреїи се с Њим, не би Му моїао одіовориїи од іїисуће на једну* (Јов9,2–3). Свети пророк Језекиљ, говорећи с Израїљем као у име Божје, сећа се праведнога Суда Божјег, говорећи: *Нису ли ваши іуїїеви неїрави? Зайїо, доме Израїљев, судићу вам свакоме іо іуїїевима њеїовим, іовори Госїод; обраїиїиїе се и ірођиїиїе се свих іреха своїих, и неће вам безакоње биїи на сїоїиїање* (Језекиљ 18,29–30). И свети пророк Исаија говори о Суду: *Ући у сїену и сакриј се у ірах од сїїраха Госїодњеїа и од славе величансїва Њеїова, кад усїїане да іоїїре земљу* (Исаија2,10–12).

О Последњем суду говори и свети пророк Јоїл, овако: *Замахниїе срїом, јер је жетїва узрела; ходиїе, сиђиїе, јер је шїесак іун, каце се іреливају, јер је злоћа њихова велика. Гомиле, іомиле у долини судској, јер је дан Госїодњи близу у долини судској. Сунце ће и месец іомркнуїи, и звезде ће усїїеїнуїи своју свейлосїи. И Госїод ће рикнуїи са Сиона, и из Јерусалима ће іусїиїиїи ілас Свој, и зайїреїиће се небо и земља; али ће Госїод биїи уїочиїиїе своме народу и креїосїи синовима Израїљевим* (Јоїл 3,13–16). А свети

пророк Данило овако говори о Суду: *Гледах докле се іосїавиїше іресїоли, и Сїїарац сеге, на ком беше одело бело као снеї, и ко-са на ілави чистїа као вуна, іресїо Му беше као іламен оїњени, іїочкови Му као оїањ разїорели. Река оїњена излажаше и іїечаше испїрег Њеїа, іїисућа іїисућа служаше Му, и десетї іїисућа іо десетї іїисућа сїаїаху іред Њим; Судија сеге и књиїе се оїївориїше* (Данило7,9–10).

У наставку ћемо представити неколико сведочења, од мноштва постојећих, која наводе свети Јеванђелисти и Апостоли и Свети Оци у вези са Страшним последњим судом.

Свети апостол Петар казује о Последњем суду овако: *Јер кад Бої не іоїїїеге анђеле који саїреїиїше, неїо их баїи у окове мрака іакленоїа, и іредаге да се чувају за суд, то нас учи да зна Госїод іобожне избављаїи од искушења, а неїраведнике да чува за казну у дан судњи...* (2.Пт2,4–9). И опет: *И кад се јави Архїасїїир, ірїмїїїе венац славе који не вене* (1.Пт5,4).

Са своје стране, свети апостол Павле вели о Последњем суду: *Зайїо не судиїиїе ниїиїа іре времена, докле не дође Госїод, који ће и освейїлиїи иїїо је скривено у іїама и објавиїиїи намере срца; и іїада ће биїи свакоме іохвала од Боїа* (1.Кор4,5). И опет: *А вама сїїрадалницима сїокојсїиво са нама када се јави с неба Госїод Исус с анђелима силе Своје, у оїњу іламеноме, Који ће судиїиїи оне који не іознају Боїа и не іокоравају се Јеванђељу Госїода нашеї Исуса Христїа* (2.Сол 1,7–8). На другом месту, помињући исто Суд, вели: *Сад ме чека венац іравде, који ће ми у онај дан даїи Госїод, іраведни судија; али не само мени, неїо и свима који с љубављу очекују Долазак Њеїов* (2.Тим4,8).

О Последњем суду говори и свети јеванђелист Јован, преносећи Спаситељево речи: *Не чудиїе се іїоме, јер долази час у који ће сви који су у іробовима чуїи ілас Сина Божјеїа, и изићи ће они који су чинили добро у васкрсење живоїа, а они који су чинили зло у васкрсење суда* (Јн5,28–29). На другом месту вели: *Оїїаи не суди никоме, неїо је сав суд дао Сину, да сви іоїїїују Сина као иїїо Оца іоїїїују. Ко не іоїїїује Сина не іоїїїује ни Оца, Који іа је іослао* (Јн5,22–23). Затим вели: *И сад, дечиїе, осїїаниїиїе у Њему да кад се јави имамо слободу, и да се не іосїїидиїмо іред Њим о Доласку Њеїову* (1.Јн2,28).

У Оїїкривењу говори још јасније о часу Последњег суда: *И видех велики, бели іресїо, и Оноїа иїїо сећаше на њему, од чијеїа*

лица побеге земља и небо, и месџа им се не нађе. И видех мрџиве, велике и мале, ѓде стоје ѓред ѓресџолом, и књиџе се оџворџше, и друџа се књиџа оџвори, коџа је Књиџа живоџа; и бише суђени мрџиви ѓо делима своџим као шџџо је заџисано у књиџама. И море гаде мрџиве коџи су у њему, и смрџи и џакао гадоше мрџиваце коџи беху у њима, и бише суђени сваки ѓо делима своџим (Отк 20, 11–13).

Исто се у Оџкривењу вели: И видех, кад оџвори шестџи џе-чаџи, настџа земљоџпрес велики, и сунце џосџа црно као вређа од косџреџи, и месец сав џосџа као крв; и звезде небеске џадоше на земљу, као шџџо смоква одбацује замџџке своје кад је заљуља велики веџар; и небо се измаче као свиџак кад се савије, и свака џора и остџрво џокренуше се с месџа своџих. И цареви земаљски и великаши и војводе и боџаџаши и силни и сваки роб и слободњак сакрише се у џеђине и у сџџене џорске; и џовораху џорама и сџџена-ма: Падниџџе на нас и сакриџџе нас од лица Оноџа шџџо сеџи на џресџолу и од џнева Јаџџеџова, јер дође велики Дан џнева Њеџова, и ко може оџсџаџи? (Отк 6, 12–17).

Љубљени верници.

Довде сам вам изнео неколико од премногих сведочења о Последњем суду. од светих Пророка и од светих Апостола и Јеванђелиста. Али ко нам је о Великом Божјем суду говорио јасније него сви пророци. апостоли и јеванђелисти? Ваистину, нико други, до сам Господ Бог и Спаситељ наш Исус Христос, Саздатељ целога света (Јн 1, 3).

Господ наш Исус Христос, Који ће судити свету, открио нам је, из Своје неизрециве љубави према људском роду, не само оно што је везано за Дан Његовога доласка ради Суда, него и знаке коџи му претходе. То је учинио нас ради, како бисмо знали да се ближи дан Његовога Доласка и како бисмо се отпре припремили, с покајањем из свег срца за наше грехе и са светим старањем, да онај дан не би дошао на нас изненада и затекао нас неприпремљене и достојне за осуду.

По самом сведочењу Господа нашег Исуса Христа, знаци коџи ће најављивати крај света и Његов Долазак за страшни Последњи суд биће ови:

Најпре ће доћи у свет мноџи лажни џророци, у име Христово, и многе ће обманути (Мт 24, 5). Они ће силом џавола, творити велике знаке и чудеса (Свети Андреј Кесаријски, Тумачење Оџкривења, гл. 13, 13–14). Ти лажни христоси представљени су у Оџкривењу у лику

звери коџа излази из земље и има јагњеће рогове а говори као аждаја (13, 11). Они ће узети силу од духа антихристова и сатанинога, да би творили лажна чудеса и џаволске утваре. Они неће доћи да се поклоне икони Христовој, Богомајкиној и Божјих Светитеља, него само лику антихристовом (Свети Андреј Кесаријски, Наведено дело, гл. 13, 11).

Лажни пророци су сви коџи кажу да верују у Христа а оснивају секте и јереси, залутавши од истине. Њих. по сведочењу светога Андрије Кесаријског, представља коњ вран из Оџкривења (6, 5), на којем сеџи џаво и сви предводници јеретика. Представљени су враним коњем, пошто имају џаволом зацрњен и затамњен ум, као и због тамности њихове зле вере. Мерило онога што јаше на враном коњу јесте Свеџо и божанско Писмо, које сви секташи и јеретици тумаче по свом, џаволом поквареном, уму: јер они понекад додају, по свом злом мишљењу, а другим речима из канона Свеџоџа Писма изврђу смисао како њима одговара, да би подржавали своју лажну заблуду, не управљајући се по правичном и светом мерилу правде коју проповеда Света Христова Црква (Свети Андреј Кесаријски, наведено дело, 6, 5). Ти лажни пророци, коџи по свом нахођењу мењају значење Свеџоџа и божанског Писма, неће да знају да Бог не подноси ни додавање ни одузимање, као што Сам заповеда: Нишџџа не догаџџе к речи коју вам Ја заџоведам, ниџџи одузмиџџе од ње (Зак. пон. 4, 2; 12, 32; 30, 6; Отк 22, 18–19).

Лажни христоси представљени су још и коњем сивцем из Оџкривења (6, 8), пошто у свему настоје да буду лицемерни и лукави, да би многе обманули. Јахач на том коњу, на тим лажним христосима, јесте џаволска завист, коџој је тачније име смрт: а пакао иде за смрђу, означавајући да за лажним христосима. као и за лажним пророцима, следи мука пакла. Њима је Бог дао слободу да убијају људе мачем, то јест хулама своџих нечистих језика: глађу. то јест недостајањем речи Божје; и зверима земаљским. то јест своџим зверским наравима (Свети Андреј Кесаријски, наведено дело, гл. 6, 8).

Значи, разлика између лажних пророка коџи постоје сада и оних што ће доћи у свет, састоји се у томе што први мењају праву веру јересима и секташким заблудама, а потоњи ће. по допуштењу Божјем, ради убеђења правоверних, имати од џавола и силу да творе знаке и чудеса, обмањујући и неке изабране, као што нам је Спаситељ прорекао (Мк 13, 22).

Спаситељ нам казује и следеће о крају света: Чуђџџе раџџове и џласове о раџџовима. Гледаџџе га се не уџлашиџџе; јер џџреба све

да се збуди. Али још није крај. Јер ће устати народ на народ и царство на царство, и биће љади и љомори и земљотреси по свету. А што је све љочешак стварања (Мт 24, 6-8).

Други знак који претходи крају света и Христовом доласку за Последњи суд биће и љроповедање Јеванђеља свим народима (Мт 24, 14). Овде је нешто тајинско и тешко појмљиво, јер један од светих јеванђелиста вели: *И свима народима љреба најљре да се љроповеда јеванђеље* (Мк 13, 10), а свети јеванђелист Матеј вели: *И љроповедаће се ово јеванђеље о Царству љо свему свету за сведочанство свим народима. И љада ће доћи крај* (Мт 24, 14). Дакле, ако ће се проповедати само за сведочанство, онда можемо очекивати крај свакога часа, јер је Свето јеванђеље стигло до сада за сведочанство до свих народа на свету, пошто нема места на свету где се до сада није чуло о хришћанској вероисповести и о Господу нашем Исусу Христу. А ако треба да апсолутно сви народи поверују у Јеванђеље и да се крсте хришћанским Крштењем, онда има још много времена, пошто ни половина светског становништва није крштено у хришћанство.

Други знаци који ће бити пре Доласка Господа нашег Исуса Христа за Последњи суд, по Његовом сведочењу, биће и ови: Биће велики прогон хришћана због сведочења имена Христовог (Мт 24, 9). Биће великих невоља и тескоба, каквих није било од почетка света (Мт 24, 21). Многи ће се помутити у вери, и продаће и омрзнути једни друге (Мт 24, 9-10). Многи ће доћи у име Христово говорећи: *Ја сам Христос. И многе ће љреварићти; и зашто ишло ће се умножити безаконје, охладнеће љубав многих* (Мт 24, 12).

Знаци најближи Господњем Доласку биће: помрачење сунца и месеца; падање звезда с неба; покретање сила небеских (Мт 24, 29). Након тога ће се показати Свети Крст на облацима небеским, по сведочењу Господа. Који вели: *И љада ће се љоказати знак Сина Човечијега на небу; и љада ће љројлакаћти сва љлемена на земљи; и уљедаће Сина Човечијега где иде на облацима небеским са силом и славом великом* (Мт 24, 30). Одмах након тога зачуће се милиони труба божанских анђела. По сведочењу светог Григорија Богослова, глас тих златних труба ће покоравати стихије, цепати камење, отворати гробове и отворати дубине. Неки се питају хоће ли бити једна или више труба, пошто апостол незнабожаца, Павле, вели: *При љоследњој љтруби* (1. Кор 15, 52), а свето Јеванђеље вели: *И љослаће анђеле Своје с великим љласом љтрубним* (Мт 24, 31).

Међутим, свети Јован Златоуст јасно каже: "Ако буду многи анђели, многе ће бити и трубе" (*Двери љокајања*, стр. 75). Такође ће скрушити врата пакла и одрешити свезе мртвих, а на глас труба, за трен ока, мртви ће устати нераспадљиви (Мт 24, 31; 1. Кор 15, 52).

Али који ли ће анђели бити послани са трубама да најаве Долазак Господа и велики дан Последњег суда?

По сведочењу Светих Отаца, анђели којима ће Бог поверити трубе Суда биће из чете Начала, јер они, као што казује свети Дионисије Ареопагит, штите земаљске народе и чувају границе свих земаља.

О љима се у *Божанском Писму* казује овако: *Каг Вишњи раздаде наследство народима, каг раздели синове Адамове, љосиљави међе народима љо броју анђела Божијих* (Зак. пон. 32, 8).

Свети Оци кажу да ће се глас тих труба чути до најдоњих дубина ада, како би позвале на суд и љаволе; чуће се и до неба, како би оданде позвале све Светитеље и праведнике од почетка века. Глас тих труба ће позвати све из гробова и све становнике земље од Адама до краја века. Тада ће се испунити што је речено преко Духа Светога: *Призваће небо свише и земљу, да суди народу Своме* (Пс 49, 4). Неки светитељи кажу да ће ти анђели трубити звуцима жалости и страха, сваки на месту где је чувао. Који су чували Енглеску трубиће над Енглеском; који су чували Русију трубиће над Русијом; који су чували Француску трубиће над Француском, и тако сваки над земљом над којом је био чувар, будећи својим трубама све мртве од почетка века. Доћи ће и други анђели с трубама, они којима је било поверено чување великих светских градова, разних области и држава на земљи, и сваки ће на свом месту трубити у своју трубу, објављујући долазак Господа и приспеће великога дана Последњег суда (*Двер љокајања*, стр. 76).

Тада ће се испунити што је пророковао свети пророк Софонија, који је рекао: *Близу је велики дан Господњи, близу је и иде веома брзо; љлас ће бити дана Господњега, љорко ће љада викаћти јунак. Тај дан је дан када ће бити љнев, дан када ће бити љшуба и мука, дан када ће бити љусишошење и заљирање, дан када ће бити мрак и љшма, дан када ће бити љоблак и маља, дан када ће бити љтрубљење и љоклич на љврге љрагове и на високе уљлове* (Софонија 1, 14-16).

После тих претходно изнетих знакова спустиће се с неба небројане чете херувима, серафима и светлоносних анђела. Тада ће се показати престо славе Божје на облацима небеским, и Сам ће

Господ сићи с неба и сешће на престо славе Своје да суди целом свету, као што каже Јеванђеље: *А када дође Син Човечији у слави Својој и сви Светији анђели с Њим, тада ће сести на престо славе Своје. И сабраће се пред Њим сви народи, и разлучиће их између себе као пастир што разлучује овце од јаради. И поставиће овце с десне стране Себи, а јарад с леве* (Мт25,31–33).

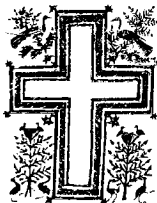
Након што им буде свима пресудио, одредиће да праведници иду у живот вечни, а грешници у муку вечну (Мт25,46). Међутим, неће се свим народима са земље судити по истим законима. Тако, паганима ће се судити по закону њихове савести (Рим2,14); Јудејима – по Закону Мојсијевом (Рим12,12–15); а хришћанима – по Јеванђељу (Јн12,46; Рим2,16; Јак2,12).

Љубљени верници.

До Доласка Господа, када ћемо зачути трубе анђела, имамо од Бога тајинску трубу: глас своје савести. Послушајмо тај глас савести, глас те свете трубе, јер послушавши га, слушамо сâм глас Господњи који је у нама. Будемо ли послушали глас те тајинске трубе наше душе, који стално вапије у нама, корећи нас када грешимо и гневимо Бога, душу ћемо помирити с Њим и помирићемо са собом и небу и земљу (Свети Исак Сиријски, *Беседа о Последњем суду*).

Ослушкујмо све време тајински глас наше савести, јер ако нас наше срце не буде осудило, имаћемо смелост пред Благим Богом у дан Суда (1. Јн3,20–21).

Амин.

БЕСЕДА О РАЈУ

Што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође, оно припреми Бој онима који Га љубе. (1. Кор2,9)

Љубљени верници,

У Светом Писму срећемо да *засади Господ Бој врћ у Едену, на истоку, и постави тамо човека, којега сазда* (Пост.2.8). Шта значи Едем? На то нам питање одговара свети Василије Велики, говорећи: "Едем значи наслађивање" (*Шестоднев*, 1826, Беседа о Рају, стр. 61). Али какво ли је тамо наслађивање? Да ли само телесно? Непристойно је да неко тако што и само помисли!

Дакле, треба да подразумемо наслађивање достојно Бога, које одговара Његовом божанском делању, наслађивање које је прикладно Светитељима. Чуј Онога Који каже: *Наслади се Господом, и даће ти молбе срца твоја* (Пс36,4). А на другом месту: *Речни токови веселе рад Божји* (Пс45,4). Вртом Раја назива се поток насладе, који храни и подиже лепоту оних мислених садница, по речи: *Река излажаше из Едена да најаја врћ* (Пост.2.10).

Да бисмо појмили достојни рукосад и делања Блага Бога, сетимо се онога што је Спаситељ наш Исус Христос рекао Својим ученицима у светом Јеванђељу: *Ви сите лозе и Отац Мој је виноградар*, као они који су засађени у дому Господњем и који цветају у дворима Бога нашега (Пс91,13). О том духовном саду говори и свети апостол Павле: *Ја носадих, Ајолос зали, али Бој учини да узрасије* (1. Кор3,6). Свети пророк Давид каже да је праведник подобан дрвету засађеном крај извора вода, *које плод свој доноси у време своје, и листи његов неће оћасати* (Пс1,3). И опет: *Праведник као палма процветаше* (Пс91,13).

Спаситељ наш Исус Христос обећао је Рај разбојнику благоразумном, распетом заједно с Њим на крсту, који Га је, верујући од срца да је Он ваистину Бог, исповедио устима, и опроштени су му сви греси, и зачуо је: *Данас ћеш бити са Мном у Рају* (Лк23,43). То је рекао Господ да би нам показао да Он до последњег часа живота прима човека који се каје. И светога апостола Павла видимо како, још у животу будући, узнет до трећег неба, иде у Рај, где чу неискане речи које човеку није доушћено говорити (2. Кор12,4).

У Рају је вечна радост, као што вели Давид: *Довека ће се радовајти* (Пс5,11). У Рају је свагда светлост праведних. Свети Оци Цркве Христове рекли су да је Рај двојак: то јест, чулан и духован је, видљив и невидљив, као што и човек има у себи нешто видљиво и нешто невидљиво, то јест тело и душу (Свети Јован Дамаскин, *Тачно изложење православне вере*, О Рају, стр. 95).

Љубљени верници,

Пошто смо ово мало казали о Рају, у наставку ћемо навести неколико сведочења о Царству Небеском.

Божанско Писмо нам казује да је Царство Небеско царство свих векова и да влада над свим народима, по речи: *Царство је Твоје царство свих векова, и владичанство Твоје у сваком нарашћају и нарашћају* (Пс144,13). Царство Небеско је "Царство свих бескрајних блаженстава" (*Двер њокајања*, стр. 221). Царство Небеско се још назива и *прадом Божјим* (Јев11,10); *прадом Цара великога* (Пс47,3) и *небеским Јерусалимом* (Отк21,18). *Царство Божје није јело ни њиће, неће праведности и мир и радости у Духу Светијоме* (Рим14,17), и *ништа нечистио неће ући у њега* (Еф5,5; Гал5,21). *Царство Божје није у речи неће у сили* (1. Кор4,20). *Царство Божје унутира је у нама* (Лк17,21).

Да би неко ушао у Царство Небеско, треба да се роди водом и Духом (Јн3,4): да буде безазлен као деца (Мт19,14); а његова правда да буде већа него правда фарисеја (Мт5,20); да буде прогоњен Христа ради (Мт5,10-12); да поднесе многе невоље у животу (Дал14,22); да има савршено самопожртвовање (Мк9,13) и да се целога живота труди у делању заповести Божјих (Мт11,12; 27,50-52).

Из учења светога апостола Павла произилази да ће, после општег васкрсења. Благ и Бог украсити тела праведника са четири велика дара: нераспадљивошћу, силом, духовношћу и славом (1. Кор25,42-44). Говорећи о првом дару прослављених, то јест о нераспадљивости, свети апостол Павле вели: *Сеје се у распадљивости, устјаје у нераспадљивости* (1. Кор15,42). Тиме да појмимо да после општега васкрсења Бог прославља тела праведних, и она више не могу примати страсти ни по делању, ни по сили. По делању неће више имати болест, старост, немоћ или какву ману. А по сили неће више примити никакву страст која би их могла повредити, као што се повређују у овом веку: од ударца, од ране, од слабости, од глади, од жеђи или од умора.

Други дар тела прослављених по васкрснућу биће слава, то јест сјај, по речи која вели: *Сеје се у беичаићу, устјаје у слави*

(1. Кор15,43). Свети Оци кажу да ће тела праведника, по васкрснућу, имати славу и сјај на два начина: као оно што је прозирно, као кристал или бистра вода, и као оно што има од себе светлост, као сунце и звезде.

О првом својству васкрснутих тела свети Григорије Богослов вели: "Тела блажених грађана ће светлети у себи сјајем и озариће се чистотом толико, да ће она бити отворена и видљива сваком оку". Чињеница да ће друго својство бити не само прозирност и бистрота, него и велики сјај, произилази из речи Господа нашег Исуса Христа, Који вели да *ће праведници засјајати као сунце у Царству Божјем* (Мт13,43). Тај сјај ће извирати зраке из лепоте и украса свакога праведника.

Колико ће радости и весеља бити тада, када неко види мноштво сунаца сабраних заједно! Ако једно сунце доноси толико весеља очима, како ли ће бити када буду сјале хиљаде хиљада и милиона? Неки од Светих Отаца усудили су се да кажу да "ако би се једно једино тело праведника спустило с небеса на земљу, сигурно би тада својим сјајем наткрило све звезде и сунца" (*Двер њокајања*, гл. 3, стр. 248).

Трећи дар телесима праведника у Царству Небеском биће сила, по сведочењу *Светијога Писма*, које вели: *Сеје се у немоћи, устјаје у сили* (1. Кор15,43). Свети Оци кажу да ће тако велика бити сила и крепост тих Светитеља, да ће и најмањи од њих моћи да њише цели свет као какву лаку куглу. Та тела праведника, по васкрснућу, нити ће моћи бити огњем сажежена, нити ће моћи бити водом потопљена, нити ће мачем којег тиранина моћи бити посечена; никакво их оружје неће моћи ранити, нити ће их глад, нити жеђ, нити умор поразити.

Четврти дар тела праведника, по васкрснућу, јесте *духовност и светлост*, по речи: *Сеје се тело душевно, устјаје тело духовно* (1. Кор15,44). Тако ће лака, тако танана и лакопокретна бити та тела праведника, по васкрснућу, да се ни по чему неће разликовати од духова и анђела. Толико ће се духовнога дара, толико власти и силе дати праведницима, да ће се моћи кретати с места на место брзином муње. То брзо кретање духовних тела Соломон поређује с покретом огњених варница, говорећи: *Трчаће као искра по слами* (Премудрост Соломонова3,7). А пророк Језекиљ их пореди са зрацима муње, говорећи: *И животиње џрчаху и враћаху се као муња* (Језекиљ1,14).

Блажени Августин, износећи како ће кретање тих духовних телеса праведника бити тако брзо, да ће претећи кретање мисли, вели: "Камо дух жели, онамо је тело присутно. Јер за трен ће праведници моћи тим духовним и прослављеним телесима да се успну на небо, да сиђу у пакао или да стигну до крајева земље" (*Двер ђокајања*, гл. 3, стр. 299).

Да бисмо појмили како је неизрецива духовна слава и радост оних који су, даром и милошћу Благога Бога, стигли у Рај, испричаћу вам побожну причицу.

Био је у једном општежићу неки монах, веома побожан у оном што је духовно, који је испуњавао сва добра дела и који је, чујући овај стих пророка Давида: *Хиљада година, Госйоде, у њивојим очима су као јучерашњи дан, који је прошао*, стално размишљао, не могући да га појми. Пошто у том манастиру не беше ниједнога ученог учитеља којег би могао да упита о тим речима, молио се постојано Благоме Богу да му открије смисао дотичнога стиха.

Пошто се много молио, услишио га је Бог, Који твори вољу оних што Га се боје. Једнога дана, након што је прочитано богослужење јутрења и сва братија се разишла по келијама, он беше остао сам у цркви, молећи се по свом обичају. Тада је видео неисказано лепог орла како лети по цркви и често му се приближује. Монах се обрадовао таквој лепоти и хтео је да га ухвати. Орао се, међутим, мало по мало удаљавао, а монах је ишао за њим.

Следећи тог орла, изашао је из цркве, затим из манастира, и стигао у оближњу шуму. Тамо је орао почео да пева тако пријатну и сласосну мелодију, да је монах пао у занос због сладости тога поја, размишљајући с неизрецивом радосћу о сласосном поју који је у Рају. Привучен лепотом орловог поја, добио је, даром Божјим, толико силе и воље, да више није осећао ни умор, нити икакву телесну потребу. Затим се у њему догодио толики преображај, да се осећао као да је у самом Рају. Тако је слушао оно анђеоско појање читавих 300 година.

По окончању појања, анђеоско се (јер анђеоско беше тај орао), вазнео на небеса, а монах се вратио у манастир, мислећи да је изостао одане само сат времена. Када је стигао у манастир, вратар га је упитао: "Откуда си, оче?" Он се зачудио што га не познаје и рекао му: "Ја сам тај и тај, зар ме не знаш?" Вратар је рачунао да је он сишао с ума и рекао му је: "Нисам те никад ни видео у овом манастиру".

А монах, ужаснут, изређао је вратару сав поредак општежића, као и имена братије.

Након што је саслушао, вратар је одвео монаха к игуману и рекао му све што се догодило. Игуман је сазвао све монахе пред њим, али он није препознао ниједнога од оних које је знао. Тада им је рекао са страхом: "Чудим се, браћо, и не могу да схватим како се догодила ова промена за сат времена колико сам изостао, да не познајем никога од вас, ни ви мене? Бог ми је сведок да није прошло више од сата времена, од како сам изашао из манастира, након што сам прочитао правило јутрења, а игуман је био тај и тај, и ти и ти браћа и оци".

Прегледавши протокол где су била записивана имена братије, игуман је сазнао да је од тада прошло 300 година. Тада су почели питати монаха какав је он човек и каква је добра дела творио, да би сазнали зашто га је Благи Бог удостојио такве благодати. А он је одговорио: "Не знам ино своје добро дело, до да сам увек био послушан старешинама и да сам имао савршену љубав према сабраћи, да нисам ниједнога никад саблазнио, и особито да сам имао много љубави и поштовања према Пречистој Владичици и свакога дана читао њене икосе".

Затим им је подробно испричао све, као и догађај са орлом.

Када је завршио причање, они који су га слушали појмили су тајну и, плачући од радости, целовали га, гледајући у њему небеско а не земаљско саздање, јер су и његове речи изгледале заиста божанске, а не људске. Затим је игуман рекао: "Оче, узнеси славу Богу, Који те је удостојио таквога чудесног узношења, које нико до тебе на такав начин није видео у овом привременом и таштом свету, и што си појмио један део овога небеског и сласосног поја и неизрецивог веселја. Знај да си 300 година био узет, а теби се учинило само сат. Толико ће радости и веселја осетити Светитељи у рају, поставши судеоници блаженога уживања Пресвете Тројице, да ће им се хиљада година чинити као дан, по речи пророка Давида".

Чувши то, монах је спознао истину и, славећи Бога, лио је сузе радоснице, затим је искао да се причести Телом и Крвљу Господњом. Након што се причестио Светим Тајнама, рекао је с много побожности: "Сада отпушташ с миром раба Свога, Владико..." и намах је предао свој дух у руке Благога Бога (*Сјасење ирешника, О неисказаној слави Раја*, стр. 472).

Љубљени верници,

Не могу да ово пишем а да не уздишем, помишљајући како је велика милост и самилост Преблагога Бога према онима који Га љубе и имају као посредника Његову Пресвету и Пречисту Мајку, чијим је снажним молитвама и онај блажени монах окусио још у овом веку неисказано блаженство и весеље Раја.

Завршићу ову беседу учењем светога Василија Великог, који вели: "Ако ли си духован и размишљаш узвишеније од телесних сладости, успни се мишљу ка лепоти анђела и научи шта су плодови правде међу њима. Види многоводну реку Благога Бога (Пс45,4), реку чији токови веселе град Божји (Јев11,10) и чији уметник јесте једино Бог. Кроз тај град протиче река Божја која извире из Едема и напаја Рај" (Шестоднев. *Беседа о Рају*, стр. 61).

Нека би милост и самилост Благога Бога и нас недостојне удостојиле блаженства Раја.

Амин.

БЕСЕДА О ПАКЛУ

И у паклу, налазећи се у мукама, подиже очи своје и уледа издалека Авраама, и Лазара у наручју њејову.
(Лк 16,23)

Љубљени верници,

Након што смо у два претходним проповедима говорили о Последњем суду и о Рају, у овој ће бити речи о паклу.

Једна стара и врло корисна књига саветује нам да се често спуштамо умом у дубину пакла. како бисмо се, кроз то размишљање, узнели на небо. Али ево шта пише у тој књизи: "Сви људи који живе на свим странама земље и овога света нека умом сиђу тамо где је пакао, док су у животу, да не би сишли у пакао пошто буду умрли. Ако од свег срца желиш да се успнеш на небо, сиђи пре тога у пакао" (*Двер покајања*, Брашов, 1812. стр. 165–166).

Покажимо најпре, сведочењима из *Светиога* и божанског *Писма*, шта је пакао и колико врсти мука обухвата.

Пакао је место муке и осуде (Мт 23,33; Лк 16,23). А у погледу врста и различитости мукā које су у паклу. исто се из *Светиога Писма* може сазнати да је у паклу огањ неугасиви и црв неуспављиви по речи: *Где црв њихов не умире, и огањ се не ђаси* (Мк 9,44–48).

У паклу је вечита казна и огањ вечни. по речи *Светиога Писма*, које вели: *Ако ли ђе рука ђвоја или ноја ђвоја саб.лажњава, одсеши је и баци од себе; боље ђи је ући у живоји хрому или к.љасиу нејо да имаш две руке или две ноје, а да ђе баце у огањ вечни* (Мт 18,8). У паклу страда и тело и душа. У паклу је огањ и сумпор (Отк 20,10); огањ неугасиви и црв неусипни, према пророку који вели: *И излазиће и ђледаће мрђва ђела оних ђуди који су ђресђуђи.ли зајовесђи Моје; јер црв њихов неће умрђи и огањ њихов неће се уђасиђи, и биће ђад сваком ђелу* (Исаија 66,24).

У паклу је огањ који сажиче (Јев 10,27); пећ вечита, плач и шкргут зуба (Мт 13,50); пакао огњени (Мт 5,22; 10,28; 18,9); тартар, то јест неподношљива хладноћа и мраз (2. Пт 2,4; Јуда 1,6; Јов 10,21–22; Јн 12,35–36; Рим 13,12); неподношљиви смрад (Исаија 34,3; Јн 11,39); плач, по речи која казује: *Тешко вама који се смејђе сада, јер ћеђе зарђађи и зађлакађи* (Лк 6,25). У паклу је неподношљива глад, према писаном: *Ођладнеће као ђас* (Пс 58,15); и: *Народ ће биђи као храна ођну; нико*

неће пожаливши браћу своја, и зрабиће с десне стране, ја ће ојети бићии ладан, и јешће с леве стране, ја се ојети неће наситићии; сваки ће јести месо од мишице своје (Исаија 9,19). У паклу је огањ и црв неусипни, као што показује Свето Писмо: *Плаћа невернику јестие ојањ и црв.*

О том огњу и црву Спаситељ је рекао: *Где црв њихов не умире, и ојањ се не јаси* (Мк 9,44). Свети Василије Велики казује о тим црвима следеће: "Биће у паклу нека врста отровних црва који једу тела, и једу не засићујући се, и никада не напуне своју утробу, и причињавају човеку неподношљиве муке, особито кад једу" (*Тумачење*, стр. 33).

У паклу је очај, као што пише у Откривењу: *Времена за сјасење више бићии неће* (Отк 10,7), јер се за непокајане и неприпремљене затворила дверь самилости Благога Бога (Мт 15,10). У паклу је вечност, то јест мука безгранична. Вечност мукá у паклу приказао је у мало речи свети пророк Јеремија, који вели: *У појибии вечне ћеш бићии, казује Госјог.*

Вечност мукá у паклу показује Сám Господ и Спаситељ наш Исус Христос, када каже: *Идише од мене, проклетии, у ојањ вечни који је цриврављен ђаволу и анђелима њејовим* (Мт 25,41-46).

Љубљени верници,

Након што смо, по сведочењима из *Божанскоја Писма*, укратко изнели колико врсти мука има у паклу, погледајмо шта је пакао као такав.

Један велики учитељ Цркве Христове каже: "Пакао је земља вечите смрти, царство ђаволá, чија су врата очај. Двориште његово су свезе; прозори – мрак; трпеза – зла усмрђеност и несносни смрад; јело – глад; пиће – жеђ; часовник је плач; простирка – пламен; поредак – беспоредна помутња ужасних понора.

Пакао је земља горка и пуна јадиковке, јаука и непрекидног плача и бескрајне муке. Пакао је одвећ језива земља, страна од које морамо свагда да бежимо. Пакао је земља растужености, земља огорчености, заборава и непрекидних недаћа. Пакао је место безданог огња, свагдашњег носиоца смрти, у којем се огањ вавек не гаси. Пакао је хладноћа и нечувени мраз, који својом брзином продира кроз све кости људи што се тамо муче.

Пакао је црв неусипни, мрак који се опишава, неподношљиви смрад, непрестано батинање, у којем чекићи ђаволá не престају ударати оне што су осуђени заједно с њима. Пакао је трепет и

неисказани ужас при виђењу лица страшних и језивих ђаволá и при слушању шиштања огњених аждаја, које пливају по пламеновима пакла као рибе по води. Пакао је потпуно незнање у погледу побољшања и избављења.

Пакао је збир свих неисказаних и неподношљивих мука и недостајање свих добара и радости. Пакао је место нечувених и невиђених мука, над којим ђаволи царују и где се муче они и сви непријатељи Благога Бога, грешни људи који су били на то осуђени, да се вечно муче заједно с њима. Пакао је тамо где се стара змија и аждаја пала с неба вечито муче гневом Божјим (Отк 20,2-3; 2. Пт 2,4; Јуда 1,6).

Пакао је тамо где аждаја, сатана, царује и заједно с грешницима гори и мучи се, по праведном гневу Благога Бога и Сведржитеља. У паклу лукава змија не престаје да уједа своје подвлашћене. Она је због лукавства прозвана змијом, због зверства којим повређује – лавом који риче; демоном – због силине којом чини зло; и прозвана је ђаволом због неукротивости гнева" (*Двер покајања*, стр. 220-203).

У наставку ћемо описати и муке којима се у паклу кажњавају грешници.

Прва мука јесте **огањ**, који се разликује од огња с овога света колико се огањ велике пећи разликује од огња нацртаног бојама на зиду. Огањ вечни се разликује од огња с овога света по трима особинама: таман је и никада нема светлости, него само сагоревање; не потпаљује се суварком или дрвима, него је нематеријалан и гори ужасно; никада се не гаси и не смањује (*Сјасење грешника*, гл. 22, стр. 488-489).

Друга мука у паклу је **лед и хладноћа**. Ваволи ће вадити грешнике из огња да би их бацали у тартар. Тартар је бездано језеро, пуно ледене и врло хладне воде. То је "шкргут зуба" о којем говори *Божанско Писмо*.

Трећа казна је **тешки мирис**. Тамо се сабиру све гадне и неподношљиве нечистоте из целог света. Тако је ужасан смрад у паклу, да, када би било могуће да се неко од осуђених поново врати у свет, сав би се ваздух покварио, и мноштво би људи помрло.

Ко сумња у ту истину нека чита у књизи која се назива *Ојлегалo примерá*, где ће наћи следећу причу.

Два брата по телу налазила су се под поучењем код истог духовника, који им је често говорио о мукама пакла. Тако је застрашујуће било што је духовник причао о тим мукама пакла, да је један брат изабрао да постане монах. Онај други, међутим, не верујући

таквим речима, остао је у свету, живећи у свакојаким гресима, а после неколико година стигао је на крај живота. Онда његов брат, монах, дошавши к њему, замолио га је да након што ће умрети дође к њему и каже му на којем се месту налази и да ли су муке пакла заиста тако тешке, као што се прича.

Након доста дугог времена, једне ноћи, показао се монаху онај што беше умро, а монах је упитао: "Молим те, брате мој, реци ми истину: да ли су у паклу тако страшне муке као што казују наше књиге, или су оне написане само да нас застраше?" Тада му је његов брат, који беше умро, одговорио овако: "Хиљадама пута су жешће него ли што пише, јер сви језици заједно нису довољни да испричају те муке".

Монах га је поново упитао: "Да ли ћу моћи и ја да их мало окусим, да бих се уверио у истинитост?" Брат му је одговорио: "Да, али којим чулом желиш да их појмиш?" Монах је рекао: "Ја сам сувише малодушан и бојим се да не умрем ако будем видео очима или осетио рукама: учини, дакле, да само мало помиришем!" Тада је мртви брат истресао мало хаљину, и изашао је тако тешки мирис, да монаси онога манастира нису више могли поднети, него су се врзали тамо-амо као суманути. Зато су и отишли с тога места далеко и сазидали су себи ини манастир.

Четврта казна је **гледање**. Овде су грешници кажњени гледањем мрачних лица ђавола, који су тако ружни и страшни, да ако би видео једнога од њих где долази к теби, и ако би поред тебе била провалија дубока стохвати или ужарена пећ, пре би одабрао да паднеш у провалију или да изгориш у огњу, него ли да видиш ђаволово лице.

Пета казна је **ужасна глад и неизмерна жеђ**, о којима је већ говорено.

Шеста казна је **црв савести** неуморни и неуспављиви.

Седма казна је **најцрњи мрак**.

Осма казна је **очај и вечна ожалошћеност**.

Девета казна је **вечност мукâ у паклу**.

Да би неко схватио ту вечност, нека замисли да, ако би постојала пешчана планина, која врхом достиже небо, и ако би се свакога дана од ње узимало по зрно, једном би јој ипак дошао крај, а пакао нема свршетка. Или, ако би анђео Господњи силазио с неба да би сваке године узео по кап воде из свих океана и мора овога света, ипак би се воде једном окончале, али муке пакла немају краја.

О паклу се може опширно читати у књизи *Спасење грешника* (гл. 20, стр. 488–502).

Да бисмо боље схватили неподношљиве муке пакла, прибележићемо овде, при крају ове беседе, причу.

На Светој Гори Атонској, неки монах, будући болестан и парализован већ више година, од неког времена је био изгубио стрпљење у својој тако дуготрајној болести и почео се молити Богу да му скрати живот. Услишавши му молитву, Бог је послао к њему анђела, који му је рекао: "О, оче, у Својој самилости Господ ти је услишао молитву. Он ти скраћује земаљски живот, али под условом да изабере: или да још годину дана трпиш болест на земљи, или да се три сата мучиш у паклу".

На анђелову реч монах је одговорио: "Још годину дана да лежим у постељи на земљи? То је врло дуго време. Радије ћу страдати три сата у паклу". На те речи анђео Господњи му је узео душу и одвео је у пакао, затим је одступио од њега, рекавши му да ће га после три сата времена посетити.

По одласку анђела био је обузет мраком који је владао свуда, а продорни крици грешника, који су допирали до њега, гледање лица ђавола, у свој њиховој пакленој ругоби, хука огња који је горео с неподношљивом јаром, као и друге неисказане муке, које су га окружавале са свих страна, натерале су га да завапи с ужасом за Божјом помоћи, али није добијао никакав одговор. Чинило му се да је прошло три стотине година од кад се мучи и, видећи да ниоткуда не долази помоћ, почео је да јечи и да шкрипи зубима од бола. Нико га није слушао и није му чуо болове, јер су сви горели у патњама.

Одједном је, међутим, настала светлост велика, и анђео Господњи се весело јавио и упитао га: "Како си, брате?"

Монах је одговорио: "Никада не бих могао поверовати да анђео може лагати! Зар ми ниси обећао да ћеш ме извући одавде након три сата? Ево, прошло је више од три сата, јер сам стотинама година пребивао у овим ужасним мукама!"

"Зашто велиш стотинама година, брате? – рекао је анђео Господњи. Само је сат прошао од када сам те оставио, и имаш још два сата да останеш овде". – "Два сата? О! Не могу више да подносим ову муку, јер немам више снаге. Ако је могуће, извуци ме одавде. Хоћу да страдам на земљи годинама и стотинама година, чак и до дана Последњег суда, до Доласка Господа Бога и Спаситеља нашег

Исуса Христа, само, молим те, извуци ме одавде! Пожали ме и не остави ме!" Тада је анђеоло рекао: "Бог, пошто је Отац самилости и утехе, показује на теби Своју бескрајну Благод, али ти немој заборавити шта си осетио и претрпео и причај и другима како су сурове и непоштедне муке пакла" (*Живой усоиших*, Букурешт, 1890, стр. 333).

А да су Светитељи Божји, патријарси, пророци и праведници који су живели до Доласка Господа нашег Исуса Христа били свезани и држани у аду заједно са осталим осуђеницима, потврђује свети Епифаније Кипарски, који вели: "Тамо, у аду, био је Адам, првосаздани и прворођени... Тамо је био Авел, први мртавац и први праведни пастир и праслика неправеднога заклања Христа, Саздатеља великога Кивота, то јест Његове Цркве, која је све народе, који беху као какве звери, из потопа паганства, кроз голубицу, то јест кроз Духа Светога, спасла и мрачнога гаврана из ње изагнала.

Тамо је био Аврам, отац који је принео на жртву Господа нашег Исуса Христа, који је ножем без ножа и смрћу без смрти жртвовао преблажену жртву Богу. Тамо је био свезан давнашњи Исак, који је био свезан изнад Аврама, да би предображавао Господа нашег Исуса Христа. Тамо је био Јаков у аду, ожалашћен тамо доле, он који је овде горе био ожалашћен за Јосифом. Тамо је био Јосиф, који беше свезан у тамници у Египту, ради предображавања Господа нашег Исуса Христа. Владике свезаног нас ради.

Тамо доле, у тамнини, био је Мојсије, који је некада био у ковчежићу, у тамнини овде горе. Тамо је био Данило у јами, у паклу, који је некада овде горе био у лавовској јами; тамо Јеремија, као у јами блатној, у јами пакла и кварљивости смртне. Тамо, у адском киту који прима цели свет, лежао је Јона, ради предображавања Исуса Христа вечнога и предвечнога.

Тамо је био још и Давид, божански отац, од кога је Христос по телу, и – шта велим Давид? Тамо је био и сам Свети Јован Крститељ, највећи од свих пророка, који је у мрачној утроби проповедао Христа онима у паклу; двоструки Претеча и проповедник живима и мртвима, који је из Иродових тамница послан у тамницу смрти целог света и ада, то јест оних који су од века уснули, праведни и неправедни" (Беседа на погребње божанскога тела Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа, на Свету и Велику суботу; *Житија Свѣтих* за месец март, манастир Њамц, 1813, стр. 272).

Љубљени верници,

Записао сам ово овде, да бих показао да Силазак Спаситеља у ад није био само за грешнике, него за све Светитеље Божје који су лежали свезани у аду због нашега прародитељског греха, кроз који је смрт ушла у људски род. Такође сам навео овде мало од многих сведочења *Свѣтога* и божанског *Писма* и других књига које су написали Свети Оци о неисказаним и неподношљивим мукама пакла, којих треба увек да се сећамо, да не бисмо згрешили пред Богом. Јер свети Јован Златоуст вели: "Ко год размишља о паклу неће ући у њега; и ко год заборави пакао, неће утећи од пакла" (*Погела њиенише*, Беседа о Последњем суду, 1833, стр. 11).

Амин.

БЕСЕДА О ЧОВЕКОВОМ САВРШЕНСТВУ

*Будиће ви, дакле, савршени, као што је савршен
Отац ваш небески. (Мт 5,48)*

Оци, браћо и љубљени хришћани,

У беседи која следи напустио сам да говорим нешто о савршенству човековом на земљи.

Било би боље да ћутим, него ли да говорим о оном што ме превазилази, али се бојим казне ленога слуге, који је сакрио талант у земљи (Мт 25,25). Сећам се и учења светога Максима Исповедника, који вели: "Много нас је који говоримо и мало који творимо, али нико не треба да кварн реч Божју због свога сопственог немара, него нека исповеди своју немоћ и нека не скрива истину Божју. То да не бисмо, поред преступања заповести, постали криви и за извртање речи Божје" (*Добројољубље*, том 2, стр. 114). Зато сам се усудио да вам говорим о човековом савршенству, не по свом умећу, него исто по сведочењима Светих Отаца и Православне Цркве.

У чему се састоји савршенство човека верника у земаљском животу? На то питање свети Јован Лествичник одговара: "Савршенство или бестрашће је онда, када је савршени учинио своје тело некарним и узнео свој ум изнад вештаства, и сва је осећања подредио уму, а душу је поставио пред Бога". Затим додаје: "Савршенство је васкрснуће душе пре васкрснућа тела, други степен, за анђеоским, у савреном Богопознању" (*Добројољубље*, том 9, гл. 12, стр. 418-419).

"Савршенство је првобитно стање или стање истинске природе човекове, јер то није стање затварања у себе, крутог омеђивања, него стање општења и заједницења с Богом, лично, и заједно са ближњима. То је стање спокоја, јер је једно са живљењем у Богу, у којем човек има све и уверен је у вечно постојање" (Свешт. проф. др Д. Станилоаје, *Добројољубље*, том 4, напомена 509, стр. 313-314).

Свети Симеон Нови Богослов износи да је савршенство четврти духовни степен, говорећи: "На то се додаје четврти степен и промена духовнога узраста. То је степен старца и онога коме је оседла коса, и састоји се у непоколебивом упирању погледа ка Богу, што је својствено савршенима" (*Добројољубље*, том 8, стр. 538).

Свети Василије Велики каже: "Ко је постао Богољубитељ и жели да има ма и најмање од Божјега бестрашћа, и жели да окуси

од Његове духовне светлости, од Његовог спокоја, непомућености и кротости, као и од весеља и радости које се из њих рађају, нека се труди да удаљи мисли од свеколике материјалне страсти која му помућује душу; нека гледа чистим, неосенченим очима на оно што је божанско и нека постане незасићено станиште тамошње светлости. Савршени човек је станиште Благога Бога, које жели да што више обухвати Бога" (*Добројољубље*, том 8, гл. 86, стр. 189).

Свети Исак Сиријски говори о бестрашћу овако: "Бестрашће не значи да више не осећаш страсти, него да их више не примаш" (*Добројољубље*, том 8, гл. 86, стр. 189). Свети Дијадох вели: "Бестрашће не значи да нисмо нападани од демонā, јер би за то, по светом апостолу Павлу, требало да изађемо из света (1. Кор 5,10), него да, нападнути од њих, будемо и останемо непоражени" (*Добројољубље*, том 8, стр. 191). Свети Максим Исповедник вели: "Бестрашће је мирољубиво стање душе, захваљујући којем је тешко да се покренемо ка греху" (*Добројољубље*, том 8, гл. 86, стр. 192).

Свети Оци још казују да кроз "обожење" (савршенство) престаје делање људске природе, и оно је замењено божанским делањима, јер су природна својства надићена од божанске славе. Тако, свети Максим Исповедник каже: "Душа постаје бог, починувши, учешћем у божанској Благодати, од свих својих умних и чулних делања, одмарајући заједно са собом сва природна делања тела, које се обожава заједно са душом, у мери свога учешћа у обожењу, тако да ће се тада показати само Бог, и кроз душу и кроз тело, природна својства будући поражена обиљем славе" (Свешт. проф. др Д. Станилоаје, *Православно морално бојословље*, том 3, стр. 313).

Човек праведник у овом животу није сасвим савршен. Свети Оци кажу да "који страдају, надилазећи себе а не задовољавајући се, бескрајно иду за савршенством, несавршеним, које стално само себе надилази, назићујући се непрестано успонима ка Благом Богу" (*Добројољубље*, том 8, свети Јефрем Сиријски, гл. 87, стр. 192-193).

Свети Нил Синајски, износећи да постоје два савршенства, вели: "Треба да појмимо да постоје два савршенства: једно привремено и друго вечно". О овом другом свети апостол Павле вели: *А када дође савршено, онда ће њресјатити што је делимично* (1. Кор 13,10). Израз: *када дође савршено* значи да овде на земљи не можемо обухватити божанску савршеност. И опет, два савршенства познаје свети апостол Павле, и зна истог човека као савреног и као несавреног. За садашњи живот назива га савршеним а у поређењу са истински

савршеним назива га несавршеним. Због тога вели: *Не као да јо већ постојих или се већ усаврших* (Фил 3, 12). И мало даље опет: *Ми, дакле, који смо савршени, овако да мислимо* (Фил 3, 15).

Свети Јован Лествичник вели: "Савршенство савршених је несавршено" (*Доброћољубље*, том 9, гл. 3, стр. 419). Такође и Свети Макарије Велики вели: "Нико не достиже да буде савршен у овом веку, пошто иначе оно што се овде даје не би био залог". И опет: "Кроз искуство знам многе, и убрајам се и ја међу њих, и добро знам да нико овде није савршен: него чак и када би постао сасвим нематеријалан и скоро би се сјединио с Благим Богом, грех иде за њим и никада потпуно не ишчезава пре смрти" (*Доброћољубље*, том 5, Беседа 10, стр. 227–228).

Оци, браћо и љубљени верници,

Из онога што смо до сада говорили појмили сте шта је савршенство, и да свако човеково савршенство у овом животу, на земљи, има своју несавршеност. Међутим, како неко може да буде савршен и у исто време да буде несавршен?

Савршенство људи, особито пред нашим Саздаатељем, безначајно је, јер ма колико се неко, даром Благога Бога, усавршио у овом животу, налази се на почетку савршенства и узрастања у духовном, пошто човек праведан и свети, након што пређе из овога живота у будући век, иде ка узвишенијем савршенству, јер у будућем веку и свети људи и анђели иду из једне мере познања славе Божје у другу, по сведочењу које вели: *Ходиће из силе у силу* (Пс 83, 8; *Доброћољубље*, том 7, гл. 56–57, стр. 339–340).

Светитељи Божји иду, стасајући у слави, до мере пуноте Христове, као што казује свети апостол Павле (Еф 4, 13). С обзиром да је то тако, треба јасно да појмимо да човеково савршенство у садашњем животу има своју несавршеност, пошто савршени непрекидно чезне за већим савршенством, пошто се неострашћени пружају ка жељеном врху других савршенстава, не засићујући се, и тиме они чине да њихово савршенство буде несавршено, пошто вечна добра, као што сам рекао, немају границе.

Духовни човек се усавршава у садашњем веку по мери људске силе, а у поређењу са бескрајним океаном Божјега савршенства он је на почетку савршенства, пошто никада не може потпуно обухватити бескрајност савршенства (*Доброћољубље*, том 9, Беседа 29, стр. 419). Ето због чега и свети апостол Павле вели да је *наше савршенство на небесима* (1. Кор 13, 10; Јев 11, 40; 12, 23).

Да ли је савршенство на земљи обавезно за све? На то питање одговоримо, подсећајући се речи Спаситеља нашег Исуса Христа, које је рекао богатоме младићу што га је упитао шта да ради да би наследио живот вечни: *Ако хоћеш ући у животи, држи зајовести... а ако хоћеш савршен да будеш, иди продај све што имаш и продај сиромасима... ја хајде за Мном* (Мт 19, 17 и 21).

Одавде се јасно поима да Спаситељева заповест о савршенству није обавезна, него остављена на слободну вољу човекову. А на другом месту рекао је: *Ја гођох да животи имају, и да ја имају у изобиљу* (Јн 10, 10), то јест ко хоће да се спасе нека држи заповести Божје, а ко жели да има живот у изобиљу, то јест да буде савршен, треба да напусти све што је световно и да пође за Христом, са много трпљења и самоодрицања, до краја. Дакле, сваком остаје на вољи да се попне на високу степеницу савршенства (*Кириакогромион*, стр. 339).

Којом врлином стиже човек до савршенства и које су врлине савршених? Свети Григорије Палама вели: "Врлина молитве извршује тајну нашега сједињења с Благим Богом, јер молитва је веза словесних створења са Творцем, али сједињење с Богом, то јест савршенство, надилази чисту молитву. Оно значи савршену љубав, и њу човек нема од себе, него она долази од Бога".

Значи, савршена љубав према Богу јесте темељ савршених. Нико, међутим, не достиже ту љубав иначе, до само потпуним очишћењем од страсти и особито – чистом молитвом. То тврди свети Максим Исповедник, када казује: "Све врлине помажу уму да достигне љубав Божју, али више од свих – чиста молитва, јер кроз њу, летећи ка Богу, ум излази из свега што јесте" (*Доброћољубље*, том 7, стр. 246). Врлина молитве веома много помаже човеку да задобије Божју љубав, а љубав је *савршенство*. Свети Исак Сиријски, износећи да кроз молитву човек задобија љубав према Богу, каже да је "љубав од молитве".

Који су знаци по којима савршени познају себе и бивају препознати од људи?

На то питање свети Исак Сиријски одговара овако: "Знак оних који су достигли савршенство ово је: буду ли десет пута на дан предани сажежењу ради човекољубља, неће се заситити, као што је Мојсије рекао Богу: *Али оћросити им ћрех; ако ли нећеш, избриши ме из књиге своје, коју си написао* (Излазак 32, 32). Такође, свети апостол Павле вели: *Јер бих желео да ја сам будем одлучен од Христита за браћу своју* (Рим 9, 3; *Доброћољубље*, том 10, Беседа 81, стр. 395).

Дакле, први знак савршених јесте да имају савршену љубав према Богу и према људима, по речи: *Који љуби Боја љуби и браћиа своја* (1. Јн 4, 21). Други знак савршених јесте да једнако љубе све људе, и непријатеље и пријатеље (Мт 5, 44; Лк 10, 37). Следећи знак савршених јесте да полагају душу за друге (2. Кор 12, 15; 1. Сол 2, 8). Ини знак савршених јесте да умеју савршено да обуздавају свој језик (Јак 3, 2). Ини знак савршених јесте да се никада не уздају у своју духовну моћ (Јов 9, 20; Фил 3, 12).

Ини знак савршених јесте да се више не боје смрти, јер љубав истерује страх (1. Јн 4, 18); затим, да имају савршено смирење и да себе сматрају највећим грешницима (Лк 17, 10; 1. Тим 1, 15; 1. Кор 15, 9; Јов 22, 29). Ини знак савршених јесте да имају у себи плодове Духа Светога, који су: љубав, радост, мир, дуго трпљење и све остало (Гал 5, 22).

Ти и још многи други знаци јесу обележја оних који су, даром Божјим, стигли до савршенства у овом животу, колико је то могуће људској природи.

Оци, браћо и љубљени верници,

Милошћу и помоћу Преплагога Бога записао сам овде понешто о најузвишенијој врлини – човековом савршенству. Истина је да савршене познаје само Благо Бог, Сведржитељ и испунитељ срца.

Што је овде написано није из каквога личног искуства, јер ја сам сасвим грешан и сиромах сваким познањем и добрим делом, него је из сведочења *Светиога Писма*, као и из Светих Отаца.

Тако, завршавам ову смирену и лошу беседу и молим вас све да не заборавите у светим молитвама мене ленога и неделатнога, који сам се усудио да по зидовима цртам воду, којом не могу да утолим духовну жеђ, будући сасвим лишен делања која сам изнео речју и писмом.

Амин.

КАЗИВАЊА О ПРЕЛАСКУ ИЗ ЖИВОТА У ЖИВОТ

ИЗ ЖИВОТА НАШЕГА ОЦА СТАРЕШИНЕ ПРОТОСИНЂЕЛА ЈОАНИКИЈА МОРОЈА, МАНАСТИР СИХАСТРИЈА

Отац старешина манастира Сихастрије протосинђел Јоаникије Морој био је дошао са Свете Горе Атонске, где је провео више година. У манастир Њамц дошао је пре године 1900, и ту му је дато послушање црквењака, будући само монах. Био је монах веома побожан у свом послушању. Никада није спавао до јутрења, које се служило у поноћ. Упало би кандило и свећу и читао *Псалтир*, док није требао да иде и узме благослов од старешине манастира да клепа за јутрење и да буди оце и браћу за молитву.

Испричаћу догађај из његовога живота који се збио док је био у светом манастиру Њамцу.

Године 1907. умро је један стари монах, који је имао више од 90 година. Овај није добро чуо, а када је долазио на црквена богослужења стојао је поред гроба светога Пајсија, који се налази до данас у великој цркви, и веома је често плакао зато што не чује богослужење у цркви. Његова келија била је далеко од цркве. Једнога дана стигла је вест да је глуви монах Дометије умро и, отишавши неки монаси, нашли су га мртвог на коленима, с лицем према светим иконама, и јавили су старешини. Старешина је рекао великом еклесијарху да се постара о свему. Еклесијарх је послао неколико монаха да га донесу у цркву, зато што је такав поредак код монаха, то јест после смрти да три дана буду у припрати цркве: ако је свештеник, треба да пребива у цркви, а монаси да читају *Псалтир* поред његовог ковчега три дана и три ноћи.

Када су монаси отишли да га донесу у цркву, видели су да је био веома убог, немајући до само стару поцепану расу у коју је био обучен. Монаси су донели расу и обукли га, поставили су га на носила и однели у цркву, поставивши га у припрати. Еклесијарх је донео велику схиму, којом се мртавац покрива до сахране, и поставио је на њега. Затим, знајући да монах Јоаникије много чита *Псалтир*,

и пошто је било вече, рекао му је: "Ти, Јоаникије, знам да не спаваш и да читаш *Псалтир* до јутрења. Дакле, док не одредим друге да дођу овамо, читај ти." Отац Јоаникије је рекао: "Благословите да читам!", и остао је у припрати да би читао *Псалтир*.

Остао је сâм с упокојеним монахом. Око девет сати увече, недавно преминули монах Дометије подигао је једну ногу, онако како је био у ковчегу. Отац Јоаникије је отишао и притиснуо колена, вративши ногу мртваца на место, и читао је даље из *Псалтира*. Међутим, након једног сата мртац је подигао и другу ногу. Тада се Јоаникије уплашио и почео да пита мртваца: "Оче Дометије, јеси ли васкрсао? Ако си васкрсао, реци ми, јер те ја помињем међу мртвима!" Тада је отац Јоаникије, мислећи да је васкрсао а не може да говори зато што је прекривен камилавком, одрешио крајеве камилавке, открио му лице и поново га упитао: "Оче Дометије, да ли си жив?" А старац Дометије је отворио уста и држао их отворена око четврт сата. Тада је из његових уста изашао веома пријатан миомирис, који је испунио цркву и, пошто су црквена врата била отворена, миомирис се распростро по целом манастиру. Отац Јоаникије је наставио да чита *Псалтир*, и након сата времена отишао је да узме благослов да би клепао, јер се приближавало јутрење. Када су око 11 сати ноћу монаси почели да долазе у цркву, осетили су онај миомирис и питали су се одакле би могао бити. Након што је клепао и звонио за јутрење, отац Јоаникије је дошао у цркву, и сви су га питали да ли зна штогод о том миомирису. Он им је рекао да зна и да ће им рећи после службе јутрења. Тако, пошто се завршила служба јутрења, око два сата после поноћи, док су сви били у цркви, рекао им је да је миомирис излазио из уста умрлога Дометија, као и све што се догодило док је читао *Псалтир*.

Чувши ово, монаси су узнели славу Богу и донели су сви *Псалтире* из келија, сабравши се скупа крај ковчега оца Дометија. Након што би прочитали катизму, нису више говорили: "Бог нека ти опрости, оче Дометије", као што је обичај, него: "Преподобни Оче Дометије, моли се Богу за нас". Када је дошао дан за сахрану, старешина манастира Нарцис Крецулеску наредио је да се обуку у одежде сви свештеници и ђакони који су тада били у манастиру Њамцу. Када су запечатали гроб, опет је из уста преблаженога монаха изашао миомирис, и сви су скупа плакали и славили Бога Који прославља смирене и незапажене на овом свету.

Најзад, навешћу још једно чудо из живота блаженога старешине Јоаникија. Био је болестан, а једно око му је избио разбојник по имену Балта. Дотични га је ударао цокулама, оборио га на земљу и ударао по глави, а сутрадан, због удараца, старешини је истекло десно око. Јадни старешина је лежао у постељи неколико година, али се све време молио, читао *Псалтир* само једним оком, и казивао нам: "Мили моји, Бог је одредио да свеколика светлост из деснога ока пређе у лево, тако да видим веома добро, као да имам оба ока".

Једне суботе сабрали смо се нас неколико отаца у његовој келији. Седећи онако с епитрахилџем о врату и *Псалтиром* пред собом, рекао нам је трипут: "У уторак ћу отићи Оцу". У уторак око поднева, док је више њих било на сечи дрва, дошао је у журби отац Јоил и рекао: "Оци, наш отац старешина отишао је к Оцу, као што је у суботу рекао. Старац ми је био рекао: "Јонте, иди у своју келију, јер хоћу да се мало одморим". Онако како је био, са епитрахилџем на прсима, легао је. После мало времена отишао сам у његову келију и, видевши га, казао: "Спаваш ли, оче старешино?" Када сам пришао да узмем епитрахилџ, схватио сам да је већ заспао вечним сном". Био је 5. септембар 1945. године, три дана пред храмовну славу нашег манастира.

Записао сам ово с циљем да покажем да је наш отац старешина имао особит духовни живот и познао је своју кончину три дана пре смртога часа.

ИЗ ЖИВОТА МОНАХА ВАЛЕРИЈА РУСТИОРА, МАНАСТИР СИХАСТРИЈА

С тим оцем заједно био сам чобанин код манастирских оваца. Оболевши, сишао је с планине и творио послушање у манастиру, старајући се око парастосâ. Беше врло милостив, а када би сиромаси долазили к њему, ако не би имао друго, давао им је пшеницу за душу, па чак и кољиво које се приносило за мртве. Након неколико година ослабио је још више и осетио да му је дошао час да оде из овога света. Једнога дана, када сам био пред крај Свете литургије, дошао је неки монах и рекао ми: "Отац Валерије је на самрти и моли Вас да дођете да га причестите". Одмах након што сам завршио богослужење, узео сам Свети путир и лжицу, а један од отаца ишао

је с упаљеном свећом испред Светих Тајни. Отишао сам у његову келију, која није била далеко од цркве.

Када сам ушао к њему, веома се обрадовао. Био је исповеђен само дан раније. Рекао сам му: "Оче Валерије, дошао сам са Светим Тајнама да те причестим". А он је казао: "Добро што сте дошли" и затим, показујући руком према истоку, рекао је: "Ено лепе планине са цвећем и зеленом травом, и ено тамо неких пастира са стадом белих оваца, који ме позивају да одем к њима". Рекао сам му: "И нећеш ли отићи к њима?", а он је рекао: "Боса ми је једна нога, и не могу сада". Изговорио сам молитву: "Верујем, Господе, и исповедам..." и узео сам лжицу са Пречистим Тајнама да је принесем његовим устима. Он је погледао час на лжицу, час на оне што га зваху, и након што сам га причестио, он је, стално гледајући на исток, где је рекао да су они пастири с белим овцама, казао: "Опростите ми, љубљени моји оци". Тако је заклопио очи и отишао Господу. Бог нека му душу прости, јер је био човек кротак и милостив и с великим страхом Божјим.

ИЗ ЖИВОТА ОЦА ВЕНИЈАМИНА ЈОРГЕ, МАНАСТИР СИХАСТРИЈА

Када је пошао у свети манастир, овај преподобни отац, будући врло побожан, није више хтео да се дописује ни с ким од својих сродника, и до смрти нико од њих није знао где се налази и да ли је још у животу. Ја, недостојни, био сам му духовник, и само неколико дана пред смрт рекао ми је одакле је, али ме је молио да ником не кажем. Када се приближило време да оде Господу, позвао ме је, и исповедио сам га, затим сам га причестио Светим и Пречистим Тајнама. Било му је 87 година. Видећи да је ослабио, позвао је неколико отаца да их види и опрости се од њих. Када су се оци сабрали у његовој келији, он им је с великом љубављу заблагодарио што су дошли да га виде и рекао им је: "Љубљени моји оци, нећу умрети данас, него сутра у десет сати, и ако будете хтели да тада дођете овамо, видећемо се последњи пут у овом животу". Оци су узели благослов и отишли су.

Сутрадан смо дошли око девет сати нас више отаца, а он је рекао: "Љубљени моји оци, молите се за мене, јер су ме болови смрти

опхрвали!" Видело се како отвара уста и миче језиком, молећи се. Затим је окренуо главу надесно и погледао нагоре, говорећи: "Опростите ми, љубљени моји оци и браћо!" и испустио је душу. Када смо погледали на сат који беше на столу, било је тачно десет сати.

Тај блажени старац имао је велико поштовање према Богомајци. Често је њу помињао у својим молитвама, и казивао: "Богомајка је цвет без сенке". Био је веома смирен, и из његових уста нисам никада чуо ташту реч. Неко време је био дат на послушање у скит Сихлу, и отишавши једном тамо, рекао сам му: "Оче Венијамине, мислим да ћеш овде више унапредовати у умном делању", јер сам знао да много настојава на молитви ума. А он је рекао: "Оче мој, магарац је магарац, ма камо га одвео". Није подносио да га неко хвали. Отац Венијамин је много година творно послушање у винограду скита Продром Атонски из села Цифешти, жупанија Вранча, с великим духовним монахом Евгенијем Думитрескуом. После неког времена је дошао у Скит Бучум у жупанији Јаши.

Митрополит Јустин је много љубио оца Венијамина због његовог смирења. Једном му је рекао: "Оче Венијамине, ево изградно сам вам овде добре куће да станујете у њима". А старац је одговорио: "Високопреосвећени, то је за будуће нараштаје. Ја Вас молим да ми дозволите да одем у Сихастрију, да бих тамо умро у малој келији, или у земуници, јер нисам достојан палата и великих кућа".

Тако се и збило. Јер, након што је дошао овамо, добио је малу келију, у којој није имао друго него само столицу и неколико икона. Тамо је и уснуо у Господу.

Прибележио сам неколико речи и о овом блаженом старцу, према којем сам ја, недостојни, имао велико поштовање, јер сам са исповести познао његов чисти и пустињачки живот.

ИЗ ЖИВОТА ОЦА НАШЕГ ПАЈСИЈА ОЛАРУА ИЗ МАНАСТИРА СИХАСТРИЈЕ

Преподобни отац наш Пајсије, који је дуже од четрдесет година био духовник братству манастира Сихастрије и хиљадама верника из целе земље, био је духовни отац и мојим родитељима и браћи у мом родном месту. Василије, мој старији брат, који је први из наше породице отишао у манастир, био му је пет година ученик пре но

што је отишао у војску. Том чудесном оцу Пајсију био сам ученик и ја, почев од године 1923, када сам био с овцама поред скита Козанче у општини Сулици, жупанија Ботошањ. Он нас је упутио на добар пут и саветовао нам да одемо у манастир, и нама четворици браће, и нашој сестри, која је отишла у манастир Агафтон када јој је било 11 година.

Отац Пајсије је ступио у свети манастир Козанчу већ године 1920, када се вратио из рата. Пореклом је био из општине зване Стројешти у жупанији Ботошањ. Од малена смо га познавали као кротког човека, који је тражио спокој и мир са свима. У манастиру Козанчи био је идиритмички живот, и свако је бринуо о својој келији. Када би неко оболео, само је отац Пајсије, као добра мајка, неговао све болесне и немоћне.

Отац Пајсије је био и веома милостив. Када је добијао штогод у цркви, стојао је у предворју и све раздавао сиромасима, странцима и удовицама. Сиромаси и невољници прилазили су му, када се завршавало богослужење у светој цркви, знајући да ће им дати све што има.

Кад сам био у војсци, и беше ми остало свега неколико месеци до краја војног рока, боравио сам током допушта код њега и помагао му у раду, пошто је градио нову кућу с параклисом. Овде је имао за ученика једнога мог ујака*, оца Генадија, човека Божјег, који је целог живота био чобанин код оваца и није се женио, а у старости се повукао у скит Козанчу. Видећи да се допуст завршава, и да треба да се вратим у пук, отац Пајсије ме је позвао на страну и рекао ми: "Реци ми, брате Константине, када будеш одслужио војску, не би ли дошао овамо к мени?", на што сам му ја одговорио: "Преподобни оче Пајсије, нећу да те лажем. Ја сам душевно везан за манастир Сихастрију, камо сам најпре отишао, и где су моја браћа уснула у Господу. Овде у Козанчи је сувише близу мога села, и хтео бих да останем више стран, и непознат својим сељанима и рођацима. Тако да ћу се након одслужења војнога рока вратити опет у Сихастрију!" Чувши, он је засузио и рекао: "Надао сам се да ћу имати једног ученика из ваше породице, али ако не намераваш да након војске дођеш овамо, онда ћу и ја, не дуго затим, отићи исто у Сихастрију!" Затим је казао: "Ако сада одлазиш, идем и ја да те отпратим

* У оригиналу *унихи*, што у румунском језику означава и стрица и ујака, па се управо не може одредити о каквом је рођаку реч (*нап. прев.*).

до ивице шуме". Пошто је узео тољагу у руке, ишли смо заједно до ивице шуме, одакле су се видела поља и брда према мом селу. Тада је он рекао са сузама у очима: "Хајде да се заветујемо! Да начинимо најпре три метаније!" Након што смо обојица начинили по три метаније, он је рекао: "Пресвета Тројице. Боже наш, ради молитава Пречисте Богородице и свих светих твојих, одреди да, ако ли би умро брат Константин пре мене, ја будем код његовога узглавља, а ако ли бих ја умро раније, да буде он код мога узглавља!" После тога смо се са много суза опростили један од другог. Тај наш растањак догодио се у лето 1935. године.

Некако године 1948, када сам био старешина у манастиру Сихастрији, писао ми је писмо, којим ме је молио да посредујем при светој Митрополији да би му одобрила да дође заједно са оцем Кирилом, једним својим учеником, у манастир Сихастрију. Радо сам отишао у Митрополију, преосвећеном Валерију Моглану, који је обојици одобрио да дођу у манастир Сихастрију. Тако су у јесен године 1948. обојица дошли у наше братство.

Кроз годину дана био сам позван у Букурешт од Светог Синода, од Преблаженога патријарха Јустинијана Марине, који ми је рекао да хитно узмем 30 монаха и да одем у манастир Слатину, који беше остао тада само са неколико монаха, а држава је намеравала да га претвори у болницу. Вративши се из Букурешта, саопштио сам оцима и браћи наредбу Свете Патријаршије. На те речи отац Пајсије и отац Кирило рекли су: "Идемо и ми у свети манастир Слатину". Идући с нама, наш духовник отац Пајсије био нам је од велике користи, пошто је тамо свакодневно долазило десетине верника. Он, Бог да га прости, исповедао је даноноћно, а народ, видећи га тако кротког, слушао га је с великом љубављу. Патријарх Јустинијан нам је поверио на старање шест мушких манастира и два женска: манастире Ршку и Ватру Молдовицеј. Дао је писмену наредбу да у свима заведемо канонски и законправили поредак светога манастира Сихастрије. Затим смо одстранили једење меса, завели смо јутрење у поноћ, поставили смо од нас духовнике да седмично исповедају, према поретку. Сви оци и браћа држали су много до општежитељног живљења, пошто су били навикнути у Сихастрији. Отац Пајсије је био духовник и добар саветник многима из манастирскога братства, учећи друге више смирењем и примером свога живота. Никада га нисам видео да носи камилавку или кукуљ, него је увек, од када сам га упознао, носио само вунену

капу са паном. Јео је јако мало и целога свога живота није ставио соли у јело. Целога живота је волео спокој и тражио најусамљеније келије да би пребивао у њима. Спавао је веома мало и молио се са сузама, клонећи се, да му неко не упозна подвиг.

После извесног времена живљења у манастиру Слатини, отац наш Пајсије се повукао у скит Сихлу, где није прекинуо своју делатност учитеља оних којима је било потребно и који су били у недаћама. Његова келија била је под стенама у близини скита, поред црквице изграђене од једне јеле. Када је долазио неко на исповест, оплакујући своје грехе, плакао је заједно с њим. Читао је људима молитве из *Требника*, а на крају је казивао: "Бог нека благослови вашу породицу, вашу кућицу, вашу трпезицу, и нека вам да кутак Раја".

У јесен 1986. отац Пајсије је пао, сломио десну ногу у куку, и остао у постељи до смрти. Кроз годину дана оболео је од катаракте на оба ока. Није више уопште видео и веома је тешко чуо. Али током скоро пет година с мужевношћу је подносио болест, без роптања, и узносио је славу Богу за све, као праведни Јов. Чак су му долазили многи ученици и болесници, које је исповедао с постеле, саветовао их утешним речима, читао им молитве по памћењу, благосиљао их и отпуштао с миром.

Благоизволео је ПреблагИ Бог да при његовој смрти будем крај његовога узглавља, као што смо се били завештали. Видео сам како се спремао да испусти душу и, пошто беше тамо и других отаца, отишао сам мало у суседну собу, будући веома уморан. У тим тренуцима отац Пајсије је испустио душу. Крај њега се налазио његов келејник, монах Герасим.

На његовом погребу учествовали су бројни духовни синови, свештеници, монаси и верници из целе земље, а опело је служио Високопреосвећени наш митрополит Данило и Преосвећени Јоаким Васлујанул, уз саслужење сабора од преко двадесет свештеника.

По погребу оца Пајсија, многи свештеници и архијереји, чак и преблажени отац патријарх Теоктист, творили су молитве и раздрешења на његовом гробу. Свега својих година поживео је скоро 94, од чега 74 у манастиру.

Милост Господња нека упокоји душу оца нашег Пајсија у сабору праведника који уживају у вечној светлости Пресвете Троице.

Тако је живео и тако се преселио у небеско љубљени наш отац Пајсије, који нас је све подигао.

ИЗ ЖИВОТА ВЕЛИКОГА ДУХОВНИКА, ВИКЕНТИЈА МАЛАУА ИЗ МАНАСТИРА СЕКУА

Он је од малена, имајући само седам година, отишао са својим оцем, монахом Дометијаном, на Свету Гору Атонску, где су пребивали скоро 11 година, а по смрти свога оца вратио се у свети манастир Секу, одакле је био отишао. Ускоро је био изабран за старешину тога манастира, због свога чистог и пустињачког живота. Никада у свом животу није јео меса: у келији је имао сламљачу и јастук са сламом под главом, а кревет није имао. Имао је, међутим, малу библиотеку на ходнику, а у келији икону Богомајке, где је све време горело кандило. Јео је једанпут на дан по заласку сунца, а недељом и великим празницима, служећи божанску Литургију, причешћивао се Светим и Пречистим Тајнама.

После извесног времена био је послат у свети манастир Агапију, пошто је био велики мањак духовника, и био је за сестринство као свећа у свећњаку. Давао им је пример својом проповеђу, али особито својим живљењем. Био је веома милостив и све што је имао давао је сиромасима. Када је на Светој литургији читао свето Јеванђеље, много пута га је квасио сузама. Био је веома искусан у божанским канонима и у *Светом Писму*. Пореклом је био из општине Богичеа, жупанија Јаши. Верници су хитали к њему као ка истинском духовном оцу, примајући савете за своје невоље. Све је саветовао и тешио у недаћама. Чврсто је држао до истинскога монашког, пустињачког живљења, до добровољног сиромаштва и до чистога, уистину девичанског живота.

Док је био духовник у манастиру Агапији, долазио је и исповедао се мом оцу старешини Јоаникију Морују, пошто су се познавали са Свете Горе, а старешина се исповедао оцу Викентију. Као да видим оца Јоаникија, великога старешину манастира Сихастрије, како узима торбицу и казује: "Идем до оца Викентија". Неки пут долазио је отац Викентије к њему.

Немогуће је да напишем овде сва чудесна дела овога великог духовника. Због краткоће навешћу последњи савет који ми је дао пре но што смо се растали. Године 1937, када сам био замонашен, темишварски митрополит Василије поднео је молбу Светом синоду да му се упути група искусних духовника из Молдавије, ради

реорганизовања манастира, који су били опустошени од проклете царице Марије Терезије.

Свети синод је изабрао по разним манастирима из Молдавије неке од најбољих и најискуснијих духовника, и послао их је у Банат и у Ердељ. Међу тим духовницима био је узет и отац Викентије Малау, а он беше, као што сам већ рекао, духовник манастира Агапије. Када сам чуо да мој духовни отац одлази у Банат, у манастир Василијову, отишао сам с другим оцем, који се звао Климент Поповић, да се опростимо од доброга нашег оца Викентија.

Када смо стигли к њему, замолили смо га да нас благослови и да нам да последњи савет. пошто нисмо знали хоћемо ли се икад још видети. Отац Викентије нас је примио са посебном духовничком љубављу, а ми смо му рекли зашто смо дошли. Након што је мало поћутао, рекао нам је: "Мили моји оци, ако хоћете да чујете последњи савет од недостојнога Викентија, слушајте". И ударајући руком о сто, казивао је: "Трпљење, трпљење, трпљење... А када ти се буде учинило да ти се окончало, почни изнова: трпљење, трпљење, трпљење... И опет: трпљење, трпљење, трпљење...".

Чувши о стрпљењу коме нема краја, упитао сам га: "Али докле, оче?" А он је са сузама у очима казивао: "Не до одређенога рока, него, као што је рекао Господ, до краја, јер је написано: *У шрпљењу свом загобићеће душе своје.*

Када смо видели да он плаче и са сузама у очима казује нам ове речи, засузили смо и ми, целивали му руке, узели благослов и пошли смо. Од те године, кад год сам наилазио на какву невољу, казивао сам: "Трпљење, трпљење, трпљење". Нека би га Бог причистио Светима, јер је имао добру душу. Након много година видео сам му кости у гробници манастира Секуа, камо их је из Баната донео неки његов ученик.

ИЗ ЖИВОТА ВЕЛИКОГА ДУХОВНИКА, МИНЕ ПРОДАНА ИЗ МАНАСТИРА ЊАМЦА

Овај духовни отац из светога манастира Њамца био је писац и добар проповедник, а имао је узоран живот. Пред смрт је оболео и пребивао више у келији. Ја сам му, недостојни, био духовник. Када је осетио да је ослабио, послао је по мене једнога оца из манастира Њамца, позивајући ме да га исповедим.

Дакле, отишао сам у свети манастир Њамц. Стигавши његовој кући, затекао сам његовога ученика, који ми је пожелео добродошлицу и рекао да ме јако очекује отац Мина. Ушао сам у собу где беше он и, када ме је видео, веома се обрадовао. Очитао сам му молитву пред исповест, и након што је исповедио из детињства све чега се сећао, рекао ми је: "Оче Клеопа, позвао сам те зато што се јуче око 12 сати над светим манастиром Њамцом појавио сабор свештеника и монаха обучених у сјајне хаљине, а изнад њих је била Богомајка, као пресјајно сунце. Међу њима сам препознао неке оце из нашег манастира који су отишли Господу. Један од њих је рекао: "Оче Мина, не бој се! Сутра у 12 сати доћи ћемо да те узмемо к себи". Затим их више нисам видео. Зато сам Вас позвао да бих обавио подробнију исповест, колико ми милост Господња буде помогла да се сетим". Након што сам га исповедио, замолио сам једнога оца да брзо дође да га причести Светим Тајнама. Потом, узевши од њега благослов, пошао сам. Сутрадан у 12 сати отишао је Господу.

ИЗ ЖИВОТА ВЕЛИКОГА СТАРЕШИНЕ, АРХИМАНДРИТА ХРИЗОСТОМА ПОСТОЛАКЕА ИЗ СКИТА БУЧУМА КОД ЈАШИЈА

Овај чудесни отац, којем сам био духовник више година, био је из села Проботе, жупанија Јаши. Ступио је у манастир са шеснаест година и уснуо је у Господу у 96-ој години. Дакле, провео је у манастиру 80 година, од чега скоро 30 година на Светој Гори Атонској, где је био и старешина у румунском скиту Продрому. Затим је дошао у Бучум, где је боравио скоро 40 година. Немогуће је описати

његов тако дуги живот проведен у манастиру. Зато ћу, у наставку, прибележити понешто о његовим последњим данима.

Уобичавао је да дође једанпут или двапут годишње у манастир Сихастрију ради исповести. Једном, будући веома ослабио, није више могао доћи, и послао је тројицу младића неким аутомобилом, једне суботње вечери. Упитао сам их: "Одакле долазите, браћо моја?" А они су рекли: "Долазимо из Јашија, с великом молбом од стране оца старешине Хризостома, из скита Бучума, који је веома болестан и ослабио и није се усудио да дође с нама. Много Вас моли да што пре дођете и исповедите га, јер је рекао да има још само мало времена да пребива с нама". Један од њих, видећи да се због умора нисам могао одлучити да пођем, казао је: "Ако ли не дођете сад с нама, имаћете га целога живота на савести, јер знате да се он, док је био здрав, није ленио долазити к Вама".

Онда сам им рекао: "Идем, браћо, али веома сам уморан, јер се данас нисам одморио". Након што су ми рекли да ћу се моћи одморити у аутомобилу, отишли смо сви к нашем оцу старешини, да бисмо узели благослов, и пошли смо. Милошћу Божјом путовали смо добро до пред Јаши, где је дошло до квара на мотору аутомобила.

Пошто су отклонили квар, један од њих је казао: "Знате ли, оци, зашто смо имали ми ово искушење?" Ја сам одговорио: "Не знам, браћо". А онај је рекао: "То се догодило да би стари старешина умро неисповеђен и непричешћен". На те речи ја сам им казао: "Не верујем, браћо, да ће га Благослови Бог, Који га је држао у животу 96 година, због ова два-три сата закашњења узети неприпремљеног". Сви смо се прекрстили и пошли смо. Било је три после поноћи, а око четири сата стигли смо у келију времешнога старешине, који нас је ишчекивао.

Када ме је старац видео, повикао је с постеље: "Слава Теби, Господе, слава Теби, што ме ниси оставио, и довео си мога духовника!" Намах сам узео *Требник* и читао му молитву пред исповест. Затим сам остао с њим и исповедио га од детињства. Био је врло свестан и веома искрен у ономе што је казивао. После молитве позвао сам његовога ученика и замолио га да му чита молитве пред причешће. Након што се причестио, рекао је: "Слава Теби, Господе, слава Теби! Благодарим Ти, Преблагослови Господе, што ме ниси оставио без залога вечнога живота". Затим је брат читао благодарене које се твори након светога причешћа.

Најзад ме је стари старешина замолио да останем још мало и рекао ми: "Позвао сам те, јер сам видео велико виђење и устрашио сам се. Имао сам притисак у грудима, гушио сам се, и хитно је дошао лекар који се већ више година стара о мом здрављу. Он ми је рекао: "Оче старешино, хајде хитно у моју ординацију да ти дам кисеоник, који ти је много потребан". Затим сам узео свога ученика Елефтерија и отишли смо лекару. Казивао сам Исусову молитву и осећао се много боље пред апаратом за кисеоник. Мој ученик Елефтерије је легао.

Одједном нисам више видео ни апарат, ни Елефтерија, него сам видео тројицу младића неисказане лепоте, прекрасна у лицу, а нисам могао да разликујем једнога од другог. пошто су били сасвим исти. Тада је један од њих рекао: "Шта да радимо с овим старцем?" А други од њих је рекао: "Да му помогнемо, јер нам је и он служио у свом животу". Трећи је рекао: "Ја идем, и када се будем вратио, да га затекнем припремљеног". Потом је изашао, и нисам га више видео. Остала двојица су ми казала: "Јеси ли чуо шта је онај рекао? Када буде дошао, хоће да те затекне припремљеног, јер ће те узети у вечност". Изненађен, упитао сам шта да чиним. Један од њих је рекао: "Хитно позови духовника и исповеди се чисто и причести се". Затим су нестали, и опет сам видео апарат пред собом и Елефтерија како спава. Пробудио сам га и рекао му да пошаље по Вас, оче, да дођете. Јако сам се бојао да онај младић који ме је известно не дође пре Вас. Због тога немам речи да заблагодарим Благослови Богу што сте дошли пре њега".

Пошто ми је испричао све то, узели смо благослов од доброга старца и вратили смо се у манастир Сихастрију. На тачно осам дана од часа када сам га причестио, у 5 сати јутра, стари старешина је отишао Господу.

Прибележио сам ово да бих показао да милост Божја не оставља оне који су Му служили у овом животу, и Он се Својом самилошћу стара да ови не умру неприпремљени.

ИЗ ЖИВОТА ОЦА НИКОНА ДРАГУЉЕАНУА ИЗ МАНАСТИРА КОЗАНЧЕ КРАЈ БОТОШАЊА

У светом манастиру Козанчи из жупаније Ботошањ, који се налази у лепој шуми близу мога села, међу осталим оцима које сам упознао, био је и један стари отац јерођакон. Овај чудесни отац био је смирен, кротак и добар појац. Имао је врло леп глас и, када је појао у цркви, било је пуно верника и многи од њих су лили сузе покајнице.

Тај смирени и пун љубави Божје отац имао је кућицу и ништа више. Волео је спокој и усамљеност, и када је био слободан, узимао је торбицу за појасом и штап и одлазио у шуму, да би се молио и размишљао о делима Божјим. Будући стар, једнога дана се разболео. Отац Пајсије Олару, којег сам већ поменуо, био је у то време еклисијарх светога манастира Козанче. Он је био као добра мајка онима који би се разболели у манастиру, помагао је и неговао и, дакле, често одлазио старом јерођакону Никону, служећи му с великом љубављу. Отац Никон му је увек благодарио са сузама у очима.

Када се приближило време његовога одласка Господу, једнога дана, када је отац Пајсије дошао к њему да види како се осећа и да му помогне, овај му је рекао: "Оче Пајсије, време мога одласка је близу. Молим те да дођеш ујутру у осам сати да се опростимо, јер тога часа ће доћи да ме узму, како бих служио Богу и у векове појао: Алилуја". Отац Пајсије, са сузама у очима, заискао је опроштај од њега и отишао у своју келију.

Сутрадан, будући заузет послом у цркви, отишао је најпре да упали кандила у цркви и затим је пожурио да оде ка болесном оцу Никону, јер се присетио онога што му беше рекао. Када је стигао к њему, отац Никон већ беше уснуо вечним сном, а тело му још беше топло. Тада је почео плакати што није дошао четврт сата раније. Тако је отишао Господу тај чудесни отац, јерођакон Никон Драгуљеану, водећи чист живот и славећи Бога.

ИЗ ЖИВОТА МОНАХИЊЕ ОЛИМПИЈАДЕ ГОРОАЈЕ, ИГУМАНИЈЕ МАНАСТИРА СТАРЕ АГАПИЈЕ

Ова игуманија је много година предводила сестринство светога манастира Старе Агапије. Била је кротка монахиња, врло ревносна за свако добро дело, милостива и врло брижљива за црквена богослужења. За ученицу је имала моју мајку, монахињу Агатију. Када се разболела и пала у постељу, позвала ме је да је исповедим.

Када сам стигао у Стару Агапију, отишао сам к њеној келији, прочитао јој молитву пред исповест, и после њене исповести, донео сам из цркве Свете Тајне и причестио је. Након што сам јој дао свето причешће, сабрало се више монахиња и искушеница да би узело опроштај и благослов од своје духовне мајке. Када су се оне сабрале, она им је рекла: "Нећу умрети сада, него ујутру у четири сата. Јер био је овде неки младић светла лика и рекао ми да позовем духовника да ме исповеди и да ме причести Светим Тајнама, јер ће ујутру доћи да ме узме". Затим је са сузама у очима искала опроштај од свих монахиња и искушеница. Неколико њених ближих ученица бделе су целе ноћи крај њене постеле, читајући молитве. Око четири сата јутра она им је казала: "Донесите ми упаљену свећу!" Након што су јој дали свећу, рекла је: "Опростите ми" и, окренувши се лицем ка истоку, испустила душу. Моја мајка, монахиња Агатија, рекла је: "Мати игуманија, молим те из свег срца, ако будеш задобила милост од Бога, моли се да и ја дођем тамо где си ти". После тога је живела још мало и отишла је и она у вечност. Њихови гробови су један поред другог на гробљу у Старој Агапији.

ИЗ ЖИВОТА МОНАХИЊЕ МИГАЛУШЕ БАЛАН ИЗ МАНАСТИРА СТАРЕ АГАПИЈЕ

О овој монахињи велики духовник Викентије Малау казивао је да је имала свети и непорочан живот. Имала је послушање у цркви, као црквењак. Једном се догодило да се нешто запалило у цркви, а она се од страха разболела и пала у постељу. Мати игуманија Олимпијада, о којој сам раније говорио, веома ју је љубила, пошто је била послушна и ревносна. Након што је пала у постељу, велики духовник ју је често посећивао и тешио, исповедајући је и причешћујући је Светим и Пречистим Тајнама.

У време Великога поста, она, лежећи у постељи, увек се молила и читала *Псалтир*, и није хтела да једе ништа, до мало нафоре и мало свете воде. Мати игуманија јој је казивала: "Мигалушо, душице драга, поједи још нешто", а она је казивала: "Довољан ми је комад нафоре и мало свете воде". Тако је провела цели Велики пост. Монахиње су је питале: "Како се још осећаш, мати Мигалушо?", а она је казивала: "Видим овде крај мене две лепе девојке, које стоје једна десна и друга слева, и казују ми да ћу умрети на Васкрсење Господње".

У то време сам служио војску и био сам дошао на осмодневни допуст. Успут ка манастиру Сихастрији свратио сам у Стару Агапију и затекао мајку Мигалушу Балан болесну у постељи. Била је пореклом из мога села и, будући без родитеља, желела је од малена да дође у манастир. Када сам стигао у Агапију, срео сам се с мајком игуманијом, и рекла ми је да је мати Мигалуша болесна и три дана већ казује да ће доћи брат Константин на допуст. Када су ме виделе да сам дошао, све монахиње су се чудиле како је мати Мигалуша знала да треба да дођем на допуст.

Ја сам мајци Мигалуши рекао како ћу другог дана Васкрса морати да се вратим у пук. А она је казала: "Онда ћеш ме видети на носилима у цркви"; и тако је било.

Ето неколико прибелешки о чудесној кончини неких смерних монаха и смерних монахиња, са чистим животом, које сам познавао и чијим сам се подвигом користио.

У манастиру Слатини

Духовници и монаси у манастиру Сихастрији

После скоро пет година дана, уједно с почетком црквене године, 1. септембра 1949, отац Клеопа је премештен у манастир Слатину, жупанија Сучава, заједно са 30 монаха из Сихастрије.

"Био сам позван пред Свети Сабор, у Букурешт, од стране Блаженога патријарха Јустинијана Марине, који ми је рекао да узмем под хитно 30 монаха и да одем у манастир Слатину, који је тада остао само са неколико монаха, а држава је имала намеру да га претвори у болницу. Вративши се из Букурешта, изнео сам оцима и браћи налог Свете Патријаршије. На те речи, отац Пајсије и отац Кирил рекли су: "Идемо и ми у Слатину". Било је и других који су хтели да пођу, али нисам их могао све повести. Тада сам наложио свеноћно бдење и затим смо одлучили коцком. Најзад сам им рекао да, ако је неко извукао коцку да иде у Слатину а неће, може да замени с другим који хоће да иде. Тако да смо пошли из Сихастрије нас 30 монаха неким аутобусом.

Када смо стигли у град Тргу Њамц, изашло је више људи на пут и блокирало пут. Нису хтели да нам допусте да идемо даље. Они су били дознали да ћемо бити одведени у солану. Сишао сам из аутобуса и рекао људима да буду спокојни, јер нас не воде у солану (на принудни рад), него идемо у манастир Слатину, и ако желе, могу да дођу у недељу на богослужење. Тада су се смирили и дозволили нам да идемо даље. У недељу смо се срели тамо с многима од њих. Хтели су да знају сигурно да нисмо били одведени у солану.

Отац Пајсије, наш духовник, идући с нама у манастир Слатину, био нам је од велике помоћи, јер је свакодневно долазило на десетине верника. Он је, Бог да му душу опрости, исповедао даноноћно, а народ га је, познавши га онако кротког, с великом љубављу слушао. Патријарх Јустинијан нам је поверио на старање шест мушких манастира и два женска: Ршку и Ватру Молдовицеј. Дао је писмену

заповест да у сваком успоставимо канонски поредак и поредак типика светога манастира Сихастрије. Затим смо избацили једење мяса, установили јутрење у поноћ, читање *Псалтира* у цркви, поставили смо наше духовнике да исповедају братство седмично, по поретку. Сви оци и сва браћа држали су до општежића с великом љубављу, јер су били научени из Сихастрије".

Исто у овом раздобљу отац Клеопа је био задужен и за реорганизовање духовнога живота у манастиру Путни. Повео је више монаха из манастира Сихастрије и из манастира Слатине и отишли су у манастир Путну, установивши исти поредак општежића.

У манастиру Слатини отац Клеопа је наставио да учи народ о правој вери. Због тога властодршци нису били задовољни, тако да су га једнога дана ухапсили и одвели у милицију из Фалтичења, оптуживши га да подрива националну привреду. "Подриваш националну привреду. Казујеш људима да је данас Георгије, сутра Николај, и људи стављају оруђа за рад и не излазе више на посао".

"Сместили су ме у неку собу с бетонским подом и без кревета, а с много упаљених сијалица. Нисам уопште могао да спавам. Стављао сам шаке на очи, да ми не би продирала светлост, али опет ми није било од велике користи. Сазнао сам након што сам отишао оданде да су хтели да изгубим памћење, како не бих више могао да учим људе. Али Бог се старао о мени, јер нисам остао дуго. Секретарица у милицији Фалтичења, нека госпођа с црвенкастом косом, када је сазнала да сам ухапшен (јер она беше изостала неколико дана с посла и није била тамо када су мене довели), интервенисала је код команданта и ослободила ме је. Дошла је к мени и упитала ме да ли је познајем. Рекао сам јој да је не познајем. Тада ми је рекла да је она ћерка Опинкаруа, неког веома богатог Јеврејина. Имао је пилану у Гаинештију. Када је осетио да долазе да му узму иметак он је пренео ноћу у манастир мадраце, тепихе, одећу... Молио ме је: "Оче, сакриј то, хоће да ми узму цели иметак, да ме стрпају у затвор". Примиио сам га. Девојка ми је рекла: "Оче, велики је грех учинио овај што те је ухапсио. Ти си чинио како каже Христос, волео си и Јеврејина и сељака, ниси правио разлику. Да сам ја била на послу, не би остао ухапшен". Ја, колико сам умео, хтео сам да творим добро. Даље..."

Док је био старешина у манастиру Слатини, умро је и Стаљин. Тада су примили заповест од окружних власти да звоне трипут на дан и да врше помен за Стаљина. "Када смо стигли с богослужењем

близу краја, и ђакон је рекао "Помени, Господе, раба Свога Јосифа Висарионовича Стаљина и учини му вечни помен", један шаливчина отпозади рекао је да се чуло у целој цркви: "Добро што је и овога узео ђаво". Онда, када се звонило за Стаљина, два су звона напукла у Молдавији, знак да Бог није примио молитве за њега".

Да би узнапредовао духовни живот у манастиру Њамцу, одлучено је да буде смењен манастирски старешина. Тада је неко предложио да за старешину буде постављен отац Клеопа. Уједно са овом вешћу почела су и искушења, јер нису сви желели да он буде наменован за старешину. С благословом свога духовника отац Клеопа је рекао да иде у болницу зарад неког лекарског прегледа, а у ствари затворио се у келију из старешинских просторија зграде, где је осам дана држао потпуни пост и молио се Богу да му покаже знак, да ли јесте или није добро да прими старешинство у Њамцу.

"У келији сам имао икону Богомајке пред којом сам се молио. Осмога дана чујем с ове иконе глас: "Нека ти не буде на бигамију". Ја нисам разумео шта хоће да каже, тако да сам упитао једног школованог оца шта значи "бигамија", и рекао ми је да је "бигамац" онај који има две супруге. Онда сам разумео да не треба да имам двоумицу. И заиста, после неколико дана дође неко и каже ми да је у Њамцу изабран нови старешина.

Један бивши житељ манастира Слатине из тог периода нам је посведочио да је отац Клеопа имао понашање, духовно стање због којих су га још од тога времена многи сматрали за уистину светог човека, за истински пример који треба следити.

"Било ми је тада шеснаест или седамнаест година, и једнога дана, сусревши се с оцем Клеопом у манастирском дворишту, након што сам узео благослов, желећи да ми учини ползу, упитао ме је:

– Твориш ли послушање овде?

– Да, оче, одговорио сам му.

– Добро, а твој ум где је? Ево ја разговарам с тобом и казујем "Господе Исусе..."

Ја мислим да је отац Клеопа имао молитву срца, и хотећи да ми помогне, упозорио ме је да не лутам умом по ономе што је бескорисно и да затим заборавим због чега сам дошао у манастир.

Народ га је изузетно тражио, колико због проповеди, толико и због чињенице што си поред оца осећао Божје присуство. Стајао си и ниси осећао умор; до само понеки трептај који би ти прошао целим телом.

Отац Клеопа се веома старао да се у манастиру одржи дух духовнога живота. Није се чуло роптање, ташта реч... Омладина је била ревносна и поштовала је старце.

Отац је имао велику силу речи, али му је то било узрочник многим невољама. Чак су и неки из манастира почели да му завиде због проповеди, причињавајући му и непријатности, чак и у лице. Видевши то, отац се удаљио, да не би било помутње у манастиру.

Мислим да је отац Клеопа, даром који је имао од Бога, знао унапред да ће бити донесена она *Уредба* против монаха; због тога се повукао са старешинства. Будући узнемираван и од стране власти, с благословом митрополита поново је отишао у изгнанство по кућама неких добрих хришћана или по шумама".

Поново у изгнанству

"Пошао сам кочијом натовареном кољем и рекао да идем к Светом Јовану у Сучаву, а ишао сам у Ватру Молдовицеј к једном слепом човеку. Холери, Мардареовом рођаку, где сам провео неколико месеци у једној остави без прозора. Запушио сам врата, поставио мердевине и одатле сам се пењао на таван да бих могао сићи у кућу. Било је као у затворској ћелији. Само су два човека знала за мене. Увече сам му читао из *Светиога Писма*, а он ми је свирао на труби.

Затим сам пребивао и код Јона Молдована, у једном кокошарнику. Овде, једне ноћи, док сам писао беседу о смирењу, кротости и дуготрпљењу, хтео је ђаво да ме убије.

Становао сам још неколико месеци код двоје старих, Ане и Некулаја; после тога сам отишао у шуму. Двојица шумара, људи веома поуздани, направила су ми земуницу у шуми код потеза Ваду Негрилесеј.

Ту је био ловачки резерват, и имао сам за пријатеље медведе, вукове, дивље свиње, јелене, срне. Кадикад би долазио покоји шумар и доносио ми понешто за јело. Бог нека их награди за њихову љубав, јер су ми много помогли".

Стигавши поново у шуму у близини манастира Сихастрије, ступио је у везу с оцем Варсануфијем, који је био протеран из манастира и становао је у кућици крај неке шуме.

Сретали су се једном на два-три месеца, исповедали су се, служили заједно Свету литургију, један као свештеник, а други као појац, и причешћивали су се. Једном након неколико дана проведених заједно, када се отац Варсануфије враћао у своју кућицу, замолио је оца Клеопу, који је био врло ослабљен због дуготрајног поста и многог подвига, да дође и он, јер му је у кући направно скривалиште где се може склонити у случају потребе.

Када се одлучио да дође к оцу Варсануфију, пошли су обојица од земунице у току ноћи, да би, пре но сване, стигли у кућицу крај шуме. Затекавши се поред неке речице, пре но што ће се попети на планину Котнарелул, отац Клеопа је пио мало воде и, будући веома уморан, осетио је такву слабост, да није више могао да стоји. Тада, давши оцу Варсануфију пртљаг који је имао, почео је да се пење на планину пузећи, из страха да их не ухвати дан на путу и да их неко види.

После извесног времена проведеног овде заједно с оцем Варсануфијем, примивши неке охрабрујуће вести из манастира, одлучио је да изнова дође у Сихастрију.

"Беше једног петка, и долазио сам ка манастиру. Када сам стигао до потеса Обчина Чокрланулуј, зауставио сам се, јео мало хлеба и неколико ораха и почео да плачем, размисљајући да ће ме, ако стигнем у манастир, одвести у затвор. Тако је и било. Сутрадан су већ дошли по мене и одвели ме, а један, по имену Полак, ударио ми је шамаре... Али сиромах Јоаникије је отишао у Букурешт Патријарху, који је интервенисао за мене, и тако сам био ослобођен".

Поново у свом пострижном манастиру

Након што је поново стигао у манастир свога пострига, посветио је остатак свога живота молитви, тиховању, писању и особито проповеди и духовној мисији, настављајући тако препород православне духовности у Румунији, који је започео свети Пајсије Величковски а наставили су га многи други оци, о чијем се благодатном животу премало писало.

Сила речи*, смирење** и милостиња*** сачињавале су основу мисионарске делатности оца Клеопе, који је у последњим деценијама пружио поклоницима мирјанима и монасима, савет, поуку, моралну, душевну и чак материјалну подршку, и не на последњем месту, истинско училиште за изучавање православне вере.

Стално је говорио о смрти и о страшном часу Суда који чека свакога од нас, а од монаха је захтевао истински духовни живот, лишан личних циљева, неморалности, земаљских стицања и брига.

Често си га могао чути како казује свима који су га посећивали:

"Мили моји, мени је 86 година, болестан сам од срца, имам реуматизам, болесне бубреге, спондилозу, имам шест операција – једну са ласером, две сломљене руке – овде и овде, и доктор ми казује да говорим један сат на дан. Да, имам само сат времена?.. Ја сам олупина завезана жицом, трулеж од старца.

Адам је живео 930 година, и на његову смрт је дошао арханђео Урил и упитао га: "Адаме, Адаме, како ти се учинио живот?"; а Адам му је одговорио: "Тако, Господе, као да сам ушао на једна врата и изашао на друга". После 930 година!

Због тога нам је Спаситељ рекао: "Бдите и молите се", јер тамо је вечност.

* Једном када је говорио колико врста гнева постоји, на крају проповеди, када је излазио из дворане, нека верница из Питештиа је пала на колена пред оцем, ухватила га је за руку и са сузама га молила да је не остави, јер њоме влада гнев. Мада је отац њу тешио и казивао јој да више не плаче, није се могла уздржати од плача. Такво што нисам још видео!

** Много пута сам остајао задивљен дубоким смирењем оца Клеопе, који се није старао о ономе што је спољашње више но што је строго неопходно. Чак и када је, због старости и болести, било потребно да чешће мења одећу, више је волео да остане у истим хаљинама, и био је сасвим свестан да ће многи негодовати. Ако је неко хтео да га фотографише, могао си га чути како казује: "Иди тамо где ћеш наћи магарца, фотографиши га и напиши на слици: Клеопа".

*** Милостиња оца Клеопе била је двојака: материјална и духовна. Много пута је новцем помагао невољне и сиромаше, и јавно и тајно. Цигани из општине Пипириг звали су га "Оче наш". Причао је отац Клеопа како је једном хтео да види хоће ли Цигани бити задовољни са колико им буде дао, тако да је узео кутију у којој је имао новац за невољне, и када их је питао: "Хоћете ли још?", они су одговарали: "Дај још, оче! Дај још, оче!". Мада им је дао све што беше имао у кутији, они су и даље казивали: "Дај још, оче!".

Због чега ли је Благи Бог одредио вечност у муци у поређењу с овим кратким животом?

Због тога што је Он, Биће безгранично, које је речју створило небо и земљу, толико велик наспрам нас; због тога што ожалошћујемо Онога Који нам је дао и воду и светлост и живот... и не запажамо ова добра.

Колико ћу моћи, мили моји, творићу, али сутра–прексутра отићи ћу. Моја браћа стално ми дају знак са гробља: "Хајде, брате! Хајде, немој више чекати!"

Видео си шта каже свети Јован Златоуст: Брате, иди често на гробље, и философији којој ће те научити они из гробова, не може те научити ниједан философ. Као да их чујеш како ти казују: што смо ми били јуче, ви сте данас; а што смо ми данас, бићете ви сутра. И свети Јефрем казује: О смрти, али боље бисмо те назвали животом, јер сви који размишљају о теби, избављају се смрти.

Ја сам олупина завезана жицом, трулеж од старца, и сутра–прексутра – 'Вјечнаја памјат'."

* * *

Мада је у последњим данима свога земаљског живота отац Клеопа ослабио телом, није престајао да прима оне који су долазили да га виде или да му траже савет. Мада је имао више болести и био стар, лице му је било спокојно и пуно светлости.

Више пута сам био у очевој келији, ујутру, када је творио своје уобичајено правило, и свакога пута сам бивао задивљен видевши му лице тако озарено. Био сам радостан што могу да гледам то лице, које је имало нешто од Таворске светлости.

У недељу 29. новембра 1998, неколико дана пре његовог пресељења Господу, око 15.30 – 16.00 часова, сео је на столицу са ослонцем испред стола да би творио своје вечерње правило. Имао је пред собом, као и свагда, отворени *Богородичник*. И ја сасвим чврсто верујем да је, док је читао Каноне Богородичине, био узет ка ономе што је небеско. Ево због чега:

– После скоро пола сата од када беше сео на молитву, дошла су к оцу, заредом, два брата, да би узела благослов. Мада су покушали да разговарају с оцем и чак му целивали руку, он им није одговорио ни реч; имао си утисак да спава;

– око 20.00 – 21.00 часа, очев келијник Валеријан, мислећи да спава, покушао је да га пробуди да би вечерао. Мада га је позвао неколико пута (Оче..., оче..., оче Клеопа...) и покретао му руку, отац није одговорио ни реч. Шгавише, Валеријан, имајући утисак да веома дубоко спава, поквасио је хладном водом руке и ставио их на очеве очи, али се он опет није пробудио;

– тек у понедељак ујутру око 3.00 сата, после отприлике једанаест сати времена седења на столици, пробудио се сам, упитао колико је сати и затражио нешто за јело.

– у понедељак увече, након што је завршио уобичајено вечерње правило, хтео је по сваку цену да твори и своје јутарње правило;

– да му се није што "открило", не би увече творио своје јутарње правило;

– поврх свега тога: у 86. години живота седети непомично на некој столици једанаест сати времена није нешто природно.

У уторак је затражио од двојице ученика која је имао у келији, Валеријана и Јована, да га одведу да још једном види манастир, али како је напољу био снег и лед, задовољио се да буде на трему, испред келије.

Мада је био веома уморан, примио је све који су дошли к њему тога дана.

При вечери јео је веома мало, а око 22.00 – 22.30 часова припремио се за починак.

У келији је било угашено електрично светло, и остала је само светлост од четири кандила (три код иконе Свете Тројице и једно код иконе Богомајке, Продромице) и светло које је допирало из суседне келије.

Ученици Валеријан и Јован су обично остајали у келији оца Клеопе, један до поноћи, а други, након што би сменио првога, до зоре, да не би како Отац пао с маленог кревета који је имао у својој скромној келији.

У среду ујутру, око 2 сата и десет минута, ученик Јован, који је био у суседној келији и одговарао на писма што их беше примио отац Клеопа, чуо је да отац тешко дише; због тога је устао од стола и отишао у очеву келију да види шта се догађа. Отац Клеопа је спавао на леђима, и дисање му се донекле смирило. Валеријан беше заспао у келији и, будући веома уморан, није чуо ништа.

После скоро десет минута брат Јован је поново чуо да отац Клеопа дише веома тешко. Отишао је поново у очеву келију и овога

пута га подигао придржавајући га с леђа и рекао му: "Оче..., оче...". Тада је отац Клеопа уздахнуо једном дубоко и предао своју душу у руке Богу. Била је среда, 2. децембар 1998, 2 сата и 20 минута.

Брат Јован је пробудио и Валеријана и сишао те обавестио оца старешину, који му је рекао да јави оцу епископу Киријану и још једном–двојици монаха, како би припремили оца Клеопу и пренели га у цркву.

Сазнало је још неколико отаца, који су помогли у припремама потребним у таквим случајевима, а око 5.00 сати, спокојно, био је изнет из келије и постављен у цркви.

За кратко време распрострањила се вест и у манастиру и у целој земљи да је велики беседник и духовник, отац Клеопа, напустио ову долину плача и отишао да припреми место и за оне који ће му следити живот и савете.

Те ноћи отац Клеопа се јавио неким блиским верницима, обавестивши их да је отишао из овога живота. Желим да поменем само један случај.

У првим јутарњим часовима телефонирано је на више страна очевим познаницима. Када је телефонирано оцу Теофилу Панделе из Галациа, који је највише помогао оцу Клеопи да скит Сихастрија 1949. године постане самостални манастир, чуо сам следећи дијалог:

– Ало... отац Теофил?

– Да.

– Благословите и опростите што Вас узнемиравамо тако рано, али хоћемо да Вам нешто јавимо.

– Да, знам. Умро је отац Клеопа. Сањао сам га ноћас!!!

– ...

Неколико секунди остао сам без гласа...

На дан сахране, 5. децембра, неколико хиљада верника се носило с хладноћом, снегом и ледом, да би било уз њиховог љубљеног оца.

Усудио бих се рећи како је Бог хтео да покаже свима колико је угодан пред Њим био живот оца Клеопе:

1. Иако је до дана сахране температура ваздуха била испод нуле чак и током дана, одједном се ваздух загрејао тако, да се снег почео топити и падати с кровова, а после сахране поново је захладнало као и пре тога.

2. Много пута сам чуо оца Клеопу како прича и опонаша трубу коју је веома желео још да чује. Због тога је Бог поставио у ум и срце двојици верника из Буковине да дођу на очеву сахрану и да му путем ка гробљу свирају на трубама изражавајући бол, њихов и наш, што смо изгубили онога који нас је стално сачекивао са "Рај вас изео!"

Брате, када те видим не могу те заборавити

Оца Клеопу сам упознао негде 1956. године, док сам радио у околини манастира Сихастрије и Сихле.

Једне ноћи, не сећам се више тачног датума, у време прогона*, отац Клеопа је пошао из манастира ка селу Хангу. Тамо је боље познавао неког Пантелејмона Амаријеја, који ми је био таст. Мене тада није најбоље познавао. Таст ме је позвао, и саветовали смо се где да га сместимо, да га склонимо од непријатеља. Ми смо становали усред села и нисмо имали како да га склонимо од људи, тако да сам га једне ноћи одвео код неког мог деде, који је живео на крају села Аудиа. Тамо је становао 39 дана. Ја сам одлазио често к оцу и односио му по мало хлеба.

Отац Клеопа ме је замолио да не кажем ником где је, чак ни супрузи ни тасту.

Ни овде није могао да обитава дуже, тако да сам га једне ноћи одвео у шуму близу мога стана. Нисам га могао узети к себи у кућу, јер сам имао подстанара. Док је тамо пребивао, одлазио сам к њему свако вече, али да нико не зна.

Једне ноћи, 28. новембра, када сам отишао к њему, био је јако узрујан.

– Шта је оче? – рекао сам.

– Брате Јоане, спаси ме, јер ме је открио непријатељ.

Беше га видео неки члан партије, отац се узнемирио. Тада сам му рекао:

– У реду, оче, не бој се!

* Године 1959. донесен је *Указ* по којем су сви монаси млађи од 55 година отпуштени из манастира.

Отишао сам брзо кући и припремио се. Узео сам секиру, ранац и фењер, и пошли смо потоком Митрофану ка селу Петру Води.

Напољу је био мали снег, и отац се клизао. Ја сам имао платнене опанке и дао сам их оцу. Обуо се брзо, и ишли смо целе ноћи.

Идући кроз шуму по гребену планине, размишљао сам шта ћу радити ако, Боже сачувај, умре. Ишли смо још мало, зауставио се и рекао ми:

– Брате Јоане, ако умре монах, знаш ли шта ти је чинити? Очи-таш 17. Катизму и сахраниш га.

Било ме је стид што сам то помислио. Спознао сам да му је Господ открио моју помисао.

Када сам ишао уз оца, ишао сам само с десне стране, јер је на левој страни, наспрам срца, отац имао кутијицу са Светим Тајнама и рекао ми је да на тој страни где су Свете Тајне иду анђели који их прате.

Стигли смо до неке напуштене бачије, одморили се мало, запалили ватру, јер се бесмо презнојили, и легао сам мало. Отац није легао, много је бринуо за Светиње.

Најзад, Божјом помоћу, стигли смо у село Петру Вода. Још се није разданило, а изашао је пред нас један добро познати човек, Павел Марин. Отац Клеопа је остао код њега, а ја сам се вратио кући.

Касније, када се вратио из прогонства, рекао ми је да је боравио скривен по кућама људи и по шуми. Премештао се с једног места на друго, да га не би пронашли.

Шта могу још да кажем? Колико сам до сада проживео, нисам срео другог човека тако пуног захвалности. Кад год би ме видео, чак ако би било мноштво људи, стотина – две, остављао би их све и довикнуо мени: "Брате Јоане, дођи овамо!", али ја се нисам одазивао, знао сам да има и других са именом Јоан. А отац би изнова викнуо: "Александру, дођи овамо". Стидео сам се због толикога присутног света и казивао му:

– Оче, оставите мене, разговарајте са људима.

– Јоане, људима никад краја!

Питао би ме још: – С ким си дошао?

– Сâм, оче.

– Куда си дошао?

– Кроз шуме, оче.

– Јоане, пре но што поћеш, сврати к мени.

Казивао је још:

– Брате, када те видим, не могу те заборавити, јер си ми помогао у великој невољи и, као доказ, ево и опанци које си ми обуо оне зиме. Ево, држим их под креветом.

Једном ми је причао неки чобанин који је био с оцем код оваца на потесу Тачунеле, како се једне ноћи угасила ватра, а он се управо тада беше пробудио и помислио је да отац неће више видети да чита *Псалтир*. Али наједном је очево лице засјало, и читао је на тој светлости, а он није могао никоме ништа рећи до сада.

* * *

Другом приликом дошло је са мношвом преко планине више људи оцу Клеопи. Један од њих, неки мој рођак, каже мени:

– Не могу да постим у постовима.

Десило се да смо дошли баш на почетку Великога поста и увече, у трпезарији, били смо сви који смо дошли преко планине. Отац је много говорио о посту.

Устали смо од трпезе, отишли у спаваоницу, и рођак ми рече:

– Море, кад си ти рекао оцу Клеопи да ја не постим?

– Нисам имао када да му кажем, та заједно смо дошли – рекао сам му ја.

– Док је говорио, погледао је у мене и казивао: "Можеш да постиш, али нећеш". Говорио би још ово–оно, па поново погледао у мене и казивао: "Можеш да постиш, али нећеш".

Од тада тај мој рођак пости без икаквих проблема.

* * *

Отац Клеопа нам је казивао:

"Једном, док сам пребивао скривен у кући неког човека на крају села, прошла је туда свадба с лепом музиком. Тада сам помислио: ако ми се чини лепом свирка што пролази путем, какав ће онда бити пој на небесима? И узео сам се умом на небо и пребивао сам сат и осам минута, и толико сам сладости окусио, да су текле сузе те сам сквасио пет марамица. Након тога, од толике сладости коју сам осетио, недељу дана сам заборавио све: храну, пиће, сан."

Трпљење, Танасе!

Причао је Отац Клеопа:

"Једном је дошао к мени келар манастира. Ја сам га звао Танасе, јер је био дошао млад у манастир, а то му је било презиме. Видео сам да је јако огорчен и казао му:

– Шта је, Танасе? Шта се догодило?

Он ми баца кључеве на сто и каже ми:

– Ево кључева! Нећу више да будем келар. Брат тај и тај (рекао ми је он име) дошао је к мени. гурнуо ме, одузео ми кључеве и узео је шта је хтео из оставе. Нећу више да будем келар!

На столу сам имао раширену новину, уместо столњака. Тамо видим фотографију с неким глумцем што глуми комедије, Константином Танасе, и велики наслов: "ТРПЉЕЊЕ, ТАНАСЕ!" Тада рекох свом Танасеу:

– Добро, Танасе, али де дођи и прочитај шта овде пише. Видиш ли? Де, читај наглас да и ја чујем.

Када је он прочитао: "ТРПЉЕЊЕ. ТАНАСЕ!", почео је да се смеје и узео је кључеве натраг".

* * *

Из личног искуства могу да кажем да је отац Клеопа умео да најнеочекиванијим одговорима буде на корист неком брату који се налази у искушењу.

Једном сам имао велико искушење. Био сам веома помућен, те нисам знао шта да чиним, тако да сам отишао код келије оца Клеопе да му кажем своју недаћу и да ми да савет. Био сам решен да чиним било шта да ми каже, чак и да одем у други манастир.

Након што сам заискао благослов и ушао у очево келију, видео сам да је био у молитви и читао *Псалтир* (старим писмом, ћириличним). Видевши да сам помућен, рекао ми је:

– Шта је с тобом? Рај те узео! Шта се догодило? Дед. реци ми.

Почео сам да му казујем недаћу кроз коју сам пролазио, јер нисам могао да творим што се од мене тражило. Након што сам му све испричао, упитао сам га:

– Оче, шта сада да чиним?

Отац Клеопа, гледајући према *Псалтиру*, рекао ми је:

– Гле, шта пише овде: *Нейравгу видех и зјагих се*.

Бацио сам поглед на *Псалтир*, и како сам помало умео да читам старо писмо, видео сам да је био отворен код псалма 118, и негде око 163. стиха било је написано тако нешто, али нисам био задовољан одговором. Ја сам очекивао да ми каже нешто јасно, да знам шта да чиним даље, тако да сам почео изнова да му причам догађаје и да га по други пут питам:

– Оче Клеопо, шта да чиним?

Али, одговор је био исти:

– Тако пише овде: *Нейравду видех и зјагих се.*

– Добро, добро, тако пише у *Псалтиру*, а ја сада, у овој ситуацији шта да чиним?

И трећи пут сам чуо исти одговор:

– Тако пише овде: *Нейравду видех и зјагих се.*

Пошто сам већ више година познавао оца Клеопу, знао сам да други одговор нећу чути од њега, тако да сам отишао мало снужен, али у уму с тим стихом из *Псалтира*: *Нейравду видех и зјагих се.*

Сутрадан сам поново отишао к оцу Клеопи и заискао му савет о свом проблему. Рекао сам му и шта бих хтео да чиним и да ли ми даје благослов за то. Био је сагласан, и тако, његовим молитвама, за неко време, ово искушење се удаљило од мене. Сада сам разумео и због чега ми првог дана није дао други савет.

Имај стрпљења

Било је то године 1994. месеца јуна, када су ми Благослови Бог и Богомајка помогли да први пут стигнем к оцу Клеопи.

Када се појавио на вратима, задивила ме је светлост његовог лица. Имао је на свом лицу светлост која је долазила изнутра и, мада ме пре тога никада није видео, рекао ми је:

"Знао сам да ћеш доћи, очекивао сам те! Анђео ми је саопштио долазак! Знаш да си и раније желела да дођеш, али си била спречена..."

Помислила сам да нисам добро чула, због тога сам упитала и децу с којом сам била дошла да ли су и они заиста чули исте речи. Тако је било...

Неколико пута сам предлагала себи да стигнем у свети манастир Сихастрију, али нисам успела. Ту намисао нисам помињала ни

својој породици. Онај сусрет с оцем Клеопом изменио ми је живот. Долазила сам из света са сваковрсним жељама и страстима, а самим приближавањем овом светом оцу, вратила сам се кући, осећајући на други начин наше постојање на земљи.

Био је такве доброте и кротости, какве се веома ретко срећу, а љубав с којом те је примао била је бескрајна.

Имао је дар да преузме бреме невоља и помагао ти је (а да то и не приметиш) да се бориш са немоћима.

Кад год сам одлазила од оца Клеопе, осећала сам талас жалости што нисам успела да га више питам... Тада бих му писала, иштући од њега савет, и примала сам одговор одмах.

Догодило ми се неколико пута, када сам пожелела било иконицу, било молитву блиску својој души, да – не казујући ником ову помисао – примим у коверти од оца Клеопе било иконицу, било молитву за коју сам осећала да ми је толико потребна. Једном сам му чак рекла: "Не знам, оче Клеопо, како бива те ми шаљете кући што себи пожелим, не саопштивши Вам жељу!" У својој смирености прећутао је.

Сећам се да је на мога брата дошла велика недаћа. Једнога дана био је ухапшен и затим држан у полицијском притвору неколико месеци, без икаквих доказа на основу којих би био осуђен. Ишла сам избезумљена оцу или му писала да се моли за њега, јер је брат боловао од срца. Имала сам велико поверење у молитве светога оца. Након неколико месеци мој брат је био ослобођен, због недостатка доказа. Тада сам отишла да и оцу Клеопи кажем ту добру вест и да му заблагодарим.

– Оче, мој брат је на слободи, али треба да буде суђење. Који су му желели зло наставиће да га оптужују...

– Буди спокојна, биће добро!

Од тога трена свети отац ми је узео сав немир душе, и нисам више осећала забринутост. То предсказање светога оца обистинило се после скоро пет година.

Не могу заборавити његову велику милостињу, како нас је хранио не само духовно, речју, него и делом. Имао је велики дар и благодат да буде разумљив и једноставним људима, и интелектуалцима. Због тога је био тражен, поштован и љубљен од свих људи који су долазили за благослов, и скоро нико није одлазио од оца Клеопе а да не прими мали дар, који је у свакоме побуђивао велику радост.

Много пута сам се питала: Како ли се борио отац Клеопа с [духовним] непријатељем у пустињи? Како му се непријатељ јављао? Треба да достигнеш степен високе светости, да би ти Благ Бож даровао такву духовну силу. Али у лето 1998. године Благ Бож је поредио да слушам из суседне келије разговор двојице великих духовника: отац Клеопа и отац Софијана. Између осталог, отац Клеопа му је испричао и неколико искушења од непријатеља у пустињи. Тада ми је отац смирио знатижељу...

Благ Бож и Богомајка су ми помогли да једног лета упознам у манастиру Путни јеросхимонаха Симона. Он се родио сакат и живео је у неком манастиру у Москви. Имао је велико побожно поштовање према Богомајци, која га је спасла смрти када је био веома мали. Хтео је да посети што више хришћанских земаља и да се поклони чудотворним иконама Богородичиним. Тако је стигао и у манастир Сихастрију. Његов ученик ми је саопштио да се најбоље разумео с оцем Клеопом, мада ниједан није знао језик другог. Ови свети оци већ беху задобили дар да се разумеју кроз Духа Светога.

Имао је велико поштовање према Богомајци и због тога нас је стално подстицао да читамо изјутра *Акаџистџи*, а увече *Молбени канон Бојомајци*. Затим је додавао: "Мало кандилце или свећницу имајте упаљену код Богомајке и видећете помоћ од ње". Од тада као да свагда чујем речи овог светог оца.

Пре но што је отишао од нас, рекла сам му са жалошћу да је мој супруг добар човек, али пуши и понекад пије. Отац ме је саслушао а затим ми је рекао:

– Имај стрпљења! Зар не знаш да се неверујући муж посвети [верујућом] женом?

Сада, на несрећу, мој муж пролази кроз тешко опробавање, такво да га још само Благ Бож и Богомајка могу исцелити. Не пуши више, нити пије. Било како било, нисам изгубила наду, јер ми отац Клеопа није рекао да ће га снаћи такво велико зло, да би требало над њим плакати од сажалења, као што је рекао једној мојој колегиници за њеног мужа*.

* Сада је супруг ове госпође прешао у вечност, после тешке патње, али што је рекао отац Клеопа обистинило се, јер је пред смрт тражио да дође један очев ученик да га исповеди, и отишао је из овог живота измирен с Богом и с људима.

Отишао је тихо, како је волео и да живи, у свом великом смирењу, оставивши нам ипак у душама жељу да се боримо са искушењима, како бисмо и ми постали синови Свевишњега.

Кад год ми је тешко, призивам га у својим молитвама, као што сам чинила и док је био у животу. Знам да се моли за свет и за све нас да задобијемо Царство Небеско.

Многи људи су, као и ја, сматрали отац Клеопу светим за живота. Имам убеђење да ће отац Клеопа бити канонизован. Када? То само Благ Бож зна.

Проф. Д. Л. Г.

Хајде, мила, и напиши поменик

Једнога дана године 1998. отишла сам к оцу архимандриту Клеопи у манастир Сихастрију. Била сам на вечерњем богослужењу у параклису манастира, након чега смо отишли у келију оца Клеопа. Када сам стигла пред келију, нисам се усуђивала да закуцам на врата, јер је светло било угашено. Пошто нисам била сама, затражила сам мишљење осталих особа шта да радимо. Са мном је била мати игуманија из манастира Котумбе и возач аутомобила. Усудивши се, покуцала сам на врата двапут, на што је отац отворио врата и рекао: "Хајде, мили, уђите!"

Након што смо ушли, отац је рекао да седнемо на кревет, али ми се нисмо усудили. Мати игуманија је разговарала с оцем, после чега јој је отац рекао следеће речи: "Имаћете невоља у манастиру".

Причао нам је још о чудесима које је видео када је ишао у Јерусалим, затим га је мати замолила да нам напише поменике. Док су други састављали поменике, ја сам стајала донекле повучена, јер се нисам усуђивала да саставим поменик, пошто нисам имала новца код себе.

Отац ми је дао знак руком, подстакавши ме овим речима: "Хајде, мила, састави поменик, можда си у каквој парници, и напиши овако: за успех на суђењу и повратак штете".

Уздрхтала сам ја, грешница, када сам чула ове речи из уста човека коме нисам рекла ништа о себи, нити о својим невољама. Била сам, заиста, у парници за неки виноград који сам хтела да повратим, али када сам ишла оцу Клеопи, нисам имала никакву

намеру да му што казујем о својој невољи. Након што ме је позвао, приближила сам се да напишем поменик, али нисам успевала, јер ми је од узбуђења дрхтала рука. Видећи ме, очев ученик ми је рекао: "Нека, ја ћу ти га написати".

Када је на телевизији објављена смрт оца Клеопе, позвао ме је поштар и дао ми коверат, у којем је било судско решење да сам добила парницу.

Марија Павел из местиа Нејрешићи, жујанија Васлуј.

Не буди тужна

Једна госпођа из Букурешта, Марија, причала је да је имала дете убијено у устанку против Чаушескуа. Када је био убијен, једни су га прозвали терористом; други су сагледали истину и уврстили га међу жртве.

"Ја, као мати, познајући га најбоље, отишла сам к оцу Клеопи и испричала му целу невољу, а отац ми је рекао: "Не буди тужна, сестро Марија, јер он је мученик". Али отац је нагласио и рекао ми: "Имаћеш још једну светлост!" Тога трена нисам схватила на шта је мислио.

Када је био убијен, мој син је оставио ћеркицу, једину своју наследницу, која је након извесног времена такође умрла. Тек тада сам схватила да ми је кроз те речи отац Клеопа наговестио смрт невине девојчице".

Ти ћеш служити Богомајци!

Беше на почетку зиме, око празника Светога Николе, када ми је једна мисао шаптала да посетим манастир Сихастрију. Најзад сам одлучила да одем с једном девојком из села.

Бог је одредио да у аутобусу на путу ка манастиру упознамо побожну жену чија је ћерка желела да се замонаши. Узалуд ми је на путу ка манастиру много причано о том животу одвојеном од света, јер нисам осећала ништа. Знала сам само једно: да ја хоћу да ступим у брак.

Ето нас у манастиру Сихастрији. Пламтеле смо од нестрпљења да се сретнемо с оцем Клеопом.

Након што смо се стидљиво поклониле у светој цркви, прожете миром и миомиром тамјана, крећемо узбрдо. Полако, полако, пењемо се ка келији ћутке, размишљајући о сусрету с тим оцем о којем се толико причало: какав ће одговор примити свака за своју жељу. Нисам ништа знала о манастирском животу; имала сам једну једину помисао: да ступим у брак.

Ето нас пред келијом. Чује се очев глас, који с великом побожношћу и вером изговара божанске речи. Усуђујемо се да приступимо. Када сам га угледала, нешто ме је прожело и осећала сам да сам ништа. Нешто се збивало са мном.

Када смо стигле пред њега, сваку од нас је благословио. Беше први пут када сам осетила да се могу приклонити и целивати руку свештенику. Примила сам благослов, и отац ми рече: "Ти ћеш служити Богомајци!".

Скаменила сам се. Остала сам без речи. Због чега мени, која сам намислила да ступим у брак, казује да ћу служити Богомајци? Како? Нисам схватала! Нисам рекла ништа, повукла сам се и села на столицу, слушајући очеве речи.

Од тога трена нисам више имала спокоја. Стално су ми долазиле на ум те речи. Неспкојна и зачуђена, упитала сам неког другог оца шта могу значити те речи, и казао ми је: "Отићи ћеш у манастир". И тако је било, како ми је отац Клеопа предказао, да ћу служити Богомајци. Нисам више осећала никакву жељу за удајом; као да више нисам могла волети ништа световно. Пламтела сам од нестрпљења да што брже стигнем у манастир.

Помоћу Божјом и Богомајкином доспела сам да ступим у манастир и нисам достојна да им благодарим.

Монахиња Е.

Иди у Манастир М.

Хтела сам да пригрлим манастирски живот, али нешто ми је у души говорило да најпре свратим оцу Клеопи да примим благослов.

Пошто сам стигла пред његову келију, казала сам му да хоћу да идем у манастир. Отац ми одговори: "Да. Добро си намислила. Бог нека ти помогне и имај много трпљења, и иди у манастир М."

Ја сам желела да идем у манастир Слатину и одговорила сам: "Молим Вас, дајте ми благослов за манастир Слатину".

Отац је ћутао неколико тренутака, погледао ме и поново рекао: "У манастир М." Ја -- ништа, поново настојавам и кажем да хоћу у манастир Слатину. Најзад отац ми је допустио како сам хтела, али је знао да ћу касније сама увидети.

Отишла сам задовољна што сам добила благослов за манастир Слатину; нисам схватала да је Божја воља друга, она коју ми је рекао отац Клеопа.

Ишла сам неколико пута да будем примљена у манастир Слатину, али узалуд. Све је ишло наопако, нисам знала шта се дешава.

Најзад, видевши да ме не примају, сетила сам се очевих речи и пошла к манастиру М. Осећала сам бескрајну радост, као да сам ишла ка сигурном месту, које ми припада, позива ме. Све је протекло потресно. Мати игуманија ме је примила с много љубави и као да ме је очекивала.

Монахиња Т.

А зар би послушала?

Један очев ученик ми је причао:

"У лето године 1990. или 1991, не сећам се баш тачно, дошла је к оцу Клеопи мати В., игуманија манастира В., за духовни савет. Био сам послат да је одведем оцу Клеопи. Након што сам га нашао где седи на клупи близу кошница и рекао му разлог због којег га узнемиравамо, хтео сам да се повучем, али отац ми је рекао да останем и ја. Радовао сам се, по својој памети, што ћу моћи да саслушам занимљив разговор, али сам се преварио.

Ја сам мислио да ће отац Клеопа изнети игуманији појединости које би требало исправити како не би биле камен спотицања међу православцима, али отац јој није причао много... Био сам потиштен и некако сам негодовао у себи: због чега јој отац Клеопа не казује ништа?

Увече, када је отац сишао у келију, упитао сам га:

– Оче, због чега нисте ништа рекли мати В.?

– А зар би послушала?

Опет нисам био задовољан очевим одговором. али шта да му још кажем? Ни тада нисам разумео због чега јој отац није ништа рекао.

Након неколико дана неки верник нам је донео новину где је био интервју с мати В., у којем је казивала. између осталог, да је била и у Сихастрији код оца Клеопе и... и казивала је мати В. тамо много тога што отац није рекао. Тек онда сам схватио да "Старина Костак" зна унапред шта казује!

Можете да останете и недељу дана...

Исти ученик је причао:

"Једном су дошле две монахиње из Манастира Г. са жељом да се исповеде код оца Клеопе. Било је пред вече и након што их је отац примио у келији и упитао одакле су, како се зову и шта желе, уследио је следећи разговор:

– Оче, желеле бисмо да се исповедимо.

– Врло добро, идите Варсануфију и исповедите се – и показао им је келију оца Варсануфија.

– Оче, ми бисмо желеле код Вас.

– Не, код Варсануфија.

– Оче, ако сте уморни, можемо сачекати и до сутра и два-три дана, само да нас исповедите.

– Можете да останете и недељу дана. исповедаћете се опет код Варсануфија.

– Оче, донеле смо вам поморанце, банане, лимуна, сока...

– Бог нека прими; оставите тамо поред стола, а исповедаћете се код Варсануфија.

Ја сам прискочио у помоћ монахињама и рекао му:

– Оче Клеопа, знате, ви сте били у њиховом манастиру, кад сте били млађи...

– Да, да... код Варсануфија...

Знао сам да више није било сврхе настојавати, тако да сам рекао монахињама да узму благослов и иду на спавање. Можда сутра...

Након што су изашле од оца Клеопе, монахиње су ме упитале да ли могу да ми изнесу свој проблем, па да настојавам још код оца да их прими на исповест. Ја сам им рекао да сачекају у суседној просторији, где је отац зими говорио верницима, и након што завршим с оцем, саслушаћу их.

Ушао сам изнова у келију оца Клеопе и упитао га:

– Оче Клеопо, зашто нисте примили монахиње на исповест?

– Е, да иду затим у манастир и да тамо причају како су се исповедиле Клеопи, и Клеопа је рекао ово и оно...

Као и у другим приликама, нисам појмио очев одговор, али након што сам разговарао с монахињама, опет сам рекао у себи: 'Старина Костаке' је био у праву...

На крају су се исповедиле оцу Варсануфију.

Хоће ли Клеопа Илије бити патријарх Румуније?

После револуције*, неки су желели промене по сваку цену. Многи само онако, да се мења ради промене.

Такође је било и многих који су желели дестабилизацију Цркве; због тога су мислили да је настао најповољнији тренутак: да срушимо Цркву одозго, од патријарха. Дакле, да би све изгледало добро, говорили су да је Његова Светост Патријарх компромитован, и да је потребан други патријарх. Тако је стигло да кружи питање: "Хоће ли Клеопа Илије бити патријарх Румуније?"

Верујем да су многи мислили како би отац Клеопа био најпогоднији за патријарха, али је било и отаца озарених Духом Светим, какав је био и отац Пајсије Олару, који је (причао је отац Клеопа) рекао некој делегацији што је била дошла да га води у Букурешт: "Господ нека вас помилује, Господ нека вас спасе, Господ нека благослови вашу кућицу, вашу трпезицу... Господ нека Вам подари кутак Раја. Ви ћете отићи тамо одакле сте дошли, Клеопа ће остати овде!"

Тако је било од Духа Светога. Да је отишао у Букурешт, био би Клеопа. Оставши у Сихастрији, остао је авва Клеопа.

* Револуцијом се овде означавају догађаји од децембра 1989, када је у Румунији збачена комунистичка власт – прим. прев.

Идите надлежном епископу

Један очев ученик нам је причао:

"Једнога јутра, док је отац био још на правилу, чуо сам лупање на вратима. Изашао сам да видим ко је и шта жели. Били су неки младићи, њих четворица или петорица, који су рекли да су студенти на неком Богословском факултету и желели су да заишту савет од оца Клеопе. Рекао сам им да причекају, јер отац није завршио правило, а с обзиром на то да су они настојавали, пошто журе, ушао сам к оцу и пренео му њихову жељу. Отац је рекао да могу ући, али да га не задржавају много: тако да сам их све позвао у очеву келију.

Након што су оцу рекли с ког су факултета, изнели су му и своју невољу, заискавши од њега савет. Отац Клеопа им је рекао:

– Идите надлежном епископу и чините што вам он буде казао.

Студенти нису били задовољни одговором, тако да су му поново објаснили своју ситуацију, али отац им је дао исти одговор:

– Идите надлежном епископу и чините што вам он буде казао.

Помислио сам и сам да отац Клеопа није разумео како су објаснили студенти и рекао сам:

– Оче, њих претпостављени окривљују да су учинили то и то, а они тврде да нису криви. Дакле, шта да чине у том случају? Дајте им савет.

– Нека иду надлежном епископу и нека чине што им он буде казао.

Схватио сам да им отац неће дати други одговор и рекао сам студентима да се не љуте, али отац има да заврши правило, а они нека чине како им је рекао. Ипак, једна ми је мисао казивала: "Због чега им отац није дао никакав одговор? Та он зна шта казују Свети Оци за овакве случајеве; зна шта пише у *Законојрави.ту...*"

Након што су студенти отишли, вратио сам се у очеву келију и упитао га:

– Оче, због чега им нисте рекли ништа друго? Та Ви знате шта казују Свети Оци!

– Шта? Да оду тамо и да кажу како им је Клеопа рекао ово и оно? Ко сам ја? Нека оду надлежном епископу и нека чине што им он буде казао.

Тада сам стао и размислио: "А ако ови студенти нису рекли оцу Клеопи целу истину, него само што су они желели, и са скривеним касетофоном испод хаљине снимали очев одговор на "њихово питање", те би затим отишли и "направили метеж"? Знаш ли да је отац опет у праву? Имам још много да научим".

Хоћеш ли да видиш чудеса?

И свети људи имају искушења од злога. Ако више не могу бити поражени телесним страстима, ђаво их куша душевним. Многе жели да наведе да поверују како су они светитељи, како чине чудеса и друго шта слично. Због тога, ако нису стекли истинско смирење, у великој су опасности да изгубе цели свој труд. И управо да не би пали у гордост, неки су чинили што је пред људима била лудост.

Након што су новине почеле писати да је отац Клеопа светитељ, да има дар прозорљивости и друге дарове, многи су долазили к њему само да би видели или чули штогод сасвим неуобичајено, штогод за своју будућност, за своје проблеме. Свакако, ови су одлазили исто као што су и долазили, понекад чак и помућени. А који су долазили искрени, подстакнути вером, очекујући савет као од Бога, чули су и ствари које само свети човек може знати.

Једнога дана, дође у манастир нека госпођа која је чула о оцу Клеопи да је свети човек, да чини чудеса...

Након што је отац завршио своје правило, затражио је благослов од свога духовника, оца Варсануфија, да иде на планину, у безмолвије, до поднева; тако да је изашао на задња врата, како га људи не би видели и како би могао ићи спокојно, с молитвом у уму и са срцем ка ономе што је небеско.

Ова госпођа је можда чула како се затварају врата келије и заобишла је зграду да би избила пред оца. Мислећи да ће бити оцу угодна, почела га је хвалити и казивати му:

– Оче, чула сам о Вама да сте свети човек, да чините чудеса...

Чувши ове речи, отац Клеопа јој је одговорио управо како није очекивала:

– Хоћеш ли да видиш чудеса? Дођи овамо. Видиш ли овај штап? Ударићу те њиме по глави, да ћу ти расцопати главу. Сада ћеш ти да видиш чудеса!

И махао је штапом према збуњеној госпођи.

– Како можете говорити тако, оче? Ја сам мислила да сте светитељ!

– Да, 'оди де да ти покажем чудеса...!

Тако да је госпођа отишла помућена оним што је видела и чула, а отац је био љут на ђавола, који веома лако може обманути неке људе кроз привидну побожност и добро дело.

Отићи ћеш ти, отићи ћеш, али на крају опет ћеш овамо доћи!

Један Клеопин духовни син нам је причао следеће:

"Једне године сам дошао у манастир о Светом Васкру. Оца Клеопу сам познавао већ више година и свакога пута сам одлазио до њега за благослов, и при доласку, и при одласку.

Било је другога дана Васкрса и, као што је уобичавао, после Свете литургије и ручка, отац Клеопа је одлазио на гробље, камо су долазили и монаси и мирјани да би га слушали.

Након што смо обедовали, спремно сам се за полазак, јер сутрадан је требало да будем на послу, и отишао сам на гробље да узмем благослов за пут. Још се не беше сабрало превише много монаха и верника. Отац Клеопа је седео на клупи, а поред њега је седео отац Венијамин, којем је било око 80 година, и чије су се усне покретале, а бројанице му клизиле између прстију, знак да је творио Исусову молитву.

Стигавши пред оца Клеопу, направно сам поклон пред њим и рекао му:

– Благословите, оче, да одем, јер сутра треба да будем на послу.

– Не, остани овде! – одговорио ми је отац.

– Не могу, оче. Ионако сам изостао један дан с посла: ако сад изгубим аутобус, немам више чиме да отпутујем, а сутра треба да будем тамо, неизоставно!

Онда је прискочио и отац Венијамин, те казао:

– Оче, ако хоће да оде, дајте му благослов.

– Отићи ћеш ти, отићи ћеш, али на крају опет ћеш овамо доћи!
– каза ми отац Клеопа.

А ја, обухваћен стањем које нисам могао себи објаснити, мада тада нисам смерао да одем у манастир, а нарочито не у Сихастрију, рекао сам:

– Тако и ја мислим!

Целивао сам руку двојници отаца и потрчао да ухватим аутобус. Али ум ми је био на последњим речима: "Отићи ћеш ти, отићи ћеш, али на крају опет ћеш овамо доћи!"

После извесног времена испуниле су се и ове речи.

Мислио сам да се зовеш Георгије

Од када познајем оца Клеопу, нисам га чуо да некој жени у лице каже речи прекора што није дошла у манастир одговарајуће одевена. Међутим, прекоревачао је грех тако, да особе које су биле у питању имају корист. Кад би био упитан о одећи, казивао је да не треба да гледамо само на спољашњу страну ствари, него и на унутрашњу, или је одговарао речима Светих Отаца, посебно светог Јована Златоуста, или неких отаца из манастира. "Има овде у манастиру неки отац с дугачком брадом, гле овако (и показао би руком колико је дуга била брада), зове се Назарије, и ако види жену с мињушама, или с накарминисаним уснама, или у панталонама, позове је код себе и каже јој: "Гле овде шта пишу канони Сабора у Гангри: "Жена која носи панталоне нека буде анатема". И када виде како их прекоревача, уплаше се сироте жене и више не долазе тако".

Када би, ипак, опоменуо неку жену, водио је рачуна које речи користи, а у ствари пратио је да скрене пажњу и на друге грехе, као што се догодило и у следећем случају.

Једнога лета дође у манастир нека госпођа обучена у сасвим неубичајену одећу. Била је секретарица неког приватника, који је имао проблеме с државним властима, и дошли су обоје оцу Клеопи да му затраже помоћ.

Отац је био напољу на трему заједно с другим верницима. Кад је госпођа стигла оцу, почела је да му казује како је дошла с неким значајним господином приватником који има невоља и упитала га шта да чини. Отац јој је одговарао нешто друго, као да није разумео њихову жељу. Отац им је казивао како треба да воде чист живот, са страхом Божјим, с постом, с молитвом, то јест оно што би њима

било потребно да би им Бог помогао. Ини одговор отац им није дао, до само чист живот и остало.

На крају су одлучили да оставе поменик, а када је отац написао поменик и требало да напише име госпође, рекао јој је: "Ја сам мислио да се зовеш Георгије". Госпођа је погнула главу и није више рекла ништа. Кроз кратко време смо чули да је онај приватник био ухапшен.

Два клипа кукуруза

Беше то једне зимске вечери. Као и обично, након што је завршио своје правило, отац Клеопа је отишао из келије у суседну просторију, где је примао све који су желели да га виде, да га слушају како беседи и саветује.

На крају разговора неки су желели благослов, други да оставе поменик, трећи да му траже савет за своје личне проблеме. Али гест једне старице, којој је било преко осамдесет година, толико је гануо оца, да је много пута на њега подсећао све присутне.

Ова жена беше веома сирота, али милостива, и немајући шта да донесе у манастир, донела је два клипа кукуруза и рекла оцу Клеопи:

– Оче, сирота сам и нисам имала шта да Вам донесем, али донела сам Вам два клипа кукуруза. Можда имате кокошке, па ћете их дати њима.

– Нека, мила, ова два клипа више су пред Богом него милиони леја. Јеси ли видела у Јеванђељу шта се казује о двома лептама удовичиним!

Када је дошао на обед, отац Клеопа нам је рекао:

– Видите, због ових нас држи Бог! Људи једноставни, али чисти! Ма колико био сиромаш, он жели да донесе у манастир штогод из своје кућице, ма колико мало. Ми имамо свега, а они желе да донесу нама. Због њих држи нас Бог!

Немој побаци

Не задуго пошто се венчала нека побожна жена је затруднела. Када је отишла лекару на уобичајени преглед, овај јој је рекао како треба да побаци, иначе ће родити наказу. Лекар је позвао и госпођиног супруга, који је чекао напољу, и рекао му исто: његова супруга треба да побаци!

Од тога момента за сироту жену је отпочело истинско мучење. И супруг, и свекрва су је наговарали да побаци, али она је хтела да буде мати, а не убица. Претили су јој да ће је, ако не побаци, избацити из куће и да ће се развести.

Тако је дошла оцу Клеопи и заискала од њега савет шта да чини. Отац Клеопа јој је рекао да ни у ком случају не побаци, јер дотични није лекар него криминалац. Нека се узда у Богомајку и нека се моли њој, јер неће родити наказу као што лекар каже.

Отишла је кући и трпела многа огорчења, поготову од свекрве, а када је дошло време порођаја, родила је девојчицу од 3,5 кг, лепу и здраву, те су остали зачуђени и лекар и остали.

Након што је крстила девојчицу, дошла је у манастир и рекла:

– Дошла сам да заблагодарим Богу и Богомајци што сам послушала савет оца Клеопе и родила здраву девојчицу. Сада, кад год ми супруг или свекрва нешто кажу, ја им ништа не одговорим; само им покажем девојчицу и тако их ућуткам.

Шта ћеш ти?

Неки очев ученик нам је испричао следеће:

"Једнога јутра сам отишао оцу Клеопи с неким личним проблемом. Након што сам ушао у суседну келију, упитао сам старчевог ученика: – Шта ради отац Клеопа?"

- Разговара с неколико верника.
- Јесу ли дуго код оца?
- Више од пола сата.
- Ући ћу ја к оцу и рећи им да оду, јер имам неки лични проблем.

Тако сам, пун смелости и самоуверености, ушао у очеву келију с намишљу да кажем онима што су унутра да оду. Али чим сам отворио врата и коракнуо у келију, пре но што сам имао времена да ишта кажем, отац Клеопа ме је врло строго погледао и гласом који ме је оставио без речи и непомичног неколико секунди, рекао ми: – Шта ћеш ти?"

Како сам стајао непомичан и без гласа, схватио сам да је отац Клеопа знао моју намисао, и у уму су ми долазиле ове речи, као да ми их отац казује: "Ако ја хоћу да разговарам с овим верницима чак и сат времена, ко си ти да их истераш?"

Заискао сам опроштај и сачекао да оду они што су били у келији. И сада се сећам онога погледа који може да те следи, и онога "Шта ћеш ти?" које ти зауставља дах. Примео сам *по своје срици* и по свом савету" (Пс 19,4).

"Свети гроб"

Неки очев духовни син нам је испричао следеће:

"Једне недеље изјутра био сам у келији оца Клеопе, када је ушла старија жена заједно са два детенцета, својим унуцима.

Како је ушла и поклонила се икони из очеве келије, почела је шапатом да казује деци: "Видите, ово је келија светога оца Клеопе. Погледајте тамо његову икону (урамљена слика постављена на кревету у келији – нап. аут.). Видите ли га? На светом гробу сам ја оздрвила".

Чувши је како прича унуцима, усудио сам се да је упитам шта се догодило, шта је са "светим гробом", јер нисам схватао какву везу има отац Клеопа са "светим гробом" и њеним здрављем. Веома радосна, почела је да ми казује:

"Оче ја сам из места Станка–Пипириг, имам 75 година и зовем се Флорика Пацалига.

Већ много година долазим оцу Клеопи, али сам прошле године зло оболела од ногу. Једва сам могла да ходам. Тако да сам дошла да се поклоним у манастиру и да идем и на очев гроб.

С великим напором сам се успела на брежуљак према гробљу, а када сам стигла на гроб, срела сам тамо две жене, из Орадеје или

Баја Маре, не сећам се тачно, које су се молиле на гробу и рекле ми да су оне овде оздравиле.

Онда сам их упитала како су оздравиле: "Дошле сте овамо на гроб и готово?" "Не – одговориле су ми оне. Не. Прво смо постиле и молиле смо се из *Псалтира*. Прочитале смо цели *Псалтир*, а затим смо дошле и молиле се на гробу, и тако смо оздравиле".

Одлучила сам да и ја учиним исто. Тако да сам отишла кући и почела да постим средом и петком и да читам *Псалтир*. Али сам прочитала *Псалтир* више пута, не само једном, јер нисам могла да дођем одмах.

Када сам успела да дођем у манастир, једва сам могла да ходам, и то само са штапом у руци или ако би ме неко придржавао. Када сам почела да се успињем на брежуљак, мада сам имала штап о који сам се ослањала, стално сам размишљала како ћу моћи стићи до гроба, а да ми неко не помогне. И није било никога који да тада иде према гробљу; али са много труда стигла сам и на гроб. Клекла сам, ставила сам штап иза себе, код ногу, и почела сам да се молим како сам умела. За време док сам се молила, дошла је група верника: поклонили су се и отишли.

Када сам завршила своју молитву, није више било никога на гробљу. Тражила сам руком штап, али га нисам нашла. Погледала сам позади и нисам га видела. Помислила сам да ми га је неко узео или бацио и сада нисам знала шта ћу без штапа и како ћу сићи с гробља. Устала сам и стално тражила штап; ум ми је био усмерен само на штап. Видела сам у близини клупу и не знам како сам донде стигла, јер сам мислила само на штап. Видела сам да је на улазу у гробље била клупа, тако да и не знам како сам се подигла одатле и отишла до те клупе. Тек након што сам села на клупу схватила сам да сам дотле дошла без штапа, без ослањања на било шта. Нисам могла да поверујем! Устала сам. Трупула сам ногама о земљу. Нису ме уопште болеле. Почела сам да плачем и да благодарим светом оцу Клеопи што ме је исцелио. То је било уочи Преображења прошле године (1999).

Након што сам отишла кући, почела сам да радим, да идем на сено, да помажем својој ћерци. Сусеткиње које су ме виделе како идем и радим питале су ме у какве сам бање ишла, те сам се исцелила, а ја сам им казивала да сам ишла на *свјетли гроб* оца Клеопе.

Сада сам дошла с унуцима да и њима покажем келију светога оца и *свјетли гроб*."

Да подариш нешто својој мајци

Једнога дана дошао је у манастир Сорин С. из Галација. Након што је ушао у келију оца Клеопе, видео је како отац хоће да обује сандале и хтео је да му помогне, али отац је одбио.

Извесног момента рекао је оцу:

– Оче Клеопа, када опет дођем к Вама, шта да вам донесем?

– Ти да подариш нешто својој мајци!

Када је чуо очев одговор, остао је сасвим затекнут: Одакле је отац Клеопа знао да је он наљутио своју мајку?

Можда ће бити коме на корист

Један очев ученик нам је испричао ово:

"У лето 1997. године посетила је манастир група армијских официра, који су желели да виде и оца Клеопу.

Отац их је примио и говорио им је пред келијом, "код клупа", али многи од њих су се смејали. шалили се. говорили иронично. Стојећи поред оца и видећи их како се понашају, помутио сам се и шапнуо му:

– Оче, дођите у келију, јер сте уморни и видите да их не занима шта говорите.

– Е, нека, остаћу још. Можда ће коме бити на корист.

Тако да је остао све док се официри нису одлучили да добровољно оду, мада нису престали са шалама и ироничним речима.

Оставши сам са оцем, упитао сам га:

– Оче Клеопо, због чега сте тако дуго остали с њима у разговору? Нисте ли их видели како се понашају?

– Можда ће један од њих остати с нечим – одговорио ми је отац, али тада нисам разумео шта хоће да каже.

Једне недеље ујутру дошао је очевој келији неки господин и казао ми да је он из града Б. и да је пре две седмице био овде с групом официра, а сада би хтео лично да разговара с оцем Клеопом, који га је и примио у своју келију.

Тек онда сам схватио да је отац знао за кога тада говори, и није му сметало што су се остали официри шалили и били иронични, јер и једна једина душа је драгоценија од целог света".

Видећемо ми тада

Други старчев ученик нам је испричао:

"Једном сам разговарао с неким монахом из манастира о оцу Клеопи, да има много дарова од Бога, да је свети човек, али овај није баш био сагласан; казивао је да је тај и тај отац више напредовао, да је један отац такав, други онакав; само код оца Клеопе није видео ништа сасвим посебно. Чак ми је рекао:

– Крај овенчава. Видећемо ми тада Клеопу!
И заиста, видело се".

Ако хоћеш да оздравиш, дођи к мени

Неки очев ученик нам је испричао:

"Од када сам био заједно с оцем, видео сам више случајева болесних људи који су примили исцелење од Бога кроз оца Клеопу. Од тих случајева испричаћу неколико:

У лето године 1991. једног четвртка увече, након што је отац Клеопа разговарао с верницима испред келије, око 20 часова повукао се да се одмори, будући веома уморан, а ја сам остао да примам поменике за оца.

Онда се на трему очеве келије појавио мушкарац заједно са женом, по којој се видело да је болесна. Приближили су се и упитали ме могу ли да разговарају с оцем Клеопом. Одговорио сам им да је отац веома уморан и не може више примити никога до сутрадан ујутру, али, ако желе, могу да ми кажу шта хоће, како бих видео шта је чинити.

– Оче, ми смо из града Пјатра Њамц, и као што видите моја супруга је болесна. Пре више од шест месеци били смо код оца Аргатуа у Черники, где се моја супруга исповедила, а, између осталог, отац Аргату јој је наложио епитимију да се три године не причести. Из Чернике свратили смо још и у манастир П., где смо се срели са оцем Јоаном И., који ју је причестио. Од тада се моја супруга разболела и стигла овако како је видите. Били смо код многих лекара у држави, али нико није могао да јој помогне. Мада смо из града Пјатра Њамц, донедавно нисмо били чули за оца Клеопу, али од неког доба моја супруга је почела да сања неког монаха који вели

да се зове Клеопа и казује јој да дође к њему у Сихастрију, ако жели да буде здрава. Због тога смо дошли овамо.

– Отац Клеопа је веома уморан, као што сам вам рекао, и не може да вас прими сада, али би било добро да, ако можете, останете преко ноћи овде, у манастиру, јер ће у поноћ три свештеника служити свето Јелеосвећење, па да идете са супругом на богослужење. Било би добро да се супруга исповеди пре светог Јелеосвећења. Сиђите у манастир и тражите оца Иринеја, можда има времена, те ће вас исповедити.

Оставили су поменик са 100 леја и отишли.

После неких 10 дана, у недељу ујутру, отац Клеопа је поново разговарао с верницима, а када је требало да отпочне света Литургија, рекао им је да оду сви у цркву.

Једни су желели да узму благослов, да целивају оцу руку, а други да оставе и поменик. Отац им је рекао да ће остати његов ученик, па нека њему оставе све што желе, јер ће му он донети у келију.

Онда сам видео да се једна госпођа, која ми се чинила позната али нисам знао одакле, наслонила о стуб на трему и чекала ништа не говорећи. У одређеном моменту сам је запитао:

– Желите ли Ви штогод?

– Како, оче, зар ме не познајете? – одговорила је она.

– Као да Вас знам, али не знам одакле.

– Зар се не сећате да смо прошлог четвртка били код Вас? Ја сам жена из града Пјатра Њамц.

– Ааа... Ви сте? И шта се догодило?

– Што видите! Оно вече тражили смо оца Иринеја, али га више нисмо нашли. Остали смо на свето Јелеосвећење, а у петак ујутру отишли смо к оцу Јоаникију и исповедила сам се. отишли смо кући, и сада сам оваква као што ме видите.

Тада је госпођин супруг рекао:

– Оче, да сам знао да ће моја супруга оздравити за 100 леја, одавно бисмо били дошли к оцу Клеопи.

– Није због ваших 100 леја оздрвила...

– Да, оче, зато смо дошли сада, да благодаримо Богу и оцу Клеопи што нам је помогао.

* * *

Било је то месеца августа, у посту Успења Пресвете Богородице, не сећам се добро године, када је једнога дана дошао оцу Клеопи свештеник из места П., жупанија Бакау, и замолио га да дође код њега кући, како би прочитао молитве за његовог сина, који је болестан у постели, а нити се исцељује, нити умире.

Након што је узео благослов од оца старешине, отац Клеопа је понео епитрахил, *Требник*, крст и бочицу с освешеним уљем, попео се у свештеников аутомобил и отишао.

Увече, након што се вратио, отац Клеопа нам је испричао да је био у свештениковој кући и видео како се дечак мучи; прочитао му је неколико молитава из службе светога Јелеосвећења и помазао га освештаним уљем, након чега се дечак смирио.

Те ноћи отац је имао велико искушење од ђавола: пао је у келији и сломио десну руку, а отприлике након једне седмице свештеников син је отишао Господу.

* * *

Једна госпођа из Грчке, која има зета лекара, имала је велике стомачне болове, и крај свег лечења ови болови нису престајали.

Чувши за оца Клеопу, телефонирала је манастиру и замолила некога да оде к оцу и каже му за њу, и да га пита шта да чини.

Отац јој је поручио да јој се одслужи свето Јелеосвећење са три свештеника и да чита *Акаџисџи Богородици*.

Уредио је Благви Бог да посетим Грчку и да се сретнем с овом госпођом, Василики, која ми је испричала да је, одмах након што јој је одслужено свето Јелеосвећење са три свештеника, престао сав бол и ни дан–данас ништа јој не фали.

* * *

Исто када сам посетио Грчку, где оца Клеопу многи поштују као светог човека, чуо сам о некој девојци, Смаранди, која је имала скоро 30 година; она се тужила због несвестица и врло јаких болова главе, а крај свег лечења којем се подвргла није осетила никакво побољшање.

Чувши за оца Клеопу, одлучила је и дошла к њему овамо у Сихастрију.

Након што је испричала оцу зашто је дошла из Грчке, отац јој је рекао да клекне, прочитао јој је једну молитву и благословио јој главу; и Божје чудо, од тада се исцелила.

* * *

Чудеса која је Бог творио кроз оца Клеопу наставила су се и по очевом одласку од нас.

Исто када сам посетио Грчку, упознао сам једну госпођу која ми је испричала следеће:

"Прошле године умро је мој супруг, Димитриос. Пошто сам веома држала до њега, почела сам да га помињем на богослужењима Цркве, да творим милостињу за његову душу и да се и сама молим за њега.

Једне ноћи имала сам сан. Јавио ми се свештенмонах и рекао ми:

– Ако желиш да помогнеш свом мужу, пошаљи да буде поменут и у мом манастиру.

Тада сам га упитала: – Како се зовете?

Он ми је одговорио: "Клеопа" и отишао је.

Када сам се пробудила, почела сам да се питам: Ко је Клеопа? Одакле је? За то име нисам још чула. Како ћу да сазнам о њему?

У недељу сам отишла у цркву Свете Параскеве из Малакасе, да бих и тамо оставила једну молитву за свога супруга. По завршетку свете Литургије једна госпођа, Софија, почела је да дели фотографије неким верницима. Када сам видела фотографију коју ми је дала, остала сам запањена: особа са фотографије је веома личила на оца којег сам сањала, тако да сам је упитала:

– Ко је отац?

– Отац Клеопа – одговорила ми је она.

– Одакле је? Како могу стићи до њега? – упитала сам.

– Из Румуније, и умро је пре две године, али ће доћи један монах из тог манастира и моћи ћете да се сретнете с њим овде, у цркви – рекла је госпођа.

Због тога вам дајем поменик како бисте га однели да буде помињан тамо, у манастиру оца Клеопе, јер верујем да је он свети човек, ако ми се јавио мада га не познајем и мада нисам чула ништа о њему!"

* * *

Познавао сам госпођу из града Б. М. која ми је причала да је имала јаке болове главе. Једнога дана, када је посетила манастир, отишла је и на гробље и узела у бочици уља из кандила с гроба оца Клеопе; помазала је чело, и бол је престао.

Од тада, кад год је боли глава, не пије више ни кафе, ни лекове, него се помаже уљем са очевог гроба, а болови јој умину.

* * *

Али ево како сам се убедио да нам отац Клеопа може помоћи и после свога одласка од нас:

Прошле године појавио ми се испод десног ока мали оток, облика бубуљице, и није нестајао. Мислим да је прошло тако више од шест – седам месеци, и почело је то да ме мучи.

Једнога дана рекао сам себи: "Помазаћу се и ја уљем и... можда... ће проћи". Помазао сам се само једном и... није се догодило ништа.

После око недељу дана, једне вечери, док сам био на молитви, погледао сам бочицу с уљем из кандила оца Клеопе, и рекао сам себи: "Е, није баш као што неки казују... ето није ми прошло".

Након мало времена осетио сам хладноћу на леђима и преместио сам се на друго место. Несвесно сам почео да трљам очи и наједном сам осетио да имам нешто на прсту. Спао је део оног отока!

После кратког времена дошао је мени неки монах, и упитао сам га да ли још имам штогод на оку, јер нисам имао огледало у соби. Рекао ми је да се види још мало белине и као да је мало надувено. Рекао сам му шта ми се догодило и како сам посумњао у помоћ коју и сада можемо примати кроз оца Клеопу.

После два дана није се више видео никакав траг да сам имао штогод под десним оком, али ме савест подсећа на моју сумњу.

Готово, завршио сам са вама!

У лето 1987. године отишли смо у манастир Сихастрију ми, група младића и девојака. Слушали смо сви беседу оца Клеопе, а после свршетка беседе приметили смо да су неки верници остајали да изложе своје личне проблеме. Тада смо одлучили да и ми останемо, да бисмо заискали душекорисно слово.

Отац Клеопа нас је погледао с много љубави, и са осмехом пуним радости рекао мени, најстаријем из групе: "Ти у мушки манастир" – и показао ме је прстом; затим, показујући прстом редом: "ти у женски манастир", "ти у мушки манастир". И све тако редом све који смо били у групи.

Отац Клеопа је почео да се смеје, а смејали смо се и ми тој духовној шали. Затим је отац рекао: "Готово, завршио сам с вама".

До тада нисам никада помишљао да имам позив за манастир, али та духовна шала испунила се тачно као што је рекао отац Клеопа. Ја сам први отишао у манастир, управо те године. И остали су сви отишли, редоследом који је показао отац.

Много пута отац Клеопа је скривао свој дар прозорљивости под видом духовне шале, са осмехом пуним радости. Тренутно ниси запажао, али када се све испуњавало онако како је казивао, остајао си задивљен силом очеве благодати и смирења, јер је умео добро да скрива своје благодатности и да загрева и да теши срца људи.

Причао ми је мој брат, који је био монах у Сихастрији, да је једнога дана дошао отац код њега, да га види. Док су шетали заједно повише манастира, срели су се са оцем Клеопом, који се, када их је видео, насмешио и издалека повикао мом брату: "Води рачуна да не побегнеш и ти на Свету Гору".

До тада мој брат није никада помишљао да дође на Свету Гору, мада сам се ја већ налазио овде. После месец дана од онога састанка дошла му је намисао да оде на Свету Гору, и та намисао му се претворила у жељу. За кратко време сређено је све: акти, виза, новац. Дошао је на Свету Гору, где се и сада налази заједно са мном. Сетио се речи оца Клеопе као каквог пророчанства.

Траговима Оца Клеопе

Након скоро шест година по одласку оца Клеопе од нас, једнога летњег дана одлучили смо да идемо по местима куда је отац ходио у прогонству, да се сусретнемо с неким људима који су му помагали, да видимо горе где је имао земуницу, где је слушао жубор воде, пој лишћа на ветру, где су га покаткад, посећивали: медвед, лисица, али и ђаво.

Мада није све протекло како смо ми желели, до краја смо пребродили, имајући очеву помоћ, јер нам је не једном успут слао у сусрет људе који су нам помагали, који су нас пратили, како бисмо могли видети и његово место пустињожитејства у Трочу.

Свима и овим путем благодаримо.

Пошто смо имали при себи фотографски апарат и касетофон, на страницама које следе пренећемо разговоре и фотографије са онима које смо срели, с обичним људима, са села, али пуним љубави према Богу и оцу Клеопи.

* * *

– Тоадере, знам, већ више од 15 година да те је отац Клеопа примао с радошћу кад год би те видео и казивао је свима да "храбри Тоадере" доводи људе пешице чак из Параја* у Њамц о Вазнесењу. Знаш да си спознао помоћ Божју кроз очеве молитве и савете. Испричај нам штогод о томе.

– Хоћу да вам изнесем само два случаја када сам видео, по не знам који пут, дар који је отац Клеопа имао од Бога.

Једне године мој отац је сишао с планине, а сеоски кмет са помоћником и партијским активистом су му рекли да на пролеће више не сме да прави бачију, зато што су његова деца оштетили усеве људи.

У пролеће отац ме је послао к оцу Клеопи, пошто га је познавао, да однесем поменик. Разговарао сам с оцем, дао сам 50 леја за четрдесетодневни поменик. Отац Клеопа ми је рекао: "Тодирика, иди кући, јер ће за три седмице они позвати твог оца да поднесе тамо молбу".

* Параје (Pâraie) – село у општини Малињ (Mălini), жупанија Сучава, стотинак километара далеко од манастира Њамца (прим. прев.).

После две и по седмице, мој отац се сусрео с сеоски кметом, који му је рекао: "Кумашине, никад да поднесеш молбу за бачију?", јер кнез је био кум с мојим оцем. И рекао је кнез да ће му он поднети молбу.

После три седмице били су избори за бачију, и мој отац је добио.

Једне године нам је украдена овца. Отишао сам оцу Клеопи, и њему су тада биле дошле многе старешине. Платио сам у седам манастира по 50 леја. А отац Клеопа ми је рекао да ја и супруга не узмемо ни конач од кога.

Питао ме је да ли сумњам у кога, и рекао сам: да; а отац ми је рекао да не сумњам, јер не знам ко је. И тако је било. Сумњао сам у једног а био је други.

После три године дошао је починилац код мене и признао ми је да је он украо овцу. И није могао да каже ништа до 12 сати ноћу. До тада није могао да каже ништа, мада смо дуго разговарали удвоје.

Када се оженио, он је дошао код мене да га венчам, али нисам могао, а сада сам мислио да хоће да му крстим дете, и кад тамо, он ми је рекао за овцу. Била је то силна овца. (...)

Упитао сам га: "Шта си изгубио за ове три године?"

И рекао ми је да су му угинула три коња, две краве, једна крмача с прасићима и од 15 оваца остао је с пет. И хватали су га сваки пут када је колима хтео да штогод заради.

Отац Арсеније Папачок о оцу Клеопи*: Био је велик човек духовношћу и живљењем

Заиста, радовао сам се и веома ползовао када сам упознао оца Клеопу једне врло жестоке зиме, фебруара месеца, и када ме је примио у Сихастрију, онда када сам био прогоњен. Био сам већ обучен као искушеник, нисам био почетник, имао сам скоро две године манастирскога живота. И у једном разговору са неколико присни-

* На неколико недеља после одласка од нас оца Клеопе записане су на магнетној траци речи преподобнога оца архимандрита Арсенија (Папачока), састрадалника оца Клеопе током извесног времена у годинама прогона.

јих отаца – отац Пајсије, Јануарије, Касијан и Макарије – који су били признати подвижници манастира Сихастрије, отац Клеопа је нашао за сходно да ме пошаље у шуму у пустињу.

Крај ми је био поприлично стран, на великој раздаљини од манастира, и места су ми била непозната: шума с планинама, с понорима. Затим је вејало и била је међава 13 дана без престанка, тако да се покрила свака стаза. И посетили су ме после извесног времена да виде да ли сам још жив, јер нико није веровао да сам још у животу. Сигурно, нашли су ме. Био сам весео, живео сам и имао огромну ползу.

Али када сам отишао, сви су ми дали благослов. Ценио сам их веома. (...) Отац Пајсије ми је дао 18 коцки шећера. И упитао сам самога себе: "Зашто су ме послали у пустињу?" Пре свега, зато што су они познавали дубинске последице и узвишености пустиње.

Овде, у пустињи, треба умети да разговараш с дрвећем, да се ползујеш оном њиховом дубоком ћутњом и оним величанственим покретом, када дувају ветрови, да би увидео како велики значај има постојаност у свету служења Богу. Они су имали дубоке корене те, дакле, требало је да слушаш њихово велико беседовање из њиховога дубоког ћутања.

Затим су ме извели из пустиње, и дошао сам у манастир. Ценио сам, дакле, старање о спасењу, јер отац Клеопа није поставио питање удобности, него жртве, без које не постоји спасење, јер су само жртва и Крст овластили Исуса да суди после распећа. Приближио сам се њему душевно неизрециво много и радовао сам се веома што могу да кажем што сам унапредовао код таквих духовника, на челу са оцем Клеопом.

Једног момента, на Велики Четвртак, док сам пребивао у манастиру, збило се нешто што још не бејаш видео – прање ногу ученицима. Отац Клеопа, који је био старешина, поставио је и мене у ред оних којима је требало да се оперу ноге.

Било ми је веома на ползу.

Наложио је да ме више не зову брат Ангел, онако како сам се звао, него да ме зову отац Ангел, јер сам и ја поучавао свет.

Оно што ме је, у ствари, навело да се радујем и да имам ползу, било је што је отац Клеопа уочавао тананости монашкога живота. Није ниподаштавао те тананости и на лични начин је охрабривао људе које је Бог обдарио.

Код великога Клеопе нису недостајале посебне благодати. Када је он беседио и када је ћутао, његова личност се осећала у сваком манастирском покрету.

Били смо одређенога трена у неком положају, у шуми. Десило се да будемо у веома младој шуми, и захватила нас је обилна немилосрдна киша. Били смо на раздаљини од 30–40 метара један од другог и могли смо се видети кроз реткост онога жбуња, и он ми је упорно давао знак руком да дођем к њему, где је сматрао да је нашао гушће жбуње, где смо се могли склонити, јер ниси могао наћи место где да не покиснеш. Били смо мокри као моча.

Ја сам се устручавао да одем, јер сам говорио да сам и сам био нашао, па ипак сам отишао јер ме је упорно звао, и за мном на 20–30 метара ударио је гром у место где сам био. И рекох: "Гледај шта значи да послушаш". Бог га је надахнуо да ме упорно зове с поводом да је нашао боље место, а у ствари благодат Божја је делала да гром не удари у мене. И ударио је гром у место где сам био.

Да вам и не причам како смо намеравали обојица да се склонимо под неки огромни храст, који је имао врло велику крошњу, на 20–30 метара од жбуња, онако на слободнијем простору, да бисмо се заштитили од кише. Али пре но што смо стигли тамо, ударио је гром и у онај храст. Онда смо обојица схватили да нас Бог чува и остали смо на киши, да се препустимо вољи Божјој.

Дакле, из тога купања одозго, које смо прихватили са свом љубављу, загрлили смо се и сматрали смо да нас Бог наочиглед чува и помаже, али се не може без жртве.

Други пут када сам био са оцем Клеопом. спавао сам код корена неке дебеле јеле, и отац код друге јеле исто тако велике. на два–три метра раздаљине један од другог. И једна змија је изашла одакле сам ја спавао и упутила се оцу Клеопи. И рекао сам му: "Оче, змија! Долази!" Вели: "Нека је, нек' се и она утреје!"

Били смо искрено пожртвовани. Нисмо чинили демонстративно, нити нам је то пристајало, само смо хтели да нагласимо прави пут спасења, који у ствари за свакога од нас није другде, до само на крсту, појмивши да је крст оно најхваљеније на земљи, оно што је опуномоћило Спаситеља да суди.

После извесног времена, у ону велику јелу код које сам лежао ударио је гром, те је остао само трупац. Навело ме је на размишљање, али нисам хтео да се поводим за сумњама, предрасудама и апстракцијама. Разматрао сам ствари са свом озбиљношћу у моменту

који сам живео, поимајући да, ако доживиш моменат, најглавније је да владаш собом, како не би ишао опасним путем.

Значи, уз оца Клеопу по манастирима, по шумама, ценио сам неисказано много његову савесност као служитеља и, разуме се, његову сталну духовну присутност.

Нагињао је веома ка подвигу. Ја – више ка стању присутности, трезвености. О томе смо разговарали веома много, и објашњавао сам му због чега је тако боље, дајући за пример његову браћу.

Отац Герасим је спавао у ковчегу на овсеној слами и с крстом крај узглавља као на гробљу и теглио је земљу колицима, казујући да замара коња (то јест тело). Дакле био је велики подвижник.

Брат Василе, који је дошао заједно с оцем Клеопом у манастир, био је најстарији од браће. Он је имао послушање код оваца и појао је. Називао је Богомајку Владичицом. Он је знао *Псалтир* напамет, али се није показивао да је подвижник, као Герасим. И чак када је био позван у шуму, у пустињу, он се изразио овако, као стилском фигуром: "Ишао бих и ја у пустињу, ако ми дозволите да узмем и чабар сира са мном".

Дакле, очевидно, овај човек је био трезвеножитељ и тако је за мене био аргумент да бих бранио своју тачку гледишта, дајући му за пример баш његову браћу, која су имала свети живот. Брата Василеа је узела Богомајка након што су га ђаволи претукли три дана раније, у манастирском дворишту, у вриштању, да се сабрао цели манастир тамо.

И рекао сам овако оцу Клеопи: "Није ли био брат Василе више небески од подвижника Герасима?"

Рекао ми је: "Да! Тако је казао и отац Пајсије".

И после тога латио се отац Клеопа да мени говори о трезвености, тако да сам остао неизрециво ползован.

Значај трезвености. Да!

Он је имао велику жељу док смо пребивали по пустињи. Скоро веома често ми је напомињао молбу да га, ако умре, однесем у Сихастрију. Ја нисам баш видео да ћемо умрети, али за сваки случај сам га уверавао да ћу га вукући га или већ некако однети. И сада, када је Бог одредио да га узме к Себи, јер сматрам да се отворила земља да му прими тело, али се отворило и небо да прими његову душу, рекао сам сам себи, ја, који сам интензивно проживео те моменте заједно с њим: "Е, оче Клеопо, упокојио си се на свом месту, тако цењеном, које си сматрао *истинским небом на земљи*".

Сихастрија је остала тврђава која се не може поредити с другим манастирским тврђавама у нашој земљи. Ово узвишено име том Светилишту не могу рећи да је дао ко други, до отац Клеопа.

Била му је предност што је имао старешину као што је био отац Јоаникије Морој, којем сам ја познавао породицу из Зарнештија.

Затим, одређенога момента нашег живота у Сихастрији, митрополит Себастијан је наложио да оде 30 монаха из Сихастрије и да преузму манастир Слатину у тадашњој жупанији Баја (данас Сучава), велику задужбину Александра Лапушњануа, где је он и сахрањен; а мене су узели из манастира Сихастрије у Библијски институт из Букурешта, где сам цртао и резбариио. Отац Клеопа је настојао да дођем и ја у Слатину, али ја сам значио нешто Библијском институту. Догодио се, међутим, да ми минијатурни радови и цртежи које сам тамо израђивао заморе очи, и на прегледу ми је забрањено да их даље радим минијатуре. Добио сам одсуство на два месеца, отишао сам у Слатину и с патријарховим благословом нисам се више вратио оданде: и започео сам живот у манастиру Слатини.

Затим су мене наименовали за духовника Богословије у Њамцу; једина богословија у земљи, па и та је била монашка. Затим ме је исти митрополит Себастијан рукоположио за свештеника, и био сам постављен за игумана манастира Слатине, дакле за заменика оца Клеопе, који је био старешина. Да и не казујем да је образовао братство од 120 монаха, с монашком школом, тако да је манастир Слатина под оцем Клеопом био чувен као нека академија.

Збило се веома много.

Манастир је имао велике могућности, и митрополит, видећи наш тамошњи живот под оцем Клеопом, одлучио је да нам да под надзор седам манастира. И дали су нам све ове манастире: Сихастрију, Слатину, Ршку, Камарзани, Рарау и друге манастире с центром у Слатини, под називом: "Братство Светога Теодора Студита".

Сада увиђате да је монаштво, бар тамо у Молдавији, попримало необичан облик, с једним центром на седам манастира. Разуме се, учинили смо промене по манастирима и нису били у питању административни и економски квалитети које треба да има руководитељ. Није то био разлог због којег су ствари ишле под једним Клеопом, него зато што је био велик човек духовношћу и живљењем овај вођ отац Клеопа! И свакако да су ствари узапредовале, уставиле се, образовали се ученици.

Затим, извесног момента, када сам се налазио са оцем Клеопом у пустињи и он је почео да постаје познат, неко је поставио проблем у Синоду, да постоје неки оци који покушавају да имају духовни живот и обитавају по травуринама.

Када је увидео да је то била велика истина, патријарх Јустинијан је послао к нама двојицу отаца, да нас одведу у Букурешт. Био сам тада раздвојен од оца Клеопе. Сретали смо се покаткад по шуми. К мени је послао оца Петронија, који је сада старешина у Продрому и који ми је био кум на монашењу. Код оца Клеопе је послао оца Данила (Санду Тудор), великог писца, који је написао "Акатист Богомајкиној Неопалимој купини", великог учењака, коме смо ми били поверили да води Скит Рарау. И отишли смо у Букурешт.

Патријарх нам је ставио на располагање двор, али нам је нешто предложио: да нас пошаље по земљи, тако да најмање двапут годишње стигнемо у сваки манастир. Ја сам му, погнуте главе, смеран, рекао: "Високопреосвећени Патријарху – јер се тако онда казивало – нисам мишљења да идемо по манастирима. Манастири имају своје духовнике. с њиховим именима, с њиховим живљењем, с њиховим оправданим захтевима, и дођемо ми. Ко смо ми? С којим се правом сматрамо бољим од оних, јер би то био повод да идемо? Оставите нас да пребивамо у свом манастиру (који је био Слатина), образоваћемо себи ученике и слободни су да дођу који желе, ако мисле да могу имати ползу."

"Имаш добру идеју!" – одговорио ми је и допустио нам да одемо у манастир Слатину.

Сигурно, овде, у манастиру Слатини, ми смо гледали своје делање, свој посао. Затим, нећу више казивати да је било велико хапшење, онако за памћење, да је дошло по нас 89 официра, три камиона и два путничка аутомобила.

Ја сам био ухапшен. Када су ме ухапсили, отац Клеопа је нестао. После дугих година био сам ослобођен и оцу је речено, тамо где је био, по шумама, далеко по Буковини, да сам ослобођен, и рекао је: "Не верујем, док га не видим!"

И тада, заједно са два оца, два јеромонаха, пошли смо ка месту где је био по шумама и тешко смо стигли тамо. Био сам веома исцрпљен. Бејох оболео од стомака. Наишли смо на њега, истински смо се загрлили, онако осећајно, и попили смо по чашу вина, и он ми је рекао да ће ме исцелити, понављајући из својих великих поимања и познања слово светога Јована Златоуста *Тумачење Посланице*

светога аџостіола Павла Тимошеју, део у погледу значаја једне чаше вина. И тако смо извели и њега, и дошли смо у манастир заједно с њим.

Са оцем Клеопом могао си да биваш јако много. Он је имао жељу коју ја нисам могао да прихватим: да нестанемо у шумама за цео живот. Зато што је он сматрао, а тако је и било, да ако пустињак има духовника, није му више ништа потребно. И ми смо били духовници један другом; дакле имали смо, у ствари, што нам је потребно. Проблем хране није се постављао, зато што нас није интересовао.

Отац је остао у свом свету, све признатији и све надахнутији за ствари велике духовне лепоте, јер није било ничега што да упиташ а да ти не одговори. или чега неразјашњеног у уму и срцу оца Клеопе.

Кажем вам да сам имао велику радост и душевни мир, јер то је веома значајно у повести и у подвизима живота једног монаха, радост што су ме ови оци надзидали. И рекао сам да су они људи Божји и, дакле, Бог ми је дао као послушање и свештенство.

Ја сам га ценио целог живота као великог изасланика Божјег румунској земљи, нашем хришћанском монаштву. Ови догађаји су ме веома устремили ка жртвовању, ка храбрости, ка јунаштву, без чега се не можеш назвати Христовим јунаком.

Виђали смо се покаткад, и – при последњој посети коју сам учињено Сихастрији одавде из Текиргјола 1996. јер сам на другом крају државе – молио ме отац Клеопа упорно да дођем и на његову смрт, ради последњег благослова. Рекао сам му: "А ако бих вас ја позвао на моју смрт?" Није прихватио то.

Заиста, ја нисам могао отићи јер сам овде сам.

(...)

Ако ме не схватате, сигуран сам да ће ме отац Клеопа схватити. Испунити такав поредак: отићи на смрт једнога и другог, заиста је и сигурно благословено од Бога, али, ако твоја свештеничка, духовничка, манастирска посла трпе зато што си пошао да испуниш само обичајну форму, пошто је у твом срцу присутна душа онога који је отишао, сигурно да није добро чинити друго, до само оно што служи истини.

Помињем оца Клеопу целог свог живота. Не помињем га зато што је то обичај или предање – "велики Клеопа!" – него га помињем као великог служитеља Божјег током више од 70 година, који

је говорио свом силином све што је требало да чује свет за наше свето спасење, то јест за вечни живот, оно радосно сусретање уз нашега Благославног Бога.

И није ме растужило.

Он је гледао на смрт као на неопходност и, најзад, посматрао је смрт као борац, који је учио свет умећу умирања. Онако као што сам рекао неком генералу који ме је позвао да останем у војсци, када сам био на одслужењу војног рока, и упитао ме је шта бих ја урадио с подручним официрима, ако бих постао генерал и дали би ми команду. Одговорио сам му: "Научио бих их да умеју мрети".

Отац Клеопа је био херој, говорио је свету као за себе. Дакле, када тако говориш, то је проверено од твоје сопствене савести, коју је он – тешко је рећи све о њему – он је имао ту савест.

Са румунског превео Арсеније Бугарски

**Преводилац најтоплије благодари браћи у Христу,
Браниславу Чемерику и Милошу Кузмићу,
за пружену подршку.**

Велик је Бог (о оцу Клеопи и преподобној мајци нашој Параскеви)

Чудо које се догодило нашој верници С. П. на поклоничком путовању по Румунији

О оцу Клеопи сам знала само да је велик духовник и скоро ништа више. Не знам чак ни да ли сам чула да је из Румуније, али ето, Господ наш удостојио је мене грешну да ме баш отац Клеопа исцели.

Било је то лета Господњег 2004-тог. Неколико месеци, можда чак и година пре тога, била сам стално болешљива. Најчешће ме је болела глава, некад са разлогом, а некад без разлога. Често сам имала вртоглавице, болео ме је желудац, било ми је мука, често сам била уморна и много сам спавала.

Када сам добила позив да са једном групом идем на поклоњење моштима Преподобне Мајке наше Параскеве, нисам се двоумила ни делић секунде. Већ тада сам била скоро месец дана на боловању због главобоље. По занимању сам лекар, али нисам знала шта ми је. Главобоља је била ужасна, непрекидна, и ноћу и дању. Уопште нисам могла да функционишем. Зато сам пошла код колега специјалиста: оториноларинголога, инфектолога, алерголога, имунолога и неуропсихијатра. Сви су рекли да је са њихове стране све у реду, осим неуропсихијатра који је сматрао да ми треба мало подстрека, па ми је дао антидепресиве. Уз то сам пила и лекове против болова. Од аналгетика ми је бол мало уминуо, а на антидепресиве сам реаговала супротно – стварно сам упала у депресију!

Кад сам добила позив да идем у Румунију, Господ зна, ни помислила нисам да идем да молим нешто за себе, а камоли за исцељење, само сам хтела да се поклоним моштима наше велике Светитељке и Божје угоднице свете Петке. Чак нисам знала ни каква је маршрута. И тако, 21. маја (3. јуна) лета Господњег 2004. на дан Светога цара Константина и царице Јелене, из манастира Раковац на Фрушкој гори (Србија), кренусмо пут Румуније.

Већ ме је на почетку пута почела болети глава, али сам решила да не пијем ништа за болове. Погрешила сам што сам попила антидепресив. Мислила сам испружићу се на оба седишта, одспаваћу током пута и ујутро кад стигнемо бол ће проћи. Али није било тако.

Што је пут више одмицао, глава ме је све више болела. Чак смо током ноћи налетели на неки пружни прелаз, аутобус је поскочио, а мени се тако потресао врат и глава, да ме је ујутро почео болети и врат. И тако, у неком болном магновењу, стигосмо на прво одредиште. Оставили смо ствари и кратко се одморили у конаку, а затим смо кренули прво у манастир Варатек. Са тешком муком сам пратила шта нам прича водич и преводилац, али сам се искрено трудила. Већ у Варатеку ме је одушевила велика вера румунског народа. У њиховим црквама се заиста осећа велика благодат Божија. Одатле кренусмо у манастир Агапију. Ту се поклонисмо Чудотворној икони Богомајке и честицама моштију Светитеља. Глава ме је и даље болела. Дођосмо у манастир Секу. Тамо смо се поклонили моштима старца Викентија и његовог ученика оца Антима. Кад сам пришла да целивам, од силне благоуханија постало ми је толико мука да сам мислила да ћу повратити. Глава ме је почела болети још јаче. Помислих: "Боже, како ћу издржати још један манастир!" Већ ми је било јако лоше кад смо стигли у Сихастрију. У цркви Свете Теодоре осетих диван миомирис. Ту нам је водич почео причати о оцу Клеопи. Позвао нас је да одемо до манастирског гробља, да нам тамо нешто више каже о великом Старцу. А ја, грешна, помислих: "На гробље?! Ко зна где је то! Не могу издржати! Глава ме толико боли да бих сад урлала!" Али ипак послушно пођох. Било је близу. Целивасмо очеву слику на гробу. Водич је причао, преводилац преводио, а мене је толико болела глава да нисам могла запамтити ни једну једину реч. Не само то! Нисам могла више ни да стојим, зато сам чучнула. Од стида сам опет устала, али бол је био толико јак да сам морала поново да чучнем.

"Ох, ала боли! И пулсира! Да ми је да легнем!", помислих. Кренусмо ка излазу. Тамо је била нека клупа. "Да ме није срамота сад бих легла овде, а они нека иду." Кренусмо ка очевој келији. "Јој, јој! Зар и у келију? Могу ли издржати?" Другарица ме је нешто питала, а ја сам мрмљајући одговарала. Касније ми је рекла да сам била болесно бледо-жута. Дођосмо пред келију. Изађе јеромонах, радостан, хтео је да нам чита молитву. "Молитва! Молитва, то ће ми помоћи!" После молитве устадосмо и у реду један по један кренусмо у келију.

Како стадох на праг ходничкића, истог трена, главобоља поста стоструко јача! До суза! "Распашће ми се глава!!! Боже, може ли оволико да боли?! Нека, нека, само да уђем у Светињу! Само да се поклоним Светитељу. Полако, полако, издржаћу!"

Али, авај! Како уђох у келију, као да гром пуче по сред мене! "Јао, како боли! Прснуће ми груди! Прснуће! Пече, пече! Боли! Стеже! Куку мени!" Мислила сам да ћу се онесвестити, па опет почех да бодрим себе: "Грешнице! Толико си грешна да ни у Светињу не можеш да уђеш! Како други могу, никог не боли ништа, сви иду с миром. Гледај у ове испред и полако, полако прођи по светињи и поклони се."

Међутим, јави ми се и неиздржива мучнина! "Куку, не смем упрљати Светињу! Брзо, брзо напоље!" Шаке су ми биле већ пуне... Истрчах напоље. Мало даље, на траву, све из себе повратих. Чудила сам се откуда то, када нисам ништа јела од један сат, а било је скоро седам. Окупише се остали око мене. Неко ме је масирао, неко мерио пулс. Тада ми дадоше очеву слику и мени је већ било боље. Није било мучнине, ни бола у грудима, а и глава ме је много мање болела. Неко од братије донео ми је мало слатке воде. Монах, радостан, вукао ме је да устанем! Неко је викао: "То је исцељење!" Помислих: "Шта је ово? Па ни глава ме више не боли! Само мало, врло мало. Само сам исцрпљена." Пошто сам се уредила и обрисала, ушла сам у келију. Келија је била празна и дивна. Полако се поклоних, целивах иконе и очев епитрахил.

Већ тада сам знала да ме је Господ преко оца Клеопе исцелио. Да сам могла, још бих дуго седела у келији. Одједном ми је све било лепо! Добих од братије још две слике и слику очевог гроба, које су ми и сада велика утеха. Сви су већ били отишли осим пријатељице и мене, па пођосмо и ми у манастирску трпезарију. Попила сам мало воде. Ту ноћ сам у конаку спавала као беба. Ујутру од главобоље је остао тек бледи траг. Кренусмо ка Јашију. Цели дан смо били код Светитељке, на јутрењу. Литургији, акатисту, па онда и на вечерњу. Цели дан сам очекивала да почне главобоља, али није. За мене је раније било незамисливо да цео дан стојим и шетам, да не одморим ни мало, а да ме глава не заболи. Тај дан је било другачије. Кад смо кренули из цркве ка аутобусу, нестало је и оног осећаја да ме је глава болела и да ће ме икада заболети. Као да сав терет остаде код наше миле Светитељке. Уместо тога, као да добих крила! Испунио ме је диван осећај радости и среће! Узвикнух од среће: "Мене ништа више не боли!" И ту ноћ сам спавала одлично, иако смо били у аутобусу. Затим смо стигли у Букурешт. Били смо у митрополији и у цркви Светога Георгија (моја крсна слава). Целивасмо шаку Светога Оца Николе Чудотворца.

Ту у цркви, још једном ме је дотакао Господ милошћу Својом! Ту сам схватила шта значи молити се из срца, заиста из срца, и бити за корак ближи Богу.

Одатле кренусмо кући. Пред нама је био дуг и напоран пут, али ја као да сам имала крила! Наредних двадесетак сати уопште нисам спавала, нити сам осећала умор. Само радост, срећу и љубав!

Од тада, па до тренутка када ово пишем, а знам да ће молитвама Преподобне Мајке наше Параскеве и оца Клеопе тако бити и даље, никад ме није онако заболела глава. Чак и ако почне главобоља, ја брзо зовем у помоћ Преподобну и оца Клеопу, помолим се, благодарим и опет сам здрава. Ниједном више нисам имала вртоглавицу ни мучнину, а од такозване депресије нема ни трага. Наравно, оне лекове нисам више ни погледала, а камоли пила. Оцу Клеопи и Преподобној Мајци нашој Параскеви се и даље молим, да ми буду заступници и молитвеници пред Господом, јер су велике молитве њихове. и надам се да ћемо ускоро сви певати:

Свети оче Клеопи, моли Бога за нас!

Неколико недеља од чудесног исцељења, у срцу и глави ми одјекиваше мисао како је "велики наш Бог", а наслов прве књиге о оцу Клеопи коју сам добила да прочитам (за коју нисам ни знала да постоји) био је. замислите, *Велики је Бог*.

Зар то није још једно чудо!

ПРОПОВЕДИ ТОКОМ ПЕДЕСЕТНИЦЕ (ОД ВАСКРСА ДО ДУХОВА)

Проповед на Васкрсење Господње

*Христос је васкрсао из мртвих, ње постојаде
љрвенац (васкрсења) оних који су умрли. (1. Кор. 15, 20)*

Христос воскрес!

Возљубљени верници,

Данас празнујемо Празник над празницима. Данас је радост духовна посвуда у хришћанском свету. Данас је Господ и Бог Спаситељ наш Исус Христос просветлио све Својим васкрсењем. Небо и земља се у пуној мери радују, јер светлост Васкрсења Господњег преправило је небо и земљу и ад и све које су били заточени и забрањени у свезама смрти са надом васкрсења извео је у вечну радост – избавио Својим силаском Спаситељ у ад. Данас Христос, наш живот, поставља нови темељ људском роду Својим васкрсењем и крунише сва преславна чуда која је учинио на земљи.

Данас је, у дан Васкрсења Господњег, победа помирења, прекид непријатељстава, престанак смрти и пораз ђавола. Данас по правди имамо могућност да понављамо речи пророка Исаије: "Гдје њи је смрти, жалац? Гдје њи је, њакле, њобега?" (Ис. 13, 14; 1. Кор. 15, 55). Данас је бакарна врата сакрушио Господ Исус Христос и сџму суштину смрти је променио, јер више се не зове смрт, већ уснуће. Пре доласка Христа и домостроја Крста, сџм назив смрти је био страхан. Јер, први човек, пошто је био створен од Бога, смрћу је био упозорен: "Али с дрвета од знања добра и зла, с њега не једи; јер у који дан окусиш с њега, умријећеш" (Пост. 2, 17). И пророк Давид збори Духом Светим: "Смрти ѡрешиника је сџрашина" (Пс. 33, 20). Али, није се

смрћу називало само одвајање душе од тела, него и ад. Послушај и праоца Јакова, који збори: *"Свалили бисте ме сџара с џуџом у аг"* (Пост.42,38). А, пророк Давид каже: *"Али ће Бој душу моју избавиџи из руку ага"* (Пс.49,15).

А пошто се Христос Бог наш жртвовао на крсту за нас и васкрсао из мртвих, преобразио је нашу смрт у сан као једини човекољубац. Јер, уместо смрти, сновињем и уснуњем се назива прелазак наш одавде, са земље. Послушај, Самог Господа, Који збори: *"Лазар, џријателъ наш, засџао је, но идем да џа џробудим"* (Јн11,11). Јер, као што је нама лако пробудити онога који спава, тако и Господ наш Сведржителъ може да васкрсне уснуле. Међутим, пошто је таква реч Господња била нова и страна, и ученици Га нису разумели, рекао им је отворено: *"Лазар умрије"* (Јн11,14).

Још и велики апостол Павле, учитељ света, пишуњи Солуњанима, збори: *"Нећемо џак, браћо, да вам буде неџознатџо шџа је са онима који су уснули, да не бисте џуџовали као они који немају наде. Јер ако верујемо да Исус умрије и васкрсе, џако ће и Бој оне који су уснули у Исусу довести с Њим. Јер вам ово казујемо ријечју Госџодњом да ми који будемо живи о доласку Госџодњем, нећемо џреџећи оне који су уснули"* (1.Сол.4,13-15).

Видите ли, браћо, да се свуда смрт назива сновињем и сном? Видите ли колико је преславна победа Васкрсења Господњег? Васкрсењем Господњим безбројна добра су нам дата. Васкрсењем се лукавства џаволска распршила. Васкрсењем побеђујемо смрт. Васкрсењем надилазимо овај живот. Васкрсењем хитамо ка вечном животу. Васкрсењем се ми, који смо у телу, бестелесними приближавамо, само ако смо вољни. Данас су се победе наше преславне показале. Данас је Христос Господ победио смрт и тиранина џавола је разоруџао, а нама пут ка спасењу васкрсењем даровао. Стога, сви да се радујемо, да ускликнемо, и да се веселимо јер је Спаситељ победио смрт и пакао и све је учинио за наше спасење.

Возљубљени верници,

У наставку желимо да покажемо укратко, у каквом ће телу васкрснути светитељи и праведници Божији, као и грешници, у дан општег васкрсења на крају света. О овоме зборећи, наведимо реч Светог Писма, које показује да ће бити четири врсте дарова и особина светитеља и праведника на општем васкрсењу. Ову истину пресветло показује велики апостол Павле, који збори: *"Сеје се тело у распаљивости, васкрсава у нераспаљивости"*. Ето дара нетруле-

жности! *"Сије се у бешчашћу, устаје у слави"*. Ето дара славе! О овом дару славе и Господ је рекао: *"Тага ће се џраведници засџати као сунце у Царству Оца своџа"* (Мт.13,43). *"Сије се у немоћи, усџаје у сили"*. Ето дара силе! *"Сије се џијељо душевно, усџаје џијељо духовно"*. Ето дара тананости! Васкрснути ће имати тела лака, танана, духовна, нетрулежива, то јест, бесмртна, слична анђелима (1.Кор.15,43-44).

А пошто смо поменули и тела грешника за време васкрсења, да знате да ће велика разлика бити између тела злих и тела светитеља и праведника у дану Страшног Суда. Тела грешника пројављиваће стање у коме су живели на земљи и страшне казне које их чекају, када ће рећи Господ: *"Идиџе од мене, џроклеџи, у оџан вјечни који је џриџремљен џаво.џу и анђелима џеџовим"* (Мт.25,41). И џихова тела биће престрашна изгледом и пуна грозе и страве. Уместо светлости биће обучена у најдубљу таму, која ће бити слична крајњој тами пакла. И као што ће светлост блажених бити прањена пречудесном лепотом, тако ће тела грешника изгледати страхотно и ругобно. И мада ће имати нераспаљивост као праведници, ову нераспаљивост ће добити да би се мучили вечито у паклу и да се никад не распаљну.

Ако желимо да имамо блажену вечност на општем васкрсењу, онда да не будемо безбрижни, већ са страхом и трепетом да служимо Предобром нашем Богу до последњег нашег издисаја. Чак ако би неко био пун добрих дела и врлина не може бити безбрижан у овом садашњем веку. Спаситељ нам каже да: *"Који џреџриџи до краја џај ће се сџасџи"* (Мт.20,22). Да узмемо пример лаћара који долазе са бродовима пуним робе и блага. Они непрестано блију, чак и када оду до пристаништа, стрепе да не би некако бродом ударили у неко подводни гребен и тиме претрпели велику несрећу и штету.

Послушајте шта збори божанствени отац Јован Златоусти у овом погледу: *"Да не будемо неразумни и неблагодарни према добродетељима које смо добили Васкрсом Господњим. Нити да говоримо: ето, Велики пост је прошао, од сада можемо бити безбрижни. Јер сада, више него икада, требало би да имамо велику бригу за душу да не би некако тело, надимајући се, душу изгладнелу оставило у позадини. Да не би, бринући о робу, господара заборавили. Јер, наша ревност духовна је за цео живот"*.

Возљубљени верници,

Рече свети апостол Павле: *"А сваки који се бори од свеџа се уздржава"* (1.Кор.9,25). Док св. Јован Златоусти збори: *"Одбацили смо*

терет поста, али нисмо одбацили и плод поста. Јер је немогуће одбацили умор, труд поста, а покупити његов плод. Завршио се умор подвига, али да не прође и ревност добродетељи. Прошао је пост, али да остане подвиг".

Духовним постом сагледавамо срж добродетељи, коју смо дужни да чинимо сви крштени у име Пресвете Тројице и који верујемо у Христа Васкрслог из мртвих. На челу добродетељи, која нам помаже највише на спасењу душе је љубав хришћанска. Без љубави, без опроштаја и милостиње нема спасења, нема Пасхе, нити радости у души, нити васкрсења из греховне смрти, нити мира у срцима нашим.

Ето једне истините приче о двојици хришћана који су се помирили у ноћи Васкрса.

Два човека, добри хришћански пријатељи, стигли су до свађе из зависти ђаволове, ради неких непотребних ствари. Један, по природи хировитији, проклео је и тешко увредио другог у току неког сусрета. И тако се створило између њих велико непријатељство. Иако је прокунути и увређени желео да тужи свог некадашњег пријатеља, нарочито што су га на ово многи подстрекивали, он, ипак, ово није учинио, већ је пожелео од свег срца да поврати пређашњи мир и пријатељство. Док други, напротив, није хтео никако да га разуме, већ је наставио да се гневи, не стидећи се своје злобе и свога владања.

Почео је Велики пост, приближавала се Света Пасха, а између њих никаква промена, иако су обојица ишли сваке недеље у свети храм. На Велику Суботу, обојица су се исповедали, са намером да се причесте на светој Литургији, у ноћи Васкрса. Свештеник, који је добро био упознат шта се догађа између њих, много, безброј пута је саветовао онога који је држао непријатељство да увиди свој пад и затражи опроштај. Све ово му је, изричито, рекао и на исповести. А он, иако је обећао, није учинио. Приближавала се поноћ, а звона су својим умилним звуцима позивала народ на васкршњу службу. Један је прекорачио праг храма са дубоком жалошћу у срцу, јер није добио опроштај од свог суседа. Други је ушао у цркву са страхом јер није испунио обећање дато на исповести, већ је још увек имао у себи злобу и непријатељство, на које га је, непрестано, подстрекивао проклети ђаво.

Служба Васкрса је протицала у божанственом, узвишеном миомирису који се осећао у храму. Умилно и уверљиво је почела у пев-

ници песма: *Дан је Васкрса и да се просветимо празником и један другој да зајрлимо. И да кажемо: "Браћо!" и онима који нас мрзе, да оћросијимо све ради Васкрса, и да иако ускликнемо: "Христос је васкрсао из мртвих, смрћу је смрт уништио и онима из гробова живој даровао".* Снажна осећања су му потресла душу и тело, вреле сузе су му се преливале низ образе, и очима је у свим правцима тражио свога суседа. Није му било тешко да га открије.

Управо у том моменту, он се пробијао из мноштва, и пошао ка њему, стао испред њега, загрлили су се, зборећи тихо: *"Христос васкресе!"* После одговора пуног љубави: *"Ваистину васкресе!",* додао је са још више суза у очима: *"Оћросиј ми, љубљени мој, оћросиј ми!* Неће се више никада поновити моје понашање! Свето Васкрсење је снажно утицало на мене, и поучило ме, да није добро, није еванђелски, нити хришћански, није људски оно што сам учинио са тобом, док си ти трпео и чекао са вером овај тренутак помирења." Тако је сатана побеђен, Христос Господ се прославио силом Васкрсења Свога, непријатељство је погажено, мир и љубав се повратили међу њима у потребно време и са страхом Божијим, са вером и љубављу су примили Свето Причешће. Господ Који је вечито жив и присутан у Тајни Свете Евхаристије благословио их је и учврстио помирење, које никада више није било уздрмано у току њиховог живота, иако је зловни ђаво покушао да их поново посвађа.

Колико много можемо да научимо, свако од нас, из овог потресног примера искреног повратка Христу ових двеју душа и истинитог живота у Њему, ради непоколебљиве победе Светог Васкрсења!

Колико много би требало да ми преображавамо своје мисли, осећања и понашање, и да се приближавамо са скрушеним и смерним срцем, са срцем пуним вере и љубави ПУТНРУ Светог Причешћа, да бисмо примили Њега, Христа Господа нашега Који је вечито жив и увек спреман да обитава у нама, као што и Сам, тако јасно, каже у Својем Еванђељу: *"Који једе Моје тице и пије моју крв у Мени пребива и ја у њему"* (Јн6,56).

Желимо ли ми да се одлучимо на ово? Ово је на нашу корист, на корист живота земаљског и небеског. Јер, само у заједници са Господом нашим Исусом Христом, моћи ћемо да разумемо најбоље и најдубље једини, истинити смисао нашега живота овде на земљи. Корачаћемо, засигурно, као победници на путу духовно-моралног усавршавања и ка величанству бескрајног живота на небесима.

Возљубљени верници,

Данас је Пасха Господња. Данас је Христос, живот наш, победио смрт, пакао и ђавола. Данас су нам се отвориле капије раја и Царства Небеског. Данас се анђели међусобно радују и величају Бога.

Стога да одбацимо из домова и срца наших сву злобу, сву жалост и грех и да примимо са радошћу Христа Васкрслога. Да се поклонимо КРСТУ на коме је распет Христос. Да целивамо гроб из кога је васкрсао Господ. Да пратимо са вером и надом Спаситеља нашег, заједно са Мајком Господњом, са апостолима, са свима светима, са оцима и прецима нашим. Да се целивамо духовно, брат са братом, да се помиримо, да волимо једни друге, јер данас смо задобили опроштај и спасење Васкрсом. Нико да не буде тужан, нико да не изгуби веру и наду у недаћама живота, јер ХРИСТОС ВАСКРСЛИ је са нама. Носимо Га у нама и остаће вечито са нама, ако останемо у љубави Његовој и ако будемо сачували Његове заповести.

Са овом животодавном вером, која нам подаје силу и победу, да запевамо заједно песму ВАСКРСА: "*Христос воскрес из мртвих, смрћу смртј уништи, и свима у гробовима живој дарова*" Амин!

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

Проповед на Томину недељу О колебању у вери

Блажени који не видјеше а вјероваше. (Јн 20, 29)

Христос воскрес!

Возљубљени верници,

У први дан Свете Пасхе, увече, збори нам свети апостол и еванђелист Јован, показао се Исус Христос васкрсли ученицима Својим, сакривени од страха јудејског, у једној забрављеној одаји у Јерусалиму и рекао им је: "МИР ВАМА!" Пошто их је смирио, јер су били немирни и устрашени, уверио их је о Свом Васкрсењу из мртвих, показујући им руке прободене ексерима и ребро прободено копљем на крсту, рекао им је: "*Као што је Отац послао Мене, и ја шаљем вас*" (Јн 20, 21). Овим речима Господ је послао апостоле на проповед, чија је мисија да благовесте Еванђеље спасења свим народима на земљи.

А да би их силом са висине укрепио на божанствену мисију преображавања света, Спаситељ им је дунуо Духа Светог, и подао им је благодат да опраштају грехе људима, рекавши: "*Примијте Дух Свети! Којима опростијте тријехе, опраштијају им се; и којима задржијте, задржани су*" (Јн 20, 22–23). Нико не може да проповеда Христа, ако није послат од Бога, и ако није утемељен и освештан благодаћу Духа Светога. Ипак, није довољно за спасење само да прочитамо Свето Писмо и да слушамо реч Еванђеља. Потребно је и да га испунимо. Није била довољна апостолима и ученицима Господњим само проповед речи. Она сама без покајања не може да спасе. Апостоли су имали дужност да их науче вољи Божијој, али и да их очисте од греха, односно да их разреше од греха исповешћу, без које не може бити опроштаја, покајања и спасења. Стога, Господ тада утемељује Свету Тајну ИСПОВЕСТИ, да њихови наследници, епископи и свештеници, исповедају оне који верују и да их разрешавају од греха. Ово је једини пут ка спасењу хришћанима: православна вера у Бога, испуњење еванђелских заповести и разрешење грехова исповешћу.

Али, по Божијем промислу, апостол Тома није био присутан са осталим апостолима када се показао Господ. И када су му сви рекли: "*Вигели смо Господа!*" он нити се обрадовао, нити је хтео да поверује, док није видео очима и опипао руком ране Спаситељеве (Јн 20, 25). После осам дана, то јест, у недељу другу по Васкрсу, опет се показао Исус Христос ученицима Својим, пролазећи кроз забрављена врата. Онда је и Тома био присутан. Пошто им је поново рекао "*Мир вама*" позвао је Тому к Себи, корећи га: "*Пружи прст свој амо и види руке моје; и јружи руку своју и мени у ребра моја, и не буди неvjеран него вjеран!*" (Јн 20, 26–27). А Тома, пипајући и гледајући ране Господње, обузет страхом и трепетом, повикао је с вером и смирењем: "*Господ мој и Бој мој!*" Спаситељ га је, ипак, укорео ради његовог маловерја, рекавши: "*Зашто што си ме видео, њовјеровао си; блажени који не видјеше а вјероваше*" (Јн 20, 28–29).

Тома је био двоумљив апостол. Он је поверовао само кад је видео и проверио истину, пипајући ране Христове. Стога га је и укорео Господ, јер "*вера долази од њројовегу*", а не од пипања и проверавања. Вера долази из унутрашњости, из срца, а не из спољашњости. Вера долази од речи. Од речи поуке, проповедане устима оца и мајке. Јер телесни родитељи су нам први вероучитељи у животу. Напослетку, вера наша у Бога долази нам и утемељује се

у нама проповећу свештеника у храму, од савета старца, од читања светих књига, а највише од речи и учења које чујемо и читамо свакодневно у светом Еванђељу. На духовно наше уобличење и узрастање православља у срцима нашим, највећу улогу имају телесни родитељи који су нас родили и духовни родитељи који су нас учили и васпитали у страху Божијем, то јест пароксијски свештеник, духовник и крштени кум. Када су телесни родитељи и духовно добри и **учине** своју дужност коју имају над душама које су им поверене, када над њима бдију, онда се роде и формирају добри хришћани, деца послушна родитељима, разумна и ревњосна омладина. А када су телесни родитељи неверници и подложни пороцима, а духовни родитељи равнодушни и небрижни у погледу својих духовних чеда, онда су деца зла и непослушна, омладина је неверна или колебљива и тражи видљиве потврде, као Тома, да би поверовао у невидљивог Бога. Који су у браку долазе ретко у храм бивајући обузети бригама земаљским: многи побију своју децу абортусом, па онда разарају породицу и мир душе разводом. А и старци који нису имали у младости доживљену и дубоку веру, завршавају живот у пијанству и равнодушности према вери, на пропаст душама својим.

Ако будемо дубље созерцавали двоумљење апостола Томе боље ћемо разумети слабљење вере у Бога у данима нашим, и чега су последице дубоке.

Возљубљени верници,

Двоумљење Томино о васкрсењу Господњем је имало и једну промисаону улогу. Јер, пипањем рана Спаситеља Тома потврђује неверницима да је Христос имао истинито тело људско, слично нама, само без греха, и да је страдао телом на крсту ради спасења света. А ако се Тома двоумио о васкрсењу Господа, пошто је ставио руку у Његово ребро, покајао се ради свог неверја и падајући на колена, исповедио је са сузама веру и грех свој, овим речима: *"Господ мој и Бој мој!"*

Да се запитамо колико садашњих хришћана пада у грех двоумљења и неверја у Бога! Али, да ли се обраћају, са вером, покајањем и смирењем као апостол Тома? Из страха и Петар се одрекао Христа речима: *"Не познајем овог човека!"* (Мт. 26, 74). Али, одмах пошто петао закукурика, усред ноћи, Петар је *"изашао напоље и заплакао горко"*. Цео живот се Петар кајао због свог пада и неверја свога. А од нас, колико хришћана се не двоуме у погледу постојања Бога? Колико Га псују и хуле Га? Колики је број који траже потврде и говоре:

"Не верујем, док не видим!" Мноштво њих траже да пипају ране и ребро Господа, тражећи потврде о постојању Бога кроз земаљску науку? Мноштво хришћана збори: *"Какав рај и пакао! Овде на земљи је све!"* А када су болесни, у опасности, у сиромаштву, на прагу смрти, ни онда се не кају као Тома, да зборе: *"Ти си Господ мој и Бој мој! Сага верујем у Тебе, јер Ти си ме створио и спасао. Ојпростии моме неверју!"* Макар у старости да се поврате Богу да горко отплачу, као Петар, живот свој од младости потрошен у блуду, у злоби и у неверју.

Мало је оних који се у старости кају због својих грехова. Многи од њих и умиру, тако као што су и живели, у неверју и непокајању, на своју вечну осуду. Заиста, велики је дар вера у Бога праћена врлином! Стога је и Спаситељ говорио Томи о десетом блаженству: *"Блажени који не видјеше, а вјероваше!"* (Јн 20, 29). А другом приликом је рекао Својим ученицима: *"И благо ономе који се не саблазни о мене"* (Мт. 11, 6). Односно не саблазни се у православној вери у Бога, као што се многи саблажњавају у нашим данима.

Шта мислите, зашто се неки хришћани саблажњавају о Христа и отпадно из православне апостолске вере у разноврсне секте и јереси? Зато што они хоће својим разумом да обухвате тајне и догмате вере. Они би да пипају својим ограниченим разумом ребро Господње, то јест желе да појме недодатну дубину вере, више од онога што је човеку дато да разуме. Али, највише **отпадају** и саблажњавају се о Цркву утемељену Христом, због своје гордости и непослушности. Саблажњавају се о Мајку Господњу и због гордости и непослушности хуле на њу говорећи да је била обична жена. Саблажњавају се о Часни Крст и из истих разлога кажу да је то знак – обележје проклетства, а не оружје хришћана противу ђавола, освештано крвљу Христовом. Саблажњавају се о свете иконе, називајући их идолима, не схватајући њихов духовни смисао. Саблажњавају се о светитеље и част која им припада, стављајући их у ред обичних људи, а себе уврштавају у ред праведника и спасених.

Саблажњавају се о свештенике, не признајући им благодат Духа Светог који су добили приликом рукополагања, и осуђују их. Саблажњавају се о Тајне Цркве утемељене Христом, кроз којих се слива благодат Духа Светог. Саблажњавају се о учење Светог Писма и тумаче га произвољно, по својој жељи и разуму, на њихову осуду и прелест многима.

Напротив, ако бисмо остали стамени и послушни у њедрима цркве Православне, и ако бисмо свето чували православну веру

предату нам од Христа, избавићемо се од неверја Томиног, од саблазни верских секти и разумећемо како треба схватити учење светог Еванђеља о два нарочита блаженства: *"Блажени који не видјеше а вјероваше"* и *"Благо ономе који се не саблазни о мене"*!

Возљубљени верници,

С правом треба данас да се радујемо, јер стојимо чврсто у православној вери, и јер смо синови Цркве Христове већ две хиљаде година. Неверници се одричу и траже да виде Бога телесним очима; они који се двоуме би хтели да пипају ране Господа; слаби у вери траже чуда; секте напуштају Цркву, изопачавају учење вере и проповедају другачије Еванђеље; порочни одлажу покајање; а ми, синови васкрсења и синови Божији по благодати, да Му останемо верни до краја. знајући да *"ко њреџрџи го краја, џај ће се сџасџи"* (Мт. 24, 13). Данас. осми дан по Светој Пасхи, Господ васкрсли се показао апостолима и дао им је мир Духа Светога за којим вапи цео свет. Данас је Спаситељ уверио Тому да је заиста васкрсао и уверава и нас да ћемо сви васкрснути на Страшном Суду.

Стога. да се радујемо ради Васкрса. Да се радујемо ради исповедања вере Томине и да се молимо Богу да и остали који се двоуме у вери и који траже знаке и чудеса, млади или стари, рођаци, суседи и чак деца наша. да и они сви скупа исповедају Христа заједно са апостолом Томом. Да се радујемо истинитом радошћу, јер имамо са нама. у нашим рукама, Господа васкрслога и да смо избављени од мука душевних. неверја и двоумљења.

Ми верујемо у Бога и не тражимо да испитујемо тајне вере или да пипамо ребро Господње. Звездано небо показује нам силу Његову. Сунце и месец нас подсећа на бљесак Његов. Пољско цвеће и лепота творевине уверава нас да је Бог лепота. Невина деца, слична анђелима, подсећају нас на доброту Божију и подстичу нас на светост. Мајке са одојчадима на њедрима, када се моле, подсећају нас на Мајку Господњу са Богомладенцем Исусом у крилу, која се моли за спасење света.

Ради свега овога да се учврстимо све више у вери и да се радујемо. Можемо и ми да додирнемо Господа срцем, разумом, вољом и чак телом, али не недостојно или двоумљиво као апостол Тома. **Срцем додирујемо Господа вером**, ревношћу и чистом, духовном молитвом. Разумом додирујемо Господа читањем Светога Писма и других душекорисних књига.

Вољом додирујемо Господа у љубави и смирењем. А душом и телом се хранимо и сједињујемо се свештенотајно са Христом Спаситељем кроз Свето Причешће, које је највиши степен нашег заједничарења са Христом, без кога се не можемо спасти.

Подсећамо вас, да данас, на Томину Недељу, названу и "Пасха блажених" у неким селима излазе верници на гробље где чине помен, дају храну једни другима и певају са свима тропар Васкрса*. Сачувајте свето овај обичај хришћански. Јер свака Недеља је једна Пасха, дан Васкрса Господњег, дан радости и спасења нашег.

Да сачувамо у светости веру чисту и ревносну, веру у Бога. Да се чувамо од неверника, од секташа и од оних који су колебљиви, да не бисмо упали у њихове замке. Да брижно чувамо лепоту православног духа и сво предање наслеђено од предака и да поживимо у миру и љубави једни са другима, да заједно запевамо са анђелима "Христос воскрес!" Амин!

Проповед на Недељу мироносица О смелости и ревности душе

А Марија Магдалина оџице и јави ученицима да је видјела Госџога. (Јн 20, 18)

Христџос воскрес!

Возљубљени верници,

Од великих врлина које су украшавале живот светих жена мироносица, највише су се истицале њихова света ревност за Христа, побожност и смелост душе. Колико ревности и одлучности су имали Јудеји и Пилат да би заштитили гроб Христа Спаситеља нашега да "не би некако дошли ученици Његови ноћу и украли Га". Велики камен су ставили на улазу у Гроб Господњи, печатима су запечатали гробну плочу, војнике силне и наоружане су ставили за стражу. Ипак све ово није спречило, нити устрашило, свете жене мироносице. Ревност њихова велика, света побожност и смелост њихова душевна савлададе су све препреке Јудеја, не обраћајући пажњу ни на шта, осим на љубљеног Господа. Једна жеља и једна

* Као код нас на Побусани понедељак (прим. ред.).

мисао загосподарила је разумом и срцем њиховим: да служе вером и побожношћу погребенју Пресладосног Спаситеља.

Рекао је једном Соломон: *"Ко је видео мужансџивену (храбру) жену?"* А ето овде жене које су смелије од мушкараца. Мушкарци, ученици Христови "сакрили су се од страха јудејског". Петар ревносни и силни у вери, три пута се одрекао Господа, ради чега се касније кајао и "плакао горко" (Лк. 22, 62). А жене које су по природи плашљиве и пуне слабости и које се безброј пута устраше чак и тамо где нема места страху, овде у служби погребенја Пресветога нашег Спаситеља показују се силне и смелије више и од мушкараца. Не плаше се од претњи Јудејаца, од смелости војника нису се уплашиле, нити им је срце устрептало од страже на гробу Господњем.

Ученици, мушкарци, боје се и беже на све стране, као што им је Спаситељ прорекао. Свете жене се сабирају. Они се крију, оне излазе на видик, иду у трговину и купују миро и аромате, да би помазале животодавно тело Христово. О, блажене жене, како се нисте бојале да излазите ноћу саме и како сте имале смелости да се приближавате до тог места, кога су чували војници царски, и како се нисте успаничиле, већ напротив тражите начин како да провалите камен, да уклоните печате, да отворите гроб и да помазујете ароматима ТЕЛО ГОСПОДЊЕ? Ова ваша хтења проистекла су из свете ревности, из побожности и велике смелости душа ваших.

Жене, слабе сте биле по природи, али не и разумом и срцима вашим, јер се никако није пројавила на вама ваша природна слабост, већ напротив узвисила се ваша смелост изнад смелости мушкараца. Заиста, на вама се испунило ПИСМО, које збори да: *"се сила моја у немоћи показује савршена"* (2. Кор. 12, 9), и опет *"ишћо је слабо пред свијетом оно изабра Бој да ѓосрами јакџ"* (1. Кор. 1, 27; Пс. 8, 2; Мт. 21, 16). Заиста у срцима вашим су биле речи нашег Спаситеља Који је рекао: *"Не бојџте се оних који убијају тијело, а душу не моју убиџи"* (Мт. 10, 28). И опет збори Дух Свети: *"Уздај се у Госџода, буди слободан; нека буде џвоје срце крејко, уздај се у Госџода"* (Пс. 27, 14). Ви, пре апостола, дело апостолско сте пројавиле. Ви, пре светих Мученика, веру и смелост душе њихове сте имале.

Илија, велики пророк, имајући ревност божанску, Ахава је укорео, а ви сте оне које су чувале Гроб Господа и страдања сте поднеле. Гедеон, победивши са три стотине војника некада, многобројну војску Мадionaца је уништио (Суд. 7, 25). Ви, ипак, заједно са праведним Јосифом и Никодимом, показале сте се силније од

моћних Јудејаца и од Пилата и неустрашиве служитељке, спремне до жртвовања себе, да служите Ономе Који је дошао да служи и да даде душу Своју за откуп људског рода. Ви, о, свете жене, заједно са Пречистом Дјевом Маријом, Мајком Вечног нашег Спаситеља, са великом ревношћу и смелошћу душе сте се обукле и у најранији час јутра кренуле Спаситељу на служење. Стога, пре Апостола удостојиле сте се да проповедате Васкрсење Господње.

Возљубљени верници,

Ко су те свете жене мирносице, односно носителке мира које су пратиле Христа заједно са Апостолима и које су се удостојиле да буду сведоци страдања Господњег и да му помазују свето тело миром, за време полагања у гроб? Свето Еванђеље нам укратко описује њихова имена и дџела.

Прва и најревностија и са највећом смелошћу духовном је Марија Магдалина из градића Магдале, у Галилеји.

Остале свете мирносице су "Марија, мајка Јаковљева" (Мк. 16, 1) и "Јосијина" (Мк. 15, 47), односно рођака Мајке Господње; "Марија Клеопина" (Јн 19, 25) и "Саломија мати синова Зеведејевих" (Мт. 27, 56; 28, 1; Мк. 16, 1; Лк. 24, 10). Онда "Јована, жена Хузе, пристава Иродова, и Сусана, и друге многе које му служашу својим имањем" (Лк. 8, 3). Међу мирносицама бејашу и две сестре Лазара из Витаније, Марта и Марија, где је често обитавао Господ са Светим Апостолима, на путу ка Јерусалиму или Галилеји.

Које су биле врховне врлине ових жена мирносица? Прво, веровале су стамено да је Христос Син Божији, Месија, пророкован од пророка, Који је дошао на земљу да спасе људски род. Живот им је био проткан чистотом, светошћу, молитвом и постом, уздржањем и милостињом; живеле су у светој љубави узајамној и имањем својим угошћавале су и служиле с љубављу у дому своје Исуса и свете ученике Његове.

Али вера и ревност светих жена мирносица није досегла само догде. Оне не само да су примиле Господа у дому своје, где су Му опрале ноге, служиле Га за трпезом, омогућиле су Му да се одмори, већ су, штавише, ишле ревносно за Њим, сведочиле су Његова чуда и исповедале су смело да је Он Син Божији, Спаситељ света. Напоследку, највећу смелост су жене мирносице показале у време страдања Господњег. Пошто су Га ученици од страха напустили, и Петар се одрекао Христа, једине које су Га пратиле "из далека", биле су свете жене мирносице, на челу са Богородицом, Марија

Магдалина, и са њима апостол љубави, Јован. Јер, љубав божанска не може се никада напустити.

Храброст и смелост душе пројавили су се код жена мироносица и на путу крста ка Голготи. Оне, саме са светим Јованом, пратиле су Господа ка распећу, бивајући сведоци страдања Његових. Оне саме су се молиле за Њега, сузама и дубоким уздасима, толико да се Спаситељ смиловао. па им је зборио: *"Кћери јерусалимске, не плачићете за мнош, него плачићете за собом и за дјецом својом... јер кад овако чине са сировим дрветом, шта ли ће бити са сухим?"* (Лк. 23, 28; 31).

На Голготи су свете жене мироносице заједно са апостолом љубави, биле такође једини сведоци распећа Господа нашега Исуса Христа. Оне су Га виделе крвавог и палог испод крста. Оне су Га виделе наог, без одеће и распетога. Оне су виделе ударце ексера у руке и ноге Господње и биле су изнемогле од бола испод крста. Оне су чуле хулне речи Јудејаца, исповест покајања разбојника и потресну молитву Спаситеља: *"Или, или, лима савахтани? То јест: Боже мој, Боже мој, зашто си ме оставио?"*

Жене мироносице су виделе помрачење сунца, тугу неба, васкрсење мртвих из гробова и чуле су молитву Сина Божијег за убице Јудеје: *"Оче, оћпроси им, јер не знају шта чине!"* (Лк. 23, 34). И, опет оне, ове жене смелије од апостола, ревносније од ученика, виделе су, како су бацали коцке за хитон Христов, сачињен рукама Богородичиним, и чуле су Његову последњу реч: *"Оче, у руке Твоје прегајем Дух Свој!"* (Лк. 23, 46).

Ето, колика је била велика ревност, стаменост вере и смелост душе светих жена мироносица! Нису се бојале војника римских, толико крволочних. Нису се уплашиле од претње Јудејаца–богоотпадника, нити су очајавале због смрти Господа на крсту "као они који немају наде!"

Ипак, смелост душе светих жена мироносица није се завршила на Голготи. Оне су биле скупа и у петак увече, приликом скидања тела Господњег са крста и, заједно са Јосифом из Ариматеје купиле су платно и ароматична мира и овим помазале тело Његово, обавиле у платно, положили Га у гроб и навалиле камен на врата гроба. *"А Марија Магдалина, и Марија (Богородица), легаху њга и положиху. И доидоше преко суботе, Марија Магдалина и Марија Јаковљева и Саломија кућнице мирисе да дођу да Га помажу."*

"И врло рано у први дан недеље дођоше на гроб око изласка сунца. И говораху међу собом: Ко ће нам одвалити камен од врата гроба? И полегавши и видјеше да камен бјеше одваљен; а бјеше врло велики. И ушавши у гроб видјеше младића обучена у бијелу хаљину њга сједи с десне стране; и улазише се. А он им рече: Не плашићете се. Исуса тражити Назарећанина, распетог, није овдје; ево мјеста њга положише. Нећте ићи и кажити ученицима Његовим и Петру, да ће прег вама ићи у Галилеју; тамо ћете Га видјети, као што вам рече. И изишавши побјегоше од гроба, јер их ухвати страх и трепет, и ником ништа не казаше, јер се бојашу. А Исус васкрсавши рано у први дан недеље, јави се најпрви Марији Магдалини, из које бјеше истјерао седам демона. И она идоше и јави онима што су били с њим, што јест Ајосиолима, који плакаху и ридашу." (Мк. 15, 46–47; 16, 1–10).

Видите ли ревност мироносица? Смелост и стаменост њихове вере у Сина Божијег? Видите ли смелост ових светих жена? Ученици беху сакривени и закључани у једном собичку "од страха јудејског", док оне куповаху платно и мирисе да помазују тело Исусово. Ученици "плакаху" и "ридаху" ради смрти Господа, док оне ужурбано хитаху у цик зоре на Голготу да посете гроб. Они чекаху са трепетом вести са Голготе, док оне силазећи у гроб, примише вест од архангела Гаврила, да је васкрсао Господ, рекавши им: "Не плачите више!" Напокон, на његову заповест, побегоше, те јавише апостолима да је Христос васкрсао и није више у гробу!

Ето, колике смелости и вере, колике стамености и храбрости код ових жена. Мушкарци остају сакривени док оне хитају ка гробу, улазе унутра, доносе мирисе, храбре једна другу, причају са анђелима, прве се загледају у празан живоћодавни гроб и виде платно скупљено са стране. Не плаше се ноћног мрака, нити од војника који чувају гроб, нити од смрти, нити од анђела, нити од било чега другог. Њихова жеља је била једина: да виде Исуса, да помазују и да целивају (пољубе, нап. прев.) Његово свето тело. Жене мироносице су први и најдостојнији сведоци распећа, смрти, погребња и васкрсења Господњег. Оне су прве које благовесте апостолима и целом свету да је Христос васкрсао, да су смрт, ђаво и пакао побеђени и да се рај отворио.

Где су сада жене хришћанке, које воле Христа, стамене у вери и у добродетељи, као жене мироносице из Светог Еванђеља? Број светих жена у Цркви хришћанској се умножио, претекавши понекад број мушкараца, и то не смемо заборавити.

Да се сетимо великог броја светих мученица, попут: Текле равноапостолне, Варваре, која је била убијена за Христа од свог оца, Екатарине, Ирине, Марије, Софије са њене три кћери, Февроније или Филотеје из Арђеша. Велики је и број преподобних које су се подвизавале у манастирима и пустињама, и достигле су да буду сасуди Светога Духа и чудотворке. Од ових, да набројимо бар неке, попут: Марије Египћанке, Ефросиније, Ксеније, Пелагије, Меланије, као и преподобне Параскеве из Јашија, Теодоре из Сихле и многих других.

Све ове преподобне су невесте Христове, ученице светих мироносица и молитвенице Цркве за све нас.

Возљубљени верници,

Данас је дан жена хришћанских. Оне су наследнице жена мироносица, кћери Васкрса, слушкиње Господње, кандила вере, душа породице. Жене хришћанке, вернице Цркве Православне чувају, више неголи мушкарци, светиљку вере и старе обичаје, огањ свете молитве и побожност у домовима нашим. Жене вернице су и добре мајке, верне хришћанке, часне и вредне супруге, пример у друштву. Жене хришћанке су прве у Цркви, прве у молитви, у посту, на послу, у милостињи, у читању душекорисних књига, у нези болесника, у свему. Оне чувају духовну топлоту вере, љубави, трпљења и помирења, у Цркви, у породици, у друштву.

Такве добре супруге насушно су потребне данас, у нашим породицама. Такве побожне кћери су насушно потребне Цркви Христовој. Такве жене, часне и примерне у свему, насушно су потребне друштву у коме живимо. Има, нажалост, велики број супружница које не желе да рађају децу, нити да им дају једно добро хришћанско васпитање. Има пуно супружница које убијају у својим утробама нерођену децу, а много их је мање које рађају. Многе не васпитавају децу у страху Божијем или их препусте саме себи, па млади буду терет и брига породици и срамота за друштво.

Супруге, ви сте мироносице Цркве Христове. Приносите Господу не скупочене мирисе, већ веру вашу чисту и децу добру, добро васпитану и верну. Причајте им о Богу, о светитељима и о прецима. Немојте их ничим саблазнити, и дајте им да читају душекорисне књиге, што више. Ви можете највише да допринесете духовном преображају света, Цркве и друштва. Додајте освештано уље у душе ваше деце. Од њих, сутра ће проистећи душе велике, добри људи, свештеници ревносни, просвећени учитељи, примерни хришћани.

Будућност породице, деце, Цркве, највише зависи од Вас. Угледајте се на свете жене—мироносице! Помислите само колику су светост оне досегле!

Младе девице, сачувајте недирнуту, за Господа, част вашу (девичанство, нап. прев.) и добру вашу веру, све док не постанете и ви супруге, у друштву и у Цркви. Такође и ви, удовице и старије жене, бдијте над младима, децом, и осталима из вашег окружења. Немојте ћутати. Младе супруге имају насушну потребу за вашим примером и вашом жртвом, младе девице имају насушну потребу за саветом вашим, а деца и унуци за молитвом, сузама и поукама вашим.

Све започињите са Богом, молитвом, редовном исповешћу и са што више смирења и трпљења. Што више добрих супруга, што више удовица и девица часних и верних, то бољи сутрашњи дан, много више деце у кућама, много више верника у црквама, много више мира у породицама, много мање пијанства, развода и побачаја у свету, много мање болести и суза на земљи и много више душа у Рају! Амин!

ХРИСТОС ВОСКРСЕ!

Проповед на Недељу ослабљеног О Христу и укидању суботе

Да вас, дакле, нико не осуђује за јело или њиће, или за какав празник, или за младине, или за суботу, што је сјенка онога што ће доћи. (Кол.2.16-17)

Христос воскрес!

Возљубљени верници,

У данашњем Еванђељу видимо да је Исус Христос исцелио у суботу једног ослабљеног, који је лежао 38 година. Ради овога су се огорчили Јудеји јер је Господ погазио заповест суботе. Али, ако будете са пажњом слушали шта ћемо данас зборити, јасно ћете разумети, да празновање суботе није дато хришћанима, већ Јеврејима, и истовремено ћете разумети да су не само Спаситељ, него и Свети Апостоли, речју и делом разорили празновање СУБОТЕ.

Прво ћемо показати да од Адама па све до Мојсија, време од 4108 година, ниједан од праотаца из старине није држао суботу као празник. Да бисмо увидели ову велику истину, позваћемо се на

сведочанства Светог Писма којим ћемо показати да Бог стварајући човека није му дао заповест на почетку да празнује било који дан, већ га је само поставио у Едемски врт, односно у Рај, да га ради и да га чува (Пост.2,15). Онда му је дао прву заповест, да не једе од дрвета познања добра и зла (Пост.2,17). Пошто је Адам погазио заповест Божију и био изгнан из Раја, није примио ни једну заповест од Бога да празнује било који дан. Напротив, цео његов живот од сада постаје једино непрестано мучење у облику проклетства и даје му се заповест и епитимија од Бога, Који му збори: *"Са знојем лица својега јестићеш хљеб, докле се не вратиши у земљу од које си узети; јер си њах, и у њах ћеш се вратиши"* (Пост.3,19).

Ни једно сведочанство немамо у Библији, које би нам показало да су Адам, Ноје, Авраам, Исаак, Јаков и остали патријарси изабрани од Бога, до Мојсија, празновали и чували суботу.

Али, можда би неко рекао да је Авраам чувао заповести Божије. Да, чувао их је са великим трепетом и светошћу, стога је и био благословен од Бога да буде отац многим народима. Али не заповест суботе, него ево које заповести је чуо Авраам: *"Иди из земље своје и од рода својега и из дома оца својега у земљу коју ћу ти ја показати"* (Пост.12,1); и следећу заповест: *"А ово је завјет Мој између Мене и вас и сјемена твојега након тебе, које ћете држати; да се обрезује између вас све мушкиње"* (Пост.17,10).

Друга заповест предата Аврааму је следећа: *"Немој да ти је криво ради дјетета и ради робинје твоје. Што ти је год казала Сара послушај!"* (Пост.21,12), односно, да изагна робинју Агару са сином њеним. Другом приликом, заповеда Бог Аврааму: *"Узми сада сина својега јединца својега милога, Исака, ња иди у земљу Морију, и сила ња на жртву тамо на брду идје ћу ти казати"* (Пост.22,2).

Стога, као што видимо из до сада показаног, ни једна од заповести које је примио Авраам од Бога, не односи се на празновање суботе. Место, где се по први пут у Светом Писму збори о Сабату, као дану одмора, налази се у Књизи изласка, где Мојсије збори народу у пустињи, рекавши: *"Ово каза Господ: сјутра је субота, одмор свети Господу; што ћете њећи, пециће, и што ћете кухати, кухајте данас; а што претече оставиће и чувајте за сјутра"* (Излазак 16,23). Ако би вам рекли да у Декалогу, у четвртој заповести пише: *"Сјећај се дана од одмора да ја светикујеш"*, и тиме утврдили да је субота постојала и пре Мојсија као празник, јер се каже: *"сјећај се"*, онда да им кажете да Јевреји када су стигли у пустињу

Син примили су заповест о светковању субоје. Мојсије их на гори Синај, подсећа на заповест Сабата, коју су примили пре, у пустињи Син, а никако на то да је субота била од Адама до Мојсија.

Још и ово је добро да памтите, да субота није била дата за све народе света да се светкује као празник, већ само Јеврејима, као подсећање на велика добротина од Бога, којима их је Он избавио из ропства египатског. Ову нам истину сведочи и Свето Писмо, рекавши: *"И памти да си био роб у земљи Мисирској и Господ Бој твој изведе те одане руком крејком и мишицом твојом. Зато ти је Господ Бој твој заповедио да светикујеш дан од одмора"* (Зак. пон. 5, 15).

Стога, остали народи немају ову заповест као дату од Бога, да празнују дан суботни. Стари Закон (Стари Завет, нап. прев.) је био дат за једно одређено време, то јест *"док не дође сјеме коме је дајо обећање"* (Гал.3,19). Стога, субота није била дата као празник свим народима, нити за сва времена. Стари Закон, заједно са Суботом, престали су да имају сврху у Закону Благодати. Ову истину посведочије свети апостол Павле, зборећи: *"Прошла је сенка закона и благодат је стигла"* (Јевр.8,5; Кол.2,16–17); *"оно што застарјева и старари, близу је и ишчезнућа"* (Јевр.8,13).

Овај престанак Старог Закона, био је пророкован од светих пророка. О овоме збори велики пророк Јеремија: *"Ево, иду дани, говори Господ, кад ћу учинити с домом Израљевим и с домом Јудинијем нов завјет, не као онај завјет који учиних с оцима њиховијем, кад их узех за руку да их изведем из земље Мисирске, јер онај завјет мој они покварише, а ја им бијех муж, говори Господ: неће ово је завјет што ћу учинити с домом Израљевим послуже ових дана, говори Господ: метнућу завјет свој у њих, и на срцу њихову написаћу ја, и бићу им Бој и они ће ми бити народ"* (Јер.31,31–33).

Да видимо сада на који начин су Исус Христос и Свети Апостоли порекли Суботу Старог Закона учењем и делима. Чујемо Спаситеља, Који каже: *"Отац мој до сада дјела, и ја дјелам"* (Јн5,17). Када је Христос рекао ове речи? Када *"и легаху да ја убију, јер чинише што у субоју"* (Јн5,16).

Стога, ако Спаситељ дела у суботу, показује да и Отац Његов дела у суботу. Онда каква би била кривица онима који следе Христа који делају и не држе суботу? Ако би нас неко окривио да радимо у суботу, да чују како *"ображаху Јудејци да ја убију, што нарушаваше субоју"* (Јн5,18). Чујемо Спаситеља Који вели:

"Ко мени служи, за мном *нџа иде*" (Јн 12, 26). И ако Отац и Син делају у суботу, ко може да окриви Бога да нарушава суботу? Ко може да окриви хришћане јер следе Христа, то јест, што делају суботом и чине оно што је чинио и Христос Господ? Колико слепила имају они који не виде шта је чинио Христос суботом! Зар није у суботу исцелио Господ ослабљеног из данашњег Еванђеља? И, не само да га је исцелио, већ му је заповедио да дела, заповедајући му да узме одар свој и да иде са њиме кући својој (Јн 5, 8-9). Стари Завет није давао пристанак на тако нешто (Јерем. 7, 2; Нем. 12, 15). А и слепорођени је био исцељен у суботњи дан (Јн 9, 14), и човек са сухом руком је био исцељен у суботњи дан (Лк. 6, 6-10; Мт. 12, 10-13; Мк. 3, 1-5). И жена која је 18 година била погрбљена, опет је у суботу била исцељена од Господа (Лк. 13, 14).

Ученици Господа, следећи пример Учитеља Свога, идући суботом кроз усеве, тргали су класје, трли га рукама и јели (Мк. 2, 23-24; Лк. 6, 1-3). Када су фарисеји и књижевници окривили Исуса да не чествује суботу. Он им је договорио *"га је Син Човјечији тосџодар и од субоџије"* (Лк. 6, 5) и зборио им је: *"Субоџија џосџаде човјека ради, а не човјек субоџије ради"* (Мк. 2, 27). Ето, ради чега велики апостол Павле збори: *"Да вас, дакле, нико не осуђује за јело или џиће, или за какав џразник, или за младине, или за субоџије, шџо је сјенка оноџа шџо ће доћи, а џијело је Христџово"* (Кол. 2, 16-17).

Возљубљени верници,

Да бисмо вас учврстили у уверењу да су Исус Спаситељ наш и свети Његови ученици и Апостоли разрушили празновање суботе, читајте Свето Писмо у следећим одељцима: Заповест прва – Мт. 12, 1-3 и 10-18; Заповест друга – 1. Кор. 10, 14 и 1. Јн. 5, 21; Заповест трећа – Јак. 4, 12; Заповест пета – Мт. 15, 4; 19, 18; Мк. 7, 10 и Еф. 6, 1-2; Заповест шеста – Мт. 19, 18; Мк. 10, 19 и Рим. 13, 9; Заповест осма – Мт. 19, 18; Мк. 10, 19 и Рим. 13, 9 и заповест десета – Рим. 13, 9. Видите да ни у једном одељку Светих Еванђеља или у некој од посланица Светих Апостола не налазимо потврду или барем алузију на Четврту заповест, о дану сабата? Ово нам је, несумњиво, чврста потврда да није било обавеза у време Спаситеља и Светих Апостола празновање суботе за оне који вероваше у Христа. А да бисте разумели да је Недеља, први дан у недељи, преузео место суботе у Цркви хришћанској, да прочитате у Светом Писму у следећим одељцима: Јован 20, 1-15 и 26 и видећете да је недеља, први дан у седмици, кад је васкрсао Господ; у недељу, осми дан по васкрсењу,

показао се Спаситељ Светим Апостолима пролазећи кроз закључана врата, и додирнуо га је апостол Тома (Јн 20, 27); у недељу, на путу ка Емаусу, Лука и Клеопа ишли су са Господом (Лк. 24, 13-31); у недељу на Педесетницу је сишао Дух Свети (Дела 2, 1-4); у недељу су Апостоли ломили хлеб, то јест, причестили су се Светим Тајнама (Дела 2, 46; 20, 7-12); у недељу је откривена Апокалипса светом Јовану Еванђелисти (види Отк. 1, 10). У данима недеље сакупили су хришћани помоћ за свете, по заповести великог Павла (1. Кор. 16, 1-2).

Да ли се збори негде да ће Бог оставити овај други дан празновања народу Своме? Почуј шта пише Свето Писмо: *"џрема џоме, народу Божијем џек џредсџоји џочинак"* (Јев. 4, 9; 4, 11; 8, 13; Отк. 14, 13). Стога је у Новом Завету други дан одмора одређен од Бога хришћанима, то јест, недеља или први дан у седмици. Као што видимо, много слепила душевног је било у времену Спаситеља код фарисеја, књижевника и законика, који, видећи мноштво чудеса и знамења чињених од стране Спаситеља нашега у суботњем дану, не познаше и не признаше да је Христос Бог. Који им даде заповест да празнују суботу у пустињи и Који је сада дошао да разреши и да разруши суботу, Стари Закон, и да установи други дан празновања људском роду који ће веровати у Њега. Ово слепило и окорелост душе имају сви секташи, који, не желећи да држе за дан одмора недељу, дан у коме је васкрсао Господ, држе се сенке и ниподаштавају благодат Новог Завета.

Возљубљени верници,

У ономе што следи, показаћемо још јасније о суботи и о лутању оних који се држе суботе Старог Закона, која је била сенка и претеча закона благодати. Ову истину посведочује велики апостол Павле када збори: *"га вас, дакле, нико не осуђује за јело или џиће, или за какав џразник, или за младине, или за субоџије. Шџо је сенка оноџа шџо ће доћи, а џијело је Христџово"* (Кол. 2, 16-17). Ето шта желим да вам кажем у погледу овога. Реч "сабат". "субота" из јеврејског, значи "одмор". После изласка из Египта, Бог је заповедио Јеврејима да празнују овај дан, као дан сећања о дану седмом, у коме је Бог починуо од дела Својих после стварања света (Пост. 2, 2-3; Изл. 35, 2-3) и посебно ради подсећања Јевреја на избављење њихово из ропства египатског (Зак. пон. 5, 13-15).

Ми хришћани, слично светкујемо дан седми из недеље (седмице, нап. прев.) али, не суботу стару, јеврејску, већ нову, хришћанску, односно дан васкрсења, када се савршио преображај људскога рода.

"Ако је ко у Христју, нова је твар" (2. Кор. 5, 17; Гал. 6, 15); "јер смо његова творевина, саздани у Христју Исусу за дјела добра" (Еф. 2, 10). Празнујемо не суботу, већ Недељу, јер смо у овом дану били избављени, не из ропства египатског, у коме нити ми, нити наши родитељи нису никад били, већ из једног општег ропства и много тежег, из ропства ђавола из којег се избављамо, као што нас учи свети апостол Петар, Васкрсењем Исуса Христа (1. Петр. 3, 21).

У овом дану, а не у суботу, или било који други дан, Христос "смрћу саише онога који има моћ смртти, тјо јест, ђавола, и да избави оне који из стораха од смртти цијелога живога бијаху кривци за своје робовање" (Јевр. 2, 14–15). У овом дану а не у неком другом Христос "усптаде за оправдање наше" (Рим. 4, 25). "А ако Христос није усптао, узалуд вјера ваиа; још стје у тријесима својим" (1. Кор. 15, 17).

Ето, ради чега ми хришћани празнујемо дан васкрсења, као дан преображења – новог стварања човековог, као дан избављења нашег и целог света из ропства ђаволовог, од греха, од проклетства и од духовне смрти. Али, можда ће неко од секташа да каже да "блаислови Бој седми дан, и посвети га, јер у тај дан почину од свијех дјела својих, која учини" (Пост. 2, 2–3). Али у овом одељку Светог Писма не каже нам се да је Бог заповедио људима да поштују суботу. Каже се, да је Бог починуо од дела Својих, у седми дан, односно Он је престао да ствара. Да је "Он благословио и посвети овај дан" ради подсећања људима о свршетку стварања, и само то.

У Рају су људима сви дани били исти, сви за радост, бивајући, истовремено и дани рада, да би одржавали и чували врт Едемски (Пост. 2, 15). А после пада у грех првих људи и истеривања њиховог из Раја, они су приморани, за казну, да раде и да се хране у мукама "у свим данима живога" њиховог (Пост. 3, 17), самим тиме и у суботњи дан. И, заиста, из Светог Писма ни у ком случају се не види да су преци наши: Ноје, Авраам, Исаак, Јаков и други, празновали дан суботе. Само у време Мојсија, после изласка Јевреја из Египта, Бог даје Јеврејима у пустињи, по први пут, заповест о суботи (Изл. 16, 23–26). И ово, стога, што су Јевреји увек били незахвални, да се подсећају и да захвале у овај дан Богу, Који их је избавио из ропства египатског (Зак. пон. 5, 12–15).

Ако пише у Светом Писму да Бог збори кроз Мојсија: "Сјећај се дана од одмора" (Изл. 20, 8), да не помисли неко да је празновање суботе било од постанка света. Не, заиста. Већ их подсећа на ову заповест на гори Синај, јер је заповест СУБОТЕ била дата Јеврејима

не много пре овога у пустињи Син, када су такође били под руководством Мојсија (види Изл. 16, 23–30), и понављао им је на гори Синај заповест, коју им је био дао нешто мало пре овога, у пустињи Син. Стога је и рекао Бог "сјећај се". Треба да разумемо да су Јевреји били обавезни да светкују суботу. Без тога би пали под проклетство закона (Зак. пон. 26; 27). Ми хришћани нисмо више под законом, већ под благодаћу Христовом, Који нас је откупио од овог проклетства (Рим. 6, 14). Свети апостол Павле учи нас да: "Христос нас је откупио из проклетства закона чинећи Себе за нас проклетим". "Шта ће, дакле, закон? Збој тријеха догаде се, док не дође сјеме коме је гаио обећање. Тако нам закон постаде васпитач за Христа, да би се вјером оправдали. А кад дође вјера више нисмо под васпитачем, јер стје сви синови Божији вјером у Христа Исуса" (Гал. 3, 19–26). (Госпог) Укинувши Тијелом Својим закон са његовим заповијесима и прописима... (Еф. 2, 15). Ако би неко рекао да је субота названа законом вечним и заветом вечним (Изл. 31, 16–17), и стога је потребно да се држи као празник вечити, нека такав зна да Бог бивајући Творац и Законодавац, може да промени не само све законе Своје, већ и завете Своје, иако је рекао да ће их дати у векове (1. Цар. 2, 30). Завет није уговор између човека и Бога. Јер уговарају само они који су једнаки између себе. Завет је пројава милости Божије и добре Његове воље према човеку. А обећања, законе, завете, заповести Своје, Бог може променити или чак уништити сасвим, ако их људи нису достојни. Тако, на пример, "Заветом вечним" биле су назване жртве и други обичаји из Старог Завета (Левит. 7, 30; Изл. 21, 6; 40, 15), док су у Новом Завету све уклоњене. Није било већег завета од завета обрезања. Он је био изнад суботе, не само по времену, јер је старији, већ и по значењу. Сам Спаситељ је рекао да је он важнији од суботе: "Мојсије (каже Христос) вам је дао обрезање, не што је оно од Мојсеја, него од оца, и у суботи обрезујете човека. Ако у суботи човек прима обрезање, та се тиме не нарушава Закон Мојсијев, зашто се на Мене њевише што цијелога човека излјечих у суботи?" (Јн 7, 22–23).

Самим тиме, ради обрезања се газди субота. И она се такође назива "завет вечни". Нарушитељи његови се осуђују на смрт: А обрезивајете, рекао је Бој још Аврааму, крајак тијела својега, да буде знак завјетја између Мене и вас... иакоће бити завјет мој на тијелу вашем завјетј вјечан. А необрезано мушко, којему се не обреже крајак тијела његова у осмом дану, да се испријеби из народа својега, јер поквари завјетј Мој" (Пост. 17, 11–14).

И, ето, овај "завјетї вечни" о обрезану, који је био већи од суботе, отклоњен је од стране Светих Апостола на њиховом Сабору када су хришћани пореклом од Јудејаца тражили од хришћана из паганских народа да дотични чувају обрезане и Мојсијев закон. Апостоли који су се сабрали одлучили су следеће: *"Јер ујодно би Светіома Духу и нама да никакво бремене више не мећемо на вас осим овоїа шїїо је неоїходно: да се чуваїте од жрїїава иголских и од крви и од удављеноїа и од блуда, (и шїїо нећетїе да се чини вама не чинїїе друїїма); од овоїа ако се чуваїте"* добро ћетїе чинїїи. (Дела 15, 28–29).

Овом одлуком. Свети Апостоли отклонили су не само обрезане које је било веће и од суботе, већ и сав церемонијални закон Мојсијев, са празницима, младинама, суботама, и све остало што је припадало истом (види Кол. 2, 16–17; Гал. 5, 6; 6, 15).

Ако би неко созерцавао Христове речи: *"Не мислїїе да сам дошао да укинем закон или пророке; нисам дошао да укинем неїо да исїуним"* (Мт. 5, 17), разумеће да је Он држао и суботу. Ово треба разумети да је Христос држао суботу стога што је био Јеврејин по телу и било је потребно да буде подвлашћен Мојсијевом обредном закону све до укинућа овог закона; до склапања са људима новог Завета Крвљу Његовом (Лк. 22, 20), односно до времена страдања Његових и преславног Свог Васкрсења, када је дошао крај Старог Завета. пророкован још од великог пророка Јеремије (Јер. 31, 31, 32). Онда је Христос погазио стари закон Својим учењем (Еф. 4, 15). На темељу чињенице да је Христос држао суботу, не можемо тврдити да и хришћани имају обавезу да је поштују. Христос, рођен од мајке из јеврејског племена, светковао је јеврејске празнике. Христос је примио обрезане; секташи се, међутим, не обрезују. Ради чега и докле је Христос поштовао суботу објашњено је горенаведеним чињеницама.

Из текстова Светог Писма које смо изнели не види се да су и хришћани обавезни да светкују дан суботњи. У њима се збори о чињеници да је Христос учио Јевреје по обичају суботом у њиховим синагогама, и толико. Учи суботом, стога што су се Јевреји тада сабирали у својим синагогама зарад молитве па је Христос, самим тим, могао да има слушаоце.

Можда би неко приметио да је Христос казао Својим ученицима: *"неїо се молїїте Боїу да не буде бјежање ваїе у зиму ни у субоїїу"* (Мт. 24, 20), и да је овим Христос показао светост суботе.

Потребно је да разумемо да ове речи Господа не обавезују одмах хришћане да светкују суботу. Јер да је другачије, било би потребно да поштујемо и празнујемо и зиму. Ове речи показују само близину рушења Јерусалима и тешкоћу коју би могли да поднесу ученици Христови, ако би се ово разарање догодило зими, неочекивано, када би они могли да помру од хладноће на путевима, док још увек није у потпуности одстранена стара субота, и у времену када је било тешко да побегнеш из Јерусалима, стога што су се суботом капије града затварале.

Ето одакле се види да је Христос одстранио суботу. Јер Мојсијев закон је имао *"само сјенку бугућих добара, а не сами лик стїварї"* (Јевр. 10, 1). Ради овога Христос – Месија, дошавши и испунивши сав Закон (Мт. 5, 17) и заповести Старог Завета (Јн 15, 10), Саm је довршио неке од њих и друге је променио. Одстранио је закон заповести учењем Својим (Еф. 2, 15). док је суботу сасвим одстранио речју и делом. Тако, на пример, Он Саm ју је погазио, исцељујући суботом болесне, и оног са сухом руком (Мт. 12, 10–13), ослабљеног из данашњег Еванђеља (Јн 5, 5–16) и слепорођеног. правећи у суботу, ради њега, блато (Јн 9, 1–16).

Све ово што је Господ чинио било је забрањено од стране Старог Завета да се чини у суботу (Изл. 20, 10–13; Бројеви 16, 32–36). Газећи суботу, Христос је допустио да је и други погазе. Исцељујући ослабљеног у суботу, Исус му је рекао: *"Устїани, узми, огар свој и ходи! И одмах оздрави човјек, и узме огар свој и хоћаше. А шїїај дан бјеше субоїїа."*

Субота јеврејска је названа од стране светог апостола Павла, "сенка", односно, нешто што не означава ништа. без користи, стога што, реч "сенка" у Светом Писму. када је реч о Старом Завету, означава нешто чему је суђено да нестане.

Возљубљени верници,

Пошто су се неки од хришћана одвојили од Христове Цркве и поштују сабат старог Закона, уместо недеље. дана Васкрсења Христовог, покушавао сам да вам објасним на данашњем Еванђељу какво је значење имао јеврејски сабат. колико је био поштован, када и зашто је био замењен недељним даном од Самог Христа и Његових Светих Апостола.

Ми, синови Православне Цркве, ако желимо да се спасемо, дужни смо да јој будемо послушни. Да свештено испунимо заповести Господа из Светог Еванђеља, и да не слушамо савете развраћених

верника, који су се одrekli Цркве, свете недеље, радости Васкрса, свештенства, крста и светих икона и поштују суботу као дан одмора. Да останемо у дому Господњем и у спасоносној радости Васкрсења Христовог. Јер је већи дан Васкрсења од дана одмора.

Овде у Цркви се налази бања Витезда, односно Тајна Крштења, захваљујући којој постајемо синови Божији по благодати, новорођени. Овде се налази исцељујућа вода, односно Тајна Исповести, покајања са сузама, којом исцељујемо душу од греховних рана. Овде се чиниодејствује Тајна Јелеосвећења, којом се многи болесници исцељују и добијају олакшање. Да не кажемо "да немамо човека да нас спусти" у ову исцељујућу воду. Свештеници Цркве су они који нас крсте, разрешују нас од греха, моле се за спасење наше и руководе нас на путу спасења.

Да достојно поштујемо, молитвом и добрим делима свети дан недеље, да бисмо и ми чули спасавајућу реч Христову: *"Ей̑о й̑ос̑ао си здрав, више и не тријетиши, да ти се ш̑и̑о й̑оре не до̑оги"* Амин.

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

Проповед на недељу Самарјанке О молитви у духу и у истини

Рекао је један с̑ѡарац: "Као ш̑и̑о је вид од свију чула највећи, ш̑ако ист̑о и моли̑ива је већа од свију добродет̑ељи." (Пат̑ерик, глава 22, стр. 152)

Христ̑ос воскрес!

Возљубљени верници,

Господ и Спаситељ наш Исус Христос, дошавши у свет, и неизмерно бивајући жедан спасења људског рода, проповедајући у разним местима Палестине, стигао је и до једног градића у Самарији, који се у томе време звао Сихар. Недостижним Својим промислом, учинио је да се сретне са једном женом из тог градића на Јаковљевом бунару. У разговору са њоме, Својим недокучивим разумом, доводи је до познања истине и ка многим тајинственим учењима у које је уводи, збори јој и о правом Богопоклоњењу чињеном у духу и у истини, рекавши јој: *Али долази час, и већ је ш̑у, када ће се ист̑ински бо̑омољци клањати Оцу и духу и ист̑ини"* (Јн4,23).

Пошто ће нам реч бити у данашњој проповеди о молитви твореној у духу и у истини, да видимо шта значи молити се у духу? Молити се у духу значи да се узвисимо умом и душом ка Богу у време молитве. Само молитва сачињена умом из дубине срца може се назвати истинитом духовном молитвом, односно твореном у духу. Шта значи молити се у истини? Значи, молити се, а да притом у потпуности испуните заповести Божије, односно, све врлине, јер је човек двојак, бивајући сачињен од душе и тела. Када се ум узвисије невидљиво ка Богу у време молитве, док се тело, које је видљива страна, подвизава у испуњавању заповести Божије, онда хришћанин постаје истинити поклоник Бога у Духу и у истини. Нико се не може молити у духу и у истини, ако се моли само разумом својим, а телом се не подвизава у испуњењу заповести Божијих, јер заповести Божије су истина, по сведочанству Светог Писма, која збори: *"све су за̑овести̑и Твоје ист̑ина"* (Пс.119.86).

Али, ако би неко и савршавао заповести Божије и помолио би се умом из срца, не би могао имати Бога близу себе ако нема и праву веру (православну, нап. прев.) и ако Га не исповеда речима и делима својим по апостолском учењу Цркве Православне. Ово нам све потврђује и Дух Свети када збори: *"Гос̑од је близу свијех који Га й̑ризивају у ист̑ини"* (Пс.145.18).

Молитва у духу је молитва умна, односно тајинствена (мистична, нап. прев.), коју човек твори умом, у своме срцу. Када се молимо са великом вером и побожношћу и када, благодаћу Божијом, мисли ума бивају сједињене са осећањима срца у време молитве, а из очију нам се сливају сузе, онда се молимо у духу и у истини, односно из срца. Ово је највећи степен хришћанске молитве.

Када чујемо да велики апостол Павле збори: *"Молићу се Бо̑у духом; а молићу се и умом"* (1.Кор.14.15), да разумемо да нам овде казује о молитви у духу и у истини, која је исто што и молитва духовна, коју неко твори умом у срцу своме. Такође, када чујемо Спаситеља да каже: *"А ти када се молиши, ући у клијет̑и своју, и за̑воривши врати̑а своја, й̑омоли се Оцу своме који је у ш̑ајнос̑и; и Ош̑ац̑ ти̑вој који види ш̑ајно, узврати̑иће ти̑еби јавно"* (Мт.6.6), да знамо и да разумемо да је реч о молитви тајинственој и умној коју савршава човек умом у одаји срца свога. О овој узвишеној молитви поучава нас свети апостол Павле, када каже: *"Али у Цркви волим рећи й̑ет̑и ријечи умом својим, да и дру̑е й̑оучим, не̑оли хиљаде ријечи језиком"* (1.Кор.14,19). На ово нас подстрекава и псалмопојак

који збори: *"Из дубине сам ваио ка тебе Госпoде, Госпoде, ђочуј вајај мој"*. Ово исто нам каже и премудри Соломон, зборећи: *"Ја сјавам а срце је моје будно"* (Пнп 5,2). Јер, кад се, Духом Светим, у нашем срцу настањује молитва, бива да се срце непрестано моли, по заповести датој од стране великог апостола Павла који је рекао: *"Молиће се без пресјанка"* (1. Сол. 5,17). Овом духовном молитвом из срца молио се и псалмопојац Давид, рекавши: *"Вичем из свеј срца: услыши ме, Госпoде; сачуваћу наредбе твоје"* (Пс. 119,145).

Овом молитвом сачињеном духом молила се Ана пророчица, бивајући скрушена, која *"говараше у срцу својем, устја јој се само мицаху а глас јој се не чујаше"* (1. Цар. 1,13). Овом молитвом се молио Мојсије кад је био са народом у опасности при изласку из Египта, и мада нико није чуо његову молитву, Бог, узимајући у обзир вапаје срца његовог, рекао Му је: *"Што вичеш к Мени?"* (Изл. 14,15). Овом молитвом твореном у духу, молила се Сама Пресвета и Пречиста Дјева Марија, у Светињи над светињама, 12 година, бивајући подучена на ово од Самог Светог Духа.

Ова сведочанства, достојна поверења, сведочанства из Светог Писма и Светих Отаца, о молитви у духу, односно о духовној молитви срца, горе наведено, довољне су да и нас подстакну да се молимо Богу дан и ноћ устима, умом, а највише срцем. Ако сачувамо свето православно веру и ако смо верни синови Православне Цркве и ако знамо да су заповести Божије истина, по речју псалмопојца: *"закон Твој је истина"* (Пс. 119,142), напослетку да се клањамо Богу у духу и у истини, односно умом спуштеним у срце и одавде "да узносимо молитву Богу, јер је и тако срце одаја ума", каже свети Исак Сиријски.

А и телом је потребно да се подвизавамо у испуњењу заповести Божије, као што је заповедио Спаситељ Својим ученицима: *"Учећи их да држе све што сам вам зајовједио"* (Мт. 28,20).

Ко би имао смелости да верује, да се може молити у духу и у истини, а да не твори и савршава и сваку врлину, сличан је ономе који каже да може да лети само једним крилом, или да може да хода само једном ногом.

Возљубљени верници,

До сада смо причали, укратко, о светој молитви, о начину на који треба да се молимо Богу у духу и у истини. О овоме сам говорио поводом жене Самарјанке из Еванђеља на данашњи дан, која, иако паганка, питала је Исуса Христа на Јаковљевом бунару, где и како треба да се моли (Јн 4,19-24).

Да видимо ко је била ова жена и како ју је Спаситељ привео Невеском Царству. Самарјанка, и сви становници области Самарије, били су нека врста старозаветне секте, одвојени од Јерусалимског храма и поштујући само петокњижје Мојсијево. Стога је између Јевреја и Самарјана било старо непријатељство толико да нису ни причали једни са другима. Стога је и избегла да пружи воду жедном Спаситељу, Који јој је рекао: *"Дај ми да пијем"*! Поред криве вере, Самарјанка је била и грешна жена, јер је пре живела са пет мушкараца у разврату и сада је била са шестим мушкарцем. Ипак, пошто је чекала долазак Спаситеља у свет, била је жедна живе воде вере у Христа и заинтересовала се како да се истинито моли Богу.

Да видимо сада којим је начином привучена вери Самарјанка, незнабожка и грешна.

Прво, Господ је обећао жени *"воду живу"*, то јест, учење Светог Еванђеља. И пошто је жена поверовала у спасоносну силу Еванђеља, каже Спаситељу смерним и молитвеним гласом: *"Госпoде, дај ми ту воду да не жедним"* (Јн 4,15). Тако, речи Господа, продирући као стрела у срце Самарјанке буде јој веру у души. Али за њено спасење није јој било довољна само права вера у Бога. Била јој је потребна и добродетел, јер вера, ако нема дела, је мртва (Јак. 2,17). И како је Господ повратио срце грешне жене у смирење и у кајање због грехова? Исповешћу. Са пар речи, са великим духовним искуством, Спаситељ јој је подстакао савест да се сама исповеди. Јер, пошто је рекао жени: *"Иди, зови мужа својега, и дођи овамо"*, Самарјанка је исповедила: *"Немам мужа"*. То јест, грешна сам жена. Живела сам у блуду са пет мушкараца и сада живим у разврату са другим! Видите како Христос лови наше душе на путу спасења? Видите колика је сила исповести? Не тражи нам Спаситељ више но две главне врлине: стамену веру у Бога и покајање, то јест, исповедање грехова наших са кајањем и преображај живота врлином. Обе, горе наведене, имала је Самарјанка, јер је поверовала да је Христос Месија, Спаситељ света, препознала је своје грехе и тражила је *"воду живу"* то јест крштење хришћанско, благодат Духа Светог, и еванђелско учење. Али, није се зауставила овде, већ је тражила да стекне и другу добродетел, обавезну за све нас, за сваког хришћанина, то јест, исповедање Еванђеља Христовог. Јер, хитајући породици и родном граду своме, Сихару, обишла је све улице и узвикивала да је сви чују: *"Ходите да видите човека који*

ми каза све што сам учинила. Да није Он Христос? Изиђоше, дакле, из прага и пођоше Њему" (Јн4,29-30).

Видите како је једна грешна жена успела да привуче вери у Христа цео један град? Зар све мајке и жене, ако би постојано исповедале Еванђеље, не би могле да своје супружнике и децу привуку на празнике у храм или на исповест у току поста? Али, колико мизерно и недолично испуњавају наши верници ову обавезу!

Али, жена Самарјанка није се ту зауставила. Већ, као што читамо у Житијима Светих, на дан 26. фебруара, и у богослужбеним књигама Цркве Православне, она се крстила у име Пресвете Тројице, примајући име Фотина (Светлана, нап. прев.). Заједно са њоме су се крстили и синови њени Јосиф и Фотинос и сестре њене Фотис и Фотос. Напослетку, ревнојући за Христа, пошли су сви у Картагину и одатле у Рим, проповедајући са смелошћу реч Еванђеља и преобраћајући многе да поверују стамено у Христа. Чувши о овоме римски цар Нерон, све их је бацио у тамницу, мучећи их грозно. Напослетку, видећи да се ниједна не одриче Христа, заповедио је да им се одрубе главе. Помен им је 26. фебруара.

Возљубљени верници,

Разговор Господа нашег Исуса Христа са женом Самарјанком на Јаковљевом бунару је једна лекција из катихизиса хришћанског и један водич на путу спасења за све нас. У овом Еванђељу, свештеници уче са колико мудрости треба да задобију душе људске за вечни живот, знајући да нема веће службе од оне да придобијеш грешнике на покајање. У данашњем Еванђељу, добри хришћани уче да је "вода жива" вера православна и сви извори спасења налазе се само на бунару живота – у Цркви.

Овде нас чека Христос да дођемо да Му се поклонимо, да се молимо и да Га славословимо, да исповедамо грехе и да Му иштемо опроштај и спасење.

Овде, у Цркви, грешници причају о Богу, препознају своје грехе, исповедају се, ишту епитимију и чекају са смиреношћу и надом Свето Причешће и опроштај грехова. Ту се неверни и кривоверни преобрате у праву веру као жена Самарјанка, ишту од Христа живу воду вере. Овде, нарочито овде у Цркви, учимо да се молимо у духу и у истини, учимо да се исповедамо и да оплакујемо грехе, учимо да се смиримо и да заволимо једни друге. Овде учимо како да убедимо и приволимо Христу браћу нашу која обитавају у тами греха и непокајања.

У Цркви учимо да исповедамо Христа на земљи, учимо да се молимо у духу и у истини и да задобијемо вечни живот. Стога, да долазимо редовно у свети храм и да обрађујемо ревносно житницу спасења нашег, знајући да нема спасења ван Цркве. Ето, Христос нас чека на бунару, позива нас у Цркву, учи нас да се молимо, открива нам се кроз учење Светог Еванђеља, помаже нам да се очистимо од порока, храни нас и поји нас Телом и Крвљу Својом из светог путира и даје нам силу свише да се покајемо. Да оставимо грехе и да следимо Христа да бисмо се удостојили Царства Његовог у векове векова. Амин.

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

Проповед на Недељу слепорођеног О слепилу душе

*За суг ја дођох у овај свијет, да виде који не виде,
и који виде да постојану с.лијети. (Јн9,39)*

Христос воскрес!

Возљубљени верници,

Многа, разноврсна учења можемо извући из данашњег Светог Еванђеља, ако будемо истраживали његов текст са великом пажњом. Једна од поука његових јесте о духовном слепилу човека поробљеног гресима.

Колико слепила духовног је било у разуму књижевника и фарисеја, који не само што нису веровали у величанствена чудеса учињена Христом Господом, већ су велику хулу износили на Њега, рекавши да, уз помоћ Веелзевула кнеза демонског изгони демоне (Мк.3,22).

Толико слепило је било у њиховом разуму, да имајући очи нису видели и уши имајући нису чули. Стога их је Господ и назвао "фарисеји слијепи" (Мт.23,26).

О овом духовном слепилу књижевника и фарисеја, архијереја и законодаваца јеврејских и о казни која их је чекала каже пророк Давид Духом Светим: *"Нека се помраче очи њихове да не њледају, и леђа њихова заувек појурити"* (Пс.69,23). И велики пророк Исаија је пророковао о слепилу духовном народа Израилског, рекавши:

"Бої им је дао духа окамењености, очи да не виде и уши да не чују до дана данашњега" (Ис. 56, 10). И опет: "Учини да одебља срце њома народу и уши да им ошјежају, и очи им зашвори, да не виде очима својим и ушима својим да не чују и срцем својим да не разумију и не обраће се и не исцијеле" (Ис. 6, 10).

А из чега се роди слепило душевно у човековом разуму? Ово долази над човеком из више разлога. На првом месту као последица злих дела. Ово потврђује Спаситељ, када збори: "Свјетлост је дошла на свијет, а људи више завољеше њома неголи свјетлост; јер њихова дјела бијаху зла. Јер сваки који чини зло мрзи свјетлост и не иде ка свјетлости, да се не разоткрију дјела његова, јер су зла" (Јн 3, 19–20). Слепило духовно долази од ђавола.

Слепило духовно долази из невјере и из противљења у односу на Бога. Ово исто потврђује и пророк Исаија, зборећи: "Ваздан јружак руке своје народу нејококну, који иде за својим мислима" (Ис. 65, 2). Стога, Бог им даде духа окамењености, да не виде очима и ушима својим да не чују до дана данашњег (Зак. пон. 29, 4). Слепило духовно долази и од невере и окамењености срца као што показује Свето Писмо, говорећи: "Иди, и реци њома народу: слушајте али нећете разумјети, љегајте али нећете њознати. Учини да одебља срце њома народу и уши да им ошјежају, и очи им зашвори, да не виде очима својим и ушима својим да не чују и срцем својим да не разумију и не обраће се и не исцијеле" (Ис. 6, 9–10). Показао сам да је један од разлога духовног слепила грех. Сада да видимо зашто грех доноси слепило душе и помрачење човековог разума. Ето ради чега. Греси, по сведочанству Светог Писма, именују се као "дјела њома" (Ис. 29, 15; Рим. 13, 12; Еф. 5, 11). Као дела таме, греси, без обзира који, изазивају у човековом уму таму, немир, болест и слепило духовно. Како, на који начин можемо изгнати из нашег ума таму греха? Остављањем греха, слушањем (испуњењем, нап. прев.) речи Божије, постом, молитвом, покајањем са сузама и искреном исповешћу код духовника и делањем заповести Божијих. Свим овим добродетелима, сваки човек, макар колико грешан био, долази на светлост познања и приближава се Богу, преображавајући се из једног тамног и грешног човека, у изабрани сасуд Божији и сина Небеског Царства.

Слепило духовно долази понеки пут човеку и по допуштењу и силом Божијом. Најочигледније се ово види при избору апостола Павла, који је пре призива био велики гонитељ Цркве Христове и звао се Савле. (Дсла 9, 1–22).

Возљубљени верници,

Да преобразимо сада реч о слепилу душевном наших дана. Сви смо видели слепе људе, било од рођења, било од несрећа (саобраћајних и сличних. нап. прев.), било као последицу неких тешких болести. Сваки пут када видимо слепог човека, обузима нас, сваког од нас, осећај сажаљења, чак, понеки пут крену нам и сузе. Он не може сам да хода. не може да види небо, сунце и лепоту цвећа. Не може да сагледа икону и крст коме се клања, нити лице своје мајке, деце и својих ближњих. Слеп човек не може да чита свету књигу, не може да ради ништа и осећа да је терет и својој породици и друштву, јер живи више од самилости других.

Један такав човек без вида телесног, јесте достојан сажаљења, самилости других. Бог, ипак, тешки оне без телесног вида другим даровима: многом мудрошћу, лепотом говорења, смирености, даром суза и често даром лепог певања. Јер, Творац свега има самилост за створења Своја. Стога и каже Дух Свети устима псалмопојца: "Господ умудрује слијетце!" (Пс. 146, 8).

Много теже и достојније плача је ипак слепило разума, срца, воље и савести. Јер и душа је узвишенија и вреднија од тела. Стога и каже Спаситељ: "Јер каква је корист човјеку ако загобије сав свијет а души својој науди? Или каква ће ошкун дају човјек за душу своју?" (Мк. 8, 36–37). Душа је створена од Бога као бесмртна. Зато је слепило душевно једна од најтежих болести која води губитку душе и њеној вечитој осуди. Стога и исцељење ове болести (слепила душе, нап. прев.) јесте много теже и корисније (за спасење. нап. прев.) од исцељења слепила тела.

Шта подразумевамо под слепилом душевним и духовним?

Подразумевамо затамњење и поробљавање душе свим врстама греха душе и тела. Односно, кроз гордост разума, окамењеност срца, слабљење воље и савести, безбожје, двоумљење у вери, секташтво, очајање, сујету, самоубиство душе и тела, абортус, мржњу и гнев између људи, развод, прелубу, лаж, среброљубље, шкртост, лакомство, пијанство, лењост и друго. Сви греси су болести душе које је гурају у слепило и безосећајност, а тело у тешке и неизлечиве болести. И ако не напуштамо грехе које нас поробљавају, кајањем, исповешћу и духовним преображањем, слепило душе, као и било која друга болест, води ка смрти душе и осуди душе на паклене муке. Збиља, шта је хришћанин који мења веру у Бога и напушта Цркву утемељену Христом и Светим Апостолима и иде у различите секте,

ако не слепац душевни? Шта је хришћанин који не долази годинама у свету цркву, не моли се, не чита побожне књиге и одговлачи покајање и исповедање све до часа смрти, ако не један болесник и слепац душевни? Шта је човек који се назива хришћанин само именом и троши (губи) време (дангуби), богатство и здравље у пролазним бригама и у смртним гресима, ако не један несрећни човек и слепац душевни? Шта је хришћанин који није прочитао, макар једном, Свето Писмо, нарочито Нови Завет и друге поучне хришћанске књиге које воде и просвећују разум и душу ка Христу, ако не један несрећни човек и одлучен од светлости познања и духовне радости? Шта је хришћанин који проћерда живот у пијанству и блуду, у тучама и разводима, у суданијама и мржњи, ако не један човек слаб у вери и прелашћен од ђавола, један слеп човек и болестан душом. који хода на погибелном путу, и више није у могућности да се одупре греху, да се покаје и да спасе душу?

Колико слепила и невере имају они супружници који се венчају само због телесног задовољства и ради греха, и не желе да имају деце, или ако их роде, саблажњавају их животом својим, и не дају им једно здраво васпитање, хришћанско? И сами видимо колико неспоразума и развода, колико абортуса, пијанства и недостатка побожног васпитања разара данас јединство наших породица, живих ћелија живота и друштва. И сви ови греси нас поробљавају из разлога нашег душевног слепила. Из разлога непажње, неверовања у Бога, недостатка хришћанског васпитања, познаје Еванђеља, из разлога неимања живота црквеног, одговлачења исповести, недостатка доброг духовника и заборављања на смрт и на суд који нас чека.

Ето, дакле, шта је слепило душевно и колико много поробљава све нас. Неке телесним гресима, друге душевним, а све скупа окамењеношћу срца, недостатком молитве, забором на Бога и мноштвом брига земаљских. Пред лицем Спаситеља Који ће нам судити, нико није добар, нико праведан, чист и достојан будућег живота.

Стога, шта треба да чинимо? Како можемо да се исцелимо од ове потпуне безосећајности срца, од ропства порока и од слепила душа наших? Остављањем греха који нас поробљава, повратком изнова Христу, Цркви, молитви, смирењу и покајању. Односно, да чинимо што је чинио слепац из данашњег Еванђеља, кога је Христос питао: *"Вјерујеш ли њи у Сина Божијеја? И он је од свеї срца одговорио: "Вјерујем, Госїоге! И њоклони му се!" (Јн 9,38).*

И нас пита данас Христос: *"Хришћани, верујете ли ви чврсто у Христа, Спаситеља свеїа? Чувајте ли Његове заповести? Верујете ли ви у Светїо Еванђеље да бисте имали живої вечни? Верујете ли ви да је Бої створио светї и има милосїї према њему и једино Он їа може створити од рушења и смрти?"* Од одговора који ћемо дати зависи спасење или осуда свакога од нас.

Али, ако стамено верујемо у Сина Божијег, онда да испунимо Његове заповести и да чинимо што је чинио слепац из Еванђеља. Јер, пошто му је ставио блато на очи, послао Га је да се опере на оближњем Силоамском извору, и одмах се исцелио и прогледао. Блато са очију душе је нечистота наших грехова, од које се чисти-мо бањом суза и исповести. Да слушамо Христа и да чинимо шта нам Он заповеда. Да оперемо очи душе односно разум, срце и вољу, молитвом, покајањем и милостињом и онда ћемо исцелити душу као и слепац из Светог Еванђеља.

Возљубљени верници.

Земаљски живот је кратак и пун бола и прелести, док је небески живот благословен и пун вечне радости. Да напустимо грехе који нас ослепљују и убијају нам душу и да се Христу вратимо. Није довољно да се прекрстимо и да кажемо: *"Госїоге, Госїоге!"* Тражи се од нас један дубоки преображај живота. Тражи се да одбацимо са очију душе блато порока којим смо до сада оскрнављени, купајући се у водама Силоама, односно у извору исповести. Тек тада улазимо у послушност Христу и Цркви коју је утемељио на земљи. Смирављујући се, молећи се, мирећи се једни са другима, идући редовно у цркву, чинећи милостињу по својим могућностима, васпитавајући децу у православљу и љубави Божијој, постајемо добри хришћани, истинити синови Цркве Православне и наследници Небеског Царства. Амин.

ХРИСТОС ВОСКРСЕ!

Проповед на Недељу Светих Отаца О чувању праве вере

*Јер је њроје шћо свједоче на небу: Оѡаи, Лоѡос
(Ријеч), и Свети Дух; и ова двојица су једно. (1. Јован, 5,7)*

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

Возљубљени верници,

Данас, у Недељу седму по Светој Пасхи, Црква Православна празнује Први Васеленски Сабор хришћанског света, који се збио у 325. години у граду Никеји, ради осуде јереси, односно погрешног учења Аријевог. Сабор је организовао свети цар Константин Велики и његова мајка Јелена, на тражење Светих Отаца тог времена, јер је он био први хришћански цар на свету (306–337).

Шта је Први Васеленски Сабор? То је скуп свих јерараха православних – епископа, митрополита и патријараха из целог света, са циљем да се расправе нека, још не сасвим разјашњена, учења хришћанске вере, и да се формулишу као непроменљиви догмати. Такође Сабор васеленски суди и осуђује све новотарије у вери стране учењу Светог Еванђеља и Светих Отаца и изопштава из Цркве, то јест, анатемише, све јеретике који раздиру јединство вере у Цркви, симболизовано доламом Господњом, изатканом изједна, као што се и каже у Светом Еванђељу: *"а долама не бјеше шивена неѡ изаѡћкана изједна"* (Јн 19,23).

Реч *"сабор"* подразумева сабрање; реч *"јерес"* подразумева мишљење или нечије лично учење о Богу противно истинитом учењу Цркве Христове.

Зашто се одржао Први Васеленски Сабор? Који је био разлог који је присиљавао Свете Оце да се сакупе на једном месту и да одбране праву веру? Разлог је био јављање једног великог јеретика по имену Арије, који је учио нову веру, рекавши да Син Божији није једносуштан Оцу и да је "било време када Син није постојао". Он је називао Исуса Христа *"ѡрвим Сѡворењем"*. Овај јеретик је био свештеник из Александрије у Египту, веома горд и непослушан, али добар проповедник, који је живео у III–IV веку. Јерес његова се проширила у току пар година толико много да је расцепио Цркву на двоје и створио опасност да освоји целу Римску Империју, од Истока до Запада.

Свети Оци, не могући више да трпе хуле Аријеје противу Спаситеља и Пресвете Тројице, тражили су од православног владара Константина Великог да припомогне својим царским утицајем око смиревања Цркве Христове и осуђивању Аријевог хулног учења, као и ученика његових. Надахнут Духом Светим, велики хришћански цар је одлучио да организује Први Васеленски Сабор у Никеји 325. године о царском трошку. Били су позвани сви велики јерарси Цркве хришћанске са Истока и са Запада. Тако су учествовали 318 Светих Отаца којима се придружила и једна делегација римског папе Силвестра I, зато што је до 1054. Црква хришћанска била једна.

Сабор у Никеји је био отворен од самих светих царева Константина и Јелене и трајао је цело лето. У време Сабора на коме је био присутан и јеретик Арије са својима, Свети Оци су се много потрудили да поврате јеретике у православље, али они нису хтели да слушају. Напротив, у току дискусија, свети Николај Мирликијски је ударио шамар Арију, јер није могао да подноси његове хуле. Онда је свети Константин Велики заповедио да му се одузме омофор (епископско знамење, нап. прев.) и Еванђеље и да буде бачен у затвор, јер се осмелио да на Сабору употреби силу. Ипак, те исте ноћи јавио му се Спаситељ у затвору и изнова му је дао Еванђеље у руке док му је Пресвета Богородица ставила омофор о врат. Ујутру, сазнавши за ово, цар је поново звао светог Николаја на сабор и сви су тражили од њега опроштај видећи ревност и трпљење његово за веру.

Такође и свети Спиридон Тримифунтски, трудећи се да увери Арија о тајни Пресвете Тројице и како су све три личности једне природе и исте части, узео је једну циглу и стиснуо је, осењујући је крсим знаком. Када је стиснуо опеку, пламен коју је пекао, узлетео је увис, вода се сливала на земљу, а блато је остало у његовој руци. Опека је била символ Пресвете Тројице. Пламен је изобразио Оца, земља ваплоћеног Сина и вода Духа Светог. Утешитеља Који је био послат у свет.

У време Сабора 318 Светих Отаца су анатемисали јеретика Арија и његова хулна учења о Богу. Оци су одогматили да су три личности Пресвете Тројице: Отац, Син и Дух Свети, исте природе и неразделиве. Такође, на овом светом Сабору састављен је и први део Символа вере о Оцу и Сину. Остатак ће бити састављен на Другом Васеленском Сабору 381. године. Символ обухвата укратко догмате православне вере, и свакодневно се чита у црквама и у домовима хришћана као једно сведочанство православне апостолске вере.

Иако је Арије био изагнан на југ Дунава, он није хтео да слуша Цркву, већ напротив још више је ревновао у сејању свог хулног учења међу хришћане. Стога је био кажњен од Бога, тако да је просуо своју утробу и грозно умро, на вечну осуду у паклу огњеном.

Возљубљени верници,

Мада јеретика Арија, највећег јересијарха хришћанског света, као и његове јереси, нема више, у току многих векова Црква Христова је непрестано нападнута од налета нових секти и јереси, једне опасније од других. Најтежи расцеп Цркве хришћанске је био 1054. године када је дошло до велике шизме и када се одвојила од Истока римокатоличка црква. У току времена католицизам је добио ударац од још две јереси и шизме. Реч је о јереси Лутера, другог Арија, и о Калвину из XVI века. После близу једног века, дошла је англиканска шизма.

Прва јерес је захватила, малтене, у целини државе Северне Европе, такозване државе протестантске; док се англиканска конфесија проширила у Енглеској, Северној Америци и Аустралији, формирајући цркву англиканску.

Видите како је успео сатана да цела доламу Христову, да створи мржњу и да поцепа јединство Цркве коју је Господ утемељио! Ми сви исповедамо "једну веру, једног Господа, једно крштење". Ипак, захваљујући гордостима и родоначелницима јереси, који су заменили учење православне вере, апостолско, новим, по њиховом разуму, догмама, као и због греха свију нас, настале су у пређашњим вековима безброј хришћанских конфесија.

Али, религијске деобе нису се овде зауставиле. У XVIII а нарочито у XIX веку, настале су у Америци и у Западној Европи нове религијске групе отцепљене од тела Цркве апостолске, назване "секте". Данас, у свету постоји на хиљаде секти и религијских група. Неке су фанатичне, опасније од других, као што су "Јеховини сведоци", или сатанисти, са такозваном црном мисом, када обожавају ђавола уместо Бога. Они врбују нове чланове из редова верника, који су под епитимијом Цркве Христове, сиромаша, којима обећавају материјалну помоћ, и нарочито омладине, којом најлакше манипулишу.

Стога, да обратимо пажњу – да бдимо, над нама самима и над нашим, православним породицама. Умножење секти је један видљив, апокалиптички знак, који наговештава крај света.

Прва дужност синова Цркве Православне је да што боље упознају Свето Писмо, Свето Предање, Катихизис и светоотачку баштину.

Друга дужност, ако не и прва, јесте да живимо са великом вером у Бога и да поживимо ревносно и побожно, као и да нам породични верски живот буде савршено моралан. Секте траже теорију, нападају нас текстовима из Светог Писма. Ми треба да им одговоримо, не речима, не толико текстовима из Библије, колико, и то нарочито, моралним смерним животом, чистим и светим. Речи не могу да замењују дела. Пред хришћанима часним, милостивим и побожним, они (секташи – нап. прев.) се стиде и ћуте.

Трећа велика дужност која нам предстоји јесте да васпитавамо, да одгајимо децу у страху Божијем, са великом бригом и пажњом. Јер, ако их ми не васпитавамо како треба или их саблажњавамо животом нашим, родитељским, усмрћујемо душе своје деце, више нам не припадају, и веома лако их могу прелестити секте, пороци, пијанство, блуд и безбожје. Ако је млад човек посрнуо, тешко да може бити спасен од секте. Деца, као и родитељи, потребују да знају од малих ногу *Оче наши. Символ (вере – нап. прев.)* и *Његесетхи њсалам*, и да науче најважније делове – душеспасоносне из Катихизиса православног. Ко не зна напамет макар ове три молитве не може бити причешћен Светим Тајнама.

Друга, велика дужност православних хришћана јесте да буду молитвени људи, јер без молитве не можемо чинити ништа. Да не изостане на празнике нико на Светој Литургији и на проповеди, једино ако су стварно спречени. Молитва са вером, постом и сузама јесте живот наш, хлеб наш духовни, спасење наше. Напокон, тражи да живи у љубави са свим људима, нарочито са онима из породице и да чини, по својим могућностима, милостињу, која "покрива мноштво греха".

Једна друга, итекако сврсисходна, дужност јесте да свако има доброг духовника, мудрог, коме ће исповедати грехе барем у сва четири поста да затражи савете за све што га тишти, и да га слуша као Самога Христа. Наши хришћани не смеју (забрањује им се – нап. прев.) да иду на скупове секташа, нити да их приме у своје домове и нити да расправљају са њима ако не желе да падају у њихове замке. Ко тако чини неће никада бити прелашћен од ђавола, нити од порока, нити од замки злих људи.

Возљубљени верници,

Данас је Недеља Светих Отаца са Првог Васељенског Сабора, који су бранили праву веру, анатемисали су јеретике и формулисали су ВЈЕРУЈУ Православне Цркве. Да останемо верни Христовом

Еванђељу и Цркви Православној, чији и јесмо синови. Она нас је родила бањом крштења, она нас је подојила и учила путу спасења. Да поштујемо Цркву Православну која нас је родила. Да поштујемо све светитеље и њихове иконе, јер су свеци пријатељи Господа, који се моле за нас на небу. Да живимо у љубави једни са другима, што је једини пут који може да спасе свет од уништења. Да одгајимо децу у љубави Божијој, јер од њих највише зависи спасење наше и да свештено сачувамо праву веру православну, без које се не можемо спасти, макар колико добрих дела поседовали.

Завршићу са једном кратком причом.

Неки монах светог живота ушао је ноћу да се моли у храму и Божијим чудом је видео отворени олтар, а поред светог престола је седело једно прекрасно дете одевено у поцепану ризу. И упита га преподобни: "Дете, ко си ти?" А оно је одговорило: "Ја сам Христос, Спаситељ света!" "А ко ти је поцепао ризу?" упита овај. Господ Му одговори: "Поцепао ми је Арије, јеретик!" и нестане.

Било ко да проповеда друго Еванђеље од онога које је благовестио Христос, Апостоли и Црква, **цепа** ризу Господњу и прибавља себи вечну осуду, без опроштаја. Стога, да паднемо на колена и да славимо са побожношћу и правом вером ОЦА, СИНА и СВЕТОГА ДУХА, Тројицу једнобитну и неразделиву. Амин.

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ!

Проповед на Недељу Педесетнице О дару говора на језицима

Дар језика ће ђресѣиши. (1. Кор. 13,8)

Возљубљени верници,

Уздајући се у љубав и милост Божију, данас ћемо говорити о престанку дара говорења језицима у Цркви Христовој. Дар говорења на разним језицима је био ниспослан од Бога Светим Апостолима на Недељу силаска Духа Светога, али само за једно време, са циљем да се просвете, лакше и успешније, пагански народи и приведу хришћанству.

Уистину, на силазак Духа Светога, Бог је говорио Јудејима разним језицима. Јер, Јудеји из расејања (који су живели ван Јерусалима, и причали другим а не својим – јеврејским језиком – нап. прев.)

слушајући апостоле како говоре њиховим језицима о "*величанственим дјелима Божијим*" поверовали су (Дела 2, 11). О дару говорења језика апостол Павле је пророковао да ће престати у Цркви (1. Кор. 13,8), јер је то био један дар и један знак само за почетак хришћанства да би се незнабошци што лакше обратили (1. Кор. 14,22-28).

О престанку дара говорења језика у Цркви, показује јасно и велики учитељ и просветитељ света, свети Јован Златоусти, који збори: "Ради чега је био дат и одузет од људи дар говорења језика? Не ради тога што нас Бог не поштује, већ напротив, управо због тога што нас веома поштује. Ето како: Људи су тада били веома неприпремљени, јер су и иначе били недавно избављени од идола и разум њихов још увек неискусан и неосетљив; били су привучени и опијени свиме телесним, нису имали још увек ни замисао о даровима духовним и нису знали шта је духовна благодат која се може појмити само вером. Због тога су се тада и чинила знамења. Неке од духовних харизми су невидљиве и могу се разумети само вером. Док се друге показују као видљива знамења ради уверавања неверних.

Стога, ја сада немам потребу за знамењем. Онај који не верује има потребу за чудом. Док ја немам потребу за чудом, нити за знамењем, знам да сам очишћен од греха, чак и ако не говорим другим језицима. Они, из тог времена, напротив, нису веровали ако нису имали знамење као сведочанство истине у које верују. Самим тим, дало им се знамење не као верницима, већ као невернима, да би постали верни". Управо ово потврђује велики апостол Павле: "*Тако су језици не знак вјерујућим, него невјерујућим*" (1. Кор. 14,22).

Возљубљени верници,

Показао сам вам, не својим речима, већ речима Светог и Божанственог Писма да је дар говорења на језицима престао у Цркви Христовој и истовремено показао сам вам и разлог због чега је престао, да бисте знали и да бисте могли да одговорите и свима који су у заблуди и ван православља, који се при том и хвале да они имају дар говорења на разним језицима.

Али, збиља, браћо моја, да ли сличи њихово говорење на језицима истинитом говорењу на језицима, које је било на почетку хришћанства? Никако. Јер ови самозвани "пентекосталци" (секта) изговарају нека блебетања и нико није у стању да их разуме (чак ни они саме себи – нап. прев.), и тако прелешћују оне који не знају шта каже Писмо о истинитом говорењу на језицима. Ми знамо да глосолалија јесте говорење других језика, док њихово узвикивање

нејасних речи не може бити названо говорење, јер је то блебетање. У Светом Писму јесте реч о "језику" или о "језицима". Једна чудна мешавина од звукова не може бити названа говорење, и такође неартикулисани звукови и неразумљиви не могу се назвати "језици" све док су неразумљиви и без икаквог склада.

Даром говорења на језицима, Бог је открио Своје пречудесне тајне (Дела 2,11; 1. Кор. 14,2), али је незамисливо да Он икада пројави Своју силу – своја чудеса – блебетањем. Бог нам је свима нама, понаособ, дао свој матерњи језик које је најсврхисходније и најбоље средство да бисмо могли да разумемо све што нам Он жели открити. Јер, истини за вољу, блебетањем Бог би нам више одмогао него помогао.

Ови људи кажу да нису разумљиви када говоре на језицима, стога што не говоре људима већ Богу, и да у духу говоре тајне (1. Кор. 14,2). Ми напротив, учимо да су они који су били надахнути Духом Светим говорили јасно, разумљиво и људима и Богу.

У Јерусалиму Апостоли су говорили људима и били схваћени, стога што су слушаоци били људи другог језика (Дела 2, 1-12). (...)

Сваки хришћанин је дужан да потврди присуство и деловање Духа Светог у себи. Али, присуство Духа Светог не потврђује се само говорењем језика. Велики апостол Павле је зборио да су плодови Духа Светог: *"љубав, радоси, мир, дугоштрпљење, блајоси, добродја, вјера, кројоси, уздржање"* (Гал. 5,22-23).

Овде видимо да од набројених плодова Духа Светога, нема ни спомена о говорењу језика, јер је то био дар Цркве, само за једно одређено време, док су остали поменути дарови они које треба да има хришћанин у свим временима. Ко потврђује да има горепоменуте плодове Духа Светога, такав и поседује Духа Светог.

Али, збиља, зар ми православни не поседујемо дар говорења на разним језицима? Или га имамо у мањој мери у односу на друге хришћане? Дар говорења на језицима није обичан дар, него посебан и није дат било коме (1. Кор. 12,10). Због чега га онда неки секташи толико величају и кажу да без њега нема спасења? Апостол вели: *"Говоре ли сви језике?"* (1. Кор. 12,10). Стога и они који не говоре језике могу бити и добри хришћани у заједници истинских хришћана, јер и тако не бива да сви хришћани имају исте дарове. Онда како се може претендовати да сви имају дар говорења језика? Апостоли га нису тражили. Чак су и показали да је међу становништвом једног језика некористан. Ни они сâми нису користили дар говорења

језика, осим у нарочитим случајевима када је за то била посебна потреба, као што је био силазак Духа Светог у Јерусалиму. Иначе, тражили би га и свима нама.

Ето, сада да набројимо главне карактеристике којима можемо распознати истиниту глосолалију или говорење језика:

1. Онај који говори неки језик треба да буде разумљив присутним странцима који су пред њим (Дела 2, 1-13).

2. Када неко говори другим језиком међу локалним становништвом, које није упознато са страним речима, као што је био случај у Коринту, онда постоји потреба за другим даром, даром тумачења, без кога говорење језика јесте говорење у ветар и лудост (1. Кор. 14,23).

3. Дар говорења језика није био дат Цркви за сва времена, као што сâм показао, већ је био дат сâмо на почетку хришћанства да би разбудио пагане и Јевреје да поверују у Христа. Стога је велики апостол Павле и показао да ће дар говорења језика престати у Цркви (1. Кор. 13,8).

4. Пошто смо поверовали у Христа да је истинити Бог, више немамо потребу за говорењем језика, јер је то било знамење не за вернике већ за невернике (1. Кор. 14,22).

5. Чак и на почетку хришћанства дар говорења на језицима био је један од најмањих дарова у Цркви, у односу на дар пророштва (проповеди), тумачења, љубави и друге који су били већи. О овоме говори свети апостол Павле: *"Ако језике човјечије и анђеоске ѿговорим, а љубави немам, онда сам као звоно које јечи, или кимвал који звечи"* (1. Кор. 13,1).

Не може се уопште веровати да говорење на језицима благодаћу Духа Светога значи блебетање на неком не постојећем језику или на неком измишљеном, јер се иначе онда не би више говорило о језицима (Мк. 16,17). Блебетања и неартикулисани звуци као и неразговетне речи које чујемо код садашњих пентекосталаца много су слична понашању пагана пред њиховим богом

Дионисом, јеретика монганиста, гностика и квекера који су касније настали, које је све скупа Црква Христова православна анатемисала за сва времена.

Стога, браћо, да знате да је сасвим страно Духу Божијем говорења на језицима оних који умишљају да их данас имају, и осмељују се да без Бога тумаче истиниту глосолалију, која је у истини био један благодатни дар на почетку хришћанства.

Возљубљени верници,

Данас је Недеља Педесетнице, названа и Недеља Велика. Данас, на педесет дана од Васкрса и десет дана од вазнесења Господа на небо, био је послат на земљу у облику огњених језика Дух Свети Утешитељ, трећа личност Свете Тројице *"Који од Оца исходи"* као што и исповедамо у Вјерују. Он је био послат од стране Исуса Христа, Сина Божијег, да би запечатио Његову мисију искупљења и спасења људског рода. Нешто пре Свога страдања, Спаситељ је рекао ученицима Својим: *"Ако ме љубите, зајовијесити моје држити. И ја ћу умолићи Оца, и даће вам другој Утешитеља да пребива са вама вавијек. Духа Истинине, која свијет не може примити, јер ја не види, нији ја познаје; а ви ја познајете, јер са вама пребива, и у вама ће бити, нећу вас оставити сирино, доћи ћу к вама"* (Јн. 14,15-18).

На другом месту Спаситељ опет обећава Апостолима, и кроз њих свима онима који ће поверовати у Њега, Духа Светог, рекавши: *"А када дође Утешитељ, која ћу вам ја послаћи од Оца, Дух Истинине, који од Оца исходи, Он ће свједочити за мене"* (Јн.15,26). Док нам разлог слања Светога Духа на земљи открива Господ наш Исус Христос, рекавши: *"А када дође Он, Дух Истинине, увешће вас у сву истину; јер неће говорити од себе, него ће говорити оно што чује, и јавиће вам оно што долази. Он ће мене прославити, јер од мојега ће узети, и јавиће вам"* (Јн. 16,13-14).

Стога, шта је потребно да знамо ми о Светоме Духу? Да је трећа личност Пресвете Тројице, да исходи од Оца и да је био послат у свет Сином, после вазнесења Његовог на небо. А зашто је дошао на земљу десет дана по Вазнесењу Господњем? Зато што је Син Божији, када Се вазнео на небо, провео по један дан код сваког од свих девет чинованђелских да би им још потпуније саопштио радост Свога Васкрсења. Десетог дана, кажу поједини Свети Оци, пошто је Син сео са десне стране Оца на престолу славе Своје, послао је Духа Светог у свет.

Зашто се назива Свети Дух "Утешитељ" и "Дух Истине"? Стога што Дух Свети теши хришћане док су на земљи. Он теши мајке које роде и одгајају децу, теши сирочад, сиромашне, болесне, удовице, инвалиде и старце. Дух Свети теши и учвршћује у вери и у трпљењу мученике који трпе страшне муке и који жртвују свој живот за Христа. Дух Свети теши вернике, монахе и служитеље Цркве у време молитве и тешких искушења која долазе над њима

од ђавола, од злих људи и од саме природе њихове, наклоњене греху. Дух Свети теши срца смерних, ревносних за Христа и окорева савешћу грешнике који се не кају.

Дух Свети се назива "Дух Истине" зато што се Њиме исповеда и брани православна вера на земљи, учвршћују се православни догмати, благовести се Свето Еванђеље у свету, надахњују се светитељи, пророци, јерарси, свештеници, и преподобни који пастирствују Цркву Христову, објављују будућност и руководе душе на пут спасења. Све освешћује, исправља и (руко)води "ка свакој истини" Дух Свети, Који остаје са нама "у векове", то јест и на земљи и на небу, после преласка нашег у вечност. Дух Свети "исповедиће" о Христу да је Син Божији, Спаситељ и Судија света и "благовестиће", то јест, откриће изабранима тајне Своје будуће. Такође ће Дух Свети разобличити неверје отпалих од Бога, јерес и зловерје секти отпалих од Цркве, као и злобу грешника поробљених гресима и непокајаних.

Зашто је дошао Свети Дух у Недељу и у облику огњених језика стао над главама светих Апостола сабраних у Сионској горњици у Јерусалиму? Господ је Васкрсао у недељу, у први дан седмице, а такође у недељу, око девет сати изјутра сишао је Дух Свети и на Апостоле, да би освештао дан овај, као дан вечног одмора хришћана уместо сабата Старог Завета и да нас подстиче да поранимо изјутра недељом у цркву да слушамо Свету Литургију и реч поуке из Еванђеља.

Огњени језици који су се јавили Апостолима *"као хујање силноја ветра"* (Дела2,1-4), прасликују огањ Духа Светог који ће сажећи сво неверје, сву јерес, и грех у свету.

Огњеним језицима Духа Светог освештали су се дванаесторица Апостола, утемељила се у свету Црква, а њиме се рукополажу ђакони, свештеници и хиротонишу епископи. Овим божанским пламеном требало је да се чинодејствује седам Тајни Цркве и да се на хришћане излива благодат спасења.

Возљубљени верници,

Ето, колико је величанствен данашњи празник! Вазнео се Христос на небо и седи са десне стране Оца, али нам је стога дошао Дух Свети Утешитељ, да нас освештава, да нас води, и да твори спасење душа наших. Ми сви који се клањамо, у православној вери, Пресветој Тројици, причешћујемо се благодаћу Духа Светог кроз седам Светих Тајни утемељених Христом. Крштењем постајемо

синови Божији и по благодати и синови Цркве Православне. Миропомазањем примамо печат благодати Духа Светог. Исповешћу се чистимо и разрешујемо од греха учињених после крштења, такође силом божанске благодати, која, заједно са Крштењем и Миропомазањем излива на нас светодуховску благодат спасења. Такође и преостале три Тајне, а нарочито свештенство наш живот хране благодаћу спасења којом се чистимо, просвећујемо и освећујемо у Христу.

Наша главна дужност јесте да гресима не растужимо Духа Светог Који обитава у нама од крштења. Нити да удаљавамо од нас Духа Светог неверјем, гордошћу, блудом, убиством, и, нарочито, падом у замке секти. Згрешили смо? Одмах да се покајемо да нас не би напустио Дух Свети. Исповест и Свето Причешће у животу највише нам помажу на спасењу. Да их не запоставимо ни у старости, без њих да не умремо; јер, ако нисмо разрешени од греха и одемо без Тела и Крви Христове – нема нам спасења.

Да избегавамо грехе, јер грех удаљава Духа Светог од нас. Да се сачувамо од заједница и учења секти, јер оне немају Цркву нити благодат Духа Светог. Желимо да сазнамо тајне вере? Да прочитамо побожне књиге и да затражимо савет свештеника. Желимо да говоримо језик анђела, који, збиља, јесте најлепши? Да се молимо из срца са смирењем и сузама и да славословимо Бога у свом дому и у храму.

Молитвом разоварамо са Богом, са Пресветом Богородицом, са Апостолима, са Светима и са људима на земљи. Молитва је највреднији говор духовним језиком Духа Светог. Желимо ли да победимо зло света и ђавола? Да волимо чисто све људе, да опраштамо и да помажемо по нашим могућностима све и сваког. Желимо ли да честујемо Духа Светог? Да свакодневно творимо молитву: *"Царе небески, Утешителу"*. Желимо ли да славословимо, са анђелима и са свим Светима, Пресвету Тројицу? Да често певамо *"Свети Боже"*, хвалећи Оца, Сина и Светога Духа. Амин.

Проповед на Недељу прву по Духовима – Свих Светих О поштовању светитеља и анђела

*Диван је Бој у Светима Својим,
Бој Израилев.* (Пс 68, 36)

Чули сте у Светом и Божанском Писму да се збори: *"у светима који су на земљи и у великима сва је утјеха моја"* (Пс 16, 3). Стога, ми, православни хришћани, поштујемо светитеље Божије знајући да Бог савршава на чудесан начин вољу Своју у њима. Потребно је одмах на почетку да вам кажем да Црква Православна чини разлику између обожавања које приличи само Богу, и части/поштовања, коју одајемо светитељима и анђелима Његовим, који служе спасењу душа наших. Овоме нас учи и свети апостол Павле, који вели: *"Анђели, нису ли сви они духови за служење, који се шаљу да служе онима који ће наслиједити спасење?"* (Јевр. 1, 14). Да је циљ поштовања светих да се славослови Бог кроз њих, сведочи Свето Писмо које нас подстиче на то, кад каже: *"Хвалиће Боја у светима Његовим"* (Пс 113, 1).

Тако значи, ми поштујемо светитеље и приносимо хвалу Богу посредно и непосредно. Спаситељ наш Исус Христос показује нам да ко поштује светитеље, Њега поштује, јер је рекао: *"Који вас љуби, мене љуби"* (Мт. 10, 40).

Ми поштујемо светитеље зато што су они пријатељи Божији, по сведочанству Спаситеља Који је рекао Својим светим ученицима: *"Ви сте љубитељи моји"* (Јн 15, 14). И на другом месту божанственог Писма открива нам се да су светитељи пријатељи Божији, рекавши: *"Авраам љубљивао Боја, и љуби му се у љавду, и љубитељ Божији назва се"* (Јак. 2, 23; Рим. 4, 3; Пост. 15, 6; Пс. 138, 17; Ис. 41, 8).

Ми поштујемо светитеље Божије и иштемо помоћ Божију од њих јер: *"Свети ће судити свијету"* (1. Кор. 6, 2). Светитеље не знамо као хришћане који се тако називају само по имену; знамо их као оне који су стекли савршенство врлина јер су у свему следили Христа. Спаситељ је само Апостолима и њима сличнима рекао: *"Застајте вам кажем да ћете ви који љубите за мноштво, у новом животу, када сједне Син Човјечији на престо славе своје, сједити и сами на дванаест престола и судити над дванаест племена Израилевих"* (Мт. 19, 28).

Поштујемо светитеље Божије јер они, силом Божијом, чине преславна чудеса, као што су чинили Мојсије, Илија, Данило, свети апостоли Петар, Павле, Јован и сви остали апостоли и светитељи чија дела и чудеса нам открива Свето Писмо и Свето Предање Цркве Христове.

Поштујемо светитеље и иштемо им помоћ у недаћама јер они се моле за нас и њихова молитва је примљена од Бога. Почуј шта каже Бог Авимелеху, краљу Гераре, када је овај, из незнања, хтео да узме жену Авраамову: *"Вратиш човјеку жену његову, јер је пророк, и молиће се за тебе, ти ћеш остати жив. Ако ли не вратиши, знај да ћеш умријети ти и сви твоји"* (Пост.20,7).

Чуј шта збори Бог Елифасу Теманију и његовим пријатељима који наљутише светог и праведног Јова: *"Зашто сада узмиће седам ђелаца и седам овнова, и идиће к слући мојему Јову и приносиће жриве ђаљенице за се, и слућа мој Јов нека се помоли за вас, јер ћу доиста пољегати на њ да не учиним с вама по вашој лудости, јер не говорите о мени право као слућа мој Јов. И учините како им заповједи Господ. И пољегла Господ на Јова"* (Јов42,8-9).

Ето шта каже свети апостол Павле: *"Захваљујем Боју мојему кад год се сјетим вас. Свагда у свакој молитви мојој са радошћу молећи се за све вас"* (Фил.п.л. 1,3-4). Другом приликом, говори: *"Захваљујемо Боју свагда за све вас помињући вас у молитвама својим, сјећајући се непрестано вашеј дјела вјере, и труда љубави, и постојане наде у Господа нашега Исуса Христа пред Богом и Оцем нашим"* (1. Сол. 1,2-3). На другом месту, поново каже: *"Зашто се и молимо свагда за вас, да вас Бог наш учини достојним звања и испуни сваку благу намјеру доброће и дјело вјере у сили"* (2. Сол.1,11). И, опет: *"Не престанем благодарићи за вас помињући вас у својим молитвама: да вам Бог Господа нашега Исуса Христа ошам, славе, даде Духа мудрости..."* (Еф.1,16-17). Или: *"Зашто се и молимо Боју, за ваше савршенство"* (2. Кор.13,9). Исти апостол Павле пише и Тимотеју: *"Захваљујем Боју, којему служим од предака у чистој савјести, што те се непрестано сјећам у молитвама својим дан и ноћ"* (2. Тим. 1,3).

Стога, браћо моја, велика нам је обавеза да поштујемо и да се молимо светитељима и анђелима, пошто су они пријатељи Божији (Јн 15,14), становници дома Божијег (Еф.2,19), слуге Божије (2. Тим. 1,3; Пс. 102,21; Лк. 16,22; Јевр. 1,7), и имају силу од Бога да чине велика и преславна чудеса (Изл. 7,10; Јевр. 11,29; 11,35; Лк. 9,1-2). Анђели су благовестили људима зачеће и рођење Спаситеља (Мт.1,20-21;

Лк.1,30); Васкрсење Господа (Мт.28,5-7); Вазнесење на небо и други долазак (Дела 1,11); зачеће светог Јована Крститеља (Лк.1,13-17) и друге безбројне тајне Божије људском роду. Светитељи и анђели се моле за нас (Изл.32,31-32); чују молитве наше (2. Петр. 1,15; Дан. 10,11; Лк.16,27) приносе молитве наше Богу у име наше (Отк. 5,8-14).

Светитељи имају могућност на небу да служе Богу ради људи и да учествују у спасењу њиховом. Ово нам јасно потврђује божанствено Писмо, које каже: *"И кад узме књигу, четвори жива бића и двадесет и четвори савршене пагоше пред Јањећом; сваки је имао југле, и златне чаше јуне шамјана, а што су молитве светих"* (Отк.5,8).

Самим тиме, браћо моја, избеумљен и слеп је свако ко не схвата колика је наша велика хришћанска обавеза да се молимо, да поштујемо и да призивамо у помоћ светитеље и анђеле Божије, кроз молитве које творимо дан и ноћ пред Богом.

Да поставимо једно питање. Да ли је познат број светитеља? А број анђела? Нико не зна тачан број светитеља и анђела. О њиховом броју каже Свето Писмо: *"Да их бројим, више их је него њијесак"* (Пс. 139,18). Показујући и надмоћ њихову над ђаволима и над пороцима, каже: *"Веома се учврстила њихова надмоћ"*. Непознат је и број анђела Божијих, као што нам и открива Свето Писмо: *"Војскама његовим, има ли броја?"* (Јов. 25,3; Пс. 67,18; Дан. 7,10).

Ако много може усрдна молитва једног праведника да учини (Јаков. 5,16), колико ли тек може молитва милиона светитеља пред Богом, који су га исповедали пред људима и живот дали за Њега?

Ако је сâмо један пријатељ Божији. Авраам, имао толику смелост код Бога, да посредује за Лота, братанца свога, као и за оне из Содоме и Гоморе (Пост. 18,30-33; 19,1-18), колику смелост имају пред Богом сви светитељи који су Га волели, служили Му, и нису презали да и душу дају за љубав Његову?

Стога, блажени и три пута блажени су они хришћани који поштују светитеље Божије, ишту им помоћ у молитви, и стављају их као посреднике пред Богом у овом животу на земљи. Супротно овоме, тешко оним хришћанима отпалим од истините вере, који не поштују и не ишту молитвену помоћ од светитеља и од анђела да им буду посредници пред вечним и милостивим Богом. Ови ће имати обилни стид и горки бол када дође Спаситељ наш Исус Христос окружен свим анђелима и светитељима Својим, да суди живима и мртвима и да свима узврати по делима њиховим (Зах. 15,5; Мт. 16,27; Пс. 61,11; 27,6; Изреке 24,12; Рим. 2,6; Јер. 17,10; 32,19; Прем. Сирах. 17,18; Мт. 25,31).

Возљубљени верници,

Црква Православна поштује на посебан начин светитеље и анђеле, одређујући им у календару по један дан празновања, нарочите службе у Цркви, молитве и иконе изображене са њиховим ликовима и именима. Најславнијим светитељима попут: Пресвете Богородице, св. Јована Крститеља, Св. Апостола, св. Три Јерарха – Василија, Григорија и Јована Златоустог, св. Николе и Спиридона, великих чудотвораца, св. Великомученика Георгија и Димитрија, Варваре и Екатерине и многих других приноси се и посебна служба. Служба њихова је богатија, са бденијем, литијом и акатистом, док се њихов дан празнује са великом побожношћу. У част великих светитеља зидају се цркве. Они тако постају патрони–заштитници храмова и насеља. Такође, већина наших верника носи имена светитеља, које добијају на крштењу и од малих ногу су стављени на њихову бригу, од њих и ишту помоћ у свим искушењима живота.

Али, пошто је велики део светитеља и преподобних непознатих, небележених у старе синаксаре и мартирологије хришћанске, Црква Православна је уредила да једном годишње, прве Недеље по Духовима буде празник у част свих светитеља, познатих и непознатих, од Христа до данас. Ово заједничко празновање свих светитеља савршавамо данас, у овој недељи, названој "Недеља свих светих". Ту има и више стотина светих и преподобних Румуна, углавном непознатих.

Пошто смо показали на почетку, зашто треба да поштујемо светитеље, да видимо сада ко може бити поштован као светитељ. Светитељи, бивајући савршени хришћани у молитви, у смирењу, у уздржању и нарочито у божанској љубави, често примају посебне духовне дарове, још у току живота. Тако, неки су имали дар молитве срца, најузвишенију хришћанску молитву. Други су имали дар суза, уздржања, духовног молчанија, смирења, и савршене љубави према сваком створењу. Други светитељи су се удостојили чудесних дарова, попут: исцељења болести, прозорљивости, познања туђих помисли, изгона злодуха. Чак и по преласку из овога света, њихова тела остају нераспаднута – мошти њихове, и савршавају пречудесна исцељења над болеснима. Стога су и њихове мошти поштоване од верника, који примају исцељења, благослов и помоћ.

Светитељи могу бити само они који имају православу веру, који имају на земљи у потпуности свети живот, који савршено љубе Бога и људе, који се непрестано моле са дубоким смирењем,

и увек су спремни да и живот положи за Цркву. Знамење светости су дарови чињења чудеса.

Исто чествовање и поштовање, имају у Цркви и у домовима наших верника и Свети Анђели. Нарочито св. арханђели Михајило и Гаврило су посебно поштовани, у селима и градовима има мноштво хришћана који носе њихова имена и налазе се храмови у њихову част.

Светитељи се у Цркви Православној деле у више редова, и то: ред Апостола, који су благовестили Еванђеље Христово на земљи; ред пророка и праведника Старога Завета; ред јерарха и учитеља целог света, који су бранили Цркву и догмате православне вере; ред мученика, то јест оних који су пролили крв ради православне вере у Христа; ред Преподобних Отаца, то јест, светих монаха и исихаста богоносаца, који су се подвизавали по манастирима и пештерама и пустињама, у посту и непрестаној молитви. Последња чета је ред блажених и свију праведних који су угодили Богу на земљи, као сирочићи, удовице, невина деца, монаси и побожни свештеници, православни верници који су свагда трпели недаће, болести и искушења земаљског живота.

Најсветији су у Царству Божијем Пресвета Богородица и Свагдајева Марија, која се у Цркви слави на узвишен и посебан начин, и св. Јован Крститељ. По учењу и иконографији православља, Пресвета Богородица и св. Јован Крститељ стоје испред Пресвете Тројице, са десне и са леве стране Спаситеља и моле се непрестано за спасење света.

Сви светитељи са неба, познати и непознати, заједно са чиновима анђела небеских, на небу чине победничку Цркву. Док скуп свих православних верника на земљи, који се боре са искушењима сваке врсте што проистичу од ђавола, света и тела, чине такозвану војујућу Цркву.

Светитељи и анђели са неба имају задатак да славе непрестано Бога и да се моле за победу војујуће Цркве на земљи, помажући највише на спасењу људских душа. По речју Спаситеља: *"Бива радост њед анђелима Божијим збој једној трјешника који се каје"* (Лк. 15, 10); потребно је да разумемо колико много се радују сви светитељи и анђели за сваког грешника који се покаје. Али, да кажемо пар речи и о светим Румунима који су никли на тлу наше земље од првих векова хришћанства па све до наших дана.

Иако се каже да Румунска Православна Црква није званично канонизовала, у дугој својој историји, многе свеце осим малог броја локалних светитеља, због историјских околности, подсећамо да су код нас прво народ и верни људи канонизовали светитеље и достојно их поштовали, док их је Црква касније, званично, признала. Ипак, потребно је да знамо, да имамо и ми, од милости Божије, много светитеља, изабраних свештеника, епископа Христоносаца, војвода – бранитеља хришћанства, на челу са Стефаном Великим, и многе војнике мученике који су се жртвовали за одбрану православне вере на тлу наше земље.

Од првих светих епископа области Томе из IV века, па све до Светих епископа Калиника из Ђернике († 1868) и Јосифа Новог из Партоша (Темишварског – нап. прев.) († 1656), канонизованих 1955–1956. године: од светих мученика Зотика, Атала, Камасија и Филипа из IV века, откривених 1971. на Никулицел – Доброђеа, све до великог господара мученика Константина Бранковеану, са четворицом његових синова, побијених сабљом за Христа 15. августа 1714: од првих преподобних монаха из Добрође и планина Бузаула, почев од св. Јована Касијана (око 360 – око 435), па све до преподобног Јакова Хозевита († 1960) и преподобног непознатог тиховатеља, откривеног маја 1968. у порти манастира Њамца и преподобног Пајсија из Њамца († 1794), недавно канонизованог, констатујемо да имамо стотину и стотину наших светитеља, многих нама непознатих, који су уписани у небском календару и моле се Богу за све нас.

Возљубљени верници,

Црква Христова је Црква светитеља и мученика. Она је била утемељена на крсној жртви Господа, на учењу Апостола и на крви милиона мученика. Црква је одувек давала светитеље, и сведи су јој служили. Црква и данас иште светитеље, пастире што светије и вернике са светим животом.

И ми припадамо њима. Али као синови Божији по благодати и синови војујуће Цркве на земљи, дужни смо да "следимо Христа", да живимо на земљи духовно, да се удостојимо Небеског Царства.

Као духовни синови светитеља, који су нас родили у Христу, дужни смо да, следимо њихову православну веру, да следимо њихов свети живот, љубав према Богу, ревност њихову за Еванђеље, њихово усрђе према светој молитви. Не можемо се спасти ако не подражавамо, по својим могућностима, живот светитеља.

То јест, смирење преподобних, мужаственост мученика, молитву исихаста, светост праведника, храброст и стаменост у вери наших предака, трпеливост родитеља који су нас родили, кротост мајки које су над одгајиле.

Да ревнујемо упорно овим спасоносним врлинама хришћанским! Ми себе не рачунамо у свете, али живимо и спасавамо се у Цркви светитеља. Они су нам родитељи, молитвеници, помоћници у недаћама и примери за следовање. Да напустимо гордост, злобу и неверје које усрђују душу и да иштемо помоћ свију светитеља са неба, на челу са Пресветом Богородицом, које славимо данас. Они су, у потпуности, имали све чисто и свето: и тело, и ум, и реч и осећања, и чула, и душу. Стога су творили чудеса, стога су изгинули ђаволе, стога су њихова тела остала нераспаднута – мошти, и исцељивала сијасет болесника.

Зато, да се покајемо од греха, да подражавамо светитеље, да водимо чист живот, и да иштемо свагда њихову помоћ овом кратком молитвом: *"Сви свети, молише се Боју за нас!"* Амин.

**Са румунског превео Лазар Бањаш
редактура превода Владимир Димитријевић**

ИЗАШЛО ИЗ ШТАМПЕ (по редним бројевима у библиотеци)

4. **ПОСТ:** чистота душе – здравље тела (*Послј ѿлесни и духовни у живојоу ѿправосл. хришћанина*) – (св. Теодор Студит, св. Игњатије Брјанчанинов, св. Теофан Затворник, св. Јован Кронштатски...); 2004, IV допуњено издање, стр. 448.
11. **АПОКАЛИПСА** – *Тумачење Ошкривења Јовановој (год. Свети Оци о Друјом доласку Христјовом и Царстјеву Небеском)*; II исправљено, измењено и допуњено издање, 2005, стр. 516.
14. **ГОСПОД НИЈЕ СТВОРИО СМРТ** – Има ли живота после смрти? **Зборник текстова**, II допуњено, измењено и исправљено издање, 2006, стр. 600, тврд повез.
16. **Сузе за свет** – *Сћарац Тихон, сћ. Пајсије, сћ. Порфирије*; IV издање, 2005, стр. 484, тврд повез.
17. **Св. Јован Златоусти** – *Слава Госјогу за све* – (Изабрane беседе и поуке), II поново преведено, са грчког, и допуњено издање, 560 стр., тврд повез.
20. **СВЕТИ ЈОВАН ШАНГАЈСКИ** (*Ошширан живојојоис, беседе, јоуке, чуда*); 2004, III исправљено и допуњено издање, тврди повез са 8 стр. у боји, стр. 448.
24. **Свети Григорије Палама: Госјоде, просветли шаму моју** (*САБРАНЕ БЕСЕДЕ, са грчкој језика*). 2005, стр. 584, тврд повез.
26. **Старац Клеопа: Велики је Бој** (*Поуке и разјовори*) 2004, стр. 432, (II доп. изд.)
27. **Свети Нектарије Егњски** – *Небески човек – земаљски анђео* (*Житије, чуда, сећања*); исправљено и допуњено издање, 502 стр. тврд повез.
30. **Чуда Божија у XX веку** (*чуда у Грчкој, Русији, Србији и свеју*), 2006, стр. 510, (III допуњено издање), тврди повез.
31. **Старац Клеопа: Пуш Неба** (*Живој и јодвизи; Поуке и разјовори*) 2004, стр. 432, II изд.
32. **Акатисти Пресветој Богородици** (*Њеним чудојтворним иконама, са иконама у боји*), 2005, стр. 460 (III допуњено изд. у тврдом повезу са 32 стр. икона у боји)
33. **Старац Пајсије Светогорац** – *Поуке Божанствене Љубави*, 2003, стр. 416, (II измењено и допуњено изд.)
– **Јован Корвараки: ПСИХОЛОГИЈА: јојлед из јустине** (*Човеков вајај у доба шехнолојје*). 2002, стр. 400.
34. **Избави нас од лукавога** – *Православље и мајја*, 2002, стр. 432.
35. **Живот са Богом** (*сћ. Амфилохије Макрис; сћ. Димитрије Гајастјайис*), 2002, стр. 408.
36. **Време покајања и време отпадије** (*разјовори са савременим свејојорским сћарцима*); 2003, стр. 446. (II измењено издање)
37. **Душе Христове** (*сћ. Јаков Цаликис; јрејодобни Давид Сћарац*), 2002, стр. 408.
38. **Блажеви чисти срцем** (*сћ. Михаило Валаамски; сћ. Самјсон Сиверс*), 2002, стр. 412.
39. **Отворена Небеса** – *сћарац Симон Арванјјис (догајак: разјовори са грчким духовницима о сћарцу Пајсију Свејојориу)*, 2002, стр. 408.
40. **Јеромових Серафим Роуз: Сћварање свејш и рани човек** (*Православно шумачење Кљие Посјања*). 2002, стр. 400.
41. **Старац Сава Псково-Печерски: Госјоде, Ти си живој мој**, 2002, стр. 408.
42. **Свети Јован Кронштатски: Мој живој у Христју**, II том (први пут на србском језику), 2004, стр. 416; 2. допуњено изд. у тврдом повезу; *догајак: И. Сурскиј, Чуда свејој Јована Кронштатској*.
43. **Утешитељи** – старци као утеха свету – (Св. сћарац Теодосије Кавкаски; сћарац Гаврило Кавкаски), 2002, стр. 408.
44. **Старац Јефрем Катувацијски** – *Ученик Крсја* – *јодвижник јослушања* (*Туйљиви свеј Ајоса, јлодови духовној јодвижнишјива*), 2002, стр. 412.
45. **ГОСПОД ГОВОРИ** – *Свети Оци шумаче Јеванђеље* (св. Јефрем Сиријски, св. Јован Златоустји, св. Ајанасије Велики, св. Гријорије из Нисе...), 2004, II издање, тврди повез, стр. 436.

46. **КЊИГА СТРАДАЊА И УТЕХЕ** (*Јеромонах ДАМАСКИН Орловски: Житија руских новомученика*), 2003, стр. 432.
47. **Благослов Љубави** – *Свети Серафим Вирички*, 2003, стр. 400.
48. **Православље и мистика светлости** – *Свети Гријорије Палама и јуш човековој обожења* (*Митрој. Јеројеј Влахос, архиеј. Василије Кривошеин, Георјије Манзаригис*), 2003, стр. 432.
49. **Свети Јован Јаков Хозевит** – *У рају срца* (*Житије, јоуке, чуда*): 2003, стр. 408.
50. **Благослови, душо моја, Господ** – *Свети Оци шумаче Псалтир* (св. Ајанасије Велики, св. Василије Велики); 2003, стр. 522.
51. **Чувајте душу** – *Сћарац Пајсије Свејојорац* (*Разјовори са сћарцем Пајсијем о сјасењу у савременом свејш*); II исправљено, измењено и допуњено издање, 2005, стр. 532, тврд повез.
52. **Свети Теофан Затворник: Живети за вечност** (*Шта је духовни живој и како ја сјећати?*); 2005, II изд. (допуња – Опширан животопис св. Теофана), стр. 458.
53. **Молитва небески живот: Зборник шекстјова о молишви**; 2003, стр. 424.
54. **Живот из гробова** – *Св Рафаило, Николај и Ирина* (Фотије Кондоглу; митрополит Игуменци Димитрије); 2003, стр. 408.
55. **Савремени атовски подвижници** (*2. гео*) (Пишу: архим. Херувим Карамбелас, ст. Јосиф Вагопедски, јером. Максим Кавсокаливит); 2003, стр. 416.
56. **Свети Нектарије Егњски** – *Госјогу на небесима* (*Поуке, чуда, сећања*); 2003, стр. 408.
57. **Господе, ко је човек?** – Св. Гријорије из Нисе, Немесије Емески, митрој. Јеројеј Влахос, Георјије Манзаригис, архим. Киријан Керн (*Православна антролојја и шјајна личностји*); 2003, стр. 446.
58. **Свети Игњатије Брјанчанинов** – *Глас из вечностји* (*Писма монасима и мирјанима о сјасењу душе*); 2003, стр. 432.
59. **Старац Гадеј Витовнички** – *Мир и радостј у Духу Свејшом* (*Поуке, беседе, разјовори*) са старчевим фотограјјама у боји; 2004, стр. 416; 3. издање у тврдом повезу
60. **Свети Јефрем Сиријски** – *Ојени сјуб* (*Подвижничке јоуке и шумачења Сћарој Заветји*); 2003, стр. 424.
61. **ЕВЕРГЕТИНОС** – *Зборник бојојласних изрека и јоука бојоносних и свејшх ојана; 2003, стр. 432.*
62. **У сенци Вавилонске куле** (*Живети Христјом у анјихришћанско доба*); 2004, стр. 446.
63. **Печат Христов и жиг звери** (*Црква у доба глобализације*); 2004, стр. 446.
64. **ГОСПОД ЈЕ СА НАМА** (*Чуда Божија данас и овге*) – 2. гео; II допуњено издање 2006, стр. 510.
65. **Архим. Јован Крестјанки** – *Оживимо срца за Боја* (*Писма духовној руковођења за савременој човека*); 2004, стр. 412.
66. **Митрополит Автовије Блум** – *Пред Лицем Боја Живоја*; 2004, стр. 432.
67. **Св. Јован Кронштатски** – *Близу је Суд Госјодњи* (*сћраине и ојомињуће беседе о Друјом доласку Христјовом и сећања на св. Јована*); 2004, стр. 432.
68. **Без причешћа нема обожења** (*зборник о Св. Тајни Причешћа и причешћивању*; св. Никодим Светогорац, св. Иларион Тројицки, Флојовски, Шмеман, Мајендорф, Романидис, Блум, Влахос...); 2004, стр. 416.
69. **Старац Пајсије** – *Човек Љубави Божије* (*Целовиј живојојоис и сећања на сћарац Пајсија* – *сусрејш, јомош, јоуке*); II измењено и доп. издање, 2005, стр. 540, тврд повез.
70. **Јеромових Сергије Рибко: Да ли је мојше сјасити се у 21. веку** (*год. Архим. Рафаил Карелин: Црква и свеј на јрају ајокалијсе*); 2004, стр. 400.
71. **Држи ум свој у аду и не очајавај** (*Живој и чуда, јоуке и бојословље Прејодобној Силуана Свејојориа*); 2004, стр. 464.
72. **Књига духовних савета** – *Ојовори духовника на недоумице савремених хришћана*; 2004, тврд повез стр. 432.
73. **Срцем и сузама** – *Сћарац Пајсије (Олару), сћарац Арсеније (Пајачок)*, Румунски сћаречник XX века – I део; 2004, стр. 416.

74. Свети Теофилакт (Охридски) – *Тумачење Дела апостолских, Посланице Римљанима и Посланица Коринћанима 1–2*; 2004, стр. 480, тврд повез
75. Архимандрит Рафаил (Карелин) – *Умеће умирања или уметности живљења; Путокази савремених духовности*; 2004, стр. 400.
76. Свети Лаврентије Черниговски, старац Јероним Савакарски – *На дверима вечности (Житија, поуке, њорочанства, чуда)*; 2004, стр. 416.
77. Старац Николај Гурјанов, старац Серафим Тјапочкин – *Православље је волећи (Поуке и сећања)*; 2004, стр. 408.
78. Владимир Димитријевић: *Без Бога ни преко прага – Србски духовници XX века (Житија и поуке)*; 2005, II допуњено издање, тврд повез, стр. 528.
79. Св. Јован Кронштатски: *Мој животи у Христу I део* (исправљен превод); *годатак: Одговори св. Јована Кронштајтског на питања о суштини духовној животи*; 432 стр. тврд повез.
80. Св. Јован Златоусти – *Златне речи о Богу и људима (Избор из беседа и писана, сви текстови у књизи први пут са јелинског на нашем језику)*, 448 стр. тврд повез.
81. Велики Старчевик (Поуке њустинских Отаца) – тематска збирка – први пут на нашем језику, 440 стр. тврд повез.
82. Протојереј Георгије Флоровски: *ЦРКВА ЈЕ ЖИВОТ (Изабране беседе, есеји и студије)*; 632 стр. тврд повез.
83. СВЕТОСТ СА ЗАПАДА – *Животи и учење оца Серафима Роуза*, 608 стр.
84. Св. Игњатије Брјанчанинов: *Енциклопедија њавославној духовној животи*, 588 стр. тврд повез.
85. Деца апокалипсе – *весици победе Христове над антихристом (доп. издање са житијима, поукама и чудима новомученика њистинских 1993. и другим текстовима о новостроведницима Христовим у данашњем свету)*, 512 стр. тврд повез.
86. Старац Арсеније – *свештац у лојору*, 520 стр. тврд повез.
87. Мушкарац и жена пред тајном тела – *Православље и њолности*, 600 стр. тврд повез.
88. Митр. Јован (Спичев) – *Буди веран до смрти (Човек и човечанство у времену њистадије)*, 528 стр. тврд повез.
89. Св. Теофан Затворник: *Речник хришћанској њистинној животи*, 618 стр. тврд повез.
90. Игуман Никол (Воробјов): *Остало нам је само њокајање (писма духовним чедима), Схингуман Јован Валаамски: Смирење – њути ка сјасењу (писма о духовном животи)*, 592 стр. тврд повез /целовите верзије/
91. Св. Симеон Нови Богослов: *САБРАНЕ БЕСЕДЕ*, са грчког, 618 стр. тврд повез.
92. ВЕРУЈЕМ, ГОСПОДЕ, И ИСПОВЕДАМ (Књига њистања и одговора о њавослављу и њравоживљу). 592 стр. тврд повез.
93. Хришћанство и психологија у 21. веку – *Духовничка и духовна њомоћ оболелима душима (Игуман Евменије, Пол Виш, Сејт Фарбер...)*, 576 стр. тврд повез.
94. ПОУКЕ НА ПУТУ СПАСЕЊА (Шта њреба да зна њавославни хришћанин данас), 490 стр. тврд повез.
95. СА СВЕТИМ ОЦИМА ИЗ ДАНА У ДАН (Крайке њоуке о духовном животи), 540 стр. тврд повез.
96. ИЗМЕЂУ ЉУБАВИ И СЕБИЧНОСТИ (Како васњистајати дејте у савременом свету – Зборник њекстјеова). 592 стр. тврд повез.
97. БОГ И ДУША У XXI ВЕКУ (Разговори о савременој њавославној духовности) (архим. Рафаил Карелин, архим. Лазар Абашидзе...), 554 стр. тврд повез.
98. Протопрезвитер Александар Шмемав: *Наш животи у Христу, животи Христов у нама (Изабране, до сада необјављене, беседе, есеји и студије)*, 554 стр. тврд повез.

САДРЖАЈ

Старац Клеопа УСПОН КА ВАСКРСЕЊУ

ПРЕДГОВОР	7
ПРЕДГОВОР АУТОРА	9
БЕСЕДА О ОПШТЕЖИЊУ	11
БЕСЕДА О СТРАХУ БОЖЈЕМ	17
БЕСЕДА О РАЗБОРИТОСТИ	22
БЕСЕДА О ПОДВИЗАВАЊУ И ДУХОВНОЈ БОРБИ МОНАХА И ХРИШЋАНА	27
БЕСЕДА О ПОСЛУШНОСТИ, БЛАГОСЛОВУ И О РАЈУ	34
БЕСЕДА О ДОБОВОЉНОМ СИРОМАШТВУ, ДРУГОМ ПО РЕДУ ОБЕТУ МОНАХА	43
БЕСЕДА О САМОПОЗНАЊУ	50
БЕСЕДА О ИСПОВЕСТИ	55
БЕСЕДА О ДЕВСТВЕНОСТИ	62
БЕСЕДА О ТОМЕ ДА МОНАСИ НЕ ЈЕДУ МЕСО	71
БЕСЕДА О ИСКУШЕЊИМА И О РАЗЛИЧИТИМ РАЗЛОЗИМА ЗБОГ КОЈИХ БОГ ДОПУШТА ДА БУДЕМО КУШАНИ	77
БЕСЕДА О ИСКУШАВАЊУ МОНАХА И ХРИШЋАНИНА СА ОСАМ СТРАНА	84
БЕСЕДА О ИСКУШЕЊИМА СМирЕНИХ И О ИСКУШЕЊИМА ГОРДИХ	91
БЕСЕДА О САВЕСТИ	94
БЕСЕДА О ПЛАКАЊУ И О СУЗАМА	100
БЕСЕДА О ЧИТАЊУ СВЕТОГА ПИСМА И О КЉУЧУ ЗА ЊЕГОВО ПОИМАЊЕ	106
БЕСЕДА О ДЕЛАЊУ И ПОЗНАЊУ	112
БЕСЕДА О САМОЉУБЉУ, МАЈЦИ СВИХ ЗАЛА	123
БЕСЕДА О ЧУВАЊУ УМА (I)	131
БЕСЕДА О ЧУВАЊУ УМА (II)	137
БЕСЕДА О ЧУВАЊУ УМА И ЧИСТОТИ СРЦА	143
БЕСЕДА О ДУЖНОСТИ МОНАХА ДА УЧИ И УПРАЖЊАВА ИСУСОВУ МОЛИТВУ У ОПШТЕЖИЊУ	149
БЕСЕДА О МОЛИТВИ И ЊЕНИМ ВРСТАМА	159
ПРОПОВЕД О МОЛИТВИ УМА (I)	166

БЕСЕДА О МОЛИТВИ УМА И О КОРИСНОСТИ ЗАДРЖАВАЊА ДИСАЊА С МЕРОМ (II)	172
БЕСЕДА О МОЛИТВИ УМА ИЗ СРЦА (III)	178
БЕСЕДА О МОЛИТВИ СРЦА (IV)	185
БЕСЕДА О ПЛОДОВИМА ДУХОВНЕ МОЛИТВЕ СРЦА	192
БЕСЕДА О СРЦУ КАО ТРОСТРУКОМ СРЕДИШТУ ЧОВЕКОВОМ И О ДУХОВНОМ ДОМУ НАШЕ ДУШЕ	197
БЕСЕДА О БЕЗМОЛВИЈУ И УСАМЉЕНИШТВУ	203
БЕСЕДА О МИРУ И СПОКОЈСТВУ СРЦА	210
БЕСЕДА О СЕДАМ ОКОЛНОСТИ ГРЕХОВА	215
БЕСЕДА О ДВАНАЕСТ СТЕПЕНИ ГРЕХА	220
БЕСЕДА О СВЕШТЕНСТВУ СТАРОГА ЗАКОНА, О СВЕШТЕНСТВУ ПО БЛАГОДАТИ И О ДУЖНОСТИМА СВЕШТЕНИКА	227
БЕСЕДА О ДОСТОЈНОСТИ СВЕШТЕНСТВА И О ОСУДИ СВЕШТЕНИКА КОЈИ ДАЈУ СВ. ТАЈНЕ НЕДОСТОЈНИМА ...	234
ПРОПОВЕД О ПРИПРЕМАЊУ ЗА СВЕТО ПРИЧЕШЋЕ И О ОСУДИ СВЕШТЕНИКА КОЈИ ДАЈУ СВЕТЕ ТАЈНЕ НЕДОСТОЈНИМА	242
БЕСЕДА О ТАШТОЈ СЛАВИ	255
БЕСЕДА О ПРЕДОДРЕЂЕЊУ	262
БЕСЕДА О ПРЕДОДРЕЂЕЊУ (II)	270
БЕСЕДА О ЧЕТИРИ НАЧИНА ПРИЧЕШЋИВАЊА У ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ	278
БЕСЕДА О ВРЕДНОСТИ ДУШЕ	286
БЕСЕДА О ЂУТАЊУ	301
БЕСЕДА О СМИРЕЊУ	305
БЕСЕДА О ПРОРОЦИМА И ЛАЖНИМ ПРОРОЦИМА, О ЧУДЕСИМА И ЛАЖНИМ ЧУДЕСИМА И О ВИЂЕЊИМА И СНОВИМА	312
БЕСЕДА О ПОСЛЕДЊЕМ ТРЕНУ ЖИВОТА И О ВЕЛИКИМ МУКАМА У ВРЕМЕ СМРТИ	319
БЕСЕДА О СМРТИ	324
БЕСЕДА О ПОСЛЕДЊЕМ СУДУ	331
БЕСЕДА О РАЈУ	339
БЕСЕДА О ПАКЛУ	345
БЕСЕДА О ЧОВЕКОВОМ САВРШЕНСТВУ	352

КАЗИВАЊА О ПРЕЛАСКУ ИЗ ЖИВОТА У ЖИВОТ

ИЗ ЖИВОТА НАШЕГА ОЦА СТАРЕШИНЕ ПРОТОСИНЂЕЛА ЈОАНИКИЈА МОРОЈА, МАНАСТИР СИХАСТРИЈА	357
ИЗ ЖИВОТА МОНАХА ВАЛЕРИЈА РУСТИОРУА, МАНАСТИР СИХАСТРИЈА	359
ИЗ ЖИВОТА ОЦА ВЕНИЈАМИНА ЈОРГЕ, МАНАСТИР СИХАСТРИЈА	360
ИЗ ЖИВОТА ОЦА НАШЕГ ПАЈСИЈА ОЛАРУА ИЗ МАНАСТИРА СИХАСТРИЈЕ	361
ИЗ ЖИВОТА ВЕЛИКОГА ДУХОВНИКА, ВИКЕНТИЈА МАЛАУА ИЗ МАНАСТИРА СЕКУА	365
ИЗ ЖИВОТА ВЕЛИКОГА ДУХОВНИКА, МИНЕ ПРОДАНА ИЗ МАНАСТИРА ЊАМЦА	367
ИЗ ЖИВОТА ВЕЛИКОГА СТАРЕШИНЕ, АРХИМ. ХРИЗОСТОМА ПОСТОЛАКЕА ИЗ СКИТА БУЧУМА КОД ЈАШИЈА	367
ИЗ ЖИВОТА ОЦА НИКОНА ДРАГУЉЕАНУА ИЗ МАНАСТИРА КОЗАНЧЕ КРАЈ БОТОШАЊА	370
ИЗ ЖИВОТА МОНАХИЊЕ ОЛИМПИЈАДЕ ГОРОАЈЕ, ИГУМАНИЈЕ МАНАСТИРА СТАРЕ АГАПИЈЕ	371
ИЗ ЖИВОТА МОНАХИЊЕ МИГАЛУШЕ БАЛАН ИЗ МАНАСТИРА СТАРЕ АГАПИЈЕ	372

СЕЋАЊА НА СТАРЦА КЛЕОПУ ЧУДА МОЛИТВАМА СТАРЦА КЛЕОПЕ

У манастиру Слатини	375
Поново у изгнанству	378
Поново у свом пострижном манастиру	379
Брате, када те видим не могу те заборавити	384
Трпљење, Танасе!	387
Имај стрпљења	388
Хајде, мила, и напиши поменик	391
Не буди тужна	392
Ти ћеш служити Богомајци!	392
Иди у Манастир М.	393
А зар би послушала?	394
Можете да останете и недељу дана... ..	395

Хоће ли Клеопа Илије бити патријарх Румуније?	396
Идите надлежном епископу	397
Хоћеш ли да видиш чудеса?	398
Отићи ћеш ти, отићи ћеш, али на крају опет ћеш овамо доћи! ..	399
Мислио сам да се зовеш Георгије	400
Два клипа кукуруза	401
Немој побацити	402
Шта ћеш ти?	402
"Свети гроб"	403
Да подариш нешто својој мајци	405
Можда ће бити коме на корист	405
Видећемо ми тада	406
Ако хоћеш да оздравиш, дођи к мени	406
Готово, завршио сам са вама!	411
Траговима Оца Клеопе	412
Отац Арсеније Папачок о оцу Клеопи:	
Био је велик човек духовношћу и живљењем	413
Велик је Бог (о оцу Клеопи	
и преподобној мајци нашој Параскеви)	421

Старац Клеопа НА ВИСИНАМА ВАСКРСЕЊА ПРОПОВЕДИ

ПРОПОВЕДИ ТОКОМ ПЕДЕСЕТНИЦЕ (од Васкрса до Духова)	
Проповед на Васкрсење Господње	427
Проповед на Томину недељу, О колебању у вери	432
Проповед на Недељу мироносица, О смелости и ревности душе ..	437
Проповед на Недељу ослабљеног, О Христу и укидању суботе ..	443
Проповед на недељу Самарјанке, О молитви у духу и у истини ..	452
Проповед на Недељу слепорођеног, О слепилу душе	457
Проповед на Недељу Светих Отаца, О чувању праве вере	462
Проповед на Недељу Педесетнице, О дару говора на језицима ..	466
Проповед на Недељу прву по Духовима – Свих Светих,	
О поштовању светитеља и анђела	473

БИБЛИОТЕКА "ОБРАЗ СВЕТАЧКИ"
(дистрибуција тел. 063 / 328-003 / 09-14^h)

СТАРАЦ КЛЕОПА УСПОН КА ВАСКРСЕЊУ

Са румунској превели
Арсеније Бугарски, стр. 5–420.
Лазар Бањаш, стр. 425–479.

Рецензенти
Протојереј ставрофор хаџи Љубодраг Петровић
Протојереј Вајо Јовић
Владимир Димитријевић

Уредник издања
Јован Србуљ

Технички уредник
Јереј Велимир Бирманац

Дизајн корица
Ђакон Милорад Милосављевић

Тираж
500

Штампа
БУДУЋНОСТ, Нови Сад